

HOMERS

I L I A D E.

ERKLEBT

VON

J. U. FAESI.

ZWEITER BAND.

DRITTE BERICHTIGTE AUFLAGE.

e BERLIN, WEIDMANNSCHE BUCHHANDLUNG, KARL REIMER. 1858. KD56260

Gh 62. 415.

1850, 900 25

Sand on the set of

HAPVARD UNIVERSITY LIBRARY

VORWORT.

Was ich bei der zweiten Auflage der Ilias versäumt, der zahlreichen Mittheilungen meines Freundes Ulrich Benker zu erwähnen, aus welchen jene in vielen Stellen berichtigt wurde, das fühle ich mich gedrungen jetzt nachzubringen und dem nunmehr Dahingeschiedenen einen dankbaren Nachruf dafür zu wiedmen. Auf die berichtigte Gestaltung dieser dritten Auflage haben besonders die gründlichen Bemerkungen Einfluss gehabt, welche mir Hr. Prof. Friedr. Rauchenstein auch über sämtliche Bücher der Ilias mitgetheilt hat. Ausserdem gewährte mir die ausführliche Recension des Hrn. Prof. Ameis (Jahn N. Jahrbb. für Philol. u. Pädag. 73, 4. S. 201—228) vielfache Belehrung, so wie insbesondere die vier Programme von Director Dr. Joh. Classen: Beobachtungen über den homerischen Sprachgebrauch. Frankf. a. M. 1854—1857.

Im übrigen habe ich bei dieser Ueberarbeitung dieselben Grundsätze befolgt, wie früher, und verweise diesfalls auf das kurze Vorwort zur dritten Auflage der Odyssee. Die neue Bekker'sche Ausgabe, Bonn 1858, konnte noch nicht berücksichtigt werden.

Zürich, Ende November 1858.

DER HERAUSGEBER.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΚΑΙ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ

ΤΩΝ ΤΗΣ ΙΛΙΛΛΟΣ ΡΑΨΩΙΔΙΩΝ.

Ν. μάχη ἐπὶ ταῖς ναυσίν.

Ποσειδών νιχωμένους έλεων τοὺς Ελληνας ὁμοιοῦται Κάλχαντι καὶ ἀμφοτέρους τοὺς Αΐαντας παρορμᾶ, ἔπειτα θὲ καὶ τοὺς ἄλλους. μετὰ ταῦτα Ἰδομενεὺς ἀριστεύει καὶ ἀναιρεῖ Ἰθθρυονέα καί τινας ἄλλους. πολλοὶ δὲ αὐτῶν ἀναιροῦνται. τιτρώσκονται δὲ Ληίφοβος καὶ Ελενος. τοὺς δὲ ὑπηκόους συναγαγὼν Έκτωρ ἐπάγει τοῖς πολεμίοις, καὶ μεγάλως ἀμφοτέρωθεν ἀναιροῦνται.

Ε. Διὸς ἀπάτη.

Αγαμέμνων συμπαραλαβών τοὺς τραυματίας καὶ Νέστορα σὺν αὐτοῖς ἔξεισιν ἐπὶ τὸν πόλεμον. Ἡρα δὲ τὸν κεστὸν λαβοῦσα παρὰ τῆς Ἀφροδίτης κατέρχεται, καὶ τὸν ὕπνον πείσασα κοιμίζει τὸν Δία. Ποσειδῶν δὲ τοῖς Ἑλλησι βοηθεῖ, καὶ πολὺς φόνος γίνεται τῶν Τρώων. Αἴας δὲ λίθω βαλὼν Ἑκτορα πλήσσει ὁ δὲ ἀναγαγῶν αἶμα λειποψυχεῖ. ἀριστεύει δὲ καὶ Αἴας ὁ Λοκρός.

Ο. παλίωξις παρά τῶν νεῶν.

Ζεὺς έγερθεὶς και θεασάμενος τοὺς Τρῶας νικωμένους "Ηρα ἐπιπλήσσει, καὶ 'Ιριν μὲν μεταπέμπει πρὸς Ποσειδῶνα, κελεύων ἀφίστασθαι τοῦ πολέμου, 'Απόλλωνα δὲ ὅπως ἀναρρώση τὸν "Εκτορα, ὡς ἀναλαβών αἰγιθα τοὺς "Ελληνας εἰς φυγὴν τρέπει. καὶ μέχρι τῶν νεῶν συνδιωχθέντων Αἴας ὁ Τελαμώνιος πολλοὺς ἀναιρεῖ τῶν πολεμίων τοὺς ταῖς ναυσὶ πῦρ ἐπιφέροντας.

Π. Πατρόκλεια.

Πατρόχλω δεηθέντι Άχιλλευς Επιτρέπει την έαυτοῦ πανοπλίαν ἀναλαβεῖν και τους Μυρμιδόνας Εξάγειν Επι τον πόλεμον οί δὲ ἐξελθόντες ἔτρεψαν τοὺς Τρῶας. Πάτροχλος δὲ Σαρπηδόνα τὸν Διὸς ἀναιρεῖ, τὸν παρήορον ἵππον τοῦ Αχιλλέως ἀνελόντα Πήδασον. ἔπειτα δὲ Πάτροχλον Εχτωρ ἀναιρεῖ πληγέντα πρότερον ὑπὸ Εὐφόρβου, Ἀπόλλωνος ἀφελομένου τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ.

Ρ. Μενελάου ἀριστεία.

περί τοῦ Πατρόκλου σώματος κριπερά συνίσταται μάχη, καθ' ην Εὔφορβος μὲν ἀναιρείται ὑπὸ Μεγελάου, "Εκτωρ δὲ τὴν Αχιλλέως ἐνθύεται πανοπλίαν καὶ ἀνθίσταται τοῖς "Ελλησιν. οἱ δὲ περὶ Μεγέλαον Αντίλοχον διαπέμπονται πρὸς Αχιλλέα τὸν Πατρόκλου θάνατον ἀγγελοῦντα, ὑποδύντες δὲ καὶ ἀράμενοι τὸ σῶμα τοῖς ὤμοις ἐκφέρουσι τῆς μάχης. οἱ δὲ Αἴαντες προμαχοῦσι καὶ ἀπείργουσι τὸυς πολεμίους.

Σ. δπλοποιία.

Αχιλλεύς τὸν Πατρόχλου θάνατον ἐπιγνοῦς ὀδύρεται. ἀνελθοῦσα δὲ ἡ Θέτις ἐχ τῆς θαλάσσης παρηγορεῖ αὐτόν, καὶ παραινεῖ ἀπεχεσθαι τοῦ πολέμου εως ἂν αὐτῷ ὅπλα χομίση παρὰ τοῦ Ἡφαίστου. κελευσάσης δὲ Ἡρας ἄοπλος προελθών ἔπὶ τὴν τάφρον ἐπιφαίνεται τοὶς πολεμίοις, καὶ αὐτὸν ἐκπλαγέντες φεύγουσιν, καὶ κατὰ τὴν φυγὴν πολλοὶ διαφθείρονται. τὸ δὲ τοῦ Πατρόχλου σῶμα διασώσαντες οἱ Μυρμιδόνες λούουσιν. Ἡφαιστος δὲ Ἁχιλλεῖ πανοπλίαν κατασκευάζει.

Τ. μήνιδος ἀπόρρησις.

Θέτιδος χομισάσης Αχιλλεί τὰ ὅπλα παρὰ Ἡφαίστου, συναγαγών εἰς ἐχχλησίαν τοὺς Ἑλληνας ὁ ἥρως ἀπάρρησιν ποιείται τῆς μήνιδος, καὶ λαμβάνει τὰ δῶρα ἄπερ αὐτῷ Ἁγαμέμνων δώσειν ὑπέσχετο. τροφὴν δὲ ἀνελομένων ἐχείνων αὐτὸς ἄσιτος διαμείνας ὁπλίζεται καὶ στρατιὰν ἐξάγει ἐπὶ τὸν πόλεμον. ὁ δὲ ὕστερος τῶν ἵππων αὐτοῦ Ξάνθος τὴν ἐσομένην αὐτῷ ἀναίρεσιν καταμαντεύεται, ῷ ἐπιπλήττει.

Υ. θεομαχία.

Διὸς ἐπιτρέψαντος κατέρχονται βοηθήσοντες οἱ θεοὶ πάντες, τοῖς μὲν Ελλησιν "Ηρα τε καὶ Αθηνᾶ καὶ Ποσειδῶν καὶ "Ημαιστος καὶ Έρμῆς, τοῖς δὲ Τρωσὶν Αφροδίτη καὶ Απόλλων, ἔτι δὲ καὶ "Αρτεμις καὶ Αητώ "Αρης τε καὶ Σκάμανδρος. Αἰνείαν δὲ ἀντιστάντα Αχιλλεῖ σώζει Ποσειδῶν νεφέλη καλύψας. Αχιλλεὺς δὲ ἄλλους τε ἀναιρεῖ καὶ Πολύδωρον τὸν Πριάμου παϊδα. "Εκτωρ

δὲ ἀντιστὰς αὐτῷ φεύγει, Απόλλωνος σώσαντος αὐτόν. τοὺς δὲ ἄλλους Αχιλλεὺς ἔπὶ τὴν πόλιν φεύγοντας κατεπείγει.

Φ. μάχη παραποτάμιος.

τῶν Τρώων εἰς δύο διαιρεθέντων μέρη, τοὺς μὲν εἰς τὴν πόλιν τοὺς δὲ εἰς τὸν Σχάμανδρον Αχιλλεὺς διώχει, καὶ δεκαδύο νεανίας ζωγρεῖ εἰς ποινὴν Πατρόκλου, τὸν δὲ Πριάμου υἱὸν Αυκάονα καὶ Αστεροπαῖον ἀναιρεῖ. ἔπειτα τοῦ ποταμοῦ πλημμύραντος κινδυνεύοντα αὐτὸν σώζει Ἡραιστος, ἐμπρήσας τὸν ποταμὸν καὶ τὸ πεδίον. μετὰ ταῦτα θεῶν μάχη γίνεται πρὸς ἀλλήλους. Αχιλλέα δὲ Απόλλων εἴργει Αγήνορι ὁμοιωθείς, καὶ φεύγων ἐξαπατῷ, ἔως οἱ Τρῶες διασώζονται εἰς τὴν πόλιν.

Χ. Έπτορος ἀναίρεσις.

τῶν Τρώων Εγκλεισθέντων εἰς τὴν πόλιν μόνος Εκτωρ ὑπομείνας Αχιλλέα τὸ μὲν πρῶτον φεύγει, ἔπειτα δὲ ἀνθίσταται Άθηνᾶς αὐτὸν πεισάσης καὶ ἀναιρεῖται. ἐξάψας δὲ αὐτὸν τοῦ ἄρματος Αχιλλεὺς διὰ τοῦ πεθίου ἐπὶ τὸν ναύσταθμον ἕλκει. οἱ δὲ κατὰ τὴν πόλιν ὀδύρονται ταῦτα ὁρῶντες ἐγκεκλεισμένοι.

Ψ. άθλα ἐπὶ Πατρόκλφ.

Αχιλλεύς τῶν νενομισμένων ἐπὶ τοῖς νεχροῖς μεταδίδωσι Πατρόκλῳ τυραννήσας καὶ σφάξας ἐπ' αὐτῷ δυοκαιδεκα Τρωικοὺς νεανισκους καὶ κύνας καὶ ἵππους καὶ ἄλλα ἱερεῖα. ἔπειτα καὶ ἀγῶνα ἐπιτάφιον ποιεῖ, ἐν ῷ νικῷ ἵπποις μὲν Διομήδης, δρόμῳ δὲ Ὀδυσσεύς, ἄλλοι δὲ ἄλλως· καὶ οὕτως ὁ ἀγῶν διαλύεται.

Ω. Έχτορος λύτρα.

Ζεὺς χηδόμενος Έχτορος Θέτιν πρὸς Άχιλλέα πέμπει, ὅπως ἀποσῷ τοῦ ἡρωος τὸ σῶμα, Ἰριν δὲ πρὸς Πρίαμον, ὅπως λύτρα κομίσας Άχιλλεῖ τὸν νεκρὸν τοῦ παιδὸς ἀπολάβοι. ὁ δὲ προπεμφθεὶς ὑπὸ Έρμοῦ, χοιμίσαντος τοὺς Ἑλληνικοὺς φύλακας, παραγίνεται πρὸς τὸν Άχιλλέα, καὶ ἔχετεύσας αὐτὸν ἀπολαμβάνει
τὸν υίδν, καὶ ἀνακομίσας εἰς τὴν πόλιν θάπτει καὶ ἐπὶ αὐτῷ
δεῖπνον ἄγει.

Ζεύς δ' ἐπεὶ οὖν Τρῶάς τε καὶ Έκτορα νηνοὶ πέλασσεν, 13 τούς μεν έα παρά τησι πόνον τ' εχέμεν καὶ διζύν νωλεμέως, αὐτὸς δὲ πάλιν τρέπεν όσσε φαεινώ, νόσφιν εφ' ἱπποπόλων Θρηκών καθορώμενος αἰαν Μυσών τ' άγχεμάχων καὶ άγαυών Ίππημολγών γλακτοφάγων, 'Αβίων τε, δικαιοτάτων άνθρώπων. ές Τροίην δ' οὐ πάμπαν ἔτι τρέπεν όσσε φαεινώ. οὐ γὰρ ὁ γ' ἀθανάτων τιν' ἐέλπετο ὃν κατὰ θυμόν έλθόντ' ή Τρώεσσιν αρηξέμεν ή Δαναοίσιν.

Nachdem Zeus durch Begünstiung der troischen Waffen einen Erfolg herbeigeführt hat, der ihm für Ein Mal zu genügen scheint, wendet er, wie zur Erholung, seine Augen vom Kampfplatze ab und auf einige wegen ihrer Frömmigkeit von den Göttern geliebte thrakische Völkerschaften. Diesen Moment seiner unterbrochenen Aufmerksamkeit benutzt sogleich Poseidon, um den Achäern Hülfe zu leisten und diese wieder in eine günstigere Stellung zu bringen, wodurch der Entscheid neuerdings hinausgezogen wird.

3. πάλιν τρέπεν vgl. γ, 427 δσσε πάλιν αλίγασα: aus der vorigen Richtung, daher auch seitwarts (νόσφιν). Er wollte dem Kampfe nicht länger zusehen, wesshalb rous µer im vorigen Verse auf Troer und Achäer zu beziehen ist. Zeus befindet sich seit 1, 182 f. vgl. μ, 252 f. immer auf dem Ida. 4-6. Θρηχών - Αβίων. Von diesen vier Völkerschaften kommen nur die Namen der zwei ersten im Katalogos vor; die beiden letztern, skythische Stämme nördlich vom schwarzen und asow'schen Meere, wurden erst später bekannt. Bei ylaxtogaywy ist wohl an Pferdemilch und Pferdekäse zu denken. Den Namen "Aßioi scheint der Dichter von βία abzuleiten; denn δικαιότατοι sind humanissimi, die am meisten gesittigten. Vgl. zu Od. 1, 175 ἄγριοι οὐδὲ δίχαιοι.

 οὐ γὰο ὅ γ' — ἐέλπετο. Wirklich hatten sich die Götter seit der ersten Zurückweisung von Hera und Athene 9, 397-431 aller Theilnahme am Kampfe enthalten (vgl. 1, 74-77) und höchstens etwa einen guten Rath gegeben, was sie 3, 36 auch selbst sich vorbehalten

batten.

13 οὐδ' άλαοσκοπίην εἶχε κρείων ἐνοσίχθων:

11 καὶ γὰρ ὁ θαυμάζων ἦστο πτόλεμόν τε μάχην τε ύψοῦ ἐπ' ἀκροτάτης κορυφῆς Σάμου ὑληέσσης Θρηικίης ἔνθεν γὰρ ἐφαίνετο πᾶσα μὲν Ἰδη, φαίνετο δὲ Πριάμοιο πόλις καὶ νῆες Άχαιῶν.

15 ἕνθ' ἄρ' ὅ γ' ἐξ άλὸς ἔζετ' ἰών, ἐλέαιρε δ' Ίχαιούς Τρωσὶν δαμναμένους, Διὶ δὲ κρατερῶς ἐνεμέσσα. αὐτίκα δ' ἐξ ὅρεος κατεβήσετο παιπαλόεντος, κραιπνὰ ποσὶ προβιβάς τρέμε δ' οὕρεα μακρὰ καὶ ὕλη ποσοὶν ὑπ' ἀθανάτοισι Ποσειδάωνος ἰόντος.

20 τρὶς-μὲν ὀρέξατ' ἰών, τὸ δὲ τέτρατον ἵκετο τέκμωρ, Αἰγάς, ἔνθα τέ οἱ κλυτα δώματα βένθεσι λίμνης χρύσεα μαρμαίροντα τετεύχαται, ἄφθιτα αἰεί. ἔνθ' ἔλθών ὑπ' ὅχεσφι τιτίσκετο χαλκόποδ' ἵππω, ἀκυπέτα, χρυσέησιν ἐθείρησιν κομόωντε,

25 χρυσον δ' αὐτος ἔδυνε περὶ χροῦ γέντο δ' ἰμάσθλην χρυσείην εὐτυχτον, ε΄οῦ δ' ἐπεβήσετο δίφρου, βῆ δ' ἐλάαν ἔπὶ χύματ'. ἄταλλε δὲ κήτε' ὑπ' αὐτοῦ πάντοθεν ἐκ κευθμῶν, οὐδ' ἢγνοίησεν ἄνακτα:

10. οὐδ' ἀλαοσχοπίην κτέ. d. h. aber dieses blieb nicht unbemerkt von Poseidon, vgl. zu κ, 515.

11. θαυμάζων mit Staunen und Theilnahme betrachtend, vgl. Od. θ, 265.

12 f. Σάμου Θρηϊκίης wie ω, 78 einfach Σάμου. Das Compositum Samothrake kennt Homer noch nicht.

14. Πριάμοιο πόλις d. h. ihre Gegend, vgl. zu η, 20.

15. ελέαιρε δ' Αχαιούς. Die ihm von jeber anwohnende Liebe za diesem Stamme hatte den vorübergehenden Unwillen η, 445 — 453 überwunden.

18. χραιπνά —προβιβάς. Achnliche Schilderungen vom Gang der Götter ygl. ξ, 225—230. 285.

21. Αἰγάς. Ueber das wahrscheinlich hier zu verstehende Aegae vgl. zu Od. ϵ , 381. $\lambda \ell \mu \nu \eta$ wie 32 das abgegrenzte Meer in einer Bucht oder zwischen Inseln; vgl. zu Od.

22. ἄφθετα αλεί. Ein ungewöhnlicher Hiatus, veranlasst durch das häufige adverbiale ἄφθετον αλεί.

23—26. vn' öxeoqu — oliqoov wie 9, 41—44. Es scheint dem Dichter dieses Stückes (1—38) nur darum zu thun gewesen zu sein, die schöne Schilderung von Poseidon's Aufzug anzubringen; sonst hätte ja dieser von Samothrake nach Troia näher gehabt, als nach Aegae, wo er den Wagen holt.

27. βη δ' ελάαν uneigentlich nach der Formel βη δ' εναι. Das Hüpfen der Seethiere veranschaulicht das Behagen derselben in ihrem Elemente, hier als Frende über die sichtbare. Nähe ihres Beherrschers gefasst.

γηθοσύνη δὲ θάλασσα διίστατο. τοὶ δὶ ἐπέτοντο 43 δίμφα μάλ', οὐδ' ὑπένερθε διαίνετο χάλκεος άξων. . . 30 τὸν δ' ἐς Αχαιῶν νῆας ἐύσκαρθμοι φέρον ξπποι.:

έστι δέ τι σπέος εὐοὺ βαθείης βένθεσι λίμνης, τος μεσσηγώς Τενέδοιο καὶ Ἰμβρου παιπαλοέσσης ένθ' ίππους έστησε Ποσειδάων ένοσίνθων λύσας εξ οχέων, παρά δ' άμβρόσιον βάλεν είδαρ. έδμεναι άμφὶ δὲ ποσσὶ πέδας έβαλε χρυσείας άρρήκτους άλύτους, όφρ' έμπεδον αὐθι μένοιεν νοστήσαντα άνακτα. ὁ δ' ἐς στρατὸν ἄχετ' Αχαιῶν.

Τρώες δὲ φλογὶ ἴσοι ἀρλλέες, ἢὲ θυέλλη, Έχτορι Πριαμίδη άμοτον μεμαώτες έποντο, άβρομοι αθίαχοι έλποντο δε νήας Αχαιών ... αίρήσειν, κτενέειν δε παρ' αὐτόφι πάντας άρίστους. άλλα Ποσειδάων γαιήσχος εννοσύγαιος Αργείους ώτρυνε, βαθείης έξ άλὸς έλθών; Αίαντε πρώτω προσέφη, μεμαώτε καὶ αὐτώ. "Αίαντε, σφώ μέν τε σαώσετε λαὸν Αχαιῶν άλκης μνησαμένω, μηδε κουεροίο φόβοιο. άλλη μέν γὰρ ἔγωγ' οὐ δείδια χεῖρας ἀάπτους Τρώων, οδ μέγα τείχος ύπερκατέβησαν δμίλω. 50 Εξουσιν γάρ άπαντας ευχνήμιδες Αχαιοί.

29. γηθοσύνη als Adjectiv, wie 82 γηθόσυνοι und oben η, 122, auch Od. ε, 269 γηθόσυνος δ' ουρω. Vgl. unten 823 θάρσυνος olwyw und m, 70.

31. Es Axaiwv vnas darf nicht zu genau genommen werden, da Poseidon 32-34 den Wagen vorher

34 f. ένθ' ξππους — οχέων = 49 f. 9. 49 f.

36. πέδας. Fussfesseln für die Pferde, um sie am Fortlaufen zu hindern, kommen sonst bei Homer nicht vor; vgl. 9, 544. 2, 475.

41. ἄβραμοι αὐίαχοι nach Aristarch άγαν βρομούντες και άγαν

layouvres. Vgl. aspoos und auf der andern Seite αὐερύω (mit dem Digamma, welches λάγω auch hatte). Uebrigens wird hier die weitere Erzählung (vgl. 50. 87) an μ, 469 f. angeknüpft.

42. παρ' αὐτόφι d. i. παρά νηυσίν (69).

45. $\delta \epsilon \mu \alpha \varsigma \times \alpha i - \varphi \omega \nu \dot{\eta} \nu = \chi$ 227. Ueber ἀτειρής vgl. zu γ, 60.

46. Αἴκντε. Die beiden Aias hier und im Verfolge dieses Buchs wieder bei einander, wie sie u, 265 vorzüglich den Kampf anregten.

49. ally örtlich: anderswo, auf andern Punkten, im Gegensatz von 52 τη δὲ δή.

13 τη δε δη αινότατον περιδείδια μή τι πάθωμεν. ή δ' δ γ' δ λυσσώδης φλογὶ είκελος ήγεμονεύει, Έπτωρ, δς Διὸς εύχετ' έρισθενέος πάις είναι.

55 σφωιν δ' ώδε θεών τις ένὶ φρεσὶ ποιήσειεν, αὐτώ 3' ἐστάμεναι κρατερῶς καὶ ἀνωγέμεν ἄλλους. τῷ κε καὶ ἐσσύμενόν περ ἐρωήσαιτ' ἀπὸ νηῶν ωχυπόρων, εί καί μιν 'Ολύμπιος αὐτὸς ἐγείρει."

ή, καὶ σκηπανίω γαιήοχος ἐννοσίγαιος 60 αμφοτέρω κεκοπώς πλησεν μένεος κρατεροίο. γυῖα δ' έθηκεν έλαφρά, πόδας και χεῖρας ὕπερθεν. αύτὸς δ', ως τ' ἴρηξ ωχύπτερος ώρτο πέτεσθαι, ός δά τ' ἀπ' αλγίλιπος πέτρης περιμήπεος άρθείς δρμήση πεδίοιο διώχειν όργεον άλλο,

65 ως από των ήιξε Ποσειδάων ενοσίχθων. τοῖιν δ' ἔγνω πρόσθεν 'Οιλῆος ταχὺς Αΐας, αίψα δ' ἄρ' Αἴαντα προσέφη Τελαμώνιον υίόν ,, Αίαν, επεί τις νῶι θεῶν, οἱ 'Όλυμπον έχουσιν, μάντεϊ είδόμενος κέλεται παρά νηυσί μάχεσθαι 70 οὐδ' δ΄ γε Κάλγας ἐστί, θεοπρόπος οἰωνιστής. ίγνια γαρ μετόπισθε ποδών ήδε ανημάων

52. αλνότατον ist als Haupthegriff hervorgenommen, gehört aber eigentlich zu τι in μή τι πάθωμεν.

53. δγ' ὁ λυσσώδης er der Wüthende, jener Wüthende da. Vgl. 3, 299 τοῦτον - χύνα λυσσητηρα.

54. εύχεται hier von unberechtigter Anmassung: er prahlt, bildet

sich ein.

59 f. η καὶ σκηπανίω. Derselbe Versanfang wie ω, 247 (von Priamos). Ueber σχηπάνιον in der Hand eines Gottes vgl. Einl. S. 11 und zu Od. ν, 429; über κεκοπώς zu II. β, 264.

62. ως τ' — ωρτο. Der Aoristus in der Vergleichung wie Od. d, 338 f. εἰσήλυθεν — ἐφῆχεν, besonders aber II. γ, 33—35.

64. πεδίοιο διώχειν = 820 χο-

νίοντες πεδίοιο, vgl. zu Od. 3, 122.

66. τολιν von πρόσθεν abhängig: unter ihnen, von den zweien zu-erst. Der persönlich Schwächere bemerkt die Steigerung seiner Kraft am ersten.

68 f. ἐπεί τις νῶι — χέλεται. Der hierzu gehörende Nachsatz wäre etwa: so lass uns desto tapferer kämpfen. Denn 73 zal d' fuot αὐτος κτέ. ist nicht Nachsatz, sondern ein neues Motiv, dieser Er-

munterung zu folgen... 70. ούδ' δ γε Κάλχας έστι. Unterbrechung der angefangenen Rede und Veranlassung des Anapodoton. Vgl. Virg. Aens 3, 173 Nec sopor illud erat cet.

71. zvnudwy hängt nur durch eine Art Zeugma oder Attraction ξεῖ ἔγνων ἀπιόντος ἀξίγνωτοι δὲ θεοί πες.
καὶ δ' ἐμοὶ αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισιν
μᾶλλον ἐφορμᾶται πολεμίζειν ήδὲ μάχεσθαι,
μαιμώωσι δ' ἔνερθε πόδες καὶ χεῖρες ὕπερθεν."

75

13

τον δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη Τελαμώνιος Αΐας ,,οὕτω νῦν καὶ ἐμοὶ περὶ δούρατι χεῖρες ἄαπτοι μαιμῶσιν, καί μοι μένος ὤρορε, νέρθε δὲ ποσσίν ἔσσυμαι ἀμφοτέροισι μενοινώω δὲ καὶ οἶος Έκτορι Πριαμίδη ἄμοτον μεμαῶτι μάχεσθαι."

80

ῶς οἱ μὲν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον, χάρμη γηθόσυνοι, τήν σφιν θεὸς ἔμβαλε θυμῷτ τόφρα δὲ τοὺς ὅπιθεν γαιήοχος ὧρσεν Αχαιούς, οἱ παρὰ νηυοὶ θοῆσιν ἀνέψυχον φίλον ἦτορ. τῶν ὁ΄ ᾶμα τ΄ ἀργαλέψ καμάτψ φίλα γυῖα λέλυντο, καί σφιν ἄχος κατὰ θυμὸν ἐγίγνετο δερκομένοισιν Τρῶας, τοὶ μέγα τεῖχος ὑπερκατέβησαν ὁμίλψ. τοὺς οἱ γ΄ εἰσορόωντες ὑπ΄ ἀφρύσι δάκρυα λεῖβον οὐ γὰρ ἔφαν φεύξεσθαι ὑπὲκ κακοῦ. ἀλλ' ἐνοσίχθων ῥεῖα μετεισάμενος κρατερὰς ἄτρυνε φάλαγγας.

90

von ἔχνια ab; denn Spuren, leichtere oder tiesere Eindrücke der ενημαι (Beine) konnte er nicht wahrnehmen, wohl aber ihre Gestalt, Stärke, Gedrungenheit.

73. και δ΄ έμοι αὐτῷ κτέ. Was

73. καὶ δ' ἐμοὶ αὐτῷ κτὲ. Was eine Folge der Einwirkung des Gottes ist, betrachtet der kleine wie der grosse Aias (vgl. 77—80) als eine von selbst (αὐτῷ) in ihnen eingetretene Veränderung.

περὶ δούρατι um den Speer,
 d. h. denselben umfasst haltend.

78. $\omega \rho o \rho \varepsilon$ Aoristus, aber hier mit intransitiver Bedeutung, wie zuweilen auch bei $\bar{\eta} \rho \alpha \rho o \nu$ ($\bar{\alpha} \rho \alpha \rho o \rho o \rho \omega c$). B. Od. $\bar{\sigma}$, 777, unten π , 214. Der Aorist aber bezeichnet auch hier den Moment der eintretenden Wirkung und kann daher mit dem Präsens und dem eig. Perfectum parallel stehen, wie im Lateinischen das Perfectum historicum und Per

fectum praesens.

82. χάρμη (vgl. in Betreff der Ableitung zu δ, 222) γηθόσυνοι. χάρμη Kampf steht hier subjectiv für Kampflust, Kampfbegier, wie 104 οὐδ' ἔπι χάρμη und öfters ἀλχή, z. Β. γ. 45 (vgl. δ, 245) οὐχ ἔστι βίη φρεσὶν οὐδέ τις ἀλχή. Vgl. auch Liv. 22, 15 extemplo occupatus certamine est animus.

83. τοὺς ὅπιθεν d. i., wie der folgende Vers zeigt, die näher am Meere Stehenden, von den Troern Entferntern; dahin aber hatten sie sich zurückgezogen, um sich vom Kampfe zu erholen.

90. φεῖα μετεισάμενος — ρ. 285, nachdem er mit Leichtigkeit zu ihnen hin gegangen war, προσελθών! Vgl. 298 πόλεμόνδε μέτεισιν und besonders 91 Τεύχρον επιπρώτον — ήλθε.

13 Τεῦκρον ἔπι πρῶτον καὶ Δήιτον ήλθε κελεύων Πηνέλεών θ' ῆρωα Θόαντά τε Δηίπυρόν τε Μηριόνην τε καὶ Δντίλοχον, μήστωρας ἀυτῆς. τοὺς ὅ γ' ἐπορρύνων ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.

95 "αἰδώς, Δργεῖοι, κοῦροι νέοι. ἔμμιν ἔγωγε

μαρναμένοισι πέποιθα σαωσέμεναι νέας άμάς εἰ δ' ὑμεῖς πολέμοιο μεθήσετε λευγαλέοιο, νῦν δὴ εἴδεται ἡμαρ ὑπὸ Τρώεσσι δαμῆναι. ὢ πόποι, ἡ μέγα θαῦμα τόδ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι.

100 δεινόν, δ οὖ ποτ' ἔγωγε τελευτήσεσθαι ἔφασχον, Τρῶας ἐφ' ἡμετέρας ἰέναι νέας, οἱ τὸ πάρος περ φυζακινῆς ἐλάφοισιν ἐοἰκεσαν, αἱ τε καθ' ὕλην θώων παρδαλίων τε λύχων τ' ἤια πέλονται αὔτως ἦλάσχουσαι ἀνάλκιδες, οὐδ' ἔπι χάρμη.

105 ως Τρωες το πρίν γε μένος και κείρας Ακαιών μίμνειν οὐκ εθέλεσκον εναντίον, οὐδ' ήβαιών. νῦν δε εκάς πόλιος κοίλης επί νηυοι μάχονται ήγεμόνος κακότητι μεθημοσύνησί τε λαών, οῦ κείνω ερίσαντες άμυνεμεν οὐκ εθέλουσιν

91 f. Αήιτον — Πηνέλεων, Boeoter nach β, 494. Man vergesse aber nicht, dass die Genannten alle sich jetzt hinter dem Treffen befinden; vgl. zu 83.

95 f. αιδώς vgl. ε, 787. σαωσέμεναι — άμάς dass wir unsere Schiffe retten werden, oder dass unsere Schiffe werden gerettet werden. Aehnlich σ, 260. Der Satz ἔμμιν — πέποιθα giebt den Grund an, warum er das jetzige Benehmen der Achäer eine Schande nennt.

98. νῦν δή. Aus solchen Verbindungen geht klar hervor, dass δή eig. demonstrative Kraft hat. Uebrigens scheint es dem Gang der Rede angemessen, zwischen diesem und dem folgenden Verse eine kurze Pause anzunehmen.

100. ἔφασχον. Zudieser augmen-

tirten Form vgl. Od. ω, 269 αὐτὰρ ἔφασχεν mit κ, 331.

101. οι το πάρος περ — εοίχεσαν. Wo die Vergangenheit der Gegenwart als verschieden entgegengesetzt wird, steht auch nach πάρος das Imperfectum; vgl. 228. π, 23. Sonst vgl. zu Od. J, 810.

103. ἤια (βρώματα) πέλονται zum Frasse werden, vgl. τ, 268 βόσιν ἰχθύσιν.

106. οὐχ έθελεσχον sie hatten den Muth nicht, οὐχ ετόλμων.

107. νῦν δὲ ἐκὰς — μάχονται= ε, 791.

108. ήγεμόνος κακότητι geht auf das Benchmen Agamennon's gegen Achilleus nach der Erklärung, die 111—113 giebt: durch des Gebieters Vergehen, Verschuldung. νηῶν ἀκυπόρων, ἀλλὰ κτείνονται ἀν' αὐτάς. 13
άλλ' εἰ δὴ καὶ πάμπαν ἐτήτυμον αἴτιός ἐστιν 111
ῆρως Ατρείδης, εὐρυκρείων Αγαμέμνων,
οὕνεκ' ἀπητίμησε ποδώκεα Πηλείωνα,
ἡμέας γ', οὔ πως ἔστι μεθιέμεναι πολέμοιο.
ἀλλ' ἀκεώμεθα θᾶσσον ἀκεσταί τοι φρένες ἐσθλῶν. 115
ὑμεῖς δ'. οὐκέτι καλὰ μεθίετε θούριδος ἀλκῆς
πάντες ἄριστοι ἐόντες ἀνὰ στρατόν. οὐδ' ἀν ἔγωγε
ἀνδρὶ μαχησαίμην δς τις πολέμοιο μεθείη
λυγρὸς ἐών ὑμῖν δὲ νεμεσσῶμαι περὶ κῆρι.
ὦ πέπονες, τάχα δή τι κακὸν ποιήσεκε μεῖζον 120
τῆδε μεθημοσύνη. ἀλλ' ἐν φρεσὶ θέσθε ἔκαστος
αἰδῶ καὶ νέμεσιν δὴ γὰρ μέγα νεῖκος ὄρωρεν.
"Εκτωρ δὴ παρὰ νηυσὶ βοὴν ἀγαθὸς πολεμίζει
καρτερός, ἔρρηξεν δὲ πύλας καὶ μακρὸν ὀχῆα."

110. *τείνονται reflexiv: sich tödten lassen.

111. εἰ δή einräumend und zugestehend; wenn immerbin.

113. ἀπητ(μησε. Die Verstärkung des Verbum durch ἀπό (gainelich, durchaus, bis zur Vollendung) ist dem Zusammenhange der affectvollen Rede ganz angemessen. Vgl. das Compositum ἀπημέλημένον Herodot. 3, 129. 132...

115. ἀλλ' ἀχεώμεθα θάσσον lasst uns auß schnellste gut machen, näml. was wir verschuldet, unsere μεθημοσύνη (97. 108), also uns bessern. Vgl. Herodot. 1, 167 βουλόμενοι ἀχεσασθαι τὴν άμασταθα. Ebenso ἀχεστός der Besserung empfänglich, dazu geneigt.—Jede andere Deutung des Verses wird durch den Zusammenhang, durch die Person des Sprechenden und die ganze Situation verworfen.

116. οὐκέτι καλά vgl zu Od. β, 63. ρ, 460. Die Angeredeten sollen nochmals wie 95 ὔμμιν ἔγωγε κτέ. bei ihrem Ehrgefühl gefasst werden.

119. Luygos Ewv enthält den

Hauptbegriff des ganzen Satzes und sollte eigentlich bei ἀνδοί stehen; über den Begriff von λυγρός (untichtig zum Kample, ein Schwächling) vgl. zu Od. σ, 107 mit β, 61 λευγαλέοι — και οὐ δεδαπχότες ἀλκην. — ὑμιν δέ erg. ἄτε ἀρίστοις οὐσιν ἀνὰ στρατόν.

1211. Εν φρεσί θέσθε αίδω καί νέμεσιν muss nach Analogie von o, 561: (wo der folgende Vers die Erklärung enthält) und ebend. 661 f. vgl. mit ε, 531, den Sinn haben: gebet der Scheu (euch durch ein feiges Benehmen zu entehren) Raum in euern Herzen und beherzigt, bedenket das tadelnde und verwerfende Urtheil der Andern, das euch dafür treffen müsste (vgl. zu ζ, 351 δς ήδη νέμεσίν τε καὶ αἴσχεα πόλλ' ἀνθρώπων). Die Redensart έν φρεσί θέσθε mit den zwei Objecten αίδω und νέμεσιν bildet wieder ein gewisses Zeugma; vgl. zu Od. ξ, 82 οὐχ ὅπιδα φοονέοντες ένλ φρεσίν ούδ' έλεητύν.

123 f. Έχτωο δη — ὀχηα fasst noch einmal den beklagenswerthen Stand der Sachen nachdrücklich zu13 ως ξα κελευτιόων γαιήσχος ωξοτεν Αχαιούς.

126 ἀμφὶ δ' ἄρ' Αἴαντας δοιοὺς ἵσταντο φάλαγγες καρτεραί, ὡς οὕτ' ἄν κεν Άρης δνόσαιτο μετελθών οὕτε κ' Αθηναίη λαοσσόος. οἱ γὰρ ἄριστοι κριθέντες Τρῶάς τε καὶ Εκτορα δῖον ἔμιμνον,

130 φράξαντες δόρυ δουρί, σάκος σάκει προθελύμνω. ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρυψαϊον δ' ἰππόκομοι κόρυθες λαμπροϊσι φάλοισιν νευόντων ὡς πυκνοὶ ἐφέστασαν ἀλλήλοισιν. ἔγχεα δ' ἐπτύσσοντο θρασειάων ἀπὸ χειρῶν

135 σειόμεν' οἱ δ' ἰθὸς φρόνεον, μέμασαν δὲ μάχεσθαι.

Τρῶες δὲ προύτυψαν ἀολλέες, ήρχε δ' ἄρ' Έκτωρ ἀντικρὸ μεμαώς, ὀλοοίτροχος ὡς ἀπὸ πέτρης,

sammen. Zu $\partial \chi \tilde{\eta} \alpha$ vgl. μ , 121 mit 460—466.

127. οὖτ' ἄν κεν — ὀνόσαιτο μετ. vgl. δ, 539 und zur Verbindung von ἄν κεν Od. ε, 361. Ares selbst und Athene müssten die Kriegerreihen loben, denn es ist an ihnen nichts auszusetzen.

130. σάχει προθελύμνφ. Ueber προθέλυμνος vgl. zu ., 541. Hier scheint das Adjectiv zu bedeuten άλλεπαλλήλου, άλλεπαλλήλους πτυχὰς ἔχοντι und daher συνεχεί, eig. wohl: wo die Grundlage, die unterste Schicht noch hervorgeht und über die andern d. h. den Rand derselben hinausreicht.

131. ἀσπὶς — ἀνήο nachgeahmt von Virgil Aen. 10, 361 haeret pede pes densusque viro vir, und noch entsprechender von A. Furius Antias bei Macrobius: Pressatur pede pes, mucro mucrone, viro vir. Sie bildeten also eine Schildmauer (συνασπισμός, testudo); vgl. zu ξ, 371—377 und dazu π, 212—217.

132. ψαῦον scheinbar intransitiv: sie stiessen mit den Bügeln an, näml. an die Vormänner, sie berührten einander. φάλοισιν, Dativ des Theiles oder Mittels zu ψαῦον.

133. νευόντων, absoluter Genitiv: wenn sie sich vorwärts neigten; vgl. 343.

134. ἐπτύσσοντο. Schol. πρασανεύρενα πτυσσομένοις ξοικε (ἐφικει ?) (εἰς τὸ αὐτὸ συνήγετο καὶ ἐκάμπτετο), die Speere wurden von den kampfbegierigen und ungeduldigen Kriegern (3 ρασειάων αὐτὸ χειρῶν) mit solcher Machtgeschwungen, dass sich die Schafte bogen, was auch durch διπλοῦσθαι bezeichnet wird. So von den Rudern Apoll. Rhod. 2, 591 ἐπεγνάμπτοντο δὲ κῶπαι ἡύτε καμπύλα τόξα, ριαξομέγων ἡρώων und Virg. Aen. 3, 384 Trinacria lentandus remus in unda.

135. 1θυς φρόνεον sie strebten

vorwärts, vgl. µ, 124.

137. ολοοίτροχος zerdehnt aus dem ionischen ολοίτροχος — ολοί-

ον τε κατά στεφάνης ποταμός χειμάρροος ώση, δήξας ασπέτω δμβρω αναιδέος έχματα πέτρης. ύψι δ' αναθρώσκων πέτεται, κτυπέει δέ 3' ύπ' αὐτοῦ ύλη· δ δ' ἀσφαλέως θέει έμπεδον, Έως ϊκηται ισόπεδον· τότε δ' οὖ τι χυλίνδεται ἐσσύμενός περ. ως Έκτωρ είως μεν απείλει μέχρι θαλάσσης δέα διελεύσεσθαι κλισίας καὶ νῆας Αχαιών κτείνων άλλ' ότε δή πυκινής ενέκυρσε φάλαγξιν, στη δα μάλ' έγχριμφθείς. οί δ' άντίοι υίες Αχαιών νύσσοντες ξίφεσίν τε καὶ έγχεσιν αμφιγύοισιν ώσαν από σφείων ό δε χασσάμενος πελεμίχθη. ήυσεν δὲ διαπφύσιον Τρώεσσι γεγωνώς. ,, Τρώες καὶ Αύκιοι καὶ Δάρδανοι άγχιμαχηταί, 150 παρμένετ'. ού τοι δηρον έμε σχήσουσιν 'Αχαιοί, καὶ μάλα πυργηδον σφέας αὐτοὺς ἀρτύναντες, άλλ', δίω, χάσσονται ύπ' έγχεος, εὶ ἐτεόν με ώρσε θεών ώριστος, ερίγδουπος πόσις "Ηρης." ώς είπων ώτρυνε μένος καὶ θυμον έκάστου. 155

Δηίφοβος δ' εν τοῖσι μέγα φρονέων εβεβήκει Πριαμίδης, πρόσθεν δ' έχεν ἀσπίδα πάντοσ' είσην, κοῦφα ποσὶ προβιβάς καὶ ὑπασπίδια προποδίζων.

τροχος. So auch Theocrit. 22, 49 ηύτε πέτροι ολοίτροχοι.

138. κατά στεφάνης, über das erhöhte Ufer, das zugleich den Rand

des Berges bildet.

139. ἔχματα die Bande, die ihn umgeben und festhalten, seien es Wurzeln und Sträuche oder die Erde, worin er eingewachsen ist.

141. ἀσφαλέως ohne Wanken, d. h. immer seine Richtung behaltend, wie Od. ν, 86 vom Schiffe: ἡ δὲ μάλ ἀσφαλέως θέεν ἔμπεδον.

143. είως μέν wieder elliptisch (vgl. zn Od. β, 148): so lange zwar, nämlich als der durch den Gegensatz (145 ἀλλ' ὅτε δή) bezeichnete Punct noch nicht erreicht war. Zu ἀπείλει vgl. 3, 150.

144. ψέα (einsilbig) διελεύσεσθαι

= υ, 263. Die folgenden Accusative h\u00e4ngen von διελεύσεσθαι ab; der Hauptton aber ruht auf μέχρι θαλ\u00e4σσης.

σαλασσης. 145. πυκινῆς — φάλαγξιν wie sie 128—133 beschrieben wurden.

146. μάλ' έγχοιμφθείς s. v. a. λίαν έμπελασθείς, nachdem er ihnen sehr nahe gekommen; vgl. φ, 405. Od. x, 516 χοιμφθείς πέλας.

147. ἀμφιγύοισιν vgl. zu Od.

ω, 527. 148. ὁ δὲ — πελεμίχθη vgl. zu δ, 535, wo der ganze Vers unver-

ändert vorkommt.

152. πυργηδὸν—ἀρτύναντες= μ, 43. Durch πύργος wird die dichte und tiefe Phalaux, beim Angriff die dichtgedrängte Colonne bezeichnet.

158. ὑπασπίδια (= ὑπ' ἀσπίδι)

13 Μηριόνης δ' αὐτοῖο τιτύσκετο δουρί φαεινώ,

160 καὶ βάλεν, οὐδ' ἀφάμαςτε, κατ' ἀσπίδα πάντοσ' ἐίσην ταυρείην. τῆς δ' οἴ τι διήλασεν, ἀλλὰ πολὺ πρίν ἐν καυλῷ ἐάγη δολιχὸν δόςυ. Δηέφοβος δέ ἀσπίδα ταυρείην σχέθ' ἀπὸ ἔο, δεῖσε δὲ θυμῷ ἔγχος Μηριόναο δαΐφρονος. αὐτὰρ ὅ γ' ῆρως 165 ἀψ ἔτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο, χώσατο δ' αἰνῶς

65 αψ εταφων είς επνος εχαζετο, χωσατο ο αίνως άμφότερον γίκης τε καὶ έγχεος, δ ξυνέαξεν. βῆ δ' ὶέναι παρά τε κλισίας και νῆας Αχαιών οἰσόμενος, δόρυ μακρόν, δ' οἱ κλισίηφι λέλειπτο.

οί δ' ἄλλοι μάρναντο, βοὴ δ' ἄσβεστος ὀρώρει.

170 Τεῦχρος δὲ πρῶτος Τελαμώνιος ἄνδρα κατέχτα,

"Ίμβριον αἰχμητήν, πολυΐππου Μέντορος υἰόν.

ναῖε δὲ Πήδαιον πρὶν ἐλθεῖν υἶας Ἁχαιῶν,

χούρην δὲ Πριάμοιο νόθην ἔχε, Μηδεσικάστην

αὐτὰρ ἐπεὶ Δαναῶν νέες ἤλυθον ἀμφιέλισσαι,

175 ἄψ εἰς Ἰλιον ήλθε, μετέπρεπε δὲ Τρώεσσιν,
ναῖε δὲ πὰρ Πριάμψ ὁ δέ μιν τίεν ἶσα τέκεσσιν.
τόν δ΄ νίὸς Τελαμῶνος ὑπ' οὔατος ἔγχεῖ μακρῷ
νύξ', ἐκ δ' ἔσπασεν ἔγχος ὁ δ' αὖτ' ἔπεσεν μελίη ώς,
η τ' ὄρεος κορυφῆ ἕκαθεν περιφαινομένοιο

180 χαλιῷ ταμνομένη τέρενα χθονὶ φύλλα πελάσση.
ὡς πέσεν, ἀμφὶ δέ οἱ βράχε τεύχεα ποικίλα χαλιῷ.
Τεῦκρος δ' ωρμήθη μεμαώς ἀπὸ τεύχεα δῦσαι

ποοποδίζων vgl. 806 f., vom Schilde gedeckt Fuss vor Fuss setzend, d. h. in gemessenem Schritte vorrückend.

160. καὶ βάλεν οὐδ' ἀφάμαρτε vgl. zu λ, 350 f. καὶ βάλεν — ἄκρην κὰκ κόρυθα.

162. ἐν καυλῷ vgl. ζ, 40 ἐν πρώτος ὁνμῷ, zu oberst am Schaft, wo er in das Beschläg (die Hülse, in welche die αίχμη hinten ausläuft) hineingesteckt wird. Der Schaft brach aber wahrscheinlich beim Nachstossen des Meriones (διηλασερί)

166, vixns, der ihm wider Verhoffen nicht zu Theil ward, also des ihm versagten Sieges wegen; vgl. α, 65. 93 εὐχωλῆς ἐπιμέμφεται.

172. Πήδαιον wahrscheinlich am Fusse des Ida in der Gegend von Thebe.

175. $\ddot{a}\psi - \dot{\eta}\lambda \vartheta \varepsilon$ wie er bei der Heirath dort gewesen war.

177. ὑπ' οὔατος scheint nur zur Vermeidung des Hiatus für ὑπ' οὔατι zu stehen. Doch vgl. zu Od. 1, 375 ὑπὸ οποδοῦ ἤλασα πολλῆς, Uebrigens war Teukros hier als Schwerbewaffneter gerüstet.

182. ώρμήθη erg. αὐτοῦ, wie

Έκτως δ' όρμηθέντος ακόντισε δουρί φαεινώ. 13 άλλ' ὁ μεν άντα ἰδών ηλεύατο χάλκεον έγχος τυτθόν δ δ' 'Αμφίμαχον Κτεάτου υξ' Απτορίωνος 185 νισσόμενον πόλεμόνδε κατά στηθος βάλε δουρί. δούπησεν δὲ πεσών, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ. Έκτως δ' ώρμήθη κόρυθα κροτάφοις άραρυῖαν κρατός άφαρπάξαι μεγαλήτορος Αμφιμάχοιο. Αίας δ' όρμηθέντος όρέξατο δουρί φαεινώ 190 Έκτορος. ἀλλ' οὖ τη χροὸς εἴσατο, πᾶς δ' ἄρα χαλκῷ σμερδαλέψ κεκάλυφθ δο δο ἄρο ἀσπίδος δμφαλον οὖτα, ώσε δέ μιν σθένει μεγάλω. ὁ δὲ χάσσατ' ὀπίσσω νεχρών αμφοτέρων, τούς δ' έξείρυσσαν Αγαιοί. Αμφίμαχον μεν άρα Στιχίος διός τε Μενεσθεύς, 195 άρχοι 'Αθηναίων, κόμισαν μετά λαὸν 'Αχαιῶν, "Ιμβριον, αὐτ' Αίαντε, μεμαότε θούριδος άλχης. ώς τε δύ' αίγα λέοντε κυνών ύπο καρχαροδόντων άρπάξαντε φέρητον ανα δωπήια πυκνά, ύψοῦ ύπὲρ γαίης μετά γαμφηλησιν έχοντε. 200

dann ορμηθέντος im folgenden Vers von ἀχόντισε abhängt, vgl. 190.

185. TUTSOV in derselben Stellung wie Od. 1, 540. - 6 de, "Εχτωρ. $2\mu \varphi t \mu \alpha \chi \sigma \nu$ vgl. β , 620 f. Aus 207 = λ , 750 f. ergiebt sich, dass er ein Enkel des Poseidon, also Kteatos (sonst Aktor's Sohn) ein Sohn von diesem war.

186. νισσόμενον πόλεμόνδε == o, 577, als er zum Kampfe heran-

ging, sich nahte.

191. ου πη χροός είσατο, nicht drang sie, ging sie irgendwo in den Leib ein, so dass der Genitiv 2000s von $\pi \eta$ abhängt, wie γ , 400 $\dot{\eta}$ $\pi \dot{\eta}$. με προτέρω πολίων ευναιομενάων ἄξεις, vgl. zu Od. α, 425 ὅθι — αὐλῆς. πᾶς näml. Εχτωρ, der ganze Hektor, Hektor am ganzen Leibe.

192. σμερδαλέος nach Lobeck eig. blendend, von μέρδω gewöhn-lich ἀμέρδω, wie 340 ὄσσε δ' ἄ-

Iliade II. 3. Aufl.

μερδεν αὐγη χαλχείη. 193. μιν, Έχτορα, wie das gleich folgende o dé zeigt.

194. νεχοών αμφοτέρων in Beziehung auf 170 f. 185 f.

195. Στιχίος — Μενεσθεύς sind auch o, 329—331 wieder verbunden; über den letztern vgl. 8, 552 -- 556.

197. μεμαότε θούριδος άλκῆς vgl. 46 Αΐαντε — μεμαῶτε καὶ αὐτώ und 48 άλχης μνησαμένω.

198. δύ' αίγα λέοντε. Beide Löwen sind hungrig, und keiner will die den Hunden entrissene oder trotz den bewachenden Hunden erbeutete Ziege dem andern überlassen. Vgl. das Fragment aus Aischylos' Glaukos: Είλπον δ' ανω λυχηδόν, ώστε διπλόοι λύκοι νεβρόν φέρουσιν άμφι μασχάλαις, und zu αρπάξαντε χυνών ύπο Il. ι, 248 ξούεσθαι υπό Τοώων ορυμαγδού.

13 ώς ρα τὸν ὑψοῦ ἔχοντε δύω Αἴαντε χορυστά τεύχεα συλήτην. χεφαλήν δ' ἁπαλῆς ἀπὸ δειρῆς χόψεν Ὁιλιάδης, χεχολωμένος Αμφιμάχοιο, ἦχε δέ μιν σφαιρηδὸν ἑλιξάμενος δι' ὁμίλου.

205 Έκτορι δὲ προπάροιθε ποδῶν πέσεν ἐν κονίησιν. καὶ τότε δὴ περὶ κῆρι Ποσειδάων ἐχολώθη υἰωνοῖο πεσόντος ἐν αἰνῆ δηιοτῆτι, βῆ δ' ἰέναι παρά τε κλισίας καὶ νῆας Ἀχαιῶν ὀτρυνέων Δαναούς, Τρώεσσι δὲ κήδε' ἔτευγεν.

210 'Ιδομενεὺς δ' ἄρα οἱ δουρικλυτὸς ἀντεβόλησεν, ἐρχόμενος παρ' ἐταίρου, ὅ οἱ νέον ἐκ πολέμοιο ἤλθε κατ' ἰγνύην βεβλημένος ὀξέι χαλκῷ. τὸν μὲν ἑταῖροι ἔνεικαν, ὁ δ' ἰητροῖς ἐπιτείλας ἤιεν ἐς κλισίην ἔτι γὰρ πολέμοιο μενοίνα

215 ἀντιάαν. τὸν δὲ προσέφη κρείων ἐνοσίχθων, εἰσάμενος φθογγὴν Ανδραίμονος νἶι Θόαντι, δς πάση Πλευρῶνι καὶ αἰπεικῆ Καλυδῶνι

202. τεύχεα συλήτην, wie wohl auch die Löwen schon unterwegs einen Theil ihrer Beute versehlingen. πεφαλήν — πόψεν. Die Misshandlung des Leichnams gilt eig. nicht dem Imbrios selbst, sondern dem Hektor, der den Amphimachos getödtet hatte. Darum schleudert er auch den Kopf desselben wie einen Ball so gegen die Feinde, dass er gerade dem Hektor vor die Füsse fällt. Zu 204 ήπε — έλιξάμενος er warf im Kreise schwingend vgl. γ, 378 δίψ επιδυγήσας und zu λ, 147.

206. zal τότε — Ποσειδάων. Ein neuer Antrieb für Poseidon, den Achäern kräftig beizustehen und die Troer seinen Zorn fühlen zu lassen.

211. παρ' έταίρου. Es ist ungewöhnlich, dass der Name dieses έταῖρος nicht angegeben ist. Aber gerade die unbestimmte Bezeichnung erregt ein grösseres Interesse, als wenn irgend ein unbekannter Name genannt wäre.

213. έταιροι ένεικαν. Die Ge-

fährten hatten ihn aus dem Treffen getragen und unter Mitwirkung des zufällig dazu gekommenen Idomeneus in seine (des Verwundeten) Hütte gebracht; nachdem ihn danu dieser den Aerzten übergeben, begiebt er sich nach seiner eigenen Hütte, um sich nunmehr auch selbst zum Kampfe zu rüsten (240 f.). (214 ξτι γάρ — μενοίνα ἀντιάαν νgl. 752.) Er scheint also an der erneuerten Schlacht bisher nicht Theil genommen (vgl. 84), sondern nur in der Nähe zugeschaut zu haben; daher auch die Rüge des Poscidon (219 f.).

216. Θόαντι, der auch sehon oben .92 genannt war.

217. πάση Μευρωνι scheint wegen des beigefügten πάση eigentliches Object zu άνασσε zu sein, dagegen αΙπεινή Καλυδώνι Ortsbestimmung neben dem zweiten Object ΑΙτωλοίσι, welchem entsprechend auch im ersten Gliede Κουρήσι ohne πάση ausgesetzt sein

230

Αἰτωλοῖσιν ἄνασσε, θεὸς δ' ώς τίετο δήμω. 13 ,, Ιδομενεῦ Κρητῶν βουληφόρε, ποῦ τοι ἀπειλαί οίγονται, τὰς Τρωσὶν ἀπείλεον υίες Αχαιῶν;" 220 τὸν δ' αὖτ' Ἰδομενεὺς Κρητῶν ἀγὸς ἀντίον ηὖδα ,, ω Θόαν, ού τις ανήρ νῦν γ' αίτιος, όσσον έγωγε γιγνώσκω· πάντες γὰρ ἐπιστάμεθα πτολεμίζειν. ούτε τινά δέος ίσχει ακήριον, ούτε τις όκνω είκων ανδύεται πόλεμον κακόν αλλά που ούτως 225 μέλλει δη φίλον είναι ύπερμενέι Κρονίωνι, νωνύμνους απολέσθαι απ' "Αργεος ενθάδ" Αχαιούς. άλλα Θόαν, και γαρ το πάρος μενεδήιος ήσθα,

τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα Ποσειδάων ἐνοσίχθων ,, Ιδομενεῦ, μη κείνος ἀνήρ ἔτι νοστήσειεν έκ Τροίης, άλλ' αὖθι κυνῶν μέλπηθρα γένοιτο, ός τις ἐπ' ήματι τῷδε ἐκών μεθιῆσι μάχεσθαι.

ότρύνεις δὲ καὶ άλλον, όθι μεθιέντα ίδηαι. τῷ νῦν μήτ' ἀπόληγε, κέλευέ τε φωτὶ ἑκάστω."

könnte, vgl. 4, 529-532. Zur Construction vgl. 452 f. πολέσσ' ανδρεσσιν άνακτα Κρήτη έν εύρείη $= \rho, 307 f.$

219. ποῦ — οἴχονται, wohin sind sie gekommen, was ist aus ihnen geworden? Vgl. 3, 229 πη έβαν ευχωλαί ατέ.

222. ov τις ἀνήρ im Gegensatz von Zeus, auf den 226 die Schuld

geschoben wird.

223. ἐπιστάμεθα wird durch δυνάμεθα erklärt, wie π, 142, wo ξπίστατο wirklich parallel mit δύνατο steht; vgl. φ, 320. In unserer Stelle geht es besonders auf den Besitz der moralischen Eigenschaften. die einen in den Stand setzen, etwas zu thun.

225. ανδύεται πόλεμον κακόν, entzieht sich dem gefährlichen Kampfe, sträubt sich dagegen, wie Zugthiere gegen das ihnen aufzulegende Joch. Wegen des Casus vgl. α, 496 ανεδύσετο χυμα θα-

λάσσης.

226. μέλλει δή. δή hebt allemal das Wort als Hauptbegriff hervor, hinter dem es gerade steht.

227. νωνύμνους - Άχαιούς = μ , 70. 229. 53ι hier temporal, wie ubi

= quum.230. τῷ νῦν κτέ., darum lass (auch) jetzt nicht ab. τῷ steht im Hauptsatz, als ob der begründende Satz ohne zal γάρ vorhergegangen wäre. Vgl. η, 328-331. πολλοί γάρ τεθνάσι - τῷ σε χρή κτέ.

Zu ἀπόληγε kann ergänzt werden μενεδήιος είναι.

232-234. κείνος ἀνήρ - ος τις vgl. zu Od. ζ, 201 f. οὐτος ἀνήρ -- ος κεν-ίκηται. So wird durch die Demonstrativpronomina der qualitative Begriff des Artikels um-

schrieben.

234. μεθιῆσι (Conjunctiv) wie von μεθιέω haben wir der Consequenz wegen auch hier geschrieben, wie β, 752 προϊεί. ε, 880 αν-

2*

13 άλλ' άγε τεύχεα δεύρο λαβών "θι ταύτα δ' άμα χρή 236 σπεύδειν, αί κ' ὄφελός τι γενώμεθα καὶ δύ' ἐόντε. συμφερτή δ' άρετή πέλει άνδρων καὶ μάλα λυγρων. νωι δέ καί κ' άγαθοῖσιν ἐπισταίμεσθα μάγεσθαι." ως είπων ό μεν αίτις έβη θεός αμ πόνον ανδρων. 240 Ιδομενεύς δ' ότε δή κλισίην εύτυκτον ίκανεν, δύσετο τεύχεα καλά περί χροΐ, γέντο δὲ δοῦρε, βη δ' ίμεν ἀστεροπη εναλίγκιος, ήν τε Κρονίων γειρί λαβών ετίναξεν απ' αιγλήεντος 'Ολύμπου, δεικνύς σημα βροτοίσιν, ἀρίζηλοι δέ οἱ αὐγαί. 245 ώς του γαλκός έλαμπε περί στήθεσσι θέοντος: Μηριόνης δ' άρα οι θεράπων ένς αντεβόλησεν έγγυς έτι κλισίης μετά γάρ δόρυ χάλκεον ήει οισόμενος. τὸν δὲ προσέφη σθένος Ίδομενῆος ,,Μηριόνη Μόλου νίέ, πόδας ταχύ, φίλταθ' έταίρων, 250 τίπτ' ήλθες πόλεμόν τε λιπών καὶ δηιοτῆτα; ηέ τι βέβληαι, βέλεος δέ σε τείρει ακωκή, ήέ τευ αγγελίης μετ' έμ' ήλυθες; οὐδέ τοι αὐτός

ήσθαι ένὶ κλισίησι λιλαίομαι, άλλα μάγεσθαι."

235 f. τεύχεα — τθι. Achnliche Verschränkung bei δεῦρο wie γ, 162 δεῦρο πάροιθ ἐλθοῦσα — Τζεν ἐμεῖο. ἄμα d. h. wir beide gemeinschaftlich. Ueber σπεύδειν — ἐνεργεῖν (μετὰ κακοπαθείας καλ ταλαιπωρίας) vgl. zu δ, 232. Vor αἴ κε — γενώμεθα ergänze πειφωμένους. Unser zwei werden wenigstens mehr ausrichten, als Einer.

237. συμφερτή δ' ἀρετή πέλει κτέ. ist nach Analogie von λ, 801 zu erklären: Vereint (= συμφερτή, συμφερητή οὐσω kommt auch eine Tapferkeit (eine rechte, des Namens werthe T.) von sehr schwachen, unkriegerischen Männern zu Stande (exsistit: καὶ σφόδρα κακῶν, δειλῶν, ἀνθρώπων εἰς ταὐτὸν συνελθόντων γίγνεται τις ἀρετή nach-Aristarch): wie viel mehr können denn mehrere Tapfere vereint etwas Tüchtiges leisten. Zu λυγφός vgl. 119 λυγφός ξών.

238. νῶι δὲ — ἐπισταίμεσθα μ. bescheidener als wenn er sagte: wir aber sind keine λυγοοί, sondern ἀγαθοί.

243. χειοὶ λαβών ἐτίναξεν vgl. λ, 4 πολέμοιο τέρας μετὰ χερσίν ἔχουσαν (von der Eris). În ἔτίναξεν liegt ein Hauptpunct der Vergleichung, weil auch Idomeneus in der Bewegung gedacht wird (242 βῆ δ΄ ἴμεν. 245 ἔλαμπε — Θέσντος).

247. ἐγγὺς ἔτι κλιστης d. h. als Idomeneus schon im Weggehen, aber noch nahe an seiner Hütte war. μετὰ — ἥει nach 167 f.

252. ἀγγελίης — ἤλυθες. Vgl. zu δ, 384 und λ, 140.

13

255

270

τον δ' αδ Μηριόνης πεπνυμένος ἀντίον ηδόα ,, Ίδομενεῦ Κρητῶν βουληφόρε χαλχοχιτώνων, ἔχχομαι, εἴ τί τοι ἔγχος ἐνὶ χλισίησι λέλειπται, οἰσόμενος τό νυ γὰρ κατεάξαμεν, δ πρὶν ἔχεσχον, ἀσπίδα Δηιφόβοιο βαλὼν ὑπερηνορέοντος. "

τον δ' αὖτ' Ἰδομενεὺς Κρητῶν ἀγὸς ἀντίον ηὖδα
,,δούρατα δ', αἴ κ' ἐθέλησθα, καὶ εν καὶ εἴκοσι δήεις 260
ἑσταότ' ἐν κλισίη πρὸς ἐνώπια παμφανόωντα,
Τρώια, τὰ κταμένων ἀποαίνυμαι. οὐ γὰρ ὀίω
ἀνδρῶν δυσμενέων ἑκὰς ἱστάμενος πολεμίζειν·
τῷ μοι δούρατά τ' ἔστι καὶ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι
καὶ κόρυθες καὶ θώρηκες λαμπρὸν γανόωντες." 265

τὸν δ' αὖ Μηριόνης πεπνυμένος ἀντίον ηὖδα "καί τοι ἐμοὶ παρά τε κλισίη καὶ νηὶ μελαίνη πόλλ' ἔναρα Τρώων ἀλλ' οὖ σχεδόν ἐστιν ἑλέσθαι. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἔμέ φημι λελασμένον ἔμμεναι ἀλκῆς, ἀλλὰ μετὰ πρώτοισι μάχην ἀνὰ κυδιάνειραν ἵσταμαι, ὁππότε νεῖκος ὀρώρηται πολέμοιο. ἄλλον πού τινα μᾶλλον ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων

256. ek th tou d. i. ek th oot, wenn du noch gelassen hast. Eben jetzt beim Zusammentreffen mit Idomeneus kommt Meriones auf den Gedanken, dass er vielleicht schon hier in der Nähe finden könne, was er sucht.

257. χατεάξαμεν - ἔχεσχον. Beachte den auch bei Spätern oft vorkommenden Wechsel des Numerus von der sprechenden ersten Person.

260. $\delta o i \rho \alpha r \alpha \delta'$ at. δ' scheint für $\delta \eta'$ zu stehen, vgl. zu 0d. δ , $400 \eta \mu o_5 \delta' \eta \ell \lambda \iota o_5 - \kappa \alpha \ell \ell \nu \kappa \alpha \ell \kappa \kappa \sigma \iota$ ist eine in Hyperbeln zuweilen gebrauchte Zahl; vgl. 0d. μ , 78 mit ehend. ι , 241. Die Verbindung $\kappa \alpha \ell - \kappa \alpha \ell$ findet sich nach Hoffmann nur hier und ω , 641.

261 f. ἐσταότα — πρός eig. hingestellt an; daher der Accusativ. Ueber ἐνώπια παμφ. vgl. zu Od. ϑ , 42. Bei diesen in der Hausslur ist auch die δουροδόzη zu denken. — οὐ γὰρ ὀἰω, nicht gedenke ich, hier s. v. a. οὐ νομίζω, οὔ μοι νενομισμένον ἐστίν, es liegt nicht in meiner Art, vgl. ε , 253 οὐ γάρ μοι γενναίον.

263. έκὰς ἱστάμενος wie z. B. ein Bogenschütze.

267. $\varkappa \alpha \iota$ τοι έμοι erg. ἔστι, wahrlich auch ich (habe). Es ist aber zu bemerken, dass Meriones, als $\vartheta ε \varrho \acute{\alpha} π ω \nu$ des Idomeneus, nicht nur eine eigene Lagerhütte $(\varkappa \lambda \iota \sigma \iota \eta)$ hat, sondern diese auch von der des Idomeneus noch bedeutend entfernt ist $(\mathring{\alpha} \lambda \lambda)$ οὖ σχεδόν ξ . $\xi \lambda \xi \sigma \vartheta \alpha \iota$).

271. νείχος πολέμοιο, der Wettstreit des Kampfes.

272 f. ἄλλον πού τινα — ὀίω d. h. doch dir brauche ich das

13 λήθω μαρνάμενος, σε δε ίδμεναι αὐτὸν ζίω." τον δ' αὐτ' Ἰδομενεύς Κρητῶν ἀγὸς ἀντίον ηὐδα 275 ,,οίδ' ἀρετήν οίός ἐσσι· τί σε χρή ταῦτα λέγεσθαι; εί γάρ νῦν παρά νηυσί λεγοίμεθα πάντες ἄριστοι ές λόγον, ένθα μάλιστ' άρετή διαείδεται άνδρων, ένθ' δ τε δειλός ἀνήρ, δς τ' άλκιμος, έξεφαάνθη, τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρώς ἄλλυδις ἄλλη, 280 οὐδέ οἱ ἀτρέμας ἦσθαι ἐρητύετ' ἐν φρεσὶ θυμός, άλλα μετοχλάζει καὶ ἐπ' άμφοτέρους πόδας ίζει, έν δέ τέ οἱ κραδίη μεγάλα στέρνοισι πατάσσει κῆρας διομένω, πάταγος δέ τε γίγνετ' δδόντων. τοῦ δ' ἀγαθοῦ οὐτ' ὰρ τρέπεται χρώς, οὐτε τι λίην 285 ταρβεί, ἐπειδὰν πρῶτον ἐσίζηται λόχον ἀνδρῶν, αραται δὲ τάχιστα μιγήμεναι ἐν δαϊ λυγρη -οὐδέ κεν ἔνθα τεόν γε μένος καὶ γεῖρας ὄνοιτο. εί πεο γάο κε βλείο πονεύμενος η ε τυπείης, ούκ αν εν αυχέν όπισθε πέσοι βέλος ουδ' ενί νώτω, 290 άλλά κεν ή στέρνων ή νηδύος αντιάσειεν πρόσσω ιεμένοιο μετά προμάχων δαριστύν.

nicht zu sagen; eher kann es einem Anderen unbekannt sein.

275. ἀρετήν hier speciell kriegerische Taplerkeit, wie Od. ω, 515 ἀρετής πέρι δῆριν ἔχουσιν. — τί σε — λέγεσθαι; was brauchst du das noch lange aufzuzählen? Zur Form des Hemistich's vgl. Od. ω, 407 τί σε χρή ταῦτα πένεσθαι;

276. εξ γάρ — λεγοίμεθα wird erklärt durch Od. ω, 108 οὐδέ χεν άλλως χρινάμενος λέξαιτο χατά πτόλιν άνδρας άρίστους...

277. μάλιστα — διαείδεται vgl. μ, 103 είσαντο διακριδόν εί-

ναι άριστοι.

279. ἄλλυδις ἄλλη, hierhin und dorthin, d. h. in alle Richtungen (nimmt alle Farben an), vgl. zu Od. ε, 369.

281. ἐπ' ἀμφ. πόδας ἵζει ist die Erklärung von ὀκλάζει; durch μετὰ aber wird angezeigt, dass er, weil er eben nicht still sitzen kann, auch diese Stellung öfters verändere: er kauert immer wieder anders wohin (indem er es gar nicht wagt aufzustehen).

282. μεγάλα, mächtig, heftig, ungestüm.

283. χῆρας ὀιομένω. Vgl. Od. ε, 389 πολλὰ δέ οἱ κραδίη προτιόσσετ' ὅλεθρον = κ, 374 κακὰ δ' ὄσσετο θυμός.

286. ἀρᾶται — μιγήμεναι. Ein Beispiel giebt Neoptolemos Od. λ, 530 Γ., von dem es hoisst: ὁ δέ με μάλα πόλλ' ἐκέτευεν ἐππόθεν ἐξέμεναι.

287. οὐθέ κεν ἔνθα — ὄνοιτο erg. τὶς, es könnte einer oder man könnte nicht schelten.

288. βλεῖο — τυπείης. Vgl. Od. λ , 535 f. βεβλημένος — αὐτοσχεδίην οὐτασμένος.

291. πρόσσω ξεμένοιο erg. σέο,

άλλ' ἄγε μηκέτι ταῦτα λεγώμεθα νηπύτιοι ῶς ἑσταότες, μή πού τις ὑπερφιάλως νεμεσήση ἀλλὰ σύ γε κλισίηνδε κιὼν ἕλευ ὄβριμον ἔγχος." 13

295

ῶς φάτο, Μηριόνης δὲ θοῷ ἀτάλαντος ᾿Αρηι καρπαλίμως κλισίηθεν ἀνείλετο χάλκεον ἔγχος, βῆ δὲ μετ Ἰδομενῆα μέγα πτολέμοιο μεμηλώς. οἶος δὲ βροτολοιγὸς Ἦρης πόλεμόνδε μέτεισιν, τῷ δὲ φόβος φίλος νίὸς ἄμα κρατερὸς καὶ ἀταρβής ἔσπετο, ὅς τ' ἐφόβησε ταλάφρονά περ πολεμιστήν τω μὲν ἄρ' ἐκ Θρήκης Ἐφύρους μέτα θωρήσσεσθον ἡὲ μετὰ Φλεγύας μεγαλήτορας οὐδ' ἄρα τω γε ἔκλυον ἀμφοτέρων, ἔτέροισι δὲ κῦδος ἔδωκαν τοῖοι Μηριόνης τε καὶ Ἰδομενεὺς ἀγοὶ ἀνδρῶν ἤισαν ἐς πόλεμον κεκορυθμένοι αἴθοπι χαλκῷ. τὸν καὶ Μηριόνης πρότερος πρὸς μῦθον ἔειπεν. ,, Δευκαλίδη, πῆ τ' ὰρ μέμονας καταδῦναι ὅμιλον;

300

305

das dann von στέρνων ἢ νηδύος abhängt. Zu ἐξικένοιο gehört μετά προμ. ἀαριστύν in der vordersten Kämpfer Gemeinschaft (in welcher allein es dem Tapfern recht heimisch und wohl ist), oder in ihrem traulichen Verkehr (wohin es dich gleichsam zieht).

greichsam zient).
292. μηχέτι ταῦτα λεγώμεθα vgl. zu 0d. γ, 240, zu νηπύτιοι ως έσταότες auch v, 244, wo indessen diese Worte nicht so unmittelbar zusammengebören. Uebrigens scheint die sich hier kundgebende Redseligkeit des Idomeneus vom Dichter beabsichtigt, um ihn als μεσαιπόλιος (361. 485. 512 ft.) und dem Nestor ähnlich zu bezeichnen.

299. $\varphi \delta \beta o \varsigma \varphi \ell \lambda o \varsigma v \ell \delta \varsigma$ vgl. zu δ , 440. Die Vergleichung ist sehr passend. $\varphi \delta \beta o \varsigma$ ist auch gleichsam der Schildknappe, Waffenträger des Ares.

301. ἐχ Θρήχης als seinem gewöhnlichen Wohnsitze, vgl. Od. ૭, 361 Θρήχηνδε βεβήχει. Virg. Aen. 3, 35 Gradivum patrem, Geticis qui praesidet arvis. — Ἐφύρους μέτα — ἡὲ μετά Φλεγύας. Name kriegerischer thessalischer Völkerschaften, denen die Thraker häufig in das Land einfielen. Vgl. Strabo IX S. 324 Kramer (vgl. VII S. 77) τοὺς μὲν γὰρ Γυρτωνίους Φλεγύας πρότερον ἐχάλουν ἀπὸ Φλεγύου τοῦ Ὑξίονος ἀδέλφοῦ, τοὺς δὲ Κασκνωνίους Ἐνόρους.

Koarrwrtous Έφυσους.
302 f. οὐδ' — ἔλλυον ἀμφοτέcων d. h. Ares verleiht beiden, den
Ephyrern und Phlegyern, den Sieg
nicht, sondern den Andern, ihren
Gegnern (den ihm befreundeten
Thrakern). — Der Satz ἔτξοοισι
χῦδος ἔδωχαν giebt eine umschreibende Erklärung des sonst auch
von Homer gebrauchten Ausdruckes
ἔτξοαλχής νίχη.

306. τον και Μησιόνης. και drückt die Uebereinstimmung der nun anzuführenden Worte des Meriones mit seiner schon vorher bezeichneten entschlossenen und kriegerischen Stimmung aus.

307. Acuxalion vgl. zu Od. a.

13 ή ἐπὶ δεξιόφιν παντὸς στρατοῦ, ἡ ἀνὰ μέσσους, ἡ ἐπ' ἀριστερόφιν; ἐπεὶ οὕ ποθι ἔλπομαι οῦτως

310 δεύεσθαι πολέμοιο καρηκομόωντας Άχαιούς."
τὸν δ' αὐτ' Ἰδομενεὺς Κρητῶν ἀγὸς ἀντίον ηὖδα

τον δ' αὐτ' Ἰδομενεὺς Κρητῶν ἀγὸς ἀντίον ηὕδο
,,νηυσὶ μὲν ἐν μέσσησιν ἀμύνειν εἰσὶ καὶ ἄλλοι,
Αἴαντές τε δύω Τεῦνρός θ', δς ἄριστος Άχαιῶν
τοξοσύνη, ἀγαθὸς δὲ καὶ ἐν σταδίη ὑσμίνη
315 οῦ μιν ἄδην ἐλόωσι καὶ ἐσσύμενον πολέμοιο,

15 οὶ μιν άθην ελοωσι και εσσυμενον πολεμοιο, Έχτορα Πριαμίδην, καὶ εἰ μάλα καρτερός ἐστιν. αἰπύ οἱ ἐσσεῖται, μάλα περ μεμαῶτι μάχεσθαι, κείνων νικήσαντι μένος καὶ χεῖρας ἀἀπτους

8 Ύπερίονος ἢελίοιο. II. δ , 488 Άνθεμίδην. — Ζυ $\pi \tilde{\eta}$ τ' ἆο vgl. Od. α , 346 τί τ' ἄρα φθονέεις.

308. $\hat{\eta}$ $\hat{\epsilon}n\lambda$ $\delta\epsilon\hat{\xi}i\delta\varphi\iota\nu$ ($\delta\epsilon\hat{\xi}i\hat{\alpha}\xi$). Durch $\hat{\eta} = \hat{\eta}$ (vgl. zu Od. α , 175) werden alle drei Fragen, eine von der andern unabhängig, einander ganz gleichgestellt. Lehrs: "Quo loco irrues? dextrorsumme an in medios an sinistrorsum"

309. ov noti ovins, nirgends, auf keinem Punkte so sehr, wie nämlich auf dem letztgenannten, zur Linken, vgl. 326, wo nach \(\lambda\), 498 auch der gefürchtete Hektor kämpste (natürlich nach der Stellung der Achäer).

310. δεύεσθαι πολέμοιο, des Kampfes ermangeln d.h. es am rechten Kampfe fehlen lassen und desselben nicht fähig sein, bello inferiorem esse, vgl. φ, 142 μάχης ἄφα πολλὸν ἐδεύεο.

312. νηυσὶ μέν ἐν μέσσησιν. Da in der Frage des Meriones 308 f. drei mögliche Angriffspuncte einander entgegengesetzt werden und Idomeneus unten 326 nur noch von dem zur Linken spricht, so sollte hier ausser dem in der Mitte der Schiffe auch noch der zur Rechten (des achäischen Heeres) besprochen werden. Dieser scheint aber unter dem andern ἐν μέσσως ναυσίν mit

begriffen zu sein, so dass dies ist s. v. a. in der Mitte der Schiffe und weiterhin (zur Rechten). Der Angriff der Troer scheint überhaupt nie auf die rechte Seite des achäischen Lagers gerichtet worden zu sein, weil dort Achilleus lag und man voraussetzte oder der Dichter sich von der Voraussetzung leiten lässt, dass dies seiner Unthätigkeit dem Feinde gegenüber sofort ein Ende gemacht haben würde. Dadurch aber wurde die Mitte des Schiffslagers gewissermassen zur rechten Seite. — Zu ἀμύνειν είσι καὶ ἄλλοι vgl. Od. β, 58—60.

313. Alarτες — Τεϋχοός τε, welche auch μ, 335 bei einander waren, damals aber in der Nähe des auf der Linken befindlichen Thores standen und sich dann eben in jener Stelle mehr gegen die Mitte hin begaben.

315. μιν, Vorläufer des nachfolgenden Namens Έχτορα Πρισμέσην, dessen Person den achäischen Führern immer vorschwebt.
— ἄδην ἐλόωσι — πολέμοιο, γgi.
zu Od. ε, 290, wo auch ein Genitiv auf ἄδην ἐλάων folgt. — καὶ ἔσσύμενον absolut hat ungefähr den Sinn wie 317 μάλα περ μεμαῶτι μάχεσθαι.

317. αλπύ figürlich wie arduum = δυσπρόσβατον, δυσχερές.

νῆας ἐνιπρῆσαι, ὅτε μὴ αὐτός γε Κρονίων

ἐμβάλοι αἰθόμενον δαλὸν νήεσσι θοῆσιν.

ἀνδρὶ δέ κ² οὐκ εἴξειε μέγας Τελαμώνιος Αἴας,

⑤ς θνητός τ' εἴη καὶ ἔδοι Δημήτερος ἀκτήν,

χαλκῷ τε ἡηκτὸς μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν.

οὐδ' ἀν ἀχιλλῆι ἡηξήνορι χωρήσειεν

ἔν γ' αὐτοσταδίη ποσὶ δ' οὔ πως ἔστιν ἐρίζειν.

325

νῶιν δ' ὧδ' ἐπ' ἀριστέρ' ἔχε στρατοῦ, ὄφρα τάχιστα
εἴδομεν ἠέ τψ εὐχος ὀρέξομεν ἠέ τις ἡμῖν."

ως φάτο, Μηριόνης δε θοῷ ἀτάλαντος ᾿Αρηι ἦρχ΄ ἴμεν, ὄφρ' ἀφίχοντο κατὰ στρατόν, ἢ μιν ἀνώγει.

οί δ' ως Ίδομενῆα ἴδον φλογὶ εἴκελον ἀλκήν, 330 αὐτὸν καὶ θεράποντα, σὰν ἔντεσι δαιδαλέοισιν, κεκλόμενοι καθ' ὅμιλον ἐπ' αὐτῷ πάντες ἔβησαν. τῶν δ' ὁμὸν ἱστατο νεῖκος ἐπὶ πρύμνησι νέεσσιν. ως δ' ὅθ' ὑπὸ λιγέων ἀνέμων σπέρχωσιν ἄελλαι ἤματι τῷ ὅτε τε πλείστη κόνις ἀμφὶ κελεύθους, 335 οῦ τ' ἄμνδις κονίης μεγάλην ἱστᾶσιν ὀμίχλην, ως ἄρα τῶν ὁμόσ' ἦλθε μάχη, μέμασαν δ' ἐνὶ θυμῷ

321. $\partial \nu \partial \varrho \lambda \delta \varepsilon$ d. i. einem blossen Sterblichen, wie auch Hektor ist, im Gegensatze des Kronion, vgl. Od. δ , 78—80.

325. ποσὶ — ἐρίζειν erg. Άχιλλεῖ, der daher auch vorzugsweise das Epitheton πόδας ἀκύς oder

ποδώχης hat.

326. νῶν δ' ἀδ' ἐπ' ἀρ. ἔχε στρατοῦ, uns aber schlage so den Weg nach der Linken des Heeres ein, lenke unsern Schritt dahin. Sowohl aus diesem νῶιν ἔχε als aus 329 ἦρχ' ἴμεν ergieht sich, dass Meriones als Waffenträger seinem Gebieter vorausgehen und Bahn brechen musste. Noch passender wäre freilich jenes νῶιν ἔχε, wenn wir uns Meriones als Wageulenker denken könnten.

329. κατὰ στρατόν, an den Punct des Heeres (Lagers), wohin jener

verlangte.

333. ὁμὸν Γστατο νεῖκος s. v. a. ὁμόσε ἐρχομένων Γστατο νεῖκος, der Kampf stellte sieh, begann bei ihrem Zusammentreten; vgl. 336 ἀμυδις (= 343) Ιστασιν und 337 ὁμόσ ἡλθε μάγη.

334. σπέρχωσιν intransitiv, wie sonst das Medium: vgl. Od. γ, 283 δ-πότε σπερχοίατ ἄελλαι. — ἄελλαι Stürme. Stürme, Sturmwirbel, mit besonderer Rücksicht auf die durch dieselben aufgeweheten Staubwirbel, vgl. γ, 13 χονίσαλος ἄφνιτ ἀελλής und ψ, 365 f. χονίη Ιστατ ἀειρομένη ὥστε νέψος ἡὲ θύελλα.

335. ηματι τώ an dem Tage oder vielmehr zu der Zeit wann n. s. w., d. h. während der Hundstage, da durch die Hitze des Sirius und das Wehen der Passatwinde Alles ausgedörrt ist. Zu öτε τε ergänze η wie ε, 481.

336. of te naml. avenor livers.

13 άλλήλους καθ' δμιλον έναιφέμεν όξέι χαλκῷ. ἔφριξεν δὲ μάχη φθισίμβροτος ἐγχείησιν

340 μαχρῆς, ας εἶχον ταμεσίχροας δοσε δ' αμερδεν αὐγὴ χαλχείη κορύθων ἄπο λαμπομενάων θωρήκων τε νεοσμήκτων σακέων τε φαεινῶν ἐρχομένων ἄμυδις. μάλα κεν θρασυκάρδιος εἶη ως τότε γηθήσειεν ἰδων πόνον οὐδ' ἀκάχοιτο.

345 τω δ' ἀμφὶς φρονέοντε δύω Κρόνου υἶε κραταιώ ἀνδράσιν ἡρώεσσιν ἐτεύχετον ἄλγεα λυγρά.
Ζεὺς. μὲν ἄρα Τρώεσσι καὶ 'Εκτορι βούλετο νίκην, κυδαίνων Αχιλῆα πόδας ταχύν' οὐδ' ὅ γε πάμπαν ἢθελε λαὸν ὀλέσθαι Αχαιικὸν Ἰλιόθι πρό,
350 ἀλλὰ Θέτιν κύδαινε καὶ υἷέα καρτερόθυμον.
Δενρίσου δὲ Πορεδάκου ἐρόθουνο μετελθών.

Αργείους δὲ Ποσειδάων ὀρόθυνε μετελθών, λάθρη ὑπεξαναδὺς πολιῆς ἀλός: ἤχθετο γάρ ὁα

chem Ungestüm aufeinander eindringend.

339. ἔφριξεν — ἐγχείησιν vgl. δ, 282 φάλαγγες — ἔγχεισι πεφριτώναι und η, 62. Den entsprechenden Gebrauch von horrere zeigt schon Ennius in dem von Macrobius angeführten kunstlosen Verse: Sparsis-hastis longis campus

splendet et horrei.

343. ἐρχομένων ἄμυδις ist Masculinum und geht auf die beiden Kämpfenden Theile. — μάλα κεν θρασυκάρδιος κτέ. d. h. selbst ein sehr verwegener und rauhherziger Krieger hätte sich über einen. so blutigen Kampf entsetzen müssen.

345. τω δ' αμφίς φρονέοντε. Der Sinn dieses — kaum ursprünglich hierher gehörigen — Abschnittes bis 360 ist im Allgemeinen: aber so schrecklich und Entsetzen erregend der Kampf war, so musste er doch noch geraume Zeit fortgesetzt werden; denn zwei mächtige Götter, Zeus und Poseidon, wollten und betrieben ihn selbst. Zu ἐτεύχετον vgl. x, 364 διώκετον.

347. Zeus - Bouleto. Dieser

allgemeine Wille des Zeus dauert und wirkt unsichtbar fort, obgleich der Gott nach 1—9 für den Moment seine Augen vom Kampfe bei Ilios abgewandt hat.

348. οὐθέ γε πάμπαν, aber keineswegs, doch gar nicht etwa.

349. Ἰλιόθε πρό allgemein: in dem Kampfe vor Ilios, wo der ganze troianische Krieg seinem Schauplatz hatte. Der überall griechisch gesinnte Dichter will hierdurch andeuten, dass Zeus selbst keineswegs eigentlich den Achäern feindselig, noch ein Freund der Troer, sondern seine Parteistellung nur durch das der Thetis gegebene Versprechen bedingt war.

351. ὀρόθυνε wird erklärt durch

357 alèv eyeige.

352. λάθρη — άλός ist natürlich nicht auf die majestätische Fahrt über das Meer 23—31, sondern nur auf das geheimnissvolle Erscheinen unter dem Heere der Achäer (44 f. βαθείης ξε άλὸς έλθων εἶσάμενος Κάλχαντι) zu beziehen. Denn dass Poseidon mit seinem Prachtwagen bis unter die

Τρωσὶν δαμναμένους, Διὶ δὲ κρατερῶς ἐνεμέσσα. ἡ μὰν ἀμφοτέροισιν όμὸν γένος ἡδ' ἴα πάτρη, ἀλλὰ Ζεὺς πρότερος γεγόνει καὶ πλείονα ἤδη. τῷ ἡα καὶ ἀμφαδίην μὲν ἀλεξέμεναι ἀλέεινεν, λάθρη δ' αἰὲν ἔγειρε κατὰ στρατόν, ἀνδρὶ ἐοικώς. τοὶ δ' ἔριδος κρατερῆς καὶ ὁμοιίου πολέμοιο πεῖραρ ἐπαλλάξαντες ἐπ' ἀμφοτέροισι τάνυσσαν, ἄρρηκτόν τ' ἄλυτόν τε, τὸ πολλῶν γούνατ' ἔλυσεν.

360

13

355

ένθα, μεσαιπόλιός περ εων, Δαναοίσι κελεύσας Ίδομενεὺς Τρώεσσι μετάλμενος εν φόβον ὧρσεν. πέφνε γὰρ Ὁθουονῆα Καβησόθεν ἔνδον ἐόντα, ὅς ἑα νέον πολέμοιο μετὰ κλέος εἰληλούθει, ἤτεε δὲ Πριάμοιο θυγατρῶν εἰδος ἀρίστην Κασσάνδρην ἀνάεδνον, ὑπέσχετο δὲ μέγα ἔργον,

365

Achäer gekommen sei, wollte der Dichter nirgends sagen.

352 f. ηχθετο — δαμναμένους, es verdross ihn (zu sehen), dass sie von den Troern bezwungen wurden. Zur Construction vgl. θ, 377 f. νωι — γηθήσει προφανέντε und ε, 361

354. η μὰν ἀμφοτέροισιν. Der Dichter will gleichsam den Poseiden entschuldigen, dass er nicht mehr für die Achäer ausrichtete. πάτρη hier synonym mit γένος, Stamm, Verwandtschaft (vom Vater, den Eltern her).

355. πλείονα ήδη wie τ, 219 Odysseus von sich in Vergleichung mit Achilleus sagt: ἐπὲ ποότερος γενόμην και πλείονα οίδα. Das eigentliche Wissen beruht auf Erfahrung; diese aber wächst mit dem Leben.

358—360. τοι δ' — ξλυσεν. Gesteigerte Wiederholung des schon 345 ausgesprochenen Gedankens. Wie wir nämlich schon zu η. 101 f. bemerkten, werden die Geschicke der Sterblichen oft mit einem Faden oder Seile verglichen, der von den Göttern bereitet und über jenen

aufgebängt oder ausgespannt wird (vgl. auch λ , 336. v, 101). Weil nun hier zwei Götter die Fortdauer des Kampfes beschlossen haben, so heisst es, sie haben die Seile oder Taue des Krieges und Streites über einander geschlungen, geflochten $(\pi \epsilon i \omega \alpha \rho \epsilon \pi a \lambda \lambda \dot{\alpha} \xi \alpha r \tau \epsilon s$, denn jeder Gott hat sein eigenes $\pi \epsilon i i \omega \alpha \rho \delta \rho i \delta \sigma z a \lambda \tau \sigma - \lambda \epsilon \mu$.) und so als Ein unaaflöslich festes (Od. β , 275) über beide kämpfende Völker gespannt. So lange dieses $\pi \epsilon i \rho \alpha \rho$ gespannt blieb, mussten die Völker fortkämpfen.

363. ἔνδον ἐόντα d. i. παρόντα, ἐνδημοῦντα, der nach Troia als Gast und Verbündeter gekommen war. Vgl. o, 438 Κυθηρόθεν ἔνδον ἐόντα.

364. πολέμοιο μετά κλέος vgl. λ, 227 μετά κλέος Έκετ' Άχαιῶν. 365. Θυγατρῶν εἰδος ἄρίστην. So wird ζ, 252 Laodike bezeichnet.

366. ἀνάκθνον, ὑπεσχετο δὲ μ. ἔ. Durch ἀνάκθνον (vgl. 1, 146 und 1 Sam. 18, 25) soll wohl eine niedrig eigennützige Gesinnung bezeichnet "werden, indem ja selbst die Freier der Penelope es an Brautgeschenken nicht fehlen liessen (Od. 13 ἐκ Τροίης ἀέκοντας ἀπωσέμεν υἶας Αχαιῶν.
τῷ δ' ὁ γέρων Πρίαμος ὁπό τ' ἔσχετο καὶ κατένευσεν δωσέμεναι· ὁ δὲ μάρναθ' ὑποσγεσίησι πιθήσας.

370 Ἰδομενεὺς δ' αὐτοῖο τιτύσκετο δουρὶ φαεινῷ, καὶ βάλεν ὕψι βιβάντα τυχών οὐδ' ἤρκεσε θώρηξ χάλκεος, δν φορέεσκε, μέση δ' ἐν γαστέρι πῆξεν. δούπησεν δὲ πεσών ὁ δ' ἐπεύξατο φώνησέν τε ... Οθρυονεῦ, περὶ δή σε βοοτῶν αἰνίζοιὶ ἀπάντων.

375 εἰ ἐτεὸν δὴ πάντα τελευτήσεις ὅσ' ὑπέστης
Δαρδανίδη Πριάμω ὁ δ' ὑπέσχετο θυγατέρα ἥν.
καί κέ τοι ἡμεῖς ταῦτά γ' ὑποσχόμενοι τελέσαιμεν,
δοῦμεν δ' ἀτρείδαο θυγατρῶν εἰδος ἀρίστην,
''Αργεος ἐξαγαγόντες, ὀπυιέμεν, εἴ κε σὺν ἄμμιν

380 Ἰλίου ἐκπέρσης εδ ναιόμενον πτολίεθοον.
ἀλλ' ἔπευ, ὄφρ' ἐπὶ νηυσὶ συνώμεθα ποντοπόροισιν ἀμφὶ γάμφ, ἐπεὶ οὕ τοι ἐεδνωταὶ κακοί εἰμεν."
ως εἰπων ποδὸς ἔλκε κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην

ήρως Ίδομενεύς. τῷ δ' ΊΔοιος ἦλθεν ἀμύντως
385 πεζὸς πρόσθ' ἵππων: τὼ δὲ πνείοντε κατ' ὤμων
αἰὲν ἔχ' ἡνίοχος θεράπων. ὁ δὲ ἵετο θυμῷ
Ἰδομενῆα βαλεῖν ὁ δέ μιν φθάμενος βάλε δουρί
λαιμὸν ὑπ' ἀνθερεῶνα, διαπρὸ, δὲ γαλκὸν ἔλασσεν.

σ, 290—301). Das ὑπέσχετο μέγα ἔργον aber deutet auf Grosssprecherei hin. Auf beides bezieht sich die höhnische Spottrede des Idomeneus 374—382.

371. ὕψι βιβάντα, Ausdruck der stolzen Selbstgefälligkeit.

377. ὑποσχόμενοι τελέσαιμεν vgl. zu Od. o, 195. Das folgende δοῦμεν δε enthält die Erklärung dazu, so dass κε auch zu demselben gehört: wir wollen versprechen und — geben.

381. συνώμεθα (ἔημι vgl. χ, 261 συνημοσύνας). In ἕπευ diegt eine spottende Hinweisung auf ποδὸς ἔλπε 383.

382. ἐεδνωταί, Verwandte, welche die ἔεδνα (ἔδνα) in Emplang nehmen und dagegen das Mädchen verloben und aussteuern. Vgl. Od. β, 53 von Ikarios: ὤς κ' αὐτὸς ἐεδνώσαιτο θύγατρα.

384. "Aσίος, 'vgl. μ, 110—117, wo schon auf den hier erzählten Tod desselben hingewiesen ist, Auch er erscheint als Grosssprecher und Prahler und wird als solcher auch durch den Zug charakterisirt, dass er, der zuerst mit dem Wagen hatte in die Mauer eindringen wollen (μ, 110—112. 118 ff.), jetzt zu Fuss vor seinem Wagen einhergeht; vgl. auch zu μ, 137. — κατ' ἄμων erg. Ασίου.

13

390

395

405

ἤριπε δ' ώς ὅτε τις δρῦς ἤριπεν ἢ ἀχερωίς ἢὲ πίτυς βλώθρη, τήν τ' οὖρεσι τέχτονες ἄνδρες ἐξέταμον πελέχεσσι νεήχεσι νήιον εἶναι ΄ ὧς ὁ πρόσθ' ἵππων καὶ δίφρου κεῖτο τανυσθείς, βεβρυχώς, κόνιος δεδραγμένος αἰματοέσσης. ἐκ δε οἱ ἡνίοχος πλήγη φρένας, ὡς πάρος εἶχεν οὐδ' ὅ γ' ἐτόλμησεν, δηίων ὑπὸ χεῖρας ἀλύξας, ὰψ ἵππους στρέψαι. τὸν δ' Αντίλοχος μενεχάρμης δουρὶ μέσον περόνησε τυχών οὐδ' ἤρκεσε θώρηξ χάλχεος, ὡν φορέεσχε, μέση δ' ἐν γαστέρι πῆξεν. αὐτὰρ ὅ γ' ἀσθμαίνων εὖεργέος ἔχπεσε δίφρου, ἵππους δ' Αντίλοχος, μεγαθύμου Νέστορος υἰός, ἐξέλασε Τρώων μετ' ἐυχνήμιδας Αχαιούς.

Αηίφοβος δὲ μάλα σχεδὸν ἤλυθεν Ἰδομενῆος, Ασίου ἀχνύμενος, καὶ ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ. ἀλλ' ὁ μὲν ἄντα ἰδων ἤλεύατο χάλκεον ἔγχος Ἰδομενεύς κρύφθη γὰρ ὑπ' ἀσπίδι πάντοσ' ἐίση, τὴν ἄρ' ὁ γε ἡινοῖσι βοῶν καὶ νώροπι χαλκῷ δινωτὴν φορέεσκε, δύω κανόνεσσ' ἀραρυῖαν τῆ ὕπο πᾶς ἐάλη, τὸ δ' ὑπέρπτατο χάλκεον ἔγχος,

389. ἀχερωίς nach Paus. 5, 14, 2 derselbe Baum, der sonst λεύχη Weiss- oder Silberpappel heisst; es kann aber auch die Schwarzpappel (anderswo bei Homer, z. B. Od. ε, 239 αἴγειρος) bezeichnen.

390 ff. τήν τε geht nur auf die πίτυς, wenn schon auch Eichenholz zu Schiffstheilen, z. B. den Rippen und dem Riele, gebraucht wurde. In Betreff der Grösse des Asios vgl. μ, 136. Der ungewöhnliche Zug in 392 soll auf die ebenfalls ausserordentliche Wirkung 394 vorbereiten.

393. δεδραγμένος, die Hand gefüllt (habend). Jedes der drei Participia (τανυσθείς, βεβυχώς, δεδραγμένος) steht in einer besondern Beziehung zum Verbum.

394. ας πάρος είχεν, die er sonst

hatte, d. h. woran es ihm sonst gar nicht fehlte.

395. οὐθ' — ἐτόλμησεν, er wagte es nicht, d. h. er hatte nicht die Besonnenheit, war nicht entschlossen genug. ὑπὸ — ἀλύζας musste dem Υππους στρέψαι vorangehen; er musste sich zuerst dem Bereich der feindlichen Waffen entziehen.

397 f. τυχών — πῆξεν wie oben

406. τὴν ἄο' ὅ γε. Man bemerke ἄρα nach dem Pronomen relativum, wie 443 ἥ ρά οί. — ρινοίσι — 2αὶ χαλεῷ διγωτὴν scheint eine Art Zeugma zu sein: mit Rindshäuten und gedrechseltem Erze belegt, vgl. zu Od. τ, 56.

408. τῆ ὕπο — ἐάλη vgl. Virg. Aen. 12, 491 et se collegit in arma Poplite subsidens. 13 καρφαλέον δέ οἱ ἀσπὶς ἐπιθρέξαντος ἄυσεν

410 ἔγχεος. οὐδ' ἄλιόν ὁα βαρείης χειρὸς ἀφῆκεν, ἀλλ' ἔβαλ' Ἱππασίδην Ύψήνορα, ποιμένα λαῶν, ἦπαρ ὑπὸ πραπίδων, εἶθαρ δ' ὑπὸ γούνατ' ἔλυσεν. Δηἰφοβος δ' ἔκπαγλον ἐπεύξατο μακρὸν ἀύσας. "οὐ μὰν αὐτ' ἄτιτος κεῖτ' "Ίσιος, ἀλλά ἕ φημι

415 εἰς ἸΛιδός περ ἰόντα πυλάρταο κρατεροῖο γηθήσειν κατὰ θυμόν, ἐπεί ῥά οἱ ἄπασα πομπόν." ὡς ἔφατ', ᾿Αργείοισι δ' ἄχος γένετ' εὐξαμένοιο, ᾿Αντιλόχῳ δὲ μάλιστα δαΐφρονι θυμὸν ὅρινεν ἀλλ' οὐδ' ἀχνύμενός περ ἑοῦ ἀμέλησεν ἑταίρου,

420 ἀλλὰ θέων περίβη καί οἱ σάκος ἀμφεκάλυψεν. τὸν μὲν ἔπειθ' ὑποδύντε δύω ἐρίηρες ἑταῖροι, Μηκιστεὺς Ἐχίοιο πάις καὶ δἴος ᠘λάστωρ, νῆας ἔπι γλαφυρὰς φερέτην βαρέα στενάχοντα· Ἰδομενεὺς δ' οὐ λῆγε μένος μέγα, ἵετο δ' αἰεί

425 ή ετινα Τρώων ερεβεννή νυπτὶ καλύψαι ή αὐτὸς δουπήσαι ἀμύνων λοιγὸν Αχαιοῖς. ἔνθ' Αἰσυήταο διοτρεφέος φίλον υἱόν,

409. χαρφαλέον — ἄυσεν wie sonst αὐον ἀυσεν (μ, 160 und unten 441). ἐπιθρέξαντος — ἔγχεος wie vorher ὑπέρπτατο, doch liegt darin, dass die Lanzenspitze den Schild im Darübersliegen auch berührte.

411 f. αλλ' ἔβαλ' — ἔλυσεν. Vgl.
 oben zu λ, 578 f. und Einl. S. 7.

413. Δηίφοβος. Deiphobos tritt, so wie sich Hektor seiner Katastrophe nähert, immer mehr als einer der bedeutendsten Helden der Trojaner hervor.

419—423. ἀλλ' οὐσ' — στενά-χοντα. Diese Verse lauten mit Ausnahme des ersten wörtlich gleich mit θ, 330—334, wo merkwürdiger Weise die zwei gleichen Männer auch den verwundeten Teukros aus der Schlacht tragen. Zu βαρέα στενάχοντα vgl. noch 538. ξ, 432. Hypsenor war nämlich noch nicht

todt, sondern nur schwer verwundet, so dass ihn Deiphobos für todhalten konnte. (Andere lesen, um dem Misslichen dieser Erklärung zu entgehen, βαρέα στενάχοντε, gegen den sonstigen Gebrauch des Dichters.)

424. οὐ λῆγε μένος vgl. φ, 305 οὐδὲ Σκάμανδρός ἔληγε τὸ δν μένος.

426. δουπῆσαι (todt, sterbend) hinzustürzen, wie 442 u. α. δούπησεν πεσών, ψ, 679 δεδουπότος Οιδιπόδαο. — Natürlich wollte Idomeneus dieses (αὐτὸς δουπῆσαι) nur, wenn er das erstere (Τρώων τινά — καλύψαι) nicht konnte, oder er wollte dieses selbst auf Gefahr von jenem.

427. Αἰσυήταο vgl. β, 793, nach welcher Stelle man den Aesyetes einem frühern Zeitalter zuschreiben würde. Ein Alkathoos kam auch μ,

ήρω' Αλκάθοον - γαμβρός δ' ήν Αγχίσαο, 13 πρεσβυτάτην δ' ώπυιε θυγατρών Ίπποδάμειαν, σήν περί κῆρι φίλησε πατήρ καὶ πότνια μήτηρ 430 έν μεγάρω· πᾶσαν γὰρ ὁμηλικίην ἐκέκαστο κάλλεϊ και έργοισιν ίδε φρεσί· τούνεκα καί μιν γημεν ανήρ ώριστος ενί Τροίη εὐρείη. τὸν τόθ' ὑπ' Ἰδομενῆι Ποσειδάων ἐδάμασσεν θέλξας όσσε φαεινά, πέδησε δε φαίδιμα γυῖα. 435 ούτε γαρ εξοπίσω φυγέειν δύνατ' ούτ' αλέασθαι, αλλ' ώς τε στήλην ή δένδρεον ύψιπέτηλον ατρέμας έσταότα στηθος μέσον ούτασε δουρί ήρως Ίδομενεύς, δήξεν δέ οἱ ἀμφὶ χιτῶνα χάλκεον, ός οἱ πρόσθεν ἀπὸ χροὸς ἤρκει ὅλεθρον· 440 δή τότε γ' αὖον ἄυσεν ἐρεικόμενος περὶ δουρί. δούπησεν δε πεσών, δόρυ δ' εν κραδίη επεπήγει, ή δά οἱ ἀσπαίρουσα καὶ οὐρίαγον πελέμιζεν έγχεος ένθα δ' έπειτ' άφίει μένος όβριμος Αρης.

93 unter den Führern der zweiten Abtheilung beim Angriff auf die Mauer vor. Uebrigens wird der hier abgebrochene Satz erst 434 wieder aufgenommen und vollendet; hier schwebte dem Sprechenden wohl nur das Prädicat ἐδάμασσεν Ἰδομενές vor.

432. χάλλει — ὶδὲ φρεσίν vgl. α, 115 οὐ δέμας οὐδὲ φυήν, οὕτ ἄρ φρένας οὕτε τι ἔργα, wo also der Begriff von χάλλος in zwei ihm untergeordnete (δέμας und φνή) aufgelöst ist.

435. 3ελξας ὄσσε φαεινά, indem er ihm die klaren, hellen Augen verwirrte (ihnen durch irgend eine übernatürliche Einwirkung, einen Zauber die Sehkraft raubte).

437. ώς τε στήλην η δένδοεον ist zu verbinden mit έσταότα erg.

439. ξῆξεν — ἀμφὶ χιτῶνα. ἀμφὶ Adverbium zu ξῆξεν, kann bier vielleicht bedeuten was sonst άμφις, entzwei, auseinander. χιτων χάλκεος, anstatt des θώρας: ein ledernes, mit Erz beschlagenes Koller; vgl. zu ε, 113.

441. ξοειχόμενος Onomatopocio — δηγνύμενος oder δησσόμενος, σχιζόμενος. Vgl. ρ, 295 ἤρικε δ' ξεποδάσεια κόρυς περί δουρὸς ἀκωκῆ.

445. οὐρίαχος auch οὕραχος, Verlängerung von οὐρα (wofür auch rö οὐρα (wofür auch rö οὐρα (wofür auch ros). Die zuckende Bewegung des Herzens wurde auch noch am hintersten Ende und Beschläge des Lanzenschaftes sichtbar, d. h. die Erschütterungen der Lanze trafen mit den Zuckungen des Herzens genau zusammen.

444. ἔνθα — ἀφίει μένος ἄρης, da liess nach seine Kraft der gewaltige Ares, die verderbende Kraft der Lanze hörte nun auf, nachdem sie ihre volle Wirkung gethan und der von ihr getroffene Alkathoos ausgeröchelt hatte. 13 'Ιδομενεὺς δ' ἔχπαγλον ἐπεύξατο μαχρὸν ἀύσας.
446 ,, Δηίφοβ', ἢ ἄρα δή τι ἐίσκομεν ἄξιον εἶναι
τρεῖς ἑνὸς ἀντὶ πεφάσθαι; ἐπεὶ σύ περ εὕχεαι οὕτως,
δαιμόνι'. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐναντίον ἵστασ' ἐμεῖο,
ὄφρα ἴδη οἶος Ζηνὸς γόνος ἐνθάδ' ἰκάνω,

450 δς πρώτον Μίνωα τέκε Κρήτη ἐπίουρον:
Μίνως δ' αὖ τέκεθ' υἱὸν ἀμύμονα Δευκαλίωνα,
Δευκαλίων δ' ἐμὲ τίκτε πολέσσ' ἄνδρεσσιν ἄνακτα
Κρήτη ἐν εὐρείη· νῦν δ' ἐνθάδε νῆες ἔνεικαν
σοί τε κακὸν καὶ πατρὶ καὶ ἄλλοισι Τρώεσσιν."

455 ως φάτο· Δηίφοβος -δε διάνδιχα μερμήριξεν,

ἤ τινά που Τρώων επαρίσσαιτο μεγαθύμων

ἄψ ἀναχωρήσας, ἦ πειρήσαιτο καὶ οἰος.

ὧδε δε οἱ φρονεοντι δοάσσατο κερδιον εἶναι,

βῆναι ἐπ' Αἰνείαν. τὸν δ' ὕστατον εἶρεν ὁμίλου

460 ἐσταότ'· αἰεὶ γὰρ Πριάμω ἐπεμήνιε δίω,

400 εσταστ αιει γαρ Πριαμφ επεμηνιε σιφ,
 οῦνεκ ἄρ' ἐσθλὸν ἐόντα μετ ἀνδράσιν οὔ τι τίεσκεν.
 ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
 ,Αἰνεία Τρώων βουληφόρε, νῦν σε μάλα χρή γαμβρῷ ἀμυνέμεναι, εἴ πέρ τί σε κῆδος ἱκάνει.

446. ἢ ἄρα δή τι ἐίσχομεν — πεφάσθαι, schätzen wir (Åchäer) wohl, es sei ein entsprechender Entgelt, ein genügender Ersatz, dass drei für Einen getödtet sind, nämlich Othryoneus (363), Asios (387) und Alkathoos (434) statt des Einen Hypsenor (411). Ζα ἐίσχομεν ἄξιον vgl. φ, 3311. ἄντα σέθεν Ξάνθον ἢίσχομεν είναι.

447. ἐπεὶ σύ περ εὔχεαι οῦτ. Zurückweisung auf 413—416.

450. Κρήτη ἐπίουρον. Vgl. zu Od. ν, 405 ὑῶν ἐπίουρος. Die meisten Alten erklären indess ἐπίουρος durch φύλαξ oder ἐπίσχοπος.

454. καὶ πατρί, weil er vielleicht seinen Sohn durch mich verlieren wird.

wira.

456. έταρίσσαιτο = συνεργόν λάβοι, wie z, 242 εταρον ελέσθαι.

So heisst Od. λ, 7 sogar der günstige Fahrwind ein ἐσθλὸς ἐταῖρος.

458. ώθε — δοάσσατο hat wie gewöhnlich den Infinitiv nach sich, βηναι ξη' ΑΙνείαν, was hier s. v. ist a. Τρώων τινὰ έταιρίσασθαι, also — gegen den sonstigen Gebrauch — der erste der in Frage gesetzten Fälle. Anders ξ, 20—24, wo dieselbe Wendung (βηναι ξη' Ατρείθην) in anderem Sinne gebraucht ist.

460. αἰεὶ γὰς — ἐπεμήνιε. Von einem solchen gespannten Verhälten iss zwischen Aeneas und Priamos enthalten die früher ihrer erwähnenden Stellen keine Andeutung, ausser etwa λ, 58 δς Τρωσί Θεός διείς τίειο δήμφ. Deutlicher weist darauf v, 306—308.

464. κῆδος hier speciell die Trauer

άλλ έπευ, Αλκαθοώ έπαμυνομέν, ος σε παρος περ	13
γαμβρός εων έθρεψε δόμοις ένι τυτθόν εόντα.	466
τὸν δέ τοι Ἰδομενεὺς δουρικλυτὸς ἐξενάριξεν."	
ως φάτο, τῷ δ' ἄρα θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὅρινεν,	
βη δὲ μετ' Ἰδομενηα μέγα πτολέμοιο μεμηλώς.	
άλλ' ουκ Ἰδομενῆα φόβος λάβε τηλύγετον ώς,	470
άλλ' έμεν' ώς ότε τις σῦς οὐρεσιν άλκὶ πεποιθώς,	
δς τε μένει κολοσυρτον ἐπερχόμενον πολύν ἀνδρῶν	
χώρω εν ολοπόλω, φρίσσει δέ τε νῶτον ὕπερθεν·	
δφθαλμώ δ' άρα οι πυρί λάμπετον αὐτὰρ δδόντας	
θήγει, αλέξασθαι μεμαώς κύνας ήδε και άνδρας.	475
ώς μένεν Ίδομενεύς δουρικλυτός, οὐδ' ὑπεχώρει,	
Αινείαν επιόντα βοηθόον αὐε δ' εταίρους,	
'Ασκάλαφόν τ' ἐσορῶν 'Αφαρῆά τε Δηίπυρόν τε	
Μηριόνην τε καὶ Αντίλοχον, μήστωρας ἀυτῆς.	
τούς δ΄ γ' εποτούνων έπεα πτερόεντα προσηύδα.	480
,,δεῦτε, φίλοι, καί μ' οἴφ ἀμύνετε. δείδια δ' αἰνῶς	
Αινείαν επιόντα πόδας ταχύν, δς μοι έπεισιν,	
βς μάλα καφτερός έστι μάχη ένι φωτας έναίφειν.	
καὶ δ' έχει ήβης άνθος, δ τε κράτος έστὶ μέγιστον.	
εὶ γὰρ ὁμηλικίη γε γενοίμεθα τῷδ' ἐπὶ θυμῷ,	485

um den getödteten Verwandten (Schwager).

467. ἐξενάριξεν hier ohne alle Rücksicht auf die Grundbedeutung,

vgl: 437-445.

470. τηλύγετον ως. τηλύγετος hier tadelnd: zärtlich, verzärtelt und daher unmännlich; vgl. übrigens

zu Od. δ, 11.

471 f. ως ὅτε — ὅς τε μένει. Ein doppeltes oder sogar dreifaches Relativum, wo im Grunde Eines genügte; ebenso unten 0, 362 f. Vgl. zu 9, 230 und zu κολοσυοτόν έπευχόμενον μ, 147 κολοσ. Τόντα.

473. νώτον ist Accusativ. 476. οὐδ' ὑπεχώρει parenthetisch wie Od. 1, 292 οὐδ' ἀπέλειπεν, vgl.

II. A, 350, 376.

Iliade II. 3. Aufl.

477. βοηθόον ist Prädicat zu ἐπιόντα—der kampfrüstig, schnell zum Kampfe herankam (um nach Deiphobos' Aufforderung den Alkathoos zu rächen). Vgl. ρ, 481 βοηθόον ἄρμ ἐπορούσας, und unten 482 Α. ἐπιόντα πόδας τατχύν.

481. μ' οἴω=μοι οἴω. Vgl. zu Od. δ, 367 η μ' οἴω ἔρροντι συν-

nVTETO.

482. ὅς μοι ἔπεισιν. Auch diese Epexegese ist durch das beigefügte μοι bestimmter als das zu erklärende ἐπιόντα.

484. ἔχει ἥβης ἄνθος im Gegensatz von dem vorgerücktern Alter des Idomeneus (361 μεσαιπόλιος).

485. $\epsilon i \gamma \alpha \rho - \gamma \epsilon$ wie ψ , 344. Od.

3

13 αίψά κεν ἢὲ φέροιτο μέγα κράτος ἢὲ φεροίμην."

ως ἔφαθ', οἱ δ' ἄρα πάντες ἕνα φρεσὶ θυμὸν ἔχοντες
πλησίοι ἔστησαν, σάκε' ὤμοισι κλίναντες.
Αἰνείας δ' ἑτέρωθεν ἐκέκλετο οἶς ἑτάροισιν,

490 Δηίφοβόν τε Πάριν τ' ἐσορῶν καὶ ἀγήνορα δἴον, οἵ οἱ αμ' ἡγεμόνες Τρώων ἔσαν αὐτὰρ ἔπειτα λαοὶ ἕπονθ', ὡς εἴ τε μετὰ κτίλον ἕσπετο μῆλα πιόμεν' ἐκ βοτάνης γάνυται δ' ἄρα τε φρένα ποιμήν. ὡς Αἰνεία θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι γεγήθει,

495 ώς ίδε λαῶν έθνος ἐπισπόμενον ἐοῖ αὐτῷ.

οί δ' ἀμφ' Αλκαθόω αὐτοσχεδον ώρμήθησαν μακροίσι ξυστοίσι περί στήθεσσι δέ χαλκός σμερδαλέον κονάβιζε τιτυσκομένων καθ' ὅμιλον ἀλλήλων. δύο δ' ἄνδρες ἀρήιοι έξοχον ἄλλων,

500 Αἰνείας τε καὶ Ἰδομενεύς, ἀτάλαντοι Ἄρηι, ἵεντ' ἀλλήλων ταμέειν χρόα νηλέι χαλκῷ.
 Αἰνείας δὲ πρῶτος ἀκόντισεν Ἰδομενῆος ἀλλ' ὁ μὲν ἄντα ἰδων ήλεύατο χάλκεον ἔγχος, αἰχμὴ δ' Αἰνείαο κραδαινομένη κατά γαίης
 505 ἤχετ', ἐπεί ὁ ἅλιον στιβαρῆς ἀπὸ χειρὸς ὄρουσεν.

'Ιδομενεύς δ' ἄρα Οἰνόμαον βάλε γαστέρα μέσσην,

ψ, 21. — ὁμηλικίη collectiv, vgl. zu Od. β, 158. — Ueber τῷδ ἐπὶ θυμῷ vgl. zu Od. π, 99.

486. αλψά χεν — φερομην d. h. dann würde ich euern Beistand nicht verlangen, sondern auch allein ohne Verzog einen entscheidenden Kampf wagen.

488. πλησίοι — κλίναντες, vgl.

zu 2, 593.

490. Δηίφοβον, dessen Zurückbleiben nach 462 — 467 allerdings sehr anstössig gewesen wäre.

492. ώς εἶ τε —ἔσπετο. Gewöhnlicher wäre der Optativ ἔσποιτο, wie Od. 1, 314. x, 420 vgl. 416. Der Aorist. Indic. bezeichnet den verwirklichten einzelnen Fall.

493. ἐχ βοτάνης, von der Weide weg, nachdem sie geweidet. Vgl. Od. z, 159 κατήιεν ξε νομοῦ ὅλης πιόμενος. — γάνυται. Denn die Begierde zu trinken ist ein Zeichen von Gesundheit der Heerde.

496. of δℓ, die beiden kämpfenden Haufen unter Idomeneus und Aeneus (499 f.). — ἀμφ' Δλασ-σόφ gehört zu 'ὡρμήθησαν, 'wie 526 ἀμφ' Ασκαλάφφ. — Den Begriff von αὐτοσχεδον ὁρμηθήναι zeigt der Gegensatz mit ἀκοντίσαι

498. τιτυσχομένων — ἀλλήλων, vgl. ζ, 3 ἀλλήλων ιθυνομένων, und unten 501.

504. κατὰ γαίης ἔχετο, vgl. zu λ, 358 ὅθι οἱ καταείσατο γαίης. 505. ἄλιον Adverbium, wie μέλεον = ματαίως κ. 480.

λεον = ματαίως x, 480. 506. Ιδομενεύς δ' ἄρα. Auch όῆξε δὲ θώρηκος γύαλον, διὰ δ' ἔντερα χαλκός 13 ήφυσ' ό δ' εν κονίησι πεσών έλε γαΐαν άγοστώ. Ιδομενεύς δ' έκ μεν νέκυος δολιχόσκιον έγχος έσπάσατ', οὐδ' ἄρ' ἐτ' ἄλλα δυνήσατο τεύχεα καλά 510 ώμοιιν άφελέσθαι επείγετο γάρ βελέεσσιν. ου γαρ έτ' έμπεδα γυία ποδών ήν όρμηθέντι, οὐτ' ἄρ' ἐπαϊξαι μεθ' ἐὸν βέλος οὖτ' ἀλέασθαι. τῷ ὁα καὶ ἐν σταδίη μὲν ἀμύνετο νηλεὲς ἡμαρ, τρέσσαι δ' οὐκέτι φίμφα πόδες φέρον έκ πολέμοιο. 515 τοῦ δὲ βάδην ἀπιόντος ἀκόντισε δουρὶ φαεινώ Δηίφοβος δη γάρ οἱ έχεν κότον ἐμμενὲς αἰεί. άλλ' δ γε καὶ τόθ' άμαρτεν, ὁ δ' Ασκάλαφον βάλε δουρί, νίον ενυαλίοιο. δι' ώμου δ' όβριμον έγχος έσχεν ο δ' εν κονίησι πεσών έλε γαῖαν άγοστῷ. 520 οὐδ' ἄρα πώ τι πέπυστο βριήπυος ὄβριμος "Αρης υίος έσιο πεσόντος ένὶ πρατερή ύσμίνη, άλλ' 6 γ' ἄρ' ἄχρω 'Ολύμπω ύπο χρυσέοισι νέφεσσιν ήστο, Διὸς βουλήσιν ἐελμένος, ἔνθα περ ἄλλοι άθάνατοι θεοί ήσαν εεργόμενοι πολέμοιο. 525

οί δ' άμφ' Ασκαλάφω αὐτοσχεδον ώρμήθησαν· Αηίφοβος μεν ἀπ' Ασκαλάφου πήληκα φαεινήν

hier begünstigt der Dichter seinen Landsmann, indem er den Umstand mit Stillschweigen übergeht, dass Idomeneus eig. den Aeneas treffen wollte (500 f.) und nur durch dessen Verfehlen den Oenomaos traf.

507. Θώρηχος γύαλον, vgl. zu ε, 99; über διὰ — ἤφυσε zu Od. τ, 450 πολλὸν δὲ διἡφυσε σαρχὸς ὀδόντι.

510. ἄλλα ist—nicht ganz logisch—auf τεύχεα καλά bezogen (= τὰ ἄλλα), könnte aber auch durch ein Adverbium = ausserdem, überdiess, ausgedrückt sein.

512. ἔμπεδα, fest, sicher genug, zuverlässig. γυῖα ποδῶν (vgl. zu Od. z, 363), die Füsse als beweg-

liche und biegsame Glieder, die Gelenke der Füsse.

513. ἐπαῖξαι d. h. mit Schnelligkeit und auch im Laufe darauf ausgehen, ihm nachstürmen. Dem Oenomaos hatte er allerdings das Geschoss aus dem Leibe ziehen können, weil er ganz in seiner Nähe war.

517. $\delta \dot{\eta} \gamma \dot{\alpha} \rho$ of $\xi \chi \epsilon \nu \chi \tau \dot{\epsilon}$, weil schon so viele durch ihn gefallen waren. $\delta \dot{\eta} \gamma \dot{\alpha} \rho$, denn ja, denn wirklich; vgl. zu Od. α , 194.

520. ἔσχεν intr. es hielt (sich), erstreckte sich, reichte, pertinebat = ε, 100 ἀντιχρὺ δὲ διέσχε.

523. ὑπὸ χουσεοισι νέφεσσιν, also unter den Thoren des Olympos. Auf den Tod des Askalaphos wird o, 110—112 zurückgewiesen.

3*

13 ήρπασε, Μηριόνης δὲ θοῷ ἀτάλαντος ᾿Αρηι δουρὶ βραχίονα τύψεν ἐπάλμενος, ἐκ δ' ἄρα χειρός

530 αὐλῶπις τρυφάλεια χαμαὶ βόμβησε πεσοῦσα.
Μηριόνης δ' ἐξαῦτις ἐπάλμενος, αἰγυπιὸς ὡς,
ἐξέρυσε πρυμνοῖο βραχίονος ὄβριμον ἔγχος,
ἂψ δ' ἐτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο. τὸν δὲ Πολίτης
αὐτοκασίγνητος, περὶ μέσσω χεῖρε τιτήνας,

540 οἱ δ' ἄλλοι μάρναντο, βοὴ δ' ἄσβεστος ὀρώρει. ἔνθ' Αἰνέας Ἀφαρῆα Καλητορίδην ἐπορούσας λαιμὸν τύψ', ἐπὶ οἶ τετραμμένον, ὀξέι δουρί ἐκλίνθη δ' ἑτέρωσε κάρη, ἐπὶ δ' ἀσπὶς ἑάφθη καὶ κόρυς, ἀμφὶ δέ οἱ θάνατος χύτο θυμοραϊστής.

545 Αντίλοχος δὲ Θόωνα μεταστρεφθέντα δοχεύσας οὔτασ' ἐπαΐξας, ἀπὸ δὲ φλέβα πᾶσαν ἔχερσεν,

528. ἥρπασε, weil er ihn doch nicht wirklich behielt und in Sicherheit bringen konnte: er riss (weg). 530. αὐλῶπις τρυφάλεια vgl. zu ε, 182.

531. ἐξαὐτις ἐπάλμενος, abermals, zum zweiten Mal auf ihn einspringend. Vgl. zu Od. δ, 213; über αἰγυπιός zu Od. π, 217.

532. πουμνοίο βραχίονος d. i. τοῦ ἐσχάτου, aus dem äussersten, obersten Theile des Armes, zunächst an der Schulter, wie π , 323. Daher ist 539 χειρὸς auch vom Arm zu verstehen.

533. $\tau \grave{o} \nu$ $\delta \mathcal{E}$, jenen aber, den Deiphobos. Ueber Polites vgl. β , 791 ff.

534. περὶ μέσσφ — τιτήνας d. i. περὶ τὰ μέσα αὐτοῦ τὰς χεῖρας διατείνας καὶ συλλαβών.' Wahrscheinlich hielt er mit dem einen Arm den verwundeten Arm des

Deiphobos, während er den andern um seinen Leib geschlungen hielt (daher auch χεῖρα gelesen werden könnte): aber zum ganzen Acte des Führens brauchte er doch bei de

541. Άφαρῆα, der auch oben 478 genannt war. Auf Άφαρῆα bezieht sich τετραμμένον des folgenden Verses.

543. ἐτέρωσε, auf die eine Seite, d. h. wohl (wegen des nachber vom Schilde Gesagten) auf die rechte.

- ἐπὶ - ἐάφθη (ἄπτω), dazu fügte, gesellte sich wie freiwillig.

545. Arthogo; war ebenfalls 479 erwähnt, und billig soll er als Nestors Sohn nun auch etwas leisten. $\Theta \dot{\omega} \omega \alpha = \mu$, 140.

546. φλέβα πάσαν nach Schol. ὅλην την χοίλην φλέβα, die ganze Hohlblutader (Hohlader), die grösste und weiteste Blutader. Nach Anή τ' ανα νώτα θέουσα διαμπερές αθγέν' ικάνει. 13 την από πασαν έκερσεν ό δ' ύπτιος έν κονίησιν κάππεσεν, άμφω χείρε φίλοις ετάροισι πετάσσας. 'Αντίλογος δ' επόρουσε, καὶ αίνυτο τεύγε' απ' ώμων 550 παπταίνων Τρώες δὲ περισταδὸν ἄλλοθεν ἄλλος ούταζον σάκος εὐρὸ παναίολον, οὐδ' ἐδύναντο είσω έπιγράψαι τέρενα χρόα νηλέι χαλκῷ Αντιλόγου περί γάρ δα Ποσειδάων ενοσίγθων Νέστορος υίον έρυτο και εν πολλοίσι βέλεσσιν. 555 ού μεν γάρ ποτ' ανευ δηίων ήν, άλλα κατ' αὐτούς στρωφατ' οὐδέ οἱ ἔγγος ἔχ' ἀτρέμας, ἀλλὰ μάλ' αἰεί σειόμενον ελέλικτο τιτύσκετο δε φρεσίν ήσιν ή τευ ακοντίσσαι η ε σχεδον δρμηθηναι. άλλ' οὐ ληθ' 'Αδάμαντα τιτυσχόμενος καθ' όμιλον 560

αλλ ου λη Αθαμαντα τιτυσχομένος καθ δμιλου Ασιάδην, δ οι οὖτα μέσον σάχος δξέι χαλχῷ ἐγγύθεν ὁρμηθείς· ἀμενήνωσεν δέ οι αἰχμήν κυανοχαῖτα Ποσειδάων βιότοιο μεγήρας. καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ μεῖν' ὡς τε σχῶλος πυρίκαυστος, ἐν σάχει Αντιλόχοιο, τὸ δ' ἡμισυ κεῖτ' ἐπὶ γαίης.

565

dern: die Aorta d.i. die Hauptschlagader, welche der hintern Wandung des Rückens in dessen ganzer Länge bis an den Hals folgt.

547. διαμπερές verbinde mit αὐγέν' ἐκάνει.

549. ἄμφω γ. πετάσσας durch Convulsion in Folge der Verwundung des grossen Gefässstammes (546)

553. εἴσω ἐπιγράψαι, einwärts, innerhalb, d. h. unter dem Schilde noch streifen, ritzen.

554. περί — ἔρυτο, rings um, von allen Seiten schützte ihn Poseidon (als Stamm- und Familiengott, vgl. zu Od. γ, 6).

556. οὐ μὲν γάρ—ἦν. Dieser Satz erklärt, warum Poseidon den Antilochos auch ἐν πολλοῖσι βέλεσσιν (nicht nur gegen das οὐτάζειν 552) zu schützen hatte. ἄνευ δηίων, frei von Feinden, fern von ihnen.

560. οὐ λῆθ' Ἀδάμαντα τιτυσχόμενος. Der Hauptbegriff im Verhältniss zum Verbum ist τιτυσχόμενος, sein τιτύσχεσθαι blieb ihm nicht verborgen.

563. βιότοιο μεγήρας. βιότοιο muss nach dem Zusammenhang auf das Leben des von Poseidon geschützten Antilochos bezogen werden: ihm (dem Adamas) das Leben desselben versagend. Das vorangehende of ist auch zu μεγήρας zu ziehen.

564. τὸ μὲν im Gegensatz von τὸ ở ημισυ, die eine Hälfte, das eine Stück der zerbrochenen Lanze. αὐτοῦ ist Adverbium zu μεῖνε, vgl. Od. δ, 508 καὶ τὸ μὲν αὐτόθι μεῖνε, τὸ δὲ τρύψος ἔμπεσε πόντψ.

13 ἂψ δ' ετάρων εἰς εθνος εχάζετο κῆρ' ἀλεείνων.
Μηριόνης δ' ἀπιόντα μετασπόμενος βάλε δουρί
αἰδοίων τε μεσηγύ καὶ ὀμφαλοῦ, ἐνθα μάλιστα
γίγνετ' "Αρης ἀλεγεινὸς ὀιζυροῖσι βροτοῖσιν.

570 ἔνθα οἱ ἔγχος ἔπηξεν· ὁ δ' ἔσπόμενος περὶ δουρὶ ἤσπαιρ' ὡς ὅτε βοῦς, τόν τ' οὔρεσι βουπόλοι ἄνδρες ἰλλάσιν οὐπ ἐθέλοντα βίη δήσαντες ἄγουσιν. ὡς ὁ τυπεὶς ἤσπαιρε μίνυνθά περ, οὔ τι μάλα δήν, ὅφρα οἱ ἐκ χροὸς ἔγχος ἀνεσπάσατ' ἐγγύθεν ἐλθών
575 ῆρως Μηριόνης· τὸν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψεν.

Δηίπυρον δ' Έλενος ξίφεϊ σχεδον ήλασε κόρσην Θρηικίω μεγάλω, ἀπὸ δὲ τρυφάλειαν ἄραξεν. ἡ μὲν ἀποπλαγχθεῖσα χαμαὶ πέσε, καὶ τις Άχαιων μαρναμένων μετὰ ποσοὶ κυλινδομένην ἐκόμισσεν

580 τὸν δὲ κατ' ὀφθαλμῶν ἐφεβεννὴ νὺξ ἐκάλυψεν.

'Ατρείδην δ' ἄχος εἶλε, βοὴν ἀγαθον Μενέλαον βῆ δ' ἐπαπειλήσας 'Ελένφ ήρωι ἄναχτι, δξὺ δόρυ χραδάων ὁ δὲ τόξου πῆχυν ἄνελχεν. τω δ' ἄρ' ὁμαρτήδην ὁ μὲν ἔγχεϊ ὀξυόεντι 585 ἵετ' ἀχοντίσσαι, ὁ δ' ἀπὸ νευρῆφιν ὀιστῷ. Πριαμίδης μὲν ἔπειτα χατὰ στῆθος βάλεν ἰῷ

566. ξχάζετο erg. Ἀδάμας, auf den sich dann auch 567 ἀπιόντα bezieht.

570. έσπόμενος, folgend dem Stosse, d. h. unter demselben hinsinkend; etwas anders μ, 395. — περι δουρί gehört zu ἤσπαιρε, vgl. 41 und 9, 86 zυλινδόμενος περι γαλεφ.

572. οὐχ ἐθέλοντα gehört zu ἄγουσιν, βίη zu δήσαντες.

573, τυπέ)ς überhaupt getroffen, obgleich es aus der Ferne geschehen war. Vgl. 567 βάλε δουρί. Nach sonstigem Sprachgebrauch sollte man hier βεβλημένος oder βληθείς erwarten; doch stak ihm die verwundende Waffe noch im Leibe. — μίνυνθα — δήν = Od. χ, 473.

577. Θοηικίφ μεγάλφ. So er-

wähnt Livius 31, 39 auch eine Art Wurfspiess bei den Thrakern "ingentis longitudinis", unter dem Namen "romphaeae" oder latinisirt "rumpiae".

579. μαρναμένων — χυλινδομένην, vgl. ξ, 411 πὰρ ποσὶ μαρνα-

μένων ξχυλίνδετο.

584. ὁμαρτήθην ὁ μέν. Vgl. μ, 400 ὁμαρτήσαν β΄ ὁ μὲν ατέ. Ueber δξυόκις vgl. αυ Od. τ, 33. Der Stoff des Schaftes wird unten 597 bezeichnet.

585. διστῷ erg. βαλεῖν, aus dem durch Zeugma verbundenen ἀχον-

τίσσαι.

586. ἔπειτα hier nicht sowohl zur Bezeichnung der Zeitfolge, als des Eintretens in's Einzelne nach vorhergegangener Ankündigung, wie θώρηκος γύαλον, από δ' έπτατο πικρός διστός. 13 ώς δ' ότ' από πλατέος πτυόφιν μεγάλην κατ' άλωήν θρώσχωσιν χύαμοι μελανόχροες η ερέβινθοι πνοιή ύπο λιγυρή και λικμητήρος έρωή, 590 ως από θωρηκος Μενελάου κυδαλίμοιο πολλον αποπλαγχθείς έκας έπτατο πικρός διστός. Ατρείδης δ' άρα χείρα, βοήν άγαθός Μενέλαος, την βάλεν ή δ' έχε τόξον εύξοον εν δ' άρα τόξφ άντικού διά χειρός έλήλατο χάλκεον έγχος. 595 αψ δ' ετάρων είς έθνος εχάζετο κῆρ' άλεείνων, χείρα παρακρεμάσας τὸ δ' ἐφέλκετο μείλινον ἔγχος. καὶ τὸ μὲν ἐκ χειρὸς ἔρυσεν μεγάθυμος Αγήνωρ, αὐτὴν δὲ ξυνέδησεν ἐυστρεφεῖ οίὸς ἀώτω, σφενδόνη, ήν άρα οἱ θεράπων έχε ποιμένι λαών. 600

Πείσανδρος δ' ὶθὺς Μενελάου κυδαλίμοιο ἤιε· τὸν δ' ἄγε μοῖρα κακή θανάτοιο τέλοσδε, σοί, Μενέλαε, δαμῆναι ἐν αἰνῆ δηιοτῆτι. οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες, Ατρείδης μὲν ἅμαρτε, παραὶ δέ οἱ ἐτράπετ' ἔγχος, Πείσανδρος δὲ σάκος Μενελάου κυδαλίμοιο οὕτασεν, οὐδὲ διαπρὸ δυνήσατο χαλκὸν ἐλάσσαι· ἔσχεθε γὰρ σάκος εἰρύ, κατεκλάσθη δ' ἐνὶ καυλῷ ἔγχος· ὁ δὲ φρεσὶν ἦσι χάρη καὶ ἐέλπετο νίκην.

sonst $(\mu \hat{\epsilon} \nu)$ $\delta \hat{\eta}$, $\mathring{\eta} \tau o \iota$, denn also, z. B. 614. Vgl. auch Od. α , 106.

588 f. ἀπὸ — θρώσχωσιν, und sich dadurch vom Weizen (Getreide) sondern.

596 f. εχάζετο erg. Έλενος. παραχρεμάσας, an der Seite herab-

hangen lassend.

599. ολὸς ἀώτω, indem die beiden Schenkel der Schleuder aus Wolle geslochten wurden. Die Schleuder wird bei Homer nur hier und unten 716—748 erwähnt, aber es ist leicht zu begreisen, dass sie im Nothfall auch als Binde gebraucht werden konnte.

... 600. of θεράπων, sein, des Agenor (490) Diener, der wahrscheinlich keine schweren Waffen führte.

602. $\tau \dot{o} \nu \delta' \ddot{a} \gamma \varepsilon \mu o i o a$. Vgl. zu Od. γ , 269. Nicht nur dieser ganze Gedanke, sondern besonders die Anrede $\sigma o i M \epsilon \nu \epsilon \lambda a \varepsilon$ zeigt das Interesse des Dichters für die Achäer.

605. ἄμαςτε. Er hatte sich also in der Stille einen andern Speer verschafft, oder von Anfang an zwei gehabt. Uebrigens kommt dieser mit dem vorigen Verse schon λ, 232f. vor.

609. ὁ δὲ — χάοη spottend: er (Peisandros) aber hatte sich schon

605

13 'Ατρείδης δε έρυσσάμενος ξίφος άργυρόηλον

611 ἀλτ³ ἐπὶ Πεισάνδοψ· ὁ δ³ ὑπ³ ἀσπίδος είλετο καλήν ἀξίνην εὐχαλκον, ἐλαΐνψ ἀμφὶ πελέκκψ, μακοῷ ἐυξέστψ· ἅμα δ³ ἀλλήλων ἐφίκοντο. ἤτοι ὁ μὲν κόρυθος φάλον ἤλασεν ἱπποδασείης

615 ἄχρον ὑπὸ λόφον αὐτόν, ὁ δὲ προσιόντα μέτωπον ξινὸς ὕπερ πυμάτης λάχε δ' ὀστέα, τω δέ οἱ ὄσσε πὰρ ποσὶν αἰματόεντα χαμαὶ πέσον ἐν κονίησιν, ἰδνώθη δὲ πεσών. ὁ δὲ λὰξ ἐν στήθεσι βαίνων τεύχεά τ' ἐξενάριξε καὶ εὐχόμενος ἔπος ηὖδα.

620 ,,λείψετε θην ούτω γε νέας Δαναῶν ταχυπώλων, Τρῶες ὑπερφίαλοι, δεινῆς ἀκόρητοι ἀυτῆς. ἄλλης μὲν λώβης τε καὶ αἴσχεος οὐκ ἐπιδευεῖς, ἡν ἐμὲ λωβήσασθε, κακαὶ κύνες, οὐδέ τι θυμῷ Ζηνὸς ἐριβρεμέτεω χαλεπὴν ἐδδείσατε μῆνιν

625 ξεινίου, ός τέ ποτ' ύμμι διαφθέφσει πόλιν αλπήν·
οί μευ χουριδίην άλοχον καὶ κτήματα πολλά

gefreut und auf den Sieg gehofft, als Menelaos (605) ihn versehite. Diese Hoffnung vereitelt ihm aber der letztere sogleich.

612. ἀξίνην. Die Streitaxt als kriegerische Waffe wird nur bier und 0, 711 (neben πέλεενς) erwähnt. An beiden Stellen war sie wohl im Hinblick auf die zu erobernden Schiffe (620.628) mitgenommen worden. — Zu ἀμφὶ πελέχε ψ vgl. φ, 577 πεφὶ δουφὶ πεπαφμένη. 614. ἤτοι ὁ μέν d. i. Πείσαν-δρος. Ueber die Verbindung vgl. zu 586.

617. πὰρ ποσίν ist noch auf Πείσανδρος zu beziehen, da dieser erst nachher fällt. πέσον, sie fielen als Ganzes heraus in ihren Häuten (nicht sie rannen aus).

620. λείψετέ θην. θην ironisch wie θ, 448 οὐ μέν θην πτέ.

622. ἄλλης μέν λώβης ατέ. Nach οὐα ἐπιδευεῖς ergänze das Verbum ἐστέ (ihr seid), welches um so eher ausgelassen werden konnte, weil

628 noch ein auf dasselbe Subject bezüglicher Hauptsatz mit dem Verbum μενεαίνετε folgt. ἄλλης μὲν und νῦν αὐτε machen nämlich den Gegensatz: schon im Uebrigen, sonst schon lasset ihr es an Schmach und Beschimpfung nicht fehlen, jetzt hinwieder wollt ihr die Schiffe verbrennen. Beide Sätze begründen und erklären das 621 gebrauchte Epitheton δ. ἀχόρητοι ἀντῆς, dessen Begriff hier auf Feindseligkeiten aller Art ausgedehnt, von 634 an aber im engern Sinne gefasst wird.

- 623 f. κακαὶ κύνες nach dem bei Thiernamen vorherrschenden Sprachgeschlecht (dem Femininum). - οὐδέ τι - ἐδδείσατε würden wir als Nebenbestimmung, οὐ δεδιότες, ausdrücken.

626f. ος μευ χουριδίην κτέ. Entwickelung des Satzes οὐδέ τι — Ζηνὸς ξεινίου ἐδδείσατε μῆνιν. οίχεσθε in Perfectbedeutung: ihr habt mir über das Meer entführt. μὰψ οἴχεσθ' ἀνάγοντες, ἐπεὶ φιλέεσθε παρ' αὐτῆ.

τῦν αὐτ' ἐν νηυσὶν μενεαίνετε ποντοπόροισιν
πῦρ ὀλοὸν βαλέειν, κτεῖναι δ' ῆρωας Ἀχαιούς.

ἀλλά ποθι σχήσεσθε, καὶ ἐσσύμενοί περ, ᾿Αρηος.

Ζεῦ πάτερ, ἢ τέ σέ φασι περὶ φρένας ἔμμεναι ἄλλων,
ἀνδρῶν ἢδὲ θεῶν σέο δ' ἐκ τάδε πάντα πέλονται.

οἶον δὴ ἄνδρεσσι χαρίζεαι ὑβριστῆσιν,
Τρωσίν, τῶν μένος αἰὲν ἀτάσθαλον, οὐδὲ δύνανται
φυλόπιδος κορέσασθαι ὁμοιίου πολέμοιο.

635
πάντων μὲν κόρος ἐστί, καὶ ὕπνου καὶ φιλότητος
μολπῆς τε γλυκερῆς καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο,
τῶν πέρ τις καὶ μᾶλλον ἐέλδεται ἐξ ἔρον εἶναι
ἢ πολέμου Τρῶες δὲ μάχης ἀκόρητοι ἔασιν."

ως εἰπων τὰ μεν ἔντε' ἀπὸ χροὸς αἰματόεντα συλήσας ετάροισι δίδου Μενέλαος ἀμύμων, αὐτὸς δ' αὖτ' ἐξαῦτις ἰων προμάχοισιν ἐμίχθη.

ένθα οἱ νίὸς ἐπᾶλτο Πυλαιμένεος βασιλῆος Αρπαλίων, ὅ ὁα πατρὶ φίλω ἕπετο πτολεμίζων ἐς Τροίην, οὐδὶ αὐτις ἀφίκετο πατρίδα γαῖαν·

645

640

Ζα ἀνάγοντες vgl. ζ, 292. — φιλέεσθε παρ' αὐτή vgl. Od. α, 123 παρ' αμμι φιλήσεαι.

630. ἀλλά ποθι σχήσεσθε. Zuversichtlichere Wiederholung der beziehungsweise schon 620 ausge-

sprochenen Hoffnung.

631 f. Ζεῦ πάτεῦ ατέ. Der Gedanke im Allgemeinen ist: Wie iste se möglich, dass die gerechten Götter solchen Uebermuth der Troer gegen uns zulassen? — σέο δ' ἐκ — πέλονται, und doch kommt diesalles von dir her, du giebst den Troern Macht und Gelegenheit dazu. Die folgenden drei Verse weisen die Wahrheit dieses Gedankens thatsächlich nach.

634. oddě dúrara mehr im moralischen als im physischen Sinne: sie vermögen es nicht über sich, obgleich sie uns schon früher frevelndes Unrecht angethan haben; vgl. Od. α, 250.

635. φυλόπιδος — πολέμοιο wie 621 δεινής — ἀυτής.

638. και μαλλον.. Vgl. zu Od.

9, 154.

640. ἀπὸ χροός steht zunächst in Beziehung auf δίδου, συλήσας ist epexegetisch. Zur Stellung von αξματόεντα nach τὰ μὲν ἔντεα vgl. Οd. ι, 378 ὁ μοχλὸς ἐλάινος und II. α, 11 τὸν Χρυσην — ἀρητήρα.

643. Πυλαιμένεος βασιλήος, ohne Zweifel desselben, der ε, 576 ff. als άρχος Παφλαγόνων und von Menelaos bezwangen (erlegt) bezeichnet ist; hier wird er noch lebend gedacht (658 f.). Vgl. die Einleit. S, 7.

644. ἔπετο, sein Begleiter, in sei-

nem Gefolge war.

645. οὐδ' αὐτις ἀφίχετο. Denn er fand hier nach 650—655 seinen Tod.

13 ος δα τότ' Ατρείδαο μέσον σάκος οὖτασε δουρί ἐγγύθεν, οὖδὲ διαπρὸ δυνήσατο χαλκὸν ἐλάσσαι, ἀψ δ' ἐτάρων εἰς ἔθνος ἐχάζετο κῆρ' ἀλεείνων, πάντοσε παπταίνων, μή τις χρόα χαλκῷ ἐπαύρη.

650 Μηριόνης δ' ἀπιόντος ἵει χαλχήρε' ὀιστόν καί δ' ἔβαλε γλουτὸν κατὰ δεξιόν· αὐτὰρ ὀιστός ἀντικρὺ κατὰ κύστιν ὑπ' ὀστέον ἐξεπέρησεν.
εζόμενος δὲ κατ' αὖθι, φίλων ἐν χεροὰν ἑταίρων θυμὸν ἀποπνείων, ὡς τε σκώληξ ἐπὶ γαίη

655 κείτο ταθείς εκ δ' αίμα μέλαν όέε, δεῦε δὲ γαῖαν.
τὸν μὲν Παφλαγόνες μεγαλήτορες ἀμφεπένοντο,
ἐς δίφρον δ' ἀνέσαντες ἄγον προτὶ Ἰλιον ἱρήν
ἀχνύμενοι. μετὰ δέ σφι πατὴρ κίε δάκρυα λείβων,
ποινὴ δ' οὕ τις παιδὸς ἐγίγνετο τεθνηῶτος.

60 τοῦ δὲ Πάρις μάλα θυμὸν ἀποκταμένοιο χολώθη· ξεῖνος γάρ οἱ ἔην πολέσιν μετὰ Παφλαγόνεσσιν· τοῦ ὅ γε χωόμενος προΐει χαλκήρε' ὀιστόν. ἢν δέ τις Εὐχήνωρ Πολυΐδου μάντιος υἱος, ἀφνειός τ' ἀγαθός τε, Κορινθόθι οἰκία ναίων,

665 ός δ' εὖ εἰδώς κῆρ' όλοὴν ἐπὶ νηὸς ἔβαινεν. πολλάκι γάρ οἱ ἔειπε γέρων ἀγαθὸς Πολύιδος νούσω ὑπ' ἀργαλέη φθίσθαι οἶς ἐν μεγάροισιν

649. χρόα — ἐπαύρη, vgl. λ, 573 πάρος χρόα λευχὸν ἐπαυρεῖν. 651. γλουτὸν κατὰ δεξιόν, vgl.

zu ε, 66.

657. ἀνέσαντες (ἀνεῖσα) eig. nachdem sie ihn (hinter die Schlacht getragen und) auf den Wagen gestezt, da er als so eben gestorben noch nicht erkaltet, nicht steif noch gestreckt war. Vgl. Od. ξ. 280 ξς δίψρον δέ μ' ἔσας ἄγεν οίτασε. Uebrigens das einzige Beispiel, dass ein Getödteter so aus der Schlacht geführt wird.

659. ποινή δ' οὔ τις. Ein Ausdruck nicht sowohl des Eigennutzes, als der Wehmuth eines verletzten Ehrgefühles. Sein Sohn war auf

eine Weise gefallen, dass der Urheber seines Todes sich nicht einmal veranlasst oder genöthigt sab, ihm als Vater eine Sühne oder Blutgeld anzubieten; so erschien er sich selbst ganz in seinem Rechte verkürzt und verachtet.

663. Εὐχήνωο. Ein passender Name für den Sohn eines Sehers; vgl. über den ähnlichen Πολύκτωο zu Od. φ, 207; über Πολύιδος zu

II. e, 148

664. ἀγαθός, edel von Geburt und darum auch manshaft, tapfer. Diese Eigenschaften beweist er auch durch die bewusste Wahl des Todes in der Schlacht 669f.

667 f. νούσω - η - νηυσίν. Er

680

η μετ' Αχαιῶν νηυσὶν ὑπὸ Τρώεσσι δαμῆναι·
τῷ ξ' ἅμα τ' ἀργαλέην θωὴν ἀλέεινεν Αχαιῶν
νοῦσόν τε στυγερήν, ἵνα μὴ πάθοι ἄλγεα θυμῷ.
τὸν βάλ' ὑπὸ γναθμοῖο καὶ οὕατος· ὡπα δὲ θυμός
ῷχετ' ἀπὸ μελέων, στυγερὸς δ' ἄρα μιν σκότος εἶλεν.
ῶς οἱ μὲν μάρναντο δέμας πυρὸς αἰθομένοιο·
'Εκτωρ δ' οὐκ ἐπέπυστο διίφιλος, οὐδέ τι ἤδη
ὅττι ῥά οἱ νηῶν ἐπ' ἀριστερὰ δηιόωντο
λαοὶ ὑπ' Αργείων. τάχα δ' ἀν καὶ κῦδος Αχαιῶν
ἔπλετο· τοῖος γὰρ γαιήοχος ἐννοσίγαιος
ἄτρυν' Αργείους, πρὸς δὲ σθένει αὐτὸς ἄμυνεν.
ἀλλ' ἔγεν ἢ τὰ πρῶτα πύλας καὶ τεῖγος ἐσᾶλτο,

δηξάμενος Δαναῶν πυχινάς στίχας ἀσπιστάων,

ένθ' έσαν Αΐαντός τε νέες καὶ Πρωτεσιλάου.

hatte also auch wie Achilleus ι, 411 διχθαδίας κήρας, zwischen weichen er wählen konnte. Durch μετ΄ Δχαιῶν ν. wird überhaupt das Verweilen unter den bei Troia gelandeten Achäern bezeichnet, vgl. Od. α, 61 Δργείων παρὰ νηυσὶ χαρίζετο ἱερὰ ὁξζων.

669. θωὴν ἀλέεινεν auch mehr aus Ebrgefühl, als aus Kargheit. Denn eine Geldbusse ist wohl unter

θωή zu verstehen.

671. ὑπὸ γναθμοῖο. Vgl. zu α, 501. Hier scheint, da die Bewegung wirklich in entgegengesetzter Richtung stattfindet, der Genitiv nach Analogie von ἐγγύθεν, πρὸς βοφέν, πρὸς νότου ἀνέμου, πρὸς

έσπέρης u. ä. zu stehen.

675. νηῶν ἐπ' ἀριστερά vgl. mit 679 ἔχεν ἢ τὰ πρῶτα ατέ. Her scheint der Dichter einer andera Sage über die Stellung der achäischen Schiffe und den Punct, auf welchem Hektor in die Mauer eingedrungen war, zu folgen, als die früheren Bücher. Vgl. namentlich λ, 497—503. μ, 462—466. Es ist aber bemerkenswerth, dass überall in der llias, wo die Darstellung von

einer Stelle des Kampfes zu einer andern übergeht und die Richtung der letztern angieht — diese zweite immer als ἐπ' ἀριστερά, nie ἔπὶ δεξιά liegend bezeichnet wird; vgl. Friedländer d. hom. Kritik S. 78 ο ε, 355. λ, 498. μ, 118. ν, 326 (trotz dem voraufgegangenen 308 f. ἢ ἐπὶ ἀεξιόφιν πτέ.) 675. 765. ο, 116. 652. Der Ausdruck ἐπ' ἀριστερά mag also zur stehenden Formel in solchen Schilderungen geworden sein, die nicht viel anderes bedeutete als seitwärts, auf der (andern) Seite.

676 f. τάχα δ' ἄν — ἔπλετο, bald ware auch der Siegerruhm den Achäern zu Theil geworden, wenn nicht (was 679 f. in anderer Wendung sagt) Hektor sie doch noch aufgehalten hätte. Zu der Verbindung τάχ' ἄν — ἀλλὰ vgl. ψ, 606—609. τοῖος so kräftig, μετά το-

σαύτης προθυμίας.

678. ἄμυνεν d. i. ἐπεχούρει. 679. ἔχεν intransitiv, vgl. zu μ, 433. Zur Ortsbestimmung betreffend Hektor's Stellung vgl. oben 312.

681. ἔνθ' ἔσαν Αἴαντός τε νέες

13 Γεν' έφ' άλὸς πολιῆς εἰουμέναι αὐτὰς ὕπερθεν τεῖχος ἐδέδμητο χθαμαλώτατον, ἔνθα μάλιστα ζαχρηεῖς γίγνοντο μάχη αὐτοί τε καὶ ἵπποι.

685 ένθα δὲ Βοιωτοὶ καὶ Ἰάονες ἑλκεχίτωνες,
Λοκροὶ καὶ Φθῖοι καὶ φαιδιμόεντες Ἐπειοί
σπουδῆ ἐπαϊσσοντα νεῶν ἔχον, οὐδ' ἐδύναντο
ώσαι ἀπὸ σφείων φλογὶ εἴκελον Ἑκτορα δῖον,
οἱ μὲν ᾿Αθηναίων προλελεγμένοι· ἐν δ' ἄρα τοῖσιν

690 ἦοχ' νίὸς Πετεῶο Μενεσθεύς, οἱ δ' ἄμ' ἕποντο Φείδας τε Στιχίος τε Βίας τ' ἐύς· αὐτὰς Ἐπειῶν Φυλείδης τε Μέγης Ἀμφίων τε Αρακίος τε, πρὸ Φθίων δὲ Μέδων τε μενεπτόλεμός τε Ποδάρχης. ἤτοι ὁ μὲν νόθος νίὸς Ὁιλῆος θείοιο 695 ἔσκε Μέδων, Αἴαντος ἀδελφεός· αὐτὰρ ἔναιεν

δο εσκε Μέδων, Αΐαντος άδελφεός αύτὰς έναιενεν Φυλάκη, γαίης ἄπο πατρίδος, ἄνδρα κατακτάς,

z. $H_Q\omega r \epsilon \sigma$. Dagegen hiess es λ , 7 vgl. z. 113, die Schiffe des Telamoniers Aias stehen am äussersten Ende (landeinwärts), anderseits π , 285, das Schiff des Protesilaos, der nach β , 702 zuerst an's Land gesprungen war, befinde sich in der Mitte ($\varkappa \alpha \tau \alpha \ \mu \epsilon \sigma \sigma \sigma \nu$).

683. χθαμαλώτατον. Diese bisher noch nie beigefügte Bestimmung soll erklären, wie die Troer die Mauer übersteigen konnten.

684. ζαχοηεῖς γύγνοντο, nämlich die Kämpfen den überhaupt, nicht nur die Troer, und auch in früheren Kämpfen; vgl. μ, 347. 360. Also kann die Erwähnung der Rosse (Wagen) hier nicht auffallen mit Rücksicht auf μ, 80—55.

685. Ἰάονες geht deutlich auf die 689 genannten Athener. Sowohl Name als Beiwort (ἐλεεχτωνες) gehören zu den seltenen Spuren von der Verschiedenheit der griechischen Stämme bei Homer; vgl. Od. τ, 177 Δωριέες τριχάιχες. — Auch die andern dieser Namen kommen dann in der detaillirten Aufzählung wieder zum Vorschein, die Böoter je-

doch in den Hintergrund gestellt 700, die Epeier 691, die Phthier 693 und 699, die Lokrer endlich 712 ff.

687. σπουδή ist mit νεών έχον zu verbinden in dem zu β, 99 angegebenen Sinne. ἐπαΐσσοντα erg. Εχτορα aus dem folgenden Gliede. 689. οἱ μὲν — προλελεγμένοι, hier zwar oder erstlich aus den Athenern Erlesene. Den Gegensatz machen 691 αὐτὰρ Ἐπειῶν und 693 πρὸ Φθων δέ.

690 f. Μενεσθεύς und Στιχίος waren auch oben 195 mit einander verbunden.

692. $\Phi \nu \lambda \epsilon i \delta \eta_S M \epsilon \gamma \eta_S$ derselbe, der β , 625—630 als Anführer derev ron Dulichion und den Echinadeninseln genannt wird; es scheint aber, dass die Einwohner dieser Inseln auch zu den Epeiern (β , 619 ff.) gezählt worden seien.

693. Μέδων nach β,727 der Stellvertreter des auf Lemnos krank liegenden Philoktetes, eigentlich ein Lokrer. — Ποδάρχης nach ebend. 704 ff. der Bruder und Nachfolger des Protesilaos.

696. Ev $\Phi v \lambda \dot{\alpha} x \eta = \beta$, 695, wo

13

705

710

γνωτὸν μητουιῆς Ἐριώπιδος, ἡν ἔχ' Ὁιλεύς. αὐτὰρ ὁ Ἰφίκλοιο πάις τοῦ Φυλακίδαο. οί μέν πρό Φθίων μεγαθύμων θωρηχθέντες, ναύφιν άμυνόμενοι, μετά Βοιωτών έμάχοντο: Αίας δ' οὐκέτι πάμπαν, 'Οιλῆος ταχύς νίός, ϊστατ' ἀπ' Αΐαντος Τελαμωνίου, οὐδ' ήβαιόν, άλλ' ώς τ' εν νειώ βόε οίνοπε πηκτάν άροτρον, ίσον θυμον έχοντε, τιταίνετον· αμφί δ' άρα σφιν πρυμνοίσιν κεράεσσι πολύς ανακηκίει ίδρώς. τω μέν τε ζυγόν οίον εύξοον αμφίς εέργει ιεμένω χατά ώλχα· τέμει δέ τε τέλσον άρούρης. ώς τω παρβεβαώτε μάλ' ξστασαν άλλήλοιιν. άλλ' ήτοι Τελαμωνιάδη πολλοί τε καὶ ἐσθλοί. λαοὶ Επουθ' Εταροι, οι οἱ σάχος ἐξεδέχοντο, όππότε μιν κάματός τε καὶ ίδρως γούναθ' Έκοιτο. οὐδ' ἄρ' 'Οιλιάδη μεγαλήτορι Δοχροί ξποντο.

aber die von Phylake gerade (704 f.) dem Podarkes (vgl. unten 698 Ἰφίκλοιο πάις τοῦ Φυλακίδαο) untergeben sind.

699. of μέν, d. h. die 693 genannten Medon und Podarkes. Den Gegensatz zu μέν macht 701 Αΐας δ' οὐκείτ πάμπαν κτέ., da man diesen natürlich in Verbindung mit seinem Bruder erwartet hätte.

700. μετὰ Βοιωτῶν, d. h. wohl auf dem linken Flügel der 685 bezeichneten Abtheilung, so wie die Athener den rechten eingenommen zu haben scheinen.

701f. οὐχέτι πάμπαν — Γστατ' ἀπ' Αταντος, d. h. aber der jüngere Aias trennte sich gar nicht mehr von dem Tekmoniden und war daher auch jetzt nicht bei seinem Bruder und dessen Abtheilung sondern in der nüchsten Umgebung von jenem. Vgl. μ, 265. ν, 46.

703. πηχτὸν ἄροτρον vgl. zu 0d. ν, 32.

704. ἀμφὶ πουμνοῖσιν χεράεσσι = ἀμφὶ ταῖς ῥίζαις τῶν χεράτων, rings um die Wurzeln der Hörner, zunächst am Kopfe. Vgl. ν , 260 und besonders unten 805.

706. ἀμφὶς ἔέργει, trennt sie von einander; sonst sind sie ganz einig in ihrem Streben und Thun.

707. κατὰ ὅλκα vgl. Od. σ, 375 εἰ ὁλκα. Apoll. Rhod. 3, 1333 κατὰ ὁλκας. — τέμει δέ τε τέλσον ἀρούρης erg. ἄροτρον als Subject, mit veränderter Construction und parenthetisch: während der Pflug den Ackerdurchschneidet. τέλσον ἀρούρης das begrenzte, abgesteckte Stück Landes, d. h. den Acker bis an seine Grenze, vgl. σ, 544 (= 547) ἰκέσθαι τέλσον ἀρούρης.
709 f. ἀλλ΄ ἤτοι Τελαμωνιάδη

709 f. ἀλλ' ἤτοι Τελαμωνιάθη πτέ. Doch war noch ein bedeutender Unterschied zwischen beiden Aias; der Telamonide hatte eine grosse Zahl Kampfgenossen um sich, die ihn erleichterten, der Oiliade (712) nicht. — ἔταροι — etwa Stammgenossen — ist Apposition zu πολλοι — λαοί.

712. οὐδ' ἄρα d. i. ἀλλ' οὐχ wie 687.

13 οὐ γάρ σφι σταδίη ύσμίνη μίμνε φίλον κῆρ. ού γαρ έχον κόρυθας χαλκήρεας ιπποδασείας, _715 οὐδ' ἔχον ἀσπίδας εὐκύκλους καὶ μείλινα δοῦρα, άλλ' άρα τόξοισιν καὶ ἐυστρεφεῖ οἰὸς ἀώτω 'Ίλιον είς αμ' ξποντο πεποιθότες, οίσιν ξπειτα ταρφέα βάλλοντες Τρώων φήγνυντο φάλαγγας. δή δα τόθ' οι μεν πρόσθε σύν έντεσι δαιδαλέοισιν 720 μάρναντο Τρωσίν τε καὶ Έκτορι χαλκοκορυστῆ, οί δ' όπιθεν βάλλοντες έλάνθανον. οὐδέ τι χάρμης Τρώες μιμνήσκοντο συνεκλόνεον γάρ διστοί. ένθα κε λευγαλέως νηῶν ἄπο καὶ κλισιάων

Τρῶες ἐχώρησαν προτὶ Ἰλιον ἢνεμόεσσαν, 725 εὶ μὴ Πουλυδάμας θρασύν Έκτορα εἶπε παραστάς , Έκτορ, αμήχανός έσσι παραρρητοϊσι πιθέσθαι. ούνεκά τοι πέρι δώκε θεὸς πολεμήια ἔργα, τούνεκα καὶ βουλή έθέλεις περιίδμεναι άλλων; άλλ' ού πως άμα πάντα δυνήσεαι αὐτὸς έλέσθαι.

730 ἄλλφ μεν γαρ έδωκε θεός πολεμήτα έργα, - [άλλω δ' δοχηστύν, ετέρω κίθαριν καὶ ἀοιδήν] άλλω δ' εν στήθεσσι τιθεί νόον εὐούοπα Ζεύς

714. οὐ γὰρ ἔχον χόρυθας d. h. sie waren Leichtbewaffnete, Bogenschützen und Schleuderer (vgl. 8, 529 λινοθώρηξ) und konnten darum im stehenden Kampfe der Schwerbewalfneten nichtsleisten; sie schossen daher aus dem Versteck hinter den andern (of μέν 719) hervor (721 οπιθεν βάλλοντες ελάνθα-

717. οίσιν d. i. τόξοισιν καὶ

ολός ἀωτφ (599).

721 f. οὐδέ τι — μιμνήσχοντο. Momentaner Erfolg der Anstrengungen der Achäer, weil das Vordringen der Troer noch aufgehalten werden soll. Doch werden auch die letztern durch diesen Nachtheil zu neuer Anstrengung angetrieben.

725. Έπτορα είπε παραστάς,

vgl. zu μ , 60 (= 210).

726. αμήχανός ξοσι — πιθέσθαι d. i. τοις βουλομένοις σε πείθειν αμηχανίαν παρέχων (doch ist παραρρητοίσι Neutrum). Eine ähnliche behutsame Wendung braucht zwar Polydamas auch μ , 211; doch kann darin wie in der ganzen Einleitung seiner Rede (727 -734) auch eine Zurückweisung auf die derbe Art liegen, womit Hektor seinen Rath dort (μ , 231—250) abgefertigt hatte.

727 f. οῦνεκα — τοῦνεκα, vgl. zu γ, 403-405. - πέρι δώπε wie Od.

β, 116. η, 110.

729. αὐτὸς = μόνος, vgl. zu

731. allo - aoidy passt nicht für die ernste Situation und dem Hektor gegenüber. Zum Gedanken überhaupt vgl. Od. 3, 167-177.

έσθλόν, τοῦ δέ τε πολλοί ἐπαυρίσκοντ' ἄνθρωποι. 13 καί τε πολέας εσάωσε, μάλιστα δε καὐτὸς ἀνέγνω. αὐτὰρ ἐγών ἐρέω ώς μοι δοκεῖ είναι ἄριστα. 735 πάντη γάρ σε περί στέφανος πολέμοιο δέδηεν. Τοῶες δὲ μεγάθυμοι, ἐπεὶ κατὰ τεῖχος ἔβησαν, οί μεν άφεστασιν σύν τεύχεσιν, οί δε μάχονται παυρότεροι πλεόνεσσι, κεδασθέντες κατά νῆας. άλλ' αναγασσάμενος κάλει ενθάδε πάντας αρίστους. 740 ένθεν δ' αν μάλα πασαν επιφρασσαίμεθα βουλήν, ή κεν ένὶ νήεσσι πολυκλήισι πέσωμεν, αί κ' εθέλησι θεός δόμεναι κράτος, ή κεν έπειτα πάρ νηῶν έλθωμεν ἀπήμονες. ή γάρ έγωγε δείδω μη τὸ γθιζὸν ἀποστήσωνται 'Αχαιοί 745 γρείος, έπεὶ παρά νηυσίν άνηρ άτος πολέμοιο μίμνει, δν οθκέτι πάγχυ μάχης σχήσεσθαι δίω." ως φάτο Πουλυδάμας, άδε δ' Έκτορι μῦθος ἀπήμων. [αὐτίχα δ' έξ οχέων σὺν τεύχεσιν άλτο χαμάζε.]

734. πολέας (wie o, 66) macht den Gegensatz zum folgenden αὐτός.
— μάλιστα — ἀνέγνω, au meisten kennt, erfährt er auch selbst es mit 756f. 78

winn des verständigen Sinnes inne. Vgl. zu Od. ζ, 185. καὐτός d. i. καὶ αὐτός, wie Od. γ, 255.

736. στέφανος bei Homer nur hier und bildlich = χύχλος. Eigentliche Kränze und das Bekränzen er-

(nämlich der allos), wird den Ge-

wähnt der Dichter nie.

737. ἐπεὶ κατὰ — ἔβησαν, seitdem sie die Mauer überstiegen, — 50. 87 τεῖχος ὑπερκατέβησαν. Vgl. ο, 384 und αυ dd. α , 330 κλίμακα κατέβησετο.

740. π. ἀρίστους, die tapfersten und angesehensten Führer. Dadurch soll Hektor auch erfahren, wie viele von diesen gefallen und verwundet sind; vgl. 758—764.

741 f. ἔνθεν δ' ᾶν μ. πᾶσαν ατέ. Nicht als ob diess der eigentliche Zweck wäre, den Polydamas bei seinem Rathe im Auge hat, sondern mehr ein zufälliger Vortheil; den Zweck bezeichnet 740 selbst vgl. mit 756 f. 789 ff.

742. η χεν — πέσωμεν, ob wir wohl einfallen sollen. Polydamas neigt sich offenbar zum zweiten Entschlusse (744): unverletzt, also auch ohne weitern Kampf sich zurückzuziehen; daher er auch diesen zuletzt stellt und mit dessen Begründung schliesst.

745 f. μὴ τὸ — χρεῖος, dass sich die Achäer die gestrige Schuld (den im achten Buch erzählten Sieg der Troianer), gleichsam ihr uns gemachtes Anleihen erstatten (wieder zuwägen) lassen, sibi reddi, rependi velint.

747. οὐχέτι πάγχυ, wie οὐχέτι πάμπαν 701, durchaus nicht mehr. Schon eine Hinweisung auf die immer näher rückende Wendung des Achilles.

748 f. $\omega_s - \alpha \pi \eta \mu \omega \nu = \mu$, 80 f. woher auch der folgende Vers mit-

13 καί μιν φωνήσας έπεα πτερόεντα προσηύδα.

751 ,,Πουλυδάμα, σὶ μὲν αὐτοῦ ἐρύκακε πάντας ἀρίστους, αὐτὰρ ἐγω κεῖσ' εἶμι καὶ ἀντιόω πολέμοιο· αἶψα δ' ἐλεύσομαι αὖτις, ἐπὴν εὖ τοῖς ἐπιτείλω."

ή όα, καὶ ὡρμήθη ὅρεῖ νιφόεντι ἐοικώς,
755 κεκληγώς, διὰ δὲ Τρώων πέτετ' ήδ' ἐπικούρων.
οἱ δ' ἐς Πανθοίδην ἀγαπήνορα Πουλυδάμαντα
πάντες ἐπεσσεύοντ', ἐπεὶ Ἑκτορος ἔκλυον αὐδήν.
αὐτὰρ ὁ Δηίφοβόν τε βίην θ' Ἑλένοιο ἄνακτος
Ασιάδην τ' Ἀδάμαντα καὶ Ἰσιον Ύρτάκου υἱόν

760 φοίτα ἀνὰ προμάχους διζήμενος, εἴ που ἐφεύροι.
τοὺς δ' εὖρ' οὐκέτι πάμπαν ἀπήμονας οὐδ' ἀνολέθρους,
ἀλλ' οἱ μὲν δὴ νηυσὶν ἔπι πρύμνησιν ᾿Αχαιῶν
χεροὶν ὑπ' ᾿Αργείων κέατο ψυχὰς ὀλέσαντες,
οἱ δ' ἐν τείχει ἔσαν βεβλημένοι οὐτάμενοί τε.

765 τὸν δὲ τάχ' εὖρε μάχης ἐπ' ἀριστερὰ δακρυοέσσης δῖον Αλέξανδρον, Ἑλένης πόσιν ἢνκόμοιο, Θαρσύνονθ' ἑτάρους καὶ ἐποτρύνοντα μάχεσθαι. ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος προσέφη αἰσχροῖς ἐπέεσσιν ,, Δύσπαρι, εἶδος ἄριστε, γυναιμανές, ἢπεροπευτά,

770 ποῦ τοι Δηίφοβός τε βίη 3' Έλένοιο ἄνακτος Ασιάδης τ' Αδάμας ήδ' Άσιος Ύρτάκου υίός; ποῦ δέ τοι Όθρυονεύς; νῦν ἄλετο πᾶσα κατ' ἄκρης "Τλιος αἰπεινή· νῦν τοι σῶς αἰπυς ὅλεθρος." τὸν δ' αὐτε προσέειπεν Άλέξανδρος θεοειδής

τον ο αυτε προσεείπεν Αλεξανόρος θεοειδή. 775 , Έκτος, επεί τοι θυμός αναίτιον αιτιάασθαι,

geflossen zu sein scheint. Vgl. aber μ , 81–85. ξ , 430 f. o, 3.

752. κεῖσ' εἰμι muss nach 675 heissen: Ich will ἐπ' ἀμιστερὰ unsers Treffens gehen, um den dort Bedrängten beizustehen; und dies wird auch durch 765 bestätigt.

756. ξς — Πουλυδάμαντα d. h. zu der Abtheilung des Polydamas, sich unter und in dieselbe einreihend.

762. οἱ μέν, die zuletzt genannten οὐκ ἀνόλεθροι.

769. Δύσπαρι — ἡπεροπευτά = γ, 39. Die Stimmung des Hektor gegen Paris bleibt inmer gleich bitter, obgleich derselben keine neue Nahrung gegeben worden war.

772 f. νῦν — αἰπεινή, vgl. Virg. Aen. 2, 290 ruit alta a culmine Troia. Ueber σῶς vgl. zu Od. ε, 305.

775. ἐπεί τοι θυμός. Auch hier

780

785

790

795

άλλοτε δή ποτε μάλλον έρωησαι πολέμοιο 13 μέλλω, ἐπεὶ οὐδ' ἐμὲ πάμπαν ἀνάλκιδα γείνατο μήτης. έξ. οδ γάρ παρά νηυσί μάχην ήγειρας έταίρων, έκ τοῦ δ' ἐνθάδ' ἐόντες ὁμιλέομεν Δαναοῖσιν νωλεμέως. Εταροι δε κατέκταθεν, οθς σθ μεταλλάς. οίω Δηίφοβός τε βίη θ' Έλένοιο άνακτος οίχεσθον, μακοῆσι τετυμμένω έγχείησιν άμφοτέρω κατά χείρα φόνον δ' ήμυνε Κρονίων. νῦν δ' ἄρχ', ὅππη σε κραδίη θυμός τε κελεύει. ήμεις δ' εμμεμαώτες αμ' εψόμεθ', οὐδέ τί φημι άλκης δευήσεσθαι, όση δύναμίς γε πάρεστιν. πάρ δύναμιν δ' οὐκ ἔστι καὶ ἐσσύμενον πολεμίζειν." ως είπων παρέπεισεν άδελφειου φρένας ήρως.

βαν δ' ίμεν, ένθα μάλιστα μάχη καὶ φύλοπις ήεν άμφί τε Κεβριόνην καὶ άμύμονα Πουλυδάμαντα, Φάλκην 'Ορθαϊόν τε καὶ ἀντίθεον Πολυφήτην Πάλμυν τ' 'Ασκάνιόν τε Μόρυν θ' υξ' Ίπποτίωνος, οί δ' εξ Ασκανίης εριβώλακος ήλθον αμοιβοί ηοι τη προτέρη τότε δὲ Ζεὺς ώρσε μάχεσθαι. οί δ' ζσαν άργαλέων ανέμων ατάλαντοι αέλλη, ή φά θ' ύπο βροντής πατρός Διός εἶσι πέδονδε, θεσπεσίω δ' ὁμάδω άλὶ μίσγεται, ἐν δέ τε πολλά πύματα παφλάζοντα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης,

könnte folgen τοὔνεκά τοι ξρέω wie ζ, 333f.; vgl. zu Od. γ, 103.

776. ἄλλοτε — μέλλω d. h. ein anderes Mal mag ich solchen Vorwurf eher verdient haben; jetzt verdiene ich ihn nicht.

779. ἐκ τοῦ δέ, seitdem wahrlich.

782. τετυμμένω vgl. 573 τυπείς. Nur der eine war es im engern Sinne (Deiphobos nach 529), Helenos dagegen βεβλημένος (594). Also eine σύλλητρις.

785. εμμεμαῶτες, vgl. zn ε, 142. 786. ἀλχῆς δευήσεσθαι, es an Abwehr fehlen zu lassen.

787. πολεμίζειν erg. τινά, wor-Iliade II. 3. Aufl.

auf sich ἐσσύμενον bezieht.

790. ἀμφὶ - Πουλυδάμαντα, vgl. 751 mit μ , 91; also wieder an die Stelle, wo Hektor vorher (679) gestanden hatte. 792. Μόρυν θ' υί' Ίπποτίω-

vos. Vgl. E, 514, wo Moovs und Ίπποτίων von Meriones getödtet werden; zu Ασχάνιος und Ασχανίη β, 862.

794. ἠοὶ τῆ προτέρη, wie die Thraker z, 434 auch νεἡλυδες wa-

796. ὑπὸ βροντῆς, vom Donner érregt, getrieben.

797. ἐν δέ τε πολλὰ χύματα χτέ. Eine Art lockerer Apposition zum

13 πυρτά φαληριόωντα, πρό μέν τ' άλλ', αὐτάρ ἐπε άλλα· 800 ώς Τρῶες πρὸ μέν ἄλλοι ἀρηρότες, αὐτὰρ ἐπ' ἄλλοι, χαλκῷ μαρμαίροντες ἄμ' ήγεμόνεσσιν Εποντο. Έκτωρ δ' ήγειτο βροτολοιγώ ίσος Άρηι, Πριαμίδης πρόσθεν δ' έχεν ασπίδα πάντοσ' είσην, φινοίσιν πυπινήν, πολλός δ' ἐπελήλατο χαλκός. 805 αμφὶ δέ οἱ κροτάφοισι φαεινή σείετο πήληξ. πάντη δ' άμφὶ φάλαγγας ἐπειρᾶτο προποδίζων, εί πώς οι είξειαν υπασπίδια προβιβάντι. άλλ' οὐ σύγχει θυμον ἐνὶ στήθεσσιν 'Αχαιῶν. Αίας δὲ πρῶτος προκαλέσσατο, μακρά βιβάσθων. 810 ,,δαιμόνιε, σχεδον έλθέ τίη δειδίσσεαι αΐτως Αργείους; ού τοί τι μάχης άδαήμονές είμεν, άλλα Διός μάστιγι κακή εδάμημεν Αχαιοί. η θήν πού τοι θυμός εέλπεται εξαλαπάξειν νηας άφαρ δέ τε χείρες αμύνειν είσὶ καὶ ήμίν. 815 ή κε πολύ φθαίη εἶ ναιομένη πόλις ὑμή γερσίν ύφ' ήμετέρησιν άλοῦσά τε περθομένη τε. σοὶ δ' αὐτῷ φημὶ σχεδὸν έμμεναι, ὁππότε φεύγων άρήση Διὶ πατρὶ καὶ άλλοις άθανάτοισιν θάσσονας λοήκων έμεναι καλλίτριχας εππους,

Vorhergehenden, die durch ytyvetau aufgelöst werden kaun; der Begriff von diesem liegt aber auch in µtoyetau. Dieser Zug der Vergleichung soll den ununterbrochenen Zusammenhang der anrückenden Troer veranschaulichen.

820 οί σε πόλινδ' οίσουσι πονίοντες πεδίοιο."

805. ἀμφὶ — *προτάφοισι*, vgl. zu 704 f.

806. προποδίζων — ὑπασπίδια προβιβάντι in umgekehrter Folge verbunden als oben 158. — ἀμφι φάλαγγας, bei den Schlachtreihen der Achäer ringsumher. Zu πάντη ἀμφι φάλ. vgl. Od. ω, 413 κατὰ πτολιν — πάντη.

809. βιβάσθων Verstärkungsform von βιβάς (807). 812. Διὸς μάστιγι, vgl. zu μ, 37.

S14. ἄψαρ δέτε, aber slugs, aber auf der Stelle, näml. sobald du einen Angriss auf unsere Schiffe machst.

815. η zε πολύ φθαίη ατέ, wahrlich nur um viel schneller würde eure Stadt erobert und zerstört (im Fall ihr unsere Schiffe schädigtet). Vgl. Herodot. 6, 108 φθαίητε γὰο ἄν πολλά αις ἐξανθοαποδισθέντες ατέ.

S17. φημὶ σχεθὸν ἔμμεναι. Subject zu diesem Infinitiv ist der folgende Satz ὁππότε — ἀρήση, der Moment oder die Lage, da du flehen wirst.

ως άρα οι ειπόντι επέπτατο δεξιός όρνις. 13 αλετός ύψιπέτης επὶ δ' ζαχε λαὸς Αχαιῶν θάρσυνος οἰωνώ. ὁ δ' ἀμείβετο φαίδιμος Έχτωρ ,,Αίαν άμαρτοεπές, βουγάιε, ποῖον έειπες. εί γὰρ ἐγών οὕτω γε Διὸς παῖς αἰγιόχοιο 825 είην ήματα πάντα, τέχοι δέ με πότνια Ήρη, τιοίμην δ' ώς τίετ 'Αθηναίη καὶ 'Απόλλων, ώς νῦν ἡμέρη ήδε κακὸν φέρει Αργείοισιν πᾶσι μάλ' εν δε σύ τοῖσι πεφήσεαι, αί κε ταλάσσης μείναι έμον δόρυ μακρόν, δ τοι γρόα λειριόεντα 830 δάψει άτὰρ Τρώων πορέεις πύνας ηδ' οἰωνούς δημώ καὶ σάρκεσσι, πεσών ἐπὶ νηυσὶν 'Αχαιών." ως άρα φωνήσας ήγήσατο τοὶ δ' άμ' Εποντο ηχη θεσπεσίη, επί δ' ζαχε λαὸς ὅπισθεν. Αργείοι δ' ετέρωθεν επίαχον, οὐδ' ελάθοντο 835 άλκῆς, άλλ' έμενον Τοώων ἐπιόντας ἀρίστους. ηχη δ' άμφοτέρων Έκετ' αίθέρα καὶ Διὸς αὐγάς.

821. δεξιὸς ὄορις. Dieses den Achäern günstige Zeichen scheint denn auch den Hektor abgehalten zu haben, sogleich einen Angriff auf Aias zu machen, wiewohl er im Ganzen seinen Siegeslauf noch fortsetzt. Der wirkliche Zusammenstoss beider Helden erfolgt erst ξ, 402.

824. βουγάιε. Vgl. zu Od. σ, 79. 825. οῦτω γε, eben so gewiss, als die 828 f. ausgesprochene Verkündigung in Erfüllung geht. Durch ἐν δὲ σὺ — πεφήσεαι wird der schon im vorangehenden Relativsatz enthaltene Hauptgedanke als selbstständiger Satz hervorgehoben. — Vgl. zu 9, 538 ff. und Od. o, 156.

830. λειοιόεντα vgl. zu γ, 152. 833. ἡγήσατο wie schon 802 ἡγεῖτο, vgl. zu 821.

837. Διὸς αὐγάς d. i. τὸν οὐρανόν, die Helle, den Glanz des Zeus.

Ξ

14 Νέστορα δ' οὐκ ἔλαθεν ὶαχὴ πίνοντά περ ἔμπης,
αλλ' Μσκληπιάδην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
,,φράζεο, δἴε Μαχᾶον, ὅπως ἔσται τάδε ἔργα·
μείζων δὴ παρὰ νηυσὶ βοὴ θαλερῶν αἰζηῶν.
5 ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν πῖνε καθήμενος αἴθοπα οἶνον,
εἰς ὅ κε θερμὰ λοετρὰ ἐυπλόκαμος Ἑκαμήδη
θερμήνη καὶ λούση ἄπο βρότον αἰματόεντα.
αὐτὰρ ἐγών ἐλθών τάχα εἴσομαι ἐς περιωπήν."
ως εἰπών σάκος εἶλε τετυγμένον υἶος ἑοῖο,
10 κείμενον ἐν κλισίη, Θρασυμήδεος ἱπποδάμοιο,
χαλκῷ παμφαῖνον· ὁ δ' ἔχ' ἀσπίδα πατρὸς ἑοῖο·
εῖλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος, ἀκαχμένον ὀξέι χαλκῷ,
στῆ δ' ἐκτὸς κλισίης, τάχα δ' εἴσιδεν ἔργον ἀεικές,
τοὺς μὲν ὀρινομένους, τοὺς δὲ κλονέοντας ὅπισθεν

Die Situation dieses Buches ist der des vorigen Buches sehr ähnlich. Der Hauptgegenstand ist derselbe, nämlich die von Poseidon den Achäern geleistete Hülfe; doch findet hierbei ein wesentlicher Unterschied zwischen beiden Büchern Statt. Im 13ten Buch tritt Poseidon nur in verschiedenen menschlichen Verhüllungen auf (als Kalchas 45, Thoas 216); hier dagegen wirkt er, nachdem er sich zuerst durch das in Gestalt eines alten Mannes ausgestossene nngeheure Geschrei zu erkennen gegeben, fortwährend offen als Gott, ohne dass sich seine Umgebungen über diese Erscheinung irgendwie verwunderten oder etwas Besonderes darin fänden. Auch ist die Noth der Achäer im Anfang dieses Buches (4. 14f.) auf einen höhern Punkt gestiegen, als am Ende des vorigen (721 ff. 736-739.835 f.).

1. Νέστορα δ' οὐκ ἔλαθεν. Anknüpfung an λ, 624—644. Der Sinn ist: Nestor blieb nicht gleichgültig noch achtlos dabei. ἔμπης gehört zum Verbum.

4. παρά νηυσί, beim Schiffslager, also auf der jetzigen Wahlstatt.

5. πίνε καθήμενος. Sowohl aus καθήμενος als den nachher er wähne hoετρά, zum Abwaschen des geronnenen Blutes, geht hervor, dass Machaon auch hier als verwundet gedacht wird. An dem Weintrinken des Verwundeten uehme man keinen Anstoss; anch sonst befolgen die homerischen Helden nicht immer gerade die diätetischen Vorschriften unsers Zeitalters; vgl. λ, 621 f.

6 f. $\vartheta \epsilon \rho \mu \dot{\alpha} - \vartheta \epsilon \rho \mu \dot{\eta} \nu \eta$ proleptisch wie ζ, 261 μένος μέγα $\dot{\alpha}$ -

8. ελθών ist mit ες περιωπήν zu verbinden, vgl. Od. x, 146 ἀνήιον ες περιωπήν. Zur Wortstellung vgl. φ, 534 ες τείχος ἀναπνεύσωσιν ἀλέντες. — είσομαι = ὅψομαι, γνώσομαι,

11. ἀσπίδα πατρός. Vgl. 9, 192 f.; über Thrasymedes ι, 81. Der folgende Vers ist = z, 135.

14. τους μέν, Αγαιούς.

14

16

Τρᾶας ὑπερθύμους ερέριπτο δὲ τεῖχος Αχαιῶν. ώς δ' ὅτε πορφύρη πέλαγος μέγα κύματι κωφῷ, δσσόμενον λιγέων ἀνέμων λαιψηρὰ κέλευθα, αὔτως οὐδ' ἄρα τε προκυλίνδεται οὐδ' ἐτέρωσε, πρίν τινα κεκριμένον καταβήμεναι ἐκ Διὸς οὖρον, ὡς ὁ γέρων ὡρμαινε δαϊζόμενος κατὰ θυμόν διχθάδι', ἢ μεθ' ὅμιλον ἴοι Δαναῶν ταχυπώλων ἤε μετ' Ατρείδην Αγαμέμνονα, ποιμένα λαῶν. ώδε δέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι, βῆναι ἐπ' Ατρείδην: οἱ δ' ἀλλήλους ἐνάριζον μαρνάμενοι λάκε δέ σφι περὶ χροϊ χαλκὸς ἀτειρής νυσσομένων ξίφεσίν τε καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισιν.

25

20

Νέστορι δὲ ξύμβληντο διοτρεφέες βασιλῆες πὰρ νηῶν ἀνιόντες, ὅσοι βεβλήατο χαλχῷ, Τυδείδης Ὀδυσεύς τε καὶ Δτρείδης Δγαμέμνων.

15. ἐρέριπτο δὲ τεῖχος (= 55 κατερήριπεν) gilt eigentl. nur von einem Theil der Mauer; von einem andern wird es erst ο, 361 gesagt. Aber bei einem Puncte, der Gemüthsstimmung und Phantasie so stark afficirt, ist die Hyperbel am leichtesten zu rechtfertigen.

16—19. ως δ' ὅτε πορφύρη ougov. Das schöne Gleichniss von der feierlichen Stille des nur in der Tiefe bewegten Meeres vor dem Sturme ist für den geringfügigen Gegenstand, zu dessen Veranschaulichung es dienen soll (das unschlüssige Schwanken des Nestor in einer an sich nicht sehr wichtigen Sache, 20 f.), beinahe zu kostbar. Der Vergleichungspunct liegt in πορφύρη und besonders in ovo apa - ovo έτερωσε. - κωφός, stumpf, nicht durchdringend, nicht laut schallend, noch hell tünend, dumpf. — ἀσσόμενον von einem leblosen Gegenstande wie von einer Person: ahnend, zum Voraus empfindend.

18. αὐτως gehört zu πορφύρη und wird durch den ganzen folgen-

den Satz erklärt: sonst nur, d. h. ohne Wirkung und Erfolg, unbestimmt und unentschieden (οὐ κεκριμένως). οὐδ' ἐτέρωσε erg. κυλίνδεται = οὐδ' ὀπίσω κυλίνδεται in Gegensatz von προκυλίνδεται. Ueber οὖρον vgl. zu Od. β, 420.

24. of δ' — ἐνάριζον, d: h. unterdessen aber dauerte das Blutbad und Kampfgetümmel immer fort.

25 f. λάχε δε σφι — νυσσομενων. Zu dieser Verbindung des Dativs der Relation mit dem Genitivus absolutus vgl. Od. ζ, 155— 157 μάλα πού σφισι θυμὸς ταινεται — λευσσόντων.

27. ξύμβληντο (vgl. Od. ζ, 54) sie trafen mit Nestor zusammen, der gerade, wie auch sie selbst, wieder gegen das Schlachtfeld ging.

28. πὰο νηῶν, d. h. von denen in der Mitte des Halbkreises näher am Meere. Denn auch weiter vor an der Mauer (an den beiden Enden des Halbkreises) befanden sich Schiffe. Vgl. λ, 806 f.

14 πολλον γάο δ' ἀπάνευθε μάχης εἰούατο νῆες

31 θτι' έφ' άλος πολιῆς· τὰς γὰς πρώτας πεδίονδε εἴςυσαν, αὐτὰς τεῖχος ἐπὶ πρύμνησιν ἔδειμαν. οὐδὲ γὰς οὐδ' εὐρύς πες ἐων ἐδυνήσατο πάσας αἰγιαλὸς νῆας χαδέειν, στείνοντο δὲ λαοί·

35 τῷ ὁα προχρόσσας ἔφυσαν, καὶ πλῆσαν ἀπάσης ἢιόνος στόμα μακρόν, ὅσον συνεέργαθον ἄκραι. τῷ ὁ' οἱ γ' ὀψείοντες ἀυτῆς καὶ πολέμοιο, ἔγχει ἐρειδόμενοι κίον ἀθρόοι· ἄχνυτο δέ σφιν θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν. ὁ δὲ ξύμβλητο γεραιός.

40 [Νέστως, πτήξε δὲ θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν Αχαιῶν.] τὸν καὶ φωνήσας προσέφη κρείων Αγαμέμνων, ,, ὧ Νέστος Νηληιάδη, μέγα κῦδος Αχαιῶν, τίπτε λιπὼν πόλεμον φθισήνορα δεῦς ἀφικάνεις; δείδω μὴ δή μοι τελέση ἔπος ὅβριμος Ἑκτωρ,

30. εἰρύατο νῆες ist zunächst auf die Schiffe der im vorigen Verse genannten Helden zu beziehen; also: waren ihre Schiffe gezogen, oder: standen sie an's Ufer gezogen.

31. τὰς γὰς πρώτας πεδίονδε κτέ, denn diese (τὰς = ταύτας) hatte, denn diese (τὰς = ταύτας) hatte, denn diese ersten, vordersten und äussersten, auf die Ebene gezogen, d. h. diese, ihre Schiffe standen zuäusserst, zunächst am Meere, also am weitesten von der Mauer weg. Vgl. 75.

32. Επί πούμνησιν, ad puppes, an den Steuerenden, Spiegeln, näml. des ganzen Halbkreises, vgl. 51.65. Unmittelbar freilich erreichte die Mauer nur die Hintertheile der auf beiden Seiten am weitesten landeinwärts gezogenen Schiffe.

34—36. αΙγιαλός — ἄχραι. Vgl. die Einl. S. 37. — προχρόσσας, stufenförmig (χλιμαχηδόν) gereiht, gestuft, eines vor dem andern mit dem Ende wie mit einer χρόσσα (μ, 258. 444) vorstehend. Die Entfernung beider Vorgebirge wird verschieden, von 60 bis 30 Stadien (1 ½ bis ¾ deutsche Meilen) auge-

geben.

37. $\partial \psi \epsilon \ell o \nu \tau \epsilon \varsigma$. Bei Homer das einzige Beispiel eines Desiderativum auf $\sigma \epsilon \ell \omega$.

38. άθοόοι, alle mit einander, von bloss dreien, wie Od. φ, 230 ἄμα πάντες. Der vorhergehende Plural ἐρειδόμενοι ist distributive zu sassen: je der auf seine Lanze.

 πτηξε hier allein transitiv: er (seine Erscheinung) schlug nieder, dämpfte. Dieser Vers wird aber schon von den Alten als müssig und bedeutungslos für unecht gehalten.

 zai φωνήσας d. h. sogar von freien Stücken (ultro, prior) ihn anredend.

43. τίπτε λιπών. Agamemnon weiss nichts davon, dass und warum Nestor mit Machaon die Schlacht verlassen hat, und muss daher glauben, er komme erst jetzt aus derselben; die Frage soll einen leisen Tadel darüber ausdrücken. Doch zur Berichtigung jenes Irrthums findet Nestor sei es jetzt nicht Zeit.

44. $\mu\dot{\eta}$ $\delta\dot{\eta}$, es möchte gar (was das Allerschlimmste wäre). Also drückt $\delta\dot{\eta}$ eine Vollendung aus.

ώς ποτ' επηπείλησεν ενί Τρώεσσ' άγορεύων,

14

μή πρίν παρ νηών προτί 'Ίλιον απονέεσθαι, 46 πρίν πυρί νηας ένιπρησαι, κτείναι δέ καὶ αὐτούς. κείνος τως άγόρευε τὰ δὴ νῦν πάντα τελείται. ὢ πόποι, ή δα καὶ άλλοι ἐνκνήμιδες Αχαιοί έν θυμφ βάλλονται έμοὶ χόλον, ώς πεο Αχιλλεύς, 50 οὐδ' ἐθέλουσι μάχεσθαι ἐπὶ πρύμνησι νέεσσιν." τὸν δ' ημείβετ' ἔπειτα Γερήνιος ἱππότα Νέστωρ η δη ταῦτά γ' ετοίμα τετεύχαται, οὐδέ κεν ἄλλως Ζεὺς ὑψιβρεμέτης αὐτὸς παρατεχτήναιτο. τείχος μεν γάρ δή κατερήριπεν, ῷ ἐπέπιθμεν 55 άρρηκτον νηῶν τε καὶ αὐτῶν εἶλαρ ἔσεσθαι. οί δ' ἐπὶ νηυσὶ θοῆσι μάχην ἀλίαστον ἔχουσιν νωλεμές. 'οὐδ' ὰν ἔτι γνοίης, μάλα πεο σποπιάζων, δπποτέρωθεν 'Αχαιοί δρινόμενοι κλονέονται. ως επιμίξ ατείνονται, αυτή δ' ουρανόν ίκει. 60 ήμεῖς δὲ φραζώμεθ' ὅπως ἔσται τάδε ἔργα, εί τι νόος δέξει. πόλεμον δ' οὐκ άμμε κελεύω δύμεναι οὐ γάρ πως βεβλημένον ἔστι μάχεσθαι." τὸν δ' αὖτε προσέειπεν ἄναξ ἀνδρῶν Αγαμέμνων

45. $ω_s$ ποτ' ξπηπείλησεν. Vgl. 9, 178—182. 526—541. ποτέ geht demnach auf das, was erst gestern geschehen war; s. zu Od. χ , 290. Uebrigens lässt sich aus dieser Hinweisung schliessen, dass der Verfasser unsers Buches das achte Buch schon vollendet vor sich hatte.

49 f. η όα και άλλοι — χόλον. Diese Besorgniss schöpft der von einem momentanen Eindruck bald überwältigte Agamemnon daraus, dass nun auch Nestor — vielleicht aus Missmuth und Ueberdruss — die

Schlacht verlassen habe.

53. ταῦτά γ' ἐτοῖμα τετεύχαται, das ist in Erfüllung gegangen, verwirklicht, zur Wahrheit geworden; vgl. Οd. 9, 384 ἢδ' ἄρ' ἐτοῖμα τέτυχτο. ταῦτα mit Bezug auf den Hauptpunct in der Rede Agamemnons, die Erfüllung der 44-48 ausgesprochenen Besorgniss.

55f. τείχος μὲν γὰο δή. Nestor will nicht eigentlich erzählen, was er beobachtet hat, sondern stellt in einigen kräftigen Zügen ein Gesammtbild des jetzigen Standes ihrer Sache auf. Das in 57f. Enthaltenő namentlich musste Agamemnon (28f.) beinahe besser wissen als Nestor.

62. εἶτι — ὁξξει, ob mit Besonnenheit und Ueberlegung noch etwas auszurichten, gut zu machen sein wird. Durch ἄμμε fasst Nestor sich mit den Andern zusammen: ihr und auch ich, womit aber keineswegs gesagt ist, dass auch er verwundet sei; dies (βεβλημένον) gilt nur von der Mehrzahl; aber ihn würde das Alter hindern noch viel zu leisten.

14 ,, Νέστος, ἐπεὶ δὴ νηυσὶν ἔπι πούμνησι μάχονται, 66 τείχος δ' οὐκ έχραισμε τετυγμένον, οὐδέ τι τάφρος, οίς έπι πόλλ' έπαθον Δαναοί, έλποντο δε θυμφ άρρηκτον νηῶν τε καὶ αὐτῶν εἶλαρ ἔσεσθαι, ούτω που Διὶ μέλλει ύπερμενέι φίλον είναι, 70 νωνύμνους ἀπολέσθαι ἀπ' 'Αργεος ἐνθάδ' Αχαιούς. ήδεα μέν γαρ ότε πρόφρων Δαναοίσιν άμυνεν, οίδα δὲ νῦν, ὅτι τρὸς μὲν ὁμῶς μακάρεσσι θεοίσιν αυδάνει, ημέτερον δε μένος και χείρας έδησεν. άλλ' άγεθ', ώς αν έγων είπω, πειθώμεθα πάντες. 75 νῆες δσαι πρώται εἰρύαται ἄγχι θαλάσσης, έλχωμεν, πάσας δὲ ἐρύσσομεν εἰς άλα δίαν, ύψι δ' επ' εὐνάων δομίσσομεν, εἰς δ κεν ελθη νὺξ ἀβρότη, ἢν καὶ τῆ ἀπόσχωνται πολέμοιο Τρώες. έπειτα δέ κεν έρυσαίμεθα νήας άπάσας. 80 οὐ γάρ τις νέμεσις φυγέειν κακόν, οὐδ' ἀνὰ νύκτα.

βέλτερον δς φεύγων προφύγη κακὸν ηὲ άλώη,"

67. οἰς ἔπι geht auf τείχος und τάφρος zusammen, dagegen bei εἰ-λαρ ἔφεσθαι wird nur der Haupt-

begriff reixos gedacht.

69. οὖτω - εἰναι = β, 116. ι, 23, in welchen beiden Stellen Agamemnon in ähnlicher Stimmung ebenfalls den Vorschlag zur Flucht macht. Vgl. unten 74 — 81 mit β, 139. 141. ι, 26—28. Doch kann auch hier, ähnlich wie im 2ten Buch, der Vorschlag vielleicht nur bestimmt sein, die Haupthelden auf die Probe zu stellen.

71. ησεα — στε. Der Inhalt der Zeithestimmung στε — ἄμωνεν muss als Object zu ηδεα gedacht werden ich wusste es als u. s. w. Dagegen im folgenden Verse ist νῦν Zeithestimmung und στι — χυσάνει — ἔδησεν Object zu οἰδα, was einen festern, entschiednern Ausdruck giebt.

73. χυδάνει transitiv, wie οἰδάνει ι, 554. Vgl. ο, 491 ὁτέοισιν χύδος ὑπέρτερον ἐγγυαλίξη. 75. $\pi\rho\tilde{\omega}\tau\alpha\iota$ hier, wie 31, zu vorderst, zu äusserst am Meere, also die nächsten am Meere ($\Haggle$).

76. πάσας d. i. ταύτας πάσας, während ἀπάσας 79 wirklich auf alle Schiffe der achäischen Flotte

geht.

77. ΰψι — ὁρμίσσομεν, vgl. zu
Od. δ, 785. Apollon. Rhod, 2, 1282
ὑψόθι νης ἐκέλευσεν ἐπ' εὐναίησιν ἐρύσσαι.

78. ἀβρότη wahrsch. καθ' ην βροτοί οῦ φοιτῶσιν und darum auch zur Flucht sich eher eignend. — ην καὶ τῆ, ob sie doch wenig-

stens in dieser u. s. w.

80f. ἀνὰ νύπτα = νυπτός, zur Nachtzeit. Im Folgenden wäre für nus klarer die Construction βέπτερον φεύγοντα προφυγείν (fliehend entsliehen, durch die Flucht entgehen) ἢὲ άλῶν αι. Vgl. denähnlichen Gebrauch von δς β, 274f. τόδε μέγ' ἄριστον — δς — ἔσχ' ἀγοράων.

τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδών προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς 14 ,, Ατρείδη, ποιόν σε έπος φύγεν έρχος οδόντων. οὐλόμεν', αίθ' ὤφελλες ἀεικελίου στρατοῦ ἄλλου σημαίνειν, μηδ' άμμιν ανασσέμεν οίσιν άρα Ζεύς 85 έκ νεότητος έδωκε καὶ ές γῆρας τολυπεύειν άργαλέους πολέμους, όφρα φθιόμεσθα έκαστος. ούτω δή μέμονας Τρώων πόλιν εὐρυάγυιαν χαλλείψειν, ής είνεκ' διζύομεν κακά πολλά; σίγα, μή τίς τ' άλλος Αχαιών τοῦτον ακούση 90 μύθον, δν ού κεν ανήρ γε διά στόμα πάμπαν άγοιτο, δς τις επίσταιτο δοι φρεσίν άρτια βάζειν σκηπτοῦχός τ' είη, καί οἱ πειθοίατο λαοί τοσσοίδ' όσσοισιν σύ μετ' Αργείοισιν ανάσσεις. [νῦν δέ σευ ωνοσάμην πάγχυ φρένας, οἶον ἔειπες:] 95 δς κέλεαι πολέμοιο συνεσταότος καὶ ἀυτῆς νηας ευσσέλμους άλαδ' έλκέμεν, όσρ' έτι μαλλον Τρωσὶ μὲν εὐκτὰ γένηται ἐπικρατέουσί περ ἔμπης, ημίν δ' αλπύς όλεθρος επιρρέπη. οὐ γὰρ Αχαιοί σχήσουσιν πόλεμον νηῶν άλαδ' έλκομενάων, 100 άλλ' ἀποπαπτανέουσιν, ἐρωήσουσι δὲ χάρμης. ένθα κε σή βουλή δηλήσεται, όρχαμε λαών."

85. οἰσιν ἄρα Ζεὺς — ἔδωχε. Damit schildert Odysseus seinen eigenen Charakter als den eines ταλασίφρων, τλήμων, πολύτλας.

87. φθιόμεσθα verkürzter Conj. mit Futurbedeutung, vgl. v, 173.

90. μή τις τ' ἄλλος. Vgl. zu Od. τ, 486. Odysseus spricht ohne alle Zurückhaltung, weil kein Untergebener des Agamemnon zugegen ist.

92. ὅς τις ἐπίσταιτο ατέ. Ergünzung zu ἀνήρ, wie Od. α, 228f. ἀνήρ — ὅς τις πινυτός γε μετέλ-

93. καί οἱ πειθοίατο. Vgl. zu μ, 229.

94. őσσοισιν — ανάσσεις ist die appositionelle Erklärung der durch

τοσσοίδε schon unmittelbar bezeichneten Anschanung.

95. νῦν δέ σεν — ἔειπες ist unnöthig zur Verdeutliebung aus ε, 173 hierber verpflanzt worden.

96. δς κέλεαι hängt mit 90 f. zusammen, indem es theils τοῦτον μῦθον erklärt, theils das Urtheil δν οῦ κεν — ἄγοιτο begründet.

99f. ημίν — ἐπιρρέπη vgl. 3, 72 ἡέπε δ' αἴσιμον ημαρ Αχαιών. — οὐ — σχήσουσιν πόλεμον, sie werden den Kampf nicht aushalten, nicht darin Stand halten.

101. ἀποπαπτανξουσιν, nämlich nach den Schiffen, um sich darein zu retten, respicient naves.

102. ze beim Futurum, nicht um einen Zweisel und Ungewissheit, sondern ruhige Zuversicht auszu-

τὸν δ' ημείβετ' ἔπειτα ἀναξ ἀνδοῶν Αγαμέμνων "ω 'Όδυσεῦ, μάλα πώς με καθίκεο θυμὸν ἐνιπῆ 105 άργαλέη· ἀτὰρ οὐ μὲν ἐγών ἀέχοντας ἄνωγα νηας ευσσέλμους άλαδ' έλκέμεν υίας 'Αχαιών.

νῦν δ' είη δς τῆσδέ γ' ἀμείνονα μῆτιν ἐνίσποι, η νέος η παλαιός εμοί δε κεν ασμένω είη." τοίσι δε καὶ μετέειπε βοὴν ἀγαθὸς Διομήδης

110 , έγγυς ἀνήρ - οὐ δηθά ματεύσομεν -, αἴ κ' έθέλητε πείθεσθαι καὶ μή τι κότω άγάσησθε έκαστος, ούνεχα δή γενεήφι νεώτατός είμι μεθ' ύμίν. πατρός δ' έξ άγαθοῦ καὶ έγω γένος εὔχομαι εἶναι. [Τυδέος, δν Θήβησι χυτή κατά γαῖα καλύπτει.]

115 Πορθεί γαρ τρείς παίδες αμύμονες έξεγένοντο, ψαεον δ' εν Πλευρώνι και αιπεινή Καλυδώνι, Αγριος ήδε Μέλας, τρίτατος δ' ήν ιππότα Οινεύς, πατρός έμοιο πατήρ· άρετη, δ' ήν έξοχος αὐτῶν. άλλ' ὁ μέν αὐτόθι μεῖνε, πατήρ δ' ἐμὸς ᾿Αργεϊ νάσθη

120 πλαγχθείς: ως γάρ που Ζεύς ήθελε καὶ θεοὶ άλλοι. Αδρήστοιο δ' έγημε θυγατρών, ναῖε δὲ δώμα άφνειὸν βιότοιο, άλις δέ οἱ ἦσαν ἄρουραι πυροφόροι, πολλοί δε φυτών έσαν όρχατοι άμφίς,

drücken, wie sonst πού, ολμαι; vgl.

 μ , 226.

104. μάλα πως, gar sehr, recht stark. πως beim Adverbium hat ähnliche Kraft, wie 715 beim Ad-

107. νῦν δ' εἴη ατέ. eig. möge einer sein, der — sage; vgl. zu φ, 640 είη δ' ος τις — απαγγείλειε und zu Od. &, 496. Sinn: Jeder bessere Rath soll mir willkommen sein.

110. ἐγγὺς ἀνήρ, vgl. zu Od. β, 40 ούχ έχας ούτος άνήρ. Hinzudenken kann man hier os austvova

μήτιν ένίψει (ένίψω).

112. $o\ddot{v}v\varepsilon\kappa\alpha - \mu\varepsilon\vartheta$ $\dot{v}\mu\dot{\iota}v$. Doch war Diomedes auch schon ι , 32—49 nicht nur sehr keck und entschieden, sondern auch mit dem günstigsten Erfolg gegen Agamemnon aufgetreten.

113. yévos, der Abstammung nach wie 126; vgl. zu Od. ξ, 199.

114. Τυδέος - καλύπτει. Die Erwähnung des Vaters wäre hier vorzeitig, da zuerst der entferntern Vorfahren Erwähnung geschehen muss. Auf den Vater kommt Diomedes in der gehörigen Folge 118-

116. Πλευρῶνι καὶ — Καλυδῶνι vgl. zu β, 639f.

119. ὁ μέν d. i. Οἰνεύς, er wanderte nicht aus, sondern blieb in Kalydon, die beiden andern Brüder in Pleuron. Αογει νάσθη wegen eines Verwandtenmordes, der verschieden erzählt wird.

πολλά δέ οἱ πρόβατ' ἔσκε· κέκαστο δὲ πάντας Αχαιούς 14 ἐγχείη. τὰ δὲ μέλλετ' ἀκουέμεν, εἰ ἐτεόν περ. 125 τῷ οὐκ ἄν με γένος γε κακὸν καὶ ἀνάλκιδα φάντες μῦθον ἀτιμήσαιτε πεφασμένον, ὅν κ' εὐ εἴπω. δεῦτ' ἴομεν πόλεμόνδε, καὶ οὐτάμενοί περ, ἀνάγκη. ἔνθα δ' ἔπειτ' αὐτοὶ μὲν ἐχώμεθα δηιοτῆτος ἔκ βελέων, μή πού τις ἐφ' ἔλκεϊ ἕλκος ἄρηται· 130 ἄλλους δ' ὀτρύνοντες ἐνήσομεν, οἱ τὸ πάρος περ θυμῷ ἦρα φέροντες ἀφεστᾶσ' οὐδὲ μάχονται."

ως έφαθ', οι δ' ἄρα τοῦ μάλα μεν κλύον ήδ' ἐπίθοντο. βὰν δ' ἴμεν, ήρχε δ' ἄρα σφιν ἄναξ ἀνδρῶν Αγαμέμνων.

οὐδ' ἀλαοσχοπίην εἶχε χλυτὸς ἐννοσίγαιος,

ἀλλὰ μετ' αὐτοὺς ἦλθε παλαιῷ φωτὶ ἐοιχώς,

δεξιτερὴν δ' ἔλε χεῖρ' ᾿Αγαμέμνονος Ατρείδαο,

καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.

"Ατρείδη, νῦν δή που ᾿Αχιλλῆος ὀλοὸν κῆρ

γηθεῖ ἐνὶ στήθεσσι, φόνον καὶ φύζαν Ἦχαιῶν

δερχομένω, ἐπεὶ οὕ οἱ ἔνι φρένες, οὐδ' ἢβαιαί.

124. πρόβατα, Schol. πάντα τὰ τετράποδα, διὰ τὸ ετέραν βάσιν

έχειν πρό τῆς ὀπισθίας.

125. εὶ ἐτεόν περ elliptisch, während εὶ ἔτεόν γε μ , 217 sein Verbum nach sich hat. Der Sinn ist das muss euch schon zur Kunde gekommen sein, wenn es in Wahrheit geschehen ist, wie es geschehen ist, nach Aristarch: ταῦτα δὲ ὑμᾶς εἰ-κὸς εἰδέναι ἀκηκοότας εἰ ἀλη ϑῆ λ έγω.

127. μῦθον πεφασμένον, das frei, offen gesprochene Wort, meinen offenen, entschiedenen Rath.

128. οὖτάμενοι schliesst hier auch das βεβλημένοι mit ein; vgl.

zu v, 782.

130. ἐκ βελέων ist genauere Bestimmung zu ὅηιοτῆτος und auch mit ἐχώμεθα zu verbinden, oder dies als Participium in Gedanken dabei zu wiederholen: wir wollen uns des Kampfes enthalten, (uns)

aus den Geschossen (ausserhalb derselben haltend).

131. ενήσομεν, erg. δηιοτῆτι, εἰς δηιοτῆτα.

132. θυμῷ ἡρα φέροντες vgl. zu ι, 598 εἴξας ῷ θυμῷ.

135. οὐδ ἀλαοσχοπίην κτέ. vgl. κ, 515. Sian: Dieser günstige Moment blieb dem Poseidon nicht unbemerkt; er benutzte ihn geflissen. Hier verlieren wir nach 136 die drei verwundeten Helden aus dem Auge und finden sie — doch ohne Nestor — erst nach der Erzählung von der Einschläferung des Zeus 379 wieder, wo sie den 128—132 ausgesprochenen Vorsatz ausführen.

136. παλαιῷ φωτὶ ἐοιχώς wie Athene Od. 3, 194 ἀνδοὶ δέμας ἐιχυῖα.

139—141. Άχιλλῆος — δερχομένω. Vgl. zu x, 187 f. τῶν νήδυμος ὕπνος — φυλασσομένοισι; zu οὕ οἱ — ἡβαιαί Od. φ, 288.

14 ἀλλ' ὁ μὲν ὡς ἀπόλοιτο, θεὸς δέ ἑ σιφλώσειεν σοὶ δ' οὖ πω μάλα πάγχυ θεοὶ μάκαρες κοτέουσιν, ἀλλ' ἔτι που Τρώων ἡγήτορες ἦδὲ μέδοντες

145 εὐρὰ κονίσουσιν πεδίον, σὰ δ' ἐπόψεαι αὐτός φεύγοντας προτὶ ἄστυ νεῶν ἄπο καὶ κλισιάων."

φευγοντας προτι αστυ νεων απο και κλισταων...

ως είπων μέγ' ἄυσεν, ἐπεσσύμενος πεδίοιο.

δσσον δ' ἐννεάχιλοι ἐπίαχον ἢ δεκάχιλοι

ἀνέρες ἐν πολέμω, ἔριδα ξυνάγοντες Ἰρηος,

150 τόσσην ἐκ στήθεσφιν ὅπα κρείων ἐνοσίχθων

ἔκεν: Ἰκαιοῖσιν δὲ μένα σθένος ἔμβαὶ ἑνάπου

ήπεν 'Αχαιοίσιν δὲ μέγα σθένος ἔμβαλ' ἑκάστω καφδίη, ἄλληκτον πολεμίζειν ήδὲ μάχεσθαι. "Ήρη δ' εἰσεῖδε χουσόθρονος ὀφθαλμοῖσιν

στᾶσ' ἐξ Οὐλύμποιο ἀπὸ ἑίου· αὐτίκα δ' ἔγνω

155 τὸν μὲν ποιπνύοντα μάχην ἀνὰ κυδιάνειραν,

αὐτοκασίγνητον καὶ δαέρα, χαῖρε δὲ θυμῷ·

- 142. ὧς ἀπόλοιτο, nämlich wie er selbst die Achäer hinmorden sieht und sich darüber noch freut.

142. σιφλώσειεν d. i. ἀφανίσειεν, perdat. — σιφλός nach Etyμοίς, ι ὑετινωμένος τοὺς ὀφθαλμούς, ι ὑετιν πηρός. — Anders
sprach übrigens Poseidon ν, 108.

143. μάλα πάγχυ gehört zu zoτεουσιν: gar sehr, durchaus; den einiger Zorn der Götter lässt sich nach dem Gange der Schlacht nicht leugnen. Vgl. Virg. Aen. I, 387 haud, credo, invisus coelestibus auras Vitales carpis.

147. ἐπεσσύμ. πεδίοιο, dahinstürmend durch die Ebene. Deutlicher ist die Beziehung von ἐπὶ

(heran) x, 26.

148. ὅσσον δ' ἐννεάχιλοι. Dadurch will Poseidon sich dem Heere zu erkennen geben und dasselbe ermuthigen. — Dieselben zwei Verse von Ares ε, 860f.

153—362. "Ηρη δ' εἰσεῖδε. Ursprünglich wohl eine abgesonderte Erzählung, in Beziehung auf Inhalt und Verhältniss zum Ganzen

mit der Episode von der Liebe des Ares und der Aphrodite Od. 3, 266-369 zu vergleichen. Der wesentliche Gedanke des Mythos ist wohl in die Verse 347-351 eingekleidet, aber den ursprünglichen Sinn scheint selbst der Verfasser der übrigen Erzählung nicht geahnt zu haben; vgl. Einleit. z. Od. S. IX. In ihrem jetzigen Zusammenbang soll sie als nachgebrachte Schilderung eines mit den schon beschriebenen Kämpfen parallelen Actes (vgl. v, 43 ff.) dazu dienen, die Theiluahme des Poseidon an der Schlacht noch unbeschränkter und umfassender werden zu lassen und dadurch die Katastrophe abermals zurück zu drängen. εἰσεἰδε allgemein: sie blickte hin auf alles, was unten vorging. Die Prapositionen & Ovl. und ἀπὸ ῥίου stehen in Beziehung auf dieses Verbum: vom Olympos aus, wo sie stand. - ἀπὸ ῥίου bestimmt den Ort noch genauer, vgl. 225 und zu σ, 576.

155 f. τὸν μέν, Ποσειδάωνα. Zu χαῖρε δὲ θυμῷ macht den Gegensatz 158 στυγερὸς — θυμῷ.

Ζῆνα δ' ἐπ' ἀκροτάτης κορυφῆς πολυπίδακος "Ιδης 14 ήμενον είσειδε, στυγερός δέ οι έπλετο θυμφ. μερμήριξε δ' έπειτα βοώπις πότνια "Ηρη όππως έξαπάφοιτο Διός νόον αἰγιόχοιο. 160 ήδε δέ οἱ κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή, έλθειν είς Ίδην εὐ ἐντύνασαν ε αὐτήν, εί πως ιμείραιτο παραδραθέειν φιλότητι ή χροιή, τῷ δ' ὑπνον ἀπήμονά τε λιαρόν τε χεύη ἐπὶ βλεφάροισιν ἰδὲ φρεσὶ πευκαλίμησιν. 165 βῆ δ' ζμεν ές θάλαμον, τόν οἱ φίλος υίος ἔτευξεν "Ηφαιστος, πυκινάς δε θύρας σταθμοίσιν επήρσεν κληϊδι κουπτή την δ' οὐ θεὸς άλλος ἀνώγεν. ένθ' ή γ' είσελθοῦσα θύρας ἐπέθηκε φαεινάς. αμβροσίη μέν πρώτον από χροός ίμερόεντος 170 λύματα πάντα κάθηρεν, άλείψατο δε λίπ' ελαίφ αμβροσίω έδανώ, τό δά οἱ τεθυωμένον ἦεν. τοῦ καὶ κινυμένοιο Διὸς κατὰ χαλκοβατές δῶ έμπης ές γαϊάν τε καὶ οὐρανὸν ἵκετ' ἀυτμή. τῷ δ' ή γε χρόα καλὸν ἀλειψαμένη, ἰδὲ χαίτας 175 πεξαμένη, χερσὶ πλοκάμους ἔπλεξε φαεινούς καλούς άμβροσίους έκ κράατος άθανάτοιο.

157. ἐπ' —"Iδης vgl. zu ν, 3.

162. ξαὐτήν vgl. zu α, 271. Zu dem unverkürzten εὐ vor ἐντύνασαν vgl. π, 191 εὐ ἔτρεφεν und unten 199 δαμνᾶ ἀθανάτους. 240.

164. ἦ χροιῆ, Umschreibung. Vgl. 170 ἀπὸ χροός. 175. 187.

165. χεύη. Veränderte Construction, als ob nicht εἴ πως, sondern ὄφοα vorherginge, da dies (ἐπιχεῦαι ὕπνον) unter Voraussetzung der vorhergehenden Bedingung ihre wirkliche Absicht ist.

167. ἐπῆρσεν, derselbe Hephästos, vgl. unten 339.

168. κληῖδι κρυπτῆ, durch ein geheimes Schloss. Vgl. Od. 3, 447 den δεσμὸν ποικίλον, welchen

Odysseus von der Kirke gelernt

170. ἀμβροσίη bier als feste Substanz gedacht, vgl. zu Od. 'δ,

172. $\tau \acute{o}$ $\delta \alpha - \mathring{\eta} \epsilon \nu$ erklärt und begründet das Epitheton $\delta \delta \alpha \nu \widetilde{\phi}$ $(\mathring{\eta} \delta \omega)$.

173. τοῦ, καὶ κινυμένοιο, davon, wenn es auch nur bewegt ward. — κατὰ Διὸς — δῶ ist Ortsbestimmung zu κινυμένοιο.

174. ξμπης, gleichwohl, dennoch, vgl. zu Öd. σ, 354. Aus dem Ausdruck ξς γατάν τε καὶ οὐρανὸν ergiebt sich, dass der Olympos, die Wohnung des Zeus, gleichweit von Himmel und Erde entfernt gedacht wird.

14 ἀμφὶ δ' ἄρ' ἀμβρόσιον ξανὸν ξσαθ', δν οι Αθήνη εξυσ' ἀσκήσασα, τίθει δ' ἐνὶ δαίδαλα πολλά·

180 χουσείης δ' ἐνετῆσι κατὰ στῆθος περονᾶτο. ζώσατο δὲ ζώνην ἑκατὸν θυσάνοις ἀραρυῖαν, ἐν δ' ἄρα ἔρματα ἦκεν ἐυτρήτοισι λοβοῖσιν τρίγληνα μορόεντα· χάρις δ' ἀπελάμπετο πολλή. κρηδέμνψ δ' ἐφύπερθε καλύψατο δῖα θεάων

185 καλῷ νηγατέψ· λαμπρὸς δ' ἦν ἠέλιος ώς· ποσοὶ δ' ὑπὸ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα. αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντα περὶ χροϊ θήκατο κόσμον, βῆ δ' ἴμεν ἐκ θαλάμοιο, καλεσσαμένη δ' Δφροδίτην τῶν ἄλλων ἀπάνευθε θεῶν πρὸς μῦθον ἔειπεν.

190 ,, ή δά νύ μοί τι πίθοιο, φίλον τέκος, ὅ ττί κεν εἴπω, ή έ κεν ἀρνήσαιο, κοτεσσαμένη τό γε θυμῷ, οὕνεκ' ἐγὼ Δαναοἴσι, σὰ δὲ Τρώεσσιν ἀρήγεις; "
τὴν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα Διὸς θυγάτης Αφροδίτη ,, "Ηρη πρέσβα θεά, θύγατερ μεγάλοιο Κρόνοιο,
195 αὔδα ὅ τι φρονέεις τελέσαι δέ με θυμὸς ἄνωγεν,

`εὶ δύναμαι τελέσαι γε καὶ εὶ τετελεσμένον ἐστίν."
τὴν δὲ δολοφονέουσα προσηύδα πότνια "Ηρη
"δὸς νῦν μοι φιλότητα καὶ ἵμερον, ῷ τε σὰ πάντας
δαμνᾶ ἀθανάτους ἦδὲ θνητοὺς ἀνθρώπους.

200 εξμι γάρ δψομένη πολυφόρβου πείρατα γαίης,

178. ἐανόν zweisylbig, vgl. zu

179. ἔξυσ' ἀσκήσασα, künstlich, sorgsam geglättet. Die Leinwand wurde nämlich von den Alten zuerst im Faden und im Gewebe so gestampft, dass sie an Zottigkeit wollenem Tuche glich, dann aber für Könige und Vornehme glatt geschoren. — τίθει δ' ἐνί, Nebenbestimmung = ἐντιθεῖσα, daran anbringend.

180. zατὰ στῆθος nach älterer Sitte. Später wurde das Kleid am Schlüsselbein neben der Schulter zusammengehestet.

182 f. ἔρματα — μορόεντα vgl.

zu Od. σ, 297 f.; zu τρίγληνα vgl. ω, 192 γλήνεα. So werden auch schon Genes. 24, 22 ἐνώτια χρυσᾶ als Brautgeschenk erwähnt.

184. χοηδέμνω δ' ξφύπεοθε vgl. zu Od. ε, 232 κεφαλῆ δ' ξφύπεοθε καλύπτοην.

190. $\tilde{\eta}$ $\delta \alpha = \pi \ell \vartheta o \iota o$, wünschende

Frage wie d, 93.

196. τετελεσμένον, vgl. zu Od. ε, 90, wo dieser und der vorhergehende Vers unverändert vorkommen.

198. ώ τε, ίμεοφ, worunter φι-

λότης auch begriffen ist.

199. δαμνα, dieselbe Form wie πειρα ω, 390.

200. πείρατα γαίης als Aufent-

215

'Ωκεανόν τε, θεών γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθύν, 14 οί μ' εν σφοίσι δόμοισιν εύ τρέφον ήδ' ατίταλλον, δεξάμενοι 'Ρείας, ότε τε Κρόνον εὐρύοπα Ζεύς γαίης νέρθε καθεῖσε καὶ ἀτρυγέτοιο θαλάσσης. τούς είμ' όψομένη, καί σφ' άκριτα νείκεα λύσω. 205 ήδη γαρ δηρον χρόνον αλλήλων απέχονται εὐνῆς καὶ φιλότητος, ἐπεὶ χόλος ἔμπεσε θυμῷ. εί κείνω γ' επέεσσι παραιπεπιθούσα φίλον κῆρ είς εὐνὴν ἀνέσαιμι ὁμωθῆναι φιλότητι, αλεί κέ σφι φίλη τε καλ αλδοίη καλεοίμην." 210 την δ' αὐτε προσέειπε φιλομμειδής Αφροδίτη "ούκ έστ' ούδὲ έοικε τεὸν έπος ἀρνήσασθαι· Ζηνός γάρ τοῦ ἀρίστου ἐν ἀγχοίνησιν ἰαύεις." ή, καὶ ἀπὸ στήθεσφιν ελύσατο κεστὸν ιμάντα

ποιχίλον, ένθα τέ οἱ θελχτήρια πάντα τέτυκτο.

ένθ' ένι μεν φιλότης, εν δ' ίμερος, εν δ' όαριστύς πάρφασις, η τ' έκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων.

halt des Okeanos und seiner Gemahlin.

201. 'Ωκεανόν — Τηθύν. Die Lehre, dass Okeanos der Allvater, Tethys die Allmutter (μήτης) sei, hängt ohne Zweifel zusammen mit dem Philosophem der ionischen Schule, dass das Wasser der Urstoff aller Dinge sei. γένεσις steht also in concretem Sinne, wenn auch nicht gerade persönlich.

203. δεξάμενοι Ρείας. Dieselbe Construction wie α, 596 παιδός εδέξατο. Rhea, die Mutter der Kroniden, flüchtet bei der Empörung des Zeus ihre Tochter Hera zu den Grossältern und lässt sie bei ihnen in Verwahrung.

205. ἄχριτα, ungeschlichtet, daher auch: nicht schlichtbar, schwer zu schlichten, also = δύσχριτα: unentwirrbaren, endlosen Hader.

206. ἤδη γὰρ δηρὸν χρ. — ἀπεχονται hiess wohl im Sinne des Urhebers des Mythos: Die Schöpfung ist schon längst vollendet.

209. εἰς εὐνὴν ἀνέσαιμι eigentl. wieder in ihr Lager hinaufbringen, d. h. dasselbe zu besteigen bewegen könnte, ἐπιβήσαιμι (von ἀν — εἰσα), vgl. 9, 291 ἢ πεν — ὁμὸν λέχος εἰσαναβαίνοι. — ὁμοθήγκι — ὁμόσε ἐλθεῖν.

212. οὐχ ἔστ' — ἀρνήσασθαι = Od. θ, 358. An das sonstige Verhältniss der Aphrodite zu den Troern denkt der Dichter hier gar nicht.

214. χεστὸν ἱμάντα vgl. γ, 371 πολύχεστος ἱμάς. Das folg. ποι-κίλος bezeichnet die Wirkung von χεστός, ἀπὸ τοῦ διὰ τὰς ἡαφὰς χεκεντήσθα.

216 f. ὀαριστὺς πάρφασις. Das zweite Nomen ist Apposition zum ersten, im Werth einer adjectivischen Bestimmung. Vgl. Od. μ, 168 f. γαλήνη νηνεμίη und ll. λ, 105 μόσχοισι λύγοισιν.

14 τόν δά οἱ ἔμβαλε χερσίν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν. ,,τῆ νῦν, τοῦτον ἱμάντα τεῷ ἐγκάτθεο κόλπῳ,

220 ποιχίλον, ῷ ἔνι πάντα τετεύχαται οὐδέ σέ φημι ἄπρηχτόν γε νέεσθαι, ὅ τι φρεσὶ σῆσι μενοινῆς."

ώς φάτο, μείδησεν δε βοῶπις πότνια 'Ήρη, μειδήσασα δ' ἔπειτα εῷ ἐγκάτθετο κόλπφ.

ή μὲν ἔβη πρὸς δῶμα Διὸς θυγάτης Αφροδίτη, 225 Ἡρη δ' ἀίξασα λίπεν ρίον Οὐλύμποιο,

Πιερίην δ' ἐπιβᾶσα καὶ Ἡμαθίην ἐρατεινήν σεύατ' ἐφ' ἰπποπόλων Θρηκῶν ὅρεα νιφόεντα, ἀκροτάτας κορυφάς· οὐδὲ χθόνα μάρπτε ποδοῖιν· ἐξ Ἁθόω δ' ἐπὶ πόντον ἐβήσετο κυμαίνοντα,

230 Αῆμνον δ' εἰσαφίκανε, πόλιν θείοιο Θόαντος.
ἔνθ' ὕπνιφ ξύμβλητο, κασιγνήτφ θανάτοιο,
ἔν τ' ἄφα οἱ φῦ χειρἱ, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν.
,,ὕπνε ἄναξ πάντων τε θεῶν πάντων τ' ἀνθρώπων,
ἡμὲν δή ποτ' ἐμὸν ἔπος ἔκλυες, ἠδ' ἔτι καὶ νῦν
235 πείθευ ἐγὼ δέ κέ τοι ἰδέω χάριν ἤματα πάντα.

κοίμησόν μοι Ζηνός ὑπ' ὀφρύσιν ὄσσε φαεινώ, αὐτίκ' ἐπεί κεν ἐγὼ παρακέξομαι ἐν φικότητι. δῶρα δέ τοι δώσω καλὸν θρόνον, ἄφθιτον αἰεί,

218. ἔχ τ' ὀνόμαζεν vgl. zu Od. β, 302.

219. $τ\tilde{\eta} = \text{Od}$. ε, 346. κόλπος = τὸ κατὰ τὸ στῆθος κόλπωμα τοῦ πέπλου. So Virg. Aen. 1, 320 nodoque sinus collecta fluentes.

220. πάντα, alles was du (Hera 198) verlangt hast.

221. ἄπρηκτον Adjectiv mit activer Bedeutung.

224. πρὸς δῶμα, nach dem Gemache, aus dem sie 188f. herausgerufen worden war.

226f. Πιερίην δ' ἐπιβάσα ατέ. vgl. zu Od. ε, 50 f. Auch über Pieria und Emathia scheint die Göttin, sie kaum berührend, hingeschwebt zu sein, wie 228 οὐδὲ — ποδοῦιν zeigt. σεὐατο bezeichnet einen

neuen Act, nach Vollendung des ἐπιβῆναι Π. κ. Ἡ.

229. εξ Αθόω d. h. dem äussersten der thrakischen Berge.

230. Θόαντος. Einen Lemnier Thoas erwähnt aus der Sage auch Herodotus 6, 138 αἱ γυναῖχες τοὺς ἄμα Θόαντι ἄνδοας σφετερους ἀποκτείνασαι. Warum aber der Schlafgott sich gerade in Lemnos außielt, deutet der Dichter durch nichts an. Zu πόλιν von der ganzen Insel vgl. Od. ζ, 177.

234. ημέν σή ποτ' — ηδ' ἔτι χ. ν. vgl. zu α, 453.

235. $t\delta\epsilon\omega$. Dieselbe Verkürzung der Stammsylbe wie in $t\delta v i\alpha$; vgl. zu Od. π , 236.

238. ἄφθιτον als Geschenk und Werk eines Gottes.

χρύσεον. Ήφαιστος δέ κ' έμος παίς άμφιγυήεις	14
τεύξει ἀσκήσας, ὑπὸ δὲ θρῆνυν ποσὶν ήσει,	240
τῷ κεν ἐπισχοίης λιπαρούς πόδας εἰλαπινάζων."	
την δ' απαμειβόμενος προσεφώνεε νήδυμος ύπνος	
,, Ἡρη πρέσβα θεά, θύγατερ μεγάλοιο Κρόνοιο,	
άλλον μέν κεν έγωγε θεων αλειγενετάων	
φε ῖα κατευνήσαιμι, καὶ ἀν ποταμοῖο φέεθ ρα	245
'Ωκεανοῦ, ός περ γένεσις πάντεσσι τέτυκται.	
Ζηνός δ' οὐκ ἂν ἔγωγε Κρονίονος ἀσσον ἰκοίμην	
ούδε κατευνήσαιμ', ότε μη αὐτός γε κελεύοι.	
ήδη γάο με καὶ άλλο τεὴ ἐπίνυσσεν ἐφετμή,	
ήματι τῷ ότε κεῖνος ὑπέρθυμος Διὸς νίός	250
έπλεεν Ίλιόθεν, Τρώων πόλιν έξαλαπάξας.	
ήτοι εγώ μεν έλεξα Διός νόον αιγιόχοιο	
νήδυμος αμφιχυθείς σὸ δέ οἱ κακά μήσαο θυμῷ,	
όρσασ' άργαλέων άνέμων επί πόντον άήτας,	
καί μιν έπειτα Κόωνδ' εὖ ναιομένην ἀπένεικας,	255
νόσφι φίλων πάντων. δ δ' επεγρόμενος χαλέπαινεν,	
ξιπτάζων κατά δῶμα θεούς, ἐμὲ δ' ἔξοχα πάντων	
ζήτει καί κέ μ' ἄιστον ἀπ' αἰθέρος ἔμβαλε πόντω,	

245. zal ar, und wohl auch, selbst auch.

246. πάντεσσι Neutrum. Denn weil Okeanos nach 201 der Ursprung der Götter ist, ist er auch der Ursprung aller Dinge.

247. ούκ ἄν - ἀσσον ξκοίμην prägnant: ich möchte mich nicht an ihn wagen, nämlich in Beziehung auf das κατευνήσαι.

249. καὶ άλλο τεὴ ξπίνυσσεν ἐφετμή. Begründung des im Vorhergehenden liegenden Gedankens, dass Hypnos überhaupt nicht geneigt ist, dem Wunsche der Hera zu entsprechen. άλλο ἐπίνυσσέν με, hat mir eine andere (schmerzliche) Belehrung, Witzigung beigebracht, d. h. mich schon einmal in Schaden gebracht und dadurch klug

lliade II. 3. Aufl.

gemacht. Den Gegensatz macht 262 αὐ — μ' ἄνωγας — ἄλλο τελέσσαι.

250. κείνος — υξός d. i. Herakles. wie sich aus 266 vgl. o, 25-30 er-

251. Τοώων - έξαλαπάξας vgl. ε, 640-642.

252. $\xi \lambda \epsilon \xi \alpha = \ell \times o \ell \mu \eta \sigma \alpha$, wobei nach 249 hinzuzudenken ist ση έφετμή, σου χελευσάσης.

255. Κόωνδε vgl. zu β, 677. 257. διπτάζων — θεούς. Vgl. die Behandlung des Hephästos α , 590 f. und α , 22 f. 137.

258. ζήτει. Dieses Verbum findet sich, ausser den Hymnen, bei Homer nur bier (sonst δίζημαι). αιστον proleptisch, von der nicht wirklich eingetretenen Folge des Verbi ἔμβαλε.

14 εί μη νύξ διήτειρα θεών ἐσάωσε καὶ ἀνδρών. 260 την ικόμην φεύγων, ὁ δ' ἐπαύσατο γωόμενός περ. άζετο γάρ μη νυχτί θοῦ ἀποθύμια ἔρδοι. νῦν αὐ τοῦτό μ' ἀνωγας ἀμήγανον ἄλλο τελέσσαι." τὸν δ' αὖτε προσέειπε βοῶπις πότνια Ἡρη ,, ύπνε, τίη δὲ σὰ ταῦτα μετὰ φρεσὶ σῆσι μενοινῆς; 265 ή φης ως Τρώεσσιν άρηξέμεν εὐρύοπα Ζην ώς Ἡρακλῆος περιχώσατο, παιδὸς ἑοῖο; άλλ' 'ίθ', εγώ δέ κέ τοι χαρίτων μίαν οπλοτεράων δώσω οπυιέμεναι καὶ σὴν κεκλῆσθαι ἄκοιτιν. [Πασιθέην, ής αιεν εέλδεαι ήματα πάντα.] ως φάτο, χήρατο δ' ύπνος, αμειβόμενος δε προσηύδα 270 ,, άγρει νῦν μοι ὅμοσσον ἀάατον Στυγὸς ὕδωρ, χειρί δὲ τῆ ἐτέρη μὲν Ελε χθόνα πουλυβότειραν, τῆ δ' ἐτέρη άλα μαρμαρέην, Γνα νῶιν ἄπαντες μάρτυροι ώσ' οἱ ένερθε θεοὶ Κρόνον ἀμφὶς ἐόντες, 275 ή μεν εμοί δώσειν χαρίτων μίαν δπλοτεράων, Πασιθέην, ής τ' αὐτὸς ἐέλδομαι ήματα πάντα."

ως έφατ', οὐδ' ἀπίθησε θεὰ λευκώλενος "Ηρη,

260. *Ικόμην* = *Ικέτευσα*, ich kam als *Ικέτης*. Die Nacht übt also eine noch grössere Macht über Götter und Menschen, als der Schlaf (233. vgl. 259).

265. η φής ironisch: meinst du, du meinst gewiss; vgl. Od. α, 391.

266. Ἡρακλῆος περιχώσατο d.i.

'Ηραχλῆι χωσάμενος ἦρχεσεν. 267. ὁπλοτεράων. Ein ehrendes Beiwort, das den Chariten immer zukommt; denn anders als "jugendlich" kann man sich dieselben nicht denken; vgl. zu Od. γ, 465.

268. δώσω — ἄχοιτιν vgl. Virg. Aen. I, 73 Connubio iungam stabili propriamque dicabo. Der folgende Vers wird schicklicher nach den besten Zeugnissen weggelassen; im Munde des Hypnos 276 ist er an seinem Platze.

270. χήρατο. Eine ebenso ver-

einzelte Form wie ησατο Od. ι, 353. 271. ἀάατον vgl. zu Od. φ, 91.

274. of $\xi \nu \varepsilon \rho \vartheta \varepsilon \vartheta \varepsilon o t = 279 \dot{\nu} \pi o \tau \alpha \rho \tau \dot{\alpha} \rho \dot{\alpha} \rho \tau \dot{\alpha} \rho \dot{\alpha$

District by Google

ώμνυε δ' ώς εκέλευε, θεούς δ' δνόμηνεν άπαντας 14 τούς υποταρταρίους, οί Τιτήνες καλέονται. αὐτὰρ ἐπεί δ' ὄμοσέν τε τελεύτησέν τε τὸν ὅρχον, 280 τω βήτην Λήμνου τε καὶ Ἰμβρου άστυ λιπόντε, ήέρα έσσαμένω, δίμφα πρήσσοντε κέλευθον. "Ιδην δ' ικέσθην πολυπίδακα, μητέρα θηρῶν, Λεκτόν, όθι πρώτον λιπέτην άλα· τω δ' ἐπὶ χέρσου βήτην, ακροτάτη δε ποδών ύπο σείετο ύλη. 285 ένθ' ύπνος μεν έμεινε πάρος Διος όσσε ίδεσθαι, είς ελάτην άναβας περιμήκετον, ή τότ' εν 'Ιδη μακροτάτη πεφυνία δι' ήέρος αίθέρ' ίκανεν. ένθ' ήστ' όζοισιν πεπυχασμένος είλατίνοισιν, όρνιθι λιγυρή εναλίγκιος, ήν τ' εν όρεσσιν 290 χαλκίδα κικλήσκουσι θεοί, ἄνδρες δὲ κύμινδιν. Ήρη δὲ πραιπνῶς προσεβήσετο Γάργαρον ἄπρον Ιδης ύψηλης. ίδε δὲ νεφεληγερέτα Ζεύς. ώς δ' ίδεν, ώς μιν έρως πυκινάς φρένας άμφεκάλυψεν, οίον ότε πρώτόν περ έμισγέσθην φιλότητι, 295 είς εὐνὴν φοιτῶντε φίλους λήθοντε τοχῆας. στη δ' αὐτης προπάροιθεν, έπος τ' έφατ', έκ τ' ονόμαζεν.

279. τοὺς ὑποταρταρίους, die im Tartaros un ten; vgl. Virg. Aen. 4, 243 sub Tartara tristia mittit und 337 Manes sub imos. Ueber den Namen Τιτῆνες vgl. Hesiod. Theogon. 207—210.

281. τω βήτην, näml. Hera und Ilypnos. Bemerkenswerth ist, dass Imbros als die nächste (120 Stadien — 3 deutsche Meilen entfernte) Insel mit Lemnos zusammengefasst und als Ein ἄστυ bezeichnet wird, vielleicht wegen des gemeinschaftlichen Kabeirendienstes.

294. Λεκτόν, beschrünkende Apposition zu "Ιδην, wie 228 ἀκοστάτας κορυφάς zu ὄρεα. 9, 47 f. "Ιδην δ' Γκανεν — Γάργαρον. Der Name des Vorgebirges Λεκτόν (Lager) scheint in Beziehung auf die zu erzählende Sage zu stehen.

285. ἀχοστάτη, zu oberst, nur in den Spitzen des den Boden bedeckenden Gesträuches: wegen der leichten, flugartigen Berührung der Götter, vgl. 228.

286. πάρος — ὶδέσθαι, ehe die Augen des Zeus ihn erblickten, vgl.

345 ελσοράασθαι.

290. δοριθι - Εναλίγχιος, natürlich in wirklicher Verwandlung; vgl. zu 0d. χ, 240. - Εν ὅρεσσιν ἐτgänze διατοίβουσαν, διάγουσαν, ουδαν, vgl. 236 ὑπ' ὀφρύσιν ὄσσε φαεινώ.

292. Γάργαρον scheint Adjectiv zu ἄχρον, wie 352 Γαργάρφ ἄχρφ.

294. ώς δ' τόεν, ώς d. h. ganz gleichzeitig, es war das Werk Eines Augenblicks, wie υ, 424 ώς είδ', ως ἀνέπαλτο und τ, 242 αμα μῦσος ἔγι, τετέλεστο δὲ ἔργον.

14 "Ηρη, πη μεμανία κατ' Οὐλύμπου τόδ' ικάνεις; ξπποι δ' οὐ παρέασι καὶ άρματα, τῶν κ' ἐπιβαίης." τὸν δὲ δολοφρονέουσα προσηύδα πότνια "Ηση 300 .. ξογομαι δψομένη πολυφόρβου πείρατα γαίης, 'Ωκεανόν τε, θεων γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθύν, οί μ' εν σφοίσι δόμοισιν εύ τρέφον ήδ' ατίταλλον. τούς είμ' οψομένη, καί σφ' άκριτα νείκεα λύσω. 305 ήδη γαρ δηρον χρόνον αλλήλων απέχονται εύνης καὶ φιλότητος, ἐπεὶ χόλος ἔμπεσε θυμφ. ίπποι δ' έν πρυμνωρείη πολυπίδακος "Ιδης έστᾶσ', οί μ' οἴσουσιν ἐπὶ τραφερήν τε καὶ ὑγρήν. νῦν δὲ σεῦ είνεκα δεῦρο κατ' Οὐλύμπου τόδ' ἰκάνω, 310 μή πώς μοι μετέπειτα χολώσεαι, αί κε σιωπή οίχωμαι πρός δώμα βαθυρρόου 'Ωκεανοίο." την δ' απαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς , Ήρη, κείσε μέν έστι καὶ ύστερον δρμηθηναι, νῶι δ' ἀγ' ἐν φιλότητι τραπείομεν εὐνηθέντε. 315 οὐ γάρ πώ ποτέ μ' ὧδε θεᾶς ἔρος οὐδὲ γυναικός θυμον ενί στήθεσσι περιπροχυθείς εδάμασσεν, [οὐδ' ὁπότ' ἢρασάμην Ίξιονίης ἀλόχοιο, ή τέχε Πειρίθοον θεόφιν μήστως' ἀτάλαντον.

298. τόδ' ἰχάνεις = 309; vgl. zu Od. α, 409. ρ, 444.

307 f. Γπποι δ' — ξστάσι: Antwort auf 299. In den Adjectiven τραφερήν τε καὶ ὑγοήν liegt der gemeinsame Substantivbegriff von γῆν, vgl. zu Od. α, 97.

310f. ατ zε — οτχωμαι, wann ich fort sein, d. h. gegangen sein werde.

314. ἐν φιλότητι τραπείομεν (vgl. zu Od. 3, 292 λέχτρονδε τραπείομεν εὐνηθέντες und Il. γ, 441) lass uns zum Liebesgenuss uns wenden. ἔν τινι τρέπεσθαι = τρέπεσθαι είς τι, wie πίπτειν ἔν τινι (ν, 299). Dieser Ausdruck scheint der Decenz der homerischen Muse

angemessener, als wenn $\tau \rho \alpha \pi \epsilon i \sigma - \mu \epsilon \nu$ durch Metathesis von $\tau \epsilon \rho \pi \omega$ hergeleitet wird.

315. μ' ὧδε — θυμόν ατέ. Die Accusative (ααθ' ὅλον ααὶ μέρος) sind mit ἐδάμασσεν zu construiren.

317—327. οὐδ' ὁπότ' ... σεῦ αὐτῆς. Die Aufzählung so vieler—und doch nicht aller — Liebschaften des Zeus, wodurch nur der in den zwei vorhergehenden Versen schon enthaltene Gedanke ausgeführt wird, scheint hier jedenfalls nicht am Platze und von einem hinzugefügt, der seine genaue Kenntniss dieses Gebietes der Mythologie zu erkennen geben wollte. — Ἰξιονίης ἀλόχοιο, der Dia, die nachher Ixions Gemahlin wurde.

οὐδ' ὅτε περ Δανάης καλλισφύρου Ακρισιώνης,	14
η τέπε Περσηα πάντων αριδείπετον ανδρών	320
ούδ' ότε Φοίνικος κούρης τηλεκλειτοίο,	
ή τέχε μοι Μίνων τε καὶ ἀντίθεον Ῥαδάμανθυν	
οὐδ' ὅτε πεο Σεμέλης οὐδ' Δλαμήνης ἐνὶ Θήβη,	
ή δ' Ήρακληα κρατερόφρονα γείνατο παϊδα.	
ή δὲ Διώνυσον Σεμέλη τέκε, χάρμα βροτοῖσιν	325
οὐδ' ὅτε Δήμητρος καλλιπλοκάμοιο ἀνάσσης,	
οὐδ' ὁπότε Αητοῦς ἐρικυδέος, οὐδὲ σεῦ αὐτῆς,]	
ώς σέο νῦν ἔραμαι καί με γλυκὺς ζμερος αίρεῖ."	
τὸν δὲ δολοφονέουσα προσηύδα πότνια "Ηρη	
,, αινότατε Κρονίδη, ποῖον τὸν μῦθον ἔειπες.	330
εί νῦν εν φιλότητι λιλαίεαι εθνηθηναι	
'Ίδης εν πορυφήσι, τὰ δὲ προπέφανται ἵπαντα·	
πῶς κ' ἔοι, εί τις νῶι θεῶν αλειγενετάων	
εί δοντ' άθρήσειε, θεοίσι δὲ πᾶσι μετελθών	
πεφράδοι; οὐκ ὰν ἔγωγε τεὸν πρὸς δῶμα νεοίμην	335
έξ εὐνης ἀνστᾶσα, νεμεσσητὸν δέ κεν είη.	
άλλ' εί δή δ' εθέλεις καί τοι φίλον έπλετο θυμφ,	
έστιν τοι θάλαμος, τόν τοι φίλος νίὸς έτευξεν	
"Ηφαιστος, πυχινάς δε θύρας σταθμοῖσιν επήρσεν	
ένθ' ίομεν κείοντες, επεί νύ τοι εὐαδεν εὐνή."	340
την δ' απαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς	
, Ηρη, μήτε θεών τό γε δείδιθι μήτε τιν ανδρών	
όψεσθαι τοϊόν τοι έγω νέφος αμφικαλύψω	

320. $\Pi \epsilon \rho \sigma \tilde{\eta} \alpha \pi \dot{\alpha} \nu \tau \omega \nu$. Harte Dehnung der Endsylbe in $\Pi \epsilon \rho \sigma \tilde{\eta} \alpha$ vor π .

321. Φοίνιχος, sonst Αγήνορος. Die Tochter ist Εὐρώπη.

324. $\hat{\eta}$ geht auf die letztgenannte, daher 325 $\hat{\eta}$ $\delta \hat{\epsilon}$ — Σ . jene aber, Semele.

332. τὰ δὲ — ἄπαντα. Brachylogischer Ŋachsatz zu εἰ νῦν λιελαίεαι, so ist ja dies, hier Alles offen, sichtbar, d. h. so erwäge, dass hier Alles offen und frei ist. Die

nächsten Verse drücken die unausbleiblichen widrigen Folgen dieses προπέφανται ἄπαντα aus.

336. νεμεσσητὸν — εἴη vgl. Od. ζ, 286 καὶ δ΄ ἄλλη νεμεσῶ, ἢ τις τοιαῦτά γε βέζοι.

338. φίλος νέός. Hephästos ist nach Homer Sohn des Zeus und der Hera.

340. εὖαδεν eig. gefällig geworden, beschlossen ist, wie 337 φίλον ἔπλετο.

14 χρύσεον. οὐδ' ἂν νῶι διαδράχοι ἢέλιός περ, 345 οὖ τε καὶ ὀξύτατον πέλεται φάος εἰσοράασθαι."

η δα, καὶ ἀγκὰς ἔμαρπτε Κρόνου παῖς ην παράκοιτιν.
τοῖσι δ' ὑπὸ χθων δῖα φύεν νεοθηλέα ποίην,
λωτόν θ' ἑρσήεντα ἰδὲ κρόκον ηδ' ὑάκινθον
πυκνὸν καὶ μαλακόν, δς ἀπὸ χθονὸς ὑψόσ' ἔεργεν.
350 τῷ ἔνι λεξάσθην, ἐπὶ δὲ νεφέλην ἕσσαντο

350 τω ενι λεξαστην, επι σε νεφελην εσσαντο καλήν χρυσείην· στιλπναὶ δ' ἀπέπιπτον ἔερσαι.

ως δ μεν ατρέμας εὖδε πατήρ ἀνὰ Γαργάρψ ἄκρψ, ὕπνψ καὶ φιλότητι δαμείς, ἔχε δ' ἀγκὰς ἄκοιτιν· βῆ δὲ θέειν ἐπὶ νῆας Αχαιων νήδυμος ὕπνος,

355 αγγελίην έρέων γαιηόχω έννοσιγαίω.

άγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
,,πρόφρων νῦν Δαναοῖσι, Ποσείδαον, ἐπάμυνε,
καί σφιν κῦδος ὅπαζε μίνυνθά περ, ὄφρ' ἔτι εὕδει
Ζεύς, ἐπεὶ αὐτῷ ἐγὼ μαλακὸν περὶ κῶμ' ἐκάλυψα·
360 'Ήρη δ' ἐν φιλότητι παρήπαφεν εὐνηθῆναι."

ώς είπων ό μεν ζύχετ επί κλυτά φτλ άνθρωπων, τον δ' έτι μαλλον άνηκεν αμυνέμεναι Δαναοίσιν. αὐτίκα δ' εν πρωτοισι μέγα προθορων εκέλευσεν. ,... Αργείοι, και δ' αὐτε μεθίεμεν Έκτορι νίκην

345. ελσοράασθαι vgl. zu 286 Ιδέσθαι

347. φύεν — ποίην, gleichsam als Freundlichkeit und Dank der Natur gegen die schaffenden Götter.

Vgl. v, 27-29.

349. ος — ἔεργεν, der sie (die Gelagerten) hoch vom Boden (eig. vom Boden in die Höhe) empor hob, durch seine elastische Weichheit. Uebrigens versteht es sich, dass aus diesem dem alten Mythos entnommenen Zuge, der die jährliche Befruchtung der Erde durch den Himmel zur Zeit des gedeihlichen Saatregens als eine Vermählung von Zeus und Hera (ἐερος γάμος) darstellt, nicht etwa auf die Jahreszeit der Ereignisse d. h. den Frühling geschlossen werden darf.

353. ὕπνφ – δαμείς. Der Schlafgott war unterdessen aus seinem Verstecke 286 – 291 in die Nähe und über Zeus gekommen. Auch nachber 354f. zeigt sich sein stillschweigendes Einverständniss mit der Hera.

357. πρόφρων, nach dem Trieb deines Herzens, ihm freien Lauf las-

send, vgl. zu a, 77.

359. μαλαχόν — ξχάλυψα = 0d. σ, 201, wo indessen χῶμα Subject iet

361 f. ὁ μέν, ὕπνος, τὸν δέ, Ποσειδῶνα.

364. zal δ' αντε (δη αντε = α, 340) μεθερμεν = überlassen wir denn wieder, auch diesmal wieder den Sieg, vgl. ο, 553. In dieser Rede des Poseidon liegt eigentlich

Πριαμίδη, Ένα νηας έλη καὶ κύδος άρηται; 14 άλλ' δ μέν ούτω φησί καὶ εύχεται, ούνεκ' Αγιλλεύς 366 νηυσίν έπι γλαφυρήσι μένει κεχολωμένος ήτορ. κείνου δ' οὖ τι λίην ποθή ἔσσεται, εἴ κεν οἱ άλλοι ήμεις ότρυνώμεθ' αμυνέμεν αλλήλοισιν. άλλ' άγεθ', ώς αν έγων είπω, πειθώμεθα πάντες. 370 ασπίδες δσσαι άρισται ένὶ στρατῷ ήδὲ μέγισται, έσσάμενοι, πεφαλάς δὲ παναίθησιν πορύθεσσιν πρύψαντες, γερσίν τε τὰ μαπρότατ' έγγε' έλόντες, ζομεν αὐτὰρ εγών ἡγήσομαι, οὐδ' έτι φημί Έκτορα Πριαμίδην μενέειν μάλα περ μεμαώτα. 375 ος δέ κ' ανήρ μενέχαρμος, έχει δ' δλίγον σάκος ώμω, γείρονι φωτί δότω, ὁ δ' ἐν ἀσπίδι μείζονι δύτω." ως έφαθ', οἱ δ' ἄρα τοῦ μάλα μεν κλύον ἢδ' ἐπίθοντο. τους δ' αὐτοὶ βασιληες εκόσμεον οὐτάμενοί περ, Τυδείδης 'Οδυσεύς τε καὶ 'Ατρείδης 'Αγαμέμνων' 380 οιχόμενοι δ' ἐπὶ πάντας ἀρήια τεύχε' άμειβον.

nichts, das ihn als wirklichen leibhaften Gott kenntlich machte, denn er stellt sich (368 f.) nur den Andern gleich; doch ergiebt sich jenes Verhältniss aus der Angabe des Dichters über das Schwert desselben

386 f. 371 - 377. ἀσπίδες ὅσσαι κτέ. Der Rath, der bier ertheilt wird. geht wohl dahin: Die Tapfersten des Heeres sollen sich in den stärksten Waffen zu einer festgeschlossenen Phalanx (dergleichen die spätere dorische Hoplitenphalanx, vgl. v, 126-135) zusammenreihen, die langen Speere vorstrecken und so das Anstürmen der von Hektor angeführten Feinde wie mit einer Mauer (πυργηδόν) aufhalten oder als Colonge in sie eindringen; vgl. o, 566 f. 617 - 622. Diese Schlachtordnung ist dem Dichter selbst noch eine neue und ungewohnte; darum lässt er die passenden Waffen erst zusammensuchen und nöthigenfalls eintauschen.

372 f. έσσάμενοι erg. ταύτας. ἔγχε' ελόντες erg. καὶ ἀνασχόμενοι nach ο, 298.

376. δς δέ κ α. μενέχαρμος erg. ξη wie ε, 481, d. h. wer zwar zum stehenden Kampfe (der ὑσμέγη ο, 303. 328) in der Phalanx geeignet ist, aber dazu zu schlechte Waffen (einen zu kleinen Schild) hat, der gebe seine Waffen einem geringern Manne (den man dann im Hintertreffen oder zur Vertheidigung der Schiffe, vgl. ο, 295, brauchen kann), verschaffe aber sich selbst (ὁ δὲ = αὐτὸς δὲ) grössere und bessere Waffen.

379. αὐτοὶ βασιλῆες, weil die Sache noch neu und den Meisten unbekannt war. Vgl. 128. 132. Der greise Nestor (vgl. 27 mit 62 f. und zu 135.) war, wie es scheint, hinter der Wahlstatt zurückgeblieben.

381. ολχόμενοι δ' ξπὶ πάντας κτξ. d. i. πάντας ξποιχόμενοι, ξπιπωλοῦντες, durch die Reihen Aller hingehend, leiteten sie (wo es 14 έσθλα μεν εσθλός έδυνε, χέρηα δε χείρονι δόσκεν. αὐτὰρ ἐπεί ὁ' ἔσσαντο περὶ χροϊ νώροπα χαλκόν, βάν δ' ίμεν ήρχε δ' άρα σφι Ποσειδάων ενοσίχθων,

385 δεινὸν ἄορ τανύηκες έγων εν χειρί παγείη, είκελον ἀστεροπης τῷ δ' οὐ θέμις ἐστὶ μιγηναι έν δαϊ λευγαλέη, άλλα δέος ἰσχάνει άνδρας. Τρώας δ' αὖθ' ετέρωθεν εκόσμει φαίδιμος Έκτωρ. δή δα τότ' αινοτάτην έριδα πτολέμοιο τάνυσσαν

390 χυανοχαῖτα Ποσειδάων καὶ φαίδιμος Έκτωρ, ήτοι δ μεν Τρώεσσιν δ δ' Αργείοισιν αρήγων. έκλύσθη δε θάλασσα ποτί κλισίας τε νέας τε Αργείων: οἱ δὲ ξύνισαν μεγάλω άλαλητω. ούτε θαλάσσης κύμα τόσον βοάα ποτὶ γέρσον,

395 ποντόθεν ὀρνύμενον πνοιή Βορέω ἀλεγεινή: ούτε πυρός τόσσος γε πέλει βρόμος αλθομένοιο ούρεος εν βήσσης, ότε τ' ώρετο καιέμεν ύλην. ούτ' άνεμος τόσσον γε ποτί δουσίν ύψικόμοισιν ηπύει, ός τε μάλιστα μέγα βρέμεται χαλεπαίνων,

400 δσση άρα Τρώων καὶ Αχαιῶν ἔπλετο φωνή, δεινὸν ἀυσάντων, ὅτ' ἐπ' ἀλλήλοισιν ὄρουσαν. Αίαντος δὲ πρῶτος ἀκόντισε φαίδιμος Έκτωρ

nöthig war) den Tausch der Waffen

oder ordneten ihn an. 382. ἐπθλός, vgl. ο, 303 ἀριστῆ-

as von den zum Kampf als Schwer-

bewaffnete Tauglichen.

384. ἢοχε δ' ἄρα σφι. Poseidon schreitet ihnen nur als Führer voran, befleckt aber sein Schwert nicht selbst mit dem Blute von Sterblichen, wie sich auch keiner an ihn wagt.

386. τῷ δὲ ist auf ἄορ zu beziehen (= dieses zu berühren, ihm zu nahen); denn wie 9 fuic & or / zeigt, soll hier eine bleibende Eigenschaft des Schwertes bezeichnet werden.

389. τάνυσσαν zur Bezeichnung der weiten Ausdehnung und der langen Dauer.

392. ξαλύσθη δὲ θάλασσα. Είπ

brausender Sturm des Meeres begleitete fördernd die Kriegsarbeit des Meergottes, und vielleicht veranlasste ein unerwartetes und den Troern nachtheiliges Austreten der Meerfluth die ganze Sage von dem thätlichen Beistande Poseidons. Durch die Erwähnung des Meeres wird auch gerade die erste der folgenden prachtvollen Vergleichungen (394f.) herbeigeführt.

395. Βορέω. Nach Analogie von ι, 5 Βορέης ist Βορέω wohl hier auch zweisylbig zu lesen (= Booρέω von Βορράς). Im vorigen Verse ist βοάφ eine treffliche Schallnachahmung wie o, 265 ηιόνες βοόωσιν.

402: Αἴαντος δέ. Der Name des Aias steht voraus, weil ein Kampf mit diesem schon längst erwartet

έγχει, έπεὶ τέτραπτο πρὸς ίθύ οί, οὐδ' ἀφάμαρτεν, 14 τῆ δα δύω τελαμώνε περί στήθεσσι τετάσθην, ήτοι δ μεν σάκεος, δ δε φασγάνου άργυροήλου. 405 τώ οἱ δυσάσθην τέρενα χρόα. χώσατο δ' Έκτωρ όττι δά οἱ βέλος ωπὸ ἐτώσιον ἔκφυγε χειρός, ἂψ δ' ετάρων εἰς έθνος εχάζετο κῆρ' ἀλεείνων. τὸν μὲν ἔπειτ' ἀπιόντα μέγας Τελαμώνιος Αΐας χερμαδίω, τά δα πολλά, θοάων έχματα νηῶν, 410 πάρ ποσί μαρναμένων εκυλίνδετο των εν αείρας στήθος βεβλήκειν ύπερ άντυγος, άγχόθι δειρής, στρόμβον δ' ώς έσσευε βαλών, περί δ' έδραμε πάντη. ώς δ' όθ' ύπὸ πληγης πατρός Διὸς έξερίπη δρύς πρόρριζος, δεινή δε θεείου γίγνεται όδμή 415 έξ αὐτῆς τὸν δ' οὐ περ έχει θράσος ός κεν ίδηται έγγυς έων, χαλεπός δε Διός μεγάλοιο περαυνός. ως έπεσ' Έπτορος ωπα χαμαί μένος εν πονίησιν. χειρός δ' έκβαλεν έγχος, ἐπ' αὐτῷ δ' ἀσπὶς ἑάφθη καὶ κόρυς, ἀμφὶ δέ οἱ βράχε τεύχεα ποικίλα χαλκώ. 420οί δὲ μέγα ἰάχοντες ἐπέδραμον υἶες Αγαιῶν,

und namentlich durch den Schluss des vorigen Buches (809-832) vorbereitet ist.

403. τέτραπτο, Αΐας, er stand ihm gerade entgegen. Vgl. ν, 542 ξπὶ οἱ τετραμμένον.

404. τη δα — τετάσθην ist die Ortsbestimmung zu dem in οὐδ' ἀφάμαφτεν liegenden positiven ἔτυχεν, er traf ihn.

10. τὰ geht auf den in χερμαδιφ liegenden Gattungsbegriff, der gleichen, οἰα, vgl. Od. μ, 97 mid. α, 313. Uebrigens sind Steine zu verstehen, welche den auf's Land gezogenen Schiffen zur festen Unterlage gegeben werden, vgl. Hesiod. οpp. et d. 624 πυκάσαι (νῆα) λίδοιοι πάντοθεν χτέ.

411. τῶν Εν ἀείρας dient zur Wiederaufnahme des bei χερμαδίφ abgebrochenen Satzes.

413. στρόμβον δ' ὧς ἔσσευε, erg. Έχτορα, vgl. λ, 147 όλμον δ' ὧς ἔσσευε. — περὶ δ' ἔδραμε mit verändertem Sübject: er drehte sich, taumelte ringsum; vgl. λ, 354 ἀγεδραμε. Zu dem Bilde vom Kreisel vgl. Virg. Aen. 7, 378 Ceu quondam tor to volitans sub verbere turbo cet.

415. δεινή — γίγνεται ὀδμή, vgl. zu α, 49. Dieses zweite Gleichniss soll aber nicht dieselbe Anschauung darstellen wie das vom Kreisel, sondern in der Beschreibung fortschreitend das endkiche Niederstürzen des Hektor nach dem Herumtaumeln anschaulich machen.

419. $\ell \pi' - \ell \alpha \varphi \vartheta \eta$, vgl. zu ν , 543. $\alpha \dot{\nu} \tau \tilde{\varphi}$ scheint auf $\tilde{\epsilon} \gamma \chi \sigma s$ zu gehen, während oi 420 sich auf die Person selbst bezieht.

14 ελπόμενοι εξεύεσθαι, ακόντιζον δε θαμειάς αλχμάς. αλλ' οὔ τις εδυνήσατο ποιμένα λαῶν οὐτάσαι οὐδε βαλεῖν περίν γὰς περίβησαν ἄριστοι,

425 Πουλυδάμας τε καὶ Αἰνείας καὶ δῖος Αγήνως Σαρπηδών τ' ἀρχὸς Αυκίων καὶ Γλαῦκος ἀμύμων τῶν δ' ἄλλων οὔ τίς εὐ ἀκήδεσεν, ἀλλὰ πάροιθεν ἀσπίδας εὐκύκλους σχέθον αὐτοῦ. τὸν δ' ἄρ' ἐταῖροι χεροὶν ἀείραντες φέρον ἐκ πόνου, ὄφρ' ἵκεθ' ἵππους

430 ώχέας, οι οι όπισθε μάχης ήδε πτολέμοιο Εστασαν ήνίοχόν τε καὶ άρματα ποικίλ' έχοντες· οι τόν γε προτὶ άστυ φέρον βαρέα στενάχοντα. άλλ' ότε δή πόρον ίξον ευρρείος ποταμοίο, Εάνθου δινήεντος, ων άθάνατος τέκετο Ζεύς,

435 ἔνθα μιν ἐξ ἵππων πέλασαν χθονί, κὰδ δέ οἱ ὕδως χεῦαν· ὁ δ' ἀμπνύνθη καὶ ἀνέδρακεν ὀφθαλμοῖσιν, ἑζόμενος δ' ἐπὶ γοῦνα κελαινεφὲς αἶμ' ἀπέμεσσεν. αὐτις δ' ἐξοπίσω πλῆτο χθονί, τω δέ οἱ ὄσσε νὺξ ἐκάλυψε μέλαινα: βέλος δ' ἔτι θυμὸν ἐδάμνα.

⁰ 'Αργεῖοι δ' ώς οὖν ἴδον Έκτορα νόσφι κιάντα, μᾶλλον ἐπὶ Τρώεσσι θόρον, μνήσαντο δὲ χάρμης. ἔνθα πολὺ πρώτιστος Ὁιλῆος ταχὺς Αἴας

422. ἐρύεσθαι, ihn an sich, auf ihre Seite zu ziehen.

426. Γλαῦχος ἀμύμων, obgleich beim Mauerkampfe nach μ , 387f. verwundet. Dennoch weilt er auf dem Schlachtfelde wie auch π , 508 ff., wo er sich doch durch die schmerzliche Wunde sehr gehemmt fühlt.

427. τῶν δ' ἄλλων = καὶ τῶν ἄλλων δέ, aber auch von den andere (gewöhnlichen Kriegern).

429—432. ὅσος Γκεθ — στενάχοντα = ν, 535—538, wo diese Verse im Zusammenhange besser zu passen, also ursprünglicher zu sein scheinen. Beachte namentlich Γκετο hier von dem Getragenen und βαρέα στενάχοντα 432 von dem, der erst 436 wieder aufathmet.

433. πόρον, an die Furth, den Ort der Ueberfahrt.

434. $Z\acute{\alpha}\nu \vartheta o \nu$ im Munde des Dichters ohne Andeutung des den Menschen gewöhnlichen Namens; ebenso ζ , 4. φ , 2. (v,74). $\mathring{o}v - Z\varepsilon \mathring{v}s$, gleichsam eine Umschreibung des Beiwortes $\delta \iota \iota \pi \varepsilon \imath \mathring{\gamma}s$, vgl. φ , 2 mit 268. 326.

- 437. ἐζόμενος ἐπὶ γοῦνα, sich auf die Kniee oder vielmehr über die Kniee hin setzend, d. h. so dass diese ausgestreckt waren und die ebenfalls gestreckten Beine auf dem Boden auflagen.

439. βέλος, vgl. Od. ι, 495 von einem Felsblock: das Geworfene und der Wurf.

Σάτνιον ούτασε δουρί μετάλμενος όξυδεντι 14 Ήνοπίδην, δυ άρα νύμφη τέκε νηὶς αμύμων "Ηνοπι βουκολέοντι παρ' όγθας Σατνιόεντος. 445 τὸν μέν Οιλιάδης δουρικλυτὸς ἐγγύθεν ἐλθών οὖτα κατά λαπάρην ὁ δ' ἀνετράπετ', ἀμφὶ δ' ἄρ' αὐτῶ Τρώες καὶ Δαναοὶ σύναγον κρατερήν ύσμίνην. τῷ δ' ἐπὶ Πουλυδάμας ἐγχέσπαλος ἡλθεν ἀμύντωρ Πανθοίδης, βάλε δὲ Προθοήνορα δεξιὸν ώμον, 450 υίον Αρηιλύκοιο δι' ώμου δ' όβριμον έγγος έσχεν, δ δ' εν κονίησι πεσών έλε γαΐαν άγοστω. Πουλυδάμας δ' έκπαγλον επεύξατο μακρον άύσας. ,,οὐ μὰν αὖτ' ὀίω μεγαθύμου Πανθοίδαο γειρός άπο στιβαρής άλιον πηδήσαι άχοντα, 455 άλλά τις Αργείων κόμισε χροΐ, καί μιν δίω αὐτῷ σκηπτόμενον κατίμεν δόμον 'Αιδος είσω." ως έφατ', Αργείοισι δ' άχος γένετ' εθξαμένοιο.

Αίαντι δε μάλιστα δαΐφρονι θυμον δρινεν. τῷ Τελαμωνιάδη· τοῦ γὰρ πέσεν ἄγχι μάλιστα. καρπαλίμως δ' απιόντος ακόντισε δουρί φαεινώ. Πουλυδάμας δ' αὐτὸς μὲν ἀλεύατο χῆρα μέλαιναν λιχριφίς ἀίξας, χόμισεν δ' Αντήνορος νίός Αρχέλοχος τῷ γάρ δα θεοὶ βούλευσαν ὅλεθρον. τόν δ' έβαλεν κεφαλής τε καὶ αὐχένος εν συνεογμώ, νείατον αστράγαλον, από δ' άμφω κέρσε τένοντε. τοῦ δὲ πολύ πρότερον κεφαλή στόμα τε δίνές τε

465

460

443 f. Σάτνιος, ein bisher noch nie erwähnter Troianer; doch der Fluss Σατνιόεις 445 (in der Nähe des Vorgebirges Lekton vom Ida kommend) kam ζ, 34 schon vor. Zu νηλς αμύμων vgl. ζ, 22. 449. επὶ mit ηλθεν verbunden

regiert den Dativ τω.

450. Προθοήνωρ, ein böotischer Anführer nach \$, 495; vgl. 476. 487.

454. αὐτε, auch diesmal wieder, wie sonst schon: Ausdruck stolzen Selbstgefühles.

458. εὐξαμένοιο = ἐπευξαμένοιο, in Bezug auf 453, vgl. ε, 106 mit 119.

460. τῷ hat die Kraft eines ehrenden Beiwortes.

463. $\lambda \iota \varkappa \varrho \iota \varphi \iota \varsigma \stackrel{.}{\alpha} \iota \xi \alpha \varsigma = 0 d. \tau$, 451. — χόμισεν = 456 χόμισε xooi, er trug ihn davon, bekam ihn (näml. δόρυ φαεινόν).

467 f. του δέ - πεσόντος soll die ausserordentliche Schnelligkeit des Falles bezeichnen.

14 οὐδει πλῆντ' ἤ περ ανῆμαι καὶ γοῦνα πεσόντος. Αἴας δ' αὖτ' ἐγέγωνεν ἀμύμονι Πουλυδάμαντι

470 ,,φράζεο, Πουλυδάμα, καί μοι νημερτές ενίσπες·
ἢ ε΄ οὐχ οὐτος ἀνὴρ Προθοήνορος ἀντὶ πεφάσθαι
ἄξιος; οὐ μέν μοι κακὸς εἴδεται οὐδε κακῶν ἔξ,
ἀλλὰ κασίγνητος Αντήνορος ἱπποδάμοιο
ἢ παῖς αὐτῷ γὰρ γενεὴν ἄγχιστα ἐψκει."

415 ἢ ὁς εὖ γιγνώσκων, Τοῶας δς ἄχος ἔλλαβε θυμόν. ἔνθς ἀκαμας Ποόμαχον Βοιώτιον οὖτασε δουρί, ἀμφὶ κασιγνήτω βεβαώς ὁ δς ὑφελκε ποδοῖιν. τῷ δς ἀκάμας ἔκπαγλον ἐπεύξατο μακρὸν ἀύσας. ,, ἀργεῖοι ἰόμωροι, ἀπειλάων ἀκόρητοι,

480 οὖ Ͽην οἴοισίν γε πόνος τ' ἔσεται καὶ ὀιζύς ἡμῖν, ἀλλά ποθ' ὧδε κατακτανέεσθε καὶ ∛μμες. φράζεσθ' ὡς ὅμιν Πρόμαχος δεδμημένος εὕδει ἔγχει ἐμῷ, ἵνα μή τι κασιγνήτοιό γε ποινή δηρὸν ἄτιτος ἔη. τῷ καὶ κέ τις εἔχεται ἀνήρ

485 γνωτὸν ἐνὶ μεγάφοισιν ἀφῆς ἀλκτῆφα λιπέσθαι."

ως ἔφατ', ᾿Αργείοισι δ' ἄχος γένετ' εὐξαμένοιο·

471 f. $\tilde{\eta}$ $\tilde{\phi}$ où χ — $\tilde{\alpha}\xi \iota o \varepsilon$, vgl. zu ν , 446. Nur ist hier $\tilde{\alpha}\xi \iota o \varepsilon$ personal construirt.

474. $\alpha \dot{v} \tau \ddot{\phi}$, ihm selbst, dem Antenor. — $\gamma \varepsilon \nu \varepsilon \dot{\eta} \nu$, an Geschlecht (nach dem Geschlechtstypus). Vgl. den deutschen Ausdruck: in ein Geschlecht sehen. — $\xi \dot{\phi} \varkappa \varepsilon \iota$, nicht $\xi o \iota - \varkappa \varepsilon \nu$, weil er nun todt ist.

475. ἢ δ' εὖ γιγνώσεων, d. i. ως έφατο, καί πεο εὖ γιγνώσεων. Vgl. φ, 361 φἢ πυοὶ καιόμενος.
477. ὁ δε, nämlich Ποόμαχος,

477. ὁ δέ, nämlich Πρόμαχος, νηελεε ποδοϊν Άρχελοχον, κασίγνητον Ακάμαντος, er traf den Promachos, als er gerade den Todten bei den Füssen fortziehen wollte.

478. τῷ δ' — ἐπεύξατο μ. ά., über ihn hin (den Promachos als Gefallenen) rief prahlend, vgl. λ, 431 und zu ε, 101 τῷ δ' ἐπὶ μα-χοὸν ἄυσε.

479. Ἰογεῖοι ἰόμωροι, vgl. zu δ, 242. Zu ἀπειλάων vgl. θ, 150 ἀπειλήσει. Denn auch Aias hatte so eben 471—474 gross gesprochen.

483. $\pi o \iota \nu \dot{\eta}$ hier wohl in der eigentlichen Bedeutung: Blutrache, Sühne durch Blut, wie π , 398. φ , 28.

484 f. τῷ παί κὲ τις εὕχεται, drum wünscht sich wohl auch Mancher. Hier scheint κε beim Präs. Indicativ εὕχεται zu stehen und kann wohl wieder = πού, οἰμαι gefasst werden, wie beim Futurum 102; vgl. zu Od. δ, 546 ἢ κεν Τορέστης κτεῖνεν. Anders Od. ρ, 418. — Zu der lang gebrauchten Mittelsylbe in ἄτιτος vgl. πολύτιτος in einem Orakel bei Herodot. 5, 92, 2, und über ἀρῆς ἀλκτῆρα zu σ, 100 (= 213).

Πηνέλεφ δὲ μάλιστα δαΐφρονι θυμον όρινεν. 14 ωρμήθη δ' Ακάμαντος δ δ' ούχ υπέμεινεν έρωήν Πηνελέωο άνακτος. ό δ' οὐτασεν Ἰλιονῆα υίον Φόρβαντος πολυμήλου, τόν δα μάλιστα 490 Ερμείας Τρώων εφίλει και κτησιν όπασσεν. τῷ δ' ἄρ' ὑπὸ μήτης μοῦνον τέκεν Ἰλιονῆα. τὸν τόθ' ὑπ' ὀφρύος οὖτα κατ' ὀφθαλμοῖο θέμεθλα, έκ δ' ώσε γλήνην. δόρυ δ' όφθαλμοῖο διαπρό καὶ διὰ ἰνίου ήλθεν, ὁ δ' Εζετο χεῖρε πετάσσας 495 άμφω. Πηνέλεως δὲ ἐρυσσάμενος ξίφος ὀξύ αὐχένα μέσσον έλασσεν, ἀπήραξεν δὲ χαμᾶζε αὐτῆ σὺν πήληκι κάρη· ἔτι δ' ὄβριμον ἔγχος ήεν εν όφθαλμῷ. ὁ δὲ φὴ κώδειαν ἀνασχών πέφραδέ τε Τρώεσσι καὶ εὐχόμενος ἔπος ηὐδα. 500 "εἰπέμεναί μοι, Τρῶες, ἀγαυοῦ Ἰλιονῆος πατρί φίλω καὶ μητρί γοήμεναι έν μεγάροισιν. οὐδὲ γὰρ ἡ Προμάχοιο δάμαρ Αλεγηνορίδαο ανδρὶ φίλω έλθόντι γανύσσεται, όππότε κεν δή έχ Τροίης σύν νηυσὶ νεώμεθα χούροι 'Αχαιών." 505

ώς φάτο, τοὺς δ' ἄρα πάντας ὑπὸ τρόμος ἔλλαβε γυῖα, πάπτηνεν δὲ ἕκαστος ὅπη φύγοι αἰπὸν ὅλεθρον. ἔσπετε νῦν μοι, μοῦσαι Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι,

εσπετε νυν μοι, μουσαι Ολύμπια δώματ έχουσαι, ός τις δη πρώτος βροτόεντ' ανδράγρι' Αχαιών

491. χτῆσιν ὅπασσεν, vgl. zu Od. ξ, 435. Pausan. 2, 3, 4 Έρμῆς μάλιστα δοχεί θεῶν ἐφορᾶν καὶ αὔξειν ποίμνας.

493. ὑπ' ὀφούος, vgl. zu ν, 671. θέμεθλα = Od. ι, 390 δίζαι.

497. ἔλασσεν muss hier nach der Wirkung ein Hauen, nicht ein Stossen oder Stechen bezeichnen; vgl. ν. 614.

499. φή, vgl. zu β, 144. Der rohe Peneleos hielt das an den Speer gespiesste Haupt des Ilioneus zur Schau empor wie ein Mehnhaupt auf seinem dünnen Stengel.

500. $\pi \epsilon \varphi \rho \alpha \delta \epsilon \tau \epsilon - \eta \ddot{\nu} \delta \alpha$. Die Grosssprecherei soll auch recht

pretiös eröffnet, kund gethan werden; er verkündigte, gab (den Troern) zu erkennen; das ganze Heer soll von seiner That wissen.

502. γοήμεναι von εἰπέμεναι (= εἰπατε) abhängig: saget — dass sie (ihn) beklagen.

504. ἀνδοὶ — γανύσσεται vgl. zu Od. β, 250.

508—522. ἔσπετε νῦν μοι κτέ. Zusammenfassender Schluss des ganzen Kampfes, durch Aufzählung derjenigen Achäer, welche Rüstungen (ἀνδράγρια — σκῦλα ἢγρευμένα παρὰ ἀνδρῶν) von den Troern erbeuteten. Die Anrufung der Musen ist an dieser Stelle etwas auf-

14 ήρατ', έπεί ό' έκλινε μάχην κλυτός έννοσίγαιος.

511 Αἴας ἡα πρῶτος Τελαμώνιος "Υρτιον οὖτα Γυρτιάδην, Μυσῶν ἡγήτορα καρτεροθύμων Φάλκην δ' ἀντίλοχος καὶ Μέρμερον ἐξενάριξεν Μηριόνης δὲ Μόρυν τε καὶ Ἱπποτίωνα κατέκτα,

515 Τεῦνρος δὲ Προθόωνά τ' ἐνήρατο καὶ Περιφήτην. Ατρείδης δ' ἄρ' ἔπειθ' Ύπερήνορα ποιμένα λαῶν οὐτα κατὰ λαπάρην, διὰ δ' ἔντερα χαλκὸς ἄφυσσεν δηώσας ψυχὴ δὲ κατ' οὐταμένην ὧτειλήν ἔσσυτ' ἐπειγομένη, τὸν δὲ σκότος ὅσσε κάλυψεν.

520 πλείστους δ' Αΐας εἶλεν 'Οιλῆος ταχὺς ὑίός οὐ γάρ οἵ τις ὁμοῖος ἐπισπέσθαι ποσὶν ἦεν ἀνδρῶν τρεσσάντων, ὅτε τε Ζεὺς ἐν φόβον ὄρση.

0.

15 αὐτὰρ ἐπεὶ διά τε σκόλοπας καὶ τάφρον ἔβησαν φεύγοντες, πολλοὶ δὲ δάμεν Δαναῶν ὑπὸ χερσίν,

fallend, da nur noch sechs Achäer genannt werden.

511 f. οὖτα Γυρτιάδην. Als natürliche Folge ist hinzuzudenken: καὶ ἀνδράγρια ἤρατο (ἔξενάριξεν).

514. Μόρυν και Ίπποτίωνα vgl. ν, 792 Μόρυν υι Ίπποτίωνος, wo vorher auch ein Phalkes genannt ist.

516. ἀτρείδης — Ύπερήνορα. Mit speciellern Beziehungen wird dieser Kampf erwähnt ρ, 24—27. 518. κατ' οὐταμένην ώτειλήν,

518. κατ΄ ούταμένην ώτειλήν, vgl. zu ρ, 86.

520. Αἴας 'Οιλῆος muss die Reihe

der Einzelkämpfe schliessen, wie er

sie 442 eröffnete.

522. ἀνδρῶν τρεσσάντων ist, wie auch ὅτε – ὄρση zeigt, all gemeine Zeitbestimmung zur Fixirung des Momentes, worin die Verfolgung der Feinde zu beginnen pflegt: nachdem (jedesmal) die Männer sich zur Flucht gewandt haben. — Zu ὅτε τε — ὄρση vgl.

Apoll. Rhod. I, 76 ἐπαϊξαι μετόπισθεν — δηίοισιν ὅτε κλίνωσι φάλαγγας und das zu Od. χ, 198 ηνίκ ἀγινεῖς (vgl. mit Virg. Aen. 4, 522—524 Nox erat — quum — volvuntur cet.) Bemerkte. Auf den speciellen Fall haben die Bestimmungen dieses Verses, und so auch die Erwähnung des Zeus, keinerlei Beziehung.

Die Ueberschrift dieses Buches, παλίωξις παρά τῶν νεῶν, bezieht sich nicht auf den eigentlichen Inhalt desselben, sondern den Zustand, der in Folge des im vorigen Buche erzählten Schlafes des Zeus bei den Troern eingetreten ist und dessen Wirkungen sich nun weiterhin entwickeln. Denn

 ἐπεὶ — ἔβησαν bezeichnet die Vollendung der Flucht, deren Aufang ξ, 506f. angegeben ist. Ueberhaupt schliesst sich das Buch genau an das vorige an. Im ersten Theile

οί μεν δή παρ' όχεσφιν έρητύοντο μένοντες, 15 γλωροί ύπαι δείους, πεφοβημένοι, έγρετο δε Ζεύς 'Ιδης εν πορυφήσι παρά χρυσοθρόνου 'Ήρης. 5 στη δ' ἄρ' ἀναΐξας, ἴδε δὲ Τρῶας καὶ Αχαιούς, τούς μεν δρινομένους, τούς δε κλονέοντας όπισθεν Αργείους, μετά δέ σφι Ποσειδάωνα άνακτα. Έχτορα δ' εν πεδίω ίδε κείμενον, αμφὶ δ' εταίροι είαθ' · δ δ' άργαλέω έχετ' άσθματι κῆρ ἀπινύσσων, 10 αξμ' εμέων, επεί ού μιν άφαυρότατος βάλ' Αχαιών. τὸν δὲ ἰδών ἐλέησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε, δεινά δ' υπόδρα ίδων "Ηρην πρός μύθον έειπεν. ,, η μάλα δη κακότεχνος, άμηχανε, σὸς δόλος, "Ηρη, Έχτορα δίον έπαυσε μάγης, ἐφόβησε δὲ λαούς. 15 οὐ μὰν οἰδ' εἰ αὐτε κακορραφίης άλεγεινῆς πρώτη ἐπαύρηαι καί σε πληγῆσιν ἰμάσσω. η ου μέμνη ότε τ' εκρέμω ύψόθεν, έκ δε ποδοῖιν

ist Apollon (von Zeus gesandt) der Beistand der Troer (220-366), im zweiten Zeus selbst, vgl. zu 461.

3. of µèv d. i. of φεύγοντες, die liehenden Troer. Sie wollten sich hier wieder sammeln und wenigstens ihre Wagen nicht zurücklassen; weiter sliehen sie nicht, weil Zeus nun erwacht und den Hektor wieder zum Kampfe kräftigt (269. 306). Uebrigens sind 1—3 mit zwei Abweichungen = 9, 343—345.

8. Άργείους ist zur Verdeutlichung von τοὺς δὲ beigefügt; auf dieselben bezieht sich das nachfolgende σωί.

10. $\epsilon l'\alpha \vartheta' = \omega$, 84 ($\eta \nu \tau \sigma$): sie sassen, den bewusstlos daliegenden rings beobachtend.

11. αἰμ' ἐμέων = ξ, 437 αἰμ' ἀπέμεσσεν. — Ζα οὕ — ἀφαυρότατος vgl. Od. ϱ , 415 οὐ μέν μοι δοκέεις ὁ κάκιστος Άχαιῶν ἔμμε-, ναι ἀλλ' ὧριστος.

14. χαχότεχνος gehört zu δόλος. Ueber die Seltenheit von τέχνη und seinen Ableitungen in der Iliade vgl. Einleitung zur Odyss. S. XVIII. — άμήχανε passiv, wie 2, 167.

16. οὐ μὰν οἰδ' erinnert ganz an den Gebrauch des lateinischen haud scio an, d. h. es könnte sehr leicht geschehen. In der Drohung sagt Zeus etwas mehr, als er wirklich thun will. — Derselbe Hiatus wie in εἰ αὐνε findet sich Od. ξ, 67 εἰ αὐτόθ' ἐγήρα.

17. πρώτη, zuerst d. h. vor allem aus, vordeinen andern Mitschuldigen und ehe ich eine andere Massregel zur Vereitelung deiner Anschläge treffe. Das ironische ἐπαύσηαι wird durch die folgenden Worte erklärt.

18. ἡ οὐ μέμνη ατέ. Zeus erinnert die Hera an eine frühere häusliche Scene derselben Art, wobei sie (von einer Säule) herabhangend und an den Füssen mit Gewichten beschwert wie ein Sclave mit Peitschenhieben gezüchtigt wurde. Die Vorstellung kann daher entstanden sein, dass in der bildlichen Sprache der Mythen "Hoα die Atmosphäre,

15 ἄχμονας ήχα δύω, περί χερσί δε δεσμόν ἴηλα 20 χούσεον άρρηκτον; σὸ δ' ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλησιν έχρέμω. ήλάστεον δέ θεοί κατά μαχρόν "Ολυμπον, λύσαι δ' ούχ εδύναντο παρασταδόν. δν δε λάβοιμι. δίπτασχον τεταγών ἀπὸ βηλοῦ, ὄφο' ὰν ἵκηται γῆν όλιγηπελέων. ἐμὲ δ' οὐδ' ὧς θυμὸν ἀνίει 25 άζηχης όδύνη Ήρακλησς θείσιο,

τὸν σὰ ξὰν Βορέη ἀνέμφ πεπιθοῦσα θυέλλας πέμψας ἐπ' ἀτρύγετον πόντον, κακὰ μητιόωσα, καί μιν έπειτα Κόωνδ' εὖ ναιομένην ἀπένεικας. τὸν μεν εγών ενθεν φυσάμην και ανήγαγον αυτις 30 'Αργος ες ιππόβοτον, και πολλά περ άθλήσαντα. τῶν σ' αὐτις μνήσω, ἵν' ἀπολλήξης ἀπατάων, όφρα ίδη ήν τοι χραίσμη φιλότης τε καὶ εὐνή, ην εμίγης ελθούσα θεών άπο καί μ' απάτησας."

ως φάτο, δίγησεν δὲ βοῶπις πότνια "Ηρη, 35 καί μιν φωνήσασ' έπεα πτερόεντα προσηύδα. ,, ίστω νῦν τόδε γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν καὶ τὸ κατειβόμενον Στυγὸς εδωρ, ος τε μέγιστος ήρχος δεινότατός τε πέλει μαχάρεσσι θεοίσιν,

d. h. die untere Luftschicht zwischen Himmel (Aether) und Erde, bezeichnete. Uebrigens soll wohl der etwas unsichere Gang des 18. Verses die ebenfalls unsichere Lage der Göttin andeuten.

20. χούσεον als Göttergeräthe, vgl. ν, 36 f.

22. παρασταδόν, aus Theilnahme herbeitretend, weil sie gern gehol-

fen hätten.

23. όιπτασχον τεταγών ά. β. vgl. α, 590-594. Im Folgenden lässt sich der sehr unerwartete Conjunctiv lunzaı (für den Optativ luoi-70) nur durch die Annahme vertheidigen, dass der Sprechende sich in die Zeit der noch dauernden Handlung zurückversetze. Vgl. zu μ, 59.

24. 9vuòv ist nähere (beschränkende) Bestimmung zu èµé.

25. ὀδύνη Ἡρακλῆος. Ueber die Veranlassung vgl. &, 250-266, we die weniger klaren Ausdrücke unserer Stelle ihre Erklärung finden.

26. ξυν Βορέη ἀνέμφ, mit Hülfe des stürmischen Boreas, gehört zu πεπιθούσα θ.

30. καὶ — ἀθλήσαντα, indem ihn die feindseligen Einwohner nicht wollten das Land betreten lassen,

bis er sie besiegte.

32. ὄφρα ἴδη κτέ. d. h. damit du erkennest, dass dir alle Hinterlist gegen mich nichts nützt. Die Wiedererwähnung der ἀπάτη in 33 (καί μ' απάτησας = απατήσασα με) ist bei der Stimmung des Zeus beinahe nothwendig.

36-38. torw - 9 εοίσιν vgl. zu Od. &, 184f. Das demonstrative Tò

15

40

45

50

55

σή θ' ίερη κεφαλη καὶ νωίτερον λέχος αὐτῶν κουρίδιον, τὸ μὲν οὐκ ἂν ἐγώ ποτε μὰψ ὀμόσαιμι μη δι' ἐμὴν ἰότητα Ποσειδάων ἐνοσίχθων πημαίνει Τρῶάς τε καὶ Έκτορα, τοϊσι δ' ἀρήγει, ἀλλά που αὐτὸν θυμὸς ἐποτρύνει καὶ ἀνώγει, τειρομένους δ' ἐπὶ τηυσὶν ἰδων ἐλέησεν Αχαιούς. αὐτάς τοι καὶ κείνω ἐγω παραμυθησαίμην τῆ ἴμεν ἢ κεν δὴ σύ, κελαικεφές, ἡγεμονεύης."

ῶς φάτο, μείδησεν δὲ πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε, καὶ μιν ἀμειβόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα. ,, εἰ μὲν δὴ σύ γ' ἔπειτα, βοῶπις πότνια Ἡρη, ἰσον ἐμοὶ φρονέουσα μετ' ἀθανάτοισι καθίζοις, τῷ κε Ποσειδάων γε, καὶ εἰ μάλα βούλεται ἄλλη, αἰψα μεταστρέψειε νόον μὲτὰ σὸν καὶ ἐμὸν χῆρ. ἀλλ' εἰ δή ὁ' ἔτεόν γε καὶ ἀτρεκέως ἀγορεύεις, ἔρχεο νῦν μετὰ φῦλα θεῶν, καὶ δεῦρο κάλεσσον Ἰρίν τ' ἐλθέμεναι καὶ Ἀπόλλωνα κλυτότοξον, ἄφρ' ἡ μὲν μετὰ λαὸν Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων ἔλθη, καὶ εἴπησι Ποσειδάωνι ἄνακτι παυσάμενον πολέμοιο τὰ ἃ πρὸς δώμαθ' ἰκέσθαι, Έκτορα δ' ὀτρύνησι μάχην ἐς Φοῖβος Ἀπόλλων,

weist mit Nachdruck auf das Entfernte.

39. καὶ νωίτερον λέχος. So auch Dido bei Virg. Aen. 4, 316 Per connubia nostra, per inceptos hymenaeos.

41. μὴ δι' ξμήν ὶότητα. Asyndetische Anfügung dessen, was geschworen wird, wie in bejahender Rede Od. ξ, 160. Einzig μὴ deutet die Abhängigkeit von der Schwurformel an; sonst müsste οὐ stehen; vgl. zu z, 330. Uebrigens liegt in dem Schwur der Hera wenigstens für die Zukunst das Versprechen, auch für ihre Person die Achäer nicht mehr gegen Zeus' Willen zu unterstützen.

 έπειτα hat wie δη folgerude Kraft: also, demnach; vgl. ι, 441 Iliade II. 3. Auß. und zu Od. e, 185.

54. μετά φυλα θεών d. h. in ihre Versammlung.

56. ὄφο' ἡ μὲν xτέ. In der günstigen Stimmung, in welcher Zeus sich jetzt befindet, bricht er nicht sogleich die Unterredung mit der Hera ab, sondern öffnet ihr einen Blick auch in den fernern Gang und die endliche Entwickelung der Begebenheiten, freisich in unbestimmten Umrissen, und nicht in genauer Uebereinstimmung mit der Darstellung der folgenden Gesänge.

58. τὰ & πρὸς δώμαθ' allgemein, wie 161 zeigt μετὰ φῦλα

θεων η είς άλα δίαν. 59. Έχτορα — Απόλλων. Nach 56 erwartete man Απόλλων δὲ — Έχτορα — ὀτρύνησι, vgl. zu α , 20. 15 αὖτις δ' ἐμπνεύσησι μένος, λελάθη δ' ὀδυνάων 61 αί νῦν μιν τείρουσι κατά φρένας, αὐτὰρ Αγαιούς αίτις αποστρέψησιν, ανάλκιδα φύζαν ενόρσας,

φεύγοντες δ' έν νηυσί πολυκλήισι πέσωσιν Πηλείδεω Αχιλήρος. δ δ' ανστήσει ον εταίρον

65 Πάτροκλον· τὸν δὲ κτενεῖ ἔγχεϊ φαίδιμος Έκτως 'Ιλίου προπάροιθε, πολέας ολέσαντ' αίζηούς τοὺς ἄλλους, μετὰ δ' υἱὸν ἐμὸν Σαρπηδόνα δῖον. τοῦ δὲ χολωσάμενος κτενεῖ Έκτορα δίος Αχιλλεύς. έκ τοῦ δ' ἄν τοι ἔπειτα παλίωξιν παρά νηῶν

70 αλέν έγω τεύχοιμι διαμπερές, ελς δ κ' Αχαιοί "Ιλιον αἰπὸ Ελοιεν "Αθηναίης διὰ βουλάς. τὸ πρὶν δ' οὐτ' ἄρ' ἐγώ παύω χόλον οὐτε τιν' ἄλλον άθανάτων Δαναοίσιν άμυνέμεν ενθάδ' εάσω,

62. αὐτις ἀποστρέψησιν κτέ. vgl. 1, 650-655, we Achilleus eine solche Erwartung ausspricht, und π, 62 f.

63. εν νηυσί — πεσωσιν. Gewöhnlich steht dieses er vyvoi πεσείν vom stürmischen Eindringen der Troer; vgl. µ, 107; doch auch λ, 311 και νύ κεν έν νήεσσι πέσον φεύγοντες Άχαιοί mit 824.

64. Πηλείδεω Αχιλήος ατέ. Ια der Verwirklichung gestaltet sich dies etwas anders, indem die Achäer auf ihrer Flucht nicht zu den Schiffen des Achilleus kommen, sondern vielmehr auf die entgegengesetzte Seite, wo die Schiffe des Aias standen (1, 7-9). Auch erfolgte die Aussendung des Patroklos zum Kampfe nicht aus eignem Antrieb des Achilleus, sondern auf die dringenden Bitten des Patroklos selbst (390—404. π, 38—45. 64f.). 66. Ἰλίου vgl. zu α, 205.

67. τους ἄλλους, μετὰ δέ s. v. a. allove te zal, andere sowohl als vorzüglich, und darunter namentlich. Zu Σαρπηδόνα vgl. π, 419.-

69. Ex rov, von da an, dann,

nachdem Achilleus sich wieder (zuerst mittelbar, dann persönlich) an die Spitze der Kämpfenden gestellt haben wird, nicht gerade nach der Erlegung des Hektor. — παλίωξιν mit Beziehung auf den Gang des Krieges im Allgemeinen seit dem Auftreten des Patroklos, mit welchem sich das bisherige Glück der Troer wandte.

71. "Ιλιον αλπύ. Der neutrale Gebrauch von "Iliov deutet auf spätern Ursprung dieses Abschnittes. Doch liesse sich auch lesen "I. alπυν έλοιεν, wie τ, 97 "Ηρη θηλυς ξούσα. - Άθηναίης δ. βουλάς, vermittelst des hölzernen Rosses, vgl. Od. 9, 493 τον (ἔππον δουράτεον) Επειός ἐποίησεν σὺν 'Αθή-

νη.
72. τὸ ποίν geht nicht sowohl auf die einzelnen vorher genannten Ereignisse, als im Allgemeinen (wie 74 zeigt) auf den Zeitpunct der dem Achilleus gewordenen Genugthuung durch Zeus. παύω im Präsens, weil dies auch schon von der Gegenwart gilt, Zeus jetzt schon und fortwährend den Achäern zürnt.

73. ἐνθάδε, hier, weil Zeus sich

πρίν γε τὸ Πηλείδαο τελευτηθηναι ἐέλδωρ,	15
ως οι υπέστην πρώτον, εμφ δ' επένευσα κάρητι,	75
ήματι τῷ ὅτ' ἐμεῖο θεὰ Θέτις ήψατο γούνων,	
λισσομένη τιμησαι Αχιλληα πτολίπος θον."	
ως έφατ', οὐδ' ἀπίθησε θεὰ λευκώλενος "Ηρη,	
βη δ' εξ Ίδαίων δρέων ες μακρον "Ολυμπον.	
ώς δ' ότ' αν αίξη νόος ανέρος, ός τ' επὶ πολλήν	80
γαΐαν έληλουθώς φρεσί πευκαλίμησι νοήση	
,, ένθ' ήην η ένθα, " μενοινή ησί τε πολλά,	
ώς πραιπνώς μεμαυΐα διέπτατο πότνια ήρη.	
ίκετο δ' αἰπὺν 'Ολυμπον, όμηγερέεσσι δ' ἐπῆλθεν	
άθανάτοισι θεοίσι Διὸς δόμω οἱ δὲ ἰδόντες	85
πάντες ανήιξαν, καὶ δεικανόωντο δέπασσιν.	
ή δ' άλλους μεν έασε, Θέμιστι δε καλλιπαρήφ	
δέκτο δέπας πρώτη γαρ εναντίη ήλθε θέουσα,	
καί μιν φωνήσασ' έπεα πτερόεντα προσηύδα.	
,, Ήρη, τίπτε βέβηκας, ἀτυζομένη δὲ ἔοικας;	90
ἢ μάλα δή σ' ἐφόβησε Κρόνου παῖς, δς τοι ἀκοίτης."	
την δ' ημείβετ' έπειτα θεα λευκώλενος "Ηρη	
,,μή με, θεὰ Θέμι, ταῦτα διείρεο οἶσθα καὶ αὐτή	
οίος εκείνου θυμός ύπερφίαλος και άπηνής.	
άλλα σύ γ' άρχε θεοίσι δόμοις ένι δαιτός είσης.	95
ταῦτα δὲ καὶ μετὰ πᾶσιν ἀκούσεαι άθανάτοισιν,	

auf dem Ida nahe bei Troia befindet.

77. $A\chi$. $\pi \tau o \lambda l \pi o \rho \theta o \nu$ vgl. zu β , 278 = φ , 550. ω , 108.

79. βη δ' εξ Ιδαίων δοξων ετέ. = 9, 410. Um vom Ida auf den Olympos zu fliegen, braucht die Göttin nicht zuerst hinabzusteigen.

80 f. ώς δ' ὅτ' ἄν ἀίξη, vgl. Einl. z. Od. S. XVIII. Das folgende ἐλη-λουθώς zeigt, dass hier von dem schnellen Erinnerungsvermögen eines vielgereisten Mannes die Rede ist; jeden Augenblick kann er sich an die entferntesten und entgegengesetztesten Puncte wieder versetzen (ἔνθ' ἤην [ἦν] ἢ ἔνθα).

μενοινήησι (sich durch den Sinn gehen lässt, auch als Plan für die Zukunft) vgl. ν, 79 μενοινώω.

86 f. πάντες ἀνήιξαν, vgl. α, 533 f. θεοί δ' ἄμα πάντες ἀνέσταν — σφοῦ πατρός ἐναντίον. — Zu Θέμιστι δέχτο vgl. β, 186.

88. θέουσα mit Beziehung auf das ἀναϊξαι der übrigen (86).

91. ἢ μάλα drückt die zuversichtliche Mathmassung aus. Die Wirkung von Zeus' scharfen Drohungen dauerte fort, obgleich er nachher wieder besünftigt war.

93. οίσθα καὶ αὐτή, vgl. α, 365 οίσθα und λ, 653.

6*

15 ολα Ζεύς κακά έργα πιφαύσκεται. οὐδέ τί φημι πασιν όμως θυμόν κεχαρησέμεν, ούτε βροτοίσιν ούτε θεοίς, εί πέρ τις έτι νῦν δαίνυται εύφρων."

ή μεν ἄρ' ώς εἰποῦσα καθέζετο πότνια "Ηρη, 100 ώνθησαν δ' ανα δωμα Διος θεοί. ή δ' εγέλασσεν γείλεσιν, οὐδὲ μέτωπον ἐπ' ὀφρύσι κυανέησιν ιάνθη πασιν δε νεμεσσηθείσα μετηύδα.

,,νήπιοι, οδ Ζηνὶ μενεαίνομεν άφρονέοντες.

105 ή έτι μιν μέμαμεν καταπαυσέμεν άσσον ίόντες ή έπει η βίη δ δ' αφήμενος ουκ αλεγίζει οὐδ' όθεται · φησίν γὰρ εν άθανάτοισι θεοῖσιν κάρτει τε σθένει τε διακριδόν είναι άριστος. τῷ ἔχεθ' ὅ ττί κεν ἔμμι κακὸν πέμπησιν ἑκάστφ.

110 ήδη γὰρ νῦν ἔλπομ' ᾿Αρηί γε πῆμα τετύχθαι: νίὸς γάρ οἱ όλωλε μάγη ἔνι, φίλτατος ἀνδρῶν, 'Ασκάλαφος, τόν φησιν δν έμμεναι όβριμος ''Αρης." ως έφατ' αὐτὰς "Αρης θαλερώ πεπλήγετο μηρώ χερσί καταπρηνέσσ, ολοφυρόμενος δ' έπος ηύδα.

115 ,,μη νῦν μοι νεμεσήσετ', 'Ολύμπια δώματ' έχοντες, τίσασθαι φόνον νίος ιόντ' έπὶ νῆας 'Αχαιών,

97. πιφαύσχεται, offenbart, zu Tage fördert. - οὐθέτι, und gar nicht. Die Negation gehört zu κεχαρησέμεν, nicht etwa zu πασιν: alle werden darüber nichterfreut. bestürzt sein, gesetzt auch, dass sie jetzt noch vergnügt am Mahle Theil nehmen.

101. εγέλασσεν χείλεσιν, d. h. sie lächelte (schadenfroh) nur mit den Lippen, nicht von Herzen, also auch nicht so, dass sie selbst dadurch erheitert wurde (οὐδὲ - lάν-9η). Vgl. Od. σ, 163 άχρεῖον δ. εγέλασσεν.

103. πᾶσιν δέ (vgl. 96) hängt von μετηύδα ab. Ihr Unwille aber bezieht sich nicht auf die andern Götter, sondern auf Zeus, gegen den sie jene aufzuwiegeln sucht. Denn ihre Ermahnung zur Unterwerfung und Ergebung ist Spott und ihr nur abgezwungen.

104. μενεαίνομεν, vgl. α, 103 μένεος - πίμπλαντο.

107. φησίν, objectiv dasselbe, was mit subjectiver Färbung εὔχεται, vgl. Od. σ, 132 οὐ μέν γάο ποτέ φησι κακόν πείσεσθαι όπίσ-

109. ἔγετε, habet und behaltet, fügt euch in das.

110. ήδη γὰρ νῦν ἔλπομ' (ὀίω) zré. Wieder der Ausdruck einer gewissen Schadenfreude. Die Sache ist v, 518 erzählt; doch weiss Ares noch nichts davon, weil sein Wissen für den Fortgang des Gedichtes weniger dienlich wäre.

116. τόντα, in Beziehung auf das bei τίσασθαι zu ergänzende με. vgl. 8. 112 f. - So würde sich Ares εἴ πέο μοι καὶ μοῖοα Διὸς πληγέντι κεραυνῷ κεἴσθαι ὁμοῦ νεκύεσσι μεθ' αἵματι καὶ κονίησιν." 15

ως φάτο, καί δ' εππους κέλετο δειμόν τε φόβον τε ζευγνύμεν, αὐτὸς δ' ἔντε' ἐδύσετο παμφανόωντα. 120 ένθα κ' έτι μείζων τε καὶ άργαλεώτερος άλλος πάο Διὸς άθανάτοισι χόλος καὶ μῆνις ἐτύχθη, εὶ μὴ ᾿Αθήνη πᾶσι περιδδείσασα θεοῖσιν ώρτο διέχ προθύρου, λίπε δέ θρόνον ένθα θάασσεν, τοῦ δ' ἀπὸ μὲν κεφαλῆς κόρυθ' είλετο καὶ σάκος ὤμων, 125 έγγος δ' έστησε στιβαρής ἀπὸ χειρὸς έλοῦσα χάλκεον· ή δ' ἐπέεσσι καθάπτετο θοῦρον "Αρηα. ,,μαινόμενε, φρένας ηλέ, διέφθορας. ή νύ τοι αύτως ούατ' απουέμεν έστι, νόος δ' απόλωλε καὶ αιδώς. ούα αίεις α τέ φησι θεα λευαώλενος "Ηρη, 130 ή δή νῦν πὰς Ζηνὸς Όλυμπίου εἰλήλουθεν; ή έθέλεις αὐτὸς μὲν ἀναπλήσας κακὰ πολλά άψ ίμεν Ούλυμπόνδε, καὶ άγνύμενός περ, άνάγκη, αὐτὰρ τοῖς ἄλλοισι κακὸν μέγα πᾶσι φυτεῦσαι; αὐτίχα γὰρ Τρῶας μὲν ὑπερθύμους καὶ Αχαιούς 135 λείψει, ὁ δ' ἡμέας εἶσι αυδοιμήσων ἐς Ὀλυμπον, μάρψει δ' έξείης δς τ' αίτιος δς τε καὶ οὐκί. τῷ σ' αὖ νῦν κέλομαι μεθέμεν χόλον υἶος ἑῆος. ήδη γάρ τις του γε βίην καὶ χεῖρας ἀμείνων

als ein eig. ἀλλοπρόσαλλος (ε, 831) zu erkennen geben.

118. χεῖσθαι όμοῦ νεχύεσσι, vgl. ε, 886 πήματ' ἔπασχον ἐν αἰνῆσιν νεχάδεσσιν.

119. δεῖμόν τε φόβον τε von κέλετο abhängig. Ueber das Verhältniss dieser Wesen zu Ares vgl. zu δ, 440. Bei Hesiod. Scut. Herc. 195 stehen sie neben Ares auf dem Streitwagen.

122. χόλος και μῆνις als Synonyma ohne Unterschied verbunden, wie auch bei Apollon. Rhod. 3, 337 Λιὸς θυμαλγέα μῆνιν και χόλον.

124. διέχ προθύρου, weil nach 119 f. auch Ares schon zum Thor hinaus sein musste. — $\lambda i \pi \epsilon \ \delta \epsilon = \lambda i \pi o \tilde{\nu} \sigma \alpha$.

127. $\dot{\eta}$ $\delta \dot{\epsilon}$ in Beziehung auf das vorherige Subject, also ohne Gegensatz, vgl. ϵ , 736; unten 136 $\dot{o}$ $\delta \dot{\epsilon}$.

130. α τε φησι, Objectsatz zu οὐχ ἀίεις, vgl. Od. φ, 155 ἀμαρτεῖν οὖ θ' ἔνεχ' αἰεὶ ἔνθάθ' ὁμιλέομεν.

134. τοῖς ἄλλοισι — πᾶσι geht natürlich auf die Götter, von denen überhaupt allein die Rede ist; vgl.

137. μάρψει, vgl. ξ, 257 διπτάζων κατὰ δώμα θεούς.

138. vios $\xi \tilde{\eta}os$, vgl. zu α , 393. 139. $\tilde{\eta}\delta\eta$ steht nur in Beziehung

15 ἢ πέφατ' ἢ καὶ ἔπειτα πεφήσεται· ἀργαλέον δέ 141 πάντων ἀνθρώπων ρῦσθαι γενεήν τε τόχον τε."

141 πάντων άνθρώπων δύσθαι γενεήν τε τόχον τε." ως εἰποῦσ' ἔδρυσε θρόνω ἔνι θοῦρον ᾿Αρηα. Ἡρη δ' Απόλλωνα καλέσσατο δώματος ἐκτός Ἱρίν θ', η τε θεοῖσι μετάγγελος ἀθανάτοισιν:

145 καί σφεας φωνήσασ' ἔπεα πτερόεντα προσηύδα. ,, Ζεὶς σφω εἰς Ἰδην κέλετ' ἐλθέμεν ὅττι τάχιστα· αὐτὰρ ἐπὴν ἔλθητε, Διός τ' εἰς ὧπα ἴδησθε, ἔρδειν ὅ ττί κε κεῖνος ἐποτρύνη καὶ ἀνώγη."

ή μεν ἄς' ῶς εἰποῦσα πάλιν κίε πότνια 'Ήςη, 150 Εζετο δ' εἰνὶ θρόνφ· τω δ' ἀίξαντε πετέσθην. 'Ίδην δ' Γκανον πολυπίδακα, μητέρα θηρῶν, εἶρον δ' εἰρύοπα Κρονίδην ἀνὰ Γαργάρφ ἄκρφ ήμενον· ἀμφὶ δέ μιν θυόεν νέφος ἐστεφάνωτο. τω δὲ πάροιθ' ἐλθόντε Διὸς νεφεληγερέταο

155 στήτην· οὐδέ σφωιν ὶδων ἐχολωσατο θυμῷ, ὅττι οἱ ωκ' ἐπέεσσι φίλης ἀλόχοιο πιθέσθην. Ἰριν δὲ προτέρην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα. ,,βάσκ' ἴθι, Ἰρι ταχεῖα, Ποσειδώωνι ἄνακτι πάντα τάδ' ἀγγεῖλαι, μηδὲ ψευδάγγελος εἶναι.

160 παυσάμενόν μιν ἄνωχθι μάχης ήδε πτολέμοιο ἔοχεσθαι μετὰ φῦλα θεῶν ἢ εἰς ἅλα δῖαν. εἰ δέ μοι οὐχ ἐπέεσσ' ἐπιπείσεται ἀλλ' ἀλογήσει,

auf das erste und dem Dichter hier noch allein vorschwebende Verbum πέφαται, welchem ἢ nur nachträglich im Gegensatz des folgenden ἢ πεφήσεται vorgesetzt ist.

141. γενεήν τε τόχον τε sprichwörtlich zur Bezeichnung aller Angehörigen, in auf- und absteigender Linie, vgl. zu η, 128.

143. χαλέσσατο, vgl. 54f.

144. μετάγγελος nach Analogie von ἐπιβουπόλος, vgl. zu Od. γ, 422. 147 f. αὐτὰρ ἐπὴν — ἀνώγη. Ohne diesen Zusatz wäre die Anrede der Hera im Verhältniss zu ihren Umgebungen (143—145 und 49f.) zu kurz und abzebrochen.

152. $\epsilon \tilde{b} \rho \sigma v - K \rho \sigma v \delta \eta v = \alpha$, 498. ω , 98.

155. οὐθέ σφ. ἐχολώσατο, d. h. er war ganz befriedigt und erfreut, liess sie daher den Unwillen über Poseidon nicht entgelten.

158f. βάσκ' ἴθι — ἀγγεῖλαι, vgl. zu Οd. ε, 346 τῆ δε — τανύσσα und Il. β, 8—10. Zuerst muss Poseidon als Mitkämpfer beseitigt werden, ehe die Wiederherstellung des Hektor von Nutzen sein kann.

162. ἀλογήσει nur hier und 178. Auch das Nomen λόγος kommt ausser unten 393 und Od. α, 56 in beiden Gedichten nicht vor. φραζέσθω δη έπειτα κατά φρένα και κατά θυμόν,

15

μή μ' οὐδὲ κρατερός περ ἐων ἐπιόντα ταλάσση μείναι, έπεί εξ φημι βίη πολύ φέρτερος είναι 165 καὶ γενεῆ πρότερος. τοῦ δ' οὐκ όθεται φίλον ήτορ ίσον έμοι φάσθαι, τόν τε στυγέουσι και άλλοι." ως έφατ', οὐδ' ἀπίθησε ποδήνεμος ωκέα Ίρις, βη δὲ κατ' Ἰδαίων ὀρέων εἰς Ἰλιον ἱρήν. ώς δ' ότ' αν έκ νεφέων πτηται νιφας η ε χάλαζα 170 ψυχρή ύπο διπης αίθρηγενέος Βορέαο, ώς πραιπνώς μεμαυία διέπτατο, ώπέα Ιρις. άγχοῦ δ' ἱσταμένη προσέφη κλυτὸν ἐννοσίγαιον ,,άγγελίην τινά τοι, γαιήοχε χυανοχαϊτα, ηλθον δεύρο φέρουσα παραί Διὸς αἰγιόχοιο. 175 παυσάμενόν σ' εκέλευσε μάχης ήδε πτολέμοιο έρχεσθαι μετά φύλα θεών ή είς άλα δίαν. εί δέ οἱ οὐκ ἐπέεσσ' ἐπιπείσεαι ἀλλ' ἀλογήσεις, ηπείλει καὶ κεῖνος ἐναντίβιον πολεμίζων ένθάδ' έλεύσεσθαι σε δ' ύπεξαλέασθαι ανώγει 180 χείρας, έπεὶ σέο φησὶ βίη πολύ φέρτερος είναι

την δε μέγ' όχθήσας προσέφη αλυτός εννοσίγαιος ,, ω πόποι, ή δ' άγαθός περ εων ύπεροπλον εειπεν, 185 εἴ μ' δμότιμον εόντα βίη ἀέχοντα καθέξει. τρεῖς γάρ τ' εκ Κρόνου εἰμεν ἀδελφεοί, οὺς τέκετο 'Ρέα, Ζεὺς καὶ εγώ, τρίτατος δ' Αίδης ενέροισιν ἀνάσσων. τριχθὰ δε πάντα δέδασται, εκαστος δ' ἔμμορε τιμῆς.

καὶ γενεῆ πρότερος. σὸν δ' οὐκ ὄθεται φίλον ἦτορ ἶσον οἶ φάσθαι, τόν τε στυγέουσι καὶ ἄλλοι."

164. μή μ' οὐδὲ πτέ., d. i. μή, και πρατερός περ εών, οὐ ταλάσση (den Muth_nicht babe) μεῖναί με ἐπιόντα.

165. ξπεί εῦ φημι, vgl. ω, 293 καί εὑ κράτος ξστὶ μέγιστον. ξ, 427. υ, 464.

167. καὶ ἄλλοι, die ihm an Macht und Rang wenigstens gleich sind.

171. ψυχρη ist mit χάλαζα zu verbinden, ὑπὸ ὁιπῆς mit πτῆται.

Ueber αλθοηγενής vgl. zu Od. ε,

179. zal zeïvos, wie nämlich du am Kriege Theil nimmst.

186. εἴ με — καθέξει, d. i. εἴ φησί με καθέξειν. — ὁμότιμον, gleichberechtigt als Bruder.

187. 'Péa hier einsylbig zu lesen, wie das Adverbium $\phi \epsilon \alpha$ zuweilen $(\mu, 381, \nu, 144)$.

189. πάντα, nämlich mit Aus-

15 ήτοι έγων ἔλαχον πολιὴν άλα ναιέμεν αἰεί
191 παλλομένων, 'Αίδης δ' ἔλαχε ζόφον ἢερόεντα,
Ζεὺς δ' ἔλαχ' οὐρανὸν εὐρὺν ἐν αἰθέρι καὶ νεφέλησιν.
γαῖα δ' ἔτι ξυνὴ πάντων καὶ μακρὸς 'Όλυμπος.

γαῖα δ' ἔτι ξυνὴ πάντων καὶ μακρὸς 'Όλυμπος. τῷ ફα καὶ οὔ τι Διὸς βέομαι φρεσίν, ἀλλὰ ἕκηλος,

195 καὶ κρατερός περ ἐών, μενέτω τριτάτη ἐνὶ μοίρη. χεροὶ δὲ μή τί με πάγχυ κακὸν ὡς δειδισσέσθω θυγατέρεσσιν γάρ τε καὶ υὶάσι βέλτερον εἰη ἐκπάγλοις ἐπέεσσιν ἐνισσέμεν, οὺς τέκεν αὐτός, οἱ εθεν ὀτρύνοντος ἀκούσονται καὶ ἀνάγκη."

200 τὸν δ' ἢμείβετ' ἔπειτα ποδήνεμος ἀκέα Ἰρις ,,οὕτω γὰρ δή τοι, γαιήοχε κυανοχαῖτα, τόνδε φέρω Διὶ μῦθον ἀπηνέα τε κρατερόν τε, ἢ τι μεταστρέψεις; στρεπταὶ μέν τε φρένες ἐσθλῶν. οἰσθ' ὡς πρεσβυτέροισιν ἐρινύες αἰὲν ἔπονται."

205 τὴν δ' αὖτε προσέειπε Ποσειδάων ἐνοσίχθων ,, Ἰρι θεά, μάλα τοῦτο ἔπος κατὰ μοῖραν ἔειπες.

nahme der Erde und des Berges Olympos nach 193. — Zu ἕκαστος — τιμῆς vgl. Od. λ, 338 und Il. α, 278

191. παλλομένων erg. ημών, als wir das Loos warfen: Zeitbestimmung zu ἐγων ἔλαχον, vgl. ω, 400 und Herodot. 3, 128 παλλομένων δὲ λαγχάνει ἐχ πάντων Βαγαῖος. — ζόφος metonymisch das Gebiet der Unterwelt selbst, eig. nur das westliche Dunkel.

193. πάντων, ἡμῶν, τῶν Κρονιδῶν. — "Ολυμπος, als Theil der Erde und verschieden vom Οὐρανός, vgl. Einleit. zur Odyss. S. XVII.

194. τῷ ὅα καὶ οὖ τι. Eine ähnliche Verbindung wie Od. ν, 331
τῷ ϭε καὶ οὐ ϭὐναμαι προολιπεῖν.
Das Verbum βέομαι kommt nur in
der zweiten Hällte der Iliade vor,
eigentl. wohl ein Futur von βιόω
nach Analogie von πίομαι, vgl.
Hymn. auf Apoll. 528 βιόμεσθα.

196. χερσί ist mit δειδισσέσθω zu verbinden: indem er mir mit Gewalt droht (164 f. und besonders 180 f.).

197. θυγατέρεσσιν — και υίάσι. Spöttischer Seitenblick auf Athene und Ares, die doch auch am Krieg Theil nehmen.

199. of $\mathcal{E}\mathcal{F}\nu$, vgl. zu γ , 128. Das Pronomen scheint auch hier betont werden zu müssen.

201 f. οὅτω γὰρ δή — φέρω (Conjunctiv), soll ich denn also — überbringen? Vgl. zu α, 123. — μεταστρέψεις wie verschieden im Gebrauch von *, 107?

204. πρεσβυτέροισιν. Um den Poseidon nicht noch mehr zu reizen, beruft sie sich für Zeus nur auf den Vorzug des Alters, nicht auf den der Kraft (165. 181). Vgl. ψ, 787f. Die Erinyen bestrafen jede Versündigung gegen die Natur, also auch jede Abweichung von der natürlichen Weltordnung; dazu gehört aber wie Ehrfurcht vor den Aeltern, so auch Achtung vor dem Familien-oberhaupte (dem ältesten Bruder).

έσθλον και το τέτυκται, ότ' άγγελος αίσιμα είδη. 15 άλλα τόδ' αἰνὸν ἄχος κραδίην καὶ θυμὸν ἰκάνει, όππότ' αν ισόμορον και όμη πεπρωμένον αίση νειχείειν εθέλησι γολωτοίσιν επέεσσιν. 210 άλλ' ήτοι νύν μέν γε νεμεσσηθείς ύποείξω. άλλο δέ τοι ἐρέω, καὶ ἀπειλήσω τό γε θυμῷ. αί κεν άνευ έμέθεν και Αθηναίης άγελείης, "Ηρης Έρμείω τε καὶ Ήφαίστοιο ἄνακτος Ιλίου αλπεινής πεφιδήσεται, οὐδ' έθελήσει 215 έκπέρσαι, δούναι δὲ μέγα κράτος Αργείοισιν, ίστω τοῦθ', ὅτι νῶιν ἀνήκεστος χόλος ἔσται." ως είπων λίπε λαὸν Αχαιικὸν ἐννοσίγαιος, δύνε δὲ πόντον ἰών, πόθεσαν δ' ήρωες Αγαιοί. zαὶ τότ' Απόλλωνα προσέφη νεφεληγερέτα Zεύς 220 ,,ἔοχεο νῦν, φίλε Φοῖβε, μεθ' Έκτορα χαλκοκορυστήν:

ήδη μεν γάρ τοι γαιήοχος εννοσίγαιος οἴχεται εὶς ἄλα δῖαν, ἀλευάμενος χόλον αἰπύν ήμέτερον· μάλα γάρ κε μάχης ἐπύθοντο καὶ ἄλλοι, οῖ περ ἐνέρτεροί εἰσι θεοὶ Κρόνον ἀμφὶς ἐόντες. ἀλλὰ τόδ' ἡμὲν ἐμοὶ πολὺ κέρδιον ήδὲ οἶ αὐτῷ

225

210. veizeleir ebelgoi, nämlich Zeus als der Aeltere.

211. νεμεσσηθείς, aus Scheu (mir das Gegentheil verübelnd) vgl. 227.

212. ἄλλο δέτοι ἐρέω. Vgl. zu Od. λ, 454 (π, 281). Durch die folgende Drohung, worin die Aufzählung der Troia feindseligen Götter schon auf υ, 33—36 hinweist (da Hermes und Hephästos bisher noch nie als Feinde von Troia erschienen), scheint Poseidon die bewiesene Nachgiebigkeit wieder decken und gleichsam seinen Rückzug beschömigen zu wollen.

219. δῦνε δὲ πόντον ἰών. Dass hier des Wagens, auf welchem Poseidon gekommen war (vgl. ν, 23— 38), keine Erwähnung geschieht, rechtfertigt sich bei den veränderten Umständen von selbst. — Zu δῦνε πόντον vgl. Od. δ, 508. 510.

220. καὶ τότ' ἀπόλλωνα. Erst jetzt, nachdem auch die Vollziehung von Zeus' erstem Befehle berichtet ist, wird zur Eröffnung des zweiten gleichzeitig zu denkenden Auftrages fortgeschritten; vgl. 54f. und 154—157.

224. ἡμέτερον d. i. ἐμόν, vgl. Od. τ, 344. Doch liegt hier im Plural wirklich ein Ausdruck angenommener Würde. — μάλα γάρ κε Επύθοντο, näml. wenn durch Poseidon's Verharren mein Einschreiten nothwendig geworden wäre. Zur Erläuterung vgl. υ, 61—66; über die Bezeichnung der unterirdischen Götter zu ε, 898. ξ, 279.

15 ἔπλετο, ὅττι πάροιθε νεμεσσηθεὶς ὑπόειξεν χεῖρας ἐμάς, ἐπεὶ οὔ κεν ἀνιδρωτί γ' ἐτελέσθη. ἀλλὰ σύ γ' ἐν χείρεσσι λάβ' αἰγίδα θυσσανόεσσαν,

230 την μάλ' επισσείων φοβέειν ήρωας 'Αχαιούς.
σοὶ δ' αὐτῷ μελέτω, εκατηβόλε, φαίδιμος Έκτωρ
τόφρα γὰρ οὖν οὶ ἔγειρε μένος μέγα, ὄφρ' ὰν Αχαιοί
φεύγοντες νῆάς τε καὶ Ἑλλήσποντον ἵκωνται.
κεῖθεν δ' αὐτὸς ἐγὼ φράσομαι ἔργον τε ἔπος τε,

κείθεν ο αυτος εγω φοασομαι εργον τε επος τε 235 ώς κε καὶ αὐτις Άγαιοὶ ἀναπνεύσωσι πόνοιο."

ως έφατ', οὐδ' ἄρα πατρὸς ἀνηχούστησεν Ἀπόλλων,
βῆ δὲ κατ' Ἰδαίων ὀρέων, ἴρηκι ἐοικώς
ἀκέι φασσοφόνω, ὅς τ' ἄκιστος πετεηνῶν.
εὖρ' υἱὸν Πριάμοιο δαϊφρονος, Ἑκτορα δἴον,
240 ἥμενον, οὐδ' ἔτι κεῖτο, νέον δ' ἐσαγείρετο θυμόν,
ἀμφὶ ε γιγνώσκων ἐτάρους ἀτὰρ ἀσθμα καὶ ἰδρώς
παύετ', ἐπεί μιν ἔγειρε Διὸς νόος αἰγιόχοιο.
ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος προσέφη ἐκάεργος Ἀπόλλων
"Έκτορ νὶὲ Πριάμοιο, τίη δὲ σὺ νόσφιν ἀπ' ἄλλων

245 ἦσ' ὀλιγηπελέων; ἢ πού τί σε πῆδος ἰκάνει;" τὸν δ' ὀλιγοδρανέων προσέφη πορυθαίολος 'Εκτωρ "τίς δὲ σύ ἐσσι, φέριστε θεῶν, ὅς μ' εἴρεαι ἄντην; οὐκ ἀίεις ὅ με νηυσὶν ἔπι πρύμνησιν Αγαιῶν,

227 f. ὑπόειξεν χεῖρας ξμάς ist zu verbinden wie 180 f. ὑπεξαλέασθαι — χεῖρας: er wich vor meinen Armen zurück, wich ihnen aus.

229. αΙγάθα vgl. zu ε, 738. 231. σοὶ δ' αὐτῷ, Gegensatz von αὐτὸς ἐγὼ 234. Jenes darf dem Apollon selbst überlassen werden, weil er ohnehin auf Seite der Troinner steht.

232. τόφοα γὰο οὖν οἱ ἔγ. giebt die Erklärung des vorhergehenden σοὶ δ' αὐτῷ μελέτω.

233. νῆας scheint nach der Verbindung mit Έλλήσποντον wieder auf die Schiffe des Achilleus zu gehen, wie 63 f.

234. zeider d' auros eyw, vgl.

69 ἐχ τοῦ ở ἄν — ἐγὼ τεύχοιμι. 236. οὐδ' — ἀνηχούστησεν = π, 676, drückt denselben Gedanken aus wie in der Odyssee ρ, 57 τῆ ở ἄπτερος ἔπλετο μῦδος.

240. νέον (Adv.) — θυμόν, eben kam er wieder zu sich und sammelte seine Lebenskraft.

241. γιγνώσκων. = ἀναγνωρίζων, agnoscens oder noscitans.

242. ἔγειρε Διὸς νόος bier offenbar von einer Wirkung aus der Ferne, ohne leibliche Berührung, vgl. unten 461. 567 und 0d. ω, 164 ἀλλ. ὅτε δή μιν ἔγειρε πτέ.

244. $\tau \ell \eta$ $\delta \hat{\epsilon}$ $\sigma \hat{\nu} = \xi$, 264; vgl. auch 247 $\tau \ell \varsigma$ $\delta \hat{\epsilon}$ $\sigma \hat{\nu}$ $\hat{\epsilon} \sigma \sigma \iota$;

248. oùz áteig. Auch ein Prü-

15

250

255

οῦς ἐτάρους ὀλέκοντα, βοὴν ἀγαθὸς βάλεν Αἴας χερμαδίω πρὸς στῆθος, ἔπαυσε δὲ θούριδος ἀλκῆς; καὶ δὴ ἔγωγ' ἐφάμην νέχυας καὶ δῶμ' Αἰδαο ἤματι τῷδ' ἵξεσθαι, ἐπεὶ φίλον ἄιον ἦτορ."
τὸν δ' αὖτε προσέειπεν ἄναξ ἑχάεργος Ἀπόλλων

λλων

,, θάρσει νῦν τοιδον τοι ἀσσσητῆρα Κρονίων εξ Ἰδης προέηκε παρεστάμεναι καὶ ἀμύνειν, Φοῖβον Απόλλωνα χρυσάορον, ὅς σε πάρος περ ὑύομὶ, ὁμῶς αὐτόν τε καὶ αἰπεινὸν πτολίεθρον. ἀλλὶ ἄγε νῦν ἱππεῦσιν ἐπότρυνον πολέεσσιν νηυσὶν ἔπι γλαφυρῆσιν ἐλαυνέμεν ἀκέας ἵππους· αὐτὰρ ἐγωὶ προπάροιθε κιὼν ἵπποισι κέλευθον πᾶσαν λειανέω, τρέψω δὶ ῆρωας Αχαιούς."

260

ως εἰπων ἔμπνευσε μένος μέγα ποιμένι λαῶν.
ως δ' ὅτε τις στατὸς ἵππος, ἀποστήσας ἐπὶ φάτνη,
ὅεσμὸν ἀπορρήξας θείη πεδίοιο προαίνων,
εἰωθως λούεσθαι ἐυρρεῖος ποταμοῖο,
πυδιόων ὑψοῦ δὲ πάρη ἔχει, ἀμφὶ δὲ χαῖται
ὤμοις ἀἰσσονται ὁ δ' ἀγλαἵηφι πεποιθως,
ὁἰμφα ἑ γοῦνα φέρει μετά τ' ἤθεα καὶ νομὸν ἵππων·

265

ως Έχτωρ λαιψηρά πόδας και γούνατ' ενώμα sens mit Perfectbedeutung, wie waren jetzt unter Ap

ἀχούω.

252. ἐπεὶ φίλον ἄιον ἦτος, nam flabam (efflabam, exspirabam, agebam) caram animam, ich hauchte, war aushauchend das theure Leben, rang schon mit dem Tode. ἀίω hier wie sonst die Intensivform ἀίσθω, vgl. π, 468. υ, 403 und χ, 467 ἀπὸ δὲ ψυχὴν ἐχάπυσσεν. Apoll. Rhod. 4, 472 θυμὸν ἀγάπνείων.

254. $\tau o i o \nu$, näml. dass du gutes Muthes sein darfst. Zur Verbindung der Sätze vgl. Od. β , 286 f.

256 f. πάρος περ δύομαι, vgl. zu Od. δ, 810 f.

258. lππεῦσιν, während früher die Wagen nach μ, 81—85 mit Ausnahme des Asios (ebend. 110—112) ausserhalb des Grabens geblieben waren; jetzt unter Apollon's Anführung sollen auch sie eindringen.

259. νηυσίν ἔπι — Ελαυνέμεν = λ , (274) 400, vgl. zu β , 89 πέτονται $\xi \pi$ άνθεσιν ελαρινοίσιν.

263—268. ώς δ' ὅτε — Γππων — ζ, 506—511. Aber hier auf den besonnenen und gereiften Hektor angewandt, der sich eben von seiner Ohnmacht erholt (vgl. ξ, 433—439), scheint das Gleichniss viel weniger am Platze als dort von Paris, der wohl mit einem jungen, erst kürzlich von der Weide geholten und in den Stall gestellten, aber seiner Freiheit noch nicht entwöhnten Pferde verglichen werden kann.

269. λαιψηρά = χ, 24 gehört zwar zu πόδας και γούνατα, ist

15 οτρύνων ίππῆας, ἐπεὶ θεοῦ ἔκλυεν αὐδήν. 271 οἱ δ', ώς τ' ἢ ἔλαφον κεραὸν ἢ ἄγριον αἶγα έσσεύαντο κύνες τε καὶ ἀνέρες ἀγροιῶται. τὸν μέν τ' ηλίβατος πέτρη καὶ δάσκιος ύλη εὶρύσατ', οὐδ' ἄρα τέ σφι κιχήμεναι αἴσιμον ἦεν· 275 τῶν δέ θ' ὑπὸ ἰαχῆς ἐφάνη λὶς ἡυγένειος είς όδόν, αίψα δὲ πάντας ἀπέτραπε καὶ μεμαῶτας. ώς Δαναοί είως μεν όμιλαδον αιεν εποντο, νύσσοντες ξίφεσίν τε καὶ έγχεσιν αμφιγύοισιν. αὐτὰρ ἐπεὶ ἴδον Έκτορ' ἐποιχόμενον στίχας ἀνδρῶν, 280 τάρβησαν, πᾶσιν δὲ παραὶ ποσὶ κάππεσε θυμός. τοῖσι δ' ἔπειτ' ἀγόρευε Θόας Ανδραίμονος υίός, Αἰτωλών όχ' ἄριστος, ἐπιστάμενος μὲν ἄκοντι, έσθλὸς δ' εν σταδίη άγορη δέ έ παῦροι Αχαιων. νίχων, δππότε κοῦροι ἐρίσσειαν περὶ μύθων. 285 δ σφιν ευφρονέων άγορήσατο καὶ μετέειπεν ,, δ πόποι, ή μέγα θαύμα τόδ' δφθαλμοϊσιν δρώμαι.

οίον δ' αὖτ' ἐξαῦτις ἀνέστη, κῆρας ἀλύξας,

aber nach dem zweiten, als dem Hauptbegriffe, gerichtet.

271 f. $\tilde{\eta}$ Elactor — alya = γ , 24. - ξσσεύαντο - άγροιῶται = 1, 549. of de geht auf die bekannten Feinde des Hektor und wird 277 durch Aavaol erklärt.

273. τον μέν τ', erg. έλαφον η αίγα, denen die Jäger immer nachsetzen, ohne ihnen beikommen zu können. - Ueber ήλίβατος vgl. zu

Od. 1, 243.

274. οὐδ' ἄρα — αἴσιμον ηεν = φ, 495 οὐδ' ἄρα τῆ γε άλώμεναι αξσιμον ή εν, vgl. ε, 674 οὐδ΄ ἄρα – μόρσιμον ή εν. Es war ihnen (den Jägern) nicht vom Schicksal bestimmt, das Wild zu treffen, näml, schon vor der Jagd und von jeher; daher das Imperfectum.

275. των - ὑπὸ ἰαχῆς, vgl. zu δ, 456 των γένετο λαχή. — Ueber ηυγένειος vgl. zu Od. δ, 456. 277. εἴως μέν, eig. so lange zwar

(sie den Hektor 279 nicht sahen, Hektor noch entfernt war); vgl. zu v, 143. Die Danaer waren nämlich wieder bis über die Mauern hinaus vorgedrungen, vgl. 1f. und dagegen unten 344f.

280. παραί ποσί χάππεσε, Ausmalung des deutschen: der Muth

entfiel, entsank ihnen.

281. τοίσι δέ, zu den erschrockenen Achäern. Θόας, dessen Gestalt und Stimme Poseidon v, 215-220 angenommen hatte. Auch er giebt seinen Landsleuten einen ähnlichen Rath, wie Poseidon ξ, 371-377, wo die Anmerkung zu vergleichen ist.

282. ἐπιστάμενος μὲν ἄχοντί. Brachylogisch, da in σταδίη (μάχη) auch der Begriff μάχεσθαι enthal-ten ist. Vgl. Od. 1, 49 επιστάμενοι μέν ἀφ' ἵππων ἀνδράσι μάρνα-

σθαι και δθι χρή πεζον ξόντα. 287. οίον δ' αὐτ' ξξαῦτις = οίον δή αὐτε ξ., wie er nun wie-

Έκτως. ή θήν μιν μάλα ἔλπετο θυμὸς ἑκάστου χερσῖν ὑπ' Αἴαντος θανέειν Τελαμωνιάδαο. ἀλλά τις αὐτε θεῶν ἐρρύσατο καὶ ἐσάωσεν 290 Έκτορ', ὁ δὴ πολλῶν Λαναῶν ὑπὸ γούνατ' ἔλυσεν, ὡς καὶ νῦν ἔσσεσθαι ὀἰομαι· οὐ γὰρ ἄτερ γε Ζηνὸς ἐριγδούπου πρόμος ἵσταται ὡδε μενοινῶν. ἀλλ' ἄγεθ', ὡς ἀν ἐγων εἴπω, πειθώμεθα πάντες. πληθὺν μὲν ποτὶ νῆας ἀνώξομεν ἀπονέεσθαι· 295 αὐτοὶ δ', ὅσσοι ἄριστοι ἐνὶ στρατῷ εὐχόμεθ' εἶναι, στεἰομεν, εἴ κε πρῶτον ἐρύξομεν ἀντιάσαντες, δούρατ' ἀνασχόμενοι. τὸν δ' οἴω καὶ μεμαῶτα θυμῷ δείσεσθαι Λαναῶν καταδῦναι ὅμιλον."

ώς ἔφαθ', οἱ δ' ἄφα τοῦ μάλα μὲν κλύον ἢδ' ἐπίθοντο. 300 οἱ μὲν ἄφ' ἀμφ' Αἴαντα καὶ Ἰδομενῆα ἄνακτα,
Τεῦκρον Μηριόνην τε Μέγην τ' ἀτάλαντον Ἄρηι,
ὑσμίνην ἤρτυνον, ἀριστῆας καλέσαντες,
"Εκτρορι καὶ Τρώεσσιν ἐναντίον αὐτὰρ ὀπίσσω
ἡ πληθὺς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν ἀπονέοντο.

Τρῶες δὲ προύτυψαν ἀολλέες, ἦρχε δ' ἄρ' Έκτωρ μακρὰ βιβάς. πρόσθεν δὲ κί' αὐτοῦ Φοῖβος Ἀπόλλων είμένος ὤμοιιν νεφέλην, ἔχε δ' αἰγίδα θοῦριν

der von Neuem u. s. w. Directer Ausruf.

288. $\vec{\eta}$ $\vartheta \dot{\eta} \nu$, wahrlich doch, = 1, 365 $\vec{\eta}$ $\vartheta \dot{\eta} \nu$ σ' $\xi \xi \alpha \nu \dot{\nu} \omega$ $\gamma \varepsilon$.

290. ξρούσατο και ξσάωσεν, vgl. Od. χ, 372 ξπει δή σ' ούτος ξούσ- σατο και ξσάωσεν.

292. ώς καὶ νῦν — ὀίομαι erg. πολλῶν Δαναῶν ὑπὸ γούνατα λύσειν Έκτορα.

293. ώδε μενοινών, so sehr des Kampfes begehrend, vgl. ν, 214

und π, 491.

295. πληθύν, die Menge, die geringere und weniger gut bewaffnete Masse, die im Vordertressen wenig nützen oder gar schaden könnte.

297. εἴ κε — ἐρύξομεν, ob wir vielleicht ihn (Hektor) aufhalten können. ποῶτον, zuerst, weil in diesem Fall die Hintenstehenden gar

nicht zum Kämpfen kommen. 298. $\kappa a l$ $\mu \epsilon \mu a \tilde{\omega} \tau \alpha = 276$. Damit verbinde $\vartheta \nu \mu \tilde{\varphi}$.

301 ff. of μεν ἀμφ' Αἴαντα — Τεῦχρον κτέ. vgl. zu γ, 146. Mehrere von diesen waren auch ξ, 511— 515 nach einander aufgeführt.

303. ὑσμίνην ἤοτυνον, vgl. ν, 152 καὶ μάλα πυργηδόν σφέας αὐτοὺς ἀρτύπαντες (auch von dea Achäern). ὑσμίνη, die Feldschlacht, in der man Stand hält, pugna statāria.

305. $\hat{\eta} \pi \lambda \eta \vartheta \hat{\nu} \hat{s} d.$ i. $\tau \tilde{\omega} \nu \tilde{\omega} \lambda \lambda \omega \nu \hat{\eta} \pi \lambda \eta \vartheta \hat{\nu} \hat{s}$, der übrige Haufe, die Andern, welche die Menge ausmachten.

306. $T\varrho\tilde{\omega}\varepsilon\varsigma$ — $Ez\tau\omega\varrho = \nu$, 136.

15 δεινήν ἀμφιδάσειαν ἀφιπρεπέ', ήν ἄρα χαλπεύς 310 "Ηφαιστος Διὶ δώπε φορήμεναι ἐς φόβον ἀνδρών.

10 Ηφαιστος Διι δωκε φορημεναι ες φορον ανόρων. την ἄρ' ὅ γ' ἐν χείρεσσιν ἔχων ἡγήσατο λαῶν. Αργεῖοι δ' ὑπέμειναν ἀολλέες, ὡρτο δ' ἀντή ὀξεῖ' ἀμφοτέρωθεν, ἀπὸ νευρῆφι δ' ὀιστοί θρῶσκον πολλὰ δὲ δοῦρα θρασειάων ἀπὸ χειρῶν

315 άλλα μὲν ἐν χροϊ πήγνυτ' ἀρηιθόων αἰζηῶν, πολλὰ δὲ καὶ μεσσηγύ, πάρος χρόα λευκὸν ἐπαυρεῖν, ἐν γαίη ἴσταντο, λιλαιόμενα χροὸς ἄσαι. ὄφρα μὲν αἰγίδα χερσὶν ἔχ' ἀτρέμα Φοϊβος Ἀπόλλων, τόφρα μάλ' ἀμφοτέρων βέλε' ἥπτετο, πῖπτε δὲ λαός.

320 αὐτὰς ἐπεὶ κατένωπα ἰδών Δαναῶν ταχυπώλων σεῖσ', ἐπὶ δ' αὐτὸς ἄυσε μάλα μέγα, τοῖσι δὲ θυμόν ΄ ἐν στήθεσσιν ἔθελξε, λάθοντο δὲ θούριδος ἀλκῆς. οἱ δ', ὡς τ' ἢὲ βοῶν ἀγέλην ἢ πῶυ μέγ' οἰῶν θῆρε δύω κλονέωσι μελαίνης νυκτὸς ἀμολγῷ,

325 ελθόντ' εξαπίνης σημάντορος οὐ παρεόντος, ως εφόβηθεν Αχαιοί ἀνάλκιδες εν γὰρ Απόλλων ἤκε φόβον, Τρωσίν δε καὶ Έκτορι κῦδος ὅπαζεν.

309. ἀμφιδάσειαν wahrsch. = ἀμφιμαλλον, vgl. Herod. 4, 189. Χεπορh. Απαb. 4, 7, 22 γέρρα δασσειών βοών ὼμοβόεια.

312. Αργεῖοι, versteht sich die 301-303 erwähnten ἀριστῆες in der von ihnen gebildeten Phalanx (ἀολλέες in Reih und Glied).

314—317. δοῦρα — ἀσωι, ganz inhilich wie λ, 571—574. μεσσηγύ, dazwischen, in der Mitte des Weges, bevor sie die Feinde erreicht hatten. Zu ἔσταντο vgl. Virg. Aen. 2, 52 steit illa (hasta) tremens (in latere equi).

318f. ὄφοα μὲν αἰγιδα ατέ., d. h. so lange Apollo noch weiter von den Achäern entfernt war, und seine Einwirkung sich nicht so unmittelbar zu erkennen gab; denn das Schütteln der Agis (321) begann wohl erst in unmittelbarer Nähe des Feindes. — $\tau \delta \varphi \varrho \alpha$ — $\lambda \alpha \delta \varsigma = \vartheta$, 67. λ , 85.

320. χατένωπα — Δαναών ταχ., den Danaern ins Angesicht schauend. χατένωπα wahrsch: = χατ' ένώπα, vom veralteten ένώψ = ένωπή, so dass der Genitiv Δαναών richtig vom Nomen ένωπα abhängt. Der Nachsatz beginnt mit τοΐσι δὲ θυμὸν ἔθελξε.

324. Θῆρε δύω mit Rücksicht auf Apollon und Hektor. — Ueber νυπτὸς ἀμολγῷ vgl. zu Od. δ, 841.

325. Ελθόντε — παρεόντος, vgl. κ, 485 λέων μήλοισιν ἀσημάντοισιν ἐπελθών.

326. ἀνάλειδες (τότεγενόμενοι), die Folge von ἐφόβηθεν. Vgl. zu δ, 124 κυκλοτερὲς μέγα τόξον ἔτεινεν.

ένθα δ' άνηρ έλεν άνδρα κεδασθείσης ύσμίνης. 15 Έκτωρ μέν Στιχίον τε καὶ Αρκεσίλαον έπεφνεν, τὸν μέν Βοιωτῶν ἡγήτορα χαλκοχιτώνων, 330 τον δε Μενεσθήος μεγαθύμου πιστον εταίρον. Αίνείας δὲ Μέδοντα καὶ Ἰασον ἐξενάριξεν. ήτοι ό μεν νόθος νίος Όιληση θείσιο έσκε Μέδων, Αίαντος άδελφεός αὐτὰρ έναιεν εν Φυλάκη, γαίης άπο πατρίδος, άνδρα κατακτάς, 335 γνωτὸν μητουιῆς Ἐριώπιδος, ἡν ἔχ' Ὁιλεύς. "Ιασος αὐτ' ἀρχὸς μεν Αθηναίων ετέτυκτο, νίὸς δὲ Σφήλοιο καλέσκετο Βουκολίδαο. Μηκιστή δ' έλε Πουλυδάμας, Έχίον δε Πολίτης πρώτη εν ύσμίνη, Κλονίον δ' έλε δίος Αγήνωρ. 340 Δηίοχον δὲ Πάρις βάλε νείατον ώμον ὅπισθεν φεύγοντ' εν προμάχοισι, διαπρό δε χαλκόν έλασσεν. όφο' οι τους ενάριζον απ' έντεα, τόφρα δ' Αχαιοί τάφοω καὶ σκολόπεσσιν ἐνιπλήξαντες ὀρυκτῆ ένθα καὶ ένθα φέβοντο, δύοντο δὲ τεῖχος ἀνάγκη. 345

328—342. ἔνθα δ' ἀνὴρ κτέ. Es folgen die einzelnen Siege der Troer, nachdem durch das Einstürmen des Apollon die Glieder der Achäer in zerstreute Flucht aufgelöst sind (320—327). Die Aufzählung der unter Apollon's Beistand siegreichen Troianer bildet ein genaues Gegenstück zu ξ, 508—522, wo nach dem unter Poseidon's Anführung gewonnenen Hauptkampfe ebenfalls Einzelsiege achäischer Helden zusammengestellt waren. — κεδασθείσης ὑσμίνης im Gegensatze zu 312 ὑπεμειναν ἀολλεες.

Έκτωρ δὲ Τρώεσσιν ἐκέκλετο μακρὸν ἀύσας

329. Στιχίον, vgl. ν, 195 f. Aq-

κεσίλαον β, 495.

332. Μέδοντα, vgl. zu β, 727. ξξενάριξεν = 343 ξνάριζον ἀπ' ἔντεα, vgl. μ, 187.

333—336. ἤτοι — 'Οιλεύς. Dieselben vier Verse schon ν, 694—697. 339. Μηκιστῆ (wie Τυδῆ δ, 384), vgl. θ, 333 = ν, 422, wo Mekisteus ein Sohn des Echios heisst, während sie hier als Kriegsgefährten erscheinen.

340. ποώτη εν ύσμενη d. i. εν τοις πρωταγωνισταίς, in den vordersten Reihen. — Κλονέον, auch Anführer der Böoter nach β, 495.

341. νείατον gehört zu ωμον, wie νείατον ἀνθερεῶνα u. ä. Die geringe Ehre eines solchen Sieges wird aber dem Paris zu Theil.

343. $\delta \varphi \varrho$ of $-\alpha \pi$ $\delta \nu \tau \epsilon \alpha = \mu$,

344. ὀρυκτῆ nachträgliche Bestimmung zu dem entfernteren Nomen τάφρφ, die durch den Begrinvon ἐνιπλήξωσιν veranlasst wurde, vgl. zu μ, 72. — σκολόπεσσιν ist nur ein Attribut zu τάφρφ (in den

15 ,,ηηνοίν ἐπισσεύεσθαι, ἐᾶν δ' ἔναρα βροτόεντα. διν δ' ᾶν ἐγων ἀπάνευθε νεῶν ἑτέρωθι νοήσω, αὐτοῦ οἱ θάνατον μητίσομαι, οὐδέ νυ τόν γε 350 γνωτοί τε γνωταί τε πυρὸς λελάχωσι θανόντα, ἀλλὰ χύνες ἐρύουσι πρὸ ἄστεος ἡμετέροιο."

ώς εἰπών μάστιγι κατωμαδὸν ἤλασεν ἵππους, κεκλόμενος Τρώεσσι κατὰ στίχας. οἱ δὲ σὺν αὐτῷ πάντες ὁμοκλήσαντες ἔχον ἐρυσάρματας ἵππους 355 ἤχῆ θεσπεσίη. προπάροιθε δὲ Φοῖβος Ἀπόλλων ὁεῖ ὄχθας καπέτοιο βαθείης ποσσὶν ἐρείπων ἐς μέσσον κατέβαλλε, γεωύρωσεν δὲ κέλευθον

όεῖ ὄχθας καπέτοιο βαθείης ποσσίν ἐφείπων
ἐς μέσσον κατέβαλλε, γεφύρωσεν δὲ κέλευθον
μακρὴν ἦδ' εὐρεῖαν, ὅσον τ' ἐπὶ δουρὸς ἐφωή
γίγνεται, ὁππότ' ἀνὴρ σθένεος πειρώμενος ἦσιν.
360 τῆ δ' οῦ γε προχέοντο φαλαγγηδόν, πρὸ δ' Ἀπόλλων

60 τη δ΄ οι γε προχέοντο φαλαγγηθον, προ δ΄ Απόλλων αιγίδ' έχων ερίτιμον. έρειπε δε τειχος Άχαιῶν φεῖα μάλ', ως ὅτε τις ψάμαθον παῖς ἄγχι θαλάσσης,

Graben mit Pfählen, den umpfählten Graben).

347. $\tilde{\epsilon}\tilde{\alpha}\nu$ δ' $\tilde{\epsilon}\nu\alpha\rho\alpha$. Denselben Befehl giebt Nestor ζ , 68-70.

348. δν — νοήσω, vgl. 9, 10 δν — απ. θεων Εθελοντα νοήσω.

350 f. πυρός λελάχωσι θανόντα,

vgl. η, 79f., zu ξούουσι λ, 454. 352. μάστιγι — Γππους. Erst hier scheint Hektor (vgl. 269. 307) wieder seinen Wagen bestiegen zu haben, um den Fliehenden nachzusetzen. — Für den Begriff von κατωμαδόν vgl. ψ, 431 δίσκου κατωμαδίοιο.

354. ὁμοχλήσαντες erg. Γπποις, die Pferde durch Zuruf ermunternd. Die metaplastische Form ἐρυσάρματας (vgl. π, 370 ἐρυσάρματες) lässt den zweiten Theil der Zusamensetzung (ἄρματα) in seiner Flexion deutlicher erkennen, als es bei der regelmässigen Biegung der Fall wäre.

356 f. ὄχθας καπέτοιο — κατέβαλλε. Auch hier ist nur an einen Theil des Grabens (hier κάπετος, sonst τάφρος z. B. 344) zu denken, wie schon die beigefügte Bestimmung ποσσίν έρειπων und der 358 folgende Satz ὅσον τ' ἐπὶ — γι-γνεται erkennen lässt. Nach Massgabe dieser Stellen ist aber auch 361 ἔρειπε δὶ τεῖχος zu erklären. Also findet hier kein Widerspruch mit μ, 12 vgl. η, 459—463 Statt. 357. ἐς μέσον, mitten (in den Conkon) bische gradundt auch seine schon.

Graben) hinein, wodurch er eben aufgefüllt wird. 358. ὅσον τ' ἐπὶ (vgl. zu κ,

351 f.) — γίγνεται soll die Breite des Dammes (für die vielen Streitwagen 353 ff. vgl. 384 ff.) bezeichnen.

359. ὁππότ' — ἦσιν erg. τὸ ởόρο. Vgl. ψ, 432 ὅν τ' (δίσκον) αἰξηὸς ἀφῆκεν ἀνηρ πειρώμενος ῆβης. Ein solcher Wurf aber ist verhältnissmässig der stärkste. 360. πρὸ δ' Απόλλων erg. κε

aus προχέοντο nach 307 (Zeugma). 361. έρειπε δὲ τείχος, nachdem

sie den Graben hinter sich hatten. 362f. ως ότε τις πτέ. Statt das δς τ' έπεὶ οὖν ποιήση άθύρματα νηπιέησιν, ἂψ αὖτις συνέχευε ποσίν καὶ χερσίν άθύρων. ώς όα σύ, ήιε Φοίβε, πολύν κάματον καὶ διζύν σύγχεας Αργείων, αὐτοῖσι δὲ φύζαν ἐνῶρσας.

15 365

ώς οἱ μὲν παρὰ νηυσὶν ἐρητύοντο μένοντες, άλλήλοισί τε κεκλόμενοι καὶ πᾶσι θεοῖσιν χείρας ανίσχοντες μεγάλ' εύχετόωντο εκαστος. Νέστως αὐτε μάλιστα Γερήνιος, οὐρος 'Αχαιων, εύχετο, χείρ' δρέγων είς ούρανον άστερόεντα. ,,Ζεῦ πάτερ, εἴ ποτέ τίς τοι ἐν ᾿Αργεϊ περ πολυπύρω

370

ἢ βοὸς ἢ ὄιος κατὰ πίονα μηρία καίων εύχετο νοστήσαι, σὲ δ' ὑπέσχεο καὶ κατένευσας, των μνησαι, καὶ άμυνον Όλύμπιε νηλεές ημαρ, μηδ' ούτω Τρώεσσιν έα δάμνασθαι Άχαιούς."

οί δ', ώς τε μέγα εύμα θαλάσσης εύρυπόροιο

375

ως έφατ' εὐχόμενος, μέγα δ' έκτυπε μητίετα Ζεύς, άράων άίων Νηληιάδαο γέροντος. Τρώες δ' ώς ἐπύθοντο Διὸς κτύπον αἰγιόγοιο. μαλλον επ' Αργείοισι θόρον, μνήσαντο δε χάρμης.

380

Verbum συγχέη oder συγχεύη als Synonymum von Łostan gleich an ώς ότε anzuhängen, kommt noch ein besonderer Relativsatz mit dem

Verbum συνέχευε. Vgl. zu ν, 471. 364. ποσίν και χερσέν, indem er mit dem ganzen Leibe darein

springt.

365. σύ, ἤιε Φοῖβε, vgl. υ, 152 αμφὶ σέ, ἢιε Φοῖβε. ἢιος, als Beiwort des Phöbos, scheint Eins mit dem bei Spätern vorkommenden thios, der mit dem Hülferuf th Angerufene, also helfende. Nach Andern von ξημι (ἀφίημι), also = αψήτωρ ι, 404. Die Apostrophe ist ein Ausdruck der ehrfurchtsvollen und vertrauenden Bewunderung.

367-369. ως οί μεν - έχαστος. Vgl. zu 9, 345-347. &s scheint eine Rückweisung auf 344 f. zu enthalten, besonders auf die Worte δύοντο δε τείχος: weil sie sich

Iliade II, 3, Aufl.

vor dem Graben und der Mauer nicht mehr halten konnten, versuchten sie es nun - und mit besserem Erfolg - innerhalb der Mauer und bei den Schiffen.

372. πέφ ist mit dem entfernten εί zu verbinden: wenn doch, wenn

auch nur.

375. των μνησαι, vgl. Od. δ, 331 των νύν μοι μνήσαι, ebenfalls nach einem Bedingungssatze.

378. ἀράων ἀίων. Also sollte der Donner für die Achäer ein günstiges Zeichen sein. Aber die Troer beziehen das zweideutige Zeichen auf sich 379 f., und daher wird der Entscheid des Kampfes momentan aufgehalten, indem beide Theile auf jenes vertrauend ausserordentliche Anstrengungen machen (405-414). Vgl. zu v, 821.

381 f. ως τε -- καταβήσεται Aor. Conj. (vgl. z, 183), obgleich sonst

390

15 νηὸς ὑπὲς τοίχων καταβήσεται, ὁππότ' ἐπείγη
τὸς ἀνέμου· ἡ γάς τε μάλιστά γε κύματ' ὀφέλλει·
ῶς Τςῶες μεγάλη ἰαχῆ κατὰ τεῖχος ἔβαινον,
385 ἵππους δ' εἰσελάσαντες ἐπὶ πςύμνησι μάχοντο
ἔγχεσιν ἀμφιγύοις αὐτοσχεδόν, οἱ μὲν ἀφ' ἵππων,

εγχεσιν αμφιγυοις αυτοσχεσον, οι μεν αφ ιππω οί δ' ἀπό νηῶν ὕψι μελαινάων ἐπιβάντες μαχροῖσι ξυστοῖσι, τά ῥά σφ' ἐπὶ νηυσὶν ἔχειτο ναύμαχα κολλήεντα, κατὰ στόμα εἰμένα χαλκῷ.

Πάτροπλος δ', είως μὲν Αχαιοί τε Τρῶές τε τείχεος ἀμφεμάχοντο θοάων ἔπτοθι νηῶν, τόφρ' ὅ γ' ἐνὶ πλισίη ἀγαπήνορος Εὐρυπύλοιο ἤστό τε καὶ τὸν ἔτερπε λόγοις, ἐπὶ δ' ἕλκεϊ λυγρῷ φάρμακ' ἀπέσματ' ἔπασσε μελαινάων ὀδυνάων.

dieser Conjunctiv nicht vorkommt; desto häufiger der Indicativ. νηὸς hängt von ὑπὲο τοίχων ab.—

Zu ἡ γὰο — ὀφελλει vgl. γ, 62.

384. ὡς Τρώες. Die Vergleichung bezieht sich auf das nach dem Falle der Mauer (361) durch nichts mehr aufgehaltene, Alles überfluthende Eindringen der Troer in das Schiffslager der Achäer. — κατὰ τεῖχος ἔβαινον = ν, 737 κατὰ τεῖτος ἔβησαν, vgl. 0d. α, 330.

386 f. of μεν ἀφ' εππων, of δ' ἀπὸ νηῶν. Erweiternde Apposition zu μάχοντο, das zunächst nur auf die (von den Wagen herab kämpfenden) Troer ging. Uebrigens war die seltsame Kampfart unter den gegebenen Umständen nicht nur natürlich, sondern beinahe nothwendig.

387. ἐπιβάντες zur Erklärung beigefügt, — die sie jetzt, auf der Flucht, bestiegen hatten, so dass sie nun vom Hinterdeck herab kämnften (vgl. 435. 676).

388. μαχοοίσι ξυστοίσι, vgl. 677 ξυστόν μέγα – δυωχαιειχοσίπηχυ. Da Homer sonst von eigentlichem Seegefecht nichts weiss, so deutet auch dieser Ausdruck und namentlich das Epitheton γαύμαχα (Hero-

dot. 7, 89 δόρατα ναύμαχα) auf spätern Ursprung.

389. χολλήεντα, vgl. 678 χολλητόν βλήτοοισι, wahrsch aus mehrern Stücken zusammengefügt und an den Fugen mit metallenen Reifen oder Klammern eingefasst, und ebenso am obern (äussern) Ende (χατά στόμα).

390—404. Πάτροκλος. Seit dem Ende des eilften Buches (vgl. λ, 806—548 mit ebend. 648) weilt dieser im Zelte des verwundeten Eurypylos; diese Stelle soll uns wieder an ihn erinnera, um uns auf sein baldiges Auftreten vor Achilleus (π, 2 ff.) vorzubereiten.

391 f. είως τείχεος ἀματμάχοντο, so lange sie (in diesem zweiten Gange des Kampfes) um die Mauer kämpften. Zur Construction von ἀματμάχομαι vgl. π, 496. 533. σ, 20 mit π, 825. An die erste Erstürmung der Mauer im zwölften Buch wird hier nicht gedacht; ebensowenig nimmt 393 ἤστό τε χτέ. auf λ,648. 653 f. Rücksicht. Zu ἔτεοπε λ. vgl. τ, 312.

394. ἀχέσματ' — ὀδυνάων ist Prädicat zum Object φάομαχα, vgl. λ, 846 ff.

410

αὐτὰς ἐπεὶ δὴ τεῖχος ἐπεσσυμένους ἐνόησεν

Τρῶας, ἀτὰς Δαναῶν γένετο ἰαχή τε φόβος τε,

ἤμωξέν τ' ἄς' ἔπειτα καὶ ὢ πεπλήγετο μηρώ
κερσὶ καταπρηνέσσ', ὀλοφυρόμενος δ' ἔπος ηὖδα.

"Εὐρύπυλ', οὐκέτι τοι δύναμαι κατέοντί πες ἔμπης
ἐνθάδε παρμενέμεν· δὴ γὰς μέγα νεῖκος ὄρωρεν·

ἀλλὰ σὲ μὲν θεράπων ποτιτερπέτω, αὐτὰς ἔγωγε
σπεύσομαι εἰς ἀχιλῆα, ῖν' ὀτρύνω πολεμίζειν.
τίς δ' οἰδ' εἴ κέν οἱ σὺν δαίμονι θυμὸν ὀρίνω
παρειπών; ἀγαθὴ δὲ παραίφασίς ἐστιν ἑταίρου."

τὸν μὲν ἄς' ὡς εἰπόντα πόδες φέρον· αὐτὰς ἀχαιοί
Τρῶας ἐπερχομένους μένον ἔμπεδον, οὐδ' ἐδύναντο

Τρῶας ἐπερχομένους μένον ἔμπεδον, οὐδ' ἐδύναντο παυροτέρους περ ἐόντας ἀπώσασθαι παρὰ νηῶν. οὐδέ ποτε Τρῶες Δαναῶν ἐδύναντο φάλαγγας ἡηξάμενοι κλισίησι μιγήμεναι ἦδὲ νέεσσιν. ἀλλ' ὡς τε στάθμη δόρυ νήιον ἐξιθύνει τέκτονος ἐν παλάμησι δαήμονος, ὡς ῥά τε πάσης εὖ εἰδῆ σοφίης ὑποθημοσύνησιν Ἀθήνης, ὡς μὲν τῶν ἐπὶ Ἰσα μάχη τέτατο πτόλεμός τε

395 f. ἐπεὶ δὴ τεῖχος ἐπεσσυμένους κτέ. = μ, 143 f. Das folgende Glied ἀτὰς Δαν. — φόβος τε ist unmittelbar und als Ergänzung mit dem ersten Object τεῖχος ἐπεσσυμένους zu verbinden, so dass unter diesem Ausdruck nicht nur das Andringen, sondern auch das Hindurchdringen der Troer durch die Mauer — als Veranlassung der Flucht der Achäer — verstanden wird.

397 f. $\ddot{\phi}\mu\omega\xi\epsilon\nu - \eta\ddot{v}\delta\alpha = 0d$.

400. δη γάο, vgl. zu Od. α, 194 δη γάο μιν ξφαντ' ξπιδήμιον είναι

401. $\vartheta \varepsilon \rho \acute{\alpha} \pi \omega \nu$ ist auch λ , 843 erwähnt.

402. Γν' ὀτρύνω πολεμίζειν, nach dem Rathe oder Wunsche des Nestor λ, 790 f., wo auch die zwei folgenden Verse mit einer einzigen Verschiedenheit vorkommen.

406. Τοῶας ἐπερχομένους, vgl. 380. 385. — μένον ἔμπτέδον = 367 ἐρητύοντο μένοντες. — οὐδ' ἐδύ-ναντο = άλλ' ὅμως οὐχ ἐδύναντο. Während Patroklos sich auf dem Wege befindet, wird die Beschreibung der Schlacht fortgesetzt.

409. zλισίησι μιγήμεναι ή. ν., ganz bis in das Schiffslager hindurchdringen.

410. $\tilde{\omega}_S$ τε στάθμη. Ein neues Gleichniss zur Bezeichnung des unentschieden inne stehenden Kampfes; andere s. μ , 421 — 424 und 433 — 436. Zu στάθμη vgl. Od. ε, 245 ℓ nl στάθμην ℓ θυνεν.

412. σοφίης. Das einzige Beispiel dieses Stammes in beiden homerischen Gedichten.

15 άλλοι δ' άμφ' άλλησι μάχην εμάχοντο νέεσσιν.

Έχτωρ δ' άντ' Αίαντος ἐείσατο χυδαλίμοιο. τω δὲ μιῆς περὶ νηὸς ἔγον πόνον, οὐδ' ἐδύναντο ούθ' ὁ τὸν ἐξελάσαι καὶ ἐνιπρῆσαι πυρὶ νῆας, ούθ' ό τὸν ἂψ ὤσασθαι, ἐπεί ό' ἐπέλασσέ γε δαίμων. ένθ' νία Κλυτίοιο Καλήτορα φαίδιμος Αίας,

420 πῦρ ἐς νῆα φέροντα, κατὰ στῆθος βάλε δουρί. δούπησεν δὲ πεσών, δαλὸς δέ οἱ ἔκπεσε χειρός. Έχτωρ δ' ώς ενόησεν ανεψιον οφθαλμοΐσιν έν χονίησι πεσόντα νεός προπάροιθε μελαίνης. Τρωσί τε καὶ Αυκίοισιν εκέκλετο μακρον ἀύσας

425 , Τρώες καὶ Λύκιοι καὶ Δάρδανοι άγγιμαγηταί, μη δή πω χάζεσθε μάχης εν στείνει τῷδε, άλλ' νία Κλυτίοιο σαώσατε, μή μιν Αχαιοί τεύχεα συλήσωσι νεῶν ἐν ἀγῶνι πεσόντα."

ως είπων Αίαντος ακόντισε δουρί φαεινω.

430 τοῦ μὲν ἄμαρθ', ὁ δ' ἔπειτα Αυκόφρονα Μάστορος νίόν, Αίαντος θεράποντα Κυθήριον, ός δα παρ' αὐτῷ ναί', έπεὶ άνδρα κατέκτα Κυθήροισι ζαθέοισιν, τόν δ' έβαλεν κεφαλήν ύπερ οθατος όξει χαλκώ, έσταότ' άγχ' Αΐαντος δ δ' υπτιος εν πονίησιν 435 νηὸς ἄπο πρύμνης γαμάδις πέσε, λύντο δὲ γυῖα. Αίας δ' ἐρρίγησε, κασίγνητον δὲ προσηύδα

415. ἐείσατο von είμι, wie Od. χ, 89, unten 544. Vgl. zu λ, 358 χαταείσατο.

416-418. τω δὲ μιῆς περὶ νηός. Dieselbe Erscheinung, wie beim Kampf beider Heere, zeigt sich nun auch im Einzelkampfe des Hektor und Aias. Keiner der beiden Helden kann den andern besiegen; dagegen erlegen theils sie selbst, theils ihre Freunde manchen andern zweiten Ranges.

417. νηας absichtlich allgemein, weil Hektor nicht gerade nur das Eine Schiff anzünden wollte, sondern am liebsten alle angezündet

hätte.

418. δαίμων fasst beide hier handelnden Götter, Zeus und Apollon, zusammen.

419. Khutlowo, eines Bruders des Priamos nach v, 238, daher Kaletor 422 ανεψιός (Επτορος) genannt wird.

420. Es vña, worauf sich Aias

426. μη δη πω, doch ja nicht, ja nicht etwa. στείνει eigentlich oder bildlich? vgl. zu 9, 476.

428. νεών έν αγώνι s. v. a. ω. 141 εν νηών αγύρει = εν τῷ ναυστάθμω.

435. νηὸς ἄπο πούμνης, vgl. zu 387 ἀπὸ νηῶν — ἐπιβάντες.

,, Τεύκρε πέπον, δή νωιν απέκτατο πιστός έταιρος 15 Μαστορίδης, δν νῶι Κυθηρόθεν ἔνδον ἐόντα ίσα φίλοισι τοχεῦσιν ἐτίομεν ἐν μεγάροισιν. τον δ' Έπτως μεγάθυμος απέπτανε. ποῦ νύ τοι ὶοί ωχύμοροι καὶ τόξον, ὅ τοι πόρε Φοϊβος Απόλλων:" ως φάθ', ὁ δὲ ξυνέηκε, θέων δέ οἱ ἄγχι παρέστη, τόξον έχων έν χειρί παλίντονον ήδε φαρέτρην λοδόχον μάλα δ' ώχα βέλεα Τρώεσσιν εφίει. καί δ' έβαλε Κλείτον Πεισήνορος άγλαὸν υίόν, 445 Πουλυδάμαντος έταῖρον άγαυοῦ Πανθοίδαο, ήνία γεροίν έχοντα. ὁ μεν πεπόνητο καθ' ἵππους. τῆ γὰο ἔχ' ἦ ὁα πολὺ πλεῖσται κλονέοντο φάλαγγες, Έχτορι καὶ Τρώεσσι χαριζόμενος τάχα δ' αὐτῷ ήλθε κακόν, τό οἱ οὕ τις ἐρύκακεν ἱεμένων περ. 450 αθχένι γάρ οἱ όπισθε πολύστονος ἔμπεσεν ἰός. ήριπε δ' έξ οχέων, ύπερώησαν δέ οι ίπποι κείν' όχεα κροτέοντες. άναξ δ' ενόησε τάχιστα Πουλυδάμας, καὶ πρώτος ἐναντίος ἤλυθεν ἵππων. τοὺς μὲν ὅ γ' Αστυνόω Προτιάονος υίει δῶχεν, 455 πολλά δ' επώτρυνε σχεδόν ζοχειν είσορόωντα ίππους αὐτὸς δ' αὐτις ἰων προμάχοισιν ἐμίχθη. Τεύχρος δ' άλλον διστόν έφ' Έχτορι χαλχοχορυστή

438. Κυθ. ἔνδον ἐόντα = παρ' ἡμῖν ἐπιδημοῦντα, vgl. ν, 363.

440. ποῦ νύ τοι τοῖ, vgl. ε, 171. 441. ὅ τοι πόρε Φοῖβος Δ. Dies konnte von allen ausgezeichneten Bogenschützen gesagt werden; so von Pandaros β, 827, vgl. mit δ, 106—111.

443. παλίντονον, vgl. zu 9, 266. Bei φαρέτηην erg. φορῶν aus ἔχων ἐν χειρί.

446. έταιρον, also nach dem Folgenden wohl auch θεράποντα und ήνεοχον.

448. τῆ γὰρ ἔχε, erg. τοὺς ἔππους, und darum machte ihm die
Lenkung der Rosse besondere Mühe
(πεπόνητο).

449. Έχτορι — χαριζόμενος, da er wahrscheinlich ein Dardanier war, wie des Polydamas Bruder, Euphorbos, π, 807 Δάρδανος ἀνήρ genannt wird. Die zwei Verse Έχτορι — ἐεμένων περ kommen e, 291 f. wieder vor.

451. ὅπισθε, von hinten, indem er, mit den unruhigen Pferden beschäftigt, wohl in den Fall kommen konnte, dem Feinde den Rücken zu kehren. Auf die Unruhe der Pferde deutet auch 456 εἰσορόωντα ππους.

456. σχεδόν, wahrscheinlich in seiner Nähe, während er zu Fuss kämpfte.

15 αΐνυτο, καί κεν έπαυσε μάχην έπὶ νηυσὶν Αχαιών, 460 εί μιν αριστεύοντα βαλών έξείλετο θυμόν. άλλ' οὐ ληθε Διὸς πυπινὸν νόον, ός δ' ἐφύλασσεν Έχτος, ατάρ Τεύχρον Τελαμώνιον εύχος απηύρα, ός οἱ ἐυστρεφέα νευρήν ἐν ἀμύμονι τόξω όηξ' επί τω ερύοντι παρεπλάγχθη δε οί άλλη 465 ίδς χαλκοβαρής, τόξον δέ οἱ ἔκπεσε χειρός. Τεύχρος δ' έρρίγησε, κασίχνητον δε προσηύδα ,, δ πόποι, ή δη πάγχυ μάχης επὶ μήδεα κείρει δαίμων ήμετέρης, ό τέ μοι βιὸν ἔκβαλε χειρός, νευρήν δ' έξέρρηξε νεόστροφον, ήν ενέδησα 470 πρώιον, ὄφρ' ανέχοιτο θαμά θρώσκοντας διστούς." τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα μέγας Τελαμώνιος Αΐας ,, ὦ πέπον, ἀλλὰ βιὸν μὲν ἔα καὶ ταρφέας ἰούς κείσθαι, έπεὶ συνέχευς θεὸς Δαναοίσι μεγήρας. αὐτὰρ χερσὶν έλων δολιχὸν δύρυ καὶ σάκος ώμω 475 μάρναό τε Τρώεσσι καὶ άλλους ὄρνυθι λαούς. μή μαν ασπουδί γε, δαμασσάμενοί περ, έλοιεν νηας ἐυσσέλμους, άλλὰ μνησώμεθα χάρμης." ώς φάθ' · ό δε τόξον μεν ενί κλισίησιν έθηκεν,

αὐτὰρ ος καιρο εξιροισι σάκος θέτο τετραθέλυμνον,

459. καί κεν ἔπαυσε μάχην (vgl. η, 29), und er hätte dem ganzen Kample — ein Ende gemacht, wenn er ihn (den Hektor), der eben seine tapfersten Thaten vollbrachte, getroffen und getödtet hätte.

461. Διός — νόον. Von hier an tritt Zeus selbst an die Stelle des Apollon; vgl. 567. 594. 603. 637.

464. ἐπὶ τῷ ἐρύοντι, als er (Teukros) auf jenen (den Hektor) zielte, die Sehne anzog. Uebrigens ist auch hier nicht an eine persönliche Einmischung des Zeus zu denken: ygl. zu 242 und 490.

467. $\ell \pi l - \varkappa \ell l \varrho \ell l$, eig. darüber hin schneiden, abmähen, d. h. etwas in seiner ganzen Ausdehnung, durchaus vereiteln, wie π , 120.

468. ο τε, erklärendes Relati-

vum, welcher, als welcher = da er, ut qui.

470. πρώιον, am (heutigen) Morgen, in Folge des Unfalles, der ihn nach 3, 328 am vorigen Tage betroffen hatte.

473. συνέχευε. συγγέω oft verschütten, daher unnütz machen, verderben. Vgl. 484. 489 βλα-φθέντα βέλ.

476. ἀσπουδί wie 228 ἀνιδρωτὶ = ἄνευ σπουδῆς. Vgl. zu β, 99 σπουδῆ. Den Gegensatz macht ἀλ λὰ μνησώμεθα χάρμης.

478. $\acute{o}$ dè $\tau \acute{o} \acute{s}o \nu$. Ungewöhnliche Verlängerung von $\acute{d}$ è vor einfacher Muta. Vgl. ϕ , 352 $\tau \acute{a}$ $\pi \epsilon \rho \ell$. — Die Lagerhütte des Teukros muss ganz in der Nähe gewesen sein.

485

490

500

κρατὶ δ' ἐπ' ἰφθίμφ κυνέην εὖτυκτον ἔθηκεν, 15
[Ἐππουριν, δεινὸν δὲ λόφος καθύπερθεν ἔνευεν] 481
εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος, ἀκαχμένον ὀξέι χαλκῷ,
βῆ δ' ἰέναι, μάλα δ' ὧκα θέων Αἴαντι παρέστη.

Έκτωρ δ' ώς είδεν Τεύκρου βλαφθέντα βέλεμνα, Τρωσί τε καὶ Αυκίοισιν ἐκέκλετο μακρὸν ἀύσας ,, Τρώες καὶ Λύκιοι καὶ Δάρδανοι άγχιμαχηταί, ανέρες έστε, φίλοι, μνήσασθε δε θούριδος άλκης νησς ανά γλαφυράς δη γάρ ίδον δφθαλμοῖσιν ανδρός αριστήρος Διόθεν βλαφθέντα βέλεμνα. δεία δ' αρίγνωτος Διὸς ανδράσι γίγνεται αλκή, ημέν ότεοισιν αῦδος ὑπέρτερον ἐγγυαλίξη, ηδ' ότινας μινύθη τε καὶ οὐκ εθέλησιν αμύνειν, ώς νῦν Αργείων μινύθει μένος, άμμι δ' ἀρήγει. άλλα μάχεσθ' έπὶ νηυσίν αολλέες. δς δέ κεν υμεων βλήμενος ήὲ τυπεὶς θάνατον καὶ πότμον ἐπίσπη, τεθνάτω. οδ οἱ ἀεικὲς ἀμυνομένω περὶ πάτρης τεθνάμεν άλλ' άλοχός τε σόη καὶ παϊδες οπίσσω, καὶ οἶκος καὶ κλῆρος ἀκήρατος, εί κεν Αχαιοί οίχωνται σύν νηυσί φίλην ές πατρίδα γαΐαν."

ως εἰπων ἄτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἐκάστου. Αἴας δ' αὖθ' ἐτέρωθεν ἐκέκλετο οἶς ἐτάροισιν ,,αἰδως, Άργεῖοι. νῦν ἄρκιον ἢ ἀπολέσθαι

480. χρατί δ' — ἔθηκεν = γ, 336, woher auch der folgende Vers = λ, 42 mitgeflossen zu sein scheint. Aber solche rubige Ausmalung ist hier dem Zusammenhange zuwider. — Die Bogenschützen trugen keine Helme nach ν, 714.

490. ὁεῖα ở ἀρίγνωτος. Zur Rechtfertigung des Ausdrucks Διόθεν βλαφθέντα.

491 f. έγγυαλίξη im einzelnen Falle, μινύθη καὶ οὐκ ἐθέλησιν anhaltend und dauernd.

498. ἀχήφατος, Prädicat, parallel mit dem vorhergehenden σόη. Diese Verse enthalten die positiven Vortheile und Trostgründe für die im Kampf für das Vaterland Fallenden. Daher die Verbindung durch άλλά, gleichsam: aber noch mehr. 502. αἰδώς, Ἀργεῖοι. Vgl. zu ε, 787. Eine Schande, Schmach ist es, nämlich, wie sich aus der ganzen Situation ergiebt, dass wir uns immer weiter zurückschlagen lassen. — νῦν ἄρχιον, vgl. zu β, 393 und Odyss. χ, 65 νῦν ὑμῖν παράκειται, vgl. mit Herod. 7, 11 άλλὰ ποιξειν ἢ παθξειν προχέεται ἀγών. Sinn: Jetzt bleibt uns keine andere Wahl übrig als...; wollen wir also nicht zu Grunde gehen und

15 ήὲ σαωθῆναι καὶ ἀπώσασθαι κακὰ νηῶν.
ἡ ἔλπεσθ', ἢν νῆας ἕλη κορυθαίολος Ἑκτωρ,

505 ἐμβαδὸν ὕξεσθαι ῆν πατρίδα γαῖαν ἕκαστος; ἢ οὖκ ὀτρύνοντος ἀκούετε λαὸν ἄπαντα Ἑκτορος, ὸς δὴ νῆας ἐνιπρῆσαι μενεαίνει; οὖ μὰν ἔς γε χορὸν κέλετ' ἐλθέμεν, ἀλλὰ μάχεσθαι. ἡμῖν δ' οὖ τις τοῦδε νόος καὶ μῆτις ἀμείνων,

510 ἢ αὐτοσχεδίη μῖξαι χεῖράς τε μένος τε. βέλτερον, ἢ ἀπολέσθαι ἕνα χρόνον ἢὲ βιῶναι, ἢ δηθὰ στρεύγεσθαι ἐν αἰνῆ δηιοτῆτι ώδ° αὕτως παρὰ νηυσὶν ὑπ² ἀνδράσι χειροτέροισιν." ὡς εἰπων ὤτρυνε μένος καὶ θυμὸν ἑκάστου.

515 ἔνθ' Έκτωρ μὲν Ελε Σχεδίον Περιμήδεος υίον, ἀρχὸν Φωκήων, Αἴας δ' Ελε Λαοδάμαντα ήγεμόνα πρυλέων, Αντήνορος ἀγλαὸν υίον Πουλυδάμας δ' Ώτον Κυλλήνιον ἐξενάριξεν, Φυλείδεω Εταρον, μεγαθύμων ἀρχὸν Ἐπειῶν.

520 τῷ δὲ Μέγης ἐπόρουσεν ἰδών· ὁ δ' ὕπαιθα λιάσθη Πουλυδάμας. καὶ τοῦ μὲν ἀπήμβροτεν· οὐ γὰρ Ἀπόλλων

uns zugleich in ewige Schande stürzen, so müssen wir die Feinde zurückschlagen.

505. εμβαδόν, d.i. πεζη δια θα-

λάσσης πορευόμενοι.

508. οὐ μὰν — κέλεται κτέ., d. h. spielend und scherzend læst sich die Gefahr nicht beseitigen, sondern nur in entscheidendem Kampfe.

509. τοῦδε — ἀμείνων ἢ, vgl. zu Od. ζ, 182 οὐ μὲν γὰο τοῦ γε κρεῖσσον καὶ ἄρειον ἢ ὅψ' — ἔχητον.

511. $\tilde{\eta}$ ἀποιλεσθαι — $\tilde{\eta}$ ὲ βιώναι. Diese beiden Glieder bilden zusamen Ein Hauptglied als Gegensatz des folgenden $\tilde{\eta}$ (als) $\delta \eta \vartheta \dot{\alpha}$ στοεύγεσθαι, indem sie gemeinschaftlich den Begriff ausdrücken: auf Ein Mal entscheiden, Ein für alle Mal wählen zwischen Tod und Leben. Einen ähnlichen Gedanken spricht Odysseus Od. μ , 350 f. aus , wo

ἄπαξ unserm ἕνα χρόνον entspricht. Ueber στρεύγεσθαι vgl. das dort zu 351 Bemerkte.

513. ωδ' αἔτως, so sonst, d. h. ganz umsonst (ohne Zweck und Er-

fale)

515 ff. $\tilde{\epsilon} r \vartheta$ "Extwo. Eine neue Reihe von Einzelkämpfen, worin aber immer noch Hektor und Aias den Mittelpunct bilden; vgl. 552. 560. Auch einen Schedios, der aber Sohn des Iphitos ist, führt der Katalogos β , 517 als Anführer der Pheker an, und der wird ϱ , 306 von Hektor erlegt; vgl. Einleit. S. 7.

518. Κυλλήνιον, d. h. aus dem Hafenort Kyllene im Lande der Eleer (Epeier). Daher ist auch Otos ein Gefährte des Phyleiden Meges.

520. ὕπαιθα, Verlängerung von ὑπό (ὑπαι), die aber nur in einigen der spätern Bücher der Iliade vorkommt: wahrsch. seitwärts.

εία Πάνθου υίὸν ενὶ προμάχοισι δαμήναι. 15 αὐτὰρ ὁ γε Κροίσμου στηθος μέσον οὔτασε δουρί. δούπησεν δε πεσών, ό δ' ἀπ' ώμων τεύχε' εσύλα. τόφρα δὲ τῷ ἐπόρουσε Δόλοψ αίχμῆς εὖ εἰδώς, 525 Λαμπετίδης, δν Λάμπος εγείνατο φέρτατος ανδρών, Λαομεδοντιάδης, εὐ εἰδότα θούριδος άλκῆς, ος τότε Φυλείδαο μέσον σάχος ούτασε δουρί έγγύθεν όρμηθείς. πυχινός δέ οἱ ήρχεσε θώρηξ, τόν δ' ἐφόρει γυάλοισιν ἀρηρότα· τόν ποτε Φυλεύς* 530 ήγαγεν έξ Έφύρης, ποταμού άπο Σελλήεντος. ξείνος γάρ οι έδωκεν άναξ άνδρων Εὐφήτης ές πόλεμον φορέειν, δηίων ανδρών αλεωρήν. ός οἱ καὶ τότε παιδὸς ἀπὸ χροὸς ἤρκεσ' ὅλεθρον. τοῦ δὲ Μέγης πόρυθος γαλκήρεος ιπποδασείης 535 χύμβαχον αχρότατον νύξ' έγχεϊ όξυόεντι, δήξε δ' ἀφ' ἵππειον λόφον αὐτοῦ· πᾶς δέ χαμᾶζε κάππεσεν εν κονίησι, νέον φοίνικι φαεινός. έως ό τῷ πολέμιζε μένων, ἔτι δ' ἔλπετο νίκην, τόφρα δέ οἱ Μενέλαος ἀρήιος ήλθεν ἀμύντωρ, 540 στη δ' ευράξ σύν δουρί λαθών, βάλε δ' ώμον όπισθεν. αίχμη δε στέρνοιο διέσσυτο μαιμώωσα, πρόσσω ιεμένη· δ δ' άρα πρηνής ελιάσθη. τω μέν ἐεισάσθην χαλχήρεα τεύχε' ἀπ' ώμων

526. Λαμπετίδης. Bemerkenswerthe Freiheit in der Bildung der Patronymica, da der Stammanmar Αάμπος, nicht Λαμπετός ist. Zu Λάμπος — Λαομεδοντιάδης vgl. v, 237f. und γ, 147.

530. γυάλοισιν άρηρότα, vgl. zu ε, 99 θώρηχος γύαλον.

531. ξξ Εφύρης, vgl. zu β, 659. Andere verstehen das in Elis, wo es auch einen Selleeis giebt.

534. $\delta \varsigma$, näml. $\vartheta \dot{\omega} \varrho \eta \xi$. Der ganze Vers ist Wiederaufnahme von 529.

535. τοῦ δὲ (d. i. Δόλοπος) ist von κόρυθος abhängig und dies von κύμβαχον.

537. όῆξε δ' ἀφ' Γ. λ. αὐτοῦ.

 $\alpha \dot{\nu} \tau o \tilde{\nu}$ geht auf den Dolops selbst und hängt von $\dot{\alpha} \pi \xi o \rho \eta \xi \varepsilon$ ab. $\pi \tilde{\alpha} \xi$ erg. $\lambda \dot{\phi} \phi o \xi$.

539. $\delta - \pi o \lambda \xi \mu \zeta \varepsilon - \xi \lambda \pi \varepsilon \tau o$ geht beides auf Dolops, dagegen $\tau \tilde{\varphi}$ wie im folgenden Vers of auf Meges.

541. στη δ' εὐράξ, vgl. zu λ, 251.

— εὐράξ, seitwärts, doch mehr von hinten, nicht gerade neben den Kämpfenden.

542. μαιμώωσα, wie wenn von einem beseelten Wesen die Rede wäre. Die folgenden Worte sind anblörend

544. ξεισάσθην, ξφώρμησαν, vgl. 415 ξείσατο.

15 συλήσειν Έχτως δὲ κασιγνήτοισι κέλευσεν
546 πᾶσι μάλα, πρῶτον δ' Ίκεταονίδην ἐνένιπεν
ἴφθιμον Μελάνιππον. ὁ δ' ὄφρα μὲν εἰλίποδας βοῦς
βόσκ' ἐν Περκώτη, δηίων ἀπονόσφιν ἐόντων
αὐτὰρ ἐπεὶ Δαναῶν νέες ἤλυθον ἀμφιέλισσαι,

550 ἂψ εἰς Ἰλιον ἦλθε, μετέπρεπε δὲ Τρώεσσιν, ναῖε δὲ πὰρ Πριάμφ, ὁ δέ μιν τίεν ἶσα τέχεσσιν. τόν ὁ Ἐχτωρ ἐνένιπεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔχ τ' ὀνόμαζεν. ,,οὕτω δή, Μελάνιππε, μεθήσομεν; οὐδέ νυ σοί περ ἐντρέπεται φίλον ἦτορ ἀνεψιοῦ χταμένοιο;

555 οὐχ ὁράρς οἶον ⊿όλοπος περὶ τεύχε' ἔπουσιν;
ἀλλ' ἔπευ· οὐ γὰρ ἔτ' ἔστιν ἀποσταδὸν ᾿Αργείοισιν μάρνασθαι, πρίν γ' ἢὲ κατακτάμεν ἢὲ κατ' ἄκρης ᾿Τλιον αἰπεινὴν ἑλέειν κτάσθαι τε πολίτας."

ως είπων ό μεν ήρχ', ό δ' άμ' ξοπετο Ισόθεος φώς.

560 Αργείους δ' ἄτρυνε μέγας Τελαμώνιος Αΐας.
,,ὦ φίλοι, ἀνέρες ἔστε, καὶ αἰδῶ θέσθ' ἐνὶ θυμῷ,
ἀλλήλους τ' αἰδεῖσθε κατὰ κρατερὰς ὑσμίνας.
αἰδομένων ἀνδρῶν πλέονες σόοι ἢὲ πέφανται
φευγόντων δ' οὕτ' ἄρ κλέος ὄρνυται οὕτε τις ἀλκή."

565 ως έφαθ', οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ ἀλέξασθαι μενέαινον, ἐν θυμῷ δ' ἐβάλοντο ἔπος, φράξαντο δὲ νῆας

545. αασιγνήτοισι, den Vettern (Geschwisterkindern). Ein solcher war auch Melanippos als Sohn des Hiketaon nach v, 238.

547. ἄφρα μέν, wie sonst ἕως μέν (oben 277), eig. aus dem Gegensatz 549 zu ergänzen. Hier wird es aber auch durch den Zusatz δηίων ἀπονόσφιν ἐόντων erklärt.

548. ἐν Περχώτη, vgl. zu β, 835. λ, 229.

553. ούτω δη — μεθήσομεν; Vgl. ξ, 364 και δ' αὐτε μεθίεμεν Έκτοοι νίκην; — οὐδέ νυ — ητοο — Od. α, 59.

555. οίον — περί — ξπουσιν,

wie sie geschäftig, eifrig darauf aus sind, sich bemühen. Vgl. zu λ, 776 ἀμφὶ βοὸς ἕπετον κρέα.

557. ἢὲ κατακτάμεν (ἡμᾶς ἐκείνους) ἢὲ — ἐλέειν (ἐκείνους) ἢὶn-lich wie 502 ἢ ἀπολέσθαι ἢὲ σαωθῆναι κτέ. Zu κατ' ἄκρης vgl. Od. ε, 313.

561-564. $\vec{\omega}$ $\varphi \ell \lambda o \iota$ — $\vec{\alpha} \lambda z \acute{\eta}$, beinahe wie ε , 529-532; über die Formel $\alpha l \delta \tilde{\omega}$ $\vartheta \ell \sigma \vartheta$ ' $\ell \nu l$ $\vartheta \nu \mu \tilde{\varphi}$ zu ν , 121.

566 f. φράξαντο δὲ νῆας ἔ. χ., sie bildeten wieder einen πύργος (vgl. zu ξ, 371—377) vor den Schiffen. Vgl. 571 ἐξάλμενος und 615—622.

ξοκεί γαλκείω· έπὶ δὲ Ζεὺς Τοῶας ἔγειρεν. 15 'Αντίλοχον δ' ἄτρυνε βοην άγαθος Μενέλαος. ,, 'Αντίλος', ού τις σείο νεώτερος άλλος 'Αχαιών, ούτε ποσίν θάσσων ούτ' , άλκιμος ώς σύ μάχεσθαι. 570 εί τινά που Τρώων εξάλμενος άνδρα βάλοισθα."

ώς είπων δ μεν αθτις απέσσυτο, τον δ' δρόθυνεν. έκ δ' έθορε προμάχων, καὶ ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ αμφὶ ε παπτήνας υπὸ δὲ Τρῶες κεκάδοντο ανδρός ακοντίσσαντος. ό δ' ούχ άλιον βέλος ήχεν, άλλ' Ίχετάονος υίὸν ὑπέρθυμον Μελάνιππον, νισσόμενον πόλεμόνδε, βάλε στηθος παρά μαζόν. δούπησεν δὲ πεσών, τὸν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψεν. Αντίλοχος δ' επόρουσε κύων ώς, ός τ' επὶ νεβρώ βλημένω ἀίξη, τόν τ' έξ εὐνησι θορόντα θηρητήρ ἐτύχησε βαλών, ὑπέλυσε δὲ γυῖα. ως επί σοί, Μελάνιππε, θόρ' Αντίλοχος μενεχάρμης τεύχεα συλήσων. άλλ' οὐ λάθεν Έχτορα δίον, ός όα οἱ αντίος ήλθε θέων ανα δηιοτῆτα. Αντίλοχος δ' οὐ μεῖνε, θοός περ ἐων πολεμιστής, άλλ' ό γ' ἄρ' ἔτρεσε θηρὶ κακὸν φέξαντι ἐοικώς, ός τε κύνα κτείνας ή βουκόλον άμφὶ βόεσσιν φεύγει πρίν περ δμιλον ἀολλισθήμεναι ἀνδρῶν.

ως τρέσε Νεστορίδης, έπὶ δὲ Τρῶές τε καὶ Έκτωρ

580

575

585

567. ἐπὶ δέ, gegen sie und das

ξοχος χάλχειον. 568. Άντίλοχον. Der jugendliche Held Antilochos, ein Liebling des Dichters, soll abermals Gelegenheit erhalten, etwas Ungewöhnliches zu vollbringen, vgl. zu &, 457. Auf ein innigeres Verhältniss zwischen ihm und Menelaos deutet auch ϵ , 561-575.

570. ούτε ποσίν — μάχεσθαι, vgl. Od. γ, 112.

571. εί τινα — βάλοισθα. Ein wünschender Bedingungssatz; vgl. zu Od. &, 388.

573 ff. και ακόντισε - ήκεν =

d, 496-498.

577. νισσόμενον πόλεμόνδε, vgl. zu v, 186 und oben 559.

579. zύων ως, — νεβρῷ, also seinem Gegner an Tapferkeit über-

581. ἐτύχησε βαλών, vgl. μ, 189 βάλε — τυχήσας und δ, 106—108. 585. οὐ μείνε - πολεμιστής =

586. θηρί — ἐοικώς. Eine Andeutung, dass auch Antilochos den nächsten Zweck seines Ausfalls erreicht habe. Eine Ausführung dieser kurzen Vergleichung giebt Virgil. Aen. 11, 809-815.

15 ήχη θεσπεσίη βέλεα στονόεντα χέοντο.

591 στῆ δὲ μεταστρεφθείς, ἐπεὶ ἵκετο ἔθνος ἐταίρων.
Τοῶες δὲ λείουσιν ἐοικότες ωμοφάγοισιν

Τρῶες δὲ λείουσιν ἐοικότες ώμοφάγοισιν νηυσίν ἐπεσσεύοντο, Διὸς δ' ἐτέλειον ἐφετμάς, ὅ σφισιν αἰὲν ἔγειρε μένος μέγα, θέλγε δὲ θυμόν

595 Αργείων καὶ κῦδος ἀπαίνυτο, τοὺς δ' ὀρόθυνεν. Έκτορι γάρ οἱ θυμὸς ἐβούλετο κῦδος ὀρέξαι Πριαμίδη, ἱνα νηυσὶ κορωνίσι θεσπιδαὲς πῦρ ἐμβάλοι ἀκάματον, Θέτιδος δ' ἐξαίσιον ἀρήν πᾶσαν ἐπικρήνειε· τὸ γὰρ μένε μητίετα Ζεύς,

600 νηὸς καιομένης σέλας ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι ἐκ γὰρ δὴ τοῦ ἔμελλε παλίωξιν παρὰ νηῶν θησέμεναι Τρώων, Δαναοῖσι δὲ κῦδος ὀρέξαι. τὰ φρονέων νήεσσιν ἔπι γλαφνρῆσιν ἔγειρεν Έκτορα Πριαμίδην, μάλα περ μεμαῶτα καὶ αὐτόν.

605 μαίνετο δ' ώς ὅτ' ᾿Αρης ἐγχέσπαλος ἢ όλοὸν πῦρ οὔρεσι μαίνηται, βαθέης ἐν τάρφεσιν ὕλης · ἀφλοισμὸς δὲ περὶ στόμα γίγνετο, τω δέ οἱ ὅσσε

591. $\sigma \tau \tilde{\eta} \delta \tilde{\epsilon} - \tilde{\epsilon} \tau \alpha l \rho \omega \nu = \lambda$, 595.

592. Τοῶες δὲ λείουσιν. Die Wirkung von Hektor's Ermunterungen 545 ff. und seinem Beispiel.

gen 545 ff. und seinem Beispiel. 593. Διὸς δ' ἐτέλειον ἐφετμάς. Vgl. α, 5 und oben 232—235. Die entscheidende Wendung bei Achilleus und Patroklos rückt immer näher.

594. θέλγε δε θυμόν, vgl. μ, 255, er bannte den Muth (Nitzsch).

596. "Εχτορι, nicht um seiner selbst willen, sondern nur als Werkzeug für den Willen des Zeus.

598. ξξαίσιον, unheilbringend (eigentlich über Gebühr und Mass hinausgehend). Auch durch diesen Ausdruck stellt sich der Dichter ganz auf die Seite der Achäer und ebenso durch 601 f.

599. τὸ γὰρ μένε, denn darauf wartete. Thetis hatte freilich nicht speciell die Verbrennung eines oder mehrerer achäischer Schiffe gewünscht; aber die von ihr gewünschte Zurückdrängung und Niederlage der Achäer (a, 409 f.) wurde am sichersten in dieser Form erreicht.

601. παλίωξιν παρά νηῶν. Diese wird π, 652—655 von Zeus dem Patroklos zugewiesen.

602. Δαναοῖσι κῦδος ὀφέξαι, vgl. oben 234 f.

603. νήεσσιν ἔπι — ἔγειρεν, vgl. oben 567.

605. ώς 67 Aons. Hier drängt sich wieder Gleichniss auf Gleichniss, vgl. 618. 624. 630, um auf den wichtigen Moment vorzubereiten; vgl. zu 629.

607. ἀφλοισμός, das Schäumen, vielleicht verwandt mit ἀφρός, ἀφρέω, ἀφρίζω. Vgl. φ, 361 ἀνὰ δ' ἔφλυε.

λαμπέσθην βλοσυρησιν ύπ' όφρύσιν, άμφὶ δὲ πήληξ 15 σμερδαλέον προτάφοισι τινάσσετο μαρναμένοιο. [Εκτορος αὐτὸς γάρ οἱ ἀπ' αἰθέρος ἦεν ἀμύντωρ 610 Ζεύς, ός μιν πλεόνεσσι μετ' ανδράσι μοῦνον ἐόντα τίμα καὶ κύδαινε. μινυνθάδιος γὰς ἔμελλεν έσσεσθ' ήδη γάρ οι επώρνυε μόρσιμον ήμαρ Παλλάς 'Αθηναίη ύπὸ Πηλείδαο βίηφιν.] καί δ' έθελεν δήξαι στίχας ανδρών, πειρητίζων 615 ή δη πλείστον δμιλον δρα καὶ τεύχε άριστα. άλλ' οὐδ' ὧς δύνατο ὁῆξαι, μάλα πεο μενεαίνων. ζοχον γάρ πυργηδον άρηρότες, ήύτε πέτρη ηλίβατος μεγάλη, πολιής άλὸς ἐγγὸς ἐοῦσα, ή τε μένει λιγέων ανέμων λαιψηρα κέλευθα 620 χύματά τε τροφόεντα, τά τε προσερεύγεται αὐτήν: ώς Δαναοί Τρώας μένον έμπεδον οὐδ' ἐφέβοντο. αὐτὰρ ὁ λαμπόμενος πυρὶ πάντοθεν ένθορ' ὁμίλω, έν δ' έπεσ' ώς ότε χυμα θοή έν νηὶ πέσησιν λάβρον ύπὸ γεφέων ἀνεμοτρεφές ή δέ τε πᾶσα 625 άχνη ύπεχούφθη, ανέμοιο δε δεινός αήτης ιστίω εμβρέμεται, τρομέουσι δέ τε φρένα ναῦται δειδιότες· τυτθόν γὰρ ὑπὲκ θανάτοιο φέρονται·

608. augt wohl Adverbium, wie 647, wo περί χροτάφοισι nachfolgt.

610-614. Έχτορος - βίηφιν. Diese fünf Verse passen nicht in den jetzigen Zusammenhang, hauptsächlich weil es nach 596 und 603 f. ganz überflüssig ist zu sagen, dass Zeus dem Hektor beigestanden habe. Ebenso war die Hinzufügung von Έχτορος zu μαρναμένοιο unnöthig, die Erwähnung der kurzen Lebenszeit Hektor's nicht am Platze. Ueberhaupt verrathen sie ein gewisses persönliches Interesse für Hektor, das dem Zusammenhang nach dem zu 596 Bemerkten fremd ist. -Ια ἐπώρνὺε μόρσιμον ήμαρ ατέ. erscheint Pallas als die freiwillige Dienerin des Geschickes (μοῖρα).

615. δήξαι στίχας άνδοῶν, vgl. zu 566 f.

618. Toyov, sie hielten ihn auf oder sie hielten Stand.

623. πάντοθεν gehört zu λαμπόμενος πυρί, vgl. 607 f. - ένθορ' όμελφ, er sprang auf die feindliche Schaar ein, um ihre Linie zu beugen.

625. ἀνεμοτρεφές, vgl. zu λ, 256; zu λάβρον ὑπὸ νεφέων (unter den Wolken hin) π, 375 σκίδναθ' ύπο νεφέων. - ή δέ τε πασα, ή ναῦς, das ganze Schiff.

628. τυτθόν — φέρονται, denn nur um ein Kleines entziehen sie sich, entgehen sie dem Tode. Virg. Aen. 9, 143 leti discrimina parva (vom Wall und den Gräben eines Walles).

15 ως εδαίζετο θυμός ενί στήθεσσιν 'Αγαιων. 630 αὐτὰρ ο γ' ώς τε λέων ολοόφρων βουσίν ἐπελθών, αί δά τ' εν είαμενη έλεος μεγάλοιο νέμονται μυρίαι, εν δε τε τῆσι νομεύς ού πω σάφα είδώς θηρὶ μαχήσασθαι έλικος βοὸς ἀμφὶ φονήσιν. ήτοι ό μεν πρώτησι καὶ ύστατίησι βόεσσιν 635 αλέν διμοστιχάει, δ δέ τ' έν μέσσησιν δρούσας βοῦν ἔδει, αἱ δέ τε πᾶσαι ὑπέτρεσαν ως τότ 'Αχαιοί θεσπεσίως εφόβηθεν ύφ' Έκτορι καὶ Διὶ πατρί πάντες, ὁ δ' οἶον ἔπεφνε Μυκηναῖον Περιφήτην, Κοποῆος φίλον νίον, δς Εύρυσθῆος ἄναχτος 640 αγγελίης οίχνεσκε βίη Ήρακληείη. τοῦ γένετ' ἐκ πατρὸς πολὸ χείρονος νίὸς ἀμείνων παντοίας άρετάς, ημέν πόδας ηδέ μάχεσθαι, καὶ νόον εν πρώτοισι Μυκηναίων ετέτυκτο. ός φα τόθ' Έκτορι κῦδος ὑπέρτερον ἐγγυάλιξεν.

645 στρεφθείς γάρ μετόπισθεν έν ασπίδος αντυγι πάλτο.

629. ως εδαίζετο — Αχαιών, so wurde — fortwährend getheilt, d. h. wogte ängstlich hin und her. Diese Anwendung des Gleichnisses ist durch den letzten Theil der vorhergehenden Ausmalung τρομέουσι — ναῦται θειθιότες veranlasst. So zeigt sich in den Versen 622. 629. 636f. ein planmässiger Fortschritt.

630. αὐτὰρ ο γ ως τε λέων. Dieser Satz bleibt unvollendet; die Anwendung des Gleichnisses aber folgt mit Veränderung des Subjectes 636 f. ως τότ ἀχαιοὶ — ὑφ'

Έχτορι χτέ.

631. ἐν εἰαμενῆ, vgl. zu δ, 483. 632. οῦ πω σάφα εἰδώς, d. h. unerfahren, ungeübt; sonst würde er Hunde und Feuerbrände gegen den Löwen gebrauchen.

633. βοὸς ἀμφὶ φονῆσιν, d. i. ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀναιρεθῆναι βοῦν. 634. πρώτησι καὶ ὑστατίησι,

634. πρώτησι και ὑστατίησι, d. i. ποτὲ μὲν πρώταις, ποτὲ δὲ ὑστάταις. Aber der ganze Beistand des Hirten erstreckt sich nur auf die ersten und letzten.

637. ἐψόβηθεν = ὑπέτρεσαν. Die allgemeine Flucht hatte auch bei ihnen den Vortheil, dass nur Einer umkam.

640. ἀγγελίης οἔχνεσχε, vgl. zu δ, 384. Eurystheus fürchtete sich nämlich, den Herakles selbst zu sich kommen zu lassen.

641. τοῦ γένετ' ἐχ πατρός. Vgl. Od. α, 220 τοῦ μ' ἔχ φασι γενέσθαι. Durch πολύ χείρονος soll nur angedeutet werden, dass der Vater in keiner Beziehung vorzüglich war.

644. "Exτορι χύδος — ξγγνάλιξεν, indem er ihm Gelegenheit darbot, ihn zu besiegen.

645. στοεφθείς μετόπισθεν, ξπιστραφείς είς τούπίσω, da er auch fliehen wollte. — Έν ἄντυγι — πάλτο, er stiess an am Schildrande; vgl. zu ζ, 118.

15

650

655

660

την αὐτὸς φορέεσκε ποδηνεκέ, ἔρχος ἀκόντων τῆ ὅ γ' ἐνὶ βλαφθεὶς πέσεν ὕπτιος, ἀμφὶ δὲ πήληξ σμερδαλέον κονάβησε περὶ κροτάφοισι πεσόντος. Έκτωρ δ' ὀξὰ νόησε, θέων δέ οἱ ἄγχι παρέστη, στήθεϊ δ' ἐν δόρυ πῆξε, φίλων δέ μιν ἐγγὸς ἑταίρων κιεῖν'. οἱ δ' οὐκ ἐδύναντο, καὶ ἀχνύμενοὶ περ ἑταίρου, χραισμεῖν αὐτοὶ γὰρ μάλα δείδισαν Έκτορα δῖον.

εἰσωποὶ δ' ἐγένοντο νεῶν, περὶ δ' ἔσχεθον ἄκραι νῆες, ὅσαι πρῶται εἰρύατο· τοὶ δ' ἐπέχυντο. ᾿Αργεῖοι δὲ νεῶν μὲν ἐχώρησαν καὶ ἀνάγχη τῶν πρωτέων, αὐτοῦ δὲ παρὰ κλισίησιν ἔμειναν άθρόοι, οὐδ' ἐκέδασθεν ἀνὰ στρατόν Ἰσχε γὰρ αἰδώς καὶ δέος ἀζηχὲς γὰρ ὁμόκλεον ἀλλήλοισιν. Νέστωρ αὐτε μάλιστα Γερήνιος, οὐρος Ἁχαιῶν, λίσσεθ' ὑπὲρ τοκέων γουνούμενος ἀνδρα ἕκαστον.

,, δ φίλοι, ἀνέρες ἔστε, καὶ αἰδῶ θέσθ' ἐνὶ θυμῷ ἄλλων ἀνθρώπων, ἐπὶ δὲ μνήσασθε ἕκαστος παίδων ήδ' ἀλόχων καὶ κτήσιος ήδὲ τοκήων, ἢμὲν ὅτεῳ ζώουσι καὶ ῷ κατατεθνήκασιν.

646. τὴν — ποδηνεχέα, dieselbe Construction wie ν, 340 ας είχον ταμεσίχροας, vgl. ebend. 406 f.

653. είσωποι δ' εγένοντο νεών, ohne Zweifel die Troer, d. h. die Angehörigen des Hektor, von welchem zuletzt die Rede war. Den Gegensatz machen 655 'Apyeioi. Uebrigens heisst είσωποὶ ἐγένοντο nicht nur: sie wurden ansichtig, sondern: sie hatten unmittelbar vor sich, gerade gegenüber (vis-à-vis), so dass sie, wie das Folgende sagt, ganz vom Halbkreis der Schiffe umschlossen waren, die Argiver aber aus diesem Ringe heraus und hinter die Schiffe zurückweichen mussten. So wird bei Apollon. Rhod. 2, 751 είσωποί vom Scholiasten erklärt: ξναντίοι, ξσώτεροι γενόμενοι. αχραι νηες κτέ. die äussersten und zugleich vordersten Schiffe.

654. τοι δ' επέχυντο, während

sie (die Troer) immer noch zuströmten = περιέσχεθον — ἐπιχεομένους. Bekanntlich steht ὁ đὲ oft auch, wo das Subject dasselbe bleibt.

656. αὐτοῦ παρὰ αλισίησιν, wohl gleich hinter den Schiffen (bei den Schiffschnäbeln); dort hielten sie wieder Stand und sammelten sich

657. αιδώς και δέος, vgl. γ, 172 αιδοῖος — δεινός. ω, 435 δείδοικα και αιδέομαι. — δμόκλεον, ermunterten sich gegenseitig.

660. ὑπὲο τοπέων = Od. ο, 261 ὑπὲο θυέων, wie sonst πρὸς τοπέων υ. dgl. Vgl. zu Od. β, 68.

662. ἐπὶ — μνήσασθε gehört unmittelbar zusammen. Uebrigens vgl. Virg. Aen. 10, 280 Nunc coniugis esto Quisque suae tectique memor. 15 των ύπες ενθάδ' εγω γουνάζομαι οὐ παρεόντων 666 εστάμεναι χρατερως. μηδε τρωπάσθε φόβονδε." ως εἰπων ὤτρυνε μένος καὶ θυμον εκάστου. τοῖσι δ' ἀπ' ὀφθαλμῶν νέφος ἀχλύος ὧσεν Ἀθήνη θεσπέσιον μάλα δέ σφι φόως γένετ' ἀμφοτέρωθεν, 670 ἡμεν πρὸς νηῶν καὶ ὁμοιίου πολέμοιο.

Έχτορα δὲ φράσσαντο βοὴν ἀγαθὸν καὶ ἐταίρους, ἢμὲν ὅσοι μετόπισθεν ἀφέστασαν οὐδ' ἐμάχοντο, ἢδ' ὅσσοι παρὰ νηυσὶ μάχην ἐμάχοντο θοῆσιν. οὐδ' ἄρ' ἔτ' Αἴαντι μεγαλήτορι ἥνδανε θυμῷ

675 έστάμεν ένθα περ ἄλλοι ἀφέστασαν τίες Αχαιῶν ἀλλ' ὅ γε νηῶν ἴκρι' ἐπψχετο μαχρὰ βιβάσθων, νώμα δὲ ξυστὸν μέγα ναύμαχον ἐν παλάμησιν, κολλητὸν βλήτροισι, δυωκαιεικοσίπηχυ. ώς δ' ὅτ' ἀνὴρ ἵπποισι κελητίζειν εὐ εἰδώς, 680 ὅς τ' ἐπεὶ ἐκ πολέων πίσυρας συναείρεται ἵππους, σεύας ἐκ πεδίοιο μέγα προτί ἄστυ δίηται

668. νέφος ἀχλύος, die Wolke der Dunkelheit, die verfinsternde Wolke, vgl. ε, 127. Von einer solchen war aber bisher keine Rede, wenn man nicht vielleicht — freilich mit geringer Wahrschenlichkeit — 594 f. θέλγε δὲ θνμὸν Ἀργείων (Zeus), vgl. mit 321 f., darauf beziehen will. So auch ν, 435 θέλξας ὅσσε φαεινά (Poscidon). Athene konnte diese Wirkung auch abwesend hervorbringen, vgl. 3, 218.

670. ἡμέν — καὶ für ἡμέν ἡδε. πολεμος ist, wie der Gegensatz zeigt, örtlich zu fassen.

673. μάχην ξμάχοντο wie Od. η, 50 δαίτην δαινυμένους (ohne ein Adjectiv)

ein Adjectiv). 674. oử ở " áo' ἔτ' Αἴαντι. Auch Aias war, wie es scheint, seit 560 bei der allgemeinen Flucht 636 f. bis in das Hintertreffen zurückgedrängt worden.

676. νηῶν ἴκρι' ἐπώχετο, d. h. er sprang von einem Schiff auf das andere. ἔκρια, die Bordbrüstung

(vgl. zu Od. γ , 353. μ , 230), das durch die Rippen und Planken gebildete Bord.

677 f. ξυστόν — ναύμαχον ατέ.,

vgl. zu 388 f.
679 f. ὡς δ' ὅτ' ἀνήρ. Das eig.
hiezu gehörende Verbum kommt als
Zwischensatz 683 f. ὁ δ' — ἀμείβεται. — Ueber κελητίζειν vgl. zu
οΔ. ε, 371 κεληθ' ὡς βπτου ἐλαὐνων und zu II. κ, 513 ἔππων ἐπεβήσετο. Hier ist an einen stehenden Kunstreiter zu denken
(683 f.). — Zu ὅς τ' ἐπεὶ vgl. γ, 4.
680. συναείρεται = συναείρηται.
Vgl. zu κ, 499 σὺν δ' ἤειρεν
ίμᾶσι. — Der Zusatz ἐκ πολέων
zeigt an, dass es ausgesuchte, namentlich hinsichtlich der Schnelligkeit zu einander passende Pferde

681. ἐχ πεδίοιο. Der Dichter denkt sich wahrscheinlich die Zuschauer auf der Stadtmauer auf einer Erhöhung in der Nähe des Thores. — μέγα προτί ἄστυ. In

sein müssen.

λαοφόρον καθ' όδόν πολέες τέ ε θηήσαντο	15
ανέρες ήδε γυναϊκες ο δ' έμπεδον ασφαλές αιεί	
θρώσκων άλλοτ' επ' άλλον αμείβεται, οί δε πέτονται	
ως Αΐας επὶ πολλά θοάων ἴκρια νηῶν	685
φοίτα μακρά βιβάς, φωνή δέ οἱ αἰθέρ' ἵκανεν,	١
αλεί δε σμερδνόν βούων Δαναοίσι κέλευεν	
νηυσί τε καὶ κλισίησιν άμυνέμεν. οὐδὲ μὲν Έκτως	
μίμνεν ενὶ Τρώων δμάδφ πύχα θωρηκτάων	
άλλ' ώς τ' δονίθων πετεηνών αλετός αίθων	690
έθνος εφορμαται, ποταμόν πάρα βοσχομενάων,	
χηνῶν ἢ γεράνων ἢ κύκνων δουλιχοδείρων,	
ως Έντως ζθυσε νεός κυανοπρώροιο	
άντιος άίξας. τὸν δὲ Ζεὺς ώσεν ὅπισθεν	
χειοὶ μάλα μεγάλη, ώτουνε δε λαὸν ἄμ' αὐτῷ.	695
αὐτις δὲ δριμεῖα μάχη παρά νηυσὶν ἐτύχθη.	
φαίης κ' ἀκμῆτας καὶ ἀτειρέας ἀλλήλοισιν	
άντεσθ' εν πολέμω. ως εσσυμένως εμάχοντο.	
τοῖσι δὲ μαρναμένοισιν ὅδ' ἦν νόος · ἤτοι Αχαιοί	
οὐκ ἔφασαν φεύξεσθαι ὑπὲκ κακοῦ ἀλλ' δλέεσθαι,	700
Τρωσίν δ' έλπετο θυμός ένὶ στήθεσσιν εκάστου.	
νηας ενιπρήσειν κτενέειν 3' ήρωας 'Αχαιούς.	
οί μεν τὰ φρονέοντες εφέστασαν αλλήλοισιν	
Έχτως δὲ πρύμνης νεὸς ήψατο ποντοπόροιο,	
καλης ωκυάλου, η Πρωτεσίλαον ένεικεν	705
ές Τροίην, οὐδ' αὐτις ἀπήγαγε πατρίδα γαῖαν.	

kleinen Orten bekommt man ein solches Schauspiel nicht zu schen.

684. θρώσκων — ἀμείβεται s. v. a. ἀμείβεται flierin liegt der Vergleichungspunct.

690. ὀρνίθων πετεηνών hängt

692. $\chi\eta\nu\omega\nu$ — δουλεχοδείρων == β , 460.

694. doev, er stiess, drängte ihn von hinten, trieb ihn mit Gewalt vorwärts.

697. φαίης πε, vgl. Od. ψ, 135 ως πέν τις φαίη.

lliade II. 3. Aufl.

699. τοῖσι δέ geht auf beide kämpfenden Theile; μαςναμένοισιν aber verbinde mit dem Verbum ην ὅδε νόος.

700. οὐα ἔφασαν, d.h. sie waren entschlossen, eher zu sterben als zu fliehen.

701. Τοωσίν — έκάστου. Vermischung zweier Constructionen.

705. η Πρωτεσίλαον ἔνειχεν. Bei diesem Schiffe kümpft auch Patroklos nach π, 286—786. -706. οὐδ' αὐτις ἀπήγαγε, vgl.

706. οὐδ΄ αὐτις ἀπήγαγε, vgl. β, 701 f. und ν, 681.

8

15 τοῦ περ δὴ περὶ νηὸς Αχαιοί τε Τρῶές τε δήουν ἀλλήλους αὐτοσχεδόν, οὐδ' ἄρα τοί γε τόξων ἀικὰς ἀμφὶς μένον οὐδέ τ' ἀκόντων,

710 ἀλλ' οι γ' ἐγγύθεν ἱστάμενοι, ἕνα θυμὸν ἔχοντες,
 ἀξέσι δὴ πελέκεσσι καὶ ἀξίνησι μάχοντο
 καὶ ξίφεσιν μεγάλοισι καὶ ἔγχεσιν ἀμφιγύοισιν.
 πολλὰ δὲ φάσγανα καλὰ μελάνδετα κωπήεντα
 ἄλλα μὲν ἐκ χειوῶν χαμάδις πέσον, ἄλλα δ' ἀπ' ὤμων

715 ἀνδρῶν μαρναμένων ' ρέε δ' αἴματι γαῖα μέλαινα. Έχτωρ δὲ πρύμνηθεν ἐπεὶ λάβεν, οὐχὶ μεθίει ἄφλαστον μετὰ χερσὶν ἔχων, Τρωσὶν δὲ κέλευεν. ,,οἴσετε πῦρ, ἄμα δ' αὐτοὶ ἀολλέες ὄρνυτ' ἀυτήν. νῦν ἡμῖν πάντων Ζεὺς ἄξιον ἡμαρ ἔδωκεν,

720 νῆας ἑλεῖν, αἱ δεῦρο θεῶν ἀέκητι μολοῦσαι ἡμῖν πήματα πολλὰ θέσαν, κακότητι γερόντων, οἱ μὶ ἐθέλοντα μάχεσθαι ἐπὶ πρύμνησι νέεσσιν αὐτόν τὶ ἰσχανάασκον ἐρητύοντό τε λαόν. ἀλλὶ εἰ δή ὁα τότε βλάπτε φρένας εὐρύοπα Ζεύς

725 ήμετέρας, νῦν αὐτὸς ἐποτρύνει καὶ ἀνώγει."

ως έφαθ', οι δ' άρα μαλλον επ' Αργείοισιν όρουσαν. Αίας δ' οὐκέτ' έμιμνε· βιάζετο γαρ βελέεσσιν·

707. τοῦ περ δή περὶ νηός, vgl. 416 τὼ δὲ μιῆς περὶ νηὸς ἔχον πόνον.

709. ἀμφὶς μένον, d. i. χωρὶς ἀλλήλων ἔμενον (im Gegensatz von ἔγγύθεν ἱστάμενοι), sie warteten getrennt aus einander stehend.

711. πελέχεσσι και άξίνησι, vgl.

zu v, 612.

713. μελάνδετα, d. i. σιδηρόδετα. Vgl. Hesiod. Opera et D. 151 μέλας δ' οὐχ ἔσχε σίδηρος.

μέλας δ' οὐχ ἔσχε σίδηρος.
714. ἐχ χειρών — ἀπ ἀμων,
indem die jene haltenden Hände
und Arme (bei den Schultern) abgehauen wurden; also fielen die
Schwerter von den Schultern an,
d. h. mit denselben.

716. πούμνηθεν έπει λάβεν erg. την νηα, nach 704 πούμνης νεός

ήψατο.

717. ἄφλαστον, vgl. zu ι, 241

νηῶν ἄχρα χόρυμβα.

719f. πάντων ἄξιον ημαο, einen Alles aufwiegenden, für alles Erduldete Ersatz gewährenden Tag. νηᾶς ἐλεῖν gieht dazu die Erklärung. — Θεῶν ἀέκητι darf Hektor sagen, da er sich des besondern Beistandes von Zeus bewusst ist.

721. αακότητι γερόντων ατέ. ist auf die ganze bisherige Dauer des Krieges, nicht speciell auf die letzten Tage zu beziehen. Anderswo heisst es freilich, Hektor habe sich aus Furcht vor Achilleus nicht zu den Schiffen hinausgewagt.

727. Αἴας δ' οὐχέτ' ἔμιμνε. Aias bleibt auch hier seinem in dem Gleichniss λ, 558—562 geschilderάλλ' άνεχάζετο τυτθόν, διόμενος θανέεσθαι, 15 θρηνυν εφ' επταπόδην, λίπε δ' ίκρια νηὸς είσης. ένθ' ἄρ' ὅ γ' ἐστήκει δεδοκημένος, ἔγχεϊ δ' αἰεί -730 Τρῶας ἄμυνε νεῶν, ὅς τις φέροι ἀκάματον πῦρ. αίεὶ δὲ σμερδνὸν βοόων Δαναοῖσι κέλευεν. ,, δ φίλοι ήρωες Δαναοί, θεράποντες "Αρηος, ανέρες έστε, φίλοι, μνήσασθε δε θούριδος αλκής. ηέ τινάς φαμεν είναι ἀοσσητήρας οπίσσω, 735 ήέ τι τείχος άρειον, δ κ' ανδράσι λοιγον αμύναι; ού μέν τι σχεδόν έστι πόλις πύργοις άραρυῖα, ή κ' απαμυναίμεσθ' ετεραλκέα δήμον έχοντες. άλλ' εν γάρ Τρώων πεδίω πύπα θωρηκτάων, πόντω κεκλιμένοι, έκας ήμεθα πατρίδος αίης. 740 τῷ ἐν χερσὶ φόως, οὐ μειλιχίη πολέμοιο." ή, καὶ μαιμώων έφεπ' έγχεϊ όξυόεντι. ός τις δὲ Τρώων ποίλης ἐπὶ νηυσὶ φέροιτο σύν πυρὶ κηλείω, χάριν Έκτορος ότρύναντος, τὸν δ' Αίας οὐτασκε δεδεγμένος ἔγχεϊ μακοῷ.

ten Charakter treu; er weicht der Gewalt, aber thut selbst weichend dem Feinde noch grössern Schaden; vgl. zu 1, 548 ff. und unten 742-746. Uebrigens konnten die Troer bisher gegen Aias nur βέλεα gebrauchen, da die ungeheure Stange, die er nach 677 f. führte, ihnen nicht gestattete, ihm näber zu kommen.

δώδεχα δὲ προπάροιθε νεῶν αὐτοσχεδὸν οὐτα.

729. θρηνυν έφ' έπταπόδην, auf die sieben Fuss lange Fussbank mehr im Innern des Schiffes und etwas tiefer als die Bordbrüstung, wahrscheinlich in die Quere gehend - worauf der Steuermann die Füsse zu setzen pflegte. Nach Andern die oberste Ruderbank.

736. τείχος ἄρειον erg. ebenfalls είναι οπίσσω, so dass natürlich an die Grabenmauer vor dem Schiffslager nicht zu denken ist. Vgl. Virg. Aen. 9, 781 Quo deinde fugam, quo tenditis? inquit. Quos alios muros, quae iam ultra moenia habetis? τείχος ἄρειον wie δ, 407: eine kriegerische Mauer, ein schirmender Wall.

738. έτεραλχής, dem andern (bisher unterliegenden) Theile Kraft und Sieg verleihend.

739. àll' er vào xté. Eig. sollte 741 als Hauptsatz mit alla in Verbindung gesetzt sein. Vgl. zu η, 73 υμιν δ' εν γὰρ ἔασιν.

741. τῷ ἐν χερσὶ φόως κτέ. Schol. διὸ ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν και έν τῷ μάχεσθαί έστιν ή σωτηρία, ούχ εν προσηνεία ούδ' εν apyla. .

745

П.

16 ῶς οἱ μὲν περὶ νηὸς ἐνσσέλμοιο μάχοντο Πάτροχλος δ' Αχιλῆι παρίστατο, ποιμένι λαῶν, δάκρυα θερμὰ χέων ὡς τε κρήνη μελάνυδρος, ἡ τε κατ' αἰγίλιπος πέτρης δνοφερὸν χέει ὕδωρ.
5 τὸν δὲ ἰδὼν ἤκτειρε ποδάρκης δίος Αχιλλεύς, καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα. ,,τίπτε δεδάκρυσαι, Πατρόχλεις, ἡύτε κούρη νηπίη, ἡ θ' ἄμα μητρὶ θέουσ' ἀνελέσθαι ἀνώγει, εἰανοῦ ἀπτομένη, καί τ' ἐσσυμένην κατερύκει,
10 δακρυόεσσα δέ μιν ποτιδέρκεται, ὄφρ' ἀνέληται: τῆ ἴκελος, Πάτροχλε, τέρεν κατὰ δάκρυον εἴβεις.

Dieses Buch und das sich unmittelbar daran schliessende siebzehnte machen die s. g. Πατρόκλεια aus, d. h. die αριστεία Πατράκλου, so dass dieser Name auch den Kampf über seinen Leichnam unter sich begreift. In loserer Verbindung damit steht das dreiundzwanzigste Buch, das die ihm zu Ehren veranstalteten Leichenspiele beschreibt. Die erste Scene - das Auftreten des Patroklos vor Achilleus - wurde schon seit dem Ende des eilften Buches erwartet; die Zwischenzeit brachte jener mit der Verpflegung des Eurypylos zu, welche er erst o, 390-404 einem Diener desselben übertragen hat. Auf die dazwischen liegenden vier Bücher µ-o enthält dieses und das folgende nur wenige Beziehungen, namentlich π , 1. 293. 301. Auch zeigt die Ausführlichkeit des Einganges, so wie die detaillirte Umständlichkeit in der Beschreibung der Rüstung des Patrokios und der Anordnung der Myrmidonen 130-220, dass dieser Theil des Gedichtes ursprünglich als ein für sich bestehendes Ganzes angelegt war; daher man sich auch nicht wundern darf, dass die hier

hervortretende Gemüthsstimmung des Patroklos so wenig durch die vorher von ihm gezeigte motivirt erscheint.

1. περί νηός, vgl. o, 704—708. Der Kampf um das Eine Schiff ist auch ein Kampf um das ganze Schiffslager (o, 743).

2. παρίστατο, er stand neben und vor ihm, konnte aber vor Erschütterung und Wehmuth nicht zu Worte kommen. Der Moment des ersten Zusammentreffens ist also schon vorüber.

3f. ω_S τ_E $\varkappa \rho \eta \nu \eta - \upsilon \delta \omega \rho =$

7. τίπτε δεδάχουσαι. Die ausserordentliche Erregtheit des Patroklos lässt es wohl begreifen, dass Achilleus der eigentlichen Veranlassung seiner Aussendung (λ, 611—615) nicht mehr nachfragt; zudem hätte der Bericht jetzt für den Zuhörer nicht das mindeste Interesse mehr.

9. είανοῦ ἀπτομένη. Die Endsylbe des ersten Wortes bildet mit dem Anfang des zweiten eine Synizese; im Uebrigen vgl. zu γ, 385 und χ, 493 χλαίνης ξούων — χι-

τῶνος.

ηέ τι Μυρμιδόνεσσι πιφαύσκεαι; η έμοι αὐτῷ; 16 ήέ τιν' αγγελίην Φθίης έξ έκλυες οίος; ζώειν μαν έτι φασί Μενοίτιον "Ακτορος νίόν, ζώει δ' Αλακίδης Πηλεύς μετά Μυρμιδόνεσσιν, 15 τῶν κε μάλ' ἀμφοτέρων ἀκαγοίμεθα τεθνηώτων. ηε σύ γ' Αργείων δλοφύρεαι, ώς δλέχονται νηυσίν έπι γλαφυρήσιν ύπερβασίης ένεκα σφής; έξαύδα, μη κευθε νόω, ίνα είδομεν άμφω."

τὸν δὲ βαρὺ στενάχων προσέφης, Πατρόκλεις ἱππεῦ, 20 ,, δ Αχιλεῦ Πηλέος νίέ, μέγα φέρτατ' Αχαιῶν, μή νεμέσα τοίον γας άχος βεβίηκεν Αχαιούς. οί μεν γάρ δη πάντες, όσοι πάρος ήσαν άριστοι, έν νηυσίν κέαται βεβλημένοι οὐτάμενοί τε. βέβληται μεν ὁ Τυδείδης κρατερός Διομήδης, 25 ούτασται δ' 'Οδυσεύς δουρικλυτός ήδ' 'Αγαμέμνων, βέβληται δὲ καὶ Εὐούπυλος κατὰ μηρὸν ὀιστῷ. τούς μέν τ' ζητροί πολυφάρμακοι άμφιπένονται,

12f. η ετι — πιφαύσκεαι; — η ετιν' άγγελιην κτε. Jede dieser - durch Einwirkung des Affectes asyndetischen - Fragen, so wie auch die Vers 17 enthaltene ist für sich bestehend; vgl. zu Od. α, 175. Der erste Vers ist mit Lehrs lateinisch so auszudrücken: "an Myrmidonibus aliquid affers? an mihi ipsi?" — Obgleich Achilleus früher sich selbst schon zum Mitleid mit seinen Landsleuten geneigt hatte, bereiten jetzt, da es sich um einen entscheidenden Act der Selbstverleugnung handelt, doch Stolz und beleidigtes Selbstgefühl wenigstens momentan ihm einen Kampf, so dass er sich absichtlich stellt, als ahnete er die Ursache von Patroklos' Thränen nicht. Erst zuletzt 17 f. kommt er auf die wahre Ursache davon, vergisst aber nicht beizufügen, dass die Argeier um ihrer eigenen Schuld willen leiden.

εξαύδα — ἄμφω = α, 363.

Vgl. Einleit. S. 9.

20. προσέφης, Πατρόκλεις, vgl. zu Od. &, 55. Es ist natürlich, dass der jetzt so tief bekümmerte und bald so unverdient unterliegende Patroklos die besondere nahme des Dichters in Anspruch nimmt.

23f. οί μεν γάρ — οὐτάμενοί $\tau \epsilon = \lambda$, 825 f., vgl. ebend. 658 f., wo auch die drei nächsten Verse folgen. Dass unter den Verwundeten Machaon nicht erscheint, erklärt sich aus dem zu 1, 642 Bemerkten; auch gehörte derselbe in keinem Falle zu den bedeutendsten Helden, so dass seine Verwundung als eine wesentliche Ursache der bedrängten Lage der Achäer betrachtet werden könnte.

25-27. Διομήδης - Εὐρύπυlos. Beachte die wohl überlegte Reihenfolge, in der die Verwundeten genannt werden.

28. λητροί, dergleichen wohl jede Abtheilung des Heeres bei sich hatte, vgl. v, 213.

16 έλχε' ακειόμενοι σύ δ' αμήγανος έπλευ, Αγιλλεύ. 30 μη έμεγ' οὖν οὖτός γε λάβοι χόλος, δν σὰ φυλάσσεις, αίναρέτη· τί σευ άλλος ονήσεται οψίγονός περ, αί κε μη Αργείοισιν άεικέα λοιγον άμύνης; νηλεές, οὐκ ἄρα σοί γε πατήρ ἦν ἱππότα Πηλεύς, ούδὲ Θέτις μήτης γλαυχή δέ σε τίχτε θάλασσα 35 πέτραι τ' ηλίβατοι, ότι τοι νόος έστιν άπηνής. εί δέ τινα φρεσί σῆσι θεοπροπίην άλεείνεις καί τινά τοι πάρ Ζηνός ἐπέφραδε πότνια μήτηρ, άλλ' ἐμέ περ πρόες ώχ', ἄμα δ' άλλον λαὸν ὅπασσον Μυρμιδόνων, ήν πού τι φόως Δαναοίσι γένωμαι. 40 δὸς δέ μοι ώμοιιν τὰ σὰ τεύγεα θωρηγθηναι. αί κ' έμε σοι ίσκοντες απόσχωνται πολέμοιο Τρώες, αναπνεύσωσι δ' αρήιοι υίες Αχαιών τειρόμενοι 'όλίγη δέ τ' ανάπνευσις πολέμοιο.

45 ώσαιμεν προτί άστυ νεών άπο καὶ κλισιάων." ως φάτο λισσόμενος μέγα νήπιος. ή γαρ έμελλεν οξ αὐτῶ θάνατόν τε κακὸν καὶ κῆρα λιτέσθαι.

φεῖα δέ κ' ἀκμῆτες κεκμηότας ἀνδρας ἀυτῆ

τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη πόδας ώπὸς Αχιλλεύς

29. ἔπλευ, vgl. zu α, 418 (506). 31. αίναρέτη. Die άρετη des Achilleus wird hier in die unbeugsame Festigkeit seines Einmal gefassten Entschlusses gesetzt. In diesen Vorwürsen aber (29-35), namentlich im Gegensatze zu 36-45, liegt zugleich eine starke, wenn auch indirecte Aufforderung an Achilleus, selbst wieder am Kampfe für sein Volk Theil zu nehmen. -Ζυ τί σευ άλλος ονήσεται vgl. λ, 7621. αὐτὰρ Αχιλλεύς ολος τῆς άρετης απονήσεται.

33-35. οὐκ ἄρα σοί γε. Vgl. die Nachahmung Virgil's Aen. 4, 365 ff. Nec tibi diva parens generis nec Dardanus auctor, Perfide, sed duris genuit te cautibus horrens Caucasus Hyrcanaeque admorunt ubera tigres. ylauxn als Beiwort

des Meeres in dieser einzigen bomerischen Stelle, nach Göbel: blank (weil glatt und bewegungslos), als Bild der Gefühl- und Theilnahmlosigkeit. — Zu dem brachvlogischen ött tot voog zté. vgl. das bei Od. ε , 340 = γ , 36 Bemerkte.

36-45. εὶ δέ τινα - κλισιάων. Vgl. zu 1, 794-803, wo Nestor diesen Rath giebt.

46. μέγα νήπιος. Den Grund dieser Bezeichnung giebt der folgende Satz an, η γαο ξμελλεν (es war vom Schicksal bestimmt, dass seine Bitte ihm unbewusst seinen Tod zur Folge habe), wozu vgl. λ, 604 κακού δ' άρα οί πέλεν άρχή. - οἶ αὐτοῦ, vgl. zu 1, 306 οί ξμεναι.

,,ω μοι, διογενές Πατρόκλεις, οίον έειπες. 16 ούτε θεοπροπίης εμπάζομαι, ήν τινα οίδα, 50 ούτε τί μοι παρ Ζηνός ἐπέφραδε πότνια μήτηο. άλλα τόδ' αίνὸν ἄχος κραδίην καὶ θυμον ικάνει, όππότε δη τὸν όμοῖον ἀνήρ ἐθέλησιν ἀμέρσαι καὶ γέρας ἂψ ἀφελέσθαι, ὅ τε κράτεϊ προβεβήκη. αίνὸν άχος τό μοί έστιν, ἐπεὶ πάθον άλσεα θυμώ. 55 κούρην ήν άρα μοι γέρας έξελον υίες Αχαιών, δουρί δ' έμω κτεάτισσα, πόλιν εὐτείχεα πέρσας, την άψ έχ χειρών έλετο χρείων Αγαμέμνων 'Ατοείδης ώς εί τιν' ατίμητον μετανάστην. άλλα τα μέν προτετύχθαι ξάσομεν οὐδ' άρα πως ήν 60 άσπερχές κεχολώσθαι ένὶ φρεσίν. ήτοι έφην γε ού πρίν μηνιθμόν καταπαυσέμεν, άλλ' όπότ' αν δή

50. ην τινα οίδα. Damit wird auch die Kenntniss einer solchen Weissagung geleugnet. Vgl. Od. β, 43 ην χ΄ υμίν σάφα εξπω; zu ούτε — ξμπάς. Od. β, 201.

52. τόθε weist auf den folgenden Satz ὁππότ' ἀνὴρ — ἐθέλησιν

 $x \tau \dot{\epsilon} = \dot{\epsilon} x \tau o \ddot{\nu} \delta \epsilon$.

53f. τὸν ὁμοῖον, den ihm an Geburt und innerer Würde Gleichstehenden. — ὅ τε (ὅς τε) — προβερήκη ist Ergänzung oder Vervoltständigung des unbestimmten Subjectes ἀνήρ (vgl. zu ξ, 92) und deutet auf Agamemnon als πλεόνεσσιν ἀνάσσων (α, 281) und βασιλεύτερος (ι, 160).

55. ἔπεὶ πάθον ἄλγεα θυμῷ geht auf die von ihm erduldeten Beschwerden und Gefahren des Krieges, wie Od. ι, 120 von Jägern: ο΄ τε καθ' ὕλην άλγεα πάσχουσιν. Vgl. 57 πόλιν εὐτ. πέρσας und α,

162-168.

57. εὐτείχεα. Ueberlieferter unregelmässiger Accent, da sonst immer εὐτειχής geschrieben wird. Die Stadt ist Lyrnessos nach β, 690.

59. 'Ατρείδης — μετανάστην, vgl. zu ι, 648. Der Accusativ steht,

als ob $\alpha \varphi \epsilon i \lambda \epsilon \tau \delta$ ($\mu \epsilon$) vorhergegantgen wäre.

60. ἀλλὰ τὰ μὲν — ἐάσομεν = σ, 112. τ, 65 = ἀλλὰ τὰ μὲν προτετυγμένα τετύχθαι ἐασωμεν, doch das schon Geschehene wollen wir geschehen sein (und nun ruhen) lassen. οὐδ' ἄρα' πως ἢν ετέ, und man darf ja nicht (durfte von jeher nicht) leidenschaftlich, unbeugsam und unversöhnlich grollen im Gemüthe. — Zu ἄρα ἢν vgl. das bei γ, 183 ἢ ἡά τὐ τοι πολλοὶ δεθμήστο Bemerkte, und für den Gedanken τ, 67 οὐδέ τι με χρὴ ἀσελέως αἰεὶ μενεαινέμεν.

11. ἤτοι ἔψην γε κτέ. (vgl. Od. λ, 430). Gegensatz zu τὰ μὲν — ἐάσομεν, wodurch Achilleus zu erkennen giebt, dass er seines frühern Vorsatzes wegen wenigstens persönlich noch nicht wieder für sein Volk kämpfen könne: doch ich gedachte, hatte beschlossen, καίτοι ἔλογισάμην u. s. w. Darum sendet er jetzt nur den Patroklos, aber mit sein en Waffen.

62. οὐ πρὶν — ἀλλ' ὁπότ' ἄν. Veränderte Construction für οὐ πρὶν ἄν. Ungefähr derselbe Vor16 νῆας ἐμὰς ἀφίκηται ἀντή τε πτόλεμός τε. τύνη δ' ἄμοιιν μὲν ἐμὰ κλυτὰ τεύχεα δῦθι,

65 ἄρχε δὲ Μυρμιδόνεσσι φιλοπτολέμοισι μάχεσθαι, εἰ δὴ κυάνεον Τρώων νέφος ἀμφιβέβηκεν γηυσὶν ἐπικρατέως, οἱ δὲ ἡηγμῖνι θαλάσσης κεκλίαται, χώρης ὀλίγην ἔτι μοῖραν ἔχοντες, Αργεῖοι Τρώων δὲ πόλις ἐπὶ πᾶσα βέβηκεν

70 Θάρσυνος οὐ γὰρ ἐμῆς κόρυθος λεύσσουσι μέτωπον ἐγγύθι λαμπομένης. τάχα κεν φεύγοντες ἐναύλους πλήσειαν νεκύων, εἴ μοι κρείων Αγαμέμνων ἤπια εἰδείη νῦν δὲ στρατὸν ἀμφιμάχονται. οὐ γὰρ Τυδείδεω Διομήδεος ἐν παλάμησιν

75 μαίνεται ἐγχείη Δαναῶν ἀπὸ λοιγὸν ἀμῦναι οὐδέ πω ἀτρείδεω ὀπὸς ἔκλυον αὐδήσαντος ἔχθρῆς ἐκ κεφαλῆς ἀλλ' "Εκτορος ἀνδροφόνοιο 'Τρωσὶ κελεύοντος περιάγνυται, οἱ δ' ἀλαλητῷ πᾶν πεδίον κατέχουσι, μάχη νικῶντες ἀχαιούς.

80 άλλὰ καὶ ὧς, Πάτροκλε, νεῶν ἀπὸ λοιγὸν ἀμύνων ἔμπεσ' ἐπικρατέως, μὴ δὴ πυρὸς αἰθομένοιο νῆας ἐνιπρήσωσι, φίλον δ' ἀπὸ νόστον ἕλωνται. πείθεο δ' ὡς τοι ἐγὼ μύθου τέλος ἐν φρεσὶ θείω,

satz wie hier findet sich von Achilleus ausgesprochen an die Gesandtschaft 1, 650—653.

65. ἄρχε — μάχεσθαι, führe

zum Kampfe an.

66. εἰ δή, wenn denn (vgl. zu α, 61), hier s. v. a. da ja, da nun cinmal, nur etwas bescheidener ausgedrückt. Selbst das im Vorigen gemachte Zugeständniss fällt dem Achilleus schwer; darum knüpft er snoch an eine zwar schon eingetretene, aber doch ziemlich beschränkende Bedingung (66—70), die ihn dann wieder auf seine eigenen Vorzüge führt.

72f. ετ μοι — ειδείη, wenn er billig gegen mich wäre, d. h. wenn er mich nicht beleidigt und dadurch meinen Groll hervorgerusen hätte.

Der stolze Achilleus will noch immer nicht eingestehen, dass die Hauptursache des eingetretenen Unglücks in ihm liegt, und namentlich sich nicht erinnern, dass Agamemnon im neunten Buche alles Mögliche zur Aussühnung anerboten hat, er will nicht im Unrecht sein. — στοατόν entspricht dem obigen νηυσίν (67).

77. ἐχ κεφαλῆς, vgl. λ, 462 ὅσον κεφαλη χάδε φωτός. — Ἑκτορος ἀνδροφόνοιο ist von ὃψ abhängig.

81. μὴ δὴ πυρὸς ετέ. Demnach waren noch keine Schiffe der Achäer wirklich angezündet; vgl. 113.124.

83. ως τοι — θείω, wie ich dir des Wortes Vollendung — das vollgültige, Alles umfassende Wort (meine feste Willensmeiώς άν μοι τιμήν μεγάλην καὶ κῦδος άρηαι πρός πάντων Δαναών, άτὰρ οἱ περικαλλέα κούρην άψ απονάσσωσιν, ποτί δ' αγλαά δώρα πόρωσιν. έχ νηῶν ελάσας ἰέναι πάλιν· εἰ δέ κεν αὖ τοι δώη κύδος ἀρέσθαι ἐρίγδουπος πόσις Ήρης, μη σύιγ' άνευθεν εμείο λιλαίεσθαι πολεμίζειν Τρωσὶ φιλοπτολέμοισιν ἀτιμότερον δέ με θήσεις. μηδ' ἐπαγαλλόμενος πολέμω καὶ δηιοτῆτι, Τρώας εναιρόμενος, προτί Ίλιον ήγεμονεύειν, μή τις απ' Οὐλύμποιο θεων αλειγενετάων έμβήη μάλα τούς γε φιλεί έκάεργος Απόλλων: άλλα πάλιν τρωπασθαι, επήν φάος εν νήεσσιν θήης, τοὺς δέ τ' ἐᾶν πεδίον κάτα δηριάασθαι." [αὶ γάρ, Ζεῦ τε πάτερ καὶ Αθηναίη καὶ ᾿Απολλον, μήτε τις οὖν Τρώων θάνατον φύγοι, ὅσσοι ἔασιν, μήτε τις Αργείων, νωιν δ' εκδύμεν όλεθρον, όφο' οίοι Τροίης ιερά κρήδεμνα λύωμεν.] 100

nung nach Nitzsch) — an's Herz legen will. — Φείω (Φῶ) der Conjunctiv ungefähr was das Futurum. Die wirkliche Vorschrift folgt dann 87 ἐχ νηῶν — πάλιν.

84. ως ἄν μοι — ἄοηαι, sofern durch Befolgung dieses Rathes dem Achilleus Gelegenheit gegeben werden soll, selbst die höchste Tapferkeit zu beweisen. Je näher Achilleus dem Momente rückt, wo er wirklich seinen Groll ablegen will, desto werthvoller erscheinen ihm auch wieder die dadurch zu erlangenden Vortheile.

87. ἐz νηῶν — πάλιν. Die Erklärung dieser Worte giebt der Schluss von Achilleus' Gebet 246 —248.

90. Towol quiontolém., also auch nicht mit Hektor nach σ , 14. — $9\eta\sigma\epsilon\iota\varsigma = 9\epsilon\iota\eta\varsigma \, \ddot{\alpha}\nu$, vgl. x, 41. Od. ϵ , 416.

94. εμβήη, εμποδών στη, εναντιώσηται. Eine Hinweisung auf das 700 ff. Geschehende.

95. ἀλλὰ πάλιν τοωπᾶσθαι, in Gegensatz des obigen μὴ σύ γε . . λιλαίεσθαι — μηδ' . . . ἡγεμο-γεύειν.

96. τοὺς δέ, die anderen, Achäer und Troer.

97-100. αι γάρ - λύωμεν. Diese vier in Form und Inhalt gleich wunderlichen Verse, die schon von Zenodotos und Aristarch verworfen werden, sollten wohl den noch immer unbesiegten und unbefriedigten Ehrgeiz des Achilleus auschaulich machen, vermöge dessen er, um den Ruhm des eroberten Troia nur mit Patroklos theilen zu müssen, selbst allen Argeiern den Tod wünscht, ganz anders als unten 246-248. In der Verbindung der zwei ersten Verse hat our nach al yag etwas Auffallendes und Anakoluthisches. - Ueber νῶιν ἐχδῦμεν (verkürzter Optativ = ἐκδυίημεν oder ἐκδύημεν, vgl. zu Od. ι, 377) s. zu Od. ψ, 52 σφωιν — ἐπιβήτον. — In der stehenden Wunschformel at

ως οι μέν τοιαύτα πρός άλλήλους άγόρευον, Αίας δ' οὐκέτ' ἔμιμνε· βιάζετο γὰρ βελέεσσιν. δάμνα μιν Ζηνός τε νόος καὶ Τρῶες άγαυοί βάλλοντες · δεινήν δὲ περὶ κροτάφοισι φαεινή 105 πήληξ βαλλομένη καναχήν έχε, βάλλετο δ' αἰεί κάπ φάλαρ' εὐποίηθ'. δ δ' άριστερον ώμον έκαμνεν έμπεδον αιέν έχων σάπος αιόλον οὐδ' εδύναντο άμφ' αὐτῷ πελεμίζαι ἐρείδοντες βελέεσσιν. αλεί δ' αργαλέω έγετ' ασθματι, κάδ δέ οι ίδρώς 110 πάντοθεν έκ μελέων πολύς έρρεεν, οὐδέ πη είχεν άμπνεῦσαι· πάντη δὲ κακὸν κακῷ ἐστήρικτο. έσπετε νύν μοι, μούσαι 'Ολύμπια δώματ' έγουσαι, όππως δη πρώτον πύρ έμπεσε νηυσίν Αγαιών. Έχτως Αίαντος δόρυ μείλινον άγχι παραστάς 115 πληξ' ἄορι μεγάλω, αίχμης παρά καυλον όπισθεν, άντικού δ' ἀπάραξε· τὸ μέν Τελαμώνιος Αΐας πῆλ' αὐτως ἐν χειρὶ κόλον δόρυ, τῆλε δ' ἀπ' αὐτοῦ αίχμη χαλχείη χαμάδις βόμβησε πεσούσα.

γνῶ δ' Αΐας κατὰ θυμὸν ἀμύμονα, δίγησέν τε,

γὰο — Απολλον ist auf keinen der Götternamen ein besonderes Gewicht zu legen.

102. Αἴας—βελέεσσιν. Dieselbe Anknüpfungsform wie oben o, 727.

104f. δεινήν — καναχήν έχε (794) = δεινόν εκανάχιζε. — βαλλετο, weil die Feinde noch in einger Entferaung von ihm waren, bis Hektor 114 ganz nahe zu ihm hintrat. Die Situation wie auch die Bewaffung des Aias ist offenbar eine andere als oben ο, 716—732 vgl. 676—686.

106. κὰπ φάλαρα, vgl. λ, 350 f. καὶ βάλεν — ἄκρην κὰκ κόρυθα.

107. ἔμπεδον αἰέν = ο, 683 ἔμπεδον ἀσφαλὲς αἰεί. Niemand konnte ihm jetzt den Schild abnehmen wie ν, 710. — οὐδ' ἐδύναντο — πελεμίξαι erg. τὸ σάχος, und aihm zu erschüttern, herunterzuschen zie nicht ihn an ihm zu erschüttern, herunterzuschen sie nicht zu erschüttern.

schlagen, obgleich sie mit Geschossen schwer darauf trasen.

111. κακὸν — ἐστήρικτο, vgl. 215 ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε κτέ.

112. ἔσπετε νῦν μοι. Die Musen werden wieder angerusen, weil etwas längst Erwartetes und von entscheidender Wichtigkeit geschehen soll.

115. αίχμῆς hängt von ὅπι-

σθεν ab.

116. ἀγτικρὺ δ' ἀπάραξε, er schlug ihn ihm ganz entzwei, wahrscheinlich während Aias den Speer zum Wurfe schon geschwungen emporhielt, so dass die Spitze nach 117 noch im Schwunge hinausfuhr und erst in einer gewissen Entfernung niederfiel. — το μέγ, das eine Stück, wird nachher erklärt durch κόλον δόρυ; vgl. Od. δ, 508.

119 f. φίγησεν τε ist zwischen die Theile des Satzes γνω — ἔργα

έργα θεῶν, ὅ ὁα πάγχυ μάχης ἐπὶ μήδεα κεῖρεν 16 Ζεὺς ὑψιβρεμέτης, Τρώεσσι δὲ βούλετο νίκην. 121 χάζετο δ' έκ βελέων. τοὶ δ' ἔμβαλον ἀκάματον πῦρ νηὶ θοῆ· τῆς δ' αἶψα κατ' ἀσβέστη κέχυτο φλόξ. ως την μέν πούμνην πύο άμφεπεν αὐτὰο Αχιλλεύς μηρώ πληξάμενος Πατροκλήα προσέειπεν 125 ,,όρσεο, διογενές Πατρόκλεις, ίπποκέλευθε. λεύσσω δή παρά νηυσί πυρός δηίοιο ίωήν. μή δή νήας έλωσι καὶ οὐκέτι φυκτά πέλωνται. δύσεο τεύχεα θασσον, έγω δέ πε λαον άγείρω." ώς φάτο, Πάτροκλος δὲ κορύσσετο νώροπι χαλκῷ. 130 κνημίδας μέν πρώτα περί κνήμησιν έθηκεν καλάς, άργυρέοισιν έπισφυρίοις άραρυίας. δεύτερον αὖ θώρηκα περὶ στήθεσσιν έδυνεν ποικίλον αστερόεντα ποδώκεος Αλακίδαο. άμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον 135 χάλχεον, αὐτὰρ ἔπειτα σάχος μέγα τε στιβαρόν τε. κρατί δ' έπ' Ιφθίμω κυνέην εύτυκτον έθηκεν, "ίππουριν δεινόν δε λόφος καθύπερθεν ένευεν. είλετο δ' άλχιμα δούρε, τά οἱ παλάμηφιν ἀρήρει.

Tεῶν eingeschoben, soll aber die Folge davon oder den begleitenden Umstand mit Nachdruck hervorheben: er erkannte mit Schrecken. Er sah nämlich, dass er jetzt, zwar nicht durch eigene Schuld, aber nach dem Willen der auch den Zufall lenkenden Götter unterliegen müsse. Die Verbindung des eingeschobenen Satzes durch δε statt durch τε wäre gerade dem Zusammenhange zuwider. — ὅ ὡα (ὅτι ἄρα), Erklärung von ἔργα Φεῶν. — μαχης μήδεα, τὰ βουλέψματα τῶν Αχαιῶν, γgl. o, 467.

122. χάζετο δ' έκ βελέων sagt mehr als ο, 728 άλλ' άνεχάζετο τυτθόν.

123. τῆς δέ abhängig von κατὰ — κέχυτο (κατεκέχυτο).

124. την μέν (zurückweisend)

πρύμνην (eig. adjectivisch) = τῆς μἐν τῆν πρύμνην, jenes (Schiff) am Hintertheile, das Hinterverdeck desselben.

127. $l\omega\dot{\eta}\nu$ wird erklärt durch $\dot{o}\varrho\mu\dot{\eta}\nu$, ist aber doch dasselbe mit dem λ , 308 vorkommenden $l\omega\dot{\eta} = l\dot{\alpha}$, vielleicht eig. der Hauch, Athem und der damit verbundene Laut.

128. μὴ δὴ νῆας ἔλωσι. Unabhängiger Satz zum Ausdruck der Besorgniss = wenn nur nicht u.s.w.; vgl. zu Od. σ. 24 f. Die ganze Rede ist gemäss der angsthaften Aufregung des Sprechenden asyndetisch. οὐκει - πελωνται, vgl. zu Od. 9, 299 ὅτ' οὐκει φυκτά πελοντο.

131—139. ανημίδας — ἀρήρει. Mit wenigen Abweichungen gleichlautend mit γ, 330—338; vgl. Ein16 έγχος δ' ούχ έλετ' οίον αμύμονος Αιαχίδαο,

141 βριθύ μέγα στιβαρόν· τὸ μέν οὐ δύνατ' άλλος Αγαιών πάλλειν, άλλά μιν οίος ἐπίστατο πῆλαι Αγιλλεύς. Πηλιάδα μελίην, την πατρί φίλω πόρε Χείρων Πηλίου εκ κορυφής, φόνον έμμεναι ήρωεσσιν.

145 ίππους δ' Αὐτομέδοντα θοῶς ζευγνῦμεν ἄνωγεν, τὸν μετ' Αχιλληα δηξήνορα τῖε μάλιστα, πιστότατος δέ οἱ ἔσκε μάγη ἔνι μεῖναι ὁμοκλήν. τῷ δὲ καὶ Αὐτομέδων ὑπαγε ζυγὸν ὢκέας ἵππους, Ξάνθον καὶ Βαλίον, τω άμα πνοιῆσι πετέσθην,

150 τοὺς ἔτεκε Ζεφύρω ἀνέμω ἄρπυια Ποδάργη, βοσχομένη λειμώνι παρά δόον 'Ωχεανοίο. έν δὲ παρηορίησιν ἀμύμονα Πήδασον ίει, τόν δά ποτ' Ήετίωνος έλων πόλιν ήγαγ' Αχιλλεύς, δς καὶ θνητὸς ἐων Επεθ' επποις άθανάτοισιν. 155

Μυρμιδόνας δ' άρ' ἐποιχόμενος θώρηξεν 'Αχιλλεύς

leit. S. 10. Solche Stellen wurden natürlich von den Rhapsoden schneller und wie ἐν παρόδω vorgetragen.

140-144. ἔγχος - ἡρώεσσιν. Die vier letzten dieser Verse finden sich auch r, 388 - 391 wieder, erscheinen aber auch hier zur Verherrlichung des Achilleus ganz angemessen.

143. Πηλιάδα μελίην. Die Bezeichnung IInling ist ohne Zweifel vom Berge Πήλιον hergenommen (vgl. Apollon. Rhod. 2, 1188 Πηλιάδος χορυφης), nach dem Zusammenhang unserer Stelle scheint aber auch eine Anspielung auf nnλαι und Πηλεύς darin zu liegen. Bei Ovid. Metam. 12, 74. 13, 109 heisst sie theils Peliaca (cuspis), theils Pelias (hasta).

145. ζευγνύμεν = ζευγνύμεναι. was sich erklären lässt wie Tednμεναι (ψ, 83), vgl. zu x, 34 und Od. 9, 243 Sarvin. Automedon wurde nach Patroklos Tode auch Wagenlenker des Achilleus.

148. τῷ δὲ καί, wie er es ihm (145) befohlen hatte.

149. Euroov zal Ballov, die dem Peleus bei seiner Hochzeit mit Thetis von Poseidon geschenkt worden waren (Apollodor, vgl. unten 867). Ihre Abstammung von Zephyros und der Harpyie Podarge (vgl. τ, 400 und zu Od. β, 11. α, 241) soll ihre ausserordentliche Schnelligkeit erklären.

152. ἐν δὲ παρηορίησιν, vgl. zu 3, 87 und Od. δ, 590. Das dritte Pferd dient zur Auszeichnung des grossartigen Unternehmens; es wird 467-469 von Sarpedon getödtet.

153. Herlwyog πόλιν, vgl. zu a, 366.

154. επετο, aequabat sequendo (Virg. Aen. 3, 671), vgl. zu Od. v, 237.

155. θώρηξεν = αμεινον έχόσμησεν, wie ξ, 379 εχόσμεον gebraucht ist. Denn das θωρήσσειν im eigentlichen Sinne besorgt jeder an sich selbst; daher ist σύν τεύxeouv hinzugefügt.

πάντας ἀνὰ κλισίας σὺν τεύχεσιν. οἱ δὲ λύκοι ώς 16 ωμοφάγοι, τοῖσίν τε περί φρεσίν ἄσπετος άλκή, οί τ' έλαφον κεραόν μέγαν ούρεσι δηώσαντες δάπτουσιν. πασιν δὲ παρήιον αίματι φοινόν. καί τ' άγεληδὸν ζασιν άπὸ κρήνης μελανύδρου 160 λάψοντες γλώσσησιν άραιῆσιν μέλαν ύδωρ άκρον, έρευγόμενοι φόνον αίματος εν δέ τε θυμός στήθεσιν άτρομός έστι, περιστένεται δέ τε γαστήρ: τοῖοι Μυρμιδόνων ἡγήτορες ήδὲ μέδοντες άμφ' άγαθον θεράποντα ποδώκεος Αιακίδαο 165 δώοντ'. Εν δ' άρα τοισιν αρήιος ίστατ' Αχιλλεύς, ότρύνων Ίππους τε καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας. πεντήκοντ' ήσαν νηες θοαί, ήσιν Αχιλλεύς ές Τροίην ήγειτο διίφιλος έν δε έκάστη πεντήκοντ' έσαν άνδρες έπι κληϊσιν έταιροι. 170 πέντε δ' ἄρ' ήγεμόνας ποιήσατο, τοῖς ἐπεποίθει, σημαίνειν· αὐτὸς δὲ μέγα χρατέων ἤνασσεν.

156. οἱ δέ. Das Verbum hiezu folgt erst 166 im Nachsatz, δώοντο. 157. περὶ φρεσίν, vgl. zu Od.

ε, 36 περί κηρί und zu II. α, 317. 159. δάπτουσιν noch fortdauernd als Haupthandlung: die Wölfe sind noch darin begriffen. Im Folgenden aber (160—163) wird ein späterer Moment aus dem selben Bilde dargestellt; auf den sich die

161. ὕδωρ ἄχρον, d. i. τὸ ξξ ξπιπολῆς, zu oberst, auf der Oberläche. — φόνον αῖματος = φ . αξματόκντα, blutigen Mord, das Blut
des gemordeten Wildes.

163. περιστένεται — γαστής, beengt (geschwellt) and dadurch gespannt ist ihr Magen.

168. $\pi \epsilon \nu \tau \dot{\eta} z o \nu \tau$ $\dot{\eta} \sigma c \nu \nu \dot{\eta} \epsilon_S$. Eine Notiz, die man hier zwar nicht erwartet, aber nach dem Inhalte der übrigen Bücher wohl begreift; auch stimmt sie mit der Angabe des Katalogos (β , 685, vgl. 768—779) überein.

170. πεντήχοντ' ἔσαν ἄνδοες (vgl. β, 719), ohue Zweifel zugleich Ruderer und Krieger; denn die Erwähnung der Rudere er an sich hätte kein Interesse. — ἄνδοες ἐταιροι macht Einen Begriff aus, wie socii navales. Ζυ κληΐδες vgl. Od. β, 419.

171. πέντε — ἡγεμόνας, vgl. μ, 87 πένταχα κοσμηθέντες. Von ἡγεμόνας ποιήσατο hängt σημαίνειν ab, über dessen Begriff (in Verhältniss zu κρατείν und ἀνάσσειν) vgl. zu α, 288. Aus αὐτός δὲ — ἤνασσεν 172 ergieht sich übrigens, dass diese Eintheilung auch schon in der frühern Zeit des Krieges bestehend zu denken sei.

16 της μεν ίης στιχός ήρχε Μενέσθιος αιολοθώρηξ, νίὸς Σπεργειοίο διιπετέος ποταμοίο,

175 δν τέκε Πηλήος θυγάτης καλή Πολυδώςη Σπερχειῷ ἀκάμαντι, γυνή θεῷ εὐνηθεῖσα, αὐτὰρ ἐπίκλησιν Βώρφ Περιήρεος νίῷ, ός δ' αναφανδον όπυιε, πορών απερείσια έδνα. της δ' ετέρης Εύδωρος άρηιος ήγεμόνευεν,

180 παρθένιος, τὸν ἔτικτε χορῷ καλὴ Πολυμήλη, Φύλαντος θυγάτης της δε κρατύς άργειφόντης πράσατ', δφθαλμοῖσιν ίδων μετά μελπομένησιν έν χορφ 'Αρτέμιδος χρυσηλακάτου κελαδεινής. αὐτίχα δ' εἰς ὑπερῷ' ἀναβὰς παρελέξατο λάθρη

185 Έρμείας ἀχάχητα, πόρεν δέ οἱ ἀγλαὸν υἱόν Εὐδωρον, πέρι μεν θείειν ταχὺν ήδε μαχητήν. αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τόν γε μογοστόχος εἰλείθυια έξάγαγε πρὸ φόωσδε καὶ ἢελίου ἴδεν αὐγάς, την μέν Έχεκλησς κρατερον μένος Ακτορίδαο 190 ήγάγετο πρὸς δώματ', ἐπεὶ πόρε μυρία έδνα,

173. ήργε Μενέσθιος. Patroklos führt keine Unterabtheilung an, weil er über das Ganze gesetzt ist, vgl. 218-220. - στίχος, Reihe, Ordnung, τάξις, indem man sich z. B. die Stellung nach Colonnen denkt.

175. Πολυδώρη lässt sich ohne Zwang nur auf eine Schwester des Achilleus deuten, von der aber in der übrigen Iliade eben so wenig die Rede ist, als von der Ktimene, Schwester des Odysseus, irgendwo in der Odyssee ausser o, 363.

176. αχαμαντι. Treffendes Epi-

theton eines Flusses.

178. ἀναφανδὸν ὅπυιε = κατὰ νόμον συνώχει. Vgl. Od. ε, 119 f. παρ' ανδράσιν εὐνάζεσθαι αμφαδίην, ήν τίς τε φίλον ποιήσετ' αχοίτην.

179. έτερης, d. i. δευτέρας, wie

im Lat. alter.

180. χορῷ xαλή = xαλή ἐν χο-

ρῷ οὖσα, διαπρέπουσα ἐν τῷ γορεύειν. Vgl. 182f. μετά μελπομένησιν έν χορώ.

183. χουσηλακάτου, vgl. zu Od. δ , 122 mit Il. v, 70, we auf dieses Beiwort noch das andere λοχέαιρα folgt. - Zu zeladeivis vgl. i, 547 πολύν χέλαδον χαλ άυτην (bei der Kalydonischen Jagd).

185. Έρμείας ακάκητα vgl. zu Od. w, 10.

186. πέρι — μαχητήν vgl. zu Od. γ, 112. 187. μογοστόχος είλείθυια, vgl.

zu A, 270.

188. Εξάγαγε πρό φόωσδε, an das Licht hervorbrachte (vorwärts an's Licht führte, in lucem prodidit), wie τ, 118. πρὸ steht in ähnlicher Bedeutung wie v, 388 deaπρο δε χαλκον έλασσεν = είς τουμπροσθεν, also τόπου δηλωτική.

16

195

200

205

210

τον δ' ο γέρων Φύλας εὖ έτρεφεν ηδ' ατίταλλεν, αμφαγαπαζόμενος ώς εί θ' έον υίον εόντα. τῆς δὲ τρίτης Πείσανδρος ἀρήιος ἡγεμόνευεν. Μαιμαλίδης, δς πασι μετέπρεπε Μυρμιδόνεσσιν έγγεϊ μάρνασθαι μετά Πηλείωνος έταιρον. τῆς δὲ τετάρτης ἦρχε γέρων ἱππηλάτα Φοῖνιξ, πέμπτης δ' Άλκιμέδων Λαέρχεος νίὸς αμύμων. αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντας ἅμ' ἡγεμόνεσσιν Αχιλλεύς στήσεν εὐ κρίνας, κρατερον δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλεν. ,,Μυρμιδόνες, μή τίς μοι ἀπειλάων λελαθέσθω, ας έπὶ νηυσὶ θοῆσιν ἀπειλεῖτε Τρώεσσιν πάνθ' ὑπὸ μηνιθμόν, καί μ' ἢτιάασθε Εκαστος. ,σχέτλιε Πηλέος νίέ, χόλω άρα σ' έτρεφε μήτης, νηλεές, δς παρά νηυσίν έχεις άέκοντας εταίρους. οίκαδέ περ σύν νηυσὶ νεώμεθα ποντοπόροισιν αὐτις, ἐπεί ὁά τοι ὧδε κακὸς χόλος ἔμπεσε θυμφ. ταυτά μ' άγειρόμενοι θάμ' έβάζετε νυν δε πέφανται φυλόπιδος μέγα έργον, έης τὸ πρίν γ' ἐράασθε. ένθα τις άλκιμον ήτορ έχων Τρώεσσι μαγέσθω."

ώς εἰπων ἄτουνε μένος καὶ θυμον έκάστου.
μᾶλλον δὲ στίχες ἄρθεν, ἐπεὶ βασιλῆος ἄκουσαν.
ώς δ' ὅτε τοῖχον ἀνὴρ ἀράρη πυκινοῖσι λίθοισιν
δώματος ὑψηλοῖο, βίας ἀνέμων ἀλεείνων,

 191. ὁ γέρων Φύλας, der Grossvater des Knaben (180 f.). Zu εὖ ἔτρεφεν vgl. ξ, 162.

197. Λαέρχεος vgl. ρ, 467 und zu ω, 574.

199. ἐπὶ μῦθον ἔτελλεν, vgl. zu α. 25.

200. μή τις — λελαθέσθω, vgl. zu Od. ω, 248 σὺ δὲ μὴ χόλον ἔν- θεο θυμῷ.

202. πάνθ' ὑπὸ μηνιθμόν = κατὰ πάντα τὸν τῆς ὀογῆς χοόνον. In den folgenden vier Versen werden die Myrmidonen selbst redend eingeführt, wie sie dem Achil-

leus seine grollende Unthätigkeit vorhalten.

203. χόλφ hier — χολη, mit Galle (statt mit Milch), dagegen 206 in der gewöhnlichen Bedentung.

207. ταῦτά μ' — ἐβάζετε, vgl. zu μ, 60 θρασὺν Έχτορα εἶπε παραστάς. Doch könnte μ' auch für μοι genommen werden, wie ζ, 165 ος μ' ἔθελεν φιλότητι μιγήμεναι.

208. Ens wie Sov β , 325 = 0d. α , 70.

211. ἄρθεν = ἡομόσθησαν, ἐπυχνώθησαν. Vgl. das folgende ἀράρη und 214 ἄραρον. 16 ως άραρον κόρυθές τε καὶ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι.

215 ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ ψαῦνν δ' ἰππόκομοι κόρυθες λαμπροῖσι φάλοισιν νευόντων ὡς πυκνοὶ ἐφέστασαν ἀλλήλοισιν. πάντων δὲ προπάροιθε δύ' ἀνέρε θωρήσσοντο, Πάτροκλός τε καὶ Αὐτομέδων, ἕνα θυμὸν ἔχοντες,

220 πρόσθεν Μυρμιδόνων πολεμιζέμεν. αὐτὰρ Αχιλλεύς βῆ ἡ ἴμεν ἐς κλισίην, χηλοῦ δ' ἀπὸ πῶμ' ἀνέψγεν καλῆς δαιδαλέης, τήν οἱ Θέτις ἀργυρόπεζα θῆκ' ἐπὶ νηὸς ἄγεσθαι, ἐὐ πλήσασα χιτώνων χλαινάων τ' ἀνεμοσκεπέων οὔλων τε ταπήτων.

225 ένθα δέ οἱ δέπας ἔσκε τετυγμένον, οὐδέ τις ἄλλος οὕτ' ἀνδρῶν πίνεσκεν ἀπ' αὐτόῦ αἴθοπα οἰνον, οὔ τέ τεψ σπένδεσκε θεῶν, ὅτε μὴ Διὶ πατρί. τό ῥα τότ' ἐκ χηλοῖο λαβών ἐκάθηρε θεείψ πρῶτον, ἔπειτα δὲ νίψ' ὕδατος καλῆσι ἑοῆσιν,

230 νίψατο δ' αὐτὸς χεῖρας, ἀφύσσατο δ' αἴθοπα οἶνον. εἴχετ' ἔπειτα στὰς μέσω ἔρχεϊ, λεῖβε δὲ οἶνον οὐρανὸν εἰσανιδών Δία δ' οὐ λάθε τερπικέραυνον. ,,Ζεῦ ἄνα Δωδωναῖε, Πελασγικέ, τηλόθι ναίων, Δωδώνης μεδέων δυσχειμέρου ἀμφὶ δὲ Σελλοί

215—217. ἀσπὶς — ἀλλήλοισινη vgl. zu ν, 131—133.

vgl. zu ν, 131—133. 221. χηλοῦ — πῶμα, vgl. ω, 228

φωριαμών ξπιθήματα. 223. θῆχ' ἐπὶ νηός, vel.

223. θηκ' ἐπὶ νηός, vgl. Od. ν, 71 ἐν νηὶ — κατέθεντο.

224. ἀνεμοσχεπέων, vgl. Od. ξ, 529 χλαϊγαν ἀλεξάνεμον.

227. οὖ τέ τεψ σπένδεσχε, nämlich er selbst, Achilleus. Denn das erste οὖτε sollte eig. vor τις ἄλ-

los stehen.

228. τό ὁα, vgl. χ, 307 τό ol, wo τὸ auch lang geworden ist.— Betreffend den Gebrauch des Schwefels zur Reinigung vgl. Od. χ, 481—494.

231. μέσω ἔρχεϊ, mitten in den Hof, welcher unmittelbar vor der zλισίη (254) war und in dessen Mitte sich ein Altar des Ζεὺς ἐφzεῖος befand; vgl. ω, 306—308.

233. Ζεῦ — Δωδωναῖε. Die einge Stelle bei Homer, wo Ζεὺς
Δωδωναῖος (vgl. über Dodona zu
Od. ξ, 327) erwähnt wird. — Πελασγικέ (vgl. zu Od. τ, 177), weil
Dodona das uralte Heiligthum der
Pelasger war. — τηλοθι ναίων,
sofern Zeus eigentlich der persönlich gedachte flimmel ist. Denn
nach seinem Sitze in Dodona (sei
nun das alte in Thessalien oder das
neuere in Epirus gemeint) ist Zeus
vielmehr ein naher (benachbarter)
Gott für Achilleus.

234. Σελλοί ('Ελλοί), die alten Bewohner der Umgegend von Do-

250

σοὶ ναίουσ' ὑποφῆται ἀνιπτόποδες χαμαιεῦναι. 16 ημέν δή ποτ' έμον έπος έκλυες εύξαμένοιο, 236 τίμησας μεν εμέ, μέγα δ' ίψαο λαὸν 'Αγαιών' ηδ' έτι καὶ νῦν μοι τόδ' ἐπικρήηνον ἐέλδωρ. αὐτὸς μὲν γὰρ ἐγω μενέω νηῶν ἐν ἀγῶνι, άλλ' έταρον πέμπω πολέσιν μετά Μυρμιδόνεσσιν 240 μάρνασθαι τω κύδος άμα πρόες, εὐρύοπα Ζεῦ, θάρσυνον δέ οἱ ήτορ ἐνὶ φρεσίν, ὄφρα καὶ Έκτωρ είσεται ή δα καὶ οἶος ἐπίστηται πολεμίζειν. ημέτερος θεράπων, η οι τότε χείρες άαπτοι μαίνουθ', όππότ' εγώ περ ίω μετά μῶλον "Αρηος. αὐτὰρ ἐπεί κ' ἀπὸ ναῦφι μάγην ἐνοπήν τε δίπται. άσκηθής μοι έπειτα θοάς έπὶ νῆας ίκοιτο τεύχεσί τε ξύν πᾶσι καὶ άγχεμάχοις ετάροισιν." ώς έφατ' εθγόμενος, τοῦ δ' έκλυε μητίετα Ζεύς.

ώς έφατ' εθχόμενος, τοῦ δ' έκλυε μητίετα Ζεύς. τῷ δ' ετερον μεν εδωκε πατήρ, ετερον δ' ἀνένευσεν νηῶν μέν οἱ ἀπώσασθαι πόλεμόν τε μάχην τε δῶκε, σόον δ' ἀνένευσε μάχης εξαπονέεσθαι.

ήτοι ὁ μὲν σπείσας τε καὶ εὐξάμενος Διὶ πατρί

dona in Hellopia, aus denen auch die Priester des Heiligthums genommen wurden.

235. σοι ὑποφῆται als Deuter und Auskeger der dem Zeus zugeschriebenen Zeichenorakel. Als altes und ehrwürdiges Herkommen behielten diese auch die Einfachheit in ihrem Aufzuge und ihrer Lebensweise bei. Vgl. Soph. Trach. 1166, wo Herakles von gewissen alten Orakeisprüchen sagt: ἄ των ὀρείων καὶ χαμαικοιτῶν ἐχώ Σελλων ἐσέλθων ἄλσος εἰσεγραψάμην πρὸς τῆς πατρώας καὶ πολυγλώσσου δρυός.

236—238. ημέν δή ποτ'— ἡδ' ἔτι καὶ νῦν, vgl. ξ, 234. Die ganzen drei Verse mit geringer Abweichung kamen sehon α, 453—455 im Munde des Chryses-vor, und wirklich ist hier 237. von Achilleus gesprochen nicht ebenso, schicklich als dort von

Iliade II. 3. Aufl.

Chryses. Uebrigens ist das hier 236 angedeutete Gebet nirgends in den vorhandenen Gedichten als geschehend erwähnt, dagegen wird auch σ, 75 auf dasselbe als etwas Bekanntes hingewiesen. — τόδ' — ξέλδωρ siehe 241.

243. ἤ ξα καὶ οἶος ἐπίστηται. ἐπίστηται scheint Futuralconjunctiv = ἐπιστήσεται, vgl. β, 367 γνώσεαι δ' ἢ καὶ — οὐκ ἀλαπάξεις. — καὶ οῖος, auch allein, nicht nur in Verbindung mit mir. Im zweiten Gliede ἢ οἶ τότε — μαίνονται ist nach τότε hinzuzudenken μόνον.

250 ff. ἔτερον μὲν ἔδωκε κτέ. Vgl. die Nachahmung Virgil's Aen. 11, 794 Audit et voli Phoebus succedere partem Mente dedit, partem volucres dispersit in auras cet. 16 ὰψ κλισίην εἰσῆλθε, δέπας δ' ἀπέθηκ' ἐνὶ χηλῷ, 255 στῆ δὲ πάροιθ' ἐλθων κλισίης, ἔτι δ' ἤθελε θυμῷ εἰσιδέειν Τρώων καὶ ᾿Αχαιῶν φύλοπιν αἰνήν οἱ δ' ἅμα Πατρόκλφ μεγαλήτορι θωρηχθέντες ἔστιχον, ὄφρ' ἐν Τρωσὶ μέγα φρονέοντες ὄρουσαν. αὐτίκα δὲ σφήκεσσιν ἐοικότες ἐξεχέοντο

260 εἰνοδίοις, οὖς παϊδες ἐριδμαίνωσιν ἔθοντες, [αἰεὶ κερτομέοντες ὁδῷ ἔπι οἰκί ἔχοντας,] νηπίαχοι ξυνὸν δὲ κακὸν πολέεσσι τιθεῖσιν. τοὺς δ' εἴ περ παρά τίς τε κιὼν ἄνθρωπος ὁδίτης κινήση ἀέκων, οἱ δ' ἄλκιμον ήτορ ἔχοντες.

265 πρόσσω πᾶς πέτεται καὶ ἀμύνει οἶσι τέκεσσιν.
τῶν τότε Μυρμιδόνες κραδίην καὶ θυμὸν ἔχοντες
ἐκ νηῶν ἐχέοντο· βοὴ δ' ἄσβεστος ὀρώρει.
Πάτροκλος δ' ἐτάροισιν ἐκέκλετο μακρὸν ἀύσας
,,Μυρμιδόνες, ἕταροι Πηληιάδεω ἀχιλῆος,

270 ἀνέρες ἔστε, φίλοι, μνήσασθε δε θούριδος ἀλκῆς, ώς ὰν Πηλείδην τιμήσομεν, δς μέγ' ἄριστος Αργείων παρὰ νηυσὶ καὶ ἀγχέμαχοι θεράποντες, γνῷ δὲ καὶ Ατρείδης εὐρυκρείων Αγαμέμυων ἢν ἄτην, ὅτ' ἄριστον Αχαμῶν οὐδὲν ἔτισεν."

255. ἔτι δ ήθελε. Der Grund, warum er wieder vor die Hütte hinaus trat und stehen blieb.

260. ξοιδμαίνωσιν ξθοντες, vgl. zu 1, 540 κακὰ πόλλ' ξοδεσκεν

261. ale Εχοντας. Bloss schwächende Umschreibung des vorigen. Verses, aber ungenau, da περτομέω bei Homer nur in Beziehung auf Worte gebraucht wird ("verbis laedere, non facto", Lehrs). Im Uebrigen vgl. μ, 167—170.

263. εἴ περ — τε scheint zusammen zu gehören wie Od. α, 188 εἴ περ τε γεροντ' εἴρηαι, vgl. zu II. γ, 33 ως δ' ὅτε τίς τε πτε. Die Bedingung enthält eine Steigerung (wenn auch nur, sogar wenn) in

Beziehung auf die Bestimmungen παρά—πιών und άξκων, wodurch die Reizharkeit der se ibst bei unabsiehtlicher Störung mit Wuhhervorstürmenden Wespen zur Anschauung gebracht werden soll.

264 f. of $\delta \hat{\epsilon} - \pi \hat{\alpha} \hat{\varsigma} \pi \ell r \epsilon r \alpha i$. Die distributive Apposition $\pi \hat{\alpha} \hat{\varsigma}$ hat den Singular $\pi \ell r \epsilon r \alpha i$ statt des zu of $\delta \hat{\epsilon}$ erwarteten $\pi \ell r \epsilon r \alpha i$ nach sich gezogen.

272. χαλάγχεμαχοι θεράποντες. Erweiterung des Subjectes = σὺν άγχεμάχοις ἐτάροισιν.

273 f. γνῷ δὲ καὶ — ἔτισεν aus α, 411 f., wo diese Verse im Munde des zürnenden Achilleus noch mehr an ihrem Platze sind als hier.

ως είπων ωτουνε μένος και θυμον έκαστου,	16
έν δ' έπεσον Τρώεσσιν ἀολλέες άμφὶ δὲ νῆες	276
σμερδαλέον κονάβησαν αυσάντων ύπ' Αχαιών.	
Τρώες δ' ώς είδοντο Μενοιτίου άλκιμον υίόν,	
αὐτὸν καὶ θεράποντα, σὺν έντεσι μαρμαίροντας,	
πᾶσιν ὀρίνθη θυμός, ἐκίνηθεν δὲ φάλαγγες,	280
έλπόμενοι παρά ναθφι ποδώνεα Πηλείωνα	
μηνιθμόν μεν απορρίψαι, φιλότητα δ' ελέσθαι.	
πάπτηνεν δε έκαστος όπη φύγοι αλπύν όλεθου.	
Πάτροκλος δὲ πρῶτος ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ	
άντικού κατά μέσσον, όθι πλείστοι κλονέοντο,	285
νηὶ πάρα πρύμνη μεγαθύμου Πρωτεσιλάου,	
καὶ βάλε Πυραίχμην, δς Παίονας ιπποκορυστάς	
ήγαγεν εξ 'Αμυδώνος απ' 'Αξιού εὐουρέοντος.	
τον βάλε δεξιον ώμον ο δ' υπτιος εν πονίησιν	
κάππεσεν οἰμώξας, εταροι δέ μιν ἀμφὶ φόβηθεν	290
Παίονες εν γὰρ Πάτροκλος φόβον ηκεν άπασιν	
ήγεμόνα κτείνας, δς άριστεύεσκε μάχεσθαι.	
έχ νηῶν δ' έλασεν, κατά δ' έσβεσεν αἰθόμενον πῦρ.	
ήμιδαής δ' άρα νηῦς λίπετ' αὐτόθι τοὶ δ' ἐφόβηθεν	
Τρῶες θεσπεσίω ὁμάδω. Δαναοὶ δ' ἐπέχυντο	295
νηας ανα γλαφυράς. δμαδος δ' αλίαστος ετύχθη.	
ώς δ' ότ' ἀφ' ύψηλης κορυφης δρέος μεγάλοιο	

276 f. $\partial \mu \varphi i \delta \hat{\epsilon} - \lambda \chi \alpha i \tilde{\omega} v = \beta$, 333 f.

281. ἐλπόμενοι, "wähnend", mit deutlicher Bezeichnung der irrigen Meinung.

283. πάπτηνεν — ὅλεθοον = ξ, 507. Nach dem Folgenden aber (vgl. besonders 301 — 305) bezeichnet dieser Vers nur den momentanen Eindruck, den die Erscheinung des vermeinten Achilleus auf die Troer machte, wovon sie sich bald wieder erholten.

286. νηλ πάρα πρύμνη, vgl. o, 704-708. Auf dieselbe Situation

bezieht sich 293 f.

287. Πυραίχμην, vgl. zu β, 848. 290. μιν άμφλ φόβηθεν, sie flo-

hen um ihn, also nach allen Seiten, αμφί αὐτὸν ἐφόβηθεν.

203 mara do sassa

293. χατὰ δ' ἔσβεσεν, d. h. er bewirkte, dass man löschen konnte. Im folgenden Vers erweitert sich das Subject von den Päonern auf die Troer überhaupt.

295 f. ὁμάδω — ὅμαδος. Aehnliche Wiederholungen desselben Ausdrucks finden sieh auch anderswo, vgl. η, 174 == 119 ὅηίου ἐχ πολέμοιο καὶ αἰνῆς ὅηιοτῆτος.

9*

16 κινήση πυκινήν νεφέλην στεφοπηγεφέτα Ζεύς,
έκ τ' έφανεν πᾶσαι σκοπιαὶ καὶ πρώονες ἄκροι
300 καὶ νάπαι, οὐρανόθεν δ' ἄρ' ὑπερράγη ἄσπετος αἰθήρ,
ῶς Δαναοὶ νηῶν μεν ἀπωσάμενοι δήιον πῦρ
τυτθὸν ἀνέπνευσαν, πολέμου δ' οὐ γίγνετ' ἐρωή
οὐ γάρ πώ τι Τρῶες ἀρηιφίλων ὑπ' Δχαιῶν
προτροπάδην φοβέοντο μελαινάων ἀπὸ νηῶν,

305 άλλ' ἔτ' ἄρ' ἀνθίσταντο, νεῶν δ' ὑπόεικον ἀνάγκη. ἔνθα δ' ἀνὴρ ἕλεν ἄνδρα κεδασθείσης ὑσμίνης ἡγεμόνων. πρῶτος δὲ Μενοιτίου ἄλκιμος υἰός αὐτίκ' ἄρα στρεφθέντος Αρηιλύκου βάλε μηρόν ἔγχεϊ ὀξυόεντι, διαπρὸ δὲ χαλκὸν ἔλασσεν

310 φῆξεν δ' ὀστέον ἔγχος, ὁ δὲ πρηνής ἐπὶ γαίη κάππεσ'. ἀτὰρ Μενέλαος ἀρήιος οὖτα Θόαντα στέρνον γυμνωθέντα παρ' ἀσπίδα, λῦσε δὲ γυῖα. Φυλείδης δ' "Αμφικλον ἐφορμηθέντα δοκεύσας ἔφθη ὀρεξάμενος πρυμνὸν σκέλος, ἔνθα πάχιστος 315 μυων ἀνθρώπου πέλεται περὶ δ' ἔγχεος αἰχμῆ

15 μυών άνθρώπου πέλεται· περὶ δ' ἔγχεος αἰχμῆ νεῦρα διεσγίσθη, τὸν δὲ σχότος ἤσσε χάλυψεν.

298. στεφοπηγεφέτα, bei Homer nur hier. Das gewöhnliche Epitheton νεφεληγεφέτα hätte hier nach νεφέλην nicht folgen können.

299f. ἔχ τ' ἔφανεν — αἰθήο. Vgl. zu θ, 557 f. — πρώονες — οἰ λόφοι τῶν ὀρῶν. — ὑπερράγη αἰθήο, d. i. τῶν νεφῶν διαρραγέντων ἄφθη ὁ αἰθήο.

302. Έρωη = ἀνάπαυσις, cessatio, vgl. β, 179 μηδέ τ' Ερώει; unten 723 πολέμου ἀπερωήσειας. 304. προτροπάδην, effuse et sine

respectu.
306. ἔνθα — ὑσμίνης=0, 328.
Auch die andern Helden dürfen neben Patroklos (307 f.) nicht unthätig bleiben; bei 372 kehrt die Schilderung wieder zu diesem zurück.

308. avīti aņa steht sonst immer im Anfange eines Nachsatzes und gehörte demnach auch hier ei-

gentlich hinter στοεφθέντος Χορηλύχου (= ἐπεὶ ἐστοεφθη Ἀορηλύχος); durch seine ungewöhnliche Stellung soll es auf die überraschende Schnelligkeit des Wurfes aufmerksam machen.

311. Θόας nur hier ein Troer, gewöhnlich der Aetoler (β, 638).

314. ἔφθη ὁρεξάμενος – σχέλος, er traf zuvorkommend (che jener ihn verwunden konnte, πρὶν οὐτάσαι) ihn zu oberst am Schenkel (Oberschenkel), also in der Nähe der Weichen, welcher Theil wegen seiner Breite auch leicht zu treffen und sehr exponirt ist (ἔνθα πάχεστος μυών — πέλεται, d. h. die dickste Muskelmasse am ganzen Körper). Die Durchschneidung der dort ziemlich oberflächlich liegenden Arterien hat in der Regel Verblutung zur Folge.

Νεστορίδαι δ' δ μεν ούτασ' Ατύμνιον όξει δουρί Αντίλοχος, λαπάρης δὲ διήλασε χάλκεον ἔγχος. ήοιπε δε προπάροιθε. Μάρις δ' αὐτοσχεδά δουρί Αντιλόχω ἐπόρουσε κασιγνήτοιο γολωθείς, 320 στάς πρόσθεν νέχυος τοῦ δ' ἀντίθεος Θρασυμήδης έφθη δρεξάμενος πρίν οὐτάσαι, οὐδ' ἀφάμαρτεν, ώμον άφας πουμνόν δε βραχίονα δουρός άκωκή δρύψ' από μυώνων, από δ' δστέον άγρις άραξεν. δούπησεν δὲ πεσών, κατὰ δὲ σκότος όσσε κάλυψεν. 325 ώς τω μέν δοιοίσι κασιγνήτοισι δαμέντε βήτην είς Έρεβος, Σαρπηδόνος εσθλοί εταίροι, νίες ακοντισταί Αμισωδάρου, ος δα Χίμαιραν θρέψεν άμαιμαλέτην, πολέσιν κακὸν άνθρώποισιν. Αΐας δὲ Κλεόβουλον Οιλιάδης ἐπορούσας 330 ζωὸν έλε, βλαφθέντα κατά κλόνον άλλά οἱ αὖθι λύσε μένος, πλήξας ξίφει αὐχένα κωπήεντι. πᾶν δ' ὑπεθερμάνθη ξίφος αίματι τὸν δὲ κατ' ὄσσε έλλαβε πορφύρεος θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή. Πηνέλεως δε Αύχων τε συνέδραμον έγχεσι μεν γάρ 335

317. Νεστορίδαι δ' ὁ μέν. Verbindung des Ganzen und eines Theiles, worüber ygl. zu 0d. μ, 73 οδ δὲ δύω σκόπελοι ὁ μέν. Hier wird ὁ μέν noch durch Αντίλογος erklärt. Das zweite Glied folgt 321 und sollte eig. anfangen ὁ δὲ — ἀντίθεος Θρασυμήδης. — Ατύμνος nach 327 ein Lykier, ygl. zu ε, 580.

321. τοῦ δε (Μάριος) hängt von ῶμον, dies aber von ὀρεξάμενος ab, so dass dies auch hier wie 314 und ψ, 805 mit dem Accusativ con-

struirt ist.

322f. οὐδ' ἀφάμαστεν, ὧμον. In Betreff der Stellung und Verflochtung der Worte vgl. zuλ, 376f.
— ἄφαρ, mit ὀρεξ. zu verbinden, hat ungefähr dieselbe Kraft wie αὐτικ' ἄρα 308. — Ζυ πρυμνὸν βραχίονα vgl. ν, 532.

324. δρύψ ἀπὸ μυώνων, prägnant: streiste und entblösste dadurch von den Muskeln, d. h. riss Haut und Muskeln hinweg. — ἀπὸ — ἄχρις ἄραξεν (vgl. δ, 522) und zerschmetterte gänzlich den Knochen.

328. Χίμαιοαν, vgl. ζ, 179— 183, nach welcher Stelle Chimära zwar auch in Lykien gesetzt wird, aber in andern Beziehungen dort eine verschiedene Sage befolgt scheint.

331. βλαφθέντα, vgl. ζ, 39 von Pferden: ὄζω ἔνι βλαφθέντε μυ- οικίνω.

333. πᾶν δ' ὑπεθεομάνθη. Vgl. Virg. Aen. 9, 701 fixo ferrum in pulmone tepescit.

335 f. συνέδραμον — ημβροτον — συνέδραμον. Bemerke die sinnreiche und freie Anordnung der Er-

16 ήμβροτον άλλήλων, μέλεον δ' ήκόντισαν άμφω 😘 💮 τω δ' αύτις ξιφέεσσι συνέδραμον. ένθα Αύκων μέν ίπποχόμου χόρυθος φάλον ήλασεν, άμφὶ δὲ καυλόν φάσγανον ερραίσθη δ δ' ύπ' ούατος αθχένα θείνεν 340 Πηνέλεως, παν δ' είσω έδυ ξίφος, έσχεθε δ' οίον δέρμα, παρηέρθη δὲ κάρη, ὑπέλυντο δὲ γυῖα. Μηριόνης δ' Ακάμαντα κιχείς ποσί καρπαλίμοισιν νύξ' ζαπων επιβησόμενον κατά δεξιον ώμον: ήριπε δ' έξ οχέων, κατά δ' οφθαλμών κέχυτ' άχλύς. 345 Ίδομενεὺς δ' Έρύμαντα κατά στόμα νηλέι χαλκῷ νύξε· τὸ δ' ἀντικοὺ δόρυ χάλκεον ἐξεπέρησεν νέρθεν ὑπ' ἐγκεφάλοιο, κέασσε δ' ἄρ' ὀστέα λευκά. έκ δ' ετίναχθεν οδόντες, ενέπλησθεν δέ οἱ άμφω αίματος ὀφθαλμοί· τὸ δ' ἀνὰ στόμα καὶ κατὰ δίνας 350 πρήσε χανών. Θανάτου δε μέλαν νέφος άμφεκάλυψεν. οὖτοι ἄρ' ἡγεμόνες Δαναῶν Ελον ἄνδρα Εκαστος. ώς δε λύχοι άρνεσσιν επέχραον ή ερίφοισιν σίνται, ύπεκ μήλων αίρεύμενοι, αί τ' εν όρεσσιν ποιμένος ἀφραδίησι διέτμαγεν οι δε ιδόντες 355 αίψα διαρπάζουσιν ἀνάλκιδα θυμόν ἐχούσας. ως Δαναοί Τρώεσσιν ἐπέχραον. οί δὲ φόβοιο δυσκελάδου μνήσαντο, λάθοντο δε θούριδος άλκης.

Αίας δ' δ μέγας αλέν έφ' Έκτορι γαλκοκορυστή

men.

zählung, wodurch das einförmig Ermüdende einer bloss chronologischen Aufzählung vermieden wird. — Ueber μέλεον vgl. zu z, 480.

340 Γ. ἐσχεθε — δέομα, παοηέρθη. Der zweite Satz-drückt die Folge des ersten aus: die Haut allein hielt das Schwert noch auf, so dass das Haupt (nicht abfiel, sondern) an der Seite herabhing. Vgl. ν. 597.

342 f. $Az \dot{a} \mu a \varsigma$, Sohn des Antenor, β , 823, verschieden von dem ebend. 844 und ζ , 8 erwähnten. — $\nu \dot{v} \dot{\xi}$ — $\ddot{a} \mu o \nu = \varepsilon$, 46.

346. το δε weist auf νηλει χαλκῷ zurück, im Geschlecht aber richtet es sich nach der erklärenden Apposition δόου χάλκεον. 347. ὑπ' ἐγκεφάλοιο. Der Stoss ging also aufwärts durch den Gau-

350. πρῆσε = εξεφύσησε. Vgl. zu Od. β, 81 ἀναπρήσας.

351. Δαναῶν ist durch eine kurze Pause vom Folgenden zu trennen.

352. ώς λύποι — σίνται, lupi ceu raptores Virg. Aen. 2, 355. επέχραον, άθρόοι επεβάρησαν. 357. δυσχελάδου, wegen des Geschreies der Verfolgenden und der

Verfolgten.
358 f. Αἴας δ' ὁ μέγας ετέ.,
weil er bei der Vertheidigung des

ϊετ' ἀχοντίσσαι ὁ δὲ ἰδρείη πολέμοιο, ἀσπίδι ταυρείη κεκαλυμμένος εὐρέας ὤμους, σκέπτετ' ὀιστῶν τε ὁρῖζον καὶ δοῦπον ἀκόντων. ἡ μὲν δῆ γίγνωσκε μάχης ἐτεραλκέα νίκην ἀλλὰ καὶ ὧς ἀνέμιμνε, σάω δ' ἐρίηρας ἐταίρους.

άλλά και ως άνεμιμνε, σαω ο εριηρας εταιρους.
ως δ' ότ' ἀπ' Οὐλύμπου νέφος ἔρχεται οὐρανὸν εἴσω,
αἰθέρος ἐκ δίης ὅτε τε Ζεὺς λαίλαπα τείνη,
δες τῶν ἐκ νηῶν γένετο ἰαχή τε φόβος τε,
οὐδὲ κατὰ μοῖραν πέραον πάλιν. 'Έκτορα δ' ἵπποι
ἔκφερον ωκύποδες σὺν τεύχεσι, λεῖπε δὲ λαόν
Τρωικόν, οὺς ἀέκοντας ὀρυκτὴ τάφρος ἔρυκεν.
πολλοὶ δ' ἐν τάφρω ἐρυσάρματες ωκέες ἵπποι
ἄξαντ' ἐν πρώτω ὑνμῷ λίπον ἄρματ' ἀνάχτων.
Πάτροκλος δ' ἔπετο σφεδανὸν Δαναοῖσι κελεύων,
Τρωσὶ κακὰ φρονέων. οἱ δὲ ἰαχῇ τε φόβω τε

Schiffes dem Hektor hatte weichen müssen. Der Artikel soll ihn von dem andern Aias (330) unterscheiden.

361. σχέπτετο, Schol. οἰον ἀπεσκόπευε καὶ παρετήρει εἰς τὸ μὴ πληγῆναι, circumspexit et cavit (Lehrs).

362. έτεραλχέα νίχην, die Wendung des Sieges (Nitzsch), vgl. zu o, 738.

363. σάω, er suchte noch immer zu retten, schützte. Aber nun muss auch er sich zurückziehen und besteigt daher 367 seinen Wagen. — Ueber die Form vgl. zu Od. ν, 230.

364. ἀπ' Οὐλύμπου, vom Berg Olympos, um den sich zuerst Wolken sammeln. — ἔρχεται οὐρανὸν εἶσω, näml. τὴν εἶς πλάτος φορὰν ποιούμενον, also: sich über den Himmel ausbreitend.

365. alθ ερος εκ δίης wird am leichtesten mit dem Folgenden verbunden: wann Zeus aus dem göttlichen Aether, von ihm aus (denn auch der Olympos ragt in den Ae-

ther hinein, vgl. o, 610) den Sturm ausstreckt, heranführt.

367. οὐθὲ κατὰ μοῖοαν = καὶ ἀτάκτως, οὐθενὶ κόσμῷ oder οὐδένα κόσμον (Herodot.).

368. συν τεύχεσι. Also war es immer noch ein anständiger Rückzug.

369. ὀρυχτή τάφρος. Der Damm, den durch den eingestürzten Uferrand gebildet war, füllte nämlich nur einen Theil des Grabens, wenn auch einen ziemlich breiten; vgl. 2u ο, 358. Der Mauer geschieht keine Erwähnung, weil sie an mehrern Stellen durchbrochen und niedergerissen war, zuletzt von Apollon o, 361 f. Dass Hektor zu Wagen durch den Graben zurückfährt, erklärt sich aus ο, 385 γππους δ΄ εἰσελάσαντες χτέ.

371. ἄξαντ' ἐν πρώτῳ ὁυμῷ = ζ, 40. Der Dual steht auch hier richtig, weil sümmtliche Pferde trotz ihrer grossen Zahl (πολλοί) doch als Wagenpferde (ἐρυσάρματες) paarweise, als Koppeln verbunden sind. Vgl. zu ε, 487 ἀλόντε.

373. of de erg. Towes.

16 πάσας πλησαν όδούς, ἐπεὶ ἂρ τμάγεν ὑψι δ' ἄελλα 😘 375 σκίδναθ' ὑπὸ νεφέων, τανύοντο δὲ μώνυχες ἵπποι άψορρον προτί άστυ νεών άπο και κλισιάων. Πάτροκλος δ' ή πλείστον δρινόμενον ίδε λαόν. τῆ δ' ἐχ' ὁμοκλήσας ὑπὸ δ' ἀξοσι φῶτες ἐπιπτον ποηνέες εξ οχέων, δίφοοι δ' ανεκυμβαλίαζον. 380 αντικού δ' άρα τάφρον ύπέρθορον ωκέες ίπποι [άμβροτοι, ούς Πηληι θεοί δόσαν άγλαὰ δώρα,] πρόσσω ίέμενοι, έπὶ δ' Έκτορι κέκλετο θυμός. ίετο γάρ βαλέειν τον δ' έκφερον ωκέες ίπποι. ώς δ' ύπὸ λαίλαπι πᾶσα κελαινή βέβριθε χθών 385 ήματ' οπωρινώ, ότε λαβρότατον χέει ύδωρ Ζεύς, ότε δή δ' άνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνη, οί βίη είν άγορη σκολιάς κρίνωσι θέμιστας, έκ δε δίκην ελάσωσι, θεων όπιν ούκ αλέγοντες. τῶν δέ τε πάντες μεν ποταμοὶ πλήθουσι δέοντες,

390 πολλάς δὲ κλιτῦς τότ' ἀποτμήχουσι χαράδραι,

375. σχίδναθ' ὑπὸ νεφέων, der Staubwirbel breitete sich unter den Wolken hin aus. — τανύοντο, sie streckten sich in schnellem Laufe,

vgl. Od. 5, 83.

378. τη ό εχ δμοκλήσας erg. τοὺς ἴππους (380 f.), vgl. 0, 446: dain lenkte er die Rosse mit ermunterndem Zuruf. — ὑπὸ ở ἄξοσι κτέ., unter die Achsen (der eignen Wagen) stürzten sie (die Troer) auf der eiligen Flucht, durch die Erschütterung der dahinfliegenden Wagen und weil sie von hinten verwundet wurden. — Ζα ἀνεκυμβαλίαζον vgl. λ, 160 κείν ὅχεα κορτάλιζον.

380. ἀκέες ἔπποι, nämlich des Patroklos. Der folgende Vers hat sich wahrscheinlich aus 867 hierher verirrt; hier wäre er nicht ganz passend, weil noch Pedssos, das sterbliche Ross, dabei ist.

382. χέχλετο θυμός erg. Πατρόχλου, gegen Hektor trieb sie sein Muth an. 364. λαϊλαψ, ὁ μετὰ ὑετοῦ ἄνεμος, stürmischer Regen, Regengestürm. Die zerstörende Ueberschwemmung ist die Strafe der Ungerechtigkeit der Richter.

387 f. σχολιὰς χοίνωσι θέμιστας πακῶς χοίνοντες σχολιὰς ποτήσωσι τὰς θέμιστας (δίχας, Rechtssprüche, die gesetzliche Gültigkeit haben). — σχολιάς, das zum Prädicat gehört, wird durch ἐχ δίχην ἐλάσωσι noch ausgeführt und erklärt — δίχην παρατρέψωσι, das Recht biegen (auf die Seite hinausreiben). Vgl. Hesiod. opp. 224 στε μιν (δίχην) ἐξελάσωσι καὶ οὐχ ἐθείαν ἔγειμαν. — Ueber ὅπις vgl. zu Od. ε, 146. ξ, 82 und die Einleit. zu Od. S. ΧΥΙΙΙ.

389. τῶν bezieht sich auf das collective λαβρότατον ὕδωρ 385 und hängt von πλήθουσι ab.

390 f. κλιτῦς ἀποτμήγουσι χαράδραι, die Waldwasser und die durch dieselben verursachten Einschnitte, Vertiefungen schneiden vieές δ' άλα πορφυρέην μεγάλα στενάχουσι βέουσας 16 16 εξ όρεων επί κάρ, μινύθει δε τε έργ' ανθρώπων 16 ως Επποι Τρωαί μεγάλα στενάχοντο θέουσαι:

Πάτροχλος δ' επεὶ οὖν πρώτας ἐπέχερσε φάλαγγας, ὰψ ἐπὶ νῆας ἔεργε παλιμπετές, οὐδὲ πόληος εἴα ἱεμένους ἐπιβαινέμεν, ἀλλὰ μεσηγύς νηῶν καὶ ποταμοῦ καὶ τείχεος ὑψηλοῖο κτεῖνε μεταἴσσων, πολέων δ' ἀπετίνυτο ποινήν. ἔνθ ἤτοι Πρόνοον πρῶτον βάλε δουρὶ φαἔινῷ, στέρνον γυμνωθέντα παρ' ἀσπίδα, λῦσε δὲ γιῖα δούπησεν δὲ πεσών. ὁ δὲ Θέστορα Ἡνοπος υἱόν δεύτερον ὁρμηθείς — ὁ μὲν εὐξέστψ ἐνὶ δίφρῳ ἦστο ἀλείς ἐκ γὰρ πλήγη φρένας, ἐκ δ' ἄρα χειρῶν

le Abhänge, abhängige Hügel ab, so dass ihre Höhen nur wie Inseln aus dem die Thalebene bedeckenden Wasserhervorragen. Zum folgenden Verse vgl. Virg. Georg. 4, 374 In mare purpureum — effluit amnis.

392. επί κάρ, vgl. zu Od. ι, 70

ξπιχάρσιαι.

393. ὧς ἔπποι Τοφαί κτέ. Die Vergleichung bezieht sich nicht nur, wie man aus dem Gleichklang με-γάλα στενάγουσα ὁξουσαι und με-γάλα στενάγουσο ὁξουσαι schliessen könnte, auf das beiderseitige Rauschen und Sausen, sondern mehr noch auf die Alles überfluthende Menge.

394. ἐπεὶ πρώτας ἐπέκερσε φάλαγγας, nachdem er über die vordersten Reihen (der Troer) hin ger mäht, also ihre Schlachtordnung durchbrochen hatte; vgt. zu o, 467.

395. ἀψ ἐπὶ νῆας ἔεργε erg. Τρῶας, er trieb sie wieder gegen die Schiffe zurück, ohne Zweifel indem er den Uebergang über den Skamandros (φ, 1) zuerst besetzt und ihnen abgeschnitten hatte. Ein kleinerer Theil der Feinde mochte wohl schon über den Fluss entkommen sein.

397. τείχεος ὑψηλοῖο, d. h. dem noch stehenden Theil der Lagermauer der Achäer. Also ist dies nachgebrachte nähere Bestimmung zu νηῶν. Durch diese Massregel entging Patroklos für jetzt der Gefahr, sich — gegen Achilleus' Vorschrift — zu weit gegen die Stadt fortreissen zu lassen; anders dann freilich 685 ff.

398, πολέων — ποινήν, er schaffte sich Sühne für Viele — δίκην ετσεπράττετο; yel, zu ξ. 483.

401. Θέστορα, wie sich aus 403 f. ἐχ δ' — ἡχδησαν ergiebt, den ἐχ ακ το πλεό ησαν ergiebt, den ἐχ ακ το κατα το κατα

403. ἦστο ἀλείς, er sass (wahrscheinlich auf dem Boden oder Standbret des Streitwagens) zusammengeschmiegt (zusammengekauert und niedergeduckt); vgl. ν,408.

16 ήνία ηίχθησαν: ό δ' έγχει νύξε παραστάς 405 γναθμόν δεξιτερόν, διὰ δ' αὐτοῦ πεῖρεν ὀδόντων, έλκε δὲ δουρὸς ελών ὑπερ ἄντυγος, ὡς ὅτε τις φώς πέτρη έπι προβλητι καθήμενος ίερον ίχθύν...... έκ πόντοιο θύραζε λίνω καὶ ήνοπι χαλκώ. ως έλα' εκ δίφροιο κεχηνότα δουρί φαεινώ, 410 χὰδ δ' ἄρ' ἐπὶ στόμ' ἔωσε· πεσόντα δέ μιν λίπε θυμός. αὐτὰρ ἔπειτ' Ἐρύλαον ἐπεσσύμενον βάλε πέτρω... μέσσην κάκ κεφαλήν: ή δ' άνδιχα πᾶσα κεάσθη έν κόρυθι βριαρή · ὁ δ' ἄρα πρηνής ἐπὶ γαίη κάππεσεν, άμφὶ δέ μιν θάνατος χύτο θυμοραϊστής. 415 αὐτὰρ ἔπειτ' Ἐρύμαντα καὶ ᾿Αμφοτερὸν καὶ Ἐπάλτην Τληπόλεμόν τε Δαμαστορίδην Έχίον τε Πύριν τε Ίφέα τ' Εύιππόν τε καὶ Αργεάδην Πολύμηλον πάντας ἐπασσυτέρους πέλασε χθονὶ πουλυβοτείρη.

Σαρπηδών δ' ώς οὐν ἴδ' ἀμιτροχίτωνας ἐταίρους

406 f. δουρός έλών, an, d. h. hier mit der Lanze ihn fassend. Die Lanze wird nämlich hier als ein Theil oder Glied des gefassten Gegenstandes betrachtet; sonst müsste es heissen Sougi wie unten 409. — ὑπὲρ ἄντυγος, über den Wagenrand, vgl. zu ε, 262. — ὡς ότε τις φώς — Ιχθύν erg. Έλκη, vgl. δ, 462 ήριπε δ' ώς ότε πύργος. Zum ganzen Gleichniss vgl. Od. μ, 251-254. - ἰερὸν ἰχθύν, d. i. averov (von Heerden: einem Gotte geweiht), weil der Fisch im Wasser und besonders im Meere, wie das Vieh einer geweiheten Heerde, keinem Sterblichen angehört, sondern nur als Eigenthum der Götter des Meeres erscheint.

408. λίνω καὶ — χαλκῷ, d. h. an der Angelschnur, wenn sie auch nicht aus Lein, sondern aus Pferde-

haaren verfertigt ist.

409. χεχηνότα, sofern er gleichsam mit dem Munde nach der Lanze geschnappt hatte, wie der Fisch nach der Angel.

411. βάλε πέτρω. Patroklos muss hier noch wie 404 zu Fuss gedacht werden, wiewohl er 427 vom Wa-

gen herabspringt.

414. άμφι δέ μιν — θυμοραϊστής = ν, 544 αμφί δέ οί θάνατος χ. 3. Man bemerke die Diäresis in der vorletzten Sylbe des Compositum θυμοραϊστής (vgl. 580. 591), während das Simplex balw sie nie erfährt.

415-418. Έρύμαντα **ετέ.** Patroklos muss eine Reihe feindlicher Krieger (Lykier) nach einander erlegen, damit das folgende Einschreiten und die Anrede des Sarpedon hinlänglich motivirt erscheine.

419. Σαρπηδών. Der erste Held der Bundesgenossen wird dem Patroklos als Hauptgegner zugetheilt, während Hektor für den Achilleus aufgespart wird. - αμιτροχίτωvas er. Dass die Gefährten des Sarpedon keine Mitra trugen (vgl. zu d, 137), erscheint als eine Eigenthümlichkeit in der Bekleidung der Lykier.

χέρσ' ύπο Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο δαμέντας,

- 16

κέκλετ' ἄρ' αντιθέοισι καθαπτόμενος Αυκίοισιν "αίδως, ω Αύχιοι. πόσε φεύγετε; νῦν θοοί ἔστε· αντήσω γαρ έγω τοῦδ' ανέρος, όφρα δαείω ός τις όδε πρατέει καὶ δή κακὰ πολλά ἔοργεν Τοῶας, ἐπεὶ πολλῶν τε καὶ ἐσθλῶν γούνατ' ἔλυσεν." 425 ή ρα, καὶ εξ οχέων σύν τεύχεσιν άλτο χαμάζε. Πάτροκλος-δ' έτέρωθεν, έπεὶ ίδεν, έκθορε δίφρου. οί δ', ώς τ' αίγυπιοί γαμψώνυχες άγκυλοχείλαι πέτρη εφ' ύψηλη μεγάλα πλάζοντε μάχωνται. ως οι κεκληγώτες έπ' αλλήλοισιν όρουσαν. 430 τούς δὲ ἰδών ελέησε Κρόνου παϊς άγχυλομήτεω, "Ηρην δε προσέειπε κασιγνήτην άλογόν τε ... μοι εγών, ότε μοι Σαρπηδόνα φίλτατον ανδρών μοῖο' ὑπὸ Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο δαμηναι. διχθά δέ μοι πραδίη μέμονε φρεσίν δρμαίνοντι, 435 ή μιν ζωὸν ἐόντα μάχης ἄπο δακουοέσσης θείω ἀναρπάξας Αυχίης ἐν πίονι δήμω, ή ήδη ύπὸ χεροί Μενοιτιάδαο δαμάσσω." τὸν δ' ἢμείβετ' ἔπειτα βοῶπις πότνια 'Ηρη ,,αινότατε Κρονίδη, ποῖον τὸν μῦθον ἔειπες.

422. νῦν θοοί ἔστε, jetzt seid hurtig, rasch zum Kampfe, d. h. wenn ihr je euch tapfer gezeigt habt, so ist jetzt die dringendste Noth dazu vorhanden. Vgl. 494 st θοός έσσι.

ανδρα θνητον εόντα, πάλαι πεπρωμένον αίση,

428. ως τ' αλγυπιοί. Die Vergleichung bezieht sich vornehmlich auf das laute Geschrei.

431-461. τους δὲ ἰδών. Obgleich Hera o, 79 sich nach dem Olympos entfernt hat, Zeus aber auf dem Ida geblieben ist, kann der Dichter doch nach dem Einleitung S. 15f. Bemerkten die beiden Gottheiten sich mit einander unterreden lassen; vgl. unten 666. -

Die Situation ist übrigens ganz ähnlich, wie in dem Gespräche zwischen Zeus und Athene vor dem Tode des Hektor x, 167-181.

433 f. ὅτε μοι — μοῖο erg. ἐστί. Ungewöhnlich ist die Structur und Πατρόχλοιο δαμήναι, vgl. 420. 438. 452.

436. μάχης ἄπο (fern von der Schlacht, d. h. an einen von derselben entfernten Ort): Ortsbestimmung zu θείω, die durch Λυχίης έν πίονι δήμφ nur genauer fixirt

441. πεπρωμένον αίση, dem Verhängniss bestimmt, zugesagt und verfallen.

440

16 ὰψ ἐθέλεις θανάτοιο δυσηχέος ἔξαναλῦσαι; ἔξοδ΄ ἀτὰς οὖ τοι πάντες ἐπαινέομεν θεοὶ ἄλλοι. ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὸ δ΄ ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῆσιν.

445 αἴ κε ζων πέμψης Σαρπηδόνα ὅνδε δόμονδε, φράζεο μή τις ἔπειτα θεῶν ἐθέλησι καὶ ἄλλος πέμπειν ὑν φίλον υἱὸν ἀπὸ κρατερῆς ὑσμίνης πολλοὶ γὰρ περὶ ἄστυ μέγα Πριάμοιο μάχονται υἱέςς ἀθανάτων, τοῖσιν κότον αἰνὸν ἐνήσεις.

450 άλλ' εἴ τοι φίλος ἐστί, τεὸν δ' ὀλοφύρεται ἦτος, ἤτοι μέν μιν ἔασον ἐνὶ κρατερῆ ὑσμίνη χέρο' ὑπο Πατρόχλοιο Μενοιτιάδαο δαμῆναι αὐτὰς ἐπὴν δὴ τόν γε λίπη ψυχή τε καὶ αἰών, πέμπειν μιν θάνατόν τε φέρειν καὶ νήδυμον ὑπνον,

455 εἰς ὅ κε δὴ Αυκίης εὐφείης δῆμον Ἐκωνται,
ἔνθα ἑ ταρχύσουσι κασίγνητοί τε ἔται τε
τύμβῳ τε στήλη τε τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανόντων."
ῶς ἔφατ, οὐδ ἀπίθησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

αίματοέσσας δε ψιάδας πατέχευεν έξαζε

460 παϊδα φίλον τιμών, τόν οἱ Πάτροκλος ἔμελλεν φθίσειν ἐν Τροίη ἐριβώλακι, τηλόθι πάτρης.
οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἰόντες,

442. ἄψ, wieder, d. h. die Schikkung gleichsam zurücknehmend. — Θανάτοιο δυσηχέος, Apollon. und Hesych. τοῦ κακὸν ἦχον ἐπιψέξοντος (δυσωνόμου) διὰ τὰς γινομένας οἰμωγάς καὶ Ͽρήνους: unglücklich, trauriges und verhasstes Geräusch erregend.

443. ἔρδ' ἀτὰρ — πάντες, vgl. zu δ, 29.

445. ζών von dem ε, 887 vorkommenden Nominativ ζώς.

448f. πολλοί — υξέες ἀθανάτων, ausser Achilleus und Aeneias auch Ialmenos (Sohn des Ares), Menesthios (des Spercheios), Eudoros (des Hermes). — τοῖσιν, nämlich ἀθανάτοις.

454. πέμπειν μιν κτέ., entsende, geleite ihn, dass Θάνατος und

"Υπνος ihn tragen, = übergieb ihn denselben zu tragen, πέμπε μιν δανάτω καὶ ὕπνω φερειν, wie Od. ω, 419 πεμπον ἄγειν άλιεῦσι θοῆς. ἐπὶ νηυσὶ τιθέντες, und namentlich unten 681 πεμπε δε μιν πομποισιν ἄμα χραιπνοῖσι φερεσθαι.

456. ταρχύσουσι, vgl. zu η, 85. κασίγνητοί τε έται τε, die nähern und entferntern Verwandten.

459. αίματοέσσας ψιάδας, als Vorbedeutung des traurigen und ihn selbst nahe berührenden Ereigninses, vgl. λ, 53—55. Eine Nachahmung dieser Stelle hat Hesiod. Seut. Hercul. 383—385.
462. οί δ' ὅτε δη σχεδον ησαν.

462. οἱ δ΄ ὅτε δη σχεδον ήσαν. Wiederaufnahme der bei 430 abgebrochenen Haupterzählung.

ένθ' ήτοι Πάτροκλος άγακλειτὸν Θρασύδημον, ός δ' ήὺς θεράπων Σαρπηδόνος ήεν άνακτος, τὸν βάλε νείαιραν κατά γαστέρα, λύσε δὲ γυῖα: Σαρπηδών δ' αὐτοῦ μεν ἀπήμβροτε δουρί φαεινώ δεύτερος όρμηθείς, ό δὲ Πήδασον οἴτασεν ἵππον έγχει δεξιον ώμον ο δ' έβραχε θυμον αίσθων, κάδ δ' έπεσ' εν κονίησι μακών, από δ' έπτατο θυμός. τω δε διαστήτην, κρίκε δε ζυγόν, ήνία δέ σφιν 470 σύγγυτ', έπεὶ δὴ κεῖτο παρήρρος εν κονίησιν. τοῖο μεν Αὐτομέδων δουρικλυτός εύρετο τέκμωρ. σπασσάμενος τανύηκες ἄορ παγέος παρά μηροῦ, αίξας απέκοψε παρήορον, οὐδ' ἐμάτησεν: τω δ' ίθυνθήτην, έν δε δυτήρσι τάνυσθεν. τω δ' αθτις συνίτην έριδος πέρι θυμοβόροιο. ένθ' αὖ Σαρπηδών μεν ἀπήμβροτε δουρὶ φαεινῷ,

465. νείαιραν, vgl. zu ε, 539 νειαίρη δ' εν γαστοί. — Der Wagenlenker war ohne Zweifel auf dem Wagen geblieben, vgl. oben 401—405.

467. δεύτερος όρμηθείς, verschieden von 402 δεύτερον όρμηθείς. - ὁ δὲ Πήδασον οὔτασεν, Gegensatz von αὐτοῦ μὲν ἀπήμβροτε. — οὕτασεν scheint hier abweichend vom sonstigen Sprachgebrauch des Dichters von der Verwundung durch eine Wurfwaffe (ἔγχεϊ) gebraucht zu sein, wie in der verdächtigen Stelle Od. 1, 40 πολλοί δ' οὐτάμενοι χαλχήρεσιν ἐγχείησιν. Doch könnte der Sinn auch sein, Sarpedon habe, unwillig, dass er den Patroklos verfehlt, den Pedasos mit einem Stoss aus der Nähe durchstochen, vgl. v, 605-607. λ, 233-235 und besonders o, 521

468. θυμον ἀίσθων, vgl. zu o, 252 φίλον ἄιον ήτος.

469. καδ — θυμός = Od. κ, 163. 470. διαστήτην, sie fuhren (prallten) scheu auseinander, so dass das Joch knackte (und zerbrach), und die Zügel sich verwirrten, verwickelten.

472. τοῖο, dafür (für die ganze in den vorigen Versen bezeichnete Störung und Gefahr), hängt von τέχμωο ab.

474. ἀίξας ἀπέχοψε, vgl. 9, 87 Γπποιο παοηορίας ἀπέταμνεν φασγάνφι ἀίσσων. — οὐδ' ἐμάτησεν (vgl. zu ε, 233) — οὐκ ἐμα-ταιοπράγησεν, οὐχ εἰς μάτην διεπράξατο, d. h. er erreichte seinen Zweck vollständig (wie das Folgende zeigt).

475. ἐν ὁυτῆροι τάνυσθεν, sie streckten sich, d. h. sie zogen wieder grad' aus an den Lenkseilen (den am Zaume befestigten Riemen, die der Wagenlenker in der Hand hält; vgl. Apollon. Rhod. 3, 1237 ὁυτῆρας δὲ χεροῖν ἔχεν). — Zu diesem Gebrauche von τανύω vgl. ψ, 324 ὅππως τὸ πρῶτον τανύση βοξοισιν ξμᾶσιν (nämlich der Wagenlenker die Rosse).

476. αὐτις συνίτην, weil die unabsichtliche Störung des Kampfes nun vorbei war. 16 Πατρόκλου δ' ύπερ ώμον ἀριστερον ἤλυθ' ἄκωκή ἔγχεος, οὐδ' ἔβαλ' αὐτόν· ὁ δ' ὕστερος ὤρνυτο χαλκῷ

480 Πάτροκλος τοῦ δ' οὐχ ἅλιον βέλος ἔκφυγε χειρός, ἀλλ' ἔβαλ' ἔνθ' ἄρα τε φρένες ἔρχαται ἀμφ' ἀδινὸν κῆρ. ἤριπε δ' ὡς ὅτε τις δρῦς ἤριπεν ἢ ἀχερωίς ἡὲ πίτυς βλωθρή, τήν τ' οὖρεσι τέκτονες ἄνδρες ἐξέταμον πελέκεσσι νεήκεσι νήιον εἶναι:

485 ως ὁ πρόσθ' εππων καὶ δίφρου κεῖτο τανυσθείς, βεβουχώς, κόνιος δεδραγμένος αἰματοέσσης.
ἢύτε ταῦρον ἔπεφνε λέων ἀγέληφι μετελθών, αἴθωνα μεγάθυμον, ἐν εἰλιπόδεσσι βόεσσιν,
ὥλετό τε στενάχων ὑπὸ γαμφηλῆσι λέοντος,

490 ως ύπο Πατρόκλω Αυκίων άγος ἀσπιστάων κτεινόμενος μενέαινε, φίλον δ' δνόμηνεν ἐταῖρον. "Γλαῦκε πέπον, πολεμιστὰ μετ' ἀνδράσι, νῦν σε μάλα χρή αἰχμητήν τ' ἔμεναι καὶ θαρσαλέον πολεμιστήν νῦν τοι ἐελδέσθω πόλεμος κακός, εἰ θοός ἔσσι.

495 πρῶτα μὲν ὅτρυνον Λυκίων ἡγήτορας ἄνδρας, πάντη ἐποιχόμενος, Σαρπηδόνος ἀμφιμάχεσθαι αὐτὰρ ἔπειτα καὶ αὐτὸς ἐμεῦ περιμάρναο χαλκῷ.

481. $\xi \beta \alpha \lambda'$, er traf ihn an der Stelle, wo u. s. w. — Zu $\dot{\alpha} \mu \psi'$ $\dot{\alpha} \delta \iota$ - $\dot{\nu} \dot{\nu} \nu \chi \bar{\eta} \rho$ vgl. Od. τ , 516.

482—486 f. ησιπε — αίματοέσσης = ν, 389 — 393. Aber auch hier beim Fall des Sarpedon — eines so ausgezeichneten Helden — ist das Gleichniss am Platze. Durch die folgende Vergleichung jedoch 487 ηνεε ταύρον κτέ, welche das βεβουχώς 486 — στενάχων 489 in's Licht setzen soll, wird Sarpedon seinem achäischen Gegner wieder untergeordnet und Patroklos erboben. — ἀγέληφι, Dativ, von μετελθών abhängig.

490 f. υπὸ Πατρόπλω ist mit πεινόμενος zu verbinden; μενεαινε aber steht emphatisch er verlangte noch heftig, d. b. er war
von Kampflust und Verlangen nach

Rache erfüllt, wie dies die ganze folgende Rede ausdrückt. Vgl. ν, 214 und zu ε, 670 ματμησε δε οξ φίλον ήτος.

492. πολεμιστὰ μετ' ἀνδράσι. Eine Art Superlativ, vgl. zu Od. ρ, 354 ἐν ἀνδράσιν ὅλβιον εἶναι.

494. ἐελδέσθω = ἐν ἐπιθυμία γενέσθω, er werde ein Gegenstand deines Verlangens. Es ist aber auffallend, dass Sarpedon überhaupt diesen Wunsch gegen Glaukos auspricht und dieser auf dem Schlachtfeld zugegen ist, da er nach μ, 387—393 an demselben Tage von Teukros verwundet worden war und daber das Treffen verlassen hatte, vgl. unten 509—531. Wohl gehörten diese Stücke ursprünglich zu verschiedenen von einander unabhängigen Erzählungen.

16

500

505

510

σοὶ γὰρ ἐγωὶ καὶ ἔπειτα κατηφείη καὶ ὄνειδος ἔσσομαι ἤματα πάντα διαμπερές, εἴ κέ μ᾽ Αχαιοί τεύχεα συλήσωσι νεῶν ἐν ἀγῶνι πεσόντα. ἀλλ᾽ ἔχεο κρατερῶς, ὅτρυνε δὲ λαὸν ἄπαντα."

ως ἄρα μιν εἰπόντα τέλος θανάτοιο κάλυψεν όφθαλμοὺς ἔνάς θ'. ὁ δὲ λὰξ ἐν στήθεσι βαίνων ἐκ κροὸς ἕλκε δόρυ, προτὶ δὲ φρένες αὐτῷ ἔποντο τοῖο δ' ἄμα ψυχήν τε καὶ ἔγκεος ἐξέρυσ' αἰχμήν. Μυρμιδόνες δ' αὐτοῦ σχέθον ἵππους φυσιόωντας, ἱεμένους φοβέεσθαι, ἐπεὶ λίπον ἄρματ' ἀνάκτων.

Γλαύκω δ' αἰνὸν ἄχος γένετο φθογγῆς ἀίοντι·
ωἰνθη δέ οἱ ἦτος, ὅτ' οὐ δύνατο προσαμῶναι.
χειρὶ δ' ἐλων ἐπίεζε βραχίονα· τεῖρε γὰρ αὐτόν
ἔλχος, ὁ δή μιν Τεῦχρος ἐπεσσύμενον βάλεν ἰῷ
τείχεος ὑψηλοῖο, ἀρὴν ἐτάροισιν ἀμύνων.
εὐχόμενος δ' ἄρα εἶπεν ἑχηβόλω Απόλλωνι
,,χλῦθι, ἄναξ, ὅς που Αυχίης ἐν πίονι δήμω

499 f. 'Αχαιοί — πεσόντα = ο, 427 f. Schon das war für die Lykier und Troer eine Schmach, wenn sie Sarpedon's Leichnam im Bereich des achäischen Schiffslagers liessen.

achaischen Schillslagers liessen.

501. å $\lambda\lambda^*$ $\xi\chi\epsilon_0 - \tilde{\alpha}\pi\alpha\nu\tau\alpha = \varrho$,

559, wo die Anmerk. zu vergleichen.

502. $\tau\epsilon\lambda_0$ 5 $\theta\alpha\nu\tilde{\alpha}\tau_0$ 10, die Vollendung des Todes, der Tod, der

Allem ein Ziel setzt.

503 f. ότνας, weil die Blässe und Kälte des Todes sieh vorzüglich um die Nase (Nasenspitze und Nasenlöcher) bald zu erkennen giebt (Rauchenstein). — προτί δὲ φρένες — ἔποντο, und daran, dazu folgt ihm (dem Ziehenden) das Zwerchfell (481). Vgl. μ, 395 ὁ δ' ἐσπόμενος πέσε δουρί πρηνής.

505. ἄμα ψυχήν τε καὶ — αιχμήν. Ein Zeugma, wie Virg. Aen. 4, 621 hanc vocem extremam cum sanguine fundo. — τοῖο hüngt

von efforor ab.

506f. αὐτοῦ σχέθον κτέ., sie hielten dort, auf der Stelle die

schnaubenden Rosse (des Sarpedon) zurück: im Gegensatz von φοβέεσθαι. - ἐπεὶ λίπον ἄρμ. ἀν. (= 371 λίπον ἄρματ' ἀνάκτων), da sie den Wagen ihrer Gebieter verlassen, d. h. während des Kampfes, nach Sarpedon's und des Thrasydemos Fall, sich irgendwie vom Wagen losgerissen hatten. - Die andere, dem Aristarchos zugeschriebene Lesart έπεὶ λίπεν (ἐλίπησαν) αθματ' ανάχτων giebt den Sinn: ξπειδή τα άρματα έλείφθησαν, ήρημώθησαν των ανάπτων, των δεσποτών, da der Wagen seiner Gebieter beraubt war.

510. ἐπίεζε βραχίονα, was wenigstens eine vorübergehende Linderung gewährte.

511. δ δή μιν — βάλεν λῷ prügnant: welche (Wunde) ihm Teukros durch den Schuss mit dem Pfeile beigebracht hatte. Uebrigens . stimmt hier der Ausdruck genau mit μ, 388 überein.

514f. Auxing ev Shum - h evi

16 είς η ενί Τροίη δύνασαι δε σύ πάντοσ' ακούειν

516 ανέρι κηδομένω, ως νῦν ἐμὲ κῆδος ἰκάνει.

Ελχος μεν γαρ έχω τόδε χαρτερόν, αμφι δέ μοι χείρ όξείης οδύνησιν ελήλαται, οὐδέ μοι αίμα τεροῆναι δύναται, βαρύθει δέ μοι ώμος ὑπ' αὐτοῦ

520 ἔγχος δ' οὐ δύναμαι σχεῖν ἔμπεδον, οὐδὲ μάχεσθαι ἐλθῶν δυσμενέεσσιν. ἀνὴρ δ' ἄριστος ὅλωλεν, Σαρπηδῶν Διὸς νἱός ὁ δ' οὐδ' οὖ παιδὸς ἀμψνει. ἀλλὰ σύ πέρ μοι, ἄναξ, τόδε καρτερὸν ἕλκος ἄκεσσαι, κοίμησον δ' ὀδύνας, δὸς δὲ κράτος, ὅφρ' ἑτάροισιν

525 κεκλόμενος Αυκίοισιν ἐποτούνω πολεμίζειν, αὐτός τ' αμφὶ νέκυι κατατεθνηῶτι μάχωμαι."

ως έφατ' εὐχόμενος, τοῦ δ' έχλυε Φοῖβος Απόλλων. αὐτίκα παῦσ' ὀδύνας, ἀπὸ δ' Είκεος ἀργαλέοιο αἶμα μέλαν τέρσηνε, μένος δέ οἱ ἔμβαλε θυμῷ.

530 Γλαῦχος δ' ἔγνω ἦσιν ἐνὶ φρεσί, γήθησέν τε, ὅττι οἱ ὡκ' ἤκουσε μέγας θεὸς εὐξαμένοιο. πρῶτα μὲν ὤτρυνεν Αυκίων ἡγήτορας ἄνδρας, πάντη ἐποιχόμενος, Σαρπηδόνος ἀμφιμάχεσθαι αὐτὰρ ἔπειτα μετὰ Τρῶας κίε μακρὰ βιβάσθων,

535 Πουλυδάματ' ἔπι Πανθοίδην καὶ Αγήνορα δίον, βῆ δὲ μετ' Αἰνείαν τε καὶ "Επτορα χαλκοκορυστήν. άγχοῦ δ' ἱστάμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.

Tooin. Der Dichter denkt wieder nicht daran, dass Apollon vor furz zem in der Schlacht selbst zugegen war (o, 307. 326. 355—366). Betreffend die zum Grunde liegende Vorstellung vom Aufenthalte der Götter vgl. Einleit. S. 15 f.

515. πάντοσ' άχούειν, allenthalbenhin erhören, d. h. das Gebet (zu dir) durchdringen lassen, vgl. d, 455 τηλόσε — έχλυε und. λ, 21 πεύθετο γάρ Κύπρονδε μέγα κλέος. — άκούειν — ὑπακούειν, daher mit dem Dativ.

· 517. ἀμφὶ — ἐλήλαται; ganz (eig. ringsum) ist mir der Arm von scharfen Schmerzen durchdrungen, oder davon getroffen (wie von dem Pfeile).

519. ὑπ' αὐτοῦ, τοῦ ἔλχους. 524 f. ἐτάροισιν Αυχίοισιν ist zunächst von κεκλόμενος abhängig.

527. Φοίβος Απόλλων nicht als Götterarzt oder vorzugsweise heilender Gott, sondern als einheimischer Gott, Schutzgott seines Landes (Lykien).

528. ἀπὸ ist mit τερσηνε zu verbinden, ελκεος von αίμα abhängig.

531. of ωz' ήχουσε — ευξαμένοιο. Die wiederholt bemerkte Mischung zweier Constructionen, vgl. zu Od. ζ. 455—157.

, Έκτος, νῦν. δὴ πάγχυ λελασμένος εἰς ἐπικούρων. 16 οί σέθεν είνεκα τηλε φίλων καὶ πατρίδος αίης θυμον αποφθινύθουσι συ δ' ουκ εθέλεις επαμύνειν. χείται Σαρπηδών Αυχίων άγὸς άσπιστάων, δς Αυκίην είρυτο δίκησί τε και σθένει ώ. τὸν δ' ὑπὸ Πατρόκλω δάμασ' ἔγχεϊ γάλκεος 'Αρης. άλλα φίλοι πάρστητε, νεμεσσήθητε δε θυμώ, μή από τεύχε ελωνται, αεικίσσωσι δε νεκρόν 545 Μυομιδόνες, Δαναών κεγολωμένοι ύσσοι όλοντο, τούς επί νηυσί θοησιν επέφνομεν εγχείησιν." ώς έφατο, Τρώας δέ κατά κρηθεν λάβε πένθος άσχετον, ούχ ἐπιειχτόν, ἐπεί σφισιν έρμα πόληος έσκε και άλλοδαπός περ εών πολέες γαρ αμ' αὐτῷ 550 λαοί Εποντ', εν δ' αὐτὸς ἀριστεύεσχε μάχεσθαι. βαν δ' ίθυς Δαναών λελιημένοι ήρχε δ' άρα σφιν Έχτωρ γωόμενος Σαρπηδόνος, αυτάρ Αγαιούς ώρσε Μενοιτιάδεω Πατροκλήος λάσιον κήρ. Αΐαντε πρώτω προσέφη, μεμαώτε καὶ αὐτώ. 555 ,,Αίαντε, νῦν σφῶιν ἀμύνεσθαι φίλον ἔστω, οδοί περ πάρος ήτε μετ' ανδράσιν, ή και άρείους. κείται άνης δς πρώτος ἐσήλατο τείχος 'Αχαιών,

542. Αυχίην είρυτο = ω, 499 είρυτο δέ ἄστυ και αὐτούς. Vgl. unten 640 είλυτο.

unten 640 είλυτο. 543. δάμασ' - Άρης. Bloss dichterische Ausdrucksweise - er fiel

im Kampfe.

544 f. πάρστητε, νεμεσσήθητε πτέ. Die Rede wendet sich von Hektor nun an das ganze troiani sche Heer. Der Satz μη ἀπὸ έλωνται hängt von πάρστητε ab, so dass νεμεσσήθητε δὲ nur als untergeordoete Bestimmung zu fas sen ist — νεμεσσηθέντες θυμῷ: leistet uns — von gerechtem Un muth ergriffen — Beistand, dass nicht u. s. w.

548. κατὰ κοῆθεν, vgl. Od. λ, 588 = κατὰ κεφαλῆς, über das Haupt herab, also auch vom Kopfe

Iliade II, 3, Aufl.

an, ganz und gar.

549. οὐν ἐπιεικτόν nach ἄσχετον wie ε, 892 μένος — ἀάσχετον, οὐν ἐπιεικτόν. Ueber den Begriff vgl. zu Od. τ, 493 μένος ἔμπεόον οὐδ' ἐπιεικτόν. Hier s.
v. a. unbezwinglieh, nicht zu überwinden.

552. λελιημένοι, des Kampses begehrend, kampslustig, voll Kamps-

muth.

557. ἢ καὶ ἀρείους erg. εἶναι, γενέσθαι, was aus dem Verbum des Relativsatzes ἢτε genommen werden kann.

558. δς πρώτος ξσήλατο τείχ. Δχ. Dasselbe ist μ, 438. 462-466 dem Hektor zugeschrieben, während Sarpedon nach μ, 397 eine ξπαλξις der Mauer herunterreisst und

10

16 Σαρπηδών. άλλ' εί μιν ἀεικισσαίμεθ' ελόντες, 560 τεύχεα τ' ώμοιιν αφελοίμεθα, καί τιν' έταίρων αὐτοῦ ἀμυνομένων δαμασαίμεθα νηλέι χαλκῷ." ώς έφαθ', οί δὲ καὶ αὐτοὶ ἀλέξασθαι μενέαινον. οί δ'ι έπεὶ αμιφοτέρωθεν εκαρτύναντο φάλαγγας, Τρώες καὶ Λύκιοι καὶ Μυρμιδόνες καὶ Αχαιοί, 565 σύμβαλον άμφὶ νέχυι κατατεθνηῶτι μάχεσθαι δεινὸν ἀύσαντες· μέγα δ' ἔβραχε τεύχεα φωτῶν. Ζεύς δ' ἐπὶ νύπτ' όλοὴν τάνυσε πρατερή ὑσμίνη, όφρα φίλω περὶ παιδὶ μάχης όλοὸς πόνος είη. ώσαν δὲ πρότεροι Τρῶες ἐλίχωπας Αχαιούς. 570 βλητο γάρ ού τι κάκιστος άνηρ μετά Μυρμιδόνεσσιν, νίὸς Αγακλῆος μεγαθύμου, δῖος Ἐπειγεύς, ος δ' εν Βουδείω εὐ ναιομένω ήνασσεν τὸ πρίν ἀτὰρ τότε γ' ἐσθλὸν ἀνεψιὸν ἐξεναρίξας ές Πηλή' ικέτευσε και ές Θέτιν αργυρόπεζαν. 575 οἱ δ' αμ' Αχιλληι δηξήνορι πέμπον Επεσθαι "Ιλιον είς εύπωλον, ίνα Τρώεσσι μάχοιτο. τόν δα τόθ' απτόμενον νέκυος βάλε φαίδιμος Έκτωρ γερμαδίω κεφαλήν ή δ' άνδιχα πᾶσα κεάσθη έν κόρυθι βριαρή. ὁ δ' άρα πρηνής ἐπὶ νεκρίο

dadurch den Seinigen Bahn bricht. Die Ausgleichung des Widerspruchs findet sich darin, dass beide, Sarpedon und Hektor, an dem ersten Eindringen in die achäische Mauer einen Hauptantheil hatten, und dass nach µ, 290-293 Hektor's Erfolg durch die der Zeit nach vorangehende That des Sarpedon bedingt

559-561. άλλ' εἴ μιν - δαμασαίμεθα ν. χ. erg. καλῶς ἄν γέ-νοιτο und vgl. zu κ, 111. Od. φ, 260. Dem Sinne nach ist also die Rede wünschend und auffordernd.

561. αὐτοῦ (Σαρπηδόνος) ἀμυνομένων = ύπερ αὐτοῦ άγωνιζομένων, die ihn zu schützen suchen. 567. επί νύχτα - τάνυσε. Es

war also wirklich noch Tag. Die Alles bedeckende Dunkelheit sollte den Kampf noch schrecklicher und verderblicher machen.

569. πρότεροι Τρῶες, als die durch Sarpedon's Tod Gereizten und in Folge der Ermunterung des Glaukos 544-547.

573. τότε — έξεναρίξας, als ob die Erzählung von diesem Morde vorherginge, so dass darauf zurückgewiesen werden könnte (τότε).

574f. & Ofrer, vgl. zu a, 396. Nach unserer Stelle blieb Thetis bis zum Auszuge nach Troia wirklich bei Peleus (Es Ofrev und of Se πέμπον κτέ.). 578-580. ή δ' ἄνδιχα - θυ-

 $\mu o \rho \alpha i \sigma r \eta s = 412 - 414.$

κάππεσεν, άμφὶ δέ μιν θάνατος χύτο θυμοραϊστής.	16
Πατρόκλψ δ' ἄρ' ἄχος γένετο φθιμένου ετάροιο,	581
ίθυσεν δε διά προμάχων ίρηπι εοικώς	
ωπέι, ός τ' εφόβησε πολοιούς τε ψηράς τε.	
ως ίθυς Αυκίων, Πατρόκλεις ιπποκέλευθε,	
έσσυο καὶ Τρώων, κεχόλωσο δὲ κῆρ ἐτάροιο.	585
καί δ' έβαλε Σθενέλαον Ίθαιμένεος φίλον υίον	
αὐχένα χερμαδίφ, ἡῆξεν δ' ἀπὸ τοῖο τένοντας.	
χώρησαν δ' ύπό τε πρόμαχοι καὶ φαίδιμος Έκτως.	
όσση δ' αίγανέης φιπή ταναοίο τέτυνται,	
ην εά τ' ανης αφέη πειρώμενος η εν αέθλω	590
η ε και εν πολέμφ, δηίων ύπο θυμοραϊστέων,	
τόσσον εχώρησαν Τρῶες, ὤσαντο δ' Αχαιοί.	
Γλαύχος δὲ πρώτος, Αυκίων άγὸς ἀσπιστάων,	
ετράπετ', έκτεινεν δε Βαθυκλησ μεγάθυμον,	
Χάλκωνος φίλον υίον, ος Έλλάδι οικία ναίων	595
όλβφ τε πλούτφ τε μετέπρεπε Μυρμιδόνεσσιν.	
τὸν μὲν ἄρα Γλαῦχος στηθος μέσον οὐτασε δουρί,	•
στρεφθείς έξαπίνης, ότε μιν κατέμαρατε διώκων:	
δούπησεν δὲ πεσών: πυκινὸν δ' ἄχος ἔλλαβ' Άχαιούς,	
ώς ἔπεσ' ἐσθλὸς ἀνήρ. μέγα δὲ Τρῶες κεχάροντο,	600
σταν δ' άμφ' αὐτὸν ἰόντες ἀολλέες οὐδ' ἄρ' Αχαιοί	

586. zat ὁ ἔβαλε. Aus der gemüthlich erregten Apostrophe kehrt die Rede wieder in die ruhige Erzählung zurück, vgl. 581 f.

588. χώρησαν δ' ὑπό, d. i. ὑπε-

γώρησαν δέ.

589. δσση δ' αλγανέης όιπη τέτυνται sagt ungefähr dasselbe was ο, 358 δσον τ' έπὶ δουρός ξρωή γίγνεται.

590. πειρώμενος, sich oder seine Kraft versuchend, also nach Kräften werfend. Vgl. ο, 359 ὁππότ ἀνὴρ σθένεος πειρώμενος ἡσιν.

591. δηίων ὅπο θυμ., unter dem Einfluss, der Einwirkung der Feinde, von ihnen gedrängt; vgl.434. Uebrigens gehört diese Bestimmung nur zu έν πολέμφ.

593f. πρώτος — ἐτράπετο, er wandte sich zuerst (nach dem Zurückweichen, 588, 592) wieder gegen den Feind, vgl. 598 στρεφθείς ἐξαπίνης.

595. Ελλάδι, vgl. β, 683. 598. ὅτε μιν κατέμαρπτε διώ-

20ν, als er (Bathykles) ihn verfolgend eben erreichte, so dass Glaukos, wie er sich umwandte, ihn sogleich niederstossen konnte.

601. στὰν ở ἀμφ' αὐτὸν — ἀολλέες, sie stellten sich, traten um ihn (den Glaukos) herum, indem sie gedrängt, schaarenweise herbeikamen (um nach diesem glücklichen

16 άλκης Εξελάθοντο, μένος δ' ίθυς φέφον αὐτῶν.

ἔνθ' αὐ Μηφιόνης Τρώων Ελεν ἄνδρα κοφυστήν,

Λαόγονον θρασὺν υἰον Ονήτορος, δς Διὸς ἰφεύς

605 Ἰδαίου ἐτέτυπτο, θεός δ' ώς τίετο δήμφ.
τὸν βάλ' ὑπὸ γναθμοῖο καὶ οὖατος ἀκα δὲ θυμός
ῷχετ' ἀπὸ μελέων, στυγερὸς δ' ἄρα μιν σκότος εἶλεν.
Αἰνείας δ' ἐπὶ Μηριόνη δόρυ χάλκεον ἦκεν'
ἔλπετο γὰρ τεύξεσθαι ὑπασπίδια προβιβάντος.

610 ἀλλ', ὁ μὲν ἄντα ἰδων ήλευατο χάλκεον ἔγχος·
πρόσσω γὰρ κατέκυψε, τὸ δ' ἐξόπιθεν δόρυ μακρόν
οἴδει ἐνισκίμφθη, ἐπὶ δ' οὐρίαχος πελεμίχθη
ἔγχεος· ἔνθα δ' ἔπειτ' ἀφίει μένος ὅβριμος Ἦρης.
[αἰχμή δ' Αἰνείαο κραδαινομένη κατὰ γαίης

615 ἄχετ', ἐπεί ὁ ἄλιον στιβαρῆς ἀπὸ χειρὸς ὄρουσεν.]
Αἰνείας δ' ἄρα θυμὸν ἐχώσατο, φώνησέν τε
,,Μηριόνη, τάχα κέν σε καὶ ὀρχηστήν περ ἐόντα
ἔγχος ἐμὸν κατέπαυσε διαμπερές, εἴ σ' ἔβαλόν περ."
τὸν δ' αδ Μηριόνης δουρικλυτὸς ἀντίον ηὕδα

620 ,, Αίνεία, χαλεπόν σε καὶ ἴφθιμόν περ ἐόντα πάντων ἀνθρώπων σβέσσαι μένος, ος κε σεῦ ἄντα ἔλθη ἀμυνόμενος: Θνητὸς δέ νυ καὶ σὺ τέτυξαι.

Erfolge auch am Kampfe Theil zu nehmen).

602. μένος δ' τους φέρον αὐτῶν, sie trugen ihren Kampfmuth ihnen gerade entgegen, drangen muthvoll gegen sie ein.

604. δς Διὸς ἱρεὺς ἐτέτυχτο geht wohl auf Laogonos, als die Hauptperson.

606. ὑπὸ γναθμοῖο καὶ οὕατος vgl. ν, 671 f., zwischen dem Backen-knocken und dem Ohre.

609. τεύξεσθαι (αὐτοῦ) ὑπασπίδια προβιβάντος, vgl. ν, 158 προβιβάς καὶ ὑπασπίδια προποδίζων. 612f. οὐρίαχος πελεμίχθη, vgl.

zu v, 443f.

614f. αίχμη — ὄφουσεν. Diese in den besten Handschriften fehlenden und ganz tautologischen Verse standen v, 504 f. an ihrem Platze.

617. και ὀρχηστήν πες ἐόντα. Spott über das künstliche Aushiegen, das Ausweichen des Meriones durch Bücken (vgl. μ, 385 mit dem dort Bemerkten), um so passender bei Meriones, da die Kreter einen berühmten Waffentanz (πυροίχη) hatten.

618. $\epsilon \tilde{t}$ σ' $\tilde{\epsilon} \beta \alpha \lambda \acute{o} \nu$ $\pi \epsilon \rho$, wenn ich dich getroffen, d.h. du dich nicht

gebückt hättest.

620. χαλεπόν erg. ἐστί, aber auch mit Beziehung auf die Zukunft: schwer, kaum möglich ist es, dass du— auslöschest, vertilgest, schwerlich vermagst du u. s. w. Der Singular $\delta\varsigma$ $\kappa\epsilon$ — $\epsilon\lambda\vartheta\eta$ ist distributiv in Beziehung auf den Plural πάντων ἀνθρώπων.

εί καὶ ἐγώ σε βάλοιμι τυχών μέσον ὀξέι χαλκῷ, αίψά κε και κρατερός περ έων και χερσί πεποιθώς εύχος εμοί δοίης, ψυχήν δ' "Αιδι κλυτοπώλω."

625

ως φάτο, τὸν δ' ἐνένιπε Μενοιτίου ἄλκιμος υίός. "Μηριόνη, τί σὰ ταῦτα καὶ ἐσθλὸς ἐων ἀγορεύεις; ω πέπον, ού τοι Τρώες ονειδείοις επέεσσιν νεκρού χωρήσουσι· πάρος τινά γαΐα καθέξει. έν γὰρ χεροί τέλος πολέμου, ἐπέων δ' ἐνὶ βουλῆ. τῷ οὖ τι χρη μῦθον ὀφέλλειν, ἀλλὰ μάχεσθαι."

630

ως είπων ό μεν ήρχ', ό δ' αμ' Εσπετο ισόθερς φώς. τῶν δ', ώς τε δρυτόμων ἀνδρῶν ὀρυμαγδὸς ὀρώρει ούρεος εν βήσσης, έχαθεν δέ τε γίγνετ' ακουή: ως των ωρνυτο δούπος από χθονός ευρυοδείης χαλκοῦ τε δινοῦ τε βοών τ' εὖ ποιητάων, νυσσομένων ξίφεσίν τε καὶ έγχεσιν άμφιχύοισιν. οὐδ' ὰν ἔτι φράδμων περ ἀνὴρ Σαρπηδόνα δίον

623. μέσον gehört als Adjectiv zu σέ.

628 f. οδ τοι - χωρήσουσι, nicht werden die Troer durch schmähende Worte (bewogen, überwunden) von dem Leichnam (Sarpedon's, vgl. 498-501. 568) zurückweichen. - πάρος - καθέξει, eher (als die Troor dies thun) wird die Erde noch manchen (von uns Achäern) umfangen, umschliessen (im Grabe), vgl. Od. ν, 427 πρίν καί τινα γαία χαθέξει.

630. εν χερσί - επέων ατέ. Die beiden sich entsprechenden Glieder haben verschiedene Construction; dem ersten angepasst würde das zweite lauten: ἐν ἔπεσι δὲ βουλῆς (τέλος ἐστί). — Ueber τέλος πο-λέμου vgl. zu γ, 291. 631. μῦθον ὀφέλλειν — πολυ-λογεῖν (viele Worte machen).

632. ὁ μὲν ἡρχ', ὁ δ' ἄμ' ἔσπετο, d. b. beide drangen weiter vorwärts (auf den Leichnam des Sarpedon los), doch nicht sie allein, sondern auch der Heerhaufe der Achäer (602). Auf das ganze Heer oder vielmehr die Kämpfenden beider Heere geht auch das folgende Pronomen $\tau \tilde{\omega} \nu \delta \epsilon = 635 \tau \tilde{\omega} \nu$.

633. ώς τε — ὀρώρει. Die Form ὀρώρει mit Präsensbedeutung ist zu vergleichen mit δ, 483 πεφύχει neben πεφύασιν, sowie Od. η, 114 πεφύαει, ι, 198 αμφιβεβήκει; doch könnte auch das Zeitverhältniss zu der folgenden Handlung γίγνετ' ἀχουή berücksichtigt sein.

634. εκαθεν — ακουή, und man hört es schon aus der Ferne.

636. bivov geht wohl auf rohe ungegerbte Rindshaut, z. B. an den λαισήια (vgl. zu ε, 453), βοών aber (von βούς, vgl. zu η, 238 βῶν ἀζαλέην) auf künstlich verarbeitete an stierledernen Schilden.

637. νυσσομένων bezieht sich auf των 635 und hat reciproke Bedeutung: indem sie sich gegenseitig durchstiessen.

638. φράδμων — ἀνήρ, ein achtsamer, Alles genau bemerkender und leicht erkennender Mann.

16 έγνω, επεί βελέεσσι και αίματι και κονίησιν 640 έχ κεφαλής είλυτο διαμπερές ές πόδας άκρους. οί δ' αλεί περί νεχρον δμίλεον, ώς δτε μυΐαι σταθμιο ένι βρομέωσι περιγλαγέας κατά πέλλας ωρη εν ειαρινή, ότε τε γλάγος άγγεα δεύει. ώς άρα τοὶ περὶ νεκρὸν δμίλεον. - οὐδέ ποτε Ζείς 645 τρέψεν ἀπὸ κρατερῆς ὑσμίνης ὅσσε φαεινώ, άλλα κατ' αὐτούς αἰεν ὅρα, καὶ φράζετο θυμῷ. πολλά μάλ' άμφὶ φόνω Πατρόχλου, μερμηρίζων η ήδη καὶ κείνον ένὶ κρατερή ύσμίνη αὐτοῦ ἐπ' ἀντιθέω Σαρπηδόνι φαίδιμος Έκτως 650 χαλκῷ δηώση, ἀπό τ' ὤμων τεύχε' Εληται, … η έτι και πλεόνεσσιν δφέλλειεν πόνον αίπύν. ώδε δέ οἱ φρονέοντι δοάσσατο κέρδιον εἶναι, όφο' ηὺς θεράπων Πηληιάδεω Αχιλήος έξαντις Τρώάς τε καὶ Έκτορα χαλκοκορυστήν 655 ώσαιτο προτί άστυ, πολέων δ' από θυμον έλοιτο. Έκτορι δὲ πρωτίστω ἀνάλκιδα θυμὸν ἐνῆκεν· ές δίφρον δ' άναβάς φύγαδ' έτραπε, χέκλετο δ' άλλους

639. βελέεσσι scheint nur durch ein Zeugma mit είλυτο (er war eingehüllt) verbunden zu sein.

641. $\dot{\omega}_{S}$ $\ddot{\delta}\tau\epsilon$ $\mu\nu\bar{\iota}\alpha\iota$ $z\tau\dot{\epsilon}$. Vgl. das ähnliche Gleichniss β , 469—473. Die Vergleichung bezieht sich nehen der Menge auch auf die zudringliche Gier.

644. Zeús, noch immer auf dem Ida, von wo aus er auch 666—677 den Apollon in die Schlacht entsendet.

646 f. φράζετο — ἀμφὶ φόνφ 11, d. h. wie das Folgende (648– 651) zeigt: er überlegte, ob er den Fall des Patroklos durch Hektor jetzt schon berbeiführen oder noch verschieben solle. Die Conjunctive baben deliberative Bedeutung.

648 f. η — αὐτοῦ ἐπὶ Σαρπηδόνι πτέ., ob er ihn gerade dort über Sarpedon (also gleich auf der Stelle) hinschlachten solle, vgl. 661.

651. ὀφέλλειεν, nämlich Patroklos, bevor er selbst sterbe; vgl.655 πολέων δ' ἀπο θυμὸν Έλοιτο.

653—655. ὄφρα nach δοάσσατό of κέρδιον είναι wie nach λελίημαι und synonymen Ausdrücken, worüber vgl. zu δ, 465.

654. ξξαῦτις scheint sich auf das oben 394 f. Erzählte zu beziehen: wieder, neuerdings, nochmals.

655. ώσαιτο προτί άστυ, vgl. 0,601 εκ γαρ δή τοῦ εμελλε παλίωξιν παρά νηῶν 3ησεμεναι Τρώων κτέ.

656. Επτορι δε πρωτίστω. Dies hatte sich schun oben 588 ohne Einwirkung der Götter vorbereitet.

657. ἀναβὰς erg. Έχτωρ. ἔτραπε erg. τοὺς ἔππους, was &, 157. 257 ausgesetzt ist.

Τρώας φευγέμεναι γνώ γὰρ Διὸς ἱρὰ τάλαντα. 16 ένθ' οὐδ' ἴφθιμοι Λύκιοι μένον, ἀλλ' ἐφόβηθεν πάντες, ἐπεὶ βασιλῆα ίδον βεβλαμμένον ήτος 660 κείμενον εν νεκύων αγύρει πολέες γαρ επ' αὐτῷ κάππεσον, εὐτ' ἔριδα κρατερήν ἐτάνυσσε Κρονίων. οί δ' ἄρ' ἀπ' ὤμοιιν Σαρπηδόνος ἔντε' έλοντο χάλκεα μαρμαίροντα. τὰ μὲν κοίλας ἐπὶ νῆας δῶχε φέρειν ἐτάροισι Μενοιτίου ἄλχιμος υίός. 665 καὶ τότ' Απόλλωνα προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς ,,εὶ δ' ἀγε νῦν, φίλε Φοϊβε, κελαινεφές αἶμα κάθηρον έλθων έκ βελέων Σαρπηδόνα, καί μιν έπειτα πολλόν αποπρό φέρων λοῦσον ποταμοῖο ὁοῆσιν χρισόν τ' αμβροσίη, περί δ' αμβροτα είματα έσσον, 670 πέμπε δέ μιν πομποίσιν άμα κραιπνοίσι φέρεσθαι, ύπνω και θανάτω διδυμάοσιν, οί δά μιν ώκα θήσους εν Αυκίης ευρείης πίονι δήμω, ένθα έ ταρχύσουσι κασίγνητοί τε έται τε τύμβω τε στήλη τε το γάρ γέρας έστι θανόντων." 675

ως έφατ', οὐδ' άρα πατρός ανηκούστησεν Απόλλων. βη δε κατ' Ιδαίων ορέων ες φύλοπιν αινήν, αύτίκα δ' εκ βελέων Σαρπηδόνα δίον ἀείρας, . πολλον αποπρο φέρων, λουσεν ποταμοίο φοήσιν

658. Διὸς τάλαντα hier bildlich: die Entscheidung des Zeus; anders 3, 69.

660. βεβλαμμένον ητορ, gelähmt am Athem, des Lebens beraubt, entseelt = θυμοῦ δευόμενον υ, 472. βασιλημ geht, wie das Folgende zeigt, auf Sarpedon. 663. οἱ δ' ἄρα, d. i. οἱ ἀμφὶ

Πατροκλον.

666. καὶ τότ' Απόλλωνα προσ-

έφη, vgl. Einleit. S. 15 f.

668. Έλθων έχ βελέων scheint verbunden werden zu müssen: nachdem du (mit ihm, den Leichnam tragend) aus dem Bereich der Geschosse gegangen, entsprechend dem deutlichern Ausdruck 678 &x Belewy Σαρπηδόνα - αείρας. Dann ist aber hier - abweichend von 678-680 - eine doppelte Reinigung bezeichnet: zuerst eine mehr oberflächliche (αίμα κάθηρον Σαρπηδόνα), wobei das Blut nur überhaupt vom Leibe abgewischt wird, und eine genauere (ἔπειτα) durch Waschung in einem entfernten Flusse behufs der Salbung mit Ambrosia. - Zu καθαίρω mit doppeltem Accusativ vgl. o, 345 ŏφρα - Πάτροκλον λούσειαν απο βρότον αξ-

671. πέμπε — πομποίσιν, vgl. oben zu 454, wonach aua zu weρεσθαι gehört.

676 f. $\hat{\omega}_{\varsigma}$ — $\partial \rho \epsilon \omega \nu = 0$, 236 f.

16 χοῖσέν τ' ἀμβροσίη, περὶ δ' ἄμβροτα είματα Εσσεν, 681 πέμπε δέ μιν πομποϊσιν άμα πραιπνοϊσι φέρεσθαι. ύπνω καὶ θανάτω διδυμάοσιν, οί δά μιν ώκα κάτθεσαν εν Δυκίης εύρείης πίονι δήμω.

Πάτροχλος δ' επποισι καὶ Αὐτομέδοντι κελεύσας 685 Τοῶας καὶ Λυκίους μετεκίαθε, καὶ μέγ' ἀάσθη, νήπιος εί δὲ έπος Πηληιάδαο φύλαξεν, ή τ' αν υπέκφυγε κήρα κακήν μέλανος θανάτοιο. άλλ' αἰεί τε Διὸς κρείσσων νόος ἢέ περ ἀνδρῶν. [ός τε καὶ άλκιμον άνδρα φοβεῖ καὶ ἀφείλετο νίκην 690 δηιδίως, ότε δ' αὐτὸς ἐποτρύνησι μάχεσθαι] ος οί και τότε θυμον ένι στήθεσσιν ανήκεν.

ένθα τίνα πρώτον, τίνα δ' ύστατον έξενάριξας, Πατρόκλεις, ότε δή σε θεοί θάνατόνδε κάλεσσαν; "Αδρηστον μέν πρώτα καὶ Αὐτόνοον καὶ "Εχεκλον 695 καὶ Πέριμον Μεγάδην καὶ Ἐπίστορα καὶ Μελάνιππον, αὐτὰρ ἔπειτ' "Ελασον καὶ Μούλιον ἢδὲ Πυλάρτην. τοὺς έλεν· οἱ δ' ἄλλοι φύγαδε μνώοντο έχαστος.

ένθα κεν ύψίπυλον Τροίην έλον υίες Αχαιών Πατρόχλου ὑπὸ γερσί περιπρὸ γὰρ ἔγγεϊ θῦεν.

684 f. Πάτροχλος - μετεχίαθε. Durch den Eifer für die Leiche Sarpedon's lässt sich Patroklos hinreissen, die Troer gegen Achilleus' Gebot allzuweit zu verfolgen, und dies führt zu seinem Tode.

686. νήπιος bildet auch hier ein eingeschobenes Urtheil; vgl. zuβ,38. Zu μέγ ἀάσθη vgl. λ , 340 = ι , 537 ἀάσατο δὲ μέγα θυμῷ.

689 f. ος τε — μάχεσθαι wahr-scheinlich aus φ, 177 f. hierher verpflanzt, aber unpassend und verderbt. Um diese Verse beizubehalten, müsste mindestens mit Bäumlein ἐποτρύνει μαχέσασθαι gelesen werden.

693. Seol — záleggay. Hier wird allen Göttern zugeschrieben, was so eben (688) als Aiòs voos bezeichnet war. Zu der Apostrophe

vgl. Virg. Aen. 11, 664 Quem telo primum, quem postremum, aspera virgo, Deiicis aut quot humi morientia corpora fundis?

694. "Αδοηστον, verschieden von

den β, 830 und ζ, 37 erwähnten. 697. μνώοντο φύγαδε, vgl. zu ε, 252 μή τι φόβονδ' ἀγόρευε, und unser: auf etwas bedacht sein.

698 ff. Evoa zev - el un 'Anólλων. Eine Ausschmückung der Sage zur Bezeichnung der ausserordentlichen Tapferkeit des Patroklos, welche nur die Krast eines Gottes zu hemmen vermochte. Dieses Wirken des Gottes auf der Mauer ist aber auch ein Theil seiner 726 erwähnten Theilnahme am Kampf auf dem Schlachtselde; der Dichter nimmt den Dienst des Gottes in Anspruch, wo er ihn braucht.

εί μη Απόλλων Φοίβος ενθμήτου επί πύργου " έστη, τῷ ὀλοὰ φρονέων, Τρώεσσι δ' ἀρήγων. τρίς μεν έπ' αγκώνος βή τείχεος ύψηλοιο Πάτροχλος, τρίς δ' αὐτὸν ἀπεστυφέλιξεν Απόλλων, χείρεσσ' άθανάτησι φαεινήν άσπίδα νύσσων. άλλ' ότε δη το τέταρτον επέσσυτο δαίμονι ίσος. δεινά δ' δμοκλήσας έπεα πτερόεντα προσηύδα. "χάζεο, διογενές Πατρόκλεις. οὖ νύ πω αίσα σῶ ὑπὸ δουρὶ πόλιν πέρθαι Τρώων ἀγερώγων, ούδ' ύπ' Αχιλλήος, ός πεο σέο πολλον αμείνων." ώς φάτο, Πάτροκλος δ' ανεχάζετο πολλον οπίσσω, μηνιν άλευάμενος έχατηβόλου Απόλλωνος. Έκτως δ' εν Σκαιῆσι πύλης έχε μώνυχας εππους. δίζε γὰρ ἢὲ μάχριτο κατὰ κλόνον αὖτις ἐλάσσας, η λαούς ές τείχος δμοκλήσειεν άληναι. ταῦτ' ἄρα οἱ φρονέοντι παρίστατο Φοϊβος Απόλλων, ... 715 ανέρι εἰσάμενος αίζηῷ τε πρατερῷ τε, Ασίω, δς μήτρως ην Έκτορος ιπποδάμοιο, αὐτοχασίγνητος Έχάβης, νίος δὲ Δύμαντος, δς Φουγίη ναίεσκε δοῆς έπι Σαγγαρίοιο. τῷ μιν ἐεισάμενος προσέφη Διὸς νίὸς Απόλλων , Έχτος, τίπτε μάχης ἀποπαύεαι; οὐδέ τί σε χρή. αίθ, όσον ήσσων ειμί, τόσον σέο φέρτερος είην. τῷ κε τάχα στυγερῶς πολέμου ἀπερωήσειας.

άλλ' άγε Πατρόκλω έφεπε κρατερώνυγας εππους,

702. ἀγχών, Schol. γωνία, ἔξοχὴ γωνιώδης, ein eckiger Vorsprung. 709. οὐδ' ὑπ' ἀχιλλῆος. Damit

709. οὐδ' ὑπ' Αχιλλῆος. Damit scheint auf den Neoptolemos als Vollender des Krieges vorbereitet zu werden.

710. ἀνεχάζετο πολλόν, anders als Diomedes ε, 443.

713. δίζε γὰρ ἦὲ μάχοιτο. Durch die 658 angedeutete Ahnung hatte er alle Freudigkeit zum Kampfe verloren; darum muss ihn Apollon wieder vorwärts treiben.

718. υίὸς δὲ Δύμαντος. Nach

Homer war Hekabe eine Tochter des Dymas, nicht des Kisseus. Der hier genannte Asios ist ganz verschieden von dem oft erwähnten Δοιος Υρτακίδης β, 837, dessen Fall ν, 387—393 erzählt ist.

719. Dovyly, vgl. zu \$, 862 und

γ, 184-187.

723. τῷ κε — ἀπερωήσειας, îndem ich dich für deine Lässigkeit empfindlich strafen, vielleicht zum Kampfe untüchtig machen würde.

724. ἔφεπε erscheint hier als das wahre Activum und Causativum 16 αἴ κέν πώς μιν ἕλης, δώη δέ τοι εἶχος Ἀπόλλων."
726 ῶς εἰπὼν ὁ μὲν αὖτις ἔβη θεὸς ἄμ πόνον ἀνδρῶν,
Κεβριόνη δ' ἐκέλευσε δαΐφρονι φαίδιμος Έκτωρ
ῦππους ἐς πόλεμον πεπληγέμεν. αὐτὰρ Ἀπόλλων
δύσεθ' ὅμιλον ἰών, ἐν δὲ κλόνον Ἀργείοισιν

730 ἦκε κακόν, Τρωσὶν δὲ καὶ "Εκτορι κῦδος ὅπαζεν. "Εκτωρ δ' ἄλλους μὲν Δαναοὺς ἔα οὐδ' ἐνάριζεν, αὐτὰρ ὁ Πατρόκλω ἔφεπε κρατερώνυχας ἵππους. Πάτροκλος δ' ἐτέρωθεν ἀφ' ἵππων ἀλτο χαμᾶζε σκαιῆ ἔγχος ἔχων - ἐτέρηφι δὲ λάζετο πέτρον

735 μάρμαρον ὀκριόεντα, τόν οἱ περὶ χεὶρ ἐκάλυψεν. ἤκε δ' ἐρεισάμενος, οὐδὲ δὴν χάζετο φωτός, οὐδ᾽ άλίωσε βέλος, βάλε δ' Έκτορος ἡνιοχῆα Κεβριόνην, νόθον υίον ἀγακλῆος Πριάμοιο, ἵππων ἡνί᾽ ἔχοντα, μετώπιον ὀξέι λᾶι.

740 ἀμφοτέρας δ' ὀφρῦς σύνελεν λίθος, οὐδέ οἱ ἔσχεν ὀστέον, ὀφθαλμοὶ δὲ χαμαὶ πέσον ἐν κονίησιν αὐτοῦ πρόσθε ποδῶν ὁ δ' ἄρ' ἀρνευτῆρι ἐοικώς κάππεσ' ἀπ' εὐεργέος δίφρου, λίπε δ' ὀστέα θυμός. τὸν δ' ἐπικερτομέων προσέφης, Πατρόκλεις ἱππεῦ, 745 ,,ὢ πόποι, ἢ μάλ' ἐλαφρὸς ἀνήρ, ὡς ῥεῖα κυβιστῷ.

von ἐφέπομαι: = ἐφόρμα, setze gegen ihn in Bewegung, treibe gegen ihn an, lass auf ihn eindringen.

726. ὁ μὲν αὐτις ἔβη θεὸς κτέ. Natūrlich, da er die Gestalt eines der Kämpfenden angenommen hatte. 728. ἔππους — πεπληγέμεν, d.h. durch Hiebe auzutreiben.

735. μάρμαρον οχριόεντα vgl. μ, 380. — τόν οι — εχάλυψεν (χειρ περιεχάλυψεν), d. h. so gross ihn seine Hand zu umfassen vermochte.

730. οὐθὲ θην χάζειο φωτός, und nicht lange blieb er entsernt, getrennt von dem Manne (den er wirklich traf, Kebriones). Passender wäre aber der Sinn, wenn δήν auf den Raum bezogen werden könnte: und nicht weit blieb er entfernt von dem Manne (Hektor, traf ihn also nicht), doch warf er auch nicht vergeblich.

739 f. 'μετώπιον, vgl. zu λ, 95.

σύνελεν = συνέτριψε, συνέχεε.

σύδε οι έσχεν όστεον erg. τον λίθον, der Schädelknochen hemmte ihm den Stein nicht, vermochte nicht im zurückzuhalten.

742. αὐτοῦ πρόσθε ποδῶν, gerade vor seinen Füssen, eig. vor seinen eigenen Füssen (des Kebriones). Vgl. zu Od. 3, 68 αὐτοῦ ὑπὲς αεφαλῆς. - ὁ δὲ — ϫάππεος, vgl. zu μ, 384—386.

εί δή που και πόντω έν ίχθυόεντι γένοιτο,	16
πολλούς αν πορέσειεν ανήρ όδε τήθεα διφων,	
νηὸς ἀποθρώσκων, εί καὶ δυσπέμφελος είη,	٠.
ώς νῦν ἐν πεδίφ ἐξ ἵππων ὁεῖα πυβιστῷ.	
ή δα καί εν Τρώεσσι κυβιστητήρες έασιν."	750
ως είπων επί Κεβριόνη ήρωι βεβήκει	
οίμα λέοντος έχων, ός τε σταθμούς περάίζων	
έβλητο πρός στηθος, εή τέ μιν ώλεσεν άλκή.	
ως ἐπὶ Κεβριόνη, Πατροκλεις, ἀλσο μεμαώς.	,
Έκτως δ' αὐθ' ετέρωθεν ἀφ' εππων άλτο χαμᾶζε.	755
τω περί Κεβριόναο λέονθ' ως δηρινθήτην,	
ω τ' όρεος πορυφήσι περί πταμένης έλάφοιο, •	
αμφω πεινάοντε, μέγα φοονέοντε μάχεσθον.	. "
ως περί Κεβριόναο δύω μήστωρες αυτής,	
Πάτροκλός τε Μενοιτιάδης καὶ φαίδιμος Έκτως,	760
ίεντ' αλλήλων ταμέειν χρόα νηλέι χαλχιο.	
Εκτωρ μεν κεφαλήφιν επεί λάβεν, οὐχὶ μεθίει	
Πάτροκλος δ' ετέρωθεν έχεν ποδός. οί δε δη άλλοι	
Τρώες καὶ Δαναοὶ σύναγον πρατερήν ύσμίνην.	
ώς δ' Εὐρός τε Νότος τ' εριδαίνετον αλλήλοιιν	765
ούρεος εν βήσσης βαθέην πελεμιζέμεν ύλην,	
φηγόν τε μελίην τε τανύφλοιόν τε κράνειαν,	

746. εὶ δή που καί, wenn er vielleicht sogar, gerade, vgl. Od. ϱ , 484 εὶ δή πού τις ἐπουράνιος θεός ἐστιν. — γένοιτο, der hesprochene Mann ἐἀνή ϱ , ἀνη ϱ ὅδε 745. 747).

747. τήθεα διρών, nach Austern (ὅστρεα) untertauchend. Der Genuss von diesen war zwar wohl im heroischen Zeitalter noch nicht gewöhnlich; vgl. zu Od. δ, 368; aber der Hunger konnte verschlagene Schiffer (πόντω ἐν ἰχθυόεντι) wohl dazu zwingen.

748. εἰ καὶ δυσπέμφελος εἰη erg. ὁ πόντος = εἰ καὶ δυσχείμερος εἰη καὶ τραχεῖα ἡ θάλασσα.
Εἰg. = δύσκολος, im Essen schwer

zu befriedigen, launisch, mürrisch (πέσσω, πέπτω?), hier: stürmisch aufgeregt.

752 f. $ol\mu\alpha = \delta\rho\mu\eta\mu\alpha$, impetus. $\epsilon\dot{\eta}$ $\tau\epsilon - \dot{\alpha}\lambda x\dot{\eta}$ weist auf den nahen Fall des Patroklos bin.

762. πεφαληφιν έπει λάβεν erg. Κεβριόνην und ebenso bei έχεν im folgenden Verse.

764. σύναγον — ὑσμένην, vgl. β, 381 ενα ξυνάγωμεν Άρηα.

765. ώς δ' Ευρός τε Νότος τε. Vgl. Virg. Aen. 2, 416 ff. Adversi rupto ceu quondam turbine venti Confligunt, Zephyrusque Notusque et laetus Eois Eurus equis, stridunt silvae cet.

767. τανύφλοιος, mit gedehater,

16 αξ τε πρὸς ἀλλήλας ἔβαλον ταννήκεας ὅζους ήχη θεσπεσίη, πάταγος δέ τε άγνυμενάων, 770 ως Τρώες καὶ Αχαιοί ἐπ' ἀλλήλοισι Θορόντες δήουν, οὐδ' Ετεροι μινώοντ' όλοοῖο φόβοιο. πολλά δὲ Κεβριόνην ἀμφ' όξέα δοῦρ' ἐπεπήγει ίοί τε πτερόεντες από νευρηφι θορόντες, πολλά δε χερμάδια μεγάλ άσπίδας εστυφέλιξαν: 775 μαργαμένων άμφ' αὐτόν. ό δ' ἐν στροφάλιγγι κονίης κείτο μέγας μεγαλωστί, λελασμένος ιπποσυνάων. όφρα μεν ή έλιος μέσον ούρανον άμφιβεβήκει, ... τόφρα μάλ' άμφοτέρων βέλε' ήπτετο, πίπτε δε λαός: ήμος δ' ηέλιος μετενίσσετο βουλυτόνδε, 780 καὶ τότε δή δ' ὑπερ αἶσαν Αχαιοὶ φέρτεροι ήσαν. έπ μεν Κεβριόνην βελέων ήρωα έρυσσαν Τρώων έξ ένοπης, και απ' ώμων τεύχε' έλοντο, Πάτροκλος δὲ Τρωσὶ κακὰ φρονέων ἐνόρουσεν. τρίς μεν έπειτ' επόρουσε θοφ ατάλαντος 'Αρηι, 785 σμερδαλέα ἰάχων, τρὶς δ' ἐννέα φῶτας ἔπεφνεν. άλλ' ότε δή το τέταρτον επέσσυτο δαίμονι ίσος, ένθ' άρα τοι, Πάτροκλε, φάνη βιότοιο τελευτή:

ήντετο γάρ τοι Φοϊβος ενί πρατερή ύσμίνη ...

gestreckter Rinde, d. h. dessen Rinde in langen Streifen Einschnitte hat. Dagegen τανυήκης lang und weit

769. πάταγος — άγνυμενάων

erg. γίγνεται.

771. οὐδ' ἔτεροι = καὶ οὐδέ-

775 f. μαρναμένων άμφ' αὐτόν, Genitivus absolutus, der die Zeitbestimmung zu beiden vorhergehen-den Gliedern enthält. — o o o èv στροφάλιγγι — ἱπποσυνάων vgl.

Od. ω, 39f. 777. ὄφρα — ἀμφιβεβήκει, d. h. so lange die Sonne noch hoch am Himmel stand; doch konnte es schon viel über Mittag sein; vgl. Einleit.

S. 36 und 2, 84f.

778. τόφρα — λαός, vgl. zu

779. ήμος — βουλυτόνδε, vgl.

zu Od. ι, 58. 780. ὑπὲρ αἰσαν, Schol. πλέον η κατά το μέτρον, ultra modum, vgl.γ,59 κατ' αίσαν — οὐδ' ὑπὲρ aloav. Vgl. o, 321 zal unto diòs αλσαν.

782. Τρώων έξ ἐνοπῆς, das Allgemeine zu ex Belewy.

785. τρίς δ' εννέα φώτας έπ.. muss, so unglaublich es scheint, wörtlich verstanden werden. Gerade vor seinem Fall soll Patroklos noch etwas Ausserordentliches leisten ; darum kann er auch nur durch einen Gott fallen. Vgl. übrigens zu diesen drei Versen oben ε, 436-438.

ηέρι γαρ πολλή κεκαλυμμένος άντεβόλησεν στη δ' όπιθεν, πληξεν δε μετάφρενον εύρεε τ' ώμω χειρί καταπρηνεί, στρεφεδίνηθεν δέ οί όσσε. τοῦ δ' ἀπὸ μέν κρατὸς κυνέην βάλε Φοϊβος Απόλλων ή δὲ κυλινδομένη καναγήν έχε ποσσὶν ὑφ' Ιππων αὐλῶπις τρυφάλεια, μιάνθησαν δὲ έθειραι αίματι καὶ κονίησι. πάρος γε μέν οὐ θέμις ήεν ιππόκομον πήληκα μιαίνεσθαι κονίησιν, άλλ' άνδρος θείοιο κάρη χαρίεν τε μέτωπον δύετ', Αχιλλήος τότε δε Ζευς Έκτορι δώκεν ή πεφαλή φορέειν, σχεδόθεν δέ οι ήεν όλεθρος. παν δέ οι εν χείρεσσιν άγη δολιχόσκιον έγχος, βριθύ μέγα στιβαρόν κεκορυθμένον αὐτάρ ἀπ' ὤμων άσπὶς σῦν τελαμιῶνι χαμαὶ πέσε τερμιόεσσα. λύσε δέ οἱ θώρηκα ἄναξ Διὸς νίὸς Ἀπόλλων. τὸν δ' ἄτη φρένας είλε, λύθεν δ' ὑπὸ φαίδιμα γυῖά, 805 στη δε ταφών. όπιθεν δε μετάφρενον όξει δουρί ώμων μεσσηγύς σχεδόθεν βάλε Δάρδανος άνήρ,

789. ὁ μὲν (Πάτροχλος) τὸν (αὐτόν, Απόλλωνα) τόντα – οὐχ ἐνόησεν. – κατὰ κλόνον gehört zu τόντα.

792. στρεφεδίνηθεν, περιενεχθέντα οder δινηθέντα έστραφη. Eine ganz isolite Wortbildung. Quint. Smyrn. 13, 7 hat das Activum: ἀμφι δ' ἄρ' ἀφθαλμοι στρεφεδίνεον. Vgl. ρ, 680 ὅσσε φαεινὰ πάντοσε δινείσθην.

795. αὐλῶπις τρυφάλεια, vgl. τα ε, 182. — ἔθειραι, d. i. αἰ τρίχες τοῦ ἔππου αἰ ἐν τῆ κόρυθι.

796. πάρος, d. h. so lange noch Achilleus selbst seinen Helm trug.

— οὐ θέμις ἡεν, es war von den Göttern nicht gestattet (vgl. den Gegensatz 799f.) und daher auch nicht möglich.

799. δωκεν, er gewährte es ihm (freilich für kurze Zeit); denn auch ihm (dem Hektor, der bald den Helm

aufheben sollte, vgl. ϱ , 122. 125) war das Verderben schon nahe.

S01. παν δέ οἱ ἐν χείρεσσιν. Hier kehrt die Erzählung wieder auf Patroklos selbst zurück und schliesst sich also an die ersten Worte von 796 an.

802. πεχορυθμένον, vgl. zuγ,18. 805. ἄτη hier die durch den Schlag des Gottes bewirkte physische und geistige Verwirrung — Betäubung zugleich und Bethörung (στη δὲ ταιρών) vgl. zu α, 412.

807. σχεδόθεν βάλε, er traf ihn mit der geworfenen Lanze aus der (relativen) Nähe. Es war also doch ein eig. βάλλειν, wie 812 ἐφῆχε βέλος zeigt. Vgl. q, 600 ὁ γάρ ὁ ἄραλε σχεδὸν ἐλθών. — Δάροδανος ἀνῆφ. Ein Dardanier wie β, 701; im weitern Sinn werden aber auch diese q, 80 als Troer bezeichnet.

16 Πανθοίδης Ευφορβος, δς ήλικίην εκέκαστο έγχει θ' ίπποσύνη τε πόδεσσί τε καρπαλίμοισιν

810 καὶ γὰρ δὴ τότε φῶτας ἐείκοσι βῆσεν ἀφ' Ἐππων, πρῶτ' ἐλθών σὺν ὅχεσφι, διδασκόμενος πολέμοιο ὅς τοι πρῶτος ἐφῆκε βέλος, Πατρόκλεις ἱππεῦ, οὐδὲ δάμασσ'. ὁ μὲν αὐτις ἀνέδραμε, μἴκτο δ' ὁμίλφ, ἐχ χροὸς ἁρπάξας δόρυ μείλινον, οὐδ' ὑπέμεινεν

820 ἀγχίμολόν ῥά οἱ ἦλθε κατὰ στίχας, οὖτα δὲ δουρί νείατον ἐς κενεῶνα, διαπρὸ δὲ χαλκὸν ἔλασσεν. δούπησεν δὲ πεσών, μέγα δ' ἤκαχε λαὸν ᾿Αχαιῶν. ὡς δ' ὅτε σῦν ἀκάμαντα λέων ἐβιήσατο χάρμη, ὡ τ' ὅρεος κορυφῆσι μέγα φρονέοντε μάχεσθον

825 πίδακος ἀμφ' ὀλίγης ἐθέλουσι δὲ πιέμεν ἄμφω· πολλὰ δέ τ' ἀσθμαίνοντα λέων ἐδάμασσε βίηφιν· ῶς πολέας πέφνοντα Μενοιτίου ἄλκιμον υἰόν Έκτως Πριαμίδης σχεδὸν ἔγχεϊ θυμὸν ἀπηύρα, καί οἱ ἐπευχόμενος ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.

810. τότε, damals in der noch andauernden Schlacht. — βῆσεν — ἀπεβίβασεν ἀνατφέπων.

811. ποῶτ' ἐλθών — διδασχόμενος πολ. Beide Ausdrücke deuten darauf, dass er noch jung und ein Neuling im Kriege war.

813. οὐδὲ δάμασσε, weil Patroklos noch nicht tödtlich verwundet war; dennoch sah er sich durch den Sehlag und die Wunde zum Weichen genöthigt (816 Β. πληγή ἀμασθεὶς — ἐχάζετο). ὁ μέν, Εὐφορβος.

815. γυμνόν περ ξόντα, vgl. 793. 801—804; also: waffenentblösst; vgl. zu ρ, 122. 819. ἀναχαζόμενον βεβλημένον,d. i. ὅτι ἀνεχάζετο βεβλημένος.

820. κατὰ στίχας, durch die Reihen, Glieder, zwischen und hinter welche sich Patroklos nach 817 zurückgezogen hatte. Eig. wohl: in die Gegend der Reihen.

825. πέδακος — ολίγης, an welcher sie gerade zusammentreffen. — ἀμφλ mit dem Genitiv kommt ausser den Hymnen nur noch Od. 9, 267 bei Homer vor. Uebrigens vgl. mit diesen zwei Versen oben 757f.

827. πέφνοντα (vgl. ρ, 539 χαταπέφνων), Aoristus mit unregelmässigem Accente nach Aristarch und Herodian. ...Πάτροκλ', ή που έφησθα πόλιν κεραϊζέμεν άμην, . 16 Τοωιάδας δὲ γυναϊκας, ἐλεύθερον ἡμαρ ἀπούρας, άξειν εν νήεσσι φίλην ες πατρίδα γαΐαν, νήπιε. τάων δὲ πρόσθ' Έκτορος ωκέες επποι ποσσίν δρωρέχαται πολεμίζειν έγχει δ' αὐτός Τρωσὶ φιλοπτολέμοισι μεταπρέπω, δ σφιν αμύνω 835 ημαρ αναγκαίον σε δέ τ' ενθάδε γύπες έδονται. α δείλ', οὐδέ τοι ἐσθλὸς ἐών γραίσμησεν 'Αγιλλεύς, ός πού τοι μάλα πολλά μένων ἐπετέλλετ' ἰόντι. ,μή μοι πρὶν ἰέναι, Πατρόκλεις ἱπποκέλευθε, νηας έπι γλαφυράς, πρὶν Έκτορος ἀνδροφόνοιο 840 αίματόεντα γιτώνα περί στήθεσσι δαίξαι. ως πού σε προσέφη, σοὶ δὲ φρένας ἄφρονι πείθεν." τὸν δ' ολιγοδρανέων προσέφης, Πατρόκλεις ίππεῦ, ,, ήδη νῦν, Έκτος, μεγάλ' εύχεο σοὶ γὰς έδωπεν νίκην Ζεὺς Κρονίδης καὶ Απόλλων, οξ μ' ἐδάμασσαν 845 δηιδίως αὐτοὶ γὰρ ἀπ' ὤμων τεύχε' Ελοντο. τοιούτοι δ' εί πέρ μοι εείκοσιν αντεβόλησαν, πάντες κ' αὐτόθ' όλοντο ἐμῶ ὑπὸ δουρὶ δαμέντες. άλλά με μοῖρ' όλοὴ καὶ Αητοῦς ἔκτανεν υίός, ανδρών δ' Εύφορβος σύ δέ με τρίτος έξεναρίζεις. 850 άλλο δέ τοι έρέω, σὲ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῆσιν.

\$30. ἔφησθα — χεραϊζέμεν. Das Präsens Infinit. aoristisch, aber mit dem Begriffe der Dauer; dagegen 832 ageir, weil diese Handlung noch ganz im Bereich der Zukunft liegt.

833. τάων - πρόσθε - πολεμίζειν, d. i. τούτων προπολεμείν έχτέτανται, zu ihrem Schutze zu kämpfen sind in gestrecktem Lauf Hektor's Rosse.

838. uéror (selbst) zurückbleibend: Gegensatz zu lovri.

839. μή — λέναι, d. i. μη έπαν-

έρχου. 841. αίματόεντα gehört zu δαΐξαι; vgl. zu β, 414 κατά ποηνές βαλέειν. - Diese ganze Rede des Hektor als Ausdruck seines stolzen Siegesgefühles und besonders die sich sicher wähnende Bezugnahme auf Achilleus 837 ff.' hat bei der Nähe seines eigenen Todes durch eben diesen Achilleus etwas ungemein Tragisches, vgl. 852-854.

844. ήδη — εύχεο, jetzt kannst

du freilich prahlen.

847. τοιούτοι, nämlich οίος σύ εί. - εί περ, gesetzt auch dass.

850. rotros, weil die Moira und Apollon in Einen Begriff (die höhere übermenschliche Macht) zusammenfallen. Es ist übrigens psychologisch leicht zu erklären, dass Patroklos gerade Hektor gegenüber dessen Antheil an seiner Besiegung so sehr als möglich verkleinert.

16 οδ θην οὐδ' αὐτὸς δηρὸν βέη, ἀλλά τοι ἤδη άνγι παρέστημεν θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή, χεροί δαμέντ' Αχιλήος αμύμονος Αιαχίδαο."

ώς άρα μιν εἰπόντα τέλος θανάτοιο κάλυψεν. 855 ψυχή δ' έκ φεθέων πταμένη "Διδόσδε βεβήκει, δν πότμον γοόωσα, λιποῦσ' ἀνδροτῆτα καὶ ήβην. τὸν καὶ τεθνηῶτα προσηύδα φαίδιμος Έκτωρ ...Πατρόκλεις, τί νύ μοι μαντεύεαι αἰπὺν ὅλεθρον: 860 τίς δ' οἰδ' εί κ' Αχιλεύς Θέτιδος παϊς ήνχόμοιο φθήη εμφ ύπο δουρί τυπείς από θυμον ολέσσαι:" ως άρα φωνήσας δόρυ χάλκεον έξ ωτειλής

είρυσε, λάξ προσβάς, τὸν δ' ὑπτιον ώσ' ἀπὸ δουρός. αὐτίκα δὲ ξὺν δουρὶ μετ' Αὐτομέδοντα βεβήκει, 865 αντίθεον θεράποντα ποδώκεος Αιακίδαο. ίετο γαρ βαλέειν. τον δ' έχφερον ωχέες ίπποι

άμβροτοι, ούς Πηληι θεοί δόσαν άγλαὰ δώρα.

Ρ.

οὐδ' έλαθ' Ατρέος υίὸν ἀρηίφιλον Μενέλαον Πάτροκλος Τρώεσσι δαμείς εν δηιοτητι. βη δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αίθοπι γαλκώ,

852. \$\epsilon \gamma gi, vgl. zu o, 194.

854. δαμέντι zu τοι zu ziehen. Vgl. zu Od. β, 250; zur Sache Virg. Aen. 10, 739—741.

857. $\lambda \iota \pi ο \tilde{\upsilon} \sigma' = \tilde{\eta} \beta \eta \nu$, der Grund des γοόωσα. — άνδοοτῆτα, τὴν ἀνδρὸς φύσιν, das Mannsein, die Mannheit, Mannskraft. Diesen Begriff fordert der Zusammenhang, und die andere Lesart αδροτήτα hat nur schwache Autoritäten für sich. Wie aber die erste Sylbe des Wortes vor drei Consonanten in der Aussprache als kurz erscheinen konnte, ist uns ein Räthsel; wahrscheinlich wurde das v nicht gehört.

859. μαντεύεαι. Die Alten spre-

chen oft die Vorstellung aus, dass die Seele in der Nähe des Todes eine Gabe der Ahnung und Weissagung erhalte.

860. TIS & old' El RE. Vgl. zu Od. \(\beta\), 332.

Nur mit halbem Recht trägt dieses Buch die Ueberschrift Meveλάου ἀριστεία; es enthält den Kampf um die Leiche des Patroklos, woran Aias eben so grossen Antheil hat als Menelaos.

1 f. οὐδ' ἔλαθε — Πάτροχλος δαμείς, d. i. τὸ δαμηναι Πάτροzhov oux člade; vgl. zu v, 560.

αμφὶ δ' ἀρ' αὐτῷ βαῖν' ὡς τις περὶ πόρτακι μήτηρ 17 πρωτοτόχος κινυρή, οὐ πρὶν ἐιδυῖα τόχοιο. ώς περί Πατρόκλω βαίνε ξανθός Μενέλαος. πρόσθε δέ οι δόρυ τ' έσγε και ασπίδα πάντος' είσην. τὸν ατάμεναι μεμαώς ός τις τοῦ γ' ἀντίος ἔλθοι. οὐδ' ἄρα Πάνθου νίὸς ἐνημελίης ἀμέλησεν Πατρόκλοιο πεσόντος αμύμονος άγγι δ' άρ' αὐτοῦ 10 έστη, καὶ προσέειπεν ἀρηίφιλον Μενέλαον , Ατρείδη Μενέλαε διοτρεφές, δρχαμε λαών, γάζεο, λείπε δὲ νεχρόν, ἔα δ' ἔναρα βροτόεντα. ού γάρ τις πρότερος Τρώων κλειτών τ' έπικούρων Πάτροκλον βάλε δουρί κατά κρατερήν ύσμίνην. τῶ με ἔα κλέος ἐσθλὸν ἐνὶ Τρώεσσιν ἀρέσθαι, μή σε βάλω, ἀπὸ δὲ μελιηδέα θυμον Ελωμαι." τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη ξανθὸς Μενέλαος ,,Ζεῦ πάτερ, οὐ μὲν καλὸν ὑπέρβιον εὐχετάασθαι. ούτ' ούν παρδάλιος τόσσον μένος ούτε λέοντος 20 ούτε συὸς κάπρου ολοόφρονος, οδ τε μέγιστος

4-6. ἀμφὶ — περὶ — περὶ. Eine Stelle, die zeigt, dass ἀμφὶ und περὶ bereits auch gleichbedeutend gebraucht werden. Vgl. Od. x, 261 περὶ μὲν ξέφος ἄμοιν βαλόμην, ἀμφὶ δὲ τόξα. — Die hier gebrauchte Vergleichung soll die treu besorgte Theilnahme des Menelaos hervorheben. Die Bestimmungen προυτοτόχος χινυρή sind unmittelbar zu verbinden: blökend oder wimmernd, nachdem sie (so eben) zum ersten Male geboren. — ἐιδυῖα, viersylbig wie ἐιχυῖα ψ, 66.

7f. $\pi \rho \acute{o} \sigma \vartheta \epsilon - \check{\epsilon} \lambda \vartheta o \iota = \epsilon$, 300 f., vgl. ebendas. 315. $o \check{i}$ ist Dativus commodi.

9. Πάνθου υίός, d. i. Ευφορβος nach π, 807 f.

13. ἔα δ' ἔναρα. Wenn auch Apollon dem Patroklos nach π, 804 den Panzer gelöst hatte und der Schild 802 ihm von selbst zu Boden

Iliade II. 3, Aufl. -

gefallen war, so ist es doch natürlich, dass Euphorbos die Rüstung des von ihm zuerst Verwundeten (14 = 7, 812) in Anspruch nimmt. Wenigstens konnte der Dichter nicht annehmen, dass Apollon die Waffen des Erschlagenen mit sich genommen habe. Wirklich bemächtigte sich aber derselben Hektor nach 122. 125, vgl. 130. 186—195.

19. Ζεῦ πάτερ. Er ruft den Zeus an, dass er der gerügten Ungebühr wehre oder sie strafe. Vgl.

7, 365. 21f. $\mu \epsilon \gamma \iota \sigma \tau \sigma \varsigma$ ist mit $\beta \lambda \epsilon \mu \epsilon \alpha \iota \tau \epsilon \iota \tau$ werbinden. — Zu $\pi \epsilon \varrho \iota \sigma \delta \ell \iota \tau \epsilon \iota \tau$ werbinden. — Zu $\pi \epsilon \varrho \iota \sigma \delta \ell \iota \tau \epsilon \iota \tau$ $\beta \lambda \epsilon \mu \epsilon \alpha \iota \tau \epsilon \iota \tau$ $\beta \lambda \epsilon \mu \epsilon \alpha \iota \tau \epsilon \iota \tau$ $\gamma \delta \iota \iota \tau$ $\gamma \delta \iota \tau$

17 θυμός ενὶ στήθεσσι περὶ σθένεϊ βλεμεαίνει, ὅσσον Πάνθου υἶες ευμμελίαι φρονέουσιν. οὐδὲ μὲν οὐδὲ βίη Ύπερήνορος ἰπποδάμοιο

25 ής ήβης ἀπόνηθ, ὅτε μ² ὤνατο καί μ² ὑπέμεινεν καί μ² ἔφατ' ἐν Δαναοῖσιν ἐλέγχιστον πολεμιστήν ἔμμεναι· οὐδέ ἕ φημι πόδεσσί γε οἶσι κιόντα εὐφοῆναι ἄλοχόν τε φίλην κεδνούς τε τοκῆας. ὡς θην καὶ σὸν ἐγωὶ λύσω μένος, ἐἴ κέ μευ ἄντα

30 στήης. ἀλλά σ' ἔγωγ' ἀναχωρήσαντα κελεύω ἐς πληθὺν ἰέναι, μηδ' ἀντίος ἵστασ' ἐμεῖο, πρίν τι κακὸν παθέειν ' ὑεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω." ὧς φάτο, τὸν δ' οὐ πεῖθεν · ἀμειβόμενος δὲ προσηύδα

"νὖν μεν δή, Μενέλαε διοτρεφές, ἦ μάλα τίσεις
35 γνωτὸν ἐμόν, τὸν ἔπεφνες, ἐπευχόμενος δ' ἀγορεύεις,
χήρωσας δὲ γυναϊχα μυχῷ θαλάμοιο νέοιο,
ἀρητὸν δὲ τοκεῦσι γόον καὶ πένθος ἔθηκας.

αφητον σε τοχεσοί γουν και πεντος ετηκας. ἦ κέ σφιν δειλοϊσι γόου κατάπαυμα γενοίμην, εἴ κεν ἐγώ κεφαλήν τε τεὴν καὶ τεύχε' ἐνείκας

23. Πάνθου νίες, Euphorbos, Polydamas, Hyperenor:

24. $o\dot{v}\delta\dot{\epsilon}$ $\mu\dot{\epsilon}\nu$ $o\dot{v}\delta\dot{\epsilon}$, vgl. zu μ , 212: aber wahrlich auch — nicht.

25 f. ἦς ἥβης ἀπόνητο, vgl. 36 βαλάμοιο νέοιο. Hyperenor war noch jung, als er von Menelaos getödtet wurde. — ὅτε μ' ὤνατο — και μ' ἔφατ'. Von diesen Umständen war bei der frühern Erwähnung dieses Factums ξ, 516 ff. keine Rede; vgl. ε, 832.

31. μηδ' ἀντίος ἴστασ' ἐμεῖο. Nachdrücklichere Wiederholung von κελεύω σε — Ιέναι zu unmittelbarer Einschärlung; das folgende πρίν τι — παθέειν ist wieder als Fortsetzung von κελεύω — Ιέναι zu nehmen.

32. $\delta \epsilon \chi \vartheta \dot{\epsilon} \nu - \dot{\epsilon} \gamma \nu \omega$, Geschehenes sieht auch ein Thor ein (aber zu spät). So Hesiodos: $\pi \alpha \vartheta \dot{\omega} \nu \vartheta \dot{\epsilon} \tau \epsilon$

νήπιος έγνω. Livius 22, 39 Nec eventus modo hoc docet; stultorum iste magister est.

33. ως φάτο — ἀμειβόμενος δὲ προσηύδα wie ξ, 270.

34. τίσεις χνωτόν ξμόν brachylogisch = τιμωρίαν δώσεις oder
δίκας τίσεις ὑπὶρ (περί) τοῦ ξμοῦ
άδελφοῦ (Υπερήνορος), nach Analogie von a, 42 τίσειαν Λαναοὶ
ξμὰ δἄκρυα.

35. ξπευχόμενος δ' άγορεύεις. Lockere Anfügung an den Relativsatz τον ξπεφνες, = καὶ ῷ ξπευχόμενος άγορεύεις. Ebenso die zwei folgenden Sätze.

37. ἀρητόν, Prüdicat zu ξθηκας; eigentlich: Klage und Trauer hast du seinen Eltern erwünscht gemacht, d.h. das Verlangen, die Sehasucht nach Trauer, das Bedürfniss derselben in ihnen erweckt (den ξμερος γόον) = ω, 741. Πάνθω εν χείρεσσι βάλω καὶ Φρόντιδι δίη.

17

50

άλλ' οὐ μὰν έτι δηρὸν ἀπείρητος πόνος έσται οὐδέ τ' ἀδήριτος, ή τ' άλκης ή τε φόβοιο." . ως είπων ούτησε κατ' ασπίδα πάντοσ' είσην. ούδ' έρρηξεν χαλκός, ανεγνάμφθη δέ οι αίχμή ασπίδ' ένι κρατερή. ὁ δὲ δεύτερος ώρνυτο χαλκώ 45 Ατρείδης Μενέλαος, ἐπευξάμενος Διὶ πατρί, ᾶψ δ' ἀναγαζομένοιο κατὰ στομάχοιο θέμεθλα

νίξ', ἐπὶ δ' αὐτὸς ἔρεισε, βαρείη γειρὶ πιθήσας. αντικού δ' άπαλοιο δι' αὐγένος ήλυθ' ακωχή. δούπησεν δὲ πεσών, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ. αξματί οἱ δεύοντο κόμαι χαρίτεσσιν όμοῖαι πλοχμοί θ', οί χουσφ τε καὶ ἀργύρω ἐσφήκωντο. οίον δὲ τρέφει ἔρνος ἀνὴρ ἐριθηλὲς ἐλαίης γώρω εν οιοπόλω, 69' άλις αναβέβρυγεν ύδωρ,

40. Φρόντις. Derselbe Name, aber als Masculinum, findet sich

Od. γ, 282. 42. οὐδέτ' ἀδήριτος ist nur die Erklärung von ούχ ἀπείρητος; denn der Kampf oder das Mühsal muss, um versucht zu werden, eben gekämpft werden. Die Genitive άλκης und φόβοιο hangen ven πόνος ab; im unglücklichen Fall wird der πόνος zum φόβος, doch beim Tapfern nur zuletzt, nicht von Anfang an. Auch wenn wir am Ende fliehen müssen, wollen wir doch zuerst kämpfen. - Zu ή τεή τε vgl. τ, 148 παοασχέμεν — ή τ' έχέμεν und zu Od. π, 216.

44-46. οὐδ' ἔροηξεν χαλκός -

πατρί = γ, 348 - 350.

47. κατὰ στομάχοιο θέμεθλα (vgl. ξ, 493 κατ ὀψθαλμοίο θέμεθλα) = τὰ ἔσχατα μέρη τοῦ λαιμού, τὰ τοῦ λαιμοῦ τέλη.

48. αὐτός, er selbst mit der ganzen Kraft seines Armes (βαρείη γειρί πιθήσας) und dem Gewicht

seines Leibes.

51. χόμαι χαρίτεσσιν όμοῖαι. Zu dieser Brachylogie vgl. Od. β, 121 όμοῖα νοήματα Πηνελοπείη. Das Asyndeton dieses Verses bezeichnet denselben als Hauptzug der Schilderung, der am meisten

auf den Affect wirkt.

52. πλοχμοί 3' — εσφήκωντο, vgl. zu σ, 401. Ein nach griechischem Gefühl unmännlicher Putz der Barbaren. Doch wird Apollon ebenfalls so geschildert Apollon. Rhod. 2, 677. 707. Virgil. Aen. 4, 147 f. Auf eine jugendlich zarte Gestalt leitet auch die Vergleichung mit dem jungen Oelbaume (53-58).

53. ἔρνος — ἐριθηλὲς ἐλαίης, vgl. Od. ζ, 163 φοίνιπος νέον

ξρνος.

54. $\gamma \omega \rho \omega \, \ell \nu \, olo \pi \dot{o} \lambda \omega = \nu, 473.$ In solcher Lage kann der einzelne Baum am besten reichliche Nahrung aus der Erde ziehen. — ἀναβέβουγεν, altheglaubigte Lesart, dem Sinn und der Ableitung nach wohl s. v. a. das Zenodoteische αναβέβροχεν, nur mit äolischem Umlaut, von αναβρέχω, aufwärts benetzen, empordringend (das Land) tränken, befeuchten. Vgl. das ebenfalls isolirte defective Adjectiv ὑπόβουχα von

17 καλὸν τηλεθάον· τὸ δέ τε πνοιαὶ δονέουσιν 56 παντοίων ἀνέμων, καί τε βούει ἄνθεϊ λευκῷ· ἐλθων δ' ἐξαπίνης ἄνεμος σὺν λαίλαπι πολλῆ βόθρου τ' ἐξέστρεψε καὶ ἐξετάνυσσ' ἐπὶ γαίη· τοῖον Πάνθου υἰὸν ἐυμμελίην Εύφορβον

60 Ατρείδης Μενέλαος ἐπεὶ κτάνε, τεύχε' ἐσύλα.
ώς δ' ὅτε τίς τε λέων ὀρεσίτροφος, ἀλκὶ πεποιθώς,
βοσκομένης ἀγέλης βοῦν ἁρπάση, ἥ τις ἀρίστη·
τῆς δ' ἐξ αὐχέν' ἔαξε λαβὼν κρατεροῖσιν ὀδοῦσιν
πρῶτον, ἔπειτα δέ θ' αἶμα καὶ ἔγκατα πάντα λαφύσσει

65 δηῶν ἀμφὶ δὲ τόν γε κύνες ἄνδρες τε νομῆες πολλὰ μάλ ἰύζουσιν ἀπόπροθεν, οὐδ' ἐθέλουσιν ἀντίον ἐλθέμεναι μάλα γὰρ χλωρὸν δέος αἰρεῖ τῶν οἴ τινι θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἐτόλμα ἀντίον ἐλθέμεναι Μενελάου κυδαλίμοιο.

70 ἔνθα κε ὁεῖα φέροι κλυτὰ τεύχεα Πανθοίδαο Ατρείδης, εὶ μή οἱ ἀγάσσατο Φοῖβος Απόλλων, ὅς ὁά οἱ Έκτορ' ἐπῶρσε θοῷ ἀτάλαντον Αρηι, ἀνέρι εἰσάμενος, Κικόνων ἡγήτορι Μέντη καὶ μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.

75 , Έπτος, νῦν σὸ μὲν ὧδε θέεις ἀπίχητα διώπων, ἵππους Αἰαπίδαο δαΐφορος οἱ δ' ἀλεγεινοί

ύποβρέχω und dagegen βέβρυχεν 264.

55. πνοιαὶ δονέουσιν — ἀνέμων, vgl. zu λ, 256 ἀνεμοτρεφὲς

60. ἐπεὶ χτάνε, τεύχε' ἐσύλα, d. i. ἔχτανε καὶ ἔπειτα τεύχε' ἐσύλα. Denn χτάνε ist der Hauptbegriff, συλᾶν untergeordnet.

63. τῆς δ' ἐξ αὐχέν' ἔαξε, ähnlich wie hier Menelaos dem Euphorbos gethan.

66. Ιύζουσιν, um den Löwen zu schrecken; vgl. Od. 0, 162 of δ' Ιύζοντες έποντο. — Zu χύνες 65 denke durch Zeugma ύλαχτοῦσιν.

68. οὖ τινι — ἐτόλμα, entsprechend dem obigen οὖδ' ἐθέλουσιν ἀντίον ελθέμεναι, was zwar dort Nebenzug war.

70. ἔνθα κε φεῖα φέροι, da könnte leicht davon tragen — in der Dauer gedacht.

71. ἀγάσσατο, ἐφθόνησεν (neidisch geworden wäre).

73. Κικόνων ἡγήτοοι Μέντη, vgl. zu β, 846. Man kann sich denken, Mentes sei ein Unteranführer
(σημάντως) oder erst in späterer
Zeit vor Troia augekommen. — Der
Vers hat übrigens unverkennbare
Aehnlichkeit mit Od. α, 105.

75 f. ἀχίχητα (= ἀχατάληπτα) διώχων, Unerreichbares verfolgend, ihm nachstrebend. — 『ππους Αἰακίδαο δ., Erklärung zu ἀχίχητα. ἀνδράσι γε θνητοῖσι δαμήμεναι ηδ' δχέεσθαι, ἄλλω γ' η Αχιληι, τον ἀθανάτη τέχε μήτης. τόφρα δέ τοι Μενέλαος ἀρήιος Ατρέος νίός Πατρόχλω περιβάς Τρώων τον ἄριστον ἔπεφνεν, Πανθοίδην Εὐφορβον, ἔπαυσε δὲ θούριδος ἀλχης.".

80

85

17

ως είπων ο μεν αδτις έβη θεός αμ πόνον ανδρων, Έκτορα δ' αίνὸν ἄχος πύκασε φρένας αμφιμελαίνας. πάπτηνεν δ' άρ' έπειτα κατά στίχας, αὐτίκα δ' έγνω τὸν μεν ἀπαινύμενον κλυτὰ τεύχεα, τὸν δ' ἐπὶ γαίη κείμενον έρρει δ' αξμα κατ' οὐταμένην ωτειλήν. βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αἴθοπι χαλκῷ, όξέα κεκληγώς, φλογὶ εἴκελος Ἡφαίστοιο άσβέστω. οὐδ' νίον λάθεν Ατρέος όξὺ βοήσας. ονθήσας δ' άρα είπε πρός δν μεγαλήτορα θυμόν "ὤ μοι ἐγών. εὶ μέν κε λίπω κάτα τεύχεα καλά Πάτροκλόν θ', δς κείται έμης ένεκ' ενθάδε τιμης, μή τίς μοι Δαναῶν νεμεσήσεται, ός κεν ίδηται. εὶ δέ κεν Έκτορι μοῦνος ἐων καὶ Τρωσὶ μάχωμαι αίδεσθείς, μή πώς με περιστήωσ' ένα πολλοί: Τρώας δ' ενθάδε πάντας άγει πορυθαίολος Έκτωρ. άλλα τίη μοι ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός;

90

95

- οἱ δ' ἀλεγεινοί - μήτης, vgl. zu x, 402-404.

 τόφρα, unterdessen, während du dich vergeblich abmühst, des Achilleus Rosse zu erbeuten.

82 f. $\hat{\omega}_{S}$ ελπών — ἀνδοῶν = π , 726. — Ζυ φρένας ἀμφιμελαίνας vgl. Einleit. S. 9.

86. κατ' οὐταμένην ἀτειλήν = ξ, 518 durch die offene, klaffende (eig. geschlagene) Wunde.

87. βῆ δὲ διὰ προμάχων, um seine Landsleute zum Kampfe zu sammeln; mit ihnen rückt er dann an 107. In der Zwischenzeit stellt Menelaos die 90—105 enthaltene Ueberlegung an.

88. ὀξέα κεκληγώς s. v. a. ὀξὸ βοήσας im folgenden Verse.

 ἀσβέστω. οὐθέ. Sehr ungewöhnliche Synizesis bei zwei durch die stärkste Interpunction getrennten Wörtern.

91. εὶ μέν τε λίπω. Der Nachsatz ist 93 μή τις μοι — νεμεσήσεται (νεμεσήσηται), d. h. dann ist zu besorgen, dass mir mancher der Danaer grolle; ebenso 95 μή πώς με περιστήωσι zum zweiten Vordersatz εὶ δέ κεν — μάχωμαι.
92. ἐμῆς ἕνεκα — τιμῆς, vgl. zu

92. εμης εθέχα — τιμης, vgi. zu α, 159 τιμην ἀρνύμενοι Μενελάφ. 95. αἰδεσθείς, aus Scheu vor dem Urtheil der Danaer (93).

97. ἀλλὰ — θυμός; vgl. Einleit. S. 8 und zu λ, 407. Hier aber giebt Menelaos dem Entschluss sich zurückzuziehen den Vorzug, weil die Götter dem Hektor beistehen.

17 όππότ' ἀνὴρ ἐθέλη πρὸς δαίμονα φωτὶ μάχεσθαι ὅν κε θεὸς τιμᾶ, τάχα οἱ μέγα πῆμα κυλίσθη.

100 τῷ μ' οὖ τις Δαναῶν νεμεσήσεται, ὅς κεν ἴδηται Εκτορι χωρήσαντ', ἐπεὶ ἐκ θεόφιν πολεμίζει. εἰ δέ που Αἴαντός γε βοὴν ἀγαθοῖο πυθοίμην, ἄμφω κ' αὖτις ἰόντες ἐπιμνησαίμεθα χάρμης καὶ πρὸς δαίμονά περ, εἴ πως ἐρυσαίμεθα νεκρόν

105 Πηλείδη 'Αχιλῆι' κακῶν δέ κε φέφτατον εἴη."
 ξως ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν,
 τόφρα δ' ἐπὶ Τρώων στίχες ἤλυθον ἦρχε δ' ἄρ' Έκτωρ.
 αὐτὰρ ὅ γ' ἐξοπίσω ἀνεχάζετο, λεἴπε δὲ νεκρόν,
 ἐντροπαλιζόμενος ὡς τε λὶς ἢυγένειος,

110 ὅν ρα κύνες τε καὶ ἄνδρες ἀπὸ σταθμοῖο δίωνται ἔγχεσι καὶ φωνῆ τοῦ δ' ἐν φρεσὶν ἄλκιμον ἦτορ παχνοῦται, ἀέκων δέ τ' ἔβη ἀπὸ μεσσαύλοιο. ὡς ἀπὸ Πατρόκλοιο κίε ξανθὸς Μενέλαος. στῆ δὲ μεταστρεφθείς, ἐπεὶ ἵκετο ἔθνος ἑταίρων,

115 παπταίνων Αἴαντα, μέγαν Τελαμώνιον νίόν.
τὸν δὲ μάλ' αἰψ' ἐνόησε μάχης ἐπ' ἀριστερὰ πάσης
ઝαρσύνονθ' ἑτάρους καὶ ἐποτρύνοντα μάχεσθαι·

98. πρὸς δαίμονα, vgl. 104 = ἐναντιούμενος δαίμονι, ungefähr s. v. a. παρὰ θεοῦ γνώμην. φωτὶ ist mit ὅν κε θεὸς τιμῷ in Einen Begriff verbunden.

99. χυλίσθη. Der Aorist ist auch hier der s. g. gnomische, der einen — sei es wirklichen oder nur von der Phantasie geschaffenen — Fall zum Vertreter aller macht, doch mit dem Nebenbegriff der schnellen und unfehlbaren Wirkung (τάχα). Vgl. 57 Γ. έλθων δ' έξαπτίνης — έξεστρεψε χτέ

100. μ' οὔ τις, d. i. μοι οὔ τις, vgl. zu ν, 481.

101. ἐχ θεόφιν == θείφ ὁρμῆ, von einem Gotte getrieben, deo auctore, divinitus.

102. εὶ δέ που - πυθοίμην

(vgl. 115 f.), wenn ich nur irgendwo entdecken, wahrnehmen könnte.

104. εί πως ξουσαίμεθα, d. i. πειρώμενοι εί πως κτέ.

105. κακών — φερτατον εξη, d. i. ως εν κακοίς, εκ των παρόντων κακών τοῦτο ἂν εξη τὸ ἄριστον.

107. ἐπὶ Τοώων στίχες ἤλυθον. Schon 96 hatte sie Menelaos heranrücken gesehen.

109. εντροπαλιζόμενος, vgl. zu

ζ, 496 = λ, 547 f.
112. παχνοῦται, συστέλλεται,
das Herz zieht sich gleichsam wie

das Herz zieht sich gleichsam wie gerinnend, erstarrend zusammen, d. h. er verliert den Muth.

114. $\sigma r \tilde{\eta} - \epsilon r \alpha l \rho \omega \nu = \lambda$, 595. o, 591.

116f. $\tau \delta r \delta \epsilon - \mu \alpha \chi \epsilon \sigma \delta \alpha \iota = 682f$. (in Beziehung auf Antilo-

θεσπέσιον γάρ σφιν φόβον ἔμβαλε Φοῖβος Ἀπόλλων. 17 βῆ δὲ θέειν, εἰθαρ δὲ παριστάμενος ἔπος ηἴδα. ,,Αἰαν, δεῦρο, πέπον, περὶ Πατρόκλοιο θανόντος 12 σπεύσομεν, αἴ κε νέκυν περ Ἀχιλλῆι προφέρωμεν γυμνόν ἀτὰρ τά γε τεύχε ἔχει κορυθαίολος Έκτωρ." ώς ἔφατ', Αἴαντι δὲ δαῖφρονι θυμὸν ὅρινεν. βῆ δὲ διὰ προμάχων, ἅμα δὲ ξανθὸς Μενέλαος. Έκτωρ μὲν Πάτροκλον, ἐπεὶ κλυτὰ τεύχε ἀπηύρα, 12 ἕλχ', ἵν' ἀπ' ὤμοιιν κεφαλὴν τάμοι ὀξέι χαλκῷ, τὸν δὲ νέκυν Τρῷῆσιν ἐρυσσάμενος κυσὶ δοίη

Αΐας δ' εγγύθεν ήλθε, φέρων σάπος ήύτε πύργον.
"Επτως δ', αψ ες δμιλον ιων ανεχάζεθ' εταίρων,
ες δίφρον δ' ανόρουσε δίδου δ' δ' γε τεύχεα παλά
Τρωσὶ φέρειν προτὶ άστυ, μέγα πλέος εμμεναι αὐτῷ.
Αἴας δ' αμφὶ Μενοιτιάδη σάπος εὐρὺ παλύψας
εστήπειν ως τίς τε λέων περὶ οἶσι τέπεσσιν,
ω ρά τε νήπι' ἀγοντι συναντήσωνται εν ύλη
ανδρες επαπτήρες δ δέ τε σθένει βλεμεαίνει,
παν δέ τ' επισχύνιον κάτω ελκεται δισσε καλύπτων:

chos); über ἐπ' ἀριστερὰ μ. vgl. zu ν, 675.

120. περὶ Πατρόχλοιο θανόντος. Durch diese Worte erhält wohl auch Aias die erste Kunde vom Tod des Patroklos; daher der 123 be-

zeichnete Eindruck.
121. προφέρωμεν, vorwärts und

zutragen, vgl. ζ, 346.

122. γυμνόν, hier eigentlicher als π, 815, wo es gewissermassen hyperbolisch gebraucht war. — Die Waffenrüstung muss Hektor dem Leichnam eben in dieser Zwischenzeit, während Menelaos den Aias aufsuchte und herbeiholte, theils ausgezogen theils von der Seite weggenommen haben, vgl. 13 und 125; Apollon aber hatte ihm dies nur vorbereitet und erleichtert (π, 793, 804).

127. τον δε νέχυν, d. h. den Rumpf des Leichnams. 129. Έχτως — ἀνεχάζετο. Wieder eine Anerkennung der überlegenen Tapferkeit des Achäers; denn beim Erscheinen des Aias lässt Hektor den Leichnam des Patroklos, den er seiner anerbornen Tapferkeit folgend (125—127) an sich ziehen wollte und zu ziehen begann, wieder fahren.

132. ἀμφὶ Μενοιτιάδη — καλύψας, vgl. ε, 315 πρόσθε δε οι πεπλοιο — πτύγμ' ἐκάλυψεν.

134. (λέων) ῷ ἡά τε — ἄγοντι zτέ. λέων ist auch hier, wie bei Homer immer, als Nomen epicoenum von der Löwin gebraucht, vgl. σ, 318—321. Denn die Löwin, nicht der Löwe, pflegt und leitet die Jungen. Die Femininform λέαινα findet sich bei Homer nie.

136. Επισχύνιον, τὸ περὶ τὰς ὀφρῶς δέρμα, τὸ ἐπάνω τῶν

17 ως Αίας περί Πατρόκλω ήρωι βεβήκει. Ατρείδης δ' έτέρωθεν αρηίφιλος Μενέλαος έστήπει, μέγα πένθος ένὶ στήθεσσιν ἀέξων.

Γλαῦκος δ' Ιππολόχοιο πάις, Λυκίων άγὸς άνδρῶν, 140 "Εκτορ' ὑπόδρα ἰδών χαλεπῷ ἢνίπαπε μύθω. , Έχτος είδος άριστε, μάχης άρα πολλον έδεύεο. ή σ' αὐτως κλέος ἐσθλὸν ἔχει φύξηλιν ἐόντα. φράζεο νῦν ὅππως κε πόλιν καὶ ἄστυ σαώσεις 145 οίος σὺν λαοῖσι, τοὶ Ἰλίφ ἐγγεγάασιν

ού γάρ τις Αυχίων γε μαχησόμενος Δαναοίσιν είσι περί πτόλιος, ἐπεὶ οὐκ ἄρα τις χάρις ἦεν μάονασθαι δηίοισιν επ' ανδοάσι νωλεμες αιεί. πῶς κε σὸ χείρονα φῶτα σαώσειας μεθ' ὅμιλον, 150 σχέτλι', ἐπεὶ Σαρπηδόν' άμα ξείνον καὶ ἐταίρον

κάλλιπες Αργείοισιν έλωρ καὶ κύρμα γενέσθαι,

όφθαλμών μέρος ήτοι δέρμα. ὄσσε καλύπτων nach Einigen, um nicht die auf ihn zusliegenden Geschosse zu sehen, noch dadurch in der Vertheidigung seiner Jungen irre gemacht zu werden.

137. βεβήχει, er war geschritten, getreten: also stand er jetzt

(133. 139).

140 f. Γλαύχος δ' - ηνίπαπε μύθφ. Die bald zurückgedrängte Tapferkeit und Thatkraft des Hektor muss durch eine etwas empfindliche Berührung - die Erinnerung an Sarpedon 150-153 - geweckt und wieder angeregt werden. Uebrigens zeigt sich auch hier, wie überall, eine gewisse Gespanntheit zwischen den Lykiern und Troern.

142. Έχτορ. Die Endsylbe dieses Wortes wird durch den Einfluss des folgenden Digamma verlängert. μάχης ἄρα — εδεύεο, im Kampfe stehest du weit nach, des Kampfes ermangelst du sehr (vgl. zu v, 310 δεύεσθαι πολέμοιο), eigentlich du ermangeltest also, was ich bisher nicht bedachte, jetzt aber erkenne. Vgl. Od. ρ, 454 ούχ αρα σοί γ'

έπλ είδεϊ καλ φρένες ήσαν und unten 147.

143. η σ' αὐτως — ἔχει, vgl. zu Od. α,95 ηδ' ἵνα μιν κλέος ἔσθλον - έχησιν. αυτως wie α, 133. β, 342. vgl. zu o, 513.

144. ὅππως κε — σαώσεις, wie du wohl retten wirst. Bemerke die Verbindung von πόλιν και ἄστυ (Stadt und Feste).

·145. οίος, d. h. ohne die ἐπί-

zovpot.

147 f. οὐχ ἄρα τις χάρις ήεν μάρνασθαι, d. i. χάρις τοῦ μάρ-νασθαι, es war kein Dank, keine Anerkennung der Tapferkeit. Vgl. zu Od. χ, 319 οὐα ἔστι χάρις μετ-όπισθ' εὐεργέων.

149. χείρονα, einen geringern, weniger vorzüglichen. - μεθ' ομιλον Schol. εν πολέμφ, im Gedränge

des Kampfes.

150. ἐπεὶ Σαρπηδόνα — κάλλιπες. Begreiflich weiss Glaukos nichts von dem, was auf Befehl des Zeus von Apollon mit dem Leichnam des Sarpedon vorgenommen wurde; vgl. π, 666-683.

ός τοι πόλλ' ὄφελος γένετο, πτόλει τε καὶ αὐτῷ, 17 ζωὸς ἐών· νῦν δ' οὐ οἱ αλαλκέμεναι κύνας ἔτλης. τῷ νῦν εἴ τις ἐμοὶ Αυκίων ἐπιπείσεται ἀνδρῶν, οίκαδ' ίμεν, Τροίη δὲ πεφήσεται αἰπὺς ολεθρος. 155 εί γαρ ντν Τρώεσσι μένος πολυθαρσές ένείη, άτρομον, οδόν τ' άνδρας εσέρχεται οθ περί πάτρης άνδράσι δυσμενέεσσι πόνον καὶ δῆριν έθεντο, αίψά κε Πάτροκλον έρυσαίμεθα "Ιλιον είσω. εὶ δ' οὖτος προτὶ ἄστυ μέγα Πριάμοιο ἄνακτος 160 έλθοι τεθνηώς καί μιν έρυσαίμεθα χάρμης, αίψά κεν Αργείοι Σαρπηδόνος έντεα καλά λύσειαν, καί κ' αὐτὸν ἀγοίμεθα Ἰλιον εἴσω. τοίου γάρ θεράπων πέφατ' ανέρος, δς μέγ' άριστος Αργείων παρά νηυσί καὶ άγχέμαχοι θεράποντες. 165 άλλα σύ γ' Αΐαντος μεγαλήτορος οὐα ἐτάλασσας. στήμεναι άντα, κατ' όσσε ίδων δηίων εν αυτή, οὐδ' ἰθὺς μαχέσασθαι, ἐπεὶ σέο φέρτερός ἐστιν." τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδων προσέφη πορυθαίολος Έπτωρ ,, Γλαῦκε, τίη δὲ σὰ τοῖος ἐων ὑπέροπλον ἔειπες; 170

ὢ πόποι, ή τ' ἐφάμην σε περὶ φρένας ἔμμεναι ἄλλων

των όσσοι Αυχίην ξοιβώλαχα ναιετάουσιν.

152. πόλλ' ὄφελος γένετο, d. i. πολλάχις, πολλαχῶς ὧφέλημα έγένετο.

153. ἀλαλχέμεναι χύνας, d. i. ihn gegen die Gefahr, eine Beute der Hunde zu werden, sicher zu stellen.

154. εἴ τις — ἐπιπείσεται der Sache nach — εἰ Λύχιοι ἄνδρες ἐμοὶ ἐπιπείσονται, wie der Hauptsatz οἴχαδ΄ ἴμεν zeigt. — πεφήσεται nur hier von φαίνω, sonst bei Homer immer von φένω.

156. Τοώεσσι, den Troern im engern Sinn, = 145 τοι Ἰλίφ ἐγγεγάασιν. Denn nur diese, nicht die ἐπίπουροι, lassen es an Tapferkeit fehlen.

161. χάρμης aus dem Kampfe, dem Andrang der feindlichen Waffen; vgl. 104; unten zu 235 νεχρόν ὑπ' Αΐαντος ξούειν.

163. ἀγοίμεθα, wir würden ihn selbst mit uns führen, z. B. auf einem Wagen.

164f. δs $\mu \epsilon \gamma$ äquotos — $\Im \epsilon$ - $\varrho \acute{\alpha} \pi \sigma \nu \tau \epsilon s$ von Achilleus wie π , 271f.

167. zατ' ὄσσε ἰδών, ihm in's Auge schauend, fest in die Augen blickend. Vgl. ο, 320 zατένωπα ἰδών Δαναῶν ταχυπώλων.

168. ἐθὺς μαχέσασθαι, erg. αὐτῷ, = ἔξ εὐθείας πολεμῆσαι.

170. τοῖος ἐὼν wird durch den folgenden Vers erklärt. Sinn: da du sonst so besonnen bist.

171. ω πόποι, hier der Ausdruck abschätzigen Bedauerns.

17 νῦν δέ σευ ιδνοσάμην πάγχυ φρένας, οἶον ἔειπες, ος τέ με φὴς Αἴαντα πελώριον οὐχ ὑπομεῖναι.

175 οὖ τοι ἐγων ἔρριγα μάχην οὐδὲ ατύπον ἵππων·
ἀλλ' αἰεί τε Διὸς αρείσσων νόος αἰγιόχοιο,
ὅς τε ααὶ ἄλαιμον ἄνδρα φοβεῖ καὶ ἀφείλετο νίκην
ἡηιδίως, ὁτὲ δ' αὐτὸς ἐποτρύνει μαχέσασθαι.
ἀλλ' ἄγε δεῦρο, πέπον, παρ' ἔμ' ἵστασο καὶ ἴδε ἔργον,

180 η ἐ πανημέριος κακὸς ἔσσομαι, ὡς ἀγορεύεις, η τινὰ καὶ Δαναῶν ἀλκῆς, μάλα περ μεμαῶτα, σχήσω ἀμυνέμεναι περὶ Πατρόκλοιο Θανόντος." ὡς εἰπὼν Τρώεσσιν ἐκέκλετο μακρὸν ἀύσας

"Τρῶες καὶ Λύκιοι καὶ Δάρδανοι ἀγχιμαχηταί, 185 ἀνέρες ἔστε, φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς,

όφο ὰν ἐγων 'Αχιλῆος ἀμύμονος ἔντεα δύω καλά, τὰ Πατρόκλοιο βίην ἐνάριξα κατακτάς."

ως ἄρα φωνήσας ἀπέβη κορυθαίολος Έκτωρ

δηίου ἐπ πολέμοιο· θέων δ' ἐπίχανεν ἐταίρους

190 ὧπα μάλ', οὖ πω τῆλε, ποσὶ πραιπνοῖσι μετασπών,

οἳ προτὶ ἄστυ φέρον πλυτὰ τεύχεα Πηλείωνος.

στὰς δ' ἀπάνευθε μάχης πολυδαπρύτου ἔντε' ἄμειβεν·

173. $\nu\bar{\nu}\nu$ $\delta\hat{\epsilon}$ — $\tilde{\epsilon}\epsilon \iota \pi \epsilon \varsigma$, jetzt muss ich deinen Unverstand schelten. Der Aorist ($\dot{\omega}\nu \sigma \sigma \dot{\alpha} \mu \eta \dot{\nu}$) bezeichnet den Moment, in welchem dieses Urtheil im Innern des Sprechenden aufgestiegen ist und sich ausgebildet hat; doch ist dies Verbum das einzige homerische Beispiel dieses Gebrauches = ω , 241 $\dot{\eta}$ $\dot{\sigma}\nu\dot{\sigma}\sigma\sigma\sigma\vartheta\epsilon$.

175. ἔρριγα, vgl. zu η, 114 ἔρ-

176. $\dot{\alpha}\lambda\lambda'$ aleí $\tau\epsilon$, vgl. π , 688. — $\tau\epsilon$ gehört zu $\dot{\alpha}\lambda\lambda\dot{\alpha}$, wie unten 677. Od. μ , 44. 64. 67.

177. καὶ ἄλκιμον ἄνδρα φοβεῖ, wie z. B. den Telamonier Aiss λ, 544. Vor diesen Worten hat man hinzuzudenken ὁτὲ μέν, entsprechend dem folgenden ὁτὲ δέ. Der Aorist ἀφείλετο deutet auf bestimmte Erfahrungen, wie sie der

Sprechende selbst gemacht hat. 181. $\tilde{\eta}$ $\tau \iota \nu \dot{\alpha} \times \alpha \iota$, vgl. zu ϑ , 379. — $\dot{\alpha} \lambda \varkappa \tilde{\eta} \varsigma$ hängt von $\sigma \chi \dot{\eta} \sigma \omega$ ab und

wird durch ἀμυνεμεναι ατέ. näher bestimmt. 186. ὄφο' ἄν δύω (Aor. conj.), während ich anziehe, eigentlich bis

187. τὰ — κατακτάς vgl. χ, 323. Πατρόκλοιο βίην hängt von κατακτάς, und nur τὰ von ἐνάριξα (= ἐξενάριξα) ab.

ich angezogen haben werde.

188. ἀπέρη, nämlich um die Waffen des Achilleus (130 f. 186) zurückzuholen und anzuziehen.

190. οὖ πω τῆλε (ἐόντας), da sie nicht fern waren. — ποσὶ κρ. μετασπών = Od. ξ, 33.

192. πολυδαχούτου ἔντε' ἄμ. Wieder eine Synizese von ου und ε, vgl. zu 89.

ήτοι ό μεν τα ά δωπε φέρειν προτί "Ιλιον ίρην 17 Τοωσὶ φιλοπτολέμοισιν, δ δ' ἄμβροτα τεύχεα δῦνεν Πηλείδεω Αχιλήος, α οί θεοί Οὐρανίωνες 195 πατρί φίλω έπορον ό δ' άρα ω παιδί όπασσεν γηράς άλλ' ούν νίὸς εν έντεσι πατρός εγήρα. τον δ' ώς οὖν ἀπάνευθεν ἴδεν νεφεληγερέτα Ζεύς τεύχεσι Πηλείδαο κορυσσόμενον θείοιο, κινήσας δα κάρη προτί δν μυθήσατο θυμόν 200 ,, ά δείλ', οὐδέ τί τοι θάνατος καταθύμιός ἐστιν, δς δή τοι σχεδον είσι σὸ δ' ἄμβροτα τεύχεα δύνεις ανδρός αριστήρς, τόν τε τρομέουσι καὶ άλλοι. τοῦ δὴ ἐταῖρον ἔπεφνες ἐνηέα τε κρατερόν τε, τεύχεα δ' οὐ κατά κόσμον άπὸ κρατός τε καὶ ώμων είλευ. ἀτάρ τοι νῦν γε μέγα κράτος ἐγγυαλίξω, τῶν ποινήν δ τοι οὖ τι μάχης ἐκνοστήσαντι δέξεται Ανδρομάχη κλυτά τεύχεα Πηλείωνος." ή, καὶ κυανέησιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων. Έχτορι δ' ήρμοσε τεύχε' έπὶ χροί, δῦ δέ μιν Άρης 210

195 f. α of θεοί — πατρί ἔπορον, welche seinem Vater die Götter geschenkt hatten. Vgl. zu δ, 219 τά οι ποτε πατρί φίλα φρονέων πόρε Χείρων.

197. γηράς, postquam consenuit.
— Ζυ έγήρα vgl. Herodot. 6, 72 οὐ μὲν οὐθὲ Λευτυχίδης κατεγήρα εν Σπάρτη. Die beiläufige Erwähnung des Alters von Peleus veranlasst den ahnungsvoll wehmüthigen Ausruf in Betreff des Achilleus ἀλλ' – ἐγήρα.

200. zινήσας ὁα κάοη, vgl. zu Od. ε, 285. Indem Zeus für den Augenblick Hektor's Wunsch gewährt, beschliesst oder bestätigt er zugleich seinen nahen Untergang (201 f.).

201. ἀ δείλ' = λ, 441. 452. οὐδε τι τοι = καταθύμιός ἐστιν, Grand des durch ἀ δείλὲ ausgedrückten Bedauerns. — Zu καταθύμιος vgl. κ, 383. 202. δς — σχεδον είσι, der dir doch nahet, immer näher kommt.

205. οὐ κατὰ κόσμον, weil nicht eigentlich du selbst ihn besiegt hast und weil es von den Göttern geschenkte Waffen waren.

207. $\tau \tilde{\omega} \nu \ \pi o \iota \nu \dot{\eta} \nu$, zum Ersatz, zur Entschädigung dafür dass u.s.w., vgl. ϵ , 266.

209. ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε in Beziehung auf das 206 verheissene μέγα κράτος im bevorstehenden Das ἐπινεῦσαι ist die gleichsam unbewusste Geberde zum Ausdruck des festen Entschlusses:

210. ἥρμοσε τεύχεα. Das war der Vorzug der Werke des Hephästos; sie hatten auch dem Peleus, Achilleus, Patroklos gepasst. — δῦ δέ μιν ἤρης. Die Erklärung dieses bildlichen Ausdrucks giebt der folgende Satz πλῆσθεν — σθένεος.

17 δεινός ἐνυάλιος, πλῆσθεν δ' ἄρα οἱ μέλε' ἐντός ἀλκῆς καὶ σθένεος. μετὰ δὲ κλειτοὺς ἐπικούρους βῆ ἑα μέγα ἰάχων ἰνδάλλετο δέ σφισι πᾶσιν τεύχεσι λαμπόμενος μεγαθύμου Πηλείωνος.

215 ἄτρυνεν δὲ ἕκαστον ἐποιχόμενος ἐπέεσσιν, Μέσθλην τε Γλαῦκόν τε Μέδοντά τε Θερσίλοχόν τε ἀστεροπαϊόν τε Δεισήνορά β' Ἱππόθοόν τε Φόρκυν τε Χρομίον τε καὶ "Εννομον οἰωνιστήν. τοὺς ὅ γ' ἐποτρύνων ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.

220 ,,κέκλυτε, μυρία φῦλα περιπτιόνων ἐπιπούρων.
οὐ γὰρ ἐγὼ πληθὺν διζήμενος οὐδὲ χατίζων ἐνθάδ' ἀφ' ὑμετέρων πολίων ἤγειρα ἕκαστον, ἀλλ' Ἱνα μοι Τρώων ἀλόχους καὶ νήπια τέκνα προφρονέως ῥύοισθε φιλοπτολέμων ὑπ' ᾿Αχαιῶν.

225 τὰ φρονέων δώροισι κατατρύχω καὶ ἐδωδῆ λαούς, ὑμέτερον δὲ ἑκάστου θυμὸν ἀέξω. τῷ τις νῦν ἰθὺς τετραμμένος ἢ ἀπολέσθω ἠὲ σαωθήτω ἡ γὰρ πολέμου ὀαριστύς. ὃς δέ κε Πάτροκλον καὶ τεθνηῶτά περ ἔμπης 230 Τρῶας ἐς ἱπποδάμους ἐρύση, εἴξη δέ οἱ Αἴας,

30 Τρωας ες ιπποσαμους ερυση, ειξη σε οι Αιας, ημισυ τῷ ἐνάρων ἀποδάσσομαι, ημισυ δ' αὐτός

213. *lνδάλλετο* — λαμπόμενος, er erschien — strahlend, d. h. schien ihnen zu strahlen in den Waffen u. s. f. Das Verbum *lνδάλλομα* ist construirt wie sonst zuweilen *ξοικα*.

216 f. Μέσθλην, vgl. β, 864. Ίππόθοον = β, 840 — 843. Φόρπνν = β, 862. Χρομίον (= Χρόμιν) und Έννομον β, 858.

220. μυρία φυλα, gegen Glaukos (146—148. 154 f.) gerichtet.

221. οὐ γὰρ ἐγὼ κτέ. Der Hauptgedanke, der durch diese Worte zum voraus begründet wird, ist in 227f. enthalten, wird aber durch τῷ nochmals angeknüpft, vgl. η, 328—331.

225 f. δώφοισι — καὶ ἐδωδῆ. Durch Geschenke nnd reichliche Nahrung mussten also die Bundesgenossen in guter Stimmung erhalten werden. — $\lambda \alpha o \dot{\nu} s$, mein Volk, meine Leute.

227. lθυς τετοαμμένος ατέ., gerade und muthig in den Kampf gehend mache sich jeder ebenso gehast auf den Tod als auf Rettung und Sieg.

228. ἡ γὰο — ὁαοιστύς = αὕτη γὰο ἡ τοῦ πολέμου ὁμιλία, das ist des Krieges Verkehr und Gesellschaft, nur zwischen diesen hat man also zu wählen.

229. ἔμπης steht parallel mit καί περ, vgl. ξ, 1.

230. είξη — Αΐας s. v. a. είξαντος oder ὑποχωρήσαντος Αΐαντος. έξω έγώ τὸ δέ οἱ κλέος ἔσσεται ὅσσον ἐμοί περ." ως έφαθ', οἱ δ' ἰθὺς Δαναων βρίσαντες έβησαν, δούρατ' άνασχόμενοι μάλα δέ σφισιν έλπετο θυμός νεκρον ύπ' Αίαντος ερύειν Τελαμωνιάδαο. 235 νήπιοι ή τε πολέσσιν έπ' αὐτῶ θυμὸν ἀπηύρα. καὶ τότ' ἄρ' Αἴας εἶπε βοὴν ἀγαθὸν Μενέλαον ,, δ πέπον, δ Μενέλαε διοτρεφές, οὐκέτι νῶι έλπομαι αὐτώ περ νοστησέμεν έχ πολέμοιο. ού τι τόσον νέχυος περιδείδια Πατρόχλοιο, 240 ός κε τάγα Τρώων κορέει κύνας ήδ' οἰωνούς, όσσον έμη κεφαλή περιδείδια, μή τι πάθησιν, καὶ σῆ, ἐπεὶ πολέμοιο νέφος περὶ πάντα καλύπτει, Έχτωρ, ήμιν δ' αὐτ' ἀναφαίνεται αἰπὺς ὅλεθρος. άλλ' άγ' ἀριστῆας Δαναῶν κάλει, ἤν τις ἀκούση." 245 ως έφατ', οὐδ' ἀπίθησε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος, ήυσεν δε διαπρύσιον Δαναοίσι γεγωνώς, ,, ω φίλοι Αργείων ήγήτορες ήδε μέδοντες, οί τε παρ' Ατρείδης Αγαμέμνονι και Μενελάω δήμια πίνουσιν καὶ σημαίνουσιν ξκαστος 250

233. βρίσαντες Schol. καταβαρύναντες έαυτούς, sich mit ihrer ganzen Schwere auf sie werfend.

235. νεκρόν, d. i. Πάτροκλον. Zur Construction des Folgenden vgl. 224 und ι, 248.

236. ἐπ' αὐτῷ, über ihm und zu ihm, ygl. 300 πέσε ποηνής ἐπὶ νεχοῷ und δ, 470. — ἀπηύρα erg.

Alas.

237. εἰπε — Μενέλαον, vgl. zu Od. Ψ, 91 εἴ τι μιν εἶποι. — Bei der Menge der andringenden Feinde wandelt den Ains wieder grosse Angst an. Er wendet sich daher an Menelaos, der ihn herbeigerufen (115. 120) und der von Anfang dieses Buches an als die Hauptperson bei den Achäern, ja gewissermassen als Oberfeldherr erscheint — mit der Aufforderung, noch andere Helden herbeizuziehen.

238. ω πέπον, ω Μενέλαε. Doppelte Anrede zum Ausdruck der grossen Beklommenbeit.

239. αὐτώ περ, auch nur selbst, abgesehen von allen Andern.

240. νέχυος περιδείδια, vgl. zu z, 93 Δαναῶν περιδείδια. — Πατρόχλοιο hängt von νέχυος ab.

243 f. ἐπεὶ πολέμοιο νέφος—
"Επτωρ, denn die Wolke des Krieges, Hektor, hüllt ringsumher Alles
ein, umzieht Alles. Vgl. λ, 347 νωιν
δὴ τόδε πῆμα πυλίνδεται, ὅβριμος "Επτωρ. So bezeichnet auch
Pindar Nem. 10, 16 den Einen Amphiaraos als πολέμοιο νέφος (=
das Wetter des Krieges).

245. ἤν τις ἀχούση, nämlich vor dem Lärm der andringenden Feinde. 250. δήμια πίνουσιν, bei den

Gerontenmahlen, vgl. δ, 259 f. Statt der dritten Person πίνουσιν würde 17 λαοῖς· ἐκ δὲ Διὸς τιμὴ καὶ κῦδος ὀπηδεῖ. ἀργαλέον δέ μοί ἐστι διασκοπιᾶσθαι ἕκαστον ἡγεμόνων· τόσση γὰρ ἔρις πολέμοιο δέδηεν. ἀλλά τις αὐτὸς ἴτω, νεμεσιζέσθω δ' ἐνὶ θυμῷ

260 τῶν δ' ἄλλων τίς κεν ἦσι φρεσὶν οὐνόματ' εἴποι, ὅσσοι δὴ μετόπισθε μάχην ἤγειραν Ἁχαιῶν; Τρῶες δὲ προύτυψαν ἀολλέες ἦρχε δ' ἄρ' Έκτωρ.

ώς δ' ότ' ἐπὶ προχοῆσι διιπετέος ποταμοῖο βέβρυχεν μέγα κῦμα ποτὶ ὁόον, ἀμφὶ δέ τ' ἄκραι 265 ἢιόνες βοόωσιν ἐρευγομένης άλὸς ἔξω, τόσση ἄρα Τρῶες ἰαχῆ ἴσαν. αὐτὰρ Ἀχαιοί ἕστασαν ἀμφὶ Μενοιτιάδη ἕνα θυμὸν ἔχοντες,

φραχθέντες σάκεσιν χαλκήρεσιν. άμφὶ δ' άρα σφιν

man nach sonstigem Sprachgebrauche die zweite πίνετε καὶ σημαίγετε erwarten.

251. ἐχ δὲ Λιὸς — ὀπηδεῖ. Parataktische Bestimmung zu ὧ φ.Λοι — μεδοντες, parallel mit οῖ τε — πένουσιν κτέ., also = οἶς ἐχ Λιὸς — ὀπηδεῖ.

252. διασχοπιάσθαι ξχαστον ήγεμόνων, jeden der Führer (der in der Nähe ist) zu erspähen und ihn namentlich herbeizurufen. Sie sollen aus eigenem Antrieb (αὐτὸς 254 = αὐτόματος), ungerufen, wenigstens ohne namentliche Aufforderung kommen.

254. νεμεσιζέσθω, er achte es für Frevel, der gesühnt werden müsste.

260. τῶν δ' ἄλλων — εἴποι, d. h. ohne Hyperbel: Und ausserdem kamen noch viele andere. Eine Bestimmung, die der Zusammenhang des Vorhergehenden und Folgenden beinahe nothwendig macht. — ήσι φρεσίν, aus eigenem Sinne, ohne Beihülfe eines Gottes oder der Muse.

261. μετόπισθε, nachher, d. h. den Erstgenannten (256—259) nachfolgend.

264. βέβρυχεν, vgl. Od. ε, 412, verschiedenen Stammes von ἀναβέρουχεν 54, wie schon die ungleiche Quantität des vzeigt. — ποτὶ δόον, gegen den Ström d. h. gegen die Strömung des sich in's Meer ergiessenden Flusses.

265. βούωσιν ahmt das anhaltende und machtvolle Brüllen der Meereswogen nach, vgl. ξ, 394 βοάα.

268. φρανθέντες, vgl. ο, 566 φράξαντο δε νηας ξοχεί χαλχείφ. Zur Construction des folgenden Satzes ἀμφὶ δ΄ ἄρα — σφιν — χεῦε vgl. χ, 257 ἀμφὶ δε οι χυνέην χεφαληφιν ξθηχεν.

270

275

280

285

λαμπρήσιν πορύθεσσι Κρονίων ήέρα πολλήν χεῦ', ἐπεὶ οὐδὲ Μενοιτιάδην ἤχθαιρε πάρος γε, ὅφρα ζωὸς ἐων θεράπων ἦν Αλαπίδαο μίσησεν δ' ἄρα μιν δηίων πυσὶ πύρμα γενέσθαι Τρωῆσιν τῷ καί οἱ ἀμυνέμεν ὧρσεν ἑταίρους.

ὦσαν δὲ πρότεροι Τρῶες ἑλίχωπας Αχαιούς νεχρὸν δὲ προλιπόντες ὑπέτρεσαν, οὐδέ τιν αὐτῶν Τρῶες ὑπέρθυμοι ἕλον ἔγχεσιν ἱέμενοί περ, ἀλλὰ νέκυν ἐρύοντο. μίνυνθα δὲ καὶ τοῦ Αχαιοί μέλλον ἀπέσσεσθαι· μάλα γάρ σφεας ὧκ ἐλέλιξεν Αἴας, δς περὶ μὲν εἰδος περὶ δ' ἔργα τέτυκτο τῶν ἄλλων Ααναῶν μετ' ἀμύμονα, Πηλείωνα. ἴθυσεν δὲ διὰ προμάχων συῖ εἴκελος ἀλχήν καπρίω, ὅς τ' ἐν ὄρεσσι κύνας θαλερούς τ' αἰζηούς ὁριδίως ἐκέδασσεν, ἑλιξάμενος διὰ βήσσας. ὡς νὶὸς Τελαμῶνος ἀγανοῦ, φαίδιμος Αἴας, ὑεῖα μετεισάμενος Τρώων ἐκέδασσε φάλαγγας, οῦ περὶ Πατρόκλω βέβασαν, φρόνεον δὲ μάλιστα ἄστυ πότι σφέτερον ἐρύειν καὶ κῦδος ἀρέσθαι.

ήτοι τὸν Λήθοιο Πελασγοῦ φαίδιμος νίός Ίππόθοος ποδὸς Ελκε κατὰ κρατερὴν ὑσμίνην,

269 f. Κρονίων — χεῦε. Ein Zeichen der Theilnahme am Tode des Patroklos. Noch stärker wird diese unten 366—373 angedeutet. Dies erleichterte auch den Vertheidigern des Leichnams ihre Arbeit.

270. οὐδὲ — ἥχθαιρε, d. h. er hatte ihn auch geliebt, schr werth gehalten.

272. μίσησεν Schol. μισητόν ηγήσατο, οὐχ ἡθέλησεν; vgl. 254 νεμεσιζέσθω. — Der Stamm μισσέω kommt sonst bei Homer nirgends vor.

274. ὦσαν δὲ πρότεροι. Ueberraschend schnelle Wirkung des ungestümen Angriffs der Troer; sie geht aber nach 277 ff. auch ebenso schnell vorüber.

277. νέχυν ξούοντο, sie suchten

den Leichnam an sich zu ziehen und es schien zu gelingen. — zal gehört zu Ayasol.

279f. $Alag - \Pi \eta \lambda \epsilon l \omega \nu \alpha = 0d.$ λ , 550f.

283. ελιξάμενος, sich hin und her wendend, öfters umdrehend; vgl. μ, 47 ταρφέα τε στρέφεται στίχας ανδρών πειρητίζων.

285. δεῖα μετεισάμενος = ν, 90; doch wegen der offenbaren Beziehung auf 283 δηιδίως έχεδασσεν scheint δεῖα auch hier mit ἐκεδασσε zu verbinden. — Ζυ φάλαγγας οῖ νgl. π, 280 f. φάλαγγες ἐλπόμενοι: κατὰ σύνεσιν. Doch kann οῦ auch auf Τορίων bezogen werden.

288. Δήθοιο — Ίππόθοος, vgl. oben 217.

17 δησάμενος τελαμῶνι παρὰ σφυρὸν ἀμφὶ τένοντας, 291 Εκτορι καὶ Τρώεσσι χαριζόμενος τάχα δ' αὐτῷ ἤλθε κακόν, τό οἱ οὔ τις ἐρύκακεν ἱεμένων περ. τὸν δ' νἱὸς Τελαμῶνος, ἐπαΐξας δι' ὁμίλου, πλῆξ' αὐτοσχεδίην κυνέης διὰ χαλκοπαρήου

295 ἤρικε δ' ἱπποδάσεια κόρυς περὶ δουρὸς ἀκωνῆ, πληγεῖσ' ἔγχετ τε μεγάλψ καὶ χειρὶ παχείη, ἐγκέφαλος δὲ παρ' αὐλὸν ἀνέδραμεν ἐξ ώτειλῆς αἰματόεις. τοῦ δ' αὐθι λύθη μένος, ἐκ δ' ἄρα χειρῶν Πατρόκλοιο πόδα μεγαλήτορος ἦκε χαμᾶζε

300 κεῖσθαι ὁ δ' ἄγχ' αὐτοῖο πέσε πρηνής ἐπὶ νεκρῷ, τῆλ' ἀπὸ Λαρίσης ἐριβώλακος, οὐδὲ τοκεῦσιν θρέπτρα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δε οἱ αἰών ἔπλεθ' ὑπ' Αἴαντος μεγαθύμου δουρὶ δαμέντι. Έκτωρ δ' αὖτ' Αἴαντος ἀκόντισε δουρὶ φαεινῷ.

305 ἀλλ' ὁ μὲν ἄντα ἰδων ἢλεύατο χάλχεον ἔγχος τυτθόν ὁ δὲ Σχεδίον μεγαθύμου Ἰφίτου υἰόν, Φωκήων ὄχ' ἄφιστον, δς ἐν κλειτῷ Πανοπῆι οἰκία ναιετάασκε πολέσσ' ἄνδφεσσιν ἀνάσσων, τὸν βάλ' ὑπὸ κληῖδα μέσην διὰ δ' ἀμπερὲς ἄκρη 310 αἰχμὴ χαλκείη παρὰ νείατον ὧμον ἀνέσχεν.

δούπησεν δὲ πεσών, ἀράβησε δὲ τεύχε' ἐπ' αὐτῷ.
Αἴας δ' αὐ Φόρκυνα δαϊφρονα, Φαίνοπος υἱόν,

290. δησάμενος, um weniger lange in der Nähe der Feinde verweilen zu müssen und sich dadurch bloss zu stellen.

291. χαριζόμενος, weil er nur

ἐπίχουρος war.

293. ἐπαΐξας δι όμιλου, wegen des dichten Gedränges und der Menge der Kämpfenden, vgl. 260 f. 268.

297. παρ' αὐλόν, neben der (metallenen) Röhre (Ochse) des Speerschaftes (worein dieser eingepasst war), vgl. zu Od. τ, 227 und über doltgaulog zu Od. ι, 156.

300. $\varkappa \epsilon i \sigma \vartheta \alpha \iota$ bezeichnet die dauernde Wirkung von $\eta \varkappa \epsilon_{\tau} = \omega_{\varsigma} \tau \epsilon$ χαμαί κείσθαι. — ποηνής έπι νεκοφ ist unmittelbar zu verbinden: vorwärts, auf's Antlitz über den Leichnam, und widerspricht also dem ἄγχ' αὐτοῖο nicht.

301 f. $\tau \tilde{\eta} \lambda' \tilde{\alpha} \pi \tilde{o} \quad \Delta \alpha \rho l \sigma \eta s$, vgl. zu β , 841. — $o \tilde{v} \delta \tilde{c} \quad \tau \sigma \kappa \tilde{v} \tilde{\sigma} \iota \nu$ — $\delta \alpha - \mu \ell \nu \tau \iota = \delta$, 477—479, wo das Bemerkte nachzusehen.

306. Σχεδίον — 'Ιφίτου υίόν, vgl. β, 517f. und zu o, 515.

310. παρὰ νείατον ώμον, zuäusserst d. h. zuoberst an der Schulter, vgl. o, 341. — Zu ἀνέσχεν vgl. ε, 100 ἀντικρὺ διέσχε.

312. $\Phi \acute{o}\alpha v v \alpha = \text{oben 218 und}$

315

Ίπποθόω περιβάντα μέσην κατὰ γαστέρα τύψεν, ἡῆξε δὲ θώρηκος γύαλον, διὰ δ' ἔντερα χαλκός ἤφυσ'· ὁ δ' ἐν κονίησι πεσών ἕλε γαῖαν ἀγοστῷ. χώρησαν δ' ὑπό τε πρόμαχοι καὶ φαίδιμος Έκτωρ· Δργεῖοι δὲ μέγα ἴαχον, ἐρύσαντο δὲ νεκρούς, Φόρχυν θ' Ἱππόθοόν τε, λύοντο δὲ τεύχε' ἀπ' ὤμων.

ἔνθα κεν αὐτε Τρῶες ἀρηιφίλων ὑπ' Αχαιῶν "Πιον εἰσανέβησαν ἀναλκείησι δαμέντες, 320 Αργεῖοι δέ κε κῦδος ἕλον καὶ ὑπὲρ Διὸς αἰσαν κάρτεῖ καὶ σθένεῖ σφετέρῳ. ἀλλ' αὐτὸς Ἀπόλλων Αἰνείαν ἄτρυνε, δέμας Περίφαντι ἐοικώς, κήρυκ 'Ηπυτίδη, ὅς οἱ παρὰ πατρὶ γέροντι πηρύσων γήρασκε, φίλα φρεσὶ μήδεα εἰδώς. 325 τῷ μιν ἐεισάμενος προσέφη Διὸς υἱος Ἀπόλλων "Αἰνεία, πῶς ἄν καὶ ὑπὲρ θεὸν εἰρύσσαισθε "Πιον αἰπεινήν; ὡς δὴ ἴδον ἀνέρας ἄλλους, κάρτεῖ τε σθένεῖ τε πεποιθότας ἡνορέη τε πλήθεῖ τε σφετέρῳ, καὶ ὑπερδέα δῆμον ἔχοντας. 330

318 Φόρχυν, jenes vom Nominativ Φόρχυν, dies von Φόρχυς (β, 862).

314. θώρηχος γύαλον, vgl. zu ε, 99. Dieser und der folgende Vers sind wörtlich = ν, 507.

317. ἐρύσαντο — νεπρούς, doch nur die so eben erlegten, auf deren Schutz die Aufmerksamkeit der Troer weniger gerichtet war, als auf die Leiche des Patroklos.

319 f. ἔνθα — δαμέντες = ζ, 73 f., wo auch Aeneas eine der handelnden Personen ist.

321. zαὶ ὑπὶς Διὸς αἰσαν. Diese Schickung des Zeus ist nur auf den jetzt dauernden Kampf bis zur Genugthung für Achilleus (vgl. π, 750 und unten 453—455) zu beziehen, für welchen noch 206 Zeus dem Hektor den Sieg verheissen hatte. So werden wieder die Argeier ihrem persönlichen Werthe nach über die Troinner erhoben (zάρτεϊ καὶ σθένεϊ σφετέρφ).

lliade II. 3. Aufl.

324. χήρυχ 'Ηπυτίδη. Passendes Patronymikon für einen Herold, wie auch die Appellativa ἡπύτα κῆρυξ mit einander verbunden sind η, 384; vgl. ω, 577 χήρυχα χαλλήτορ α τοῖο γέροντος. — παφί πατρὶ γέροντι, also bei Anchises.

327. πως ἄν — εἰούσσαισθε; Die Frage drückt wie bei Spätern Wunsch und Aufforderung aus: wie könntet ihr retten, d. h. könntet ihr wohl = ihr solltet, möchtet ihr doch u. s. w.

328—330. ὡς δη ἴδον ἀνέρας ἄλλους erg. εἰριομένους την πόλιν αὐτῶν, wie ich schon andere Männer (thun) sah. Die folgenden Participia sind nicht Prädicat zu ἴδον, sondern in appositionellem Verhältniss zu ἀνέρας ἄλλους. — πεποιθότας, dadurch dass sie vertrauten. — χαὶ — ἔχοντας, concessiv: obgleich sie hatten. — πλήθεϊ — σφετέρω (copiis suis), auf

17 ήμῖν δὲ Ζεὺς μὲν πολὺ βούλεται ἢ Δαναοῖσιν νίκην ἀλλ' αὐτοὶ τρεῖτ' ἄσπετον, οὐδὲ μάχεσθε." ὡς ἔφατ' Αἰνείας δ' ἑκατηβόλον Ἀπόλλωνα ἔγνω ἔσαντα ἰδών, μέγα δ' Έκτορα εἶπε βοήσας

335 , Έκτος τ' ήδ' άλλοι Τρώων άγοὶ ήδ' ἐπικούρων, αἰδώς μὲν νῶν ήδε γ', ἀρηιφίλων ὑπ' Αχαιῶν
"Τλιον εἰσαναβῆναι ἀναλκείησι δαμέντας.
άλλ' ἔτι γάς τίς φησι θεῶν, ἐμοὶ ἄγχι παραστάς,
Ζῆν', ὕπατον μήστωρα, μάχης ἐπιτάρροθον εἶναι·

340 τῷ ὁ' ἰθὺς Δαναῶν ἴομεν, μηδ' οῖ γε ἕχηλοι Πάτροχλον νηυσίν πελασαίατο τεθνηῶτα."

ώς φάτο, καί δα πολύ προμάχων εξάλμενος έστη·
οί δ' ελελίχθησαν καὶ εναντίοι έσταν Αχαιῶν.
ενθ' αὐτ' Αινείας Λειωκριτον οὔτασε δουρί,

345 υξὸν Ἀρίσβαντος, Αυχομήδεος ἐσθλὸν ἑταῖρον.
τὸν δὲ πεσόντ' ἐλέησεν ἀρηίφιλος Αυχομήδης,
στῆ δὲ μάλ' ἐγγὺς ἰών, καὶ ἀχόντισε δουρὶ φαεινῷ,
καὶ βάλεν Ἱππασίδην Ἀπισάονα, ποιμένα λαῶν,
ἦπαρ ὑπὸ πραπίδων, εἶθαρ δ' ὑπὸ γούνατ' ἔλυσεν,

350 ὅς δ᾽ ἐκ Παιονίης ἐριβώλακος εἰληλούθει, καὶ δὲ μετ᾽ Ἀστεροπαῖον ἀριστεύεσκε μάχεσθαι. τὸν δὲ πεσόντ᾽ ἐλέησεν ἀρήιος Ἀστεροπαῖος,

ihre Zahl, die indess nach dem Folgenden geringer als die feindliche, nicht etwa derselben überlegen war. — ὑπερδέα (ὑπερδέα, syncopirt), d. i. σφόδρα ἐνδεῆ = τῷ πλήθει ὀλίγους ὄντας.

331. ἡμῖν δὲ ϫτέ., d. h. wir aber sind in einer weit günstigern Lage, von den Göttern begünstigt, vgl. 338 f.

331. τρεῖτε, ihr entzieht euch dem Kampfe, weichet zurück. Vgl. ξ, 132 ἀφεστᾶσ' οὐδὲ μάχονται.

334. ἔγνω, obgleich Apollon in Menscheugestalt war, so dass ihn die Andern nicht erkannten, vgl. α, 198-200.

336. αἰδώς — ηθε — εἰσαναβηναι, vgl. zu ε, 787.

338. ἀλλὰ sollte eigentlich mit 340 ἰθὺς Δαναῶν ἴομεν in Einen Satz verbunden sein.

339. ὕπατον μήστωρα, vgl. δ, . 84 Ζεύς, ὅς τ᾽ ἀνθρώπων ταμίης . πολέμοιο τέτυκται.

343. of δ ' $\ell \lambda \epsilon \lambda \ell \chi \vartheta \eta \sigma \alpha \nu \times \tau \dot{\epsilon} = \epsilon$, 497.

ε, 491. 345. Αυχομήδεος, vgl. zu μ,

347—349. $\sigma \tau \tilde{\eta}$ $\delta \tilde{\epsilon}$ — $\tilde{\epsilon} \lambda \nu \sigma \epsilon \nu$. Ueber ähnliche Verse vgl. zu ν , 411 f.

355

360

365

"θυσεν δὲ καὶ ὁ πρόφρων Δαναοῖσι μάχεσθαι.

ἀλλ' οὔ πως ἔτι εἰχε· σάκεσσι γὰρ ἔρχατο πάχτη
ἑσταότες περὶ Πατρόκλω, πρὸ δὲ δούρατ' ἔχοντο.

Αἴας γὰρ μάλα πάντας ἐπψχετο πολλὰ κελεύων
οὔτε τιν' ἐξοπίσω νεκροῦ χάζεσθαι ἀνώγει
οὔτε τινὰ προμάχεσθαι ᾿Αχαιῶν ἔξοχον ἄλλων,
ἀλλὰ μάλ' ἀμφ' ἀὐτῷ βεβάμεν, σχεδόθεν δὲ μάχεσθαι.

ώς Αἴας ἐπέτελλε πελώριος, αἴματι δὲ χθών
δεύετο πορφυρέω, τοὶ δ' ἀγχιστῖνοι ἔπιπτον
νεκροὶ ὁμοῦ Τρώων καὶ ὑπερμενέων ἐπικούρων
καὶ Λαναῶν. οὐδ' οἱ γὰρ ἀναιμωτί γ' ἐμάχοντο,
παυρότεροι δὲ πολὺ φθίνυθον· μέμνηντο γὰρ αἰεί
ἀλλήλοις καθ' ὅμιλον ἀλεξέμεναι φόνον αἰπύν.

ως οι μεν μάρναντο δέμας πυρός, οιδέ κε φαίης οιτε ποτ' ηέλιον σων έμμεναι οίτε σελήνην ηέρι γὰρ κατέχοντο, μάχης ἐπί θ' ὅσσον ἄριστοι

353. πρόφρων ist mit ἔθυσεν zu verbinden. — Asteropäos tritt auf den Schauplatz, da er in der μάχη παραποτάμιος (φ. 140–183) einen Kampf mit Achilleus bestehen soll.

354 f. σάχεσσι — ἔχοντο, vgl. r, 130 f.

357 f. οὔτε τιν' ἐξοπίσω — ἄλ-λων, vgl. zu δ, 303—305. — Δχαι-ων ἔξοχον ἄλλων dient zur Erklürung von πρὸ in προμάχεσ3αι. — Aus οὔτε — ἀνώγει (= οὔτε εἴα, er liess sie weder das eine noch das andere thun, verbot ihnen beides) ist zu ἀλλὰ — βεβάμεν (sich rings um ihn zu stellen und so stehen zu bleiben) das positive ἀνώγει (er gebot ihnen) zu ergänzen.

363. καὶ Δαναῶν. Das Unerwartete kommt zuletzt.

364. φθίνυθον erg. Δαναοί. — μεμνηντο — ἀλεξέμεναι, d. h. sie waren nicht nur jeder auf seine Rettung bedacht, sondern sorgten auch einer für den Andern und so

für das Ganze.

366. οξ μέν, d. i. die um den Leichnam des Patroklos Geschaurten, im Gegensatz von οξ δ' ἄλλοι 370. — οὐδέ κε φαίης — σελήνην, man hätte nicht geglaubt, dass Sonne und Mond noch erhalten sei, d. h. die schon 268 — 270 bezeichnete Dunkelheit um den Leichnam des Patroklos und seine Vertheidiger dauerte und zwar gesteigert noch fort.

368. μάχης ἐπί 3' ὅσσον ἄοιστοι ἔστασαν (nach Cod. Harlei. und Schol. Vict.), d. i. ἐφ' ὅσον τε μάχης οἱ ἄοιστοι ἔστασαν, ἐπὶ τοσοῦτο ἀξοι πατείχοντο, sie waren in Nebel gehüllt, so weit als in der Schlacht die Tapfersten um den Patroklos standen; dies war aber nach 375 in der Mitte. τέ, das sonst na ch dem Relativum (für uns entbehrlich) zu stehen pflegt, scheint hier versetzt. — Denselben Gedanken drückt die mehr and die gewöhnliche Wortstellung (z. B. ο, 358 — φ, 251) sich anschliessende Vermu-

17 Εστασαν ἀμφὶ Μενοιτιάδη κατατεθνηῶτι.
370 οἱ δ' ἄλλοι Τρῶες καὶ ἐυκνήμιδες Ακαιοί
εὖκηλοι πολέμιζον ὑπ' αἰθέρι, πέπτατο δ' αὐγή
ἢελίου ὀξεῖα, νέφος δ' οὐ φαίνετο πάσης
γαίης οὐδ' ὀρέων· μεταπαυόμενοι δ' ἐμάχοντο,
ἀλλήλων ἀλεείνοντες βέλεα στονόεντα,

375 πολλον ἀφεσταότες. τοὶ δ' ἐν μέσψ ἄλγε' ἔπασχον ηἐρι καὶ πολέμψ, τείροντο δὲ νηλέι χαλκῷ ὅσσοι ἄριστοι ἔσαν. δύο δ' οὔ πω φῶτε πεπύσθην, ἀνέρε κυδαλίμω, Θρασυμήδης Αντίλοχός τε, Πατρόκλοιο θανόντος ἀμύμονος, ἀλλ' ἔτ' ἔφαντο 380 ζωὸν ἐνὶ πρώτψ δμάδψ Τρώεσσι μάγεσθαι.

380 ζωὸν ἐνὶ πρώτῳ ὸμάδῳ Τρώεσσι μάχεσθαι.
τω δ' ἐπιοσσομένω θάνατον καὶ φύζαν ἐταἰρων νόσφιν ἐμαρνάσθην, ἐπεὶ ως ἐπετέλλετο Νέστωρ ὀτρύνων πόλεμόνδε μελαινάων ἀπὸ νηῶν.

τοῖς δὲ πανημερίοις ἔριδος μέγα νεῖχος ὀρώρει

thung Lachmann's aus: μάχης ὅσσον τ' ἐπ' ἄριστοι.

370. of δ' ἄλλοι, d. i. die auf dem übrigen Schlachtfelde.

371. εὐχηλοι in Beziehung auf $\delta \xi \mu \alpha_S \pi \nu \rho \phi_S$, nicht mit jener Feuergluth, sondern vergleichungsweise gemächlich und ruhig, indem sie abwechselnd ausruhten ($\mu \epsilon r \alpha \pi \alpha \nu \phi - \mu \epsilon r \alpha \iota \lambda - \nu \pi' \alpha \iota \lambda \theta \epsilon \rho_I$, weil auch die obere reine Luft weder durch Wolken bedeckt, noch durch Nebel verhüllt war.

373. μεταπαυόμενοι, vgl. zu β, 386 οὐ γὰο παυσωλή γε μετέσσεται.

374 f. ἀλεείνοντες—ἀφεσταότες. Sie beobachteten gehörige Vorsicht und suchten sich selbst zu schonen.

376. ήξοι καὶ πολέμφ. Die Dunkelheit wird auch den Achäern lästig und hinderlich, weil in Folge derselben ihre Geschosse nicht treffen (633), daher Ains 645 f. um das Aufhören derselben fleht und erhört wird (648—650).

377. δύο δ' οὔ πω — πεπύσθην. Dieser Umstand soll auf 679—693 vorbereiten, wo Menelaos, nach wieder eingetretener Tageshelle, den Antilochos auffindet und dem Achilleus (vgl. 401—404) den Tod des Patroklos zu melden beauftragt.

381. ἔπιοσσομένω, darauf hinschend, mit Theilnahme beobachend, vgl. 637 οι που θεῦρ' ὁρόωντες ἀπηχέθαται. Aber die Vorschrift ihres besorgten Vaters hielt sie ab, sich selbst in jenes Gewühl zu begeben.

382. νόσφιν ξμαονάσθην. Im Anfange π, 317 hatten sie in der Nühe des Patroklos gekämpft.

384. τοῖς δὲ πανημερίοις. Die Schilderung kehrt wieder zu dem Kampfe um die Leiche zurück, welcher überhaupt in Hinsicht auf Intensität und Dauer in's Colossale ausgemalt wird. — πανημερίοις, den ganzen (übrigen) Tag, seitdem Patroklos gefallen war; vgl. zu α, 472.

αργαλέης καμάτω δε και ίδρω νωλεμες αιεί 17 γούνατά τε κνημαί τε πόδες θ' υπένερθεν εκάστου 386 χεῖρές τ' δφθαλμοί τε παλάσσετο μαρναμένοιιν άμφ' άγαθὸν θεράποντα ποδώχεος Αἰακίδαο. ώς δ' ότ' ανήρ ταύροιο βοός μεγάλοιο βοείην λαοίσιν δώη τανύειν, μεθύουσαν άλοιφη. 390 δεξάμενοι δ' άρα τοί γε διαστάντες τανύουσιν χυχλόσ', άφαρ δέ τε ίχμας έβη δύνει δέ τ' άλοιφή πολλών έλκόντων, τάνυται δέ τε πασα διαπρό. ως οι γ' ένθα καὶ ένθα νέκυν όλίγη ενὶ χώρη Ελχεον αμφότεροι· μάλα γάρ σφισιν έλπετο θυμός, 395 Τρωσίν μεν ερύειν προτί Ίλιον, αὐτὰρ Αχαιοῖς νηας έπι γλαφυράς. περί δ' αὐτοῦ μῶλος ὁρώρει άγριος οὐδέ κ' Άρης λαοσσόος οὐδέ κ' Αθήνη τόν γε ίδοῦσ' ὀνόσαιτ', οὐδ' εὶ μάλα μιν χόλος ἵχοι. τοῖον Ζεὺς ἐπὶ Πατρόκλω ἀνδρῶν τε καὶ ἵππων 400 ήματι τῷ ἐτάνυσσε κακὸν πόνον. οὐδ' ἄρα πώ τι

τοιον Σευς επι Πατροκλώ ανοφων τε και εππων ήματι τῷ ἐτάνυσσε κακὸν πόνον. οὐδ' ἄρα πώ τι ήδεε Πάτροκλον τεθνηότα δῖος Αχιλλεύς· πολλὸν γὰρ ἀπάνευθε νεῶν μάρναντο θοάων, τείχει ὕπο Τρώων. τό μιν οὔ ποτε ἐλπετο θυμῷ

387. μαρναμένουν, als sie (beide Heerhaufen) kämpften; vgl. 395 ελπεον ἀμφότεροι.

389. βοείην nach βοός steht für das allgemeine δοράν, wie σ, 582. Das Gleichniss soll nur das Hinund Herzerren des Leichnams anschaulich machen durch das Bild der auf ähnliche Weise behandelten Rindshaut, die aber dabei — vermittelst des eindringenden Fettes — zugleich gestreckt (κάννται)

390. λαοῖστν. Nach 393 sind πολλοι ἔλχοντες und sie strecken sie (392) χυχλόσε. Später pflegte man die Häute an den Enden anzupflöcken (διαπατταλεύειν).

und geschmeidigt wird.

392. ἔβη momentan, wie das beigefügte ἄφαρ anschaulich macht; δύνει allmählig.

395. σφίσιν geht auf beide nachher bezeichnete Theile (Τρωσίν und Αχαιοίς).

398 f. οὐθέ z' — ὀνόσαιτο, vgl. zu δ, 539. — μίν bezieht sich grammatisch, wie auch ἰδοῦσα, nur auf die zuletzt genannte Athene. Der Sinn ist: Auch die Tapferkeit der gehassten feindlichen Partei müsste die eine oder die andere Gottheit anerkennen.

403. γὰο ἀπάνευθε, vgl. τ, 49 ἔτι γὰο ἔχον ἔλκεα λυγοά, gegenüber von ξ, 30 und unten 600.

404. τείχει ὕπο Τοώων scheint zwar nach dem nächsten Zusamenhang der Erzählung eiu hyperbolischer Ausdruck für: weit gegen die Stadt hin. Doch wird derselbe durch π, 698—711 und σ, 453, vgl. unten 558, gerechtfertigt, wie

17 τεθνάμεν, ἀλλὰ ζωόν, ἐνιχριμφθέντα πύλησιν,
406 ὰψ ἀπονοστήσειν, ἐπεὶ οὐδὲ τὸ ἔλπετο πάμπαν,
ἐκπέρσειν πτολίεθρον ἄνευ Εθεν, οὐδὲ σὺν αὐτῷ·
πολλάκι γὰρ τό γε μητρὸς ἐπεύθετο νόσφιν ἀκούων,
ἥ οἱ ἀπαγγέλλεσκε Διὸς μεγάλοιο νόημα.

410 δη τότε γ' οὔ οἱ ἔειπε κακὸν τόσον ὅσσον ἔτύχθη μήτης, ὅττι ξά οἱ πολὺ φίλτατος ἄλεθ' ἔταῖρος. οἱ δ' αἰεὶ περὶ νεκρὸν ἀκαχμένα δούρατ' ἔχοντες νωλεμές ἐγχρίμπτοντο καὶ ἀλλήλους ἐνάριζον. ὧδε δέ τις εἴπεσκεν ᾿Αχαιῶν χαλκοχιτώνων.

415 ,, δ φίλοι, οὐ μὰν ἦμιν ἐυχλεὲς ἀπονέεσθαι νῆας ἔπι γλαφυράς, άλλ αὐτοῦ γαῖα μέλαινα πᾶσι χάνοι. τό κεν ἦμιν ἄφαρ πολὺ κέρδιον εἴη, εἰ τοῦτον Τρώεσσι μεθήσομεν ἱπποδάμοισιν ἄστυ πότι σφέτερον ἐρύσαι καὶ κῦδος ἀρέσθαι."

420 ὧς δέ τις αὖ Τρώων μεγαθύμων αὐδήσασκεν. ,,ὧ φίλοι, εἰ καὶ μοῖρα παρ' ἀνέρι τῷδε δαμῆναι πάντας ὁμῶς, μή πώ τις ἐρωείτω πολέμοιο." ὧς ἄρα τις εἴπεσκε, μένος δ' ὄρσασκεν ἑταίρου. ὧς οἱ μὲν μάρναντο, σιδήρειος δ' ὀρυμαγδός

425 γάλπεον οὐρανὸν ἶπε δι' αἰθέρος ἀτρυγέτοιο.

auch das folgende ἐνιχριμφθέντα πύλησιν.

407. οὐδὲ σὺν αὐτῷ. Denn er wollte die Stadt selbst und allein

erobern.

410. τότε γ' οὔ οδ ἔειπε. Den wirklich eingetretenen Unfall hatte sie ihm nicht mitgetheilt; denn nach σ, 63 kannte sie ihn selbst noch nicht. Die σ, 9 f. erwähnte Weissagung der Thetis aber ist allgemeiner gehalten (Μυρμιδόνων τὸν ἄριστον, nicht Πάτροχλον). Zur Wendung vgl. ε, 51—53.

412—423. of δ' αίει — εταιρου.
Der Kampf selbst um den Leichnam dauert ungebrochen fort, und die Kämpfenden beider Theile ermahnen sich zur eifrigen Ausdauer. Beide Theile aber sprechen sich

nach ihrer Stellung charakteristisch aus (416 αὐτοῦ γαῖα — χάνοι ετέ., und 421 εἰ καὶ μοῖρα — μή πώ τις ἐρωείτω πολέμοιο).

420. ως geht hier ausnahmsweise auf das Folgende, sonst immer auf das Vorhergehende.

421. εὶ καὶ μοῖρα, sollte es uns auch bestimmt sein.

423 f. $\tilde{\omega}_S \, \tilde{\alpha}_O \alpha - \tilde{\omega}_S \, ot \, \mu \ell \nu$. Die beiden mit $\tilde{\omega}_S$ anfangenden Verse unmittelbar nach einander dürfen nicht stossen, da der erste am Ende, der zweite am Anfang eines Abschnittes steht. Gerade so ζ , 311 f. und χ , 515 mit ψ , 1. — $\sigma \iota \delta \dot{\eta} \epsilon \iota \iota \iota \varsigma$ Schol. $\sigma \iota \iota \varrho \iota \dot{\varsigma}_S \, \pi o \lambda \nu \iota \sigma \chi \upsilon \varrho \iota \dot{\varsigma}_S$, vgl. 177 $\tau \iota \iota \iota \dot{\varsigma}_S \, \dot{\varsigma}_S \,$

ψ, 177 πυδός μένος σιδήδεον. 425. οὐοανόν — δι' αίθέρος,

vgl. zu β, 458.

ίπποι δ' Αἰαχίδαο μάγης ἀπάνευθεν ἐόντες 17 χλαίον, έπεὶ δὴ ποῶτα πυθέσθην ἡνιόγοιο έν κονίησι πεσόντος ύφ' Έκτορος ανδροφόνοιο. η μαν Αυτομέδων Διώρεος άλκιμος υίός πολλά μέν άρ μάστιγι θοῆ ἐπεμαίετο θείνων, 430 πολλά δὲ μειλιχίοισι προσηύδα, πολλά δ' άρειῆ. τω δ' οὐτ' ὰψ ἐπὶ νῆας ἐπὶ πλατὺν Ἑλλήσποντον ηθελέτην λέναι ούτ' ές πόλεμον μετ' Αγαιούς, άλλ' ώς τε στήλη μένει έμπεδον, ή τ' έπὶ τύμβψ ανέρος εστήκη τεθνηότος ηὲ γυναικός, 435 ώς μένον ασφαλέως περικαλλέα δίφρον έχοντες, ούδει ενισκίμψαντε καρήατα. δάκρυα δέ σφιν θερμά κατά βλεφάρων χαμάδις φέε μυρομένοισιν ήνιόχοιο πόθφ. θαλερή δ' εμιαίνετο χαίτη ζεύγλης έξεριποῦσα παρά ζυγὸν άμφοτέρωθεν. μυρομένω δ' άρα τώ γε ίδων έλέησε Κρονίων, κινήσας δὲ κάρη προτί ον μυθήσατο θυμόν

426. Γπποι δ' Αλακίδαο. Eine neue ausserordentliche Erscheinung beim Tode des Patroklos. Während nicht nur Antilochos und Thrasymedes, sondern selbst, Achilleus noch nichts davon wissen, haben die unsterblichen Rosse, die ihn in die Schlacht geführt, seinen Tod nicht nur vernommen, sondern sie betrauern und beweinen ihn, obgleich sie fern vom Kampfplatze sind (vgl. π , 864 — 867). Vgl. indess Plinius Hist. nat. VIII, 42, 64 Equi praesagiunt pugnam et amissos lugent dominos lacrimasque interdum desiderio fundunt cet.

429 f. Αὐτομέδων, vgl. π, 684. — μάστιγι — θείνων, vgl. λ, 532 πληγῆς ἀίοντες.

432. ξπὶ πλατὺν Έλλήσποντον,

vgl. 7, 86.

434 f. ως τε στήλη. Die Vergleichung ist passend nicht nur wegen der Unbeweglichkeit, sondern auch wegen der Bedeutung einer

solchen Säule. — Zu η τε — ξστηχη vgl. Od. χ, 469. 437. ἐνισχίμψαντε, fest gehef-

431. ΕΠΟΧΙΙΨΑΝΤΕ, IEST genertet haltend, steif und unbeweglich senkend, vgl. ψ, 283 f. ούθει δε σφιν χαϊται έρηρεδαται. τ, 405 f. Wegen des Tempus vgl. Apoll. Rhod. 2, 683 σταν δε κάτω νεύσαντες έπι χθονός.

439. ἐμιαίνετο, nämlich durch den Staub auf dem Boden.

440. ζεύγλης ξξεριποῦσα, aus dem Kranze (Ringe) des Jochs (einer Art Kummet) oder der dasselbe bildenden zwei breiten Riemen (Lederplatten, λεπαδνα, vgl. zu ε, 730) herausfallend und auf den Boden gleitend.

442. χινήσας δὲ χάρη. Die durch χινείν χάρη angedeutete Drohung ist nicht gegen die Pferde, sondern gegen Hektor gerichtet und erhält ihre Deutung durch 448 f. ἀλλ' οὐ μὰν — ἐποχήσεται. Nach dem bisherigen Gang konnte Hektor wohl hoffen, auch das Gespann des Achil-

 ,ά δειλώ, τί σφῶι δόμεν Πηλῆι ἀνακτι θνητῷ, ὑμεῖς δ' ἐστὸν ἀγήρω τ' ἀθανάτω τε;

445 ή ΐνα δυστήνοισι μετ' ἀνδράσιν ἄλγε' ἔχητον;

οὐ μὲν γάρ τί πού ἐστιν ὀιζυρώτερον ἀνδρός
πάντων, ὅσσα τε γαῖαν ἔπι πνείει τε καὶ ἔρπει.

ἀλλ' οὐ μὰν ὑμῖν γε καὶ ἄρμασι δαιδαλέοισιν
Έκτωρ Πριαμίδης ἐποχήσεται· οὐ γὰρ ἐάσω.

450 ἢ οὐχ άλις ώς καὶ τεύχε' ἔχει καὶ ἐπεύχεται αἴτως; σφῶιν δ' ἐν γούνεσσι βαλῶ μένος ἢδ' ἐνὶ θυμῷ, ὄφρα καὶ Αὐτομέδοντα σαώσετον ἐκ πολέμοιο νῆας ἔπι γλαφυράς ἔτι γάρ σφισι κῦδος ὀρέξω, κτείνειν, εἰς ὅ κε νῆας ἐυσσέλμους ἀφίκωνται

455 δύη τ' ήέλιος καὶ ἐπὶ κνέφας ἱερὸν ἔλθη."

ως εἰπων ἵπποισιν ἐνέπνευσεν μένος ἡύ.

τω δ' ἀπὸ χαιτάων κονίην οὐδάσδε βαλόντε ξίμφ' ἔφερον θοὸν ἄρμα μετὰ Τρῶας καὶ Αχαιούς. τοῖσι δ' ἐπ' Αὐτομέδων μάχετ' ἀχνύμενός πες ἐταίρου,

460 ἵπποις ἀίσσων ὡς τ' αἰγυπιὸς μετὰ χῆνας· ξέα μὲν γὰρ φεύγεσκεν ὑπὲκ Τρώων ὀρυμαγδοῦ, ξεῖα δ' ἐπαϊξασκε πολὺν καθ' ὅμιλον ὀπάζων. ἀλλ' οὐχ ἣρει φῶτας, ὅτε σεύαιτο διώκειν·

leus zu erbeuten, vgl. 486 ff.; diese Aussicht benimmt ihm jetzt Zeus aus Mitleid mit den unsterblichen Rossen (444) und damit er sich nicht überhebe (450).

443. δόμεν für έδομεν, δεδώχαμεν.

446f. ου μεν - ξοπει, vgl. die

Nachahmung Odyss. σ, 130 f.
450. και τεύχε' έχει, dass er auch die Waffen hat, wie er euch haben müchte.

453. ξτε γάρ σφισι — ὀρέξω. σφίσι, d. i. Τρωσί, in Bezichung auf Εκτωρ 449. Die Troer werden einstweilen noch siegen, so dass auch Automedon vor ihnen wird diehen missen.

454 f. xreivery - Eldy = 1, 208f.

Hier hat freilich der erstere dieser Verse einen viel geringeren Umfang, doch vgl. unten 593—596 u. 753 f.; und jedenfalls war jene Vorhersagung nicht ganz in Erfüllung gegangen, bis Achilleus aufgeregt war.
458. ψίμφ'— 'Αχαιούς = λ,

533.
459. τοῖσι δ' ἐπ', d. i. ἐπ' αὐτοῖς δέ, τοῖς Τρωσί (als die erst genannten).

461 f. δέα μὲν γὰο — ξεῖα δέ. Jenes ἀίσσειν ἔπποις geschah nämlich in doppelter Richtung, bald angreifend, bald sich eilig zurückziehend. — πολύν κ. δ. ὀπάζων = ε, 334.

463. ovy hose, er bezwang nicht, konnte nicht in seine Gewalt brin-

480

485

οὐ γάρ πως ἦν οἶον ἐόνθ' ἑερῷ ἐνὶ δίφρῷ 17 ἔγχει ἐφορμᾶσθαι καὶ ἐπίσχειν ὢκέας ἵππους. 465 ἀψὲ δὲ δή μιν ἑταῖρος ἀνὴρ ἴδεν ὀφθαλμοῖσιν 'Αλκιμέδων, νίὸς Λαέρκεος Αἰμονίδαο· στῆ δ' ὅπιθεν δίφροιο, καὶ Αὐτομέδοντα προσηύδα , Αὐτόμεδον, τίς τοί νυ θεῶν νηκερδέα βουλήν ἐν στήθεσσιν ἔθηκε, καὶ ἔξέλετο φρένας ἐσθλάς; 470 οἶον πρὸς Τρῶας μάχεαι πρώτῳ ἐν ὁμίλῳ μοῦνος· ἀτάρ τοι ἑταῖρος ἀπέκτατο, τεύχεα δ' Έκτωρ αὐτὸς ἔχων ὤμοισιν ἀγάλλεται Αἰακίδαο."

τὸν δ' αὖτ' Αὐτομέδων προσέφη, Διώρεος νίος, ,, Δλκίμεδον, τίς γάρ τοι Αχαιῶν ἄλλος ὁμοῖος ἵππων ἀθανάτων ἐχέμεν δμῆσίν τε μένος τε, εἰ μὴ Πάτροκλος, θεόφιν μήστως ἀτάλαντος, ζωὸς ἐών· νῦν αὐ θάνατος καὶ μοῖρα κιχάνει. ἀλλὰ σὺ μὲν μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλόεντα δέξαι, ἐγὼ δ' ἵππων ἀποβήσομαι, ὄφρα μάχωμαι."

ώς έφατ · Αλκιμέδων δὲ βοηθόον ἄρμ ἐπορούσας καρπαλίμως μάστιγα καὶ ἡνία λάζετο χερσίν, Αὐτομέδων δ' ἀπόρουσε. νόησε δὲ φαίδιμος Εκτωρ, αὐτίκα δ' Αἰνείαν προσεφώνεεν ἐγγὺς ἐόντα ,, Αἰνεία Τρώων βουληφόρε χαλκοχιτώνων, ἵππω τώδ' ἐνόησα ποδώκεος Αἰακίδαο ἐς πόλεμον προφανέντε σὺν ἡνιόχοισι κακοῖσιν. τῶ κεν ἐελποίμην αἰοησέμεν, εὶ σύ γε θυμῶ

gen, keine Macht über sie gewinnen. — Ζυ ὅτε σεύαιτο vgl. ψ, 198 ὕλη τε σεύαιτο.

464. οὐ γάο πως ἦν, d. i. ἐξῆν, οἴόν τε ἦν, ἐξεγένετο. — ἰερῷ, dem heiligen, heilige Scheu einflössenden, sofern er von unsterblichen Rossen, einem Geschenke der Gütter, gezogen wird. Vor den folgenden Infinitiven denke hinzu ἄμα.

467. 'Αλκιμέδων — Λαέρκεος, vgl. π, 197.

476. εχέμεν δμησίν τε μένος τε. Eine Art Zeugma, indem der

481. βοηθόον ἄρμα, vgl. zu ν, 477 Αλνείαν — βοηθόον.

488. τῷ χτέ., darum (weil sie nämlich κακοὺς ἡνιόχους haben)

17 σῶ ἐθέλεις, ἐπεὶ οὐκ ἂν ἐφορμηθέντε γε νῶι 490 τλαΐεν εναντίβιον στάντες μαγέσασθαι "Αρηι." ως έφατ', οὐδ' ἀπίθησεν ἐὺς πάις 'Αγχίσαο. τω δ' ίθὺς βήτην βοέης είλυμένω ώμους αύησι στερεήσι πολύς δ' επελήλατο γαλχός. τοίσι δ' άμα Χρομίος τε καὶ "Αρητος θεοειδής 495 ήισαν αμφότεροι· μάλα δέ σφισιν έλπετο θυμός αὐτώ τε κτενέειν έλάαν τ' έριαύγενας ξππους. νήπιοι, οὐδ' ἄρ' ἔμελλον ἀναιμωτί γε νέεσθαι αύτις απ' Αὐτομέδοντος. ὁ δ' εὐξάμενος Διὶ πατρί άλχης καὶ σθένεος πλητο φρένας άμφιμελαίνας. 500 αὐτίκα δ' Αλκιμέδοντα προσηύδα, πιστὸν εταῖρον, , Αλκίμεδον, μη δή μοι απόπροθεν ζογέμεν εππους, άλλα μάλ' εμπνείοντε μεταφρένω οὐ γαρ έγωγε Έκτορα Πριαμίδην μένεος σχήσεσθαι δίω πρίν γ' ἐπ' Αχιλλῆος καλλίτριχε βήμεναι εππω 505 νῶι κατακτείναντα, φοβῆσαί τε στίχας ἀνδρῶν Αργείων, ή κ' αὐτὸς ἐνὶ πρώτοισιν άλοίη." ως είπων Αΐαντε καλέσσατο και Μενέλαον. ,, Αίαντ' 'Αργείων ήγήτορε, καὶ Μενέλαε, ήτοι μέν τὸν νεκρὸν ἐπιτράπεθ' οί περ ἄριστοι, 510 αμφ' αὐτῷ βεβάμεν καὶ ἀμύνεσθαι στίχας ἀνδρῶν,

hoff' ich wohl sie zu erbeuten. Beide waren aber wirklich Lenker des Wagens, nur einer nach dem

andern.
459. ἐφορμηθέντε — νῶι. Von τλαῖεν abhängiger Accusativ: non sustinuerint nos. — Die folgenden Worte ἐναντίβιον — শοηι enthalten die Erklärung zu τλαῖεν, indem sie dessen Wirkung bezeichnen (ὧς τε — μαχέσασθαι).

495. αμφότεροι giebt einen gewissen Nachdruck: beide, nicht nur

der eine oder andere.

502. μάλ' έμπνείοντε μεταφρένφ, so dass sie meinen Rücken anhauchen, also dicht hinter mir.

504. καλλίτριχε — ππω d. h.

den von den schönmähnigen Rossen gezogenen Wagen, vgl. 448 ὑμῖν γε καὶ ἄρμασι.

506. ἥ κ' αὐτὸς — άλοίη. Nach der 504 angefangenen Construction erwartete man ἢ αὐτὸν άλῶναι. Achalich, aber in umgekehrter Folge Od. β, 374f. πρίγ γ' ὅτ' ἄν — γενηται ἢ αὐτὰν ποθέσαι κτέ.

509. ἐπιτράπεθ' οι περ ἄριστοι, d.i. ἐπιτράπετε τούτοις oder ἐκείνοις οι περ ἄριστοι, vgl. α, 230 δῶρ' ἀποαιρεῖσθαι ὅς τις σέθεν ἀντίον εἶπη.

510. στίχας ἀνδρῶν (Τρώων), Objectsaccusativ zu ἀμύνεσθαι (abwebren, fernhalten). νωιν δε ζωοίσιν αμύνετε νηλεές ήμαρ. 17 τῆδε γὰρ ἔβρισαν πόλεμον κάτα δακρυόεντα Έπτωο Αίνείας θ', οί Τρώων είσιν άριστοι. άλλ' ήτοι μέν ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται. ήσω γάρ καὶ έγώ, τὰ δέ κεν Διὶ πάντα μελήσει." 515 ή ρα, καὶ άμπεπαλών προΐει δολιχόσκιον έγγος, καὶ βάλεν Αρήτοιο κατ' ἀσπίδα πάντοσ' είσην. ή δ' οὐκ ἔγχος ἔρυτο, διαπρὸ δὲ εἴσατο χαλκός, νειαίρη δ' έν γαστρί διά ζωστήρος έλασσεν. ώς δ' ότ' αν όξυν έγων πέλεκυν αίζηιος ανήρ, 520 κόψας έξόπιθεν κεράων βοὸς άγραύλοιο, ίνα τάμη διὰ πᾶσαν, ὁ δὲ προθορών ἐρίπησιν, ως άρ' ο γε προθορών πέσεν υπτιος έν δέ οι έγχος νηδυίοισι μάλ' όξυ πραδαινόμενον λύε γυῖα. Έχτωρ δ' Αὐτομέδοντος ακόντισε δουρί φαεινώ. 525 άλλ' ὁ μὲν ἄντα ἰδών ηλεύατο χάλκεον ἔγγος. πρόσσω γάρ κατέκυψε, τὸ δ' ἐξόπιθεν δόρυ μακρόν οθόει ενισχίμφθη, επί δ' οθρίαχος πελεμίχθη έγχεος ένθα δ' έπειτ' αφίει μένος όβριμος "Αρης. καί νό κε δή ξιφέεσσ' αὐτοσχεδὸν ὁρμηθήτην, 530 εὶ μή σφω' Αίαντε διέχριναν μεμαώτε,

511. ζωοῖσιν, die als solche doch noch mehr Anspruch auf Beistand haben.

514. Θεῶν ἐν γούνασι κεῖται drückt denselben Gedanken aus wie das folgende: τὰ δέ κεν Διὶ πάντα μελήσει, Deus providebit.

519. ἐν γαστρὶ — ἔλασσεν, es fuhr, drang in den Leib hinein; eigentlich aber: er (Automedon) trieb es — hinein, vgl. zu ε, 41. So unten 579 und Od. χ, 295 διαπρὸ δὲ χαλκὸν ἔλασσεν. Uebrigens sind diese zwei Verse ganz gleichlautend mit ε, 538 f.

521. ἐξόπιθεν περάων, hinter den Hörnern, also an einer tödtlichen Stelle in den Nacken.

522. Ινα — πᾶσαν collectiv: die Sehnen ganz, den ganzen Sehnen-

526—529. $\vec{\alpha}\lambda\lambda'$ $\acute{o}$ $\mu\grave{\epsilon}\nu$ — $A\rho\eta\varsigma$, wörtlich wie π , 610—613.

531. σφωε, den Hektor und Automedon. Die beiden Aias aber muss man sich von einer ansehnlichen Schaar begleitet denken; sonst wären nicht Hektor und zwei andere vor ihnen geflohen (533 f.).

17 οἱ ὁ' ἦλθον καθ' ὅμιλον ἐταίρου κικλήσκοντος.
τοὺς ὑποταρβήσαντες ἐχώρησαν πάλιν αὐτις
'Εκτωρ Αἰνείας τ' ἦδὲ Χρομίος θεοειδής,

535 'Αρητον δὲ κατ' αὖθι λίπον δεδαϊγμένον ἦτορ κείμενον. Αὐτομέδων δὲ θοῷ ἀτάλαντος 'Αρηι τεύχεά τ' ἐξενάριξε καὶ εὐχόμενος ἔπος ηὖδα. ,,ἦ δὴ μὰν ὀλίγον γε Μενοιτιάδαο θανόντος κῆρ ἄχεος μεθέηκα, χερείονά περ καταπέφνων."

540 ὧς εἰπων ἐς δίφρον ελων ἔναρα βροτόεντα Ͽῆκ', ἀν δ' αὐτὸς ἔβαινε, πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν αἰματόεις ὧς τίς τε λέων κατὰ ταῦρον ἐδηδως.

ὰψ δ' ἐπὶ Πατρόκλω τέτατο κρατερή ὑσμίνη ἀργαλέη πολύδακους, ἔγειρε δὲ νεῖκος Ἀθήνη 545 οὐρανόθεν καταβᾶσα προῆκε γὰρ εὐρύοπα Ζεύς ὀρνύμεναι Δαναούς δὴ γὰρ νόος ἐτράπετ' αὐτοῦ. ἢύτε πορφυρέην ἰριν θνητοῖσι τανύσση

533. ὑποταρβήσαντες. Die Präposition in dieser Zusammensetzung, wie in den ähnlichen ὑποτρομέω, ὑποτρέω (587), ebezeichnet die Einwirkung von aussen.

535. κατ' αὖθι λίπον — κείμενον, d. i. αὖθι κείμενον κατέλιπον δεδαϊγμένον ἦτος, sie liessen ihn mit durchbohrtem Herzen dort liegen. Vgl. σ, 236 κείμενον — δεδαϊγμένον.

537. τεύχεα erg. Αρήτοιο, wie 540 ἔναρα βροτόεντα.

538f. Μενοιτιάδαο θανόντος, absoluter Genitiv, doch dem Sinne nach auch Object zu ἄχεος. — χῆο aber ist Accusativ der Beziehung zu μεθέηχα (wie ἦτορ 535 zu δεθαίγμενογ): im Herzen. So der Paraphrast: μιχρόν τι τῆς τοῦ Πατοόχλου θανόντος λύπης τὴν ψυχὴν χεχούφισμαι. — όλίγον, ein wenig (der Zeit und dem Grade nach). Es gereicht dem Automedon zum Troste in Seinem Leid um Patroklos, dass er den — wenn auch schlechtern (geringern) — Aretos

getödtet hat.

540. ἐς δίφρον gehört zu θῆκε. 545. προῆκε — Ζεύς. Obgleich dieser noch immer auf dem lda weilt (594), kann er gleichzeitig auch im Himmel unbeschränkt walten und verfügen. Vgl. Einleit. S. 15 f.

546. δη γάρ νόος ετράπετ' αὐτου, denn da hatte sein Sinn sich gewandt, d. h. entschieden, dass der Kampf zwar ein im Ganzen für die Troer glückliches Ende nehmen , und sein Ziel erreichen, doch die Leiche des Patroklos von den Achäern gerettet werden solle. Denn diese, wenn auch von den Troern (vgl. 593-596, 626f. = 206. 453-455) immer verfolgt (753f.), bringen doch den Leichnam bis an ihr Lager. Darum wendet sich auch die immer den Griechen günstige Athene 553 vor allen an Menelaos, der schon bisher die grössten Anstrengungen für den Leichnam gemacht hatte.

547. πορφυρέην, den bunten (ποικίλην), ότι έχει τινὰ πορφυ-

ρίζοντα.

Ζεὺς ἐξ οὐρανόθεν, τέρας ἔμμεναι ἢ πολέμοιο 17 ή και χειμώνος δυσθαλπέος, ος δά τε έργων ανθρώπους ανέπαυσεν επί χθονί, μηλα δε κήδει, 550 ως ή πορφυρέη νεφέλη πυκάσασα ε αὐτήν δύσετ' Αχαιών έθνος, έγειρε δὲ φῶτα έκαστον. πρώτον δ' Ατρέος υίον ἐποτρύνουσα προσηύδα, ζφθιμον Μενέλαον — ὁ γάρ δά οἱ ἐγγύθεν ἦεν —, είσαμένη Φοίνικι δέμας καὶ άτειρέα φωνήν. 555 ,, σοὶ μέν δή, Μενέλαε, κατηφείη καὶ ὄνειδος έσσεται, εί κ' Αχιλήος άγαυοῦ πιστον έναιρον τείγει ύπο Τρώων ταχέες κύνες έλκήσουσιν. άλλ' έχεο χρατερώς, ότρυνε δε λαόν απαντα." την δ' αὐτε προσέειπε βοην άγαθὸς Μενέλαος 560

την ο αυτε πιρουτείπε ροην αγασος Μενελαος ,, Φοῖνιξ, ἄττα γεραιε παλαιγενές, εί γὰς Αθήνη δοίη κάρτος εἰμοί, βελέων δ' ἀπερύκοι ερωήν τῷ κεν ἔγωγ' εθέλοιμι παρεστάμεναι καὶ ἀμύνειν Πατρόκλω, μάλα γάρ με θανών εσεμάσσατο θυμόν. ἀλλ' Έκτωρ πυρὸς αἰνὸν ἔχει μένος, οἰδ' ἀπολήγει χαλκῷ δηιόων τῷ γὰρ Ζεὺς κῦδος ὀπάζει."

ως φάτο, γήθησεν δε θεὰ γλαυχῶπις Αθήνη ὅττι ξά οὶ πάμπεωτα θεῶν ἢρήσατο πάντων. ἐν δὲ βίην ὤμοισι καὶ ἐν γούνεσσιν ἔθηκεν, καὶ οἱ μυίης θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἐνῆκεν,

548. $\tau \ell \varrho a \varepsilon = \pi o \lambda \ell \mu o i o$, vgl. zu λ , 4 und über eine noch grössere Vieldeutigkeit des Blitzes zu $\varkappa$, 5

549. δυσθαλπής, frostig (übelwärmend).

551. ποοφυρέη νεφέλη πυχάσασα ε αὐτήν, vgl. Virg. Aen. 2, 615 f. Tritonia Pallas nimbo effulgens.

555. Φοίνικι, der nach π, 196 auch eine — und zwar die vierte — Abtheilung des Myrmidonenheeres befehligte.

559. ἀλλ' — ἕπαντα = π, 501 ἔχεο κρατερῶς, halte fest; eigentlich halte dich fest (an den Todten,

lass nicht von ibm ab). Sein bisheriges Verhalten wird also gebilligt. 561. εὶ γὰρ — δοίη, vgl. zu Od. α, 255.

563. παρεστάμεναι και αμύνειν αμύνων παρεστάμεναι.

564. μάλα — ἐσεμάσσατο κτέ. (vgl. zu Od. 1, 302 ἐπιμασσάμενος), er hat mir durch seinen Tod tief in's Herz gegriffen, sein Tod ist mir tief in die Seele gedrungen. Aehnlich v, 425.

567 f. γήθησεν δὲ θεὰ πτέ., vgl. den ähnlichen Gedanken Od. γ, 52 f.

570f. μυίης θάρσος (vgl. zu β, 469), die Kühnheit, Frechheit, den kecken Muth der Fliege. 565

570

17 ή τε καὶ εἰργομένη μάλα περ χροὸς ἀνδρομέοιο ισγανάα δακέειν, λαρόν τέ οι αίμ' ανθρώπου. τοίου μιν θάρσευς πλησε φρένας άμφιμελαίνας. βη δ' ἐπὶ Πατρόκλω, καὶ ἀκόντισε δουρὶ φαεινώ.

575 έσκε δ' ένὶ Τρώεσσι Ποδης νίὸς Ἡετίωνος, άφνειός τ' άγαθός τε μάλιστα δέ μιν τίεν Έχτωρ δήμου, επεί οἱ εταῖρος έην φίλος εἰλαπιναστής. τόν δα κατά ζωστήρα βάλε ξανθός Μενέλαος αίξαντα φόβονδε, διαπρό δὲ γαλκὸν έλασσεν. 580 δούπησεν δὲ πεσών. ἀτὰρ ἀτρείδης Μενέλαος

νεκρὸν ὑπὲκ Τρώων ἔρυσεν μετὰ ἔθνος ἑταίρων. Έκτορα δ' έγγύθεν ιστάμενος ώτρυνεν Απόλλων,

Φαίνοπι Ασιάδη εναλίγκιος, ός οι άπάντων ξείνων φίλτατος έσκεν, 'Αβυδόθι οἰκία ναίων. 585 τῷ μιν ἐεισάμενος προσέφη ἐκάεργος Ἀπόλλων. , Έκτορ, τίς κέ σ' έτ' άλλος 'Αγαιών ταρβήσειεν; οίον δη Μενέλαον υπέτρεσας, δς τὸ πάρος περ μαλθακός αίχμητής νῦν δ' οίχεται οίος ἀείρας

νεχρόν ύπεχ Τρώων, σον δ' έχτανε πιστόν εταίρον, 590 εσθλον ενί προμάγοισι, Ποδην υίον 'Ηετίωνος." ώς φάτο, τὸν δ' ἄγεος νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα,

βη δὲ διὰ προμάχων κεκορυθμένος αίθοπι χαλκώ.

572. Ισχανάς δακέειν (χρόα άνδρόμεον), anhalt, beharrt zu stechen und darum auch unablässig es zu thun strebt, vgl. zu Od 3, 288. — λαρόν, vgl. zu Od. β, 350 λαρώτατος.

573. φρένας ἀμφιμελαίνας, vgl. Einleit. S. 9.

575. έσκε δ' ενί Τρώεσσι, vgl. ε , $9 = \varkappa$, $314 \eta \nu \delta \varepsilon \tau \iota \varsigma \& T \rho \omega$ εσσι. - 'Hετίων, verschieden von dem Vater der Andromache; denn die Brüder von dieser waren todt; vgl. ζ, 421 ff. 592. Έκτορα — Απόλλων. So

wie die Achäer durch eine Gottheit neu angeregt wurden, erscheint auch Apollon wieder, um Hektor zu ermuntern, wie oben 71 ff. und 323 (bei Aineas). Dass er immer in anderer Gestalt erscheint, dient nur zur Belebung der Darstellung.

583. Φαίνοπι, verschieden von dem oben 312 erwähnten.

587. δς τὸ πάρος περ — αίχμητής erg. έστίν, vgl. Od. δ, 810. ε, 88. Menelaos wird übrigens nur, um den Hektor stärker anzuspornen, so geringschätzig bezeichnet.

591. ἄχεος νεφέλη, der Ausdruck

der Beschämung.

592. βη δὲ διὰ προμάχων. Hier beginnt ein neuer Anlauf der Troer, der die Achäer unter Mitwirkung des Zeus zum Rückzuge nöthigt.

καὶ τότ' ἄρα Κρονίδης Ελετ' αἰγίδα θυσσανόεσσαν μαρμαρέην, Ἰδην δὲ κατὰ νεφέεσσι κάλυψεν, ἀστράψας δὲ μάλα μεγάλ' ἔκτυπε, τὴν δ' ἐτίναξεν, νίκην δὲ Τρώεσσι δίδου, ἐφόβησε δ' Αχαιούς.

17

595

600

πρώτος Πηνέλεως Βοιώτιος ήρχε φόβοιο. βλήτο γαρ ώμον δουρί, πρόσω τετραμμένος αλεί, άκρον επιλίγδην γράψεν δέ οἱ ὀστέον ἄχρις αίχμη Πουλυδάμαντος ό γάρ δ' έβαλε σχεδον έλθών. Αήιτον αὐθ' Έκτως σχεδον ούτασε χεῖς' ἐπὶ καρπῷ, νίον 'Αλεχτουόνος μεγαθύμου, παΐσε δὲ χάρμης. τρέσσε δὲ παπτήνας, ἐπεὶ οὐκέτι ἔλπετο θυμῶ έγχος έχων εν χειρί μαχήσεσθαι Τρώεσσιν. Έκτορα δ' Ίδομενεύς μετά Λήιτον δομηθέντα βεβλήχει θώρηχα κατά στηθος παρά μαζόν. εν καυλώ δ' εάγη δολιχον δόρυ, τοι δ' εβόησαν Τρώες. ὁ δ' Ἰδομενήος ακόντισε Δευκαλίδαο δίφοω εφεσταότος. του μέν δ' από τυτθόν αμαρτεν. αὐτὰρ ὁ Μηριόναο ἐπάονά θ' ἡνίοχόν τε, Κοίρανον, ός δ' εκ Λύκτου ευκτιμένης Επετ' αὐτῷ πεζός γάρ τὰ πρῶτα λιπών νέας ἀμφιελίσσας ήλυθε, καί κε Τρωσὶ μέγα κράτος ἐγγυάλιξεν, εί μη Κοίρανος ώχα ποδώχεας ήλασεν ίππους.

605

610

593. καὶ τότ' ἄρα Κρονίδης. Durch ein Gewitter giebt Zeus den Troern das Zeichen des Sieges. —

Ueber αλγίς vgl. zu δ, 167. 598. πρόσω τετραμμένος αλεί. Ein Beweis seiner persönlichen Ta-

pferkeit.

599. ἐπιλίγδην, vgl. λίγδην Od. χ, 278. — ἄχοις, vgl. zu δ, 522. Die streifende Speerspitze konnte das Gebein erreichen, weil das Schulterblatt nur mit wenig Fleisch bedeckt ist.

605. ορμηθέντα gehört zu Eκτορα: da er dem Leitos nacheilte.

607. ἐν καυλῷ δ' ἐάγη, durch Ungunst des Zeus und des Verhängnisses, wesshalb die Troer ein Freudengeschrei erheben (ξβόησαν).

609. δίφοψ έφεσταότος, der auf dem Wagen stand (dem des Meriones und Koiranos, den er nach dem Folgenden so eben bestiegen hatte). Zur Construction von έφεσταότος vgl. zu ζ, 373.

612—616. πεζός γὰο — ἀνδροφόνοιο. Ungewöhnlich lange Parenthese, nach deren Schluss der 610 angefangene Satz 617 durch Wiederholung des Objectes τὸν (Κοίρανον 611) wieder aufgenomen und vollendet wird. — ἤλυθε, nämlich Ἰδομενεύς, welcher ν, 240 — 329 mit Meriones zu Fuss in die Schlacht gegangen war. — καί κε Εγγναλιξεν, derselbe Idomeneus,

17 καὶ τῷ μέν φάος ἦλθεν, ἄμυνε δὲ νηλεὲς ἦμαρ, 616 αὐτὸς δ' ἄλεσε θυμὸν ὑφ' Ἑκτορος ἀνδροφόνοιο — τὸν βάλ' ὑπὸ γναθμοῖο καὶ οὕατος, ἐκ δ' ἄρ' ὀδόντας ώσε δόρυ πρυμνόν, διὰ δὲ γλῶσσαν τάμε μέσσην. ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων, κατὰ δ' ἡνία χεῦεν ἔραζε.

620 καὶ τά γε Μηριόνης ἔλαβεν χείρεσσι φίλησιν κύψας ἐκ πεδίοιο, καὶ Ἰδομενῆα προσηύδα ,,μάστιε νῦν, είως κε θοὰς ἐπὶ νῆας ἵκηαι γιγνώσκεις δὲ καὶ αὐτὸς ὅτ' οὐκέτε κάρτος Αχαιῶν."

ως έφατ', 'Ιδομενεύς δ' ίμασεν καλλίτριχας ίππους

625 νῆας ἔπι γλαφυράς· δὴ γὰρ δέος ἔμπεσε θυμῷ.
οὐδ' ἔλαθ' Αἴαντα μεγαλήτορα καὶ Μενέλαον
Ζεύς, ὅτε δὴ Τρώεσσι δίδου ἐτεραλκέα νίκην.
τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε μέγας Τελαμώνιος Αἴας.
,,ὢ πόποι, ἤδη μέν κε, καὶ δς μάλα νήπιός ἐστιν,

630 γνοίη ὅτι Τοώεσσι πατής Ζεὺς αὐτὸς ἀξήγει.
τῶν μὲν γὰς πάντων βέλε' ἄπτεται, ὅξ τις ἀφείη,
ἢ κακὸς ἢ ἀγαθός· Ζεὺς δ' ἔμπης πάντ' ἰθύνει·
ἡμῖν δ' αὔτως πᾶσιν ἐτώσια πίπτει ἔξαζε.
ἀλλ' ἄγετ', αὐτοί πες φραζώμεθα μῆτιν ἀρίστην,

635 ήμεν όπως τον νεχρον εξύσσομεν, ήδε χαὶ αὐτοί χάρμα φίλοις ετάροισι γενώμεθα νοστήσαντες,

wenn er ohne das Dazwischenkommen des Koiranos jetzt von Hektor erlegt worden wäre.

615. τῷ μέν, Ἰδομενεῖ, φάος ηλθεν, indem er ihn noch zu rechter Zeit auf den Wagen nahm.

617. ὑπὸ γναθμοῖο καὶ οὖατος = π, 606. Also von der Seite, da wahrscheinlich Koiranos eben mit Idomeneus seitwärts abfahren wollte und umbog.

618. δόου πουμνόν, der äusserste, oberste Theil des Speeres, woran die Spitze befestigt ist.

620. τά γε (ήνία) — ελαβεν ver-

binde mit ἐχ πεδίοιο.

626f. οὐδ' ἔλαθ' Αἴαντα. Aias und Menelaos mussten die Wendung der Schlacht bemerken, damit sie noch (vgl. zu 546) den Leichnam des Patroklos in Sicherheit bringen. 628. τοισι δέ, von zweien, wie Od. ε, 202 u. ö.

631. τῶν μέν, d. i. ἐκείνων, Τρώων. — ὅς τις ἀφείη, wen man sich immer schiessend denken will. Zu diesem Optativ vgl. Od. ζ, 286 ἢ τις τοιαῦτά γε ψέζοι = II. ψ, 494.

. 632. ξμπης πάντα, gleichwohl alle, wenn auch ein Theil der Geschosse von Schlechten geworfen wird.

634.αὐτοί περ, wir selbst doch, wenn wir uns auch nicht des Beistandes von Zeus getrösten können.

640

645

650

655

οῦ που δεῦς' δρόωντες ἀκηχέδατ', οὐδ' ἔτι φασίν Εκτορος ἀνδροφόνοιο μένος καὶ χεῖρας ἀάπτους σχήσεσθ', ἀλλ' ἐν νηυσὶ μελαίνησιν πεσέεσθαι. εἴη δ' ὅς τις ἑταῖρος ἀπαγγείλειε τάχιστα Πηλείδη, ἐπεὶ οὔ μιν δίομαι οὐδὲ πεπύσθαι λυγρῆς ἀγγελίης, ὅτι οἱ φίλος ἄλεθ' ἑταῖρος. ἀλλ' οὔ πη δύναμαι ἰδέειν τοιοῦτον Αχαιῶν ἡέρι γὰρ κατέχονται ὁμῶς αὐτοί τε καὶ ἵπποι. Ζεῦ πάτερ, ἀλλὰ σὺ ρῦσαι ὑπ' ἡέρος υἶας Αχαιῶν, ποίησον δ' αἴθρην, δὸς δ' ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι ἐν δὲ φάει καὶ ὅλεσσον, ἐκιἰνότοι εἴαδεν οῦτως."

ώς φάτο, τὸν δὲ πατὴρ ὀλοφύρατο δαχρυχέοντα αὐτίκα δ' ἦέρα μὲν σκέδασεν καὶ ἀπῶσεν ὀμίχλην, ἢέλιος δ' ἐπέλαμψε, μάχη δ' ἐπὶ πᾶσα φαάνθη. καὶ τότ' ἄρ' Αἴας εἶπε βοὴν ἀγαθὸν Μενέλαον ,,σκέπτεο νῦν, Μενέλαε διοτρεφές, αἴ κεν ἴδηαι ζωὸν ἔτ' Αντίλοχον μεγαθύμου Νέστορος υἰόν, ὅτρυνον δ' Αχιλῆι δαϊφρονι θᾶσσον ἰόντα εἰπεῖν ὅττι ἡά οἱ πολὺ φίλτατος ἄλεθ' ἐταῖρος."

ως έφατ', οὐδ' ἀπίθησε βοην ἀγαθὸς Μενέλαος, βῆ δ' ἰέναι ως τίς τε λέων ἀπὸ μεσσαύλοιο, ος τ' ἐπεὶ ἄρ κε κάμησι κύνας τ' ἄνδρας τ' ἐρεθίζων,

637. ἀχηχέδαται, vgl. zu Od. η, 86 ἐληλέδατο.

639. σχήσεσθαι. Vgl. zu ι, 235 und μ, 196 mit μ, 165 f. Beide Infinitive haben wesentlich dasselbe Subject (Hektor).

640. εἴη δ' ος τις, vgl. zu ξ, 107 νῦν δ' εἴη ος — ἐνίσποι: utinam sit qui nunciet, utinam nuntiet ali-

644. $\eta \epsilon \rho \iota = 649$, we $\partial \mu \iota \chi \lambda \eta$ parallel damit steht; vgl. Od. ι , 144, oben 269 und 368.

647. εὔαδεν οὕτως, nämlich ὀλέ-

σαι ήμᾶς. 648. πατήρ, nach dem Zusammenhang (645) Ζεύς.

650. μάχη — πᾶσα, weil man Iliade II. 3. Auß. nun auch in die Ferne sehen konnte.

653. ζωὸν ἔτ ᾿Αντιλοχον, der nach Patroklos Tod als Liebling des Achilleus erscheint (vgl. Od. ω, 78f.) und daher auch jetzt ausgewählt wird, um ihm die Trauerbotschaft zu überbringen; vgl. oben 378. Ueberdies war er ein vorzüglicher Läufer (Od. δ, 202).

657—666. ως τίς τε λέων — μή μιν Αχαιοί, vgl. die sehr ähnliche Stelle λ, 548—557.

658. ἐπεὶ ἄο κε κάμησι, nachdem er also (wie sich erwarten lässt) ermattet ist; vgl. χ, 258 ἐπεὶ ἄο κε σε συλήσω. Bei δς schwebt dem Dichter schon das Verbum ἀπονόσφιν ἔβη 664 vor; dies ist

13

17 οί τέ μιν ούα είωσι βοων έα πίαρ έλέσθαι 660 πάννυχοι εγρήσσοντες δ δε κρειών ερατίζων ίθύει, αλλ' ου τι πρήσσει. θαμέες γαρ ακοντες άντίοι ἀίσσουσι θρασειάων ἀπὸ χειρών, καιόμεναί τε δεταί, τάς τε τρεῖ ἐσσύμενός περ. ηωθεν δ' απονόσφιν έβη τετιηότι θυμώ.

665 ως από Πατρόκλοιο βοήν άγαθός Μενέλαος ήιε πόλλ' ἀέχων περί γαρ δίε μή μιν Αχαιοί άργαλέου πρό φόβοιο έλως δηίοισι λίποιεν. πολλά δὲ Μηριόνη τε καὶ Αἰάντεσσ' ἐπέτελλεν. ,, Αίαντ' Αργείων ήγήτορε, Μηριόνη τε,

670 νῦν τις ἐνηείης Πατροκλῆος δειλοῖο μνησάσθω· πᾶσιν γὰρ ἐπίστατο μείλιχος εἶναι ζωὸς ἐών νῦν αὖ θάνατος καὶ μοῖρα κιχάνει." ώς άρα φωνήσας απέβη ξανθός Μενέλαος,

πάντοσε παπταίνων ως τ' αλετός, δν δά τέ φασιν

675 όξύτατον δέρκεσθαι ύπουρανίων πετεηνών, ον τε καὶ ὑψόθ' ἐόντα πόδας ταχὺς οὐκ ἔλαθε πτώξ θάμνω ύπ' άμφικόμω κατακείμενος, άλλά τ' έπ' αὐτῶ έσσυτο, καί τέ μιν ώπα λαβών έξείλετο θυμόν. ώς τότε σοί, Μενέλαε διοτρεφές, όσσε φαεινώ .680 πάντοσε δινείσθην πολέων κατά έθνος εταίρων,

εί που Νέστορος υίον έτι ζώοντα ίδοιτο. τὸν δὲ μάλ' αἶψ' ἐνόησε μάχης ἐπ' ἀριστερὰ πάσης θαρσύνονθ' ετάρους καὶ εποτρύνοντα μάχεσθαι. άγχοῦ δ' ἱστάμενος προσέφη ξανθός Μενέλαος

685 , Αντίλος', εὶ δ' ἄγε δεῦρο, διοτρεφές, ὄφρα πύθηαι λυγρης αγγελίης, η μη ώφελλε γενέσθαι.

auch (vgl. 666 ήιε πόλλ' ἀέχων) der Punct der Vergleichung.

.667. άργ. πρὸ φόβοιο, erg. vor der Flucht her, von derselben gedrängt, also durch dieselbe genöthigt.

670. νῦν τις — μνησάσθω, vgl. 3, 181 μνημοσύνη τις — γενέσθω. 681. Ιδοίτο, nämlich τω όσσε.

682 f. τὸν δὲ μάλ' αλψ' - μάχεσθαι == 116f., nur dort von Aias; vgl. zu v, 675.

685. ἄγε δεῦρο, διοτρεφές. δεῦρο nach ἄγε vertritt die Stelle eines Imperativs = δεῦρ' τωι. Vgl. Od. ι, 517 άγε δευς', 'Οδυσευ. 686. η μη ωφελλε γενέσθαι.

Das Pronomen geht dem Sinne nach

705

710

ηδη μέν σε και αὐτὸν δίομαι εἰσορόωντα 17 γιγνώσκειν ότι πημα θεός Δαναοίσι κυλίνδει, νίκη δὲ Τοώων πέφαται δ' ὤριστος 'Αγαιῶν Πάτροκλος, μεγάλη δὲ ποθή Δαναοῖσι τέτυκται. 690 άλλα σύ γ' αἰψ' Αχιληι, θέων ἐπὶ νηας Αχαιών, είπειν, αί κε τάγιστα νέκυν έπι νηα σαώση γυμνόν άταρ τά γε τεύχε έχει πορυθαίολος Έκτωρ." ως έφατ', Αντίλοχος δε κατέστυγε μύθον ακούσας. δην δέ μιν άμφασίη ἐπέων λάβε, τω δέ οἱ ὄσσε 695 δαχρυόφι πλησθεν, θαλερή δέ οἱ έσχετο φωνή. άλλ' οὐδ' ὧς Μενελάου ἐφημοσύνης ἀμέλησεν, βη δε θέειν, τα δε τεύγε' αμύμονι δώχεν εταίρω

τὸν μεν δακρυχέοντα πόδες φέρον εκ πολέμοιο, Πηλείδη Αχιλήι κακὸν έπος αγγελέοντα. οὐδ' ἄρα σοί, Μενέλαε διοτρεφές, ήθελε θυμός τειρομένοις ετάροισιν αμυνέμεν, ένθεν απηλθεν Αντίλοχος, μεγάλη δὲ ποθή Πυλίοισιν ἐτύχθη: άλλ' δ γε τοίσιν μέν Θρασυμήδεα δίον άνηκεν, αὐτὸς δ' αὖτ' ἐπὶ Πατρόκλω ήρωι βεβήκει, στη δὲ παρ' Αἰάντεσσι θέων, εἶθαρ δὲ προσηύδα ,, κείνον μεν δή νηυσίν επιπροέηκα θοήσιν, έλθεῖν εἰς Αχιλῆα πόδας ταχύν οὐδέ μιν οἴω νῦν ὶέναι, μάλα περ κεχολωμένον Έκτορι δίω. οὐ γάρ πως ἂν γυμνὸς ἐων Τρώεσσι μάχοιτο.

ήμεῖς δ' αὐτοί περ φραζώμεθα μῆτιν ἀρίστην,

Λαοδόχω, ός οἱ σχεδὸν ἔστρεφε μώνυχας ἵππους.

auf den Gegenstand der Botschaft, das unglückliche Ereigniss.

689. νίχη δὲ Τρώων erg. ἐστί. 694. κατέστυγε, er entsetzte sich, vgl. Od. κ, 113 κατὰ δ' ἔστυγού αὐτήν.

695 f. $\delta \dot{\eta} \nu - \varphi \omega \nu \dot{\eta} = 0 d. \delta$. 704f.

698. τὰ δὲ τεύχε' — ἐταίρφ, um nicht durch ihre Schwere aufgehalten zu werden; vgl. zu β, 183 απο δε χλαίναν βάλε.

τειρομένοις έτάροισιν, 703. nämlich denen, welche vorher Antilochos befehligt hatte, nach dem Folgenden ἔνθεν (ἀφ' ών) ἀπῆλθεν Αντίλοχος.

705. δ γε erg. Μενέλαος. — ανήχεν Schol. ανέπεισεν, παρώτρυνεν. - τοῖσιν ist Dat. commodi: zu ihrem Schutz.

709. οὐδὲ — οἴω, aber ich glaube nicht, gleichwohl glaube ich nicht. - uiv, Azilléa.

13*

17 ήμεν ὅπως τὸν νεκρὸν ἐρύσσομεν, ήδὲ καὶ αὐτοί Τρώων ἐξ ἐνοπῆς •Θάνατον καὶ κῆρα φύγωμεν."

715 τὸν δ' ἢμείβετ' ἔπειτα μέγας Τελαμώνιος Αΐας ,,πάντα κατ' αἶσαν ἔειπες, ἀγακλεὲς ὡ Μενέλαε· ἀλλὰ σὰ μὲν καὶ Μηριόνης ὑποδύντε μάλ' ὧκα νεκρὸν ἀείραντες φέρετ' ἐκ πόνου· αὐτὰρ ὅπισθεν νῶι μαχησόμεθα Τρωσίν τε καὶ Ἑκτορι δίψ,

720 ἶσον θυμὸν ἔχοντες ὁμώνυμοι, οδ τὸ πάρος περ μίμνομεν ὀξὸν ᾿Αρηα παρ᾽ ἀλλήλοισι μένοντες."

ως έφαθ', οι δ' ἄρα νεχρὸν ἀπὸ χθονὸς ἀγκάζοντο ῦψι μάλα μεγάλως. ἐπὶ δ' ἴαχε λαὸς ὅπισθεν Τρωιχός, ως εἴδοντο νέχυν αἴροντας Αχαιούς.

725 ίθυσαν δὲ χύνεσσιν ἐοικότες, οῖ τ' ἐπὶ κάποφ βλημένφ ἀίξωσι πρὸ κούρων θηρητήρων Εως μὲν γάρ τε θέουσι διαρραϊσαι μεμαῶτες, ἀλλ' ὅτε δή ἑ' ἐν τοῖσιν ἑλίξεται ἀλκὶ πεποιθώς, ἄψ τ' ἀνεχώρησαν διά τ' ἔτρεσαν ἄλλυδις ἄλλος.

730 ως Τρῶες είως μεν όμιλαδον αλεν Εποντο, νύσσοντες ξίφεσίν τε καλ έγχεσιν ἀμφιγύοισιν· ἀλλ' ότε δή ὁ Αίαντε μεταστρεφθέντε κατ' αὐτούς σταίησαν, τῶν δὲ τράπετο χρώς, οὐδέ τις ἔτλη πρόσσω ἀίξας περὶ νεκροῦ δηριάασθαι.

735 ως οί γ' ἐμμεμαωῖτε νέπυν φέρον ἐπ πολέμοιο νῆας ἔπι γλαφυράς ἐπὶ δὲ πτόλεμος τέτατό σφιν ἄγριος ἢύτε πῦρ, τό τ' ἐπεσσύμενον πόλιν ἀνδρων ὄρμενον ἐξαίφνης φλεγέθει, μινύθουσι δὲ οἰκοι

714. ξξ ξνοπῆς = ξα μάχης. So wird auch βοὴ gebraucht; ,, ἀπὸ τοῦ ἀλαλαγμοῦ" Schol.

719 f. νωι — ὁμωνυμοι, wir, die beiden Aias, die wir, unserm gleichen Namen entsprechend, auch gleichen Muth und bewährte Tapferkeit haben.

722. of de, d. i. Menelaos und Meriones.

725 f. ίθυσαν δέ, nämlich Τρῶες nach 730. — βλημένφ, einem ge-

troffenen (angeschossenen).

727. ἕως μὲν γάο, so lange der Eber sich nicht umkehrt, vgl. 730.

732. ὅτε δὴ — σταίησαν, von der in der Vergangenheit wiederheiten Handlung, wie 728 ὅτε — ἐλίξεται (ἐλίξηται) von der in der Gegenwart gedachten; vgl. das Happtverbum θέουσι. — στῆναι κατά τινα, einem gegenüber stehen, Stand halten.

738. ὄρμενον έξαίφνης enthalt

έν σέλαϊ μεγάλφ· τὸ δ' ἐπιβφέμει ες ἀνέμοιο. Τα κα μὲν τοῖς εππων τε καὶ ἀνδρῶν αἰχμητάων ἄζηχης ὀφυμαγδὸς ἐπήιεν ἐρχομένοισιν· οἱ δ', ὡς θ' ἡμίονοι κρατερὸν μένος ἀμφιβαλόντες ἔλκωσ' ἐξ ὄρεος κατὰ παιπαλόεσσαν ἀταρπόν η δοκὸν ἡὲ δόρυ μέγα νήιον· ἐν δέ τε θυμός τείρεθ' ὁμοῦ καμάτῳ τε καὶ ἰδρῷ σπευδόντεσσιν· ως οι γ' ἐμμεμαῶτε νέκυν φέρον. αὐτὰρ ὅπισθεν Αἴαντ' ἰσχανέτην, ως τε πρων ἰσχάνει εδωρ ὑλήεις, πεδίοιο διαπρύσιον τετυχηκώς, ος τε καὶ ἰφθίμων ποταμῶν ἀλεγεινὰ ὁἐεθρα ἴσχει, ἄφαρ δέ τε πᾶσι ὁόον πεδίονδε τίθησιν πλάζων· οὐδέ τί μιν σθένεϊ ἡηγνῦσι ὁέοντες. ως αἰεὶ Αἴαντε μάχην ἀνέεργον ὀπίσσω Τρώων· οἱ δ' ἄμ' ἔποντο, δύω δ' ἐν τοῖσι μάλιστα,
άζηχης όρυμαγδός επήιεν ερχομένοισιν οἱ δ', ὡς θ' ἡμίονοι κρατερὸν μένος ἀμφιβαλόντες Ελκωσ' εξ ὅρεος κατὰ παιπαλόεσσαν ἀταρπόν ἢ δοκὸν ἡὲ δόρυ μέγα νήιον εν δέ τε θυμός τείρεθ' ὁμοῦ καμάτω τε καὶ ἱδρῷ σπευδόντεσσιν τείρεθ' ὁμοῦ καμάτω τε καὶ ἱδρῷ σπευδόντεσσιν Αἰαντ' ἰσχανέτην, ὡς τε πρων ἰσχάνει ὕδωρ ὑλήεις, πεδίοιο διαπρύσιον τετυχηκώς, ὡς τε καὶ ἰφθίμων ποταμῶν ἀλεγεινὰ ὁξεθρα ἰσχει, ἄφαρ δέ τε πᾶσι ὁδον πεδίονδε τίθησιν πλάζων οὐδέ τί μιν σθένει ὁηγνῦσι ὁξοντες. ὡς αἰεὶ Αἰαντε μάχην ἀνέεργον ὀπίσσω Τρώων οἱ δ' ἄμ' Εποντο, δύω δ' εν τοῖσι μάλιστα,
οί δ', ώς θ' ημίονοι κρατερον μένος άμφιβαλόντες ξίκωσ' εξ όρεος κατά παιπαλόεσσαν άταρπόν η' δοκον η ε δόρυ μέγα νήιον εν δε τε θυμός τείρεθ' όμοῦ καμάτω τε καὶ ίδρῷ σπευδόντεσσιν
Ελκωσ' εξ όρεος κατα παιπαλόεσσαν αταρπόν η δοκον η εδόρυ μέγα νηιον· εν δε τε θυμός τείρεθ' όμου καμάτω τε καὶ ίδρῷ σπευδόντεσσιν· 74! ως οι γ' εμμεμαωτε νέκυν φέρον. αὐτὰρ ὅπισθεν Αἴαντ' ἰσχανέτην, ως τε πρών ἰσχάνει υδωρ υλήεις, πεδίοιο διαπρύσιον τετυχηκώς, ως τε καὶ ἰφθίμων ποταμῶν ἀλεγεινὰ ρέεθρα ιἴσχει, ἄφαρ δε τε πᾶσι ρόον πεδίονδε τίθησιν 750 πλάζων· οὐδε τί μιν σθένει ἡηγνῦσι ρέοντες. ως αἰεὶ Αἴαντε μάχην ἀνέεργον ὀπίσσω Τρώων· οἱ δ' ἄμ' Εποντο, δύω δ' εν τοῖσι μάλιστα,
ἢ δοχὸν ἠὲ δόρυ μέγα νήιον ἐν δέ τε θυμός τείρεθ' όμοῦ καμάτω τε καὶ ἱδρῷ σπευδόντεσσιν Τείρεθ' όμοῦ καμάτω τε καὶ ἱδρῷ σπευδόντεσσιν Αἰαντ' ἰσχανέτην, ώς τε πρων ἰσχάνει ὕδωρ ὑλήεις, πεδίοιο διαπρύσιον τετυχηκώς, ός τε καὶ ἰφθίμων ποταμῶν ἀλεγεινὰ ὁἐεθρα ἴσχει, ἄφαρ δέ τε πᾶσι ῥόον πεδίονδε τίθησιν πλάζων οὐδέ τί μιν σθένεϊ ἡηγνῦσι ῥέοντες. ως αἰεὶ Αἴαντε μάχην ἀνέεργον ὀπίσσω Τρώων οἱ δ' ἄμ' ἕποντο, δύω δ' ἐν τοῖσι μάλιστα,
τείρεθ' όμοῦ καμάτω τε καὶ ίδοῷ σπευδόντεσσιν· 74. ως οι γ' έμμεμαῶτε νέκυν φέρον. αὐτὰρ ὅπισθεν Αἴαντ' ἰσχανέτην, ως τε πρων ἰσχάνει ὑδωρ ὑλήεις, πεδίοιο διαπρύσιον τετυχηκώς, ος τε καὶ ἰφθίμων ποταμῶν ἀλεγεινὰ ξέεθρα ἴσχει, ἄφαρ δέ τε πᾶσι ξόον πεδίονδε τίθησιν 75. πλάζων· οὐδέ τί μιν σθένεϊ ἡηγνῦσι ξέοντες. ως αἰεὶ Αἴαντε μάχην ἀνέεργον ὀπίσσω Τρώων· οἱ δ' ἄμ' ἕποντο, δύω δ' ἐν τοῖσι μάλιστα,
ως οι γ' εμμεμαωτε νέχυν φέρον. αιτάρ ὅπισθεν Αίαντ' ισχανέτην, ως τε πρων ισχάνει ύδωρ ύλήεις, πεδίοιο διαπρύσιον τετυχηχως, ως τε και ιφθίμων ποταμων αλεγεινά ξέεθρα ϊσχει, ἄφαρ δέ τε πᾶσι ξόον πεδίονδε τίθησιν 750 πλάζων· οιδέ τί μιν σθένει ἡηγνῦσι ξέοντες. ως αιει Αΐαντε μάχην ἀνέεργον ὀπίσσω Τρώων· οι δ' ἄμ' Εποντο, δύω δ' εν τοῖσι μάλιστα,
Αἴαντ' ισχανέτην, ώς τε πρών ισχάνει ύδωρ ύλήεις, πεδίοιο διαπρύσιον τετυχηχώς, ός τε και ιφθίμων ποταμῶν ἀλεγεινὰ ξέεθρα ἴσχει, ἄφαρ δέ τε πᾶσι ξόον πεδίονδε τίθησιν 750 πλάζων· οὐδέ τί μιν σθένεϊ ζηγνῦσι ξέοντες. ὡς αἰεὶ Αἴαντε μάχην ἀνέεργον ὀπίσσω Τρώων· οἱ δ' ἄμ' ἕποντο, δύω δ' ἐν τοῖσι μάλιστα,
ύλήεις, πεδίοιο διαπρύσιον τετυχηχώς, δς τε καὶ ἰφθίμων ποταμῶν ἀλεγεινὰ ξέεθρα ἴσχει, ἄφαρ δέ τε πᾶσι ξόον πεδίονδε τίθησιν 750 πλάζων· οὐδέ τί μιν σθένεϊ ζηγνῦσι ξέοντες. ῶς αἰεὶ Αἴαντε μάχην ἀνέεργον ὀπίσσω Τρώων· οἱ δ' ἄμ' Εποντο, δύω δ' ἐν τοῖσι μάλιστα,
ός τε καὶ ἰφθίμων ποταμῶν ἀλεγεινὰ ὁέεθρα ἴσχει, ἄφαρ δέ τε πᾶσι ὁόον πεδίονδε τίθησιν 750 πλάζων· οὐδέ τί μιν σθένεϊ ὁηγνῦσι ὁέοντες. ὡς αἰεὶ Αἴαντε μάχην ἀνέεργον ὀπίσσω Τρώων· οἱ δ' ἄμ' ἕποντο, δύω δ' ἐν τοῖσι μάλιστα,
ἴσχει, ἄφαρ δέ τε πᾶσι ρόον πεδίονδε τίθησιν 750 πλάζων· οὐδέ τί μιν σθένεϊ ρηγνῦσι ρέοντες. ως αἰεὶ Αἴαντε μάχην ἀνέεργον ὀπίσσω Τρώων· οἱ δ' ἅμ' ἕποντο, δύω δ' ἐν τοῖσι μάλιστα,
πλάζων· οὐδέ τί μιν σθένεϊ φηγνῦσι φέοντες. ῶς αἰεὶ Αἴαντε μάχην ἀνέεργον ὀπίσσω Τρώων· οἱ δ' ἄμ' ἕποντο, δύω δ' ἐν τοῖσι μάλιστα,
Τρώων οι δ' άμ' Εποντο, δύω δ' εν τοῖσι μάλιστα,
Τρώων οι δ' άμ' Εποντο, δύω δ' εν τοῖσι μάλιστα,
Αίνείας τ' Άγχισιάδης καὶ φαίδιμος Έκτως.
τῶν δ', ὡς τε ψαρῶν νέφος ἔρχεται ήὲ πολοιῶν, 755
ούλον κεκληγώτες, ότε προϊδωσιν λόντα
κίρκον, ό τε σμικρησι φόνον φέρει δρνίθεσσιν,

den Grund der grossen Heftigkeit und Gewalt.

739. τὸ δ' ἐπιβρέμει τς ἀνέμοιο, darein (in das Feuer) braust die Gewalt des Windes, der mächtige Sturmwind.

740. τοῖς, d. i. τοῖς τὸν νεχρὸν φέρουσιν, auf welche auch οἱ δὲ 742 geht.

742. ἀμφιβαλόντες nach Analogie von μεγάλην ξπιειμένος ἀλκήν u. dgl. Zum Gebrauch des Activi vgl. Eurip. Androm. 110 δουλοσύναν στυγερὰν ἀμφιβαλοῦσα κάρα (ἐγὼ ἀγόμαν).

747. ἰσχανέτην, näml. die nachsetzenden Troer, den Schwall der Verfolgenden. Ebenso ἰσχάνει, hemmt, hindert am Einsluss in's Meer.

748. πεδίοιο διαπρύσιον τετυ-

χηκώς (vgl. zu Od. x, 88), der sich ganz durch die Ebene (oder an der Ebene) hinzieht, eig. wohl, der die Ebene durchgehends erreicht hat. — πεδίοιο hängt also νοπ τετυχηκώς ab.

751. πλάζων, sie zurücktreibend und dadurch ihre Fluthen nach der Ebene hinleitend; vgl. zu α, 59. μεν, d. i. πρώνα.

755 f. ψαρῶν — ἦε κολοιῶν, vgl. π, 583. Das Participium κεκληγῶ-τες im Nominativ plural, als οb ψᾶρες ἢε κολοιοί vorherginge. — οὖλον nach den Alten s. v. a. συγεστραμικόνον, πυκνόν. Die Vergleichungen sind hier, von 725 an, als bei einem bedeutenden Abschnitt in der Erzählung ähnlige chäuft, wie β, 455—483. ο, 60

757. σμιχρήσι. zige Beispiel dieser Form ber ner. 17 ως ἄρ' ὑπ' Αἰνεία τε καὶ Ἐκτορι κοῦροι Ἰχαιῶν οὖλον κεκληγῶτες ἴσαν, λήθοντο δὲ χάρμης.
760 πολλὰ δὲ τεύχεα καλὰ πέσον περί τ' ἀμφί τε τάφρον φευγόντων Δαναῶν πολέμου δ' οὐ γίγνετ' ἐρωή.

Σ.

18 ώς οἱ μὲν μάρναντο δέμας πυρὸς αἰθομένοιο, Αντίλοχος δ' Αχιλῆι πόδας ταχὺς ἄγγελος ἦλθεν. τὸν δ' εξρε προπάροιθε νεῶν ὀρθοχραιράων τὰ φρονέοντ' ἀνὰ θυμὸν ὰ δὴ τετελεσμένα ἦεν. 5 ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς ὃν μεγαλήτορα θυμόν ,, ὤ μοι ἐγώ, τί τ' ἄρ' αὖτε χαρηχομόωντες Αχαιοί νηυσὶν ἔπι κλονέονται ἀτυζόμενοι πεδίοιο; μὴ δή μοι τελέσωσι θεοὶ χακὰ χήδεα θυμῷ, ὥς ποτέ μοι μήτηρ διεπέφραδε χαί μοι ἔειπεν, 10 Μυρμιδόνων τὸν ἄριστον ἔτι ζώοντος ἐμεῖο

760. πέσον, gleichsam ohne alle eigene Schuld der Danaer. — περί τ' ἀμφί τε (circumcirca) τάφρον, und an dem Graben, d. h. in der ganzen Ausdehnung desselben; vgl. β, 305 ἀμφί περί χρήνην.

Dieses Buch enthält eigentlich erst den Schluss der Πατρόχλεια, wie Achilleus den Leichnam des Patroklos — nachdem die Troianer den Kampf um denselben immer noch fortgesetzt und zum letzten Mahl 151 —164 erneuert haben — in Empfang.nimmt und beklagt (231—236. 343—355). Die Ueberschrift Οπλοποιία kommt genau genommen nur dem letzten mit 369 oder gar erst mit 468 beginnenden Theile zu; aber der entscheidende Einfluss, den dieses Factum auf den fernern Gang des Gedichtes hat, rechtfertigt die Wahl derselben genügend.

1. ως control Der Kampf um den Leichnau fort; die durch Antilochos dereten unterbrochene Schilderung desselben wird 148 wieder aufgenommen.

3. όρθοχραιράων von den Rindern (573) übergetragen = κατὰ πρύμναν καὶ πρῶραν ἀνατεταμένων, vgl. zu Od. γ, 162 ἀμφιελίσσας.

4. τὰ φοονέοντ' — ἦεν, vgl. β, 36 τὰ — θυμόν, ἃ δ οὐ τελέεσθαι ἔμελλον.

7. ἀτυζόμενοι πεδίοιο, vgl. zu ζ, 38.

8. μη δή μοι τελέσωσι. Unabhängiger Ausdruck der Besorgniss; vgl. zu π, 128.

9f. καί μοι ἔειπεν κτέ. enthält die genauere Ausführung von διεπέψραδε. In Betreff der allgemeinen Bezeichnung Μυρμιδόνων τὸν ἄριστον, worin kein Name genannt war, vgl. das ρ, 410 Benerkte. Patroklos war freilich von Abstammung ein Lokrer aus Opus (326), aber jetzt der Anführer der Myrmidonen; darum konnte unter ὁ ἄριστος Μυρμιδόνων auch er verstanden werden.

25

30

χεοσίν ὕπο Τοώων λείψειν φάος ἠελίοιο.
ἡ μάλα δὴ τέθνηκε Μενοιτίου ἄλκιμος υίός,
σχέτλιος ἡ τ' ἐκέλευον ἀπωσάμενον δήιον πῦρ
ὰψ ἐπὶ νῆας ἴμεν, μηδ' Έκτορι ἰφι μάχεσθαι."

εως ὁ ταῦθ' ὤρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν, 15 τόφρα οἱ ἐγγύθεν ἦλθεν ἀγαυοῦ. Νέστορος υἱός δάκρυα θερμὰ χέων, φάτο δ' ἀγγελίην ἀλεγεινήν.
,, ὤ μοι, Πηλέος υἱὲ δαΐφρονος, ἦ μάλα λυγρῆς πεύσεαι ἀγγελίης, ἣ μὴ ὤφελλε γενέσθαι.
κεῖται Πάτροκλος, νέκυος δὲ δὴ ἀμφιμάχονται γυμνοῦ ἀτὰρ τά γε τεύχε' ἔχει κορυθαίολος Έκτωρ."

ως φάτο, τον δ' ἄχεος νεφέλη ἐκάλυψε μέλαινα. ἀμφοτέρησι δὲ χεροίν ἑλων κόνιν αἰθαλόεσσαν χεύατο κὰκ κεφαλῆς, χαρίεν δ' ἤσχυνε πρόσωπον νεκταρέφ δὲ χιτώνι μέλαιν' ἀμφίζανε τέφρη. αὐτὸς δ' ἐν κονίησι μέγας μεγαλωστὶ τανυσθείς κεῖτο, φίλησι δὲ χεροὶ κόμην ἤσχυνε δαΐζων. δμωαὶ δ', ὡς Αχιλεὸς ληίσσατο Πάτροκλός τε, θυμὸν ἀκηχέμεναι μεγάλ' ἴαχον, ἐκ δὲ θύραζε ἔδραμον ἀμφ' Αχιλῆα δαΐφρονα, χεροὶ δὲ πᾶσαι στήθεα πεπλήγοντο, λύθεν δ' ὑπὸ γυῖα ἑκάστης. ᾿Αντίλοχος δ' ἑτέρωθεν ὀδδρετο δάκρυα λείβων,

12. η μάλα δή, gewiss, nimirum: Ausdruck einer Vermuthung mit subjectiver Gewissheit. Vgl. Οd. ψ, 149 η μάλα δή τις ἔγημε πολυμνήστην βασίλειαν.

13. ἐκέλευον erg. μίν, wozu ἀπωσάμενον gehört.

14. μηδ' Εχτορι — μάχεσθαι. Hektor selbst war zwar nicht genannt, aber unter Τρωσί φιλοπτολέμοισιν (π, 90) doch mit begriffen.

17f. δάzονα θερμά — ὤ μοι. Durch die Thränen bestätigt er sogleich die richtige Ahnung des Achilleus; durch ὤ μοι zeigt er seine eigene Theilnahme u. gewinnt das Herz des liebenden Freundes,

der durch die Botschaft betrübt werden soll.

19. λυγοῆς — γενέσθαι, vgl. ο, 686 und ebend. 693 zu 21 γυμνοῦ — "Εχτωρ.

23. χόνις αλθαλόεσσα = 25 μελαινα τέφοη, vgl. Od. λ, 191 εν χόνι ἄγχι πυρός.

25. νεκταρέφ, vgl. zu γ, 385 νεκταρέου έανου. Ein solches Kleid aber wird dem Achilleus wohl als Sohn der Thetis zugeschrieben.

28. Πάτφοκλός τε, mit Emphase am Schluss genannt, d. h. der jetzt betrauerte Patroklos selbst.

30. $d\mu\varphi' \Delta \chi \eta'$ such alle auf Einer Seite, na $\Delta \nu \tau t \lambda o \chi o s$ $\delta' \epsilon \tau \epsilon \rho \omega \vartheta \epsilon \nu \delta$

18 χεῖρας ἔχων Αχιλῆος — ὁ δ' ἔστενε κυδάλιμον κῆρ — · δείδιε γὰρ μὴ λαιμὸν ἀπαμήσειε σιδήρφ.

35 σμερδαλέον δ' ψμωξεν· ἄκουσε δὲ πότνια μήτης ἡμένη ἐν βένθεσσιν άλὸς παρὰ πατρὶ γέροντι, κώκυσέν τ' ἄρ' ἔπειτα· θεαὶ δέ μιν ἀμφαγέροντο, πᾶσαι ὅσαι κατὰ βένθος άλὸς Νηρηίδες ἦσαν. ἔνθ' ἄρ' ἔην Γλαύκη τε Θάλειά τε Κυμοδόκη τε,

40 Νησαίη Σπειώ τε Θόη θ' Αλίη τε βοῶπις,
Κυμοθόη τε καὶ Ακταίη καὶ Λιμνώρεια
καὶ Μελίτη καὶ Ἰαιρα καὶ Αμφιθόη καὶ Αγαυή,
Δωτώ τε Πρωτώ τε Φέρουσά τε Δυναμένη τε
Δεξαμένη τε καὶ Αμφινόμη καὶ Καλλιάνειρα,

45 Δωρίς καὶ Πανόπη καὶ ἀγακλειτὴ Γαλάτεια, Νημερτής τε καὶ ἀψευδὴς καὶ Καλλιάνασσα: ἔνθα δ' ἔην Κλυμένη Ἰάνειρά τε καὶ Ἰάνασσα, Μαῖρα καὶ Ὠρείθυια ἐυπλόκαμός τ' ἀμάθεια ἄλλαι θ' αί κατὰ βένθος άλὸς Νηρηίδες ἦσαν.

τῶν δὲ καὶ ἀργύφεον πλῆτο σπέος αἱ δ' ἄμα πᾶσαι στήθεα πεπλήγοντο, Θέτις δ' ἐξῆρχε γόοιο.
 ,,κλῦτε, κασίγνηται Νηρηίδες, ὅφρ' εὐ πᾶσαι

33. ὁ δ' ἔστενε χυδ. χῆς ist parenthetisch eingeschoben; denn das folgende δείδιε γὰς (Αντίλοχος) giebt den Grund an żu χειζας ἔχων Αχιλῆςς. — δείδιε hier Imperfectum = ἐδεδίει.

35. σμεοδαλέον δ' ὤμωξεν. Verstärkte Wiederholung von ὁ δ' ἔστενε 33. — ἄχουσε, doch nur im Allgemeinen, ohne Grund und Inhalt seiner Klage zu kennen, vgl. α, 357 und ebend. zu 365.

36. $\hat{\eta}\mu\nu\eta - \gamma \ell \rho \rho \nu \tau = \alpha$, 358. 39—49. $\hat{k}\nu\beta$, $\hat{\alpha}_{0}$, $\hat{k}\eta\nu - N\eta\rho\eta \ell - \delta \epsilon_{0}$, $\hat{\eta}\sigma\alpha\nu$. In dieser Aufzählung von 33 Nereidennamen, von denen die meisten eine sehr durchsichtige, auf ihre Eigenschaften oder ihren Aufenthalt beide Etymologie haben (vgl. 2013), 111—119 über die Pharmanne Bemerkte),

fanden schon die alten Kritiker, Zenodotos und Aristarchos, einem mehr hesiodeischen als homerischen Charakter; vgl. Hesiod. Theogon. 240—264, wo vollends 50 oder 51 Nereiden aufgeführt sind. Der Vers 49 ist beinahe gleichlautend mit 38.

42. 46. Αγαυή — Νημερτής — Αψευδής. Man bemerke die Nichtzurückziehung des Accentes in diesen zu Eigennamen gewordenen Adjectiven gegenüber Γλαύχη u. Θόη, und vgl. zu β, 592 Αλπύ.

48. 'Αμάθεια, vgl. Hesiod. a. a. 0. 260 Ψαμάθη.

50. ἀργύφεον — σπέος ist zn vergleichen mit dem Epitheton der Thetis ἀργυρόπεζα.

52. εὐ gehört zu εἴδετε, vgl.

είδετ' ακούουσαι δσ' εμώ ένι κήδεα θυμώ. 18 ω μοι έγω δειλή, ω μοι δυσαριστοτόχεια, ή τ' έπεὶ ὰρ τέχον υἱὸν ἀμύμονά τε χρατερόν τε, 55 έξοχον ήρωων ό δ' ανέδραμεν έρνει ίσος. τὸν μὲν ἐγώ θρέψασα φυτὸν ώς γουνῷ ἀλωῆς, νηυσίν επιπροέηκα κορωνίσιν Ίλιον είσω Τοωσὶ μαχησόμενον τὸν δ' οὐχ ὑποδέξομαι αὖτις οίκαδε νοστήσαντα δόμον Πηλήιον είσω. 60 όφρα δέ μοι ζώει καὶ όρᾶ φάος ἡελίοιο, άχνυται, οὐδέ τί οἱ δύναμαι χραισμήσαι ἰοῦσα. άλλ' είμ', ὄφρα ἴδωμι φίλον τέχος, ήδ' ἐπαχούσω όττι μιν ίκετο πένθος ἀπὸ πτολέμοιο μένοντα." 65

ώς άρα φωνήσασα λίπε σπέος αι δε συν αυτή δακρυόεσσαι ίσαν, περί δέ σφισι κύμα θαλάσσης φήγνυτο. ταὶ δ' ὅτε δὴ Τροίην ἐρίβωλον ἵκοντο, ακτήν είσανέβαινον επισχερώ, ένθα θαμειαί-Μυρμιδόνων είουντο νέες ταχύν άμφ' Αχιληα. τῷ δὲ βαρὸ στενάχοντι παρίστατο πότνια μήτηρ, όξὸ δὲ κωκύσασα κάρη λάβε παιδὸς έῆος, καί δ' ολοφυρομένη έπεα πτερόεντα προσηύδα. ,,τέχνον, τί κλαίεις; τί δέ σε φρένας ίκετο πένθος;

Od. δ, 494 ἐπὴν εὖ πάντα πύ-9nai.

54. $\ddot{\omega}$ μοι έγω δειλή = 0d. ε, 299 w μοι εγώ δειλός. Zu dem Nominativ im Ausruf vgl. χ, 477 Εχτορ, εχώ δύστηνος. — δυσαριστοτόχεια Schol. Επὶ κακῷ τὸν αριστον τετοχυία oder τεχούσα, έπλ δυστυχία εύτεχνος.

55. η τε. Das Verbum zu diesem Relativum folgt nach mehrern Zwischensätzen mit Wiederholung des Objectes erst 59 τον δ' ούχ

υποδέξομαι αυτις. 56. ἀνέδραμεν, vgl. Herodot. 8, 55 ώρων βλαστόν έχ του στελέχεος όσον τε πηχυαίον άναδε-

δραμηχότα.

57. γουνῷ ἀλωῆς, vgl. zu Od. α, 193 ἀνὰ γουνὸν ἀλωῆς.

60. δόμον Πηλήιον εἴσω, vgl. zu α, 396 und π, 574. Hier scheint es, Thetis habe auch jetzt noch zuweilen den Peleus besucht oder wenigstens sich einen Besuch zur Bewillkommung des heimgekehrten Sohnes vorbehalten.

63. ηδ' ἐπαχούσω. Das Allgemeine der Sache weiss sie wohl, aber sie will Alles genau uud vom Sohne selbst vernehmen; vgl. zu α, 365.

64. ἀπὸ πτολέμοιο, vom Kampfe entfernt, vgl. zu ι, 353 ἀπὸ τεί-

68. ἐπισχερώ s. v. a. ἐφεξῆς, womit es auch in der Etymologie zusammentrifft.

73 Γ. τέχνον, τί χους—ξξαύδα. $\mu\dot{\eta} \approx \tilde{v}\vartheta\epsilon = \alpha, 3621. - \tau\dot{\alpha} \mu\dot{\epsilon}v$ 70

18 έξαύδα, μή κεύθε· τὰ μέν δή τοι τετέλεσται 75 έχ Διός, ώς άρα δή πρίν γ' εύχεο χείρας ανασχών, πάντας έπὶ πρύμνησιν άλήμεναι υίας Αχαιών σεῦ ἐπιδευομένους, παθέειν τ' ἀεχήλια ἔργα." την δε βαρύ στενάχων προσέφη πόδας ώκὺς Αχιλλεύς ,, μῆτερ εμή, τὰ μεν ἄρ μοι Ὀλύμπιος εξετέλεσσεν. 80 άλλα τί μοι των ήδος, έπεὶ φίλος ώλεθ' έταῖρος Πάτροκλος, τὸν ἐγω περὶ πάντων τῖον ἑταίρων, ίσον έμη κεφαλή. τον απώλεσα, τεύχεα δ' Έκτωρ δηώσας απέδυσε πελώρια, θανμα ίδέσθαι, καλά τὰ μὲν Πηληι θεοί δόσαν ἀγλαὰ δῶρα, 85 ήματι τῷ ὅτε σε βροτοῦ ἀνέρος ἔμβαλον εὐνῆ. αίθ' όφελες σύ μεν αύθι μετ' άθανάτης άλίησιν ναίειν, Πηλεύς δε θνητήν άγαγέσθαι άκοιτιν. νῦν δ', ϊνα καὶ σοὶ πένθος ἐνὶ φρεσὶ μυρίον εἴη παιδός αποφθιμένοιο, τον ούχ υποδέξεαι αύτις 90 οίκαδε νοστήσαντ' έπεὶ οὐδ' έμὲ θυμός ἄνωγεν ζώειν οὐδ' ἄνδρεσσι μετέμμεναι, αί κε μη Έκτωρ πρώτος έμφ ύπὸ δουρί τυπείς ἀπὸ θυμὸν ὀλέσση, Πατρόκλοιο δ' έλωρα Μενοιτιάδεω αποτίση."

τὸν δ' αὖτε προσέειπε Θέτις κατὰ δάκρυ γέουσα

δή τοι τετέλεσται, das ist dir doch in Erfüllung gegangen. — μὲν υπgefähr was sonst μέντοι. τὰ wird erklärt durch 76 f. — πάντας —
ἀλήμεναι (ἀλῆναι), vgl. α, 409 τους δὲ κατά πούμνας τε καὶ
ἀμφ ἄλα ἔλσαι Αχαιοὸς κτέ, gebend. 509 f. und unten 447.

83. δηώσας ἀπέδυσε, vgl. ρ, 125 —187. χ, 323—331; zu δηώσας insbesondere π, 828 σχεδὸν ἔγχεϊ θυμὸν ἀπηύρα und 850 σὸ δέ με

τρίτος έξεναρίζεις.

86. αυθι, dort (wo du warst); vgl. zu β, 328. γ, 244. — μετ αθανάτης άλληση. Das zweite Adjectiv steht substantivisch nach dem zu Od. 4 = 55 Bemerkten. Darum ist auch 139 χασηγνήτη-

σι als Apposition zu άλίησι zu fassen.

88. $\nu\bar{\nu}\nu$ δ' , $I\nu\alpha$. Die Rede ist elliptisch, da kein Verbum zu $\nu\bar{\nu}\nu$ $\delta\epsilon$ folgt; man ergänze: jetzt aber (musste es anders kommen, als ich wünschte; musstest du die Gattin eines sterblichen Mannes werden), damit u. s. w. — So erscheint auch das Loos einer Göttin in echt tragischem Lichte.

90. οὐδ' ξμὲ θυμὸς ἄνωγεν ζώειν, auch ich mag nicht mehr leben. — Zu dem verneinten ἄνωγεν vgl. ρ, 357.

93. Πατρόχλοιο — ελωρα = φ, 28 ποινήν Πατρόχλοιο Μενοιτιά- δαο θανόντος.

,, ἀπύμορος δή μοι, τέχος, ἔσσεαι, οἶ ἀγορεύεις· 18 αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα μεθ' Έπτορα πότμος ἔτοϊμος." 96

την δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη πόδας ἀκὺς Αχιλλεύς ,,αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἑταίρφ κτεινομένφ ἐπαμῦναι· ὁ μὲν μάλα τηλόθι πάτρης ἔφθιτ', ἐμεῖο δὲ δῆσεν ἀρῆς ἀλκτῆρα γενέσθαι. 100 νῦν δ', ἐπεὶ οὐ νέομαὶ γε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν, οὐδέ τι Πατρόκλω γενόμην φάος, οὐδ' ἐτάροισιν τοῖς ἄλλοις, οῦ δὴ πολέες δάμεν Έκτορι δίω, ἀλλ' ἤμαι παρὰ νηυσὶν ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης, τοῖος ὲὼν οἶος οὔ τις Αχαιῶν χαλκοχιτώνων 105 ἐν πολέμω, ἀγορῆ δέ τ' ἀμεἰνονές εἰσι καὶ ἄλλοι. ὡς ἔρις ἔκ τε θεῶν ἔκ τ' ἀνθρώπων ἀπόλοιτο, καὶ χόλος, ὅς τ' ἐφέηκε πολύφρονά περ χαλεπῆναι,

95. ἔσσεαι, d. h. es wird sich in deinem Schicksale zeigen, dass dir ein solches Verhängniss zugetheilt war; vgl. α, 418, wo die ganze Gedankenverbindung viel Aehnlichkeit mit unserer Stelle hat.

96. πότμος, das Geschick, d. h. die Vollendung desselben, vgl. χ, 359 f.

98. αὐτίχα τεθναίην κτέ. Weit entfernt, durch der Thetis drohende Weissagung abgeschreckt zu werden, erklärt Achilleus sich bereit, auf der Stelle zu sterben, da er doch seinem sterbenden Freunde nicht habe beistehen können.

100. ἐμεῖο δὲ δῆσεν ατέ., mich musste er missen, mein Beistand war ihm versagt. Vgl. den deutlichern Ausdruck Od. α, 253 ἢ δὴ πολλὸν ἀποιχομένου ᾿Οδυσῆος δεύῃ, ὅ αε μνηστήρσεν ἀναιδέσε χείως ἐμεῖρ. — ἀρῆς ἀλατῆρα Schol. βλάβης καὶ κακύσεως ἀποτρεπτικόν, κωλυτήν: Abwehrer des Fluches, des Unheils, vgl. 213.

101. νῦν δ', ἐπεὶ οὐ νέομαί γε.

Die Form des Satzes ist anakoluthisch; das sehlende Hauptverbum solgt 114 νῦν δ' εἰμ', ὄφρα — κιχείω Έχισορα. Das wiederholte Adverbium νῦν zeigt den Zusammenhang des Gedankens: Da ich ohnehin bald sterben muss und bisher nicht das Rechte geleistet: so will ich doch vor meinem Tode noch etwas Tüchtiges, meiner Würdiges ausrichten und dann den Tod gesast erwarten.

105. τοῖος ξών concessiv: obgleich ich, der ich so tapfer bin. In diesen und den vorhergehenden Worten von 102 an spricht Achilleus seine Reue aus, dass er während der Kämpfe der letzten Tage seinem Grolle nachgebend so gar nichts für Freunde und Landsleute gethan habe; daher 107 die Verwünschung des Haders und Zornes.

107. ως — ἀπόλοιτο, vgl. Od. α, 47 ως ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος, wo zwar ως unmittelbar mit dem vorhergehenden Satze zusammenhängt.

108 f. δς τ' έφέηχε, vgl. Od. ξ, 464, wo es vom Weine heisst: δς τ' έφέηχε πολύφουνά πεο μάλ'

18 ός τε πολύ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο 110 ανδρών εν στήθεσσιν αέξεται ήύτε καπνός. ως έμε νῦν εχόλωσεν ἀναξ ἀνδρῶν Αγαμέμνων. άλλα τα μέν προτετύγθαι ξάσομεν αγνύμενοί περ, θυμον ένὶ στήθεσσι φίλον δαμάσαντες ανάγκη. νῦν δ' εἶμ', ὄφρα φίλης κεφαλής ολετήρα κιχείω 115 Έκτορα, κῆρα δ' ἐγω τότε δέξομαι, ὁππότε κεν δή Ζεὺς ἐθέλη τελέσαι ἡδ' ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ βίη Ἡρακλῆος φύγε κῆρα, ός περ φίλτατος έσκε Διὶ Κρονίωνι άνακτι. άλλά έ μοῖο' ἐδάμασσε καὶ ἀργαλέος χόλος 'Ηρης. 120 ως καὶ ἐγών, εὶ δή μοι ὁμοίη μοῖρα τέτυκται,κείσου, έπεί κε θάνω. νῦν δὲ κλέος ἐσθλὸν ἀροίμην καί τινα Τρωιάδων καὶ Δαρδανίδων βαθυκόλπων, αμφοτέρησιν χερσί παρειάων άπαλάων δάκου δμορξαμένην, άλινον στοναγήσαι εφείην 125 γνοῖεν δ' ώς δή δηρὸι ἐγὼ πολέμοιο πέπαυμαι.

ἀεῖσαι κτέ.—πολύ γλυκίων, durch die Hoffnung auf Rache.

110. ἀξξεται ηὐτε καπνός, wie eine Rauchsäule aufsteigt. Die Vergleichung mit dem Rauche soll die Art und Natur des Zornes, der in einem allmälig wachsenden Wallen und Aufsteigen besteht, anschaulich machen.

111. ὡς ἐμὲ — ᾿Αγαμέμνων. Durch Erwähnung des Agamemnon sucht Achilleus seine vorher eingestandene Schuld wieder zu verkleinern.

112. ἀλλὰ — ἐάσομεν = π , 60 und diese ganzen zwei Verse = τ , 65 f. — Unter τὰ μὲν versteht Achilleus die Beleidigung des Agamemnon, die er nun ruben lassen will, um den Tod des Patroklos rächen zu können; dies ist die ἀνάγχη, vermöge welcher er seinen frühern Groll aufgiebt.

117. οὐδὲ — φύγε κῆρα. Dies Urtheil über Herakles widerspricht im Grunde nicht dem Od. λ, 602 — 604 über ihn Ausgesagten, indem derselbe doch erst nach dem Bestehen der Ker unter die Unsterblichen versetzt werden konnte.

120. εὶ δή μοι — τέτυχται, wenn mir denn und wirklich dasselbe Geschick (wie dem Herakles, nämlich zu sterben) bereitet ist. Denn auf eine gleiche Auszeichnung nach dem Tode kann nicht zum Voraus gezählt werden.

121. xείσομ', ἐπεί xε θάνω, ich will liegen und unthätig sein (vgl. 104 ἡμαι und 178 ἄνα μηδ' ἔτι xεῖσο), nachdem ich gestorben, doch nicht jetzt schon; jetzt möcht' ich noch Ruhm gewinnen.

125. $\gamma \nu o \tilde{\epsilon} \epsilon \nu$ ist dem Sinne nach gewissernassen abhängig von $\tilde{\epsilon} \varphi$ - $\epsilon \ell \eta \nu$: sie mögen (sollen) erkennen, d. h. ich will machen, dass sie erkennen. — $\delta \eta o \hat{\rho} \nu = \tau$, 46. Dem kampflustigen Helden erschien auch

μηδέ μ' έρυχε μάχης φιλέουσά πες ουδέ με πείσεις." 18 τὸν δ' ημείβετ' ἔπειτα θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα ,,ναὶ δὴ ταῦτά γε, τέχνον, ἐτήτυμον· οὐ κακόν ἐστιν τειρομένοις έταροισιν αμυνέμεν αλπύν όλεθρον. άλλά τοι έντεα καλά μετά Τρώεσσιν έχονται, 130 γάλπεα μαρμαίροντα. τὰ μὲν πορυθαίολος Έπτωρ αὐτὸς ἔχων ὤμοισιν ἀγάλλεται· οὐδέ ε φημι δηρον ἐπαγλαϊεῖσθαι, ἐπεὶ φόνος ἐγγύθεν αὐτῷ. άλλα σὸ μεν μή πω καταδύσεο μῶλον "Αρηος, πρίν γ' εμε δεῦρ' ελθοῦσαν εν δφθαλμοῖσιν ίδηαι. 135 ηωθεν γαρ νευμαι αμ' ηελίω ανιόντι, τεύγεα καλά φέρουσα παρ' Ήφαίστοιο άνακτος." ως άρα φωνήσασα πάλιν τράπεθ' νίος έῆος,

αξ αξά φωνησιού πακεν εξάπεο τος εήος, καὶ στοεφθεῖσ' άλίησι κασιγνήτησι μετηύδα ,, ύμεῖς μὲν νῦν δῦτε θαλάσσης εὐρέα κόλπον, ὀψόκεναί τε γέρονθ' άλιον καὶ δώματα πατρός, καί οὶ πάντ' ἀγορεύσατ' ἐγὼ δ' ἐς μακρὸν "Ολυμπον εἶμι παρ' "Ηφαιστον κλυτοτέχνην, αἴ κ' ἐθέλησιν υἱεῖ ἐμῷ δόμεναι κλυτὰ τεύχεα παμφανόωντα."

ως έφαθ', αἱ δ' ὑπὸ κτιμα θαλάσσης αὐτίκ' έδυσαν. 145 ή δ' αὐτ' Οὔλυμπόνδε θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα ἤιεν, ὄφρα φίλω παιδὶ κλυτὰ τεύχε' ἐνείκαι.

την μέν ἄς' Οὐλυμπόνδε πόδες φέρον αὐτὰς Αχαιοί Θεσπεσίψ ἀλαλητῷ ὑφ' Έπτορος ἀνδροφόνοιο

die Unthätigkeit von bloss 16 Tagen (s. Einleit, S. 35 f.) unerträglich lange.

126. μηδεμ' ἔρυzε. Dies musste Achilleus nach den Worten der Thetis 95 f. besorgen.

128. ἐτήτυμον, Adverb., erg. εἰπας, κατελέξας. Thetis erweist sich als eine echte Heldenmutter, indem sie nicht den geringsten Versuch macht, ihren Sohn von seinem Vorsatze abzuhringen; nur auf den Mangel an Waffen macht sie ihn auſmerksam.

133. ἐπεὶ φόνος ἐγγύθεν αὐτῷ,

vgl. die Rede des Zeus ę, 201 f.

134. μή πω καταδύσεο, vgl. zu δ, 410 μή μοι — ένθεο.

136. ἦῶθεν, am Morgen, morgen, wird erst durch ἄμ' ἡελίφ ἀνιόντι näher bestimmt, wie Od. τ, 320 ἦῶθεν δὲ μάλ' ἦφι.— νεῦμαι wie 101 νέομαι.

138. πάλιν τράπεθ' νίος, vgl. 0d. η, 143 αὐτοὶο πάλιν χύτο ἀήρ; zu έῆος ebend. 9, 325.

142. και οἱ — ἀγορεύσατε, nämlich warum ich noch nicht nach Hause kehre. 18 φεύγοντες νηάς τε καὶ Έλλησποντον Έκοντο.

151 οὐδέ κε Πάτροκλόν περ ἐυκνήμιδες Αχαιοί ἐκ βελέων ἐρύσαντο νέκυν, θεράποντ' Αχιλῆος αὐτις γὰρ δὴ τόν γε κίχον λαός τε καὶ ἵπποι "Εκτωρ τε Πριάμοιο πάις, φλογὶ εἴκελος ἀλκήν.

155 τρὶς μέν μιν μετόπισθε ποδῶν λάβε φαίδιμος Έχτωρ ἐλκέμεναι μεμαώς, μέγα δὲ Τρώεσσιν ὁμόχλα τρὶς δὲ δύ Αἴαντες, θοῦριν ἐπιειμένοι ἀλχήν, νεκροῦ ἀπεστυφέλιξαν. ὁ δ' ἔμπεδον, ἀλχὶ πεποιθώς, ἄλλοτ' ἐπαΐξασκε κατὰ μόθον, ἄλλοτε δ' αὖτε

160 στάσκε μέγα λάχων ὀπίσω δ' οὐ χάζετο πάμπαν. ώς δ' ἀπὸ σώματος οὔ τι λέοντ' αἶθωνα δύνανται ποιμένες ἄγραυλοι μέγα πεινάοντα δίεσθαι, ῶς ἡα τὸν οὐκ ἐδύναντο δύω Αἴαντε κορυστά 'Εκτορα Πριαμίδην ἀπὸ νεκροῦ δειδίξασθαι.

165 καί νύ κεν εἴρυσσέν τε καὶ ἄσκετον ἤρατο κῦδος, \$ εἰ μὴ Πηλείωνι ποδήνεμος ἀκέα Ἰρις ἄγγελος ἤλθε θέουσ' ἀπ' Ὁλύμπου θωρήσσεσθαι, κρύβδα Διὸς ἄλλων τε θεῶν πρὸ γὰρ ἦκέ μιν Ἡρη.

150. καὶ Ἑλλήσποντον Γκοντο. Die Ortsbestimmung Ἑλλήσποντον sagt streng genommen etwas zu viel, da die Troer nach ρ, 760, vgl. σ, 215 und 228, nur bis zum Graben vorgedrungen sind, so dass sie den am jenseitigen Rande des Grabens stehenden Achilleus sehen.

151 f. οὐθέ κε — ἐρύσαντο. In umgekehrter positiver Wendung wird dieser Gedanke mit Beziehung auf Hektor als Subject unten 165 wiederholt, wo dann der entsprechende Bedingungssatz εἰ μη — ἢλθε nachfolgt.

153. λαός, die troische Mannschaft.

154. φλογὶ εἴκελος ἀλκήν = ν, 330. Auch dem Feuer wird also ἀλκή zugeschrieben.

155. μετόπισθε ποδών λάβε. Der Dichter scheint hier und 158 einer andern Vorstellung von der Fortschaffung und Rettung des Leichnames zu folgen, als ϱ , 722 f. 735. 746. 752 f.

158. $\dot{o}$ δ ' $\xi\mu\pi\epsilon\delta o\nu$ geht auf seine beharrliche Richtung gegen den verfolgten Feind $=\dot{o}\pi\iota\sigma\omega$ δ ' $o\dot{v}$ $\chi\dot{\alpha}\zeta\epsilon\tau o$ $\pi\dot{\alpha}\mu\pi\alpha\nu$ 160.

159. ἐπαΐξασχε χατὰ μόθον, vgl. zu η, 240 ἐπαΐξαι μόθον ἔππων.

160. μέγα τάχων, vgl. ρ, 213. 317 und oben 156 μέγα — ὁμόχλα.

161 f. ἀπὸ σώματος, vgl. zu y, 23 ως, τε λέων — μεγάλω ἐπὶ σωματι χύρσας. — Zu dem transitiven δίεσθαι vgl. ο, 110 ὅν βα χύνες τε καὶ ἄνδοες — δίωνται und unten 164 δειδίξασθαι.

165. εξουσσεν erg. Έχτως. 167. θωρήσσεσθαι hängt von ἄγγελος ήλθε ab.

168. αρύβδα Διός, ohne Vorwis-

άγχοῦ δ' ἱσταμένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα. 18 ,,όρσεο, Πηλείδη, πάντων ἐκπαγλότατ' ἀνδρῶν, 170 Πατρόκλω ἐπάμυνον, οδ είνεκα φύλοπις αἰνή ξστηκε πρὸ νεών. οἱ δ' άλλήλους ὁλέκουσιν, οί μεν αμυνόμενοι νέχυος πέρι τεθνηώτος, οί δὲ ἐρύσσασθαι ποτὶ Ἰλιον ήνεμόεσσαν Τρῶες ἐπιθύουσι. μάλιστα δὲ φαίδιμος Έκτωρ 175 έλκέμεναι μέμονεν κεφαλήν δέ έ θυμός ανώγει πῆξαι ἀνὰ σχολόπεσσι, ταμόνθ' άπαλῆς ἀπὸ δειρῆς. άλλ' άνα, μηδ' έτι χείσο σέβας δέ σε θυμον ικέσθω Πάτροκλον Τρωήσι κυσίν μέλπηθρα γενέσθαι. σοὶ λώβη, αί κέν τι νέχυς ήσχυμμένος έλθη." 180 την δ' ημείβετ' έπειτα ποδάρκης δίος Αχιλλεύς Ιρι θεά, τίς γάρ σε θεῶν ἐμοὶ ἄγγελον ἦχεν;"

sen des Zeus, aus Furcht wegen seiner Drohung o, 16 ff., da sie wohl weiss, dass sie durch ihr Eingreifen über den Plan des Zeus (ρ, 453—455) hinausgeht. Indessen musste Zeus, der nach ρ, 198, vgl. 331—339, dem Kampfe vom Ida her immer zusieht, die Wirksamkeit seiner Gemahlin bald bemerken; daher sein Verweis 356 ff.
— Zu πρὸ γὰρ ἡχε μιν Ἡρη vgl. α, 195.

171. Πατρόχλω ἐπάμυνον. Die andere Lesart Πατρόχλου wird verglichen mit π, 522 ὁ δ' οὐδ' οὖ παιδὸς ἀμύνει. Doch scheint der Dativ beim Compositum mit ἐπὶ natürlicher.

172. φύλοπις — εστηχε, der Kampf steht, besteht, dauert noch ungeschwächt, vgl. zu ν, 333 ὁμὸν ζστατο γείχος.

174 f. of δε — επιθύουσι. Veränderte Construction; nach Analogie des ersten Gliedes of μεν ἀμυνόμενοι erwartete man of δε επιθύοντες. Zu diesem Verbum (Simplex 1θύω) vgl. Od. π, 297 ξπιθύσαντες.

176 f. κεφαλήν — δειφής, vgl. 179 Τφ. κυσιν μέλπηθφα γενέσθαι. Eine solche Absicht wird auch φ, 125–127 dem Hektor Schuld gegeben; jedenfalls dient diese Vorstellung den Achilleus auzuspornen.

178. σέβας — ίχέσθω, vgl. zu ζ, 167 σεβάσσατο γάο τό γε θυμῷ, und ρ, 254 f. νεμεσιζέσθω ztř.

180. σολ λώβη erg. ξστίν oder ξσται. — ξλθη, d. h. vom Schlachtfelde zurückgebracht wird.

182. Ἰρι ὖτά, τίς — ἡπεν. Eine ähnlich abgebrochene, aus einem einzigen Vers bestehende Rede finden wir λ, 606 τίπτε με πικλήσπεις πτέ. und unten 392, sowie noch einige Male in den letzten Büchern. Die Frage des 'Achilleus ist aber nicht unnütz, weil er wissen muss, ob er es wagen dürfe, das Verbot seiner Mutter (134 f. vgl. 189 f.) zu übertreten.

184. "Ηρη με προέηχε. Hera

18 οὐδ' οἶδε Κρονίδης ύψίζυγος, οὐδέ τις ἄλλος 186 ἀθανάτων, οῦ Όλυμπον ἀγάννιφον ἀμφινέμονται."

την δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ώχυς Αχιλλεύς ,,πῶς τ' ἄρ' ἴω μετὰ μῶλον; ἔχουσι δὲ τεύχε' ἐκεῖνοι. μήτης δ' οἴ με φίλη πρίν γ' εἴα θωρήσσεσθαι,

[ητής ο ου με φική πειν γ ετα δωρησουσόναι,
190 πείν γ' αὐτὴν ἐλθοῦσαν ἐν ὀφθαλμοῖσιν ἴδωμαι
στεῦτο γὰς Ἡφαίστοιο πάς οἰσέμεν ἔντεα καλά.
ἄλλου δ' οὔ τευ οἰδα τεῦ ἀν κλυτὰ τεύχεα δύω,
εἰ μὴ Αἴαντός γε σάκος Τελαμωνιάδαο.
ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὅδ', ἔλπομ', ἐνὶ πεώτοισιν ὁμιἰεῖ,

195 ἔγχεϊ δηιόων περὶ Πατρόκλοιο θανόντος."

τον δ' αὐτε προσέειπε ποδήνεμος ωλεία Ἰρις ,, εὖ νυ καὶ ἡμεῖς ἴόμεν ὅ τοι κλυτὰ τεύχε' ἔχονται ἀλλ' αὖτως ἐπὶ τάφρον ἰων Τρωεσσι φάνηθι, αἴ κέ σ' ὑποδδείσαντες ἀπόσχωνται πολέμοιο 200 Τρῶες, ἀναπνεύσωσι δ' ἀρήιοι υἶες Άχαιων τειρόμενοι ὀλίγη δέ τ' ἀνάπνευσις πολέμοιο."

thut dies weniger aus Zuneigung zu Achilleus und Patroklos, als weil sie dem Hektor den Ruhm der erbeuteten Leiche missgönnt (vgl. 165).

185. où d' olde Koovian. Nach dem bisherigen Gange des Rampfes konnte Achilleus wohl glauben, Zeus begünstige nur den Hektor, und es nicht merken, dass er selbst damit begünstigt wurde, weil diese Gunst für ihn zugleich eine Strafe war.

188. πως τ' ἄρ' <math>tω = 0d. γ, 22.190. αὐτήν, sie selbst, nach 135f.191. H μαιστοιο πάρ' οἰσέμεν, vgl. δ, 97 τοῦ κεν δη — παρ' ἀγλαὰ δῶρα φέροιο, und wegen des eigentlich unregelmässigen (aber von Aristarchos überlieferten) Accentes auf πάρ' <math>(πάρα) zu α, 350 ε̄τν' ε̄ρ' ἀλος πολιῆς. In unserer Stelle muss des Verses wegen πάρ beim Vortrage mehr mit <math>οἰσέμεν als mit H μαιστοιο verbunden werden, obgleich der Sinn derselbe ist wie 137.

192. ἄλλου δ' οὔ τευ οἰδα τεῦ κτέ. Die umgekehrte Assimilation (Attraction) beim Pronomen indirecte interrogativum = relativum, indem der Genitiv ἄλλου τευ nicht von οἰδα, sondern von τεῦ (τίνος = ὅτου) abhängt, oder genauer wie τεῦ, von κλυτὰ τεύχεα. Darum folgt auch εἰ μὴ - σάκος (οἰδα). 194. αὐτὸς ὅδ' - ὁμιλεῖ, er

194. αὐτὸς ἔδ' — ὁμιλεῖ, er selbst weilt, de nk' ich (= irr' ich nicht), hier unter den vordersten Kämpfern. Wegen δδε vgl. zu Od. α, 185.

197. δ τοι — ἔχονται = δτι τὰ κλ. τεύχη σου ἔχονται, dass deine gepriesenen Waffen im Besitz eines Andern (Hektor's) sind.

198. αύτως, sonst, d. h. ohne Waffen, wie 338 ohne κτέρεα. Nach 215 befindet sich Achilleus bei der Maner

201. όλίγη — πολέμοιο, vgl. zu λ, 801, wo auch die vorhergehenden Worte von ἀπόσχωνται an schon vorkommen.

ή μεν ἄρ' ως εἰποῦσ' ἀπέβη πόδας ωκέα Ίρις, 18 αὐτὰς Αχιλλεύς ώςτο διίφιλος άμφὶ δ' Αθήνη ώμοις ἰφθίμοισι βάλ' αλγίδα θυσσανόεσσαν, άμφὶ δέ οἱ κεφαλῆ νέφος ἔστεφε δῖα θεάων 205 γούσεον, εκ δ' αὐτοῦ δαῖε φλόγα παμφανόωσαν. ώς δ' ότε καπνός ιων έξ άστεος αιθέρ' ίκηται, τηλόθεν έχ νήσου, την δήιοι αμφιμάχωνται, οί τε πανημέριοι στυγερώ κρίνονται Άρηι άστεος εκ σφετέρου : άμα δ' ήελίω καταδύντι 210 πυρσοί τε φλεγέθουσιν ἐπήτριμοι, ὑψόσε δ' αὐγή γίγνεται άίσσουσα, περικτιόνεσσιν ίδέσθαι, αί κέν πως σύν νηυσίν άρης άλκτηρες ίκωνται. ως απ' Αχιλίησης κεφαλής σέλας αίθές' εκανεν. στη δ' ἐπὶ τάφρον ὶων ἀπὸ τείχεος, οὐδ' ἐς Αχαιούς 215 μίσγετο· μητρός γάρ πυκινήν ωπίζετ' έφετμήν. ένθα στὰς ήυσ', ἀπάτερθε δὲ Παλλὰς 'Αθήνη φθέγξατ' άτὰρ Τρώεσσιν εν ἄσπετον ώρσε πυδοιμόν. ώς δ' ότ' ἀριζήλη φωνή, ότε τ' ΐαχε σάλπιγξ

203. Ἀθήνη, nach dem Willen der Hera, vgl. λ, 45. Die dem Achilleus umgelegte Aegis ist das Mittel zur Hervorbringung der in den folgenden zwei Versen bezeichneten wunderbaren Erscheinungen, womit zu vergleichen ist ε, 4—7 (von Diomedes).

207—214. ὡς δ' ὅτε καπνὸς lèν κτέ. Die ersten Verse dieses Gleichnisses sind mehr nur als Einleitung zu fassen, der eigentliche Vergleichungspunct liegt in 210—212 ἄμα δ' ἡὲλίψ καταδύντι κίσσουσα. Denn während des Tages sieht man von den Nothfeuern der Belagerten vornehmlich den Rauch, aber mit Anbruch der Nacht flammen die Feuerzeichen hell zum Himmel empor.

208. την—ἀμφιμάχωνται, wann Feinde sie umlagern — ὑπὸ δηίων ἀμφιμαχομένης.

209. ογτε bezieht sich nicht auf lliade II. 3. Ans. die nächstgenannten $\delta \hat{\eta} i o i$, die mehr als Nebenpersonen erscheinen, sondern durch Synesis auf die in der Stadt = $o i \ \ell \nu \ \tau \tilde{\varrho} \ \tilde{u} \sigma \tau \epsilon i$ (207), die Belagerten, von welchen jene Feuerzeichen ausgehen. So macht auch $\pi \alpha \nu \eta \mu \ell \varrho i o i$ — $A \varrho \eta i$ (vgl. zu β , 385) einen Gegensatz zu $\tilde{u} \mu \alpha \ \tilde{\eta} \epsilon \lambda l \varphi z \alpha \tau \alpha \delta \dot{\upsilon} \nu \tau i$.

211. ἐπήτριμοι, Schol. ἀλλεπάλληλοι, nahe an oder schnell nach einander.

215. οὐδὲ — μίσγετο, vgl. 134 μή πω καταδύσεο μῶλον Αρηος. Die jetzt beabsichtigte Wirkung, den Feind zu schrecken, konnte er nur aus einer gewissen Ferne hervorbringen; so konnte auch Athene ihre Stimme mit der seinigen vereinen.

219. ἀριζήλη mit zu ergänzendem γίγνηται ist Prädicat zu ὡς ὅτε φωνή. — σάλπιγξ, die Trompete, findet sich bei Homer nur

14

18 άστυ περιπλομένων δηίων ϋπο θυμοραϊστέων, 221 ως τότ' ἀριζήλη φωνή γένετ' Αἰαχίδαο. οί δ' ώς οὖν ἄιον ὅπα χάλχεον Αἰαχίδαο, πασιν δρίνθη θυμός. ἀτὰρ καλλίτριχες ἵπποι άψ όγεα τρόπεον όσσοντο γάρ άλγεα θυμώ. 225 ήνίοχοι δ' έκπληγεν, έπεὶ ίδον ακάματον πῦο δεινὸν ὑπέρ κεφαλής μεγαθύμου Πηλείωνος δαιόμενον τὸ δὲ δαῖε θεὰ γλαυκῶπις Αθήνη. τρίς μεν ύπερ τάφρου μεγάλ' ίαχε δίος Αχιλλεύς, τρίς δὲ κυκήθησαν Τρῶες κλειτοί τ' ἐπίκουροι. 230 ένθα δὲ καὶ τότ' όλοντο δυώδεκα φῶτες ἄριστοι άμφὶ σφοῖς ὀχέεσσι καὶ ἔγχεσιν. αὐτὰρ Αχαιοί ασπασίως Πάτροκλον ύπεκ βελέων ερύσαντες κάτθεσαν εν λεχέεσσι φίλοι δ' αμφέσταν εταίροι μυρόμενοι. μετά δέ σφι ποδώκης είπετ' Αχιλλεύς 235 δάκρυα θερμά χέων, ἐπεὶ εἴσιδε πιστὸν ἑταῖρον κείμενον εν φέρτοω δεδαϊγμένον όξει χαλκώ. τόν δ' ήτοι μεν έπεμπε σύν ίπποισιν καὶ όγεσφιν ές πόλεμον, οὐδ' αἶτις ἐδέξατο νοστήσαντα.

ηέλιον δ' ακάμαντα βοώπις πότνια Ήρη

hier, in einem Gleichnisse, nie von den kämpfenden Parteien selbst gebraucht; ebenso steht φ , 388 das Verbum $\sigma \acute{a} \lambda \pi \iota \gamma \xi \varepsilon \nu$ nur bildlich. Vgl. das zu Od. ε , 371 über das Reiten Bemerkte.

220. δηίων ὕπο ist mit ἴαχε σάλπιγξ zu construiren. — περιπλομένων Schol. περιχαθεζομένων, χυχλούντων.

222. ὅπα χάλκεον, vgl. zu λ, 682 Πύλον Νηλήιον und β, 742.

224. τρόπεον von der wiederholten Handlung bei allen einzelnen Wagen. — ὅσσοντο, sie ahnten Unglück im Gemüthe, vgl. Od. σ, 154 δη γὰρ κακὸν ὅσσετο θυμός und zur Sache das bei ρ, 426 Bemerkte. 230. και τότε, auch da (nach

allem Vorangegangenen), obgleich

bei der allgemeinen Umkehr der Troer und da den Achäern jetzt mehr an dem Leichnam des Patroklos gelegen war (231 ff.), kein eigentlicher Kampf mehr Statt fand. Sie fielen aber auch nicht durch die Feinde, sondern 231 ἀμφὶ σφοῖς — ἐγκεσιν, durch eigene Wagen und Lanzen, d. h. unter jenen zermalmt (vgl. π, 378 f.) und von diesen gespiesst. — ἀμφὶ ist nur durch Zeugma auch mit ὀγέεσσι verbunden, zu welchem ὑπὸ besser passen würde.

238 f. τόν δ' ἤτοι μὲν ἔπεμπε πτέ. Wehmüthige Reflexion des Dichters, gleichsam zur Rechtfertigung der heissen Thränen, die Achilleus vergoss.

239-242. ήέλιον δ' ακάμαντα

πέμψεν ἐπ' 'Ωκεανοίο φοάς ἀέκοντα νέεσθαι. 18 ηέλιος μεν έδυ, παύσαντο δε διοι Αγαιοί 241 φυλόπιδος κρατερής καὶ δμοιίου πολέμοιο. Τρώες δ' αὐθ' έτέρωθεν ἀπὸ κρατερῆς ὑσμίνης χωρήσαντες έλυσαν ύφ' άρμασιν ωκέας ίππους, ές δ' άγορην άγέροντο πάρος δόρποιο μέδεσθαι. 245 ορθών δ' έσταότων άγορη γένετ', οὐδέ τις έτλη Εζεσθαι· πάντας γὰρ έχε τρόμος, ούνεκ' Αχιλλεύς έξεφάνη, δηρον δε μάχης επέπαυτ' άλεγεινης. τοῖσι δὲ Πουλυδάμας πεπνυμένος ἦοχ' ἀγορεύειν Πανθοίδης δ γάρ οἶος όρα πρόσσω καὶ ὀπίσσω. 250 Έκτορι δ' ήεν έταϊρος, ὶῆ δ' ἐν νυκτὶ γένοντο. άλλ' ὁ μὲν ὰρ μύθοισιν, ὁ δ' ἔγχεϊ πολλὸν ἐνίκα. ο σφιν ευφορνέων αγορήσατο καὶ μετέειπεν .. άμφὶ μάλα φράζεσθε, φίλοι κέλομαι γάρ έγωγε άστυδε νῦν ἰέναι, μὴ μίμνειν ἡῶ δῖαν 255 έν πεδίω παρά νηυσίν έκας δ' από τείχεός είμεν. όφρα μέν ούτος ανήρ Αγαμέμνονι μήνιε δίω, τόφρα δε δηίτεροι πολεμίζειν ήσαν Αχαιοί.

— πολέμοιο. Nachdem Hera die von ihr gewünschte Rettung des Patroklos zu Wege gebracht hat, lässt sie die Sonne noch vor der Zeit (darum ἀέχοντα) untergehen und gewährt den Achäern Ruhe vom Kampfe: vgl. Einleit. S. 36 und zu 3, 485—488.

244. ὑφ' ἄρμασιν ist mit Υππους zu verbinden, s. v. a. ὑφ' ἔρμασιν οὐσας; mit ἔλυσαν verbunden würde es eher ὑφ' ἀρμάτων
heissen.

245. ἐς δ' ἀγορὴν ἀγέροντο, aus eigenem Antrieb in Folge der allgemeinen Bestürzung; darum stehen sie auch in der Versammlung und rüth Polydamas zum Rückzug in die Stadt.

246. ὀρθῶν ἐσταότων wird von ἀγορὴ regiert. — Zu οὐδέ τις ἔτλη

vgl. Od. δ, 716 οὐδ' ἄρ' ἔτ' ἔτλη δίφρω ἐφέζεσθαι.

248. $\delta\eta\rho\dot{o}\nu\,\delta\dot{\epsilon}$ — $\dot{a}\lambda\epsilon\gamma\epsilon\iota\nu\eta\dot{\epsilon}$. Nebenbestimmung zu $\dot{\epsilon}\xi\epsilon\dot{\mu}\dot{a}\nu\eta$: nachdem er lange nicht mehr am Kampfe Theil genommen.

254. ἀμφι μάλαφράζεσθε Schol. περισχέψασθε τη διανοία, μάλα περισσῶς βουλεύσασθε. ἀμφί, von beiden Seiten d. i. sorgfältig genau.
— Achnliche Warnungen hatte Polydamas auch μ, 216 ff. ν, 745 ff. ausgesprochen.

255. νῦν hat den Ton und Nachdruck: jetzt, nicht erst morgen, wo es vielleicht zu spät ist, vgl. 270 ff.

257. οὖτος ἀνήο. Die unbestimmte Bezeichnung drückt mehr Furcht und Grauen, als eine feindselige Stimmung aus.

18 χαίρεσκον γάρ έγωγε θοῆς ἐπὶ νηυσὶν ἰαύων, 260 έλπόμενος νῆας αίρησέμεν ἀμφιελίσσας. νῦν δ' αἰνῶς δείδοικα ποδώκεα Πηλείωνα. οξος εκείνου θυμός ύπερβιος, ούκ εθελήσει μίμνειν εν πεδίω, όθι περ Τρώες καὶ Αχαιοί έν μέσω αμφότεροι μένος Αρηος δατέονται, 265 άλλα περί πτόλιός τε μαχήσεται ήδε γυναικών. άλλ' ίομεν προτί ἄστυ, πίθεσθέ μοι ώδε γάρ έσται. νῦν μὲν νὺξ ἀπέπαυσε ποδώκεα Πηλείωνα αμβροσίη· εὶ δ' άμμε κιχήσεται ενθάδ' εόντας αύριον δρμηθείς σύν τεύχεσιν, εὖ νύ τις αὐτόν 270 γνώσεται· άσπασίως γὰρ ἀφίξεται Ίλιον ἱρήν δς πε φύγη, πολλούς δὲ κύνες καὶ γῦπες ἔδονται Τρώων αὶ γὰρ δή μοι ἀπ' οὐατος ώδε γένοπο. εὶ δ' ὰν ἐμοῖς ἐπέεσσι πιθώμεθα κηδόμενοί περ, νύκτα μεν είν άγορη σθένος έξομεν, άστυ δε πύργοι 275 ύψηλαί τε πύλαι σανίδες τ' ἐπὶ τῆς ἀραρυῖαι μακραί εύξεστοι εζευγμέναι εἰρύσσονται. πρωι δ' ύπησιοι σύν τεύχεσι θωρηχθέντες

259. ἐπὶ νηυσὶν ἐαύων, vgl. τ, 71, an, bei den Schiffen, in der Nähe des feindlichen Schiffslagers die Nacht zubringend, vgl. 1, 325.

262. οίος έχείνου θυμός υπέρ-

βιος, vgl. zu Od. o, 212.

264. μένος "Αρηος δατέονται, die Kraft des Ares vertheilen, unter sich theilen, d. h. mit wechselndem Glücke, bald siegend, bald besiegt kämpfend; vgl. 209 στυγερώ κρίνονται Άρηι.

265. περι πτόλιος - μαχήσεται, vom Angreifenden wie Od. λ, 403 περί πτόλιος μαχεούμενον

ήδε γυναιχών.

266. ώδε γὰρ ἔσται geht auf den Inhalt von 268—272, 269. σὺν τεύχεσιν, während er

heute nur unbewalfnet war.

270. ἀσπασίως γὰρ ἀφίξεται zτέ., d. h. wer auch nur durch die Flucht sich retten kann, wird den Göttern danken; vgl. zu n, 117f.

272. $\alpha n'$ o $\nu \alpha ros = \chi$, 454, fern vom Ohr, so dass ich nie etwas davon vernähme, geschweige es selbst sähe. — $\omega \delta \varepsilon$, so wie ich gesagt, d. h. das so Geschehende.

274. νύχτα - σθένος έξομεν, wir werden die Nacht hindurch die Kriegsmacht (δύναμιν) auf dem Versammlungsplatz zusammenhalten, beisammen behalten, um auf alle Fälle gerüstet zu sein (z. B. den 278 angedeuteten). — νύχτα, Gegensatz von πρωι.

275. πύλαι σανίδες τε, vgl. μ, 120 f. πύλησιν — ἐπικεκλιμέ-

νας σανίδας.

276. εζευγμέναι, hier wohl s. v. a. sonst δικλίδες; denn zu einem Thore gehört ein Paar Thorslügel. στησόμεθ' αμ πύργους. τῷ δ' άλγιον, αι κ' εθέλησιν 18 έλθων έχ νηων περί τείχεος άμμι μάχεσθαι. άψ πάλιν είσ' έπὶ νῆας, ἐπεί κ' ἐριαύχενας ἵππους 280 παντοίου δρόμου άση ύπὸ πτόλιν ήλασκάζων. είσω δ' οξ' μιν θυμός εφορμηθηναι εάσει, οὐδέ ποτ' ἐκπέρσει· πρίν μιν κύνες ἀργοὶ ἔδονται." τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδών προσέφη κορυθαίολος Έκτωρ ,, Πουλυδάμα, σὺ μὲν οὐκέτ' ἐμοὶ φίλα ταῦτ' ἀγορεύεις, δς κέλεαι κατά ἄστυ άλήμεναι αὖτις ἰόντας. ή ού πω κεκόρησθε εελμένοι ένδοθι πύργων; πείν μέν γὰς Ποιάμοιο πόλιν μέροπες ἄνθρωποι πάντες μυθέσκοντο πολύχουσον πολύχαλκον: νῦν δὲ δὴ ἐξαπόλωλε δόμων κειμήλια καλά, 290 πολλά δε δή Φρυγίην καὶ Μηονίην ερατεινήν κτήματα περνάμεν' ίκει, έπεὶ μέγας ώδύσατο Zεύς. νῦν δ' ότε πέρ μοι έδωκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω

χῦδος ἀφέσθ' ἐπὶ νηυσί, θαλάσση τ' ἔλσαι Άχαιούς, νήπιε, μηχέτι ταῦτα νοήματα φαϊν' ἐνὶ δήμω.

οὖ γάρ τις Τρώων ἐπιπείσεται· οὖ γὰρ ἐάσω. ἀλλ' ἄγεθ', ὡς ἀν ἐγων εἴπω, πειθώμεθα πάπτες. νῦν μὲν δόρπον ἕλεσθε κατὰ στρατὸν ἐν τελέεσσιν, 295

278. στησόμεθ' ἄμ πύργους, wir werden uns nicht den Gefahren des offenen Feldes (253 f.) aussetzen. — τῷ, d. i. ἐκείνψ δε, vgl. 257.

281. παντοίου δρόμου ἄση, d. i. durch alle Versuche, in die Stadt

einzadringen, vergeblich ermüdet. 282. οὖ· μιν θυμός — ἐάσει, d. h. selbst sein verwegener Muth, seine Kühnheit wird ihn nicht antreiben, in's Innere der Stadt zu streben, oder vielmehr sein eigener Muth wird ihn davon abmahnen.

283. πρὶν — ἔδονται, vgl. zu a, 29.

285. Πουλυδάμα, σὺ μὲν — ἀγορεύεις, vgl. zu η, 357 — μ, 231. 286. κατὰ ἄστυ ἀλήμεναι — ω, 662 κ. ἄ. ἐέλμεθα, vgl. żu ε, 203 ἀνδρῶν είλομέγων und oben 254 f. 288. μέφοπες ἄνθοωποι, nach Analogie des hüufigen Versausganges μεφόπων ἀνθοώπων, z.B. 342, trotz der kurzen Endsylbe in μέροπες.

291 f. Φρυγίην καὶ Μησνίην — Υκει, zur Gewinnung und Belohnung der dorther gekommenen Bundesgenossen (ἐπίκουροι), vgl. ρ, 225 δωροισι κατατούχω — λαούς. — περνάμενα gehört zu Υκει, sie kommen (sind gekommen) durch Ausfuhr über die Grenze (πέρας), Verüusserung, vgl. zu Od. ο, 387 ἐπέρασσαν. 294. θαλάσση τ' ἔλσαι — κατά

294. θαλάσση τ΄ έλσαι = κατα oder ἀμφὶ θάλασσαν έλσαι, an's Meer hindrängen, vgl. zu α, 409.

298 f. νῦν μὲν — ἕκαστος, vgl. zu η, 370 f. — ἐν τελέεσσιν Schol. μὴ λύσαντες τὰς τάξεις.

18 καὶ φυλακῆς μνήσασθε, καὶ ἐγρήγορθε ἕκαστος·
300 Τρώων δ' δς κτεάτεσσιν ὑπερφιάλως ἀνιάζει,
συλλέξας λαοῖσι δότω καταδημοβορῆσαι·
τῶν τινὰ βέλτερόν ἐστιν ἐπαυρέμεν ἤ περ ᾿Αχαιούς.
πρῶι δ' ὑπηοῖοι σὺν τεύχεσι θωρηχθέντες
κηυσὶν ἔπι γλαφυρῆσιν ἐγείρομεν ὀξὺν Ἦρηα.

305 εἰ δ' ἐτεὸν παρὰ ναῦφιν ἀνέστη δίος Αχιλλεύς, ἄλγιον, αἴ κ' ἐθέλησι, τῷ ἔσσεται. οἴ μιν ἔγωγε φεύξομαι ἐκ πολέμοιο δυσηχέος, ἀλλὰ μάλ' ἄντην στήσομαι, ἢ κε φέρησι μέγα κράτος ἢ κε φεροίμην. ξυνὸς ἐνυάλιος, καί τε κτανέοντα κατέκτα."

10 ως Έχτως ἀγόρευ', ἐπὶ δὲ Τοῶες κελάδησαν
νήπιοι ἐκ γάς σφεων φρένας εἵλετο Παλλὰς Αθήνη.
Έκτοςι μὲν γὰς ἐπήνησαν κακὰ μητιόωντι,
Πουλυδάμαντι δ' ἄς' οὕ τις, δς ἐσθλὴν φράζετο βουλήν.
δόςπον ἔπειθ' εἵλοντο κατὰ στρατόν αὐτὰς Αχαιοί

315 παννύχιοι Πάτροκλον ανεστενάχοντο γοῶντες.

300. δς ατεάτεσσιν — ἀνιάζει, wer durch seine Habe allzusehr belästigt ist, d. h. wen die Sorge für seine Habe und die Furcht vor dem Eindringen der sie erbeutenden Feinde zu sehr beunruhigt. Der Rath des Polydamas soll, wie es scheint, als eine Eingebung des Eigennutzes, ein Beweis der Unfähigkeit ein Opfer zu bringen erscheinen.

302. τῶν (λαῶν = τούτων) hängt von τινὰ ab. — Bei ἐπαυρέμεν ergänze αὐτὰ (τὰ χτέατα) oder αὐτῶν.

303. πρῶι δ' ὑπηοῖοι. Hektor bedient sich mit Fleiss derselben Anfangsworte wie Polydamas 277, um den verschiedenen Schluss desto bemerkbarer zu machen. Vgl. auch 306 mit 278.

305. παρὰ ναῦφιν Schol. ἀπὸ τῶν νεῶν.

306. αξ z' ξθέλησι erg. μάχεσθαι nach 278 f.: wenn er es wagt. 308. η πε — φεροίμην (vgl. ν, 486). Relativer Nebensatz, wie Od. ξ , 183 $\mathring{\eta}$ κεν άλφη $\mathring{\eta}$ κε φύγοι. II. χ , 253 έλοιμί κεν $\mathring{\eta}$ κεν άλοίην. λ , 410.

309. ξυνός ένυάλιος, vgl. Od. λ, 537 επιμίξ δέ τε μαίνεται Αρης. - καί τε κτανέοντα κατέκτα, und er mordet auch wohl, oft auch den Mordenden. — ετανέοντα scheint nach dem Zusammenhang verstärkte Präsensform zu sein, um das Fortgesetzte der Handlung auszudrücken, vgl. zu x, 421 ἐπιτραπέουσι. (Nach Buttmann.) Andere: er mordet den, der morden will, schon zu morden meint. Aehnlich Cicero pro T. Ann. Milone 21, 56 Adde casus, adde incertos exitus pugnarum Martemque communem, qui saepe spoliantem iam et exsultantem evertit et perculit ab abiecto (manu abiecti).

311. είλετο Π. Αθήνη, zu Gunsten der Achäer. Vgl. δ, 104.

312. $\ell \pi \dot{\eta} \nu \eta \sigma \alpha \nu$ wie 310 $\ell \pi \ell$ — $\alpha \epsilon \lambda \dot{\alpha} \delta \eta \sigma \alpha \nu$ (= 3, 542).

τοῖσι δὲ Πηλείδης άδινοῦ ἐξῆρχε γόοιο, 18 χείρας επ' ανδροφόνους θέμενος στήθεσσιν εταίρου, πυχνά μάλα στενάχων ώς τε λίς ήυγένειος, ω δά θ' ύπὸ σκύμνους ελαφηβόλος άρπάση ἀνήρ ύλης έκ πυκινής δ δέ τ' άγνυται υστερος έλθών, 320 πολλά δέ τ' άγκε' ἐπῆλθε μετ' ἀνέρος ἴχνι' ἐρευνῶν, εί ποθεν εξεύροι μάλα γάρ δριμύς χόλος αίρει. ώς ὁ βαρὺ στενάχων μετεφώνεε Μυρμιδόνεσσιν ,, δ πόποι, ή δ' άλιον έπος έκβαλον ήματι κείνω, θαρσύνων ήρωα Μενοίτιον εν μεγάροισιν. 325 φην δέ οἱ εἰς Ὀπόεντα περικλυτὸν υἱὸν ἀπάξειν "Ίλιον ἐκπέρσαντα λαχόντα τε ληίδος αἶσαν. άλλ' οὐ Ζεὺς ἄνδρεσσι νοήματα πάντα τελευτᾶ. άμφω γαρ πέπρωται όμοίην γαῖαν έρεῦσαι αὐτοῦ ἐνὶ Τροίη, ἐπεὶ οὐδ' ἐμὲ νοστήσαντα 330 δέξεται εν μεγάροισι γέρων ιππηλάτα Πηλεύς οὐδὲ Θέτις μήτης, ἀλλ' αὐτοῦ γαῖα καθέξει. νῦν δ' ἐπεὶ οὖν, Πάτροκλε, σεῦ ὕστερος εἶμ' ὑπὸ γαῖαν, ού σε πρίν ατεριώ, πρίν γ' Έπτορος ένθάδ' ένεικαι τεύχεα καὶ κεφαλήν, μεγαθύμου σοῖο φονῆος. 335 δώδεκα δὲ προπάροιθε πυρῆς ἀποδειροτομήσω. Τρώων άγλαὰ τέκνα, σέθεν κταμένοιο χολωθείς. τόφρα δέ μοι παρά νηυσί κορωνίσι κείσεαι αύτως,

316 f. $\tau \circ \tilde{\iota} \circ \iota$ — $\tilde{\epsilon} \tau \alpha \ell \circ \circ \iota$ = ψ , 17 f. $\chi \varepsilon \tilde{\iota} \circ \alpha \varsigma$ $\tilde{\alpha} v \delta \rho \circ \varphi \circ \nu \circ v \varsigma$ wird aus-

geführt ω, 479.

318. λὶς ἡυγένειος. Das Beiwort (vgl. zu Od. ở, 456) passt besonders auf die Löwin, die hier gemeint sein muss nach dem zu φ, 134 Bemerkten. Schol. αἱ Ͽήλειαι (λέαιναι) χάλλιστον ἔχουσι γένειον.

322. εἴ ποθεν εξεύροι. Der Optativ im abhängigen Satze, als ob das regierende Verbum ἐπῆλθε ein eig. historisches Tempus wäre.

324. ἔκβαλον mit dem Nebenbegriff der Unbesonnenheit, des zu grossen Selbstvertrauens.

326. περικλυτόν scheint Prädi-

cat und mit ἀπάξειν zu verbinden.

329. ἄμφω erg. νῶι. — Zu ἐρεῦσαι vgl. λ, 394 αἴματι γαῖαν ἐρεύθων.

334 ff. οὔ σε πρὶν κτεριῶ. Diese dem Patroklos versprochene Genngthung ist zugleich eine Anküŋdigung der folgenden Bücher; mit unserer Stelle vgl. die Ausführung φ. 27—32. ψ, 20—23. 175—183. — "Εκτορος steht besonders in Beziehung auf κεμαλήν, während die τευχεα, die ja dem Achilleus gehören, mehr beiläußg genannt werden.

336. ἀποδειροτομήσω, eigentlich von Thieren wie Od. λ, 35.

338. τόφρα δέ μοι - κείσεαι.

18 άμφὶ δὲ σὲ Τρωαὶ καὶ Δαρδανίδες βαθύκολποι 340 χλαύσονται νύχτας τε καὶ ήματα δακρυγέουσαι, τάς αὐτοὶ καμόμεσθα βίηφί τε δουρί τε μακρώ, πιείρας πέρθοντε πόλεις μερόπων ανθρώπων." ως είπων ετάροισιν εκέκλετο δίος Αχιλλεύς άμφὶ πυρὶ στῆσαι τρίποδα μέγαν, ὄφρα τάχιστα 345 Πάτροκλον λούσειαν ἄπο βρότον αίματόεντα. οί δε λοετρογόον τρίποδ' ζοτασαν εν πυρί κηλέω. έν δ' ἄρ' ὕδωρ έχεαν, ὑπὸ δὲ ξύλα δαῖον ελόντες. γάστρην μεν τρίποδος πυρ άμφεπε, θέρμετο δ' ύδωρ. αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ ζέσσεν ὕδωρ ἐνὶ ήνοπι χαλκῷ, 350 καὶ τότε δὴ λοῦσάν τε καὶ ἤλειψαν λίπ' ἐλαίω, έν δ' ωτειλάς πλησαν άλείφατος έννεώροιο. έν λεγέεσσι δε θέντες έανο λιτί κάλυψαν ε ές πόδας έκ κεφαλής, καθύπερθε δε φάρει λευκώ. παννύγιοι μεν έπειτα πόδας ταχύν άμφ' Αγιληα 355 Μυρμιδόνες Πάτροχλον άνεστενάχοντο γοῶντες. Ζεύς δ' Ήρην προσέειπε κασιγνήτην άλοχόν τε

,, έπρηξας καὶ έπειτα, βοῶπις πότνια "Ηρη,

Achilleus denkt sich die Erfüllung seines Vorsatzes natürlich in naher Zukunft, so dass auch das hier Gesagte weder unwahrscheinlich noch inhuman erscheint. — Zu κείσεαι αὔτως vgl. Od. ν, 281, oben 198.

341. καμόμεσθα prägnant ==

χάμνοντες έχτησάμεθα.

344—349. ἀμφὶ — ὕδωρ, vgl. Od. 3, 434—437, welche Stelle der unsrigen nachgebildet zu sein scheint. — Ueber ἀμφὶ πυρὶ vgl. ebend. zu 426.

350. λίπ' έλαίω, vgl. zu Od. γ,

999

351. ἐννεώροιο, vgl. zu Od. z, 19. Das alte Oel galt, wie es scheint, für köstlicher uud wirksamer, um die Fäulniss aufzuhalten.

352. ξανῷ λὶτί. Ueber ξανός (hier Adjectiv) vgl. zu γ, 385; über τὸ λῖ zu Od. α, 130.

354 ε. παννύχιοι - γοῶντες.

Schärfer bestimmte Wiederaufnahme des schon 314f. in ungenauerer Allgemeinheit (von allen Achäern)

Ausgesprochenen.

356-368. Ζεὺς — ἀγόρευον. Dieses unerwartete Zwischengespräch steht in Beziehung auf 168 und 185f., indem Zeus, den man in den Olympos zurückgekehrt deuken muss, die geheime Einwirkung der Hera bemerkt hat und ihr darüber einen bittern Vorwurf macht, der nach ihrer 0, 45f. gethanen Acusserung allerdings sehr verdient war. — Ζεὺς — ἄλοχόν τε, vgl. π, 432.

357. ἔποηξας καὶ ἔπειτα Śchol. ἐξετέλεσας δη καὶ ἤνυσας ὃ ήβου-λήθης, so hast du denn also doch noch (ἔπειτα) ausgerichtet, erreicht (wonach du so lange strebtest). — Mit ἔποηξας scheint Zeus auf seine eigene Λουsserung gegen Hera α, 562 πρῆξαι δ' ἔμπης οὔ τι δυ-

ανστήσασ' 'Αχιλῆα πόδας ταχύν. ή δά νυ σείο έξ αὐτῆς ἐγένοντο καρηκομόωντες 'Αχαιοί."

18 360

τον δ' ημείβετ' έπειτα βοώπις πότνια Ήρη ,, αινότατε Κρονίδη, ποῖον τὸν μῦθον ἔειπες. καὶ μὲν δή πού τις μέλλει βροτὸς ἀνδρὶ τελέσσαι, ός περ θνητός τ' έστὶ καὶ οὐ τόσα μήδεα οἶδεν. πῶς δὴ ἔγωγ', ή φημι θεάων ἔμμεν ἀρίστη, άμφότερον γενεή τε καὶ οθνεκα σὴ παράκοιτις κέκλημαι, σὲ δὲ πᾶσι μετ' άθανάτοισιν ἀνάσσεις, ούκ όφελον Τρώεσσι κοτεσσαμένη κακά ξάψαι;"

365

· ώς οι μέν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ἀγόρευον· Ήφαίστου δ' εκανε δόμον Θέτις άργυρόπεζα ἄφθιτον ἀστερόεντα, μεταπρεπέ άθανάτοισιν, γάλκεον, ον δ' αὐτὸς ποιήσατο κυλλοποδίων. τὸν δ' εὖρ' ἱδρώοντα έλισσόμενον περὶ φύσας, σπεύδοντα τρίποδας γάρ ἐείκοσι πάντας ἔτευχεν έστάμεναι περί τοίγον ευσταθέος μεγάροιο, χρύσεα δέ σφ' ύπὸ κύκλα έκάστω πυθμένι θηκεν,

370

375

νήσεαι zurückzuweisen. — βοῶπις

- η im Vocativ wie 9, 471. 358 f. ανστήσασ Αχιλῆα, nicht sowohl um diesen zu ehren, was Zeus wollte, als um den Troern zu schaden, vgl. 364-367 und zu 184. - η δά νυ - 'Aχαιοί, d. h. du sorgst für sie wie für deine eigenen Kinder. σείο braucht nicht vom folgenden & abhängig gemacht zu werden.

361. $\alpha l \nu \acute{o} \tau \alpha \tau \epsilon - \check{\epsilon} \epsilon \iota \pi \epsilon \varsigma = \alpha ;$

552.362 f. και μεν δή πού τις. Im Gang dieser zwei Verse ist der zähe Trotz der Hera treffend ausgedrückt; vgl. a, 564. — avdol τελέσσαι, gegen einen Mann (Menschen) durchsetzen, nämlich etwas Schlimmes, wie sich aus 367 ergiebt. — ος περ geht auf βροτός, vgl. zu Od. γ, 3 θνητοίσι βροτοῖσιν.

365 f. αμφότερον - ανάσσεις

 $=\delta$, 60 f.

368. ως - αγόρευον. Ein häufig vorkommender Bindevers = ϵ , 274. Od. δ, 620. — Ueber αγορεύω von

zweien vgl. zu Od. δ, 465. 369. Ήφαίστου — δόμον, also in den Olympos nach 148. 616.

370. μεταπρεπέ' άθανάτοισιν, d. h. unter den Wohnungen der Unsterblichen, vgl. a, 606-608.

371. χυλλοποδίων, vgl. 397 γωλον ξόντα. 411 γωλεύων.

372. έλισσόμενον Schol. έπι-

στρεφόμενον.

374. περί τοίχον, vgl. Od. η, 95 περί τοίχον ξυηρέδατο. - μεγάροιο, des Versammlungssaales der Götter (vgl. 376), denen die Dreifüsse vielleicht als Sitze dienten.

375. ὑπὸ gehört zu θῆκε. Durch dieses υποτιθέναι χύχλα wurden die τρίποδες selbst ὑπόχυχλοι, vgl. zu Od. δ, 131.

18 όφρα οἱ αὐτόματοι θεῖον δυσαίατ' ἀγῶνα ηδ' αὐτις πρὸς δώμα νεοίατο, θαῦμα ἰδέσθαι. οί δ' ήτοι τόσσον μεν έχον πτέλος, οθατα δ' οθ πω δαιδάλεα προσέχειτο· τά δ' ήρτυε, κόπτε δὲ δεσμούς. 380 όφρ' ό γε ταῦτ' ἐπονεῖτο ἰδυίησι πραπίδεσσιν, τόφραζοί εγγύθεν ήλθε θεὰ Θέτις άργυρόπεζα. την δέ ίδε προμολούσα χάρις λιπαροχρήδεμνος καλή Ετήν ώπυιε περικλυτός αμφιγυήεις. έν τ' ἄρα οἱ φῦ χειρί, ἔπος τ' ἔφατ', ἔχ τ' ὀνόμαζεν. 385 , τίπτε, Θέτι τανύπεπλε, ικάνεις ήμέτερον δῶ αίδοίη τε φίλη τε; πάρος γε μέν ού τι θαμίζεις. άλλ' έπεο προτέρω, ίνα τοι πάρ ξείνια θείω." ως άρα φωνήσασα πρόσω άγε δία θεάων. την μέν έπειτα καθείσεν έπὶ θρόνου άργυροήλου 390 καλοῦ δαιδαλέου ὑπὸ δὲ θρῆνυς ποσὶν ἡεν. κέκλετο δ' "Ηφαιστον κλυτοτέχνην, εἶπέ τε μῦθον. , "Ηφαιστε, πρόμολ" ώδε. Θέτις νύ τι σείο χατίζει." την δ' ημείβετ' έπειτα περικλυτός αμφιγυήεις ,, ή δά νύ μοι δεινή τε καὶ αἰδοίη θεὸς ἔνδον, 395 η μ' ἐσάωσ', ὅτε μ' ἄλγος ἀφίπετο τῆλε πεσόντα

376. of = αὐτῷ, dem Werkmeister. — αὐτόματοι, wie von selbst, d. h. nach leichtem Anstosse dahinrollend. — Zu θεῖον — ἀγῶνα vgl. η, 298.

378. τόσσον μέν adverbial, wie unser so weit, insoweit (im Uebrigen). Darauf sollte eigentlich folgen ὅσον τὰ οὔατα οὔπω προσέχειτο oder ὥς τε τὰ οὔατα οὔπω προσχεῖσθαι. Vgl. zu χ, 322 ἄλλο τόσον.

379. $\tau \acute{\alpha}$ $\acute{\rho} \alpha$, d. i. $\tau \grave{\alpha}$ $ο \~v α \tau \alpha$. — $\varkappa \acute{\rho} \pi \tau \epsilon$ — $\acute{\delta} \epsilon \sigma \mu o \rlap/ \nu \varsigma$ = Od. $\it \Theta$, 274, schmiedete Bande (Nägel?, wie Il. $\it \lambda$, 633), um die Henkel zu befestigen, anzuschweissen oder anzubämmern.

382 f. χάρις — την ὥπυιε, vgl. zu Od. Φ, 268; zu λιπαροκρήδε-

μνος die λιπαρά πρήδεμνα der Penelope Od. α, 334.

385. $\theta \ell r \iota$ im Vocativ vor einfachem Consonanten = 424. ω , 88. Anders 407 und ψ , 316. 318. Zur ganzen Begrüssung vgl. Od. ε , 87 ff. mit der Anmerkung.

· 392. πρόμολ' ώδε, Schol. οῦτως ως ἔχεις, οὐδὲν ὑπερθέμενος, vgl.

zu Od. α, 182. ζ, 218.

394. $\delta \epsilon i \gamma \dot{\eta} \quad \tau \epsilon \times \alpha i \quad \alpha l \delta o \ell \eta \quad \text{sind}$ hier nur als Synonyma verbunden; und $\delta \epsilon \iota \nu \dot{\eta}$ nicht so eigentlich zu nehmen als γ , 172. — Dies ruft Hephästos, wie 410 zeigt, noch an der Arbeit sitzend.

395. τῆλε πεσόντα. Nach dem Folgenden fiel er in's Meer; dagegen α, 590—594, von Zeus herabgeworfen, auf Lemnos. μητρός έμης ιότητι κυνώπιδος, ή μ' έθέλησεν 18 κούψαι χωλον έόντα. τότ' αν πάθον άλγεα θυμφ, εὶ μή μ' Εὐρυνόμη τε Θέτις θ' ὑπεδέξατο κόλπω, Εὐρυνόμη θυγάτης ἀψορρόου 'Ωκεανοῖο. τῆσι παρ' είνάετες χάλκευον δαίδαλα πολλά, 400 πόρπας τε γναμπτάς θ' Ελικας κάλυκάς τε καὶ ὅρμους έν σπῆι γλαφυρώ· περὶ δὲ δόος 'Ωκεανοῖο άφοῶ μορμύρων δέεν ἄσπετος οὐδέ τις ἄλλος ήδεεν ούτε θεων ούτε θνητων ανθρώπων, άλλα Θέτις τε καὶ Εὐουνόμη ἴσαν, αῖ μ' ἐσάωσαν. 405 ή νῦν ημέτερον δόμον Έκει τῷ με μάλα χρεώ πάντα Θέτι καλλιπλοκάμω ζωάγρια τίνειν. άλλα σὸ μὲν νῦν οἱ παράθες ξεινήια καλά, όφο' αν έγω φύσας αποθείομαι δπλα τε πάντα." ή, καὶ ἀπ' ἀκμοθέτοιο πέλως αίητον ἀνέστη

396. χυνῶπις scheint hier nur den Begriff der rücksichtslosen Verwegenheit (Tollkühnheit) auszudrücken, ungefähr wie sonst σχέτλιος.

397. χούψαι, wegen seiner Hässlichkeit, deren sie sich schämte.

398. Εὐρυνόμη (die Weitwaltende) scheint eine Bezeichnung des Meeres, und beide Namen (hier und 405) im Grunde nur Ein Wesen anzuzeigen. — Ueber das Verhältniss von Okeanos und Meer vgl. zu Od. z, 508. Die Epanalepsis Εὐρυνόμη θυγάτης hat hier etwas besonders Gemüthliches.

400. δαίδαλα, vgl. δαίδαλον

Odyss. 7, 227.

401. ἔλικες können nach der Etymologie und dem Beiwort γναμπταί — Hymn. in Vener. 163, vgl.
87 f., Ringe oder Armbänder (sonst ψέλια) sein, die sich herumwinden oder schmiegen. — κάλυκες, nach dem Namen etwas Gehöhltes, entweder kelchförmige Ohrgehänge (sonst ἔρματα) oder eine Art Röhren, um die Haarlocken zusam menzufassen (σύριγγες περιλαμβά-νουσαι τοὺς πλοχάμους), vgl. ρ,

52. — Ueber ὅρμος vgl. zu Od. o, 460.

404. οὐθὲ — ἦθεεν, nämlich von meinem verborgenen Aufenthalte. 405. ἴσαν wie Od. δ, 772 (== ν,

170. ψ , 152) = $\tilde{\epsilon}\gamma\nu\omega\sigma\alpha\nu$.

406. $\ddot{\eta}$ $\nu \bar{\nu} \nu$ — $i \kappa \epsilon \iota$ weist auf 395 zurück.

407. πάντα — ζωάγρια (vgl. Od. 3, 462), jeden, d. h. den ganzen, vollen Dank (Lohn) für das gerettete Leben.

409. ὅπλα τε πάντα, vgl. Od. γ , 433 ὅπλ' ἐν χερσὶν ἔχων χαλχήια, wo im folgenden Verse meh-

rere genannt werden.

410. πέλωο αἴητον, Bezeichnung des Hephäustes: das gewaltige Ungeheuer, das furchtbare, entsetzliche Ungethüm. Für die Deutung des dunkeln αἴητος (vgl. φ, 395 θάρος άῆτον) empfiehlt sich am meisten die Ansicht Buttmann's, der es mit αἰνὸς = δεινὸς vergleicht und mit ἄγαμαι in Verbindung setzt; vgl. Od. x, 219 αἰνὰ πέλωοα, ebendas. ι, 190 θαῦμ² ἐτέτυχτο πελώριον. Andere: das schnaufende Ungethüm.

18 χωλεύων ὑπὸ δὲ κνῆμαι δώοντο άραιαί. φύσας μέν δ' απάνευθε τίθει πυρός, όπλα τε πάντα λάρνακ' ές άργυρέην συλλέξατο, τοῖς ἐπονεῖτο· σπόγγω δ' άμφὶ πρόσωπα καὶ άμφω χεῖρ' ἀπομόργνυ 415 αὐχένα τε στιβαρὸν καὶ στήθεα λαχνήεντα, δῦ δὲ χιτῶν, Ελε δὲ σκῆπτρον παχύ, βῆ δὲ θύραζε χωλεύων· ύπὸ δ' αμφίπολοι δώοντο άνακτι χρύσειαι, ζωῆσι νεήνισιν είοιχυῖαι. τῆς ἐν μὲν νόος ἐστὶ μετὰ φρεσίν, ἐν δὲ καὶ αὐδή 420 καὶ σθένος, άθανάτων δὲ θεῶν ἄπο ἔργα ἴσασιν. αί μεν υπαιθα ανακτος εποίπνυον αυτάρ ο έρρων πλησίον, ένθα Θέτις περ, ἐπὶ θρόνου ίζε φαεινοῦ, έν τ' άρα οἱ φῦ χειρί, έπος τ' έφατ', έκ τ' ὀνόμαζεν. .,, τίπτε; Θέτι τανύπεπλε, ίκάνεις ημέτερον δῶ 425 αίδοίη τε φίλη τε; πάρος γε μέν ού τι θαμίζεις. αύδα ό τι φρονέεις τελέσαι δέ με θυμός άνωγεν, εὶ δύναμαι τελέσαι γε καὶ εὶ τετελεσμένον ἐστίν." τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα Θέτις κατὰ δάκου χέουσα , Ήφαιστ', ή άρα δή τις, δσαι θεαί είσ' εν 'Ολύμπω,

430 τοσσάδ' ἐνὶ φρεσὶν ἦσιν ἀνέσχετο κήδεὰ λυγρά, ὅσσ' ἐμοὶ ἐκ πασέων Κρονίδης Ζεὺς ἄλγε' ἔδωκεν;

411. χωλεύων — άραιαι vgl. v, 37. Nach dieser Verbindung ist der Ausdruck πέλωο αἴητον besonders auf das Missverhältniss zwischen dem starken Oberleib (415) und den schmächtigen Beinen zu beziehen.

414. ἀμφὶ πρόσωπα, auf beiden Seiten des Gesichtes, d. h. beide Wangen.

416. θύραζε, d. h. aus der Werkstätte in das Wohngemach.

417. ὑπὸ — ῥώοντο, um ihn zu stützen und seinen mühsamen Gang zu erleichtern, vgl. 421 ὕπαιθα ἄνακτος ἐποίπνυον.

418. stouviat gehört zu den sprachlichen Eigenheiten dieses Buches für tuviat (vgl. zu 0, 5), in

umgekehrter Richtung als 520 εἶχε für das sonstige ἐψκει und φ, 254 εἶχώς für ἐοικώς.

419 f. τῆς ἐν μὲν νόος ἐστί, vgl. zu Od. 9, 556 üher die τιτυσχόμεναι φρεσὶ νῆες der Phäaken. 421. ἔρρων, Schol. διὰ τὴν χω-

λότητα έπαχθως βαδίζων.

427. τετελέσμένον, vgl. zu Od. ε, 90.

429. $\vec{\eta}$ $\alpha \rho \alpha$ zeigt den Ursprung des fragenden $\alpha \rho \alpha$, vgl. ϵ , 421 $\vec{\eta}$ $\delta \alpha$.

431. ὅσσ' ἐμοὶ — Ζεὺς — ἔδωκεν, Zeus als der oberste Geber der Geschicke. Oben 85 wurde die Vermählung der Thetis den Göttern überhaupt zugeschrieben; ω, 60 rühmt sich Hera derselben. έχ μέν μ' άλλάων άλιάων άνδρὶ δάμασσεν, 18 Αλακίδη Πηληι, καὶ ἔτλην ἀνέρος εὐνήν πολλά μάλ' ούκ εθέλουσα. ὁ μεν δή γήραϊ λυγρώ κείται ενί μεγάροις άρημένος άλλα δέ μοι νύν, 435 νίον επεί μοι δακε γενέσθαι τε τραφέμεν τε, έξοχον ήρώων ο δ' ανέδραμεν έρνει ίσος. τὸν μὲν ἐγω θρέψασα φυτὸν ώς γουνῷ ἀλωῆς, νηυσίν επιπροέημα κορωνίσιν Ίλιον είσω Τρωσὶ μαχησόμενον τον δ' ούχ υποδέξομαι αύτις 440 οίκαδε νοστήσαντα, δόμον Πηλήιον είσω. όφρα δέ μοι ζώει χαὶ όρᾶ φάος ἤελίοιο, άγνυται, οὐδέ τί οἱ δύναμαι χραισμῆσαι ἰοῦσα. πούρην ήν άρα οι γέρας έξελον υίες Αχαιών, την αψ έκ χειρων έλετο κρείων Αγαμέμνων. 445 ήτοι ό τῆς ἀχέων φρένας έφθιεν αὐτὰρ Αχαιούς Τρώες έπὶ πρύμνησιν ἐείλεον. οὐδὲ θύραζε είων εξιέναι. τον δε λίσσοντο γέροντες Αργείων, καὶ πολλά περικλυτά δῶρ' ὀνόμαζον. ένθ' αὐτὸς μὲν ἔπειτ' ήναίνετο λοιγὸν ἀμῦναι, 450

432. ἐκ μέν μ' ἀλλάων. Zur Wortstellung vgl. Od. ξ, 452. πὰρ δ' ἄρα μιν Ταφίων. — Nạch Hesiod. Theog. 1004 wurde auch die Nereide Psamathe einem Sterblichen, dem Aiakos, vermählt.

433. ἔτλην — εὐνήν, vgl. Virg. Aen. 3, 324 Nec victoris heri tetigit captiva cubile.

434. πολλά μάλα, Verstärkung zu οὐχ ἐθέλουσα, wie sonst πόλλ ἀέχουσα.

435. ἄλλα δέ μοι νῦν erg. κακὰ γέγονεν oder aus 431 Ζεὺς ἄλγε ἔδωκεν, da auch im folgenden Verse Zeus wieder Subject ist, vgl. Od. α, 244. ξ, 39.

437—443. ἔξοχον — ἐοῦσα ist Wiederholung von 56—62, woraus sich auch die theilweise Anakoluthie erklärt.

444—456. χούρην ἢν ἄρα. Der Anfang dieser Rede schliesst signenau an π, 56. 58 an. Wegen dieser und anderer Wiederholungen, so wie wegen der in der Verbindung von 449 f. mit 451 liegenden Ungevauigkeit wird die ganze Stelle von Aristarchos ſūreingeschoben erklärt. Doch wäre. auch der Uebergang von 443 zu 457 unstreitig zu schroff und unvermittelt.

446. φρένας ἔφθιεν, er verzehrte seine Seele, härmte sich das Herz ab, vgl. α, 491 φθινύθεσκε φίλον κῆρ mit Od. κ, 485 οῖ μευ φθινύθουσε φίλον χῆρ.

448 f. λίσσοντο γέρ., während der Einschliesstng der Achäer in ihr Lager. γέροντες, die Gesandten Odysseus, Aias (und Phoenix).
— ὀνομαζον vgl. ι, 121. 515.

18 αὐτὰς ὁ Πάτροκλον περὶ μὲν τὰ ἃ τεύχεα ἔσσεν, πέμπε δέ μιν πόλεμόνδε, πολὺν δ' ᾶμα λαὸν ὅπασσεν. πᾶν δ' ἦμας μάρναντο περὶ Σκαιῆσι πύλησιν καί νό κεν αὐτῆμας πόλιν ἔπραθον, εὶ μὴ ᾿Απόλλων

455 πολλά κακά φέξαντα Μενοιτίου ἄλκιμον υίόν ἔκταν' ἐνὶ προμάχοισι καὶ Ἑκτορι κῦδος ἔδωκεν. τοὔνεκα νύν τὰ σὰ γούναθ' ἰκάνομαι, αἴ κ' ἐθέλησθα υίεῖ ἐμῷ ἀκυμόρῳ δόμεν ἀσπίδα καὶ τρυφάλειαν καὶ καλὰς κνημῖδας, ἐπισφυρίοις ἀραρυίας,

460 καὶ θώρηχ' ὁ γὰρ ἦν οἱ, ἀπώλεσε πιστὸς ἐταῖρος Τρωσὶ δαμείς ὁ δὲ κεῖται ἐπὶ χθονὶ θυμὸν ἀχεύων." τὴν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα περικλυτὸς ἀμφιγυήεις ,, θάρσει μή τοι ταῦτα μετὰ φρεσὶ σῆσι μελόντων. αὶ γάρ μιν θανάτοιο δυσηχέος ὧδε δυναίμην

465 νόσφιν ἀποχρύψαι, ὅτε μιν μόρος αἰνὸς ἰχάνοι, ὥς οἱ τεύχεα καλὰ παφέσσεται, οἶά τις αὐτε ἀνθρώπων πολέων θαυμάσσεται, ὅς κεν ἴδηται."

ως εἰπων την μεν λίπεν αὐτοῦ, βῆ δ' ἐπὶ φύσας, τὰς δ' ἐς πῦρ ἔτρεψε, κέλευσέ τε ἐργάζεσθαι.

470 φῦσαι δ' ἐν χοάνοισιν ἐείκοσι πᾶσαι ἐφύσων, παντοίην εὖπρηστον ἀυτμὴν ἐξανιεῖσαι,

451. αὐτὰο ὁ — ἔσσεν, nămlich nachdem unterdessen die Noth der Achäer aus Neue gestiegen war, während seine eigene Verweigerung des Beistandes noch fortdauerte.

453. $\pi \epsilon_0 1 \sum \pi \alpha_i \tilde{\eta} \sigma_i \pi \dot{\nu} \lambda \eta \sigma_i \nu$, vgl. π , 698—712; zur Erwähnung des Apollon im Folgenden vgl. π , 849.

458. ἐμῷ ἀχυμόρῳ, Synizese, vgl. ρ, 89 ἀσβέστῳ. οὐδ' υἰόν.

460. ο (δς) γὰο ἦν οἱ, (τοῦτον) ἀπώλεσε π. ἐταίρος. δ geht auf den Panzer als dasjenige wesentliche Stück der Bewaffnung, dessen Verlust unter besonders merkwürdigen Umständen Statt fand und von entscheidenden Folgen war, vgl. π,

804-807. 820 f.

464—466. $\vec{\omega}\delta\epsilon$ — $\dot{\omega}s$, eben so gewiss als. Die Verbindung $\nu \dot{\omega}\sigma \rho \dot{\nu}$ $\dot{\alpha} \dot{m} \dot{\alpha} \dot{\nu} \dot{\alpha} \dot{\nu} \dot{\alpha} \dot{\nu}$ ist prägnant: verbergen und dadurch fern bewahren, getrennt halten. — $\pi \alpha \rho \dot{\epsilon} \sigma \sigma \epsilon \tau \alpha \dot{\epsilon}$ drückt die Gewissheit der Zusage aus. — $\alpha \dot{\nu} \tau \epsilon$, wieder, wie auch die frühern, ebenfalls von Hephästos verfertigten Waffen.

469. Es $\pi \tilde{\nu} \varrho$ Er $\varrho \varepsilon \psi \varepsilon$, wandte, richtete sie in das Feuer, von dem er sie 412 entfernt hatte.

471. παντοίην wird durch die zwei folgenden Verse erklärt. — εὖπρηστον (πρήθω, vgl. zu Od. β, 81) nach Buttmann "von dem in Fülle herausgetriebenen Luftstrom".

18

475

άλλοτε μέν σπεύδοντι παρέμμεναι άλλοτε δ' αὖτε, ὅππως Ἡφαιστός τ' ἐθέλοι καὶ ἔργον ἄνοιτο. χαλκὸν δ' ἐν πυρὶ βάλλεν ἀτειρέα κασσίτερόν τε καὶ χρυσὸν τιμῆντα καὶ ἄργυρον· αὐτὰρ ἔπειτα ϑῆκεν ἐν ἀκμοθέτω μέγαν ἄκμονα, γέντο δὲ χειρὶ ἡαιστῆρα κρατερήν, ἑτέρηφι δὲ γέντο πυράγρην.

ποίει δὲ πρώτιστα σάχος μέγα τε στιβαρόν τε πάντοσε δαιδάλλων, περὶ δ' ἄντυγα βάλλε φαεινήν τρίπλαχα μαρμαρέην, ἐκ δ' ἀργύρεον τελαμῶνα. 480 πέντε δ' ἄρ' αὐτοῦ ἔσαν σάχεος πτύχες αὐτὰρ ἐν αὐτῷ ποίει δαίδαλα πολλὰ ἰδυίησι πραπίδεσσιν.

έν μεν γαῖαν έτευξ', εν δ' οὐρανόν, εν δε θάλασσαν

472. ἄλλοτε δ' αὖτε. Das hierzu erwartete Participium μ εταπαυσμένω, λήγοντι, ὀχνοῦντι (als Gegensatz von σπεύδορτι) wird durch den ganzen folgenden Vers umschrieben. — παρέμμεναι (εξς τὸ oder $\mathring{\omega}_S$ τε), dass er zu Gebote stand.

473. ὅππως — ἔογον ἄνοιτο, wie das Werk vollendet, gefördert wurde, d. h. wie der Fortschritt des Werkes es in jedem Moment erforderte. Die ganze Rüstung lässt der Dichter mit richtigem Tact vor den Augen des Hörers entstehen, statt sie als eine fertige zu beschreiben.

479 Γ. πάντοσε, nach allen Seiten bin, in allen Richtungen. also auch allenthalben. — Ueben άντυξ, der erhöhte Schildrand, vgl. zu ζ, 118. — Das Beiwort τοιπλαzα kann nach seiner Stellung nicht wohl auf drei verschiedene Reife oder Ringe gehen, dergleichen sich λ, 33 zehn fanden, sondern auf Einen dreifachen, aus drei Lagen bestehenden oder an Stärke und Dicke dreien gleichkommenden.

580. ἐχ δέ, parallel mit περὶ δέ, ist ebenfalls auf σάχος zu beziehen = ἐχ τοῦ σάχους δέ, daran aber. Als Verbum ergänze ἐποίησε

aus βάλε.

481. αὐτοῦ σάχεος, am Schilde selbst, im Gegensatz der vorhergenannten Bestandtheile (Aussenwerke) desselben. Die fünf Schichten oder Lagen (πτύχες) waren, wie sich aus υ, 268—272 ergiebt, alle metallen, und zwar die zwei äussersten (die oberste und unterste) aus Erz, die dritte (im Ganzen mittelste) aus Gold, die zwei mittleren, d. h. die in der Mitte befindliche goldene zunächst einschliessenden, aus Zinn. Die goldene scheint besonders fest und undurchdringlich gewesen zu sein.

483. Εν μεν γαζαν έτευξε. Hier beginnt die bis 608 gehende Beschreibung der einzelnen über den Schild vertheilten Bildwerke, vielleicht ursprünglich nur eine Ausführung der vorhergegangenen allgemeinen Andeutungen πάντοσε δαιδάλλων 479 und δαίδαλα πολλά 482, aber in solcher Anschaulichkeit und lebendiger Wahrheit, dass man allen Grund hat anzunehmen, der Dichter habe schon ähnliche Kunstwerke in der Wirklichkeit gesehen und das Gesehene nur in's Schönere ausgemalt. Am passendsten wird man sich aber diese Bilder vertheilt denken, wenn man

18 η έλιον τ' ακάμαντα σελήνην τε πλήθουσαν,

485 ἐν δὲ τὰ τείφεα πάντα, τά τ' οὐφανὸς ἐστεφάνωται,
Πληιάδας θ' 'Υάδας τε τό τε σθένος 'Ωρίωνος
ἄρχτον θ', ἡν καὶ ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν,
ἥ τ' αὐτοῦ στρέφεται καί τ' 'Ωρίωνα δοκεύει,
οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν 'Ωκεανοῖο.

30 ἐν δὲ δύω ποίησε πόλεις μερόπων ἀνθρώπων καλάς. ἐν τῆ μέν ὁα γάμοι τ' ἔσαν εἰλαπίναι τε, νύμφας δ' ἐκ θαλάμων δαΐδων ὕπο λαμπομενάων

nach der sinnreichen Vermuthung von Welcker - genauer ausgeführt und im Einzelnen bestimmt von Pet. Jos. Clemens de Homeri clipeo Achilleo. Bonn. 1844, vgl. Overbeck Geschichte der griech. Plastik S. 49 - annimmt, die über einander gelegten runden und concentrischen Platten des Schildes seien nicht alle gleich gross gewesen, so dass sie einander gedeckt hätten, sondern baben nach der Mitte zu abgenommen, so dass die unterste die grösste, die oberste die kleinste an Umfang war. So war nur diese die Mitte des Schildes. gleichsam den Kern bildende oberste Lage ganz von den auf ihr enthaltenen Bildern ausgefüllt, von den übrigen nur die vorstehenden, bei jeder Schicht schmäler werdenden Ränder oder Ringe, welche - mit Ausnahme der äussersten - um die Bildwerke zu scheiden, in verschiedene Felder eingetheilt waren. Die oberste Platte (die mittlere Rundung) enthielt gleichsam ein Bild des Weltalls, die Erde in einem Umrisse mit dem Meere (θάλασσα els Gegensatz von yaia und oupavós) in der untern Hälfte des Kreises, darüber den Himmel mit den bekannten Sternbildern und zu beiden Seiten die Sonne (als Strahlenrund) und den vollen Mond.

485. τὰ τείρεα πάντα, je ne (die bekannten) Zeichen alle. Dieselbe

deiktische Kraft hat der Artikel im folgenden τό τε σθένος Ωρμωνος.

— τά τε — ἐστεφάνωται — Hesiod. Theogon. 382. — 'Υάδες, die suculae der alten Römer (ein Rudel junger Wildschweine); vgl. überhaupt zu Od. ε, 272—275.

488. Ωρίωνα δοχεύει. Die beiden Gestirne sind nämlich einander zugewandt, daher auch Manilius sagt: Arctos et Orion adversis frontibus ibant (Astronom. 1.502). 490-540. εν δε δύω ποίησε ατέ. Bilder des zweiten Streifens, enthaltend eine Stadt im Frieden (bis 508) und eine im Kriege (509-540). Zu jedem Bilde scheinen drei Gruppen gehört zu haben, und zwar zum ersten: Ein Hochzeitzug nebst einer Andeutung des Hochzeitmahles (ελλαπίναι 491); ein Rechtsstreit vor versammeltem Volke, und ein Urtheilsspruch; zum zweiten: Eine von feindlichem Heere belagerte Stadt; ein Hinterhalt, den die Belagerten den Belagerern gelegt mit ausgestellten Kundschaftern, und eine Schlacht beider Heere. - ev τῆ μέν Gegensatz von τὴν δ' ἐτέρην 509. Die Plurale γάμοι, ελλαπίναι, νύμφας, θαλάμων (Jungfrauengemach) bezeichnen als Gattungsbegriff das oft Vorkommende, wenn auch jedes nur einfach abgebildet war: ebenso brauchten die zuschauenden Weiber (495) nur durch Eine Figur angedeutet zu sein.

ηγίνεον ἀνὰ ἄστυ, πολὺς δ' ὑμέναιος ὀρώρει 18 κοῦροι δ' ὀρχηστῆρες ἐδίνεον, ἐν δ' ἄρα τοῖσιν 495 αὐλοὶ φόρμιγγές τε βοὴν ἔχον αἱ δὲ γυναῖχες 495 ἱστάμεναι θαύμαζον ἐπὶ προθύροισιν ἑκάστη. Ααοὶ δ' εἰν ἀγορῆ ἔσαν άθρόοι ἔνθα δὲ νεῖκος ἀνθώρει, δύο δ' ἀνδρες ἐνείκεον εῖνεκα ποινῆς ἀνδρὸς ἀποφθιμένου. ὁ μὲν εἴγκτο πάντ ἀποδοῦναι, δήμφ πιφαύσχων, ὁ δ' ἀναίνετο μηδὲν ἐλέσθαι 500 ἄμφω δ' ἱεσθην ἐπὶ ἴστορι πεῖραρ ἐλέσθαι. λαοὶ δ' ἀμφοτέρωθεν ἐπήπυον, ἀμφὶς ἀρωγοί κηρυκες δ' ἄρα λαὸν ἐρήτυον. οἱ δὲ γέροντες εῖατ' ἐπὶ ξεστοῖσι λίθοις ἱερῷ ἐνὶ κύκλω, σχῆπτρα δὲ χηρύχων ἐν χέρο' ἔχον ἡεροφώνων. 505

. 493. ἡγίνεον ist dreisylbig zu lesen wie ο, 21 ἡλάστεον. — πολὺς — ὀφώφει — Hesiod. Scut. 274. πολὺς , laut , stark. Ueber den Hochzeitreigen u. s. w. vgl. zu Od. ζ, 28 οῖ κε σ' ἄγωνται.

495. αὐλοὶ φόρμιγγές τε, vgl. zux, 13 αὐλῶν συρίγγων τ' ἐνοπήν. 496. θαύμαζον, Schol. ἐθεῶντο, sahen mit Staunen zu. - ἔνὶ προθύροισιν, Paraphr. ἔμπροσθεν τῶν

3000.
498. Ενείχεον εξνεχα ποινής, nicht ob der Beklagte den Mord wirklich begangen (er war dessen geständig), sondern ob er die gesetzliche Blutsühne schon bezahlt habe. — ἀποφθιμένου — ἀποκταμένου.

499. εύχετο, er versicherte feierlich, betheuerte. — πάντα, Alles, d. h. so viel immer der Andere zu fordern berechtigt sei.

500. $\delta \dot{\eta} \mu \phi$, dem Volke, namentlich dem ihm günstigen Theile desselben.

501. ἄμφω δ' ἐέσθην ετέ., þeide verlangten bei einem Zeugen, d. h. es. auf den Ausspruch eines Zeugen ankommen lassend oder durch Stellung eines Zeugen

Hiade II. 3. Aufl.

(vgl. ψ, 486) das Ziel zu gewinnen, d. h. im Rechtstreit zu siegen. Gerade dadurch aber, dass beide den Zeugenbeweisleisten wollten, wurde die Entscheidung so schwierig; daher sich das Volk in seiner Zustimmung theilte.

502 l. ἀμφοτέρωθεν, indem sich das Volk zu beiden Seiten je um seinen Schützling gruppirte. — γέροντες, die Richter.

504. ἐερῷ ἐγὶ χύκλῳ. Denn der Platz der Volksversammlung und des Gerichtes ist dem Zeus und der Themis heilig, vgl. Od. β, 68 f.

505. σχήπτρα — ἔχον, d. h. sie (die Richter) hatten, wenn sie nun jeder sein Urtheil aussprechen sollten, den Heroldsstab in der Hand, (vgl. ψ , 567 und zu Od. β , 37) und mit diesem (τοῖσιν = συν τοῖσιν, τοίς σχήπτροις = ταυτα έγοντες) erhoben sie sich rasch, schnell einer nach dem andera (ἦισσον wie sonst ἀνήισσον) und thaten wechselnd ihren Ausspruch (wie es mit den zwei Streitenden zu halten sei). In letzter Instanz entschied dann das Volk, ob einer und welcher dieser Aussprüche anzunehmen sei.

18 τοῖσιν ἔπειτ' ἢισσον, ἀμοιβηδὶς δὲ δίχαζον.

κεῖτο δ' ἄξ' ἐν μέσσοισι δύω χρυσοῖο τάλαντα,

τῷ δόμεν δς μετὰ τοῖσι δίχην ἰθύντατα εἴποι.

τὴν δ' ἑτέρην πόλιν ἀμφὶ δύω στρατοὶ εῖατο λαῶν

510 τεύχεσι λαμπόμενοι. δίχα δέ σφισιν ἣνδανε βουλή,

ἢὲ διαπραθέειν ἢ ἄνδιχα πάντα δάσασθαι,

κτῆσιν ὅσην πτολίεθρον ἐπήρατον ἐντὸς ἐέργοι.

οἱ δ' οὔ πω πείθοντο, λόχω δ' ὑπεθωρήσσοντο.

507f. εν μέσσοισι erg. τοῖς δικασταίς. - κείτο, praemium propositum erat. — τῷ, demjenigen aus den Richtern. — δίκην — εἴποι = δικάσειε. Auf die Richter weist entschieden der Ausdruck łθύντατα (auch der Superlativ), und δίκην είπεῖν vom Spruche des Richters findet sich auch bei Apollonius Rhod. δ, 1201 ώς τὰ πρώτα δίκης ἀνὰ πείρατ' ἔείπεν 1θείης. Für die geschickte Lösung der schwierigen Frage, welche durch gewöhnliche Handhabung der Rechtspflege nicht entschieden werden konnte, war ein ausserordentlicher, ohne Zweisel vom Volke selbst zuzusprechender Preis ausgesetzt, zwei Talente, woran vielleicht jeder der Streitenden Eines beitragen musste. Das Goldtalent bei Homer wird übrigens auf nur zwei attische Drachmen geschätzt; vgl. zu ı, 122,

509. την δ' έτέρην πόλιν. Gegenstück des vorigen Bildes, wobei die zwei Heere (das der Belagerer und das der Belagerten) nur mit Rücksicht auf den Gesammtinhalt des ganzen Bildes gleich von Anfang an genannt werden; wirklich sichtbar werden sie einander gegenüber erst in der dritten Gruppe, während vorher nur abwechselnd das eine oder andere auf der Scene erscheint; doch mag vielleicht schon in der ersten Gruppe das eingeschlossene Heer der Belagerten irgendwie angedeutet gewesen sein.

510. δίχα δέ σφισιν ηνδανε βουλή ατέ. (vgl. Od. γ, 150) ist nach der Natur der Sache auf die Belagerer (die auch im vorigen Verse vorzüglich gemeint sind) zu beziehen: Getheilt (zwiefach) war ihr Rathschlag (Plan), entweder die Stadt zu zerstören oder Alles (das ganze bewegliche Eigenthum der belagerten Städter) zur Hälfte zu theilen (zwischen sich und jenen), und demgemäss eröffneten sie den Belagerten die Wahl zwischen dem einen und andern. Es war, wie es scheint, ein alter Kriegsbrauch, auf diese Art durch freiwillige Abtretung des halben Eigenthums den Abzug eines belagernden Heeres zu erkaufen, wie auch Hektor x, 117 -120 den Gedanken, auf diesem Wege die Feindseligkeiten zwischen den Achäern und seinem Volke beizulegen, bei sich überlegt.
513. οἱ δ' οὔ πω πείθοντο,

jene aber (die Städter) willfahrten noch nicht, ergaben sich uicht unter Annahme der vorgeschlagenen Gittertheilung, sondern rüsteten sich zu einem Hinterhalte ($\lambda \delta \chi \omega = \epsilon l s$ $\lambda \delta \chi \omega r$), den sie den Belagerern legen wollten, um ihnen die bisher gemachte Beute (Viehheerden) wieder abzunehmen. Während sie also die Stadt den Weibern, Minderjährigen und Greisen zur Vertheidigung überliessen (vgl. 3,517—522), zogen sie selbst aus (516 of δ^* $\delta \omega \omega$) und legten sich in den Hinterhalt am Flusse, wo die Feinde

τείγος μέν δ' άλογοί τε φίλαι καὶ νήπια τέχνα 18 δύατ' έφεσταότες, μετά δ' ἀνέρες οθς έχε γῆρας. 515 οί δ' ίσαν. ήρχε δ' άρα σφιν Άρης καὶ Παλλάς Αθήνη, άμφω χρυσείω, χρύσεια δὲ είματα ξσθην, καλώ καὶ μεγάλω σύν τεύχεσιν ώς τε θεώ περ, αμφίς αριζήλω· λαοί δ' υπολίζονες ήσαν. οί δ' ότε δή δ' εκανον όθι σφίσιν είκε λοχησαι, 520 έν ποταμώ, όθι τ' άρδμος έην πάντεσσι βοτοίσιν, ένθ' ἄρα τοί γ' εζοντ' είλυμένοι αίθοπι χαλκῷ. τοῖσι δ' ἔπειτ' ἀπάνευθε δύω σποποὶ είατο λαῶν, δέγμενοι δππότε μηλα ίδοίατο καὶ Ελικας βούς. οί δὲ τάχα προγένοντο, δύω δ' αμ' ξποντο νομῆες 525 τερπόμενοι σύριγξι· δόλον δ' οὖ τι προνόησαν. οί μεν τὰ προϊδόντες ἐπέδραμον, ώχα δ' ἔπειτα τάμνοντ' άμφὶ βοῶν ἀγέλας καὶ πώεα καλά άργεννέων δίων, κτείνον δ' επί μηλοβοτήρας. οί δ' ώς οὐν ἐπύθοντο πολύν κέλαδον παρά βουσίν 530 ελράων προπάροιθε καθήμενοι, αὐτίκ' ἐφ' ἵππων

ihre Heerden tränken mussten (521f. ἐν ποταμῷ — χαλκῷ).

515. ἐφεσταότες. Das Masculinum, weil durch beide vorhergehende Nomina (ἄλοχοι, τέχνα) Personen bezeichnet werden.

517. έσθην für είσθην = είμέ-

νοι ήσαν.

518. σὺν τεύχεσιν. Auch die Waffen waren schön und ausgezeichnet, wie es Göttern ziemte.

519. ὑπολίζονες, etwas kleiner, also auch nicht so deutlich und bestimmt ausgeprägt (ἦττον ἀρίζηλοι). Das zu allgemein verkleinernde ὀλίζονες soll durch ὑπό etwas gemildert werden.

520. είχε nach Bekker von εξκειν weichen, auch = ενδέχεσθαι, προχωρείν (gelegen sein, gut an-

gehen).

523. τοῖσι δ' — εΐατο. Die im Hinterhalte Liegenden stellten zwei Späher aus in einiger Entfernung von ihrem Standorte (ἀπάνευθε λαῶν), welche das Herannahen der Heerden erspähen und ihnen melden sollten.

525. of $\delta \xi$, d. i. die $\beta o \tilde{v} \varsigma$ mit

den unlois.

526. τεοπόμενοι — προνόησαν. Im Blasen ihrer Schalmeien vertieft, merkten die Hirten nichts vom Hinterhalt, bis sie davon überfallen und umzingelt waren.

528. τάμνοντ' ἀμφὶ, vgl. zu Od. λ, 402 βοῦς περιταμνόμενον ἢδ' οἰῶν πώεα καλά: sie schnitten durch Umzingelung ab.

529. μηλοβοτῆρας, wie vorher 525 νομῆες, Hirten überhaupt.

530. of $\delta \xi$, im Gegensatz von 527 of $\mu \xi \nu$: die Feinde, welche noch überlegten, wie sie der Hartmäckigkeit der Belagerten beikommen könnten.

531. ελράων (Schol. των βου-

15*

18 βάντες ἀερσιπόδων μετεκίαθον, αἰψα δ' ἵκοιτο.
στησάμενοι δ' ἐμάχοντο μάχην ποταμοῖο παρ' ὄχθας,
βάλλον δ' ἀλλήλους χαλκήρεσιν ἐγχείησιν.

535 εν δ' έφις, εν δε κυδοιμός όμίλεον, εν δ' όλοὴ κήφ ἄλλον ζωὸν έχουσα νεούτατον, ἄλλον ἄουτον, ἄλλον τεθνηῶτα κατὰ μόθον Ελκε ποδοῖιν εἶμα δ' ἔχ' ἀμφ' ὤμοισι δαφοινεὸν αἵματι φωτῶν. ὧμίλευν δ' ὧς τε ζωοὶ βροτοὶ ἢδ' ἐμάχοντο,

540 νεκρούς τ' αλλήλων έρυον κατατεθνηιώτας.

εν δ' ετίθει νειον μαλαχήν, πίειραν ἄρουραν, εύρεῖαν τρίπολον πολλοὶ δ' ἀροτῆρες εν αὐτῆ ζεύγεα δινεύοντες ελάστρεον ένθα καὶ ένθα. οἱ δ' ὁπότε στρέψαντες ἰκοίατο τέλσον ἀρούρης, τοῖαι δ' ἔχεις ἐν καρὰ δέχεις κιλιπδέρο οἴνου.

545 τοῖσι δ' ἔπειτ' ἐν χερσὶ δέπας μελιηδέος οἶνου δόσκεν ἀνὴρ ἐπιών· τοὶ δὲ στρέψασκον ἀν' ὄγμους,

λευτηρίων oder ἀγορῶν) προπάροιθε, vor dem Versammlungsplatz, dem Sammelplatze des Volkes im Lager, o. Ž. im Vordergrunde desselben. Vgl. λ, 807 ἴνα σφ' ἀγορή τε θεμιέ τε ἤην. Der Plural εἰράων scheint für den Singular zu stehen, wie auch ἀγοραί, vgl. zu Od. θ, 16.

532. Γκοντο, die in Einen Moment zusammengesasste Wirkung von μετεκίαθον, welches eine Dauer, das sortwährende Nacheilen (vgl. λ, 635 νεμέθοντο) be-

zeichnet.

533 Γ. στησάμενοι - έγχείησιν,

vgl. zu Od. 1, 54f.

535—538. ἐν δ' ἔρις — φωτῶν = Hesiod. Scut. Herc. 156—159, nur mit dem Verbum ἐθύνεον. Vgl. zu ε, 593 ἡ μὲν ἔχουσα zuδοιμόν.

536. ἔχουσα, welche in ihrer Gewalt hatte, sich bemächtigt hatte. Der folgende Accusativ ἄλλον ἄουτον (d, 540 ἀνούτατος) hängt auch von ἔχουσα ab, aber nur durch ein Zeugma, = ἐῶσα, indem sie ihn einstweilen noch verschonte und

für ein anderes Mal aufsparte. — ελκε für ελκουσα, veränderte Construction.

538. ἔχε erg. χήρ. — δαφοινεόν Schol. φόνου πλῆρες, σφόδρα φοινιχόν.

539. ὑμίλευν, nämlich die Bilder alle in dieser Gruppe.

541—572. ἐν ο' ἐτίθει. Drittes Bild wieder in drei Gruppen, enthaltend Vorstellungen aus dem Landleben — Plügen, Ernte mit Schnittern und Weinlese —, welche die drei Jahreszeiten, Frühling, Sommer und Herbst, repräsentiren. — Zu νειὸν und τριπολον vgl. z, 353 und Od. ε, 127.

543. ελάστρεον Frequentativform von ἤλαυνον. — ἔνθα καὶ ἔνθα, hinauf und hinunter, vorwärts und rückwärts; denn es wa-

ren mehrere Pflüge.

544. ὁπότε στρέψαντες Ικοίατο τ. ἀ., so oft sie, gewendet (nachdem sie am hintern Eade des Ackers den Pflug umgewandt hatten), an die (vordere) Grenze (den Ausgangspunct) gekommen waren.

546. ἐπιών, an sie herangehend,

550

555

560

ίέμενοι νειοῖο βαθείης τέλσον ίκέσθαι. ή δὲ μελαίνετ ὅπισθεν, ἀρηρομένη δὲ ἐφίκει χρυσείη περ ἐοῦσα τὸ δὴ πέρι θαῦμα τέτυκτο.

ἐν δ' ἐτίθει τέμενος βαθυλήιον ἔνθα δ' ἔριθοι ἤμων οξείας δρεπάνας ἐν χερσὶν ἔχοντες.
δράγματα δ' ἄλλα μετ' ὄγμον ἐπήτριμα πῖπτον ἔραζε, ἄλλα δ' ἀμαλλοδετῆρες ἐν ἐλλεδανοῖσι δέοντο.
τρεῖς δ' ἄρ' ἀμαλλοδετῆρες ἐφέστασαν αὐτὰρ ὅπισθεν παῖδες δραγμεύοντες, ἐν ἀγκαλίδεσσι φέροντες, ἀσπερχὲς πάρεχον. βασιλεὺς δ' ἐν τοῖσι σιωπῆ σκῆπτρον ἔχων ἑστήκει ἐπ' ὄγμου γηθόσυνος κῆρ.
κήρυκες δ' ἀπάνευθεν ὑπὸ δρῦῖ δαῖτα πένοντο, βοῦν δ' ἱερεύσαντες μέγαν ἄμφεπον αἱ δὲ γυναῖκες δεῖπνον ἐρίθοισιν λεύκ' ἄλφιτα πολλὰ πάλυνον.

έν δ' ετίθει σταφυλήσι μέγα βρίθουσαν άλωήν καλήν χουσείην μέλανες δ' άνὰ βότουες ήσαν,

sich ihnen nähernd, um sie gleichsam zu bewillkommen. — στρέψα-σχον ἀν' ὅγμους, sie wandten sich (wieder und nun in umgekehrter Richtung) durch die Furchen hin, den Furchen entlang, also feldeinwärts.

547. *lέμενοι* — *izέσθαι*, d. h. um bald wieder des ihnen winkenden Trunkes theilhastig zu werden.

548. ἡ δὲ (ἄρουρα) μελαίνετ '
ὅπισθεν, der Grund des gepflügten Ackers färbte sich schwarz oder wurde dunkel hinter dem Pfluge her. Ein Merkmal der täuschenden Nachahmung der Natur.

549. χουσείη — ξοῦσα, weil die Schicht dieses Bildes ganz aus Gold war; daher ist auch der Weingarten 561 f. von Gold. — Ζυ πέρυ βαῦμα τέτυπτο vgl. Od. Φ, 281 πέρυ γὰρ δολόψτα τέτυπτο und ebendas. γ, 95.

550. τέμενος. Das einem König (556 βασιλεύς) angewiesene Landstück war voraus geeignet, als Mu-

ster eines schönen Saatfeldes abgebildet zu werden.

552. δράγματα δ' ἄλλα πτέ., vgl. zu II. λ, 68 f. Der ξοιθοι sind dreierlei, Schnitter, Garbenbinder und Knaben, welche das Geschnittene aufheben und den Bindera eifrig darreichen. — μετ' όγμον, der Reihe nach, in Schwade gereiht

557. ξπ' ὄγμου, am Schwad, d. h. je auf dem Puncte, wo sich gerade die Schnitter befanden.

559. at δε γυναίχες. Die Weiber thun noch das Letzte, um das Mahl zum Genusse fertig zu machen (vgl. zu Od. ξ, 77): sie streuen reichlich Mehl auf das Fleisch, zum Mahl für die Arbeiter. — Ueber δείπνον (hier Appositionsaccusativ der zu γ, 50 f. erklärten Art) vgl. zu λ, 86.

562. ἀνά, durch den Weingarten hin, an den Reben. Ebensosind beim folgenden ἐστήκει eigentlich die Reben als Subject zu denken.

18 έστήχει δε κάμαξι διαμπερές άργυρέησιν. άμφὶ δὲ χυανέην κάπετον, περὶ δ' Ερχος έλασσεν 565 κασσιτέρου· μία δ' οίη άταρπιτὸς ήεν ἐπ' αὐτήν, τῆ νίσσοντο φορῆες, ὅτε τρυγόφεν άλωήν. παρθενικαί δέ και ήίθεοι άταλά φρονέοντες πλεκτοῖς ἐν ταλάροισι φέρον μελιηδέα καρπόν. τοϊσιν δ' εν μέσσοισι πάις φόρμιγγι λιγείη 570 ίμερόεν κιθάριζε, λίνον δ' ύπὸ καλὸν ἄειδεν λεπταλέη φωνή τοὶ δὲ ξήσσοντες άμαρτή μολπῆ τ' ὶνγμῷ τε ποσὶ σχαίροντες Εποντο. έν δ' άγέλην ποίησε βοών όρθοπραιράων. αί δε βόες γρυσοίο τετεύγατο κασσιτέρου τε,

563. zάμαξι, vgl. Plin. Hist. nat. 17, 24, 36 Viti adminicula addenda, quae scandat apprehensa, si

maiora sint.

564. $\alpha \mu \varphi i - \pi \epsilon \rho i$ gehören beide zu ἔλασσεν, vgl. zu ρ, 4. 6 und μ, 5 αμφὶ δὲ τάφρον ἤλασαν. — · Bemerkenswerth ist Stoff und Farbe des Grabens (χυανέην), da in der übersichtlichen Angabe der Metalle 474f. der Blaustahl (χύανος) nicht genannt ist.

565. ἐπ' αὐτήν, über denselben (den Weinberg) bin, durch denselben. Die Träger wandeln wie bei uns auf einem einzigen schmalen Pfade, während die übrigen Weinleser durch die Reben zerstreut sind.

567. ἀταλὰ φρονέοντες, vgl. ζ,

400 αταλάφρων.

570. λίνον, eigentlich ein Klagegesang (allivos aus dem semitischen אי לנף, wehe uns) um einen frühverstorbenen Jüngling (vgl. Herodot. 2, 79. Pausan. 9, 29, 6-9), worunter ursprünglich die scheidende schöne Jahreszeit scheint verstanden gewesen zu sein; dann auch bei freudigen Anlässen und Volksfesten gesungen.

571. τοὶ δέ, die andern Jünglinge und Mädchen. — δήσσοντες

άμαρτη erg. τὸ πέδον, simul terram pulsantes. Sie folgen dem Liede, indem sie in tactmässigem Tritte sich tanzend fortbewegen. Vgl. Apollon. Rhod. 1, 536-539 ωστ' ήίθεοι — φόρμιγγος ύπαὶ περί βωμον ομαρτή ξμμελέως χραιπνοίσι πέδον ψήσσωσι πόδεσσιν.

572. μολπη τ' λυγμφ τε εποντο, sie folgten ihm, begleiteten ihn mit dem tanzenden Schritt und Gejauchz (Gejodel), womit sie wohl einzelne von dem Vorsänger angegebene Töne mit lang aushaltender Stimme als Refrain wiederholten.

573-606. Vierte Bilderreihe, grösstentheils aus dem Gebiete des Hirtenlebens genommen, und zwar erstens von einer Rinderheerde, zweitens von einer Schafheerde. Das Bild der erstern bietet zwei Gruppen, die Heerde, wie sie zahlreich unter vier Hirten und mit neun Hunden auf die Weide zieht; und den Ueberfall derselben durch zwei Löwen, wobei ein Stier zerfleischt wird. — χουσοίο — χασ-σιτέρου τε. Ein Theil aus Gold, andere aus Zinn - braune (röthliche) und weisse.

μυχηθμώ δ' από κόπρου έπεσσεύοντο νομόνδε πάρ ποταμόν κελάδοντα, παρά φοδανόν δονακήα. γρύσειοι δὲ νομῆες αμ' ἐστιγόωντο βόεσσιν τέσσαρες, εννέα δέ σωι κύνες πόδας άργοι Εποντο. σμερδαλέω δε λέοντε δύ' εν πρώτησι βόεσσιν ταύρον ερύγμηλον εχέτην ό δε μακρά μεμυκώς 580 έλκετο τον δε κύνες μετεκίαθον ήδ' αίζησί. τω μέν άναρρήξαντε βοός μεγάλοιο βοείην έγκατα καὶ μέλαν αξμα λαφύσσετον οἱ δὲ νομῆες αύτως ενδίεσαν ταγέας κύνας οτρύνοντες. οί δ' ήτοι δακέειν μεν απετρωπώντο λεόντων, 585 ίσταμενοι δε μαλ' εγγύς ύλακτεον έκ τ' αλέοντο. έν δὲ νομὸν ποίησε περικλυτὸς ἀμφιγυήεις,

έν καλή βήσση, μέγαν οἰών άργεννάων, σταθμούς τε κλισίας τε κατηρεφέας ίδὲ σηκούς.

575. μυχηθμῷ, wodurch sich ihre Lust, aus dem Stall in's Freie zu kommen, zu erkennen giebt; dieselbe drückt sich auch in allen ihren Bewegungen aus. — ἀπὸ κόπρου, vgl. Od. z, 411 ελθούσας ές κόπρον, ξπην βοτάνης κορέσωνται.

576. παρ ποταμόν — παρά δογαχῆα. Gewissermassen ein εν διὰ δυοίν, indem die erste allgemeinere Ortsangabe durch die zweite näher bestimmt wird, s. v. a. neben dem schwanken Röhricht des rauschenden Flusses hin, vgl. &, 154 ξξ Οὐλύμποιο ἀπὸ ὁίου.

579. εν πρώτησι βόεσσιν. Da man aus dem Folgenden sieht, dass die Hirten dem Stiere zu Hülse kommen (μετεχίαθον), so muss man sich diese πρώται βόες wohl auf der rechten Seite der Gruppe, die Hirten und die übrige Heerde aber in der Mitte und auf der linken Seite derselben denken.

580. ἐρύγμηλος zunächst von

ξουγμός (ξουγείν), das Gebrüll.
 581 ff. έλκετο, von den Löwen.
 βοείην = ρ, 389. – Zu λα-

φύσσετον vgl. x, 364 διώχετον.

584. αυτως, sonst, nichts weiter als, lediglich; denn sie fürchteten sich, selbst hinter die Löwen zu

585. δακέειν μὲν ἀπετρωπῶντο λεόντων. Eine, wenn auch grammatisch etwas harte, doch für die lebendige Anschauung sehr bezeichnende Verbindung: zu beissen zwar (zum Beissen), d. h. wenn es an's Beissen ging oder wenn sie hätten anbeissen sollen, wandten sie sich (jedes Mal) weg von den Löwen, indem sie, wenn sie ihnen näher kamen, zurückschraken.

586. ύλάχτεον ἔχ τ' ἀλέοντο. Durch das letzte Verbum wird der Begriff von ἀπετρωπώντο noch einmal wiederholt: sie bellten und wichen zugleich aus, ὑλάκτεον καί περ έξαλεόμενοι.

587 f. νομὸν — μέγαν. Auch diesem Theile muss eine den vorigen Gruppen entsprechende Ausdehnung beigemessen werden.

589. σταθμούς — σηχούς, diese zur Rechten oder Linken im Hintergrunde der Heerde selbst. - έν δὲ χορὸν ποίκιλλε περικλυτὸς ἀμφιγυήεις,
τῷ ἴκελον οἰόν ποτ ἐνὶ Κνωσῷ εὐρείη
Δαίδαλος ἤσκησεν καλλιπλοκάμφ Δριάδνη.
ἔνθα μὲν ἤίθεοι καὶ παρθένοι ἀλφεσίβοιαι
ωὐχεῦντ, ἀλλήλων ἐπὶ καρπῷ χεῖρας ἔχοντες.
τῶν δ' αἱ μὲν λεπτὰς ὀθόνας ἔχον, οἱ δὲ χιτῶνας
εῖατ ἐυννήτους, ἦκα στίλβοντας ἐλαίψ
καὶ δ' αἱ μὲν καλὰς στεφάνας ἔχον, οἱ δὲ μαχαίρας

σταθμοί sind wohl ganze Gehöfte, als Aufenthalt für Hirten und Heerden, κλισίαι, Hütten für die Hirten (daher κατηφεφέες), σηκοί, unbedeckte Gehege für die Heerden.

590—606. ἐν δὲ χορὸν ποίκιλλε. Ein Reigen- oder Tanzplatz (χο-ρός, vgl. Od. θ, 260. μ, 4. 318) mit Jünglingen und Jungfrauen, die künstliche (verschlungene) Tanze aufführen. Nach der ganzen Oekonomie des Schildes und der Bildergruppen müsste dieses Bild zur vierten Reihe (573-589) mit Vorstellungen aus'dem Hirtenleben gehören, zu welchem aber der Gegenstand sich ganz fremdartig verhält: während auf der andern Seite Tanzende auch schon 494 und 571 f. aufgeführt sind. Zudem sind bei allen Tänzen, die sonst bei Homer erwähnt werden, die tanzenden Personen alle von Einem Geschlecht, nicht wie hier von beiden Geschlechtern gemischt. Endlich wird durch das hier 590 gebrauchte Verbum nolxille die Symmetrie der übrigen Darstellung auch in so fern gestört, als sonst immer in der Beschreibung der Bilder jeder Abtheilung auch bei verschiedenen Gruppen von der Arbeit des Hephästos nur Ein und dasselbe Verbum gebraucht ist, nämlich 483 žrevše von der Mittelrundung; 490 ποίησε vom ersten Ringe; 541, 550 und 561 ἐτίθει von den Bildern des zweiten Ringes, 573 und 587 von den folgenden dritten wieder ποίησε,

endlich 607 wieder Erther vom äussersten Ringe. Darum dürfte wohl dieser Theil des Bildwerkes mit Clemens als eine spätere Erweiterung zu betrachten sein. Ueber einen andern untergeordneten Grund zu dieser Annahme vgl. zu 597.

591. τῷ ἔκελον κτέ. Durch Verweisung auf das den Hörern bekanntere, von vielen gesehene Werk des Dädalos (des Künstlers) soll das von Niemanden gesehene Werk des Hephästos anschaulich gemacht werden. Uebrigens scheint diese Sage vom Tanzplatz der Ariadne (Pausanias 9, 40, 3 sah ihn bei den Knossiern in weissem Stein abgebildet) eine Variation der Sage vom Labyrinth, dessen Homer nirgends erwähnt.

593. ἔνθα, auf diesem Reigenplatze. — ἀλφεσίβοιαι, d. i. βόας εἰς τιμὴν εὐρίσχουσαι.

594. ἀλλήλων — ἔχοντες, d. h. doch wohl: alle Jünglinge auf der einen, alle Mädehen auf der andern Seite; vgl. übrigens Hymn. in Apoll. 194—199.

596. εΐατο = εἰμένοι ἦσαν νοπ εννυμι. = ἦνα στίλβοντας ἐλαίφ, νηι. Οd. γ, 408 λευχοὶ ἀποστίλβοντες ἀλείφατος (ξεστοὶ λίθοι). Vielleicht wurde der Faden dieser Gewebe wirklich bei der Zubereitung mit Oel besprengt, um ihm einen Glanz zu geben: welche Vermuthung Povelsen auch auf Od. η, 107 anwendet.

597. στεφάνας, vgl. Od. β, 120

610

είνον γουσείας έξ άργυρέων τελαμώνων. 18 οί δ' ότε μεν θρέξασκον επισταμένοισι πόδεσσιν δεία μάλ', ώς ότε τις τρογόν άρμενον εν παλάμησιν 600 έζομενος χεραμένο πειρήσεται, αί κε θέησιν. 112 άλλοτε δ' αὐ θρέξασκον ἐπὶ στίγας άλλήλοισιν. πολλός δ' ίμερόεντα χορόν περιίσταθ' όμιλος τερπόμενοι μετά δέ σφιν εμέλπετο θείος αοιδός φορμίζων δοιώ δε κυβιστητήρε κατ' αὐτούς 605 μολπής εξάργοντος εδίνευον κατά μέσσους. έν δ' ετίθει ποταμοΐο μέγα σθένος 'Ωπεανοίο

άντυγα πὰρ πυμάτην σάκεος πύκα ποιητοῖο.

αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τεῦξε σάκος μέγα τε στιβαρόν τε, τευξ' άρα οι θώρηκα φαεινότερον πυρός αὐγῆς, τεύξε δέ οι κόρυθα βριαρήν, κροτάφοις άραρυζαν, καλήν δαιδαλέην, έπὶ δὲ γρύσεον λόφον ήμεν, τεύξε δέ οι κνημίδας ξανού κασσιτέροιο.

αὐτὰρ ἐπεὶ πάνθ' ὅπλα κάμε κλυτὸς ἀμφιγυήεις, μητρός Αχιλλήος θήκε προπάροιθεν ἀείρας. 615 ή δ' ίρηξ ως άλτο κατ' Οθλύμπου νιφόεντος, τεύγεα μαρμαίροντα παρ' Ήφαίστοιο φέρουσα.

ξυστέφανος Μυχήνη. Der Gebrauch der μάχαιραι beim Tanze scheint ein spaterer, speciell kretischer (über: den homerischen Gebrauch von μάχαιρα vgl. zu γ, 271). Da-her wurden diese zwei Verse schon von Aristophanes und Aristarchos verworfen.

599. ότὲ μὲν θρέξασχον bezeichnet, wie die folgende Vergleichung ώς ὅτε - θέησιν zeigt, den Rundtanz, dagegen 602 3065aaxov Enl στίγας den Reihentanz: sie hüpften gereiht, in Reihen gegen einander, vgl. zu β, 687.

601. πειρήσεται - θέησιν, wobei er ihr die grösste Schnelligkeit zumuthet, deren sie überhaupt fähig ist. — πειρασθαι hier mit dem Accusative ines Substantivs, Od. &, $119 = \omega$, 238 nur mit dem eines Pron. adi. neutr.

604. μετά δέ σφιν, d. h. innerhalb des Chors sitzt oder steht der Kitharspieler. Eben da befanden sich die χυβιστητήρες, eine Art Gaukler, die besonders in Kreta einheimisch waren und ihre Geberden und Bewegungen ohne Zweifel nach der Musik (und dem Gesange) einrichteten. Die Worte μετά - gooulcor sind aus Athenaus, hier wieder aufgenommen, da sie Aristarchos in die Odyssee &, 18 verwiesen hatte. Vgl. zu Od. &, 17 - 19 und als Gegenstück zu unserer Stelle Hymn. in Apoll. 200 f.

608. ἄντυγα πὰο πυμάτην, 20äusserst, zunächst am Rande, vgl. zu ζ, 118.

613. έανοῦ χασσιτέροιο, vgl. zu y, 385.

11

ηως μεν προκόπεπλος απ' Ώκεανοῖο φοάων ώονυθ', εν' αθανάτοισι φόως φέροι ήδε βροτοίσιν. ή δ' ές νηας ίχανε θεού πάρα δώρα φέρουσα. εύρε δὲ Πατρόκλω περικείμενον ον φίλον υίόν 5 κλαίοντα λιγέως πολέες δ' άμφ' αὐτὸν εταῖροι μύρονθ'. ή δ' εν τοισι παρίστατο δία θεάων, έν τ' άρα οἱ φῦ χειρί, έπος τ' έφατ', έκ τ' ονόμαζεν. ,τέχνον εμόν, τοῦτον μεν εάσομεν αγνύμενοί πεο κείσθαι, έπεὶ δή πρώτα θεών ίστητι δαμάσθη. 10 τύνη δ' Ήφαίστοιο πάρα κλυτά τεύγεα δέξο, καλά μάλ', οί' ού πώ τις άνηρ ώμοισι φόρησεν." ως άρα φωνήσασα θεά κατά τεύχε' έθηκεν πρόσθεν 'Αχιλλήος' τὰ δ' ἀνέβραχε δαίδαλα πάντα. . Μυρμιδόνας δ' άρα πάντας έλε τρόμος, οὐδέ τις έτλη 15 άντην είσιδέειν, άλλ' έτρεσαν. αὐτὰρ 'Αχιλλεύς

Die vier nun folgenden Bücher können zusammen als der Gesang von Achill's Aussöhnung und Rache bezeichnet werden. Das neunzehnte insbesondere enthält den unentbehrlichen Uebergang von den Zurüstungen der frühern und namentlich des achtzehnten zu den nachher geschilderten Kämpfen des Achilleus, auf welche der Hörer schon lange gespannt ist. Es fehlt auch nicht an zahlreichen Zurückweisungen auf die frühern Gesänge, nicht nur in Betreff der bekannten Hauptsage, sondern auch in speciellern und weniger wesentlichen Puncten, in denen eine gewisse Absichtlichkeit zu erkennen ist, vgl. 47-53. Mag daher auch dieser Gesang zum Theil spätern Ursprunges sein, so ist ihm doch seine Stellung zu den übrigen Büchern vom Ordner des Ganzen planmässig angewiesen worden. Eigenthümliche und für die

Erklärung schwierige Ausdrücke sind αλοτοπεύειν 149 und ακμηνος 163.

3. Es vñas, d. h. in den Ring oder Halbkreis der Schiffe, vgl. 42 νεῶν έν αγώνι.

4. Πατρόχλω περιχείμενον, vgl.

284 άμφ' αὐτῷ χυμένη.

6. εν τοίσι παρίστατο erg. αυτῷ, sie trat in ihrer Mitte, vor ihnen zu ihm hin, an seine Seite, vgl. σ, 70.

9. ἐπεὶ δὴ πρῶτα, vgl. α, 235. 13. τα δε geht nicht auf τεύγεα im vorigen Verse, sondern ist Vorläufer zu δαίδαλα πάντα: da erklirrten alle die Wundergebilde.

14. πάντας ελε τρόμος, nicht über die Erscheinung der Thetis, noch eigentlich den blossen Anblick der Waffen, sondern mehr vor dem Geklirr derselben, das ihrem göttlichen Ursprung entsprechend war.

ώς είδ', ώς μιν μαλλον έδυ χόλος, εν δέ οι όσσε δεινον ύπο βλεφάρων ώς εί σέλας έξεφάανθεν τέρπετο δ' εν γείρεσσιν έχων θεοῦ άγλαὰ δώρα. αὐτὰς ἐπεὶ φρεσὶν ἦσι τετάρπετο δαίδαλα λεύσσων, αὐτίκα μητέρα ἡν ἔπεα πτερόεντα προσηύδα. 20 ,μητερ εμή, τὰ μεν ὅπλα θεὸς πόρεν οδ' ἐπιεικές έργ' έμεν άθανάτων, μηδέ βροτον άνδρα τελέσσαι. νῦν δ' ήτοι μεν έγω θωρήξομαι άλλα μάλ' αίνως δείδω μή μοι τόφρα Μενοιτίου άλκιμον υίόν μυῖαι καδδύσαι κατά γαλκοτύπους ώτειλάς 25 εὐλὰς ἐγγείνωνται, ἀεικίσσωσι δὲ νεκρόν έκ δ' αίων πέφαται -, κατά δὲ χρόα πάντα σαπήη." τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα ,,τέχνον, μή τοι ταῦτα μετά φρεσὶ σῆσι μελόντων. τῶ μέν ἐγώ πειρήσω άλαλκεῖν άγρια φῦλα, 30 μυίας, αί δά τε φωτας άρηιφάτους κατέδουσιν. ήν περ γάρ κῆταί γε τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτόν, αίεὶ τῶδ' ἔσται γοως ἔμπεδος, ἢ καὶ ἀφείων.

16 f. ὡς εἰδ', ὡς μιν μᾶλλον ἔδυ χόλος. Der Abblick der Wafen entzündete in ihm immer mehr die Kampflust, also auch den Zorn (χόλος) über die Troianer (Hektor), die den Patroklos getödtet hatten. — ἐν δέ οἰ. ἐν ist mehr Adverbium, als Präposition, so dass οἰ zu ἔξεφάανθεν zu ziehen ist; natürlicher ist es Οἰ. χ, 247 ἐν δέ οἱ ὄσσε δαχουόφιν π ὶ μπλαντο.

18. ἐν χείοεσσιν ἔχων, vgl. Virg. Aen. 8, 619 f. Miraturque interque manus et brachia versat Terribilem cristis galeam flammasque vomentem cet.

19. τετάρπετο — λεύσσων, vgl. Od. υ, 59 κλαίουσα κορέσσατο δν κατά θυμόν und Il. ω, 513.

22. μηδὲ βροτὸν ἄνδρα τελέσσαι ist auch von ἐπιεικές (ἐστιν) abhängig — καὶ οἰα μὴ τελέσαι

ἄνδρα βροτὸν ἐπιεικές ἐστιν.

 τόφρα, unterdessen, während ich in der Rüstung, also in der Schlacht abwesend bin.

25. χαλχοτύπους Schol. τὰς ὑπὸ τοῦ χαλχοῦ τετυπωμένας.

26. εγγείνωνται, εγγεννήσωσι, vgl. Od. υ, 202 επην δη γείνεαι αυτός.

27. ἐχ δ' αλὼν πέφαται. Die ganz objective Bezeichnung des Leichnams (νεκρόν) presst dem Sprechenden den schmerzlichen Ausraf aus: Ach, dahin, entschwunden ist ja sein Leben. Daher kann auch der Leib sich auf keine Weise geden die Maden schützen! — κατά gehört zu σαπήη, erg. ὁ νεκρός.

30. τῷ, d. i. τούτῳ, τῷ νεκρῷ (abhängig von ἀλαλκεῖν), vgl. 33 τῶδε.

32. τελεσφόρον είς ενιαυτόν, vgl. zu Od. δ, 86.

19 άλλα σύ γ' εἰς ἀγορήν καλέσας ήρωας Αχαιούς, Το 35 μηνιν αποειπών Αγαμέμνονι ποιμένι λαών, δείδο το αίψα μάλ' ες πόλεμον θωρήσσεο, δύσεο δ' άλκήν." ως άρα φωνήσασα μένος πολυθαρσές ένηκεν, Πατρόκλω δ' αὐτ' αμβροσίην καὶ νέκταρ έρυθρόν :: στάξε κατά δινών, ενα οι γρώς έμπεδος είη. ... 35 93 αὐτὰρ ὁ βῆ παρὰ Θῖνα θαλάσσης δῖος Αχιλλεύς 40 σμερδαλέα ιάχων, ώρσεν δ' ήρωας Αχαιούς. καί δ' οί περ τὸ πάρος γε νεῶν ἐν ἀγῶνι μένεσκον, οί τε χυβερνήται καὶ έχον οίηια νηῶν καὶ ταμίαι παρά νηυσίν έσαν, σίτοιο δοτήρες, 45 καὶ μὴν οἱ τότε γ' εἰς ἀγορὴν ἴσαν, οὕνεκ' Αχιλλεύς έξεφάνη, δηρον δε μάγης επέπαυτ' άλεγεινης. τω δε δύω σκάζοντε βάτην Αρεος θεράποντε, Τυδείδης τε μενεπτόλεμος καὶ δῖος 'Οδυσσεύς,

έγχει έρειδομένω. έτι γαρ έχον έλπεα λυγρά.

34. ήρωας Αχαιούς, d. h. das

ganze Heer = 41.

35. μῆνιν ἀποειπών = 75 ἀπειπόντος. Daher die Ueberschrift des Buches μήνισος ἀπόρορησις. Zur Verlüngerung der zweiten Sylbe in ἀποειπών von dem Digamma vgl.

 φ , 283 αποέρση = 329.

38. ἀμβροσίην, vgl. zu Od. β, 445.
39. στάξε κατά ἤινῶν, sie träufette in oder durch die Nase hinab (in den Kopf oder das Gehirn). Der Dichter scheint sich eine Art von Einbalsamiren zu denken, wie es Herodotos 2, 86 als bei den Aegyptiern gebräuchlich beschreibt: πρῶτα μέν σκολιῷ σιδῆρῷ διὰ τῶν μυξωτήρων ξξάγουτ τὸν ἐγκέφαλον, τὰ μέν αὐτοῦ οὕτω ἐξάγοντες, τὰ δὲ ἐγχέοντες φαρμακ. — Nach diesem Acte kehrt Thetis -natürlich in's Meer zurück, was zwar sonst gewöhnlich bemerkt wird, aber auch noch ω, 142 nicht besonders erwähnt ist.

41. σμερδαλέα λάχων. Zur Beschleunigung der Sache ruft Achil-

leus mit seiner gewaltigen Stimme das Heer selbst zusammen, was α , 54 kaum zu verstehen ist.

42. καί, und a u ch: wie sich aus 45 καὶ μὴν of ergiebt.

43 f. οι τε πυβερνήται — και ταμίαι hängen beide mit dem Verbum έσαν zusammen, während και έχον οι ήτα νηῶν nur eine Nebenbestimmung des ersten Gliedes ist, wie wenn es hiesse έχοντες οι ήτα νηῶν. Beide Glieder aber bilden Unterabtheilungen zu 42 οι περ — μενεσκον.

47. τω δὲ δύω σχάζοντε. Eigentlich war nur Diomedes in der Fuss verwundet (λ, 377 ταρσὸν δεξιτεροίο ποδός), Odysseus dagegen in die Seite (λ, 437); σχάζοντε fasst beide Verwundungen unter Einen Begriff zusammen.

49. ξτι γαο ξχον ξίλεα λ. Zwei Tage nachher nehmen beide als ganz bergestellt an den Leichenspielen Theil (ψ, 509 und 709), worauf das ξτι unserer Stelle schon hinzuweisen scheint.

κάδ δε μετά πρώτη άγορη ίζοντο κιόντες	19
αὐτὰρ ὁ δεύτατος ήλθεν ἀναξ ἀνδρῶν Αγαμέμνων,	51
έλχος έχων και γάρ τον ενί κρατερή ύσμίνη	
οὖτα Κόων Αντηνορίδης χαλχήρεϊ δουρί.	:,"
αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ πάντες ἀολλίσθησαν Αχαιοί,	
τοίσι δ' άνιστάμενος μετέφη πόδας ώκὸς Αχιλλεύς.	55
,, Ατρείδη, η άρ τι τόδ' αμφοτέροισιν άρειον	
έπλετο, σοὶ καὶ ἐμοί, ὅτε νῶί περ ἀχνυμένω κῆρ	
θυμοβόρω έριδι μενεήναμεν είνεκα πούρης;	
την όφελ' εν νήεσσι κατακτάμεν Αρτεμις ίῷ,	
ήματι τῷ ὅτ' ἐγων ἑλόμην Δυρνησσὸν ὀλέσσας.	60
τῷ κ' οὐ τόσσοι 'Αχαιοί όδὰξ Ελον ἄσπετον οὐδας	
δυσμενέων ύπὸ χερσίν, εμεῦ ἀπομηνίσαντος.	
Έκτορι μέν καὶ Τρωσὶ τὸ κέρδιον αὐτὰρ Αχαιούς	
δηρον εμής και σης έριδος μνήσεσθαι όίω.	
άλλα τα μεν προτετύχθαι εάσομεν αχνύμενοί περ,	65
θυμον ένὶ στήθεσσι φίλον δαμάσαντες ανάνχη:	

53. οὖτα Κόων, vgl. λ, 248— 253, nach welcher Stelle Agamemnon in den Arm — möglicher Weise den linken — verwundet oder eigeutlich derselbe durchstochen war; vgl. unten 252—266.

56 f. η ἄρ τι τόδ' — ἄρειον ἔπλετο κτέ. ist ein Fragsatz, der dem Sinne nach einer verneinenden Behauptung gleichkommt. Der Sinn ist nämlich: War es wohl in irgend einer Beziehung für uns beide besser, als wir — wegen des Mädchens kämpften, d. h. haben wir irgend etwas dadurch gewonnen? Schol. ἀρά τι κρείσσον ἐκ τῆς ἔριδος ἐγένετο ἡμῖν; τόδε kühdigt als formelles Subject den folgenden Satz ὅτε νῶί περ — μεγενημαμεγ an.

59. την ὄφελ — λφ. Aus dieser Verwünschung der Briseis darf man nicht schliessen, dass Achilleus gegen sie selbst erbittert sei; er will nur sagen, dass selbst ihr Tod

für beide Kämpfende sowie für ihre Völker zuträglicher gewesen wäre, als ihr Besitz für den einen oder andern von ihnen.— Εννήεσα, bei den Schiffen, d. h. sobald sie mit der übrigen Beute in unser Schiffslager gebracht wurde.

60. Αυρνησσόν, vgl. zu β, 690 -- 692.

61. τω, dann, erg. εl Αρτεμις

62. ξμεῦ ἀπομηνίσαντος, vgl. zu β, 772. Der Groll des Achilleus hätte dann, da es ihm an einer Veranlassung fehlte, gar nicht eintreten können.

63. το (τοῦτο) κέρδιον erg. ην, ἔπλετο. Die Feinde konnten unsers Zwistes sich freuen; vgl. α, 255—258.

65 f. αλλα — αναγχη = σ, 112 f., wo Achilleus beim Anblick von Patroklos' Leichnam zuerst die Nothwendigkeit, sich mit Agamemnon auszusöhnen, erkennt. 19 νῦν δ' ήτοι μεν εγώ παύω χόλον, οὐδέ τί με χρή άσχελέως αλεί μενεαινέμεν άλλ' άγε θασσον ότουνον πόλεμόνδε χαρηχομόωντας Αγαιούς.

70 δφρ' έτι καὶ Τρώων πειρήσομαι αντίος έλθών, αί κ' εθέλωσ' επί νηυσίν ιαύειν. άλλά τιν' οίω άσπασίως αὐτῶν γόνυ κάμψειν, ός κε φύγησιν δηίου έχ πολέμοιο ύπ' έγχεος ήμετέροιο."

ως έφαθ', οι δ' εχάρησαν ευχνήμιδες 'Αχαιοί 75 μῆνιν ἀπειπόντος μεγαθύμου Πηλείωνος. τοῖσι δὲ καὶ μετέειπεν ἄναξ ἀνδρῶν Αγαμέμνων αὐτόθεν εξ Εδρης, οὐδ' εν μέσσοισιν ἀναστάς. ,, δ φίλοι ήρωες Δαναοί, θεράποντες Αρηος, έσταότος μέν καλὸν ἀκούειν, οὐδὲ ἔοικεν

67. $o \dot{v} \delta \dot{\epsilon} \tau \iota - \chi o \dot{\eta}$, ich brauche nicht, non est opus, es frommt mir nicht, ich darf nicht. Vgl. π , 721 τίπτε μάχης ἀποπαύεαι; οὐδέ τί σε χρή.

71. αξ x' εθέλωσ' — λαύειν, ironisch fragend: ob sie noch ferner bei unsern Schiffen, in der Nähe der Schiffe, ihr Nachtlager halten wollen, dessen Polydamas o. 259 in Bezug auf die frühere Zeit sich rübmte.

72 f. ἀσπασίως — ἐχ πολέμοιο,

vgl. zu η, 117 f.
73. ὑπ' ἔγχεος ἡμ., unter unserm Speere, von ihm gescheucht,

vor demselben.

75. ἀπειπόντος fällt auf nach 35 ἀποειπών, doch vgl. α, 555 παρείπη mit kurzer Anfangssylbe, und zum Wechsel der Formen a, 182 αφαιρείται neben 230 απο-

αι ρείσθαι.

77. αὐτόθεν ἐξ ἔδρης ατέ., gerade vom Sitze aus, nicht in die Mitte tretend, vgl. Od. ν, 56 αὐτόθεν εξ έδρεων. Gleichwohl stand Agamemnon ohne Zweifel zum Sprechen auf, wie auch έσταότος 79 andeutet; aber er trat nicht in die Versammlung hervor, weil er seine Rede zunächst nur an Achilleus

richten wollte (83.) Es lässt sich auch kein Grund denken, warum Agamemnon sollte sitzen bleiben, da er nur am Arme verwundet war.

78. ω φίλοι — Αρηος. Agamemnon redet zuerst doch die ganze Versammlung an, weil ihm daran gelegen sein musste, sich ihrer Ruhe und Stille während seiner längern Rede zu versichern. nämlich die Achäer durch ihr zahlreiches Erscheinen (42-46) und die über seine Umstimmung ge-äusserte Freude (74 f.) ihre fortwährende Anhänglichkeit an Achilleus deutlich genug ausgesprochen hatten, musste jener besorgen, er werde Vorwürfe wegen seines frühern Uebermuthes gegen Achilleus zu hören bekommen. Darum ermahnt er die Versammlung so vorsichtig und weit ausholend zum stillen Zuhören.

79 f. έσταότος - ἀχούειν, einen Stehenden (d. h. der zum Reden in der Versammlung aufsteht, auftritt) ziemt es sich anzuhören, und es ist ungehörig ihm (zurechtweisend und erinnernd) in die Rede zu fallen (vgl. α, 292 ὑποβλήδην), wodurch Er am Sprechen, die andern am Hören und Verstehen gehindert ύββάλλειν χαλεπὸν γὰς ἐπιστάμενόν πες ἐόντα.

ἀνδςῶν δ' ἐν πολλῷ ὁμάδῳ πῶς κέν τις ἀκούσαι

ἢ εἴποι; βλάβεται δὲ λιγύς πες ἐων ἀγορητής.

Πηλείδη μὲν ἐγων ἐνδείξομαι αὐτὰς οἱ ἄλλοι
σύνθεσθ' Άργεῖοι, μῦθόν τ' εὖ γνῶτε ἕκαστος.
πολλάκι δή μοι τοῦτον Άχαιοὶ μῦθον ἔειπον,
καί τέ με νεικείεσκον ἐγω δ' οὐκ αἴτιός εἰμι,
ἀλλὰ Ζεὺς καὶ μοῖςα καὶ ἢεροφοῖτις ἐρινύς,
οῖ τέ μοι εἰν ἀγοςῇ φρεσὶν ἔμβαλον ἄγριον ἄτην,
ἤματι τῷ ὅτ' Άχιλλῆος γέρας αὐτὸς ἀπηύρων.
ἀλλὰ τί κεν ἑξειμι; θεὸς διὰ πάντα τελευτῷ.

90
πρέσβα Διὸς θυγάτης ἄτη, ἡ πάντας ἀᾶται,

werden (81 f.) — χαλεπόν γὰο — ξόντα erg. λέξαι, είπεϊν, schwer (ja unmöglich) ist es, so auch als geübter Reduer fortzusprechen. Denselben Gedanken als den ihm wesentlichen drückt 82 βλάβεται — ἀγορητής nochmals aus.

81 f. πῶς κέν τις ἀκούσαι ἢ εἴποι; d. h. ihr selbst könntet dabei eben so wenig etwas verstehen als ich mit einiger Genugthuung
sprechen. λεγύς — ἀγορητής —

ß, 246.

83. Πηλείδη — ἐνδείξομαι, gegen den Peliden will ich mich er-klären, mich mit ihm aus einander setzen. Auch durch diese Wendung lehnt Agamemnon die Einmischung oder gar die letztinstanzliche Entscheidung des versammelten Heeres ab; sie sollen nur aufmerksam zuhören und Alles wohl beherzigen.

85 f. πολλάχι δή — νειχείεσχον. Durch dieses Geständniss begegnet Agamemnon allfälligen Vorwirfen der Achäer und nimmt ihnen die Spitze. — τοῦτον — μῦθον gleichsam: das was ihr mir jetzt sagen könntet und was nach der ganzen Sachlage gesagt werden kann, dass ich dem Achilleus Unrecht gethan (89). Vgl. 4, 109—111. β, 239 f.

ν, 107 — 114. Das Verbum νεικείεσκον giebt also den Inhalt des μῦθος an.

87. ηεροφοῖτις ἐρινύς. Auch Od. o, 233 f. flösst die Erinys die ἄτη ein, als Strafgeist der vorhergegangenen ΰβρις, welche hier sich des Agamemnon im Verhältniss zu Achilleus bemächtigt hatte. Uebrigens sind μοῦρα und ἐρινὺς im Grunde nur Thätigkeiten und Eigenschaften des Zeus.

89. Δχιλλῆος muss von ἀπηύρων abhängig gemacht werden; vgl. Od. σ, 273 τῆς τε Ζεὺς ὅλβον

απηύρα.

90. τι κεν δέξαιμι; quid facerem? was sollte oder konnte ich thun? Ich musste Folge leisten. — Θεός im Allgemeinen: die höhere, göttliche Macht. — διὰ πάντα eine distributive Verstärkung des Objectes zu τελευτά. Vgl. zu Od. δ, 44 θαύμαζον κατὰ δῶμα.

91. πρέσβα — ἄτη erg. ἐστί. Damit wird eines der wirksamsten Werkzeuge der Gottheit für Bestrafung der menschlichen ὕβρις namhaft gemacht; über πρέσβα vgl. ε, 721 (des Zeus ehrwürdige Toehter). — ἀᾶται soll offenbar etymologisch den Begriff von ἄτη der Anschauung nüher bringen.

19 οὐλομένη, τῆ μέν 3' ἀπαλοὶ πόδες, οὐ γὰο ἐπ' οὕδει
 πίλναται, ἀλλ' ἄρα ἡ γε κατ' ἀνδοῶν κράατα βαίνει,
 βλάπτους ἀνθρώπους, κατὰ δ' οὖν ἕτερόν γε πέδησεν.

95 καὶ γὰρ δή νύ ποτε Ζῆν' ἄσατο, τόν περ ἄριστον ἀνδρῶν ἦδὲ θεῶν φασ' ἔμμεναι ἀλλ' ἄρα καὶ τόν 'Ήρη θῆλυς ἐοῦσα δολοφροσύνης ἀπάτησεν, ἤματι τῷ ὅτ' ἔμελλε βίην 'Ηρακληείην 'Αλκμήνη τέξεσθαι ἐυστεφάνῳ ἐνὶ Θήβη.

100 ήτοι ὅ γ' εὐχόμενος μετέφη πάντεσσι θεοἴσιν , κέκλυτέ μευ, πάντες τε θεοὶ πᾶσαί τε θέαιναι, ω ὄφρ' εἴπω τά με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσιν ἀνώγει. σήμερον ἄνδρα φόωσδε μογοστόκος εἰλείθυια ἐκφανεῖ, ὃς πάντεσσι περικτιόνεσσιν ἀνάξει,

92. τῆ μέν. θ' άπαλοὶ πόδες. zart (sanft in der Berührung) sind ihre Füsse: sofern ihre ersten Einwirkungen auf das Gemüth immer gefällig und einschmeichelnd sind und eben dadurch sie dasselbe bethören kann. In anderer Beziehung heisst sie ι, 505 σθεναρή τε καί άρτίπος. - Die folgende Begründung dieses Satzes: οὐ γὰρ ἐπ'
•οὔδει ετέ. klingt wie ein Spott auf die thörichten Sterblichen, dass sie sich die verderbliche arn auf den Köpfen herumwandeln lassen. Der letzte Ausdruck bat aber auch den Sinn, dass die Ate (Verschuldung) immer auf das Haupt ihres Urhebers zurückfalle: darum βλάπτουσ' ανθρώπους. - άρα ή γε ein ungewöhnlicher Hiatus.

94. κατὰ δ' οὖν—πεδησεν soll das vorhergehende zu allgemeine und in einzelnen Füllen vielleicht nicht eintreffende Prädicat βλάπουσ' ἀνθυώπους durch Einschränkung berichtigen: wenigstens den einen von beiden verstrickt oder umschlingt sie: mit Bezug auf zwei leidenschaftlich Streitende, weil sie gewöhnlich bei einem Streit ihre verblendende Gewalt am außallendsten zu erkennen giebt,

wie jetzt an Agamemnon gegen Achilleus. — Ζυ ἔτερόν γε in diesem Sinne vgl. ε, 258. 288.

95. και γὰο — Ζην' ἄσατο (erg. ἄτη) steigernd: denn sie hat sogar einst den Zeus bethört, in Schaden gebracht. Die folgende Erzählung bis 133 — wenn sie auch nebst den vorhergehenden Versen von 91 an einem ältern Gedichte entnommen sein sollte — ist für den Zweck des Sprechenden und den Zusammenhang wesentlich, indem sie durch den Nachweis, dass Zeus selbst einmal der Ate verfallen ist, trotz der Verschiedenheit des Falles am ehesten den Agamemnon entschuldigen kann.

96. φασ' ἔμμεναι, vgl. Virg. Aen. 1, 731 Juppiter — hospitibus nam te dare iura loquuntur.

97. θηλυς ξούσα, obwohl nur ein Weib, freilich unter den Göttern, aber dann auch im Verhältniss zu Zeus.

100. εὐχόμενος. Dieses Grosssprechen und der nachherige leichtsinnige Schwur (113) war des Zeus Verschuldung (ἄτη).

101. κέκλυτε — θέαιναι = θ, 5. 103. μογοστόκος είλείθνια, vgl. zu λ, 270.

των ανδρων γενεής οι θ' αίματος έξ έμευ είσίν. 19 τον δε δολοφονέουσα προσηύδα πότνια "Ηρη 106 ,ψευστήσεις, οὐδ' αὖτε τέλος μύθω ἐπιθήσεις. εὶ δ' ἄγε νῦν μοι ὅμοσσον, Ὀλύμπιε, καρτερον ὅρκον, η μεν τὸν πάντεσσι περικτιόνεσσιν ἀνάξειν, δς κεν επ' ήματι τῷδε πέση μετά ποσσί γυναικός 110 τῶν ἀνδρῶν, οἱ σῆς ἐξ αξματός εἰσι γενέθλης. ώς έφατο Ζεύς δ' ού τι δολοφροσύνην ενόησεν, άλλ' όμοσεν μέγαν δρχον, έπειτα δὲ πολλὸν ἀάσθη. "Ηρη δ' ἀίξασα λίπεν δίον Οὐλύμποιο, καρπαλίμως δ' έκετ' "Αργος 'Αχαιικόν, ένθ' άρα ήδη 115 λφθίμην άλοχον Σθενέλου Περσηιάδαο. ή δ' εκύει φίλον υίον, ο δ' εβδομος εστήκει μείς. έκ δ' άγαγε προ φόωσδε καὶ ηλιτόμηνον εόντα, Άλκμήνης δ' ἀπέπαυσε τόκον, σχέθε δ' είλειθυίας.

105. των ανδρων γενεής erg. οντα, als nähere Bestimmung zu ανδρα. Der Genitiv των ανδρων hängt von dem zweiten yevens ab, vgl. zu Od. β, 206 είνεχα τῆς άρετῆς ξοιδαίνομεν. — Das 3' (τε) in of 3' αξματος soll hauptsächlich zur Vermeidung des Hiatus dienen. - Die Wortfolge aber ist: οΐ τε αΐματος έξ έμεῦ εἰσίν (nicht έξ ξμοῦ αϊματος), d. h. welche des Blutes von mir sind, zu dem Blute von mir her oder meinem Geblüte gehören, = οίς τὸ αίμα έξ έμοῦ έστιν. Ebenso 111 οδ σης - γενέθλης = οἱ ἐχ τῆς σῆς σπορᾶς τὸ αίμα ἔχουσιν (οἳ αξματός εἰσιν Ex ons yevedlys).

107. ψευστήσεις, du wirst zum Lügner werden, als Lügner erscheinen. Durch diese Zumuthung reizt Hera den Zeus zu seinem unbesonnenen Schwure. — οὐδ' αὐτε, und nicht hinwieder, und nicht auch. αὐτε bezeichnet gleichsam die Wechselbeziehung zwischen Vorhersagung und Erfüllung.

108. εὶ δ' ἄγε, deutlich s. v. a. εὶ δὲ ἐθέλεις, ἄγε κτέ., wenn du lliade II. 3. Aufl.

aber zeigen willst, dass es dir Ernst sei, dass du das Versprechen auch erfüllen wollest, wohlan u. s. w.; vgl. zu Od. a, 271, unten 142.

110. πέση μετάποσσι γυναιχός. Eben so sagen die spätern lateinischen Dichter de matre cadere oder matre cadere für: geboren werden.

111. οι σῆς ἐξ — γενέθλης. Der Ausdruck scheint absiehtlich unbestimmter als 105. Denn während Zeus seinen eigenen Sohn verstand, deutet ihn Hera auf den Urenkel (Zeus, Perseus, Sthenelos, Eurystheus).

114. "Ηρη – Οὐλύμποιο = ξ, 225.
115. "Αργος Αχαιικόν, d. i. in den Peloponnes; vgl. zu β, 681. — Ζυ ἥθη erg. ἐοῦσαν oder bestimnter ανοῦσαν aus der Vervollständigung im folgenden Verse (117).

117. ἐστήκει μείς kann auf die Dauer des ganzen Monats, bis wieder ein anderer beginnt, bezogen werden.

108. ἐχ δ' ἄγαγε πρὸ φόωσδε, vgl. zu π, 188.

119. σχέθε. Vgl. Od. ψ, 243

19 αὐτὴ δ' ἀγγελέουσα Δία Κρονίωνα προσηύδα

121 , Ζεΰ πάτες ἀργικέραυνε, ἔπος τί τοι ἐν φρεσὶ Ͽήσω. ἤδη ἀνὴς γέγον' ἐσθλός, δς ᾿Αργείοισιν ἀνάξει, Εὐουσθεὺς Σθενέλοιο πάις Περσηιάδαο, σὸν γένος· οὕ οἱ ἀεικὲς ἀνασσέμεν ᾿Αργείοισιν.'

125 ώς φάτο, τὸν δ' ἄχος ὀξὺ κατὰ φρένα τύψε βαθεῖαν. αὐτίκα δ' εἶλ' ἄτην κεφαλῆς λιπαροπλοκάμοιο χωόμενος φρεσὶν ἦσι, καὶ ὤμοσε καρτερὸν ὅρκον μή ποτ' ἐς Οὕλυμπόν τε καὶ οὐρανὸν ἀστερόεντα αὐτις ἐλεύσεσθαι ἄτην, ἡ πάντας ἀᾶται.

130 ως εἰπων ἔρριψεν ἀπ' οὐρανοῦ ἀστερόεντος χειρὶ περιστρέψας τάχα δ' ἵκετο ἔργ' ἀνθρώπων. τὴν αἰεὶ στενάχεσχ', ὅθ' ἑὸν φίλον νἱον ὁρῷτο ἔργον ἀεικὲς ἔχοντα ὑπ' Εὐρυσθῆος ἀέθλων. ως καὶ ἐγών, ὅτε δ' αὐτε μέγας κορυθαίολος Έκτωρ

135 Άργείους όλέεσκεν επί πρύμνησι νέεσσιν,

νύχτα μέν - δολιχήν σχέθεν, d. h. sie hielt dauernd zurück.

120. αὐτη δ' αγγελέουσα — προσηύδα. Eine ganz ungewöhnliche Brachylogie. Nach der sonstigen Ausführlichkeit der homerischen Darstellung sollte man nach αγγελέουσα zuerst erwarten, sie sei von Argos wieder in den Olympos zurückgekehrt, woran sich die Anrede des Zeus erst passend anschliessen würde, wie z. B. 3, 409—412.

121. ἀργικέραυνε, vgl. 3, 133

άφηχ' άργητα κεραυνόν.

124. σόν γένος. Eine nachdrückliche Apposition zum Vorigen: Dein Geschlecht! mit Hinweisung auf 104 f. Der folgende Satz enthält die Schlussfolgerung daraus.

125. κατὰ φοένα βαθεῖαν. Vgl. Virg. Aen. 1, 26 manet alta mente

repostum.

126. λιπαροπλοχάμοιο. Dies Beiwort soll wohl auch das Einnehmende und Verführerische der bethörenden Ate andeuten, vgl. zu 92 $\alpha\pi\alpha\lambda$ ol π ó $\delta\varepsilon$. Er schwört aber bei der Ate selbst, dass sie für immer aus dem Olympos verbannt sein solle.

131. χειοί περιστρέψας, wie Odysseus Od. 3, 189 die Wurfscheibe, vgl. auch unten 268 δεψ' επιδινήσας.

132. την (ἄτην) στενάχεσκε = 0d. δ, 261 ἄτην δὲ μετέστενον, ην Αφροδίτη δῶκεν.

133. ἔργον ἀεικὲς κτέ. Vgl. 3, 363 und 0d. λ, 621 μάλα γὰρ πολύ χείρονι φωτι δεδμήμην, worauf einer der von Eurystheus auferlegten ἀθλοι angeführt wird.

134. δ' $\alpha \dot{v} \tau \epsilon$ ($\delta \dot{\eta}$ $\alpha \dot{v} \tau \epsilon$, vgl. zu α , 340), nun wieder, hinwieder, als Gegenstück zu dem, was nach 132 Zeus an Herakles sehen und erleben musste.

135. ὀλέεσχεν. Die ungewöhnliche Form wird geschützt theils durch Quint. Smyrn. 2, 414 τίπτε το το Τρώας ἀνηλεγέως ὀλέεσχες; theils durch x, 127 ἡγερέεσθαι

οὐ δυνάμην λελαθέσθ' άτης, ή πρῶτον ἀάσθην. 19 άλλ' ἐπεὶ ἀασάμην καί μευ φρένας ἐξέλετο Ζεύς, αψ εθέλω αρέσαι, δόμεναί τ' απερείσι' αποινα. άλλ' δρσευ πόλεμόνδε, καὶ άλλους δρνυθι λαούς. δώρα δ' έγων δόε πάντα παρασχείν, δσσα τοι έλθών 140 γθιζός ενὶ κλισίησιν υπέσγετο δίος 'Οδυσσεύς. εί δ' εθέλεις, επίμεινον επειγόμενός περ Αρηος, δώρα δέ τοι θεράποντες έμης παρά νηὸς έλόντες οίσουσ', όφρα ίδηαι ό τοι μενοεικέα δώσω."

τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ώκὸς Αγιλλεύς 145 .. Ατοείδη κύδιστε, άναξ ανδρών Αγάμεμνον, δωρα μέν, αί κ' εθέλησθα, παρασχέμεν, ώς επιεικές, ἢ τ' ἐχέμεν· πάρα σοί. νῦν δὲ μνησώμεθα χάρμης αίψα μάλ' οὐ γὰρ χρη κλοτοπεύειν ἐνθάδ' ἐόντας οὐδὲ διατρίβειν ἔτι γὰρ μέγα ἔργον ἄρεκτον. 150 . ώς κέ τις αὐτ' Αχιληα μετά πρώτοισιν ίδηταί

und 421 έπιτραπέουσι, vgl. zu σ,

137 f. ἀλλ' ξπελ — ἄποινα, ähnlich wie i, 119 f., wo auch die anerbotenen Geschenke aufgezählt werden.

140. εγών όδε - παρασγείν, ich bin da zu geben s. v. a. éroiμός είμι παρασχείν,adsum ut dem.

141. $\chi \vartheta \iota \zeta \acute{o} \varsigma = 195$, d. h. in der Nacht vor dem gestrigen Tage, in der Nacht auf gestern, ehe Patroklos auftrat. Denn den Griechen gehörte die Zeit nach Sonnenuntergang schon zum folgenden Tage; vgl. Einleit. S. 35 f. zu 3, 485 ff.; ausserdem 1, 260-274 (= 122-132 and unten 243—246). 142. εὶ δ' ἐθέλεις wie sonst εἰ

δ' ἄγε νῦν (vgl. zu 108), wenn es dir aber gefällt, in Beziehung auf ἐπίμεινον als Gegensatz zu 139 δρσευ πόλεμόνδε.

143. θεράποντες ist hier im weitern Sinne gebraucht. Denn nach 238-240 werden beinahe lauter namhafte Führer zur Abholung dieser Geschenke abgeordnet.

147 f. παρασχέμεν — ἤ τ' έχέμεν. Beide Infinitive für den Imperativ. — Ueber ή τε vgl. zu Od. π , 216 und unten 177 = ι , 276. πάρα σοί, d. i. πάρεστί σοι, vgl. Od. γ, 324 πάρα τοι δίφρος τε καί ξπποι ατέ.

149. αλοτοπεύειν scheint der weniger gewöhnliche bildliche Ausdruck für das nachher folgende διατρίβειν; wahrscheinlich s. v. a. στραγγεύεσθαι, tergiversari, sich unentschlossen bin und her wenden, oder: die Sache in die Länge ziehen, trahere. Vielleicht ist Toλυπεύειν, aufwickeln, daraus entstanden und der Stamm in κλώθω glomero.

150. μέγα ἔργον, die Rache an Hektor für Patroklos.

151. 'Aγιληα. Der Name statt des Pronomens (¿µ٤) als Ausdruck des stolzen Selbstgefühles. Vgl. 9, 22 Ζῆν' ϋπατον μήστωρα.

16*

19 ἔγχεϊ χαλχείφ Τρώων δλέχοντα φάλαγγας.
ὧδέ τις ὑμείων μεμνημένος ἀνδρὶ μαχέσθω."
τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Ὀδυσσεύς

155 ,,μη δ' οὖτως ἀγαθός περ ἐών, θεοείπελ' Αχιλλεῦ,
νήστιας ὅτουνε προτὶ Ἰλιον υἶας Αχαιῶν
Τρωσὶ μαχησομένους, ἐπεὶ οὐπ ὀλίγον χρόνον ἔσται
φύλοπις, εὐτ' ὰν πρῶτον ὁμιλήσωσι φάλαγγες
ἀνδρῶν, ἐν δὲ θεὸς πνεύση μένος ἀμφοτέροισιν

160 άλλὰ πάσασθαι ἄνωχθι θοῆς ἐπὶ νηνοίν Αχαιούς σίτου καὶ οἴνοιο· τὸ γὰρ μένος ἐστὶ καὶ ἀλκή. οὐ γὰρ ἀνὴρ πρόπαν ἦμαρ ἐς ἤέλιον καταδύντα ἄκμηνος σίτοιο δυνήσεται ἄντα μάχεσθαι· εἴ περ γὰρ θυμῷ γε μενοινάα πολεμίζειν,

165 άλλά τε λάθρη γυῖα βαρύνεται, ἢδὲ κιχάνει δίψα τε καὶ λιμός, βλάβεται δέ τε γούνατ' ἰόντι. δς δέ κ' ἀνὴρ οἴνοιο κορεσσάμενος καὶ ἐδωδῆς ἀνδράσι δυσμενέεσσι πανημέριος πολεμίζη, θαρσαλέον νύ οἱ ἦτορ ἐνὶ φρεσίν, οὐδέ τι γυῖα

170 πρὶν κάμνει, πρὶν πάντας ἐρωῆσαι πολέμοιο.
ἀλλ' ἄγε λαὸν μέν σκέδασον καὶ δεῖπνον ἄνωχθι ὅπλεσθαι· τὰ δὲ δῶρα ἄναξ ἀνδρῶν Αγαμέμνων οἰσέτω ἐς μέσσην ἀγορήν, ἵνα πάντες Αχαιοί ὀφθαλμοῖσιν ἴδωσι, σὸ δὲ φρεσὶ σῆσιν ἰανθῆς.

153. $\tilde{\delta\delta}\epsilon$, auf die zwei vorhergehenden Verse zurückweisend: so wie ihr mich werdet kämpfen sehen. — Ueber $\mu\epsilon\mu\nu\eta\mu\epsilon\nu$ os vgl. zu Od. α , 343.

155. $\mu \dot{\eta} \delta' \dot{\delta} \ddot{\upsilon} \tau \omega \varsigma - 2 \chi \iota \lambda \iota \tilde{\upsilon} \tilde{\upsilon} = \alpha, 131.$

156. προτί Ίλιον gehört zum Prädicat ὅτουνε, μαχησομένους ist Apposition.

158. ὁμιλήσωσι, an einander gerathen, handgemein werden, είς ταὐτὸ συνέλθωσι.

163. ἄχμηνος σίτοιο. Das Adjectiv ἄχμηνος = νῆστις, ἄγευστος (zu unterscheiden von ἀχμηνός Od. ψ, 191) kommt bei Homer

nur in diesem Buche vor, 207. 320. 346. Es soll wie ἀκμη, ἡ ἀσττα, ein äolischer Ausdruck sein, eig. wohl unbefriedigt, ungesättigt (οὐ κορεσσάμενος, vgl. 167).

165. γυῖα, vgl. zu Od. x, 363. κιχάνει, ihn erreicht, vgl. Od. ι, 477 καὶ λίην σε γ' ἔμειλε κιχή σε σθαι κακὰ ἔργα. 166. βλάβεται — Ιόντι = Od.

v. 34

170. πρίν — πολέμοιο, d.h. bis die Schlacht wirklich zu Ende und entschieden ist.

171 f. δείπνον — ὅπλεσθαι = ψ, 159, vgl. Od. ζ, 73 ἄμαξαν — ὅπλεον.

19

176

180

185

ομινέτω δέ τοι ὅρχον, ἐν Αργείοισιν ἀναστάς,
μή ποτε τῆς εὐνῆς ἐπιβήμεναι ἦδὲ μιγῆναι
[η θέμις ἐστίν, ἀναξ, ἢ τ' ἀνδρῶν ἢ τε γυναιχῶν]·
καὶ δὲ σοι αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ φρεσὶν ἵλαος ἔστω.
αὐτὰρ ἔπειτά σε δαιτὶ ἐνὶ χλισίης ἀρεσάσθω
πιείρη, ἵνα μή τι δίχης ἐπιδευὲς ἔχησθα.
'Ατρείδη, σὸ δ' ἔπειτα διχαιάτερος καὶ ἐπ' ἄλλφ
ἔσσεαι· οὐ μὲν γάρ τι νεμεσητὸν βασιλῆα
ἀνδρ' ἀπαρέσσασθαι, ὅτε τις πρότερος χαλεπήνη."

τὸν δ' αὖτε προσέειπεν ἄναξ ἀνδρῶν Αγαμέμνων ,χαίρω σεῦ, Λαερτιάδη, τὸν μῦθον ἀκούσας ἐν μοίρη γὰρ πάντα διίκεο καὶ κατέλεξας. ταῦτα δ' ἐγὼν ἐθέλω ὀμόσαι, κέλεται δέ με θυμός, οὐδ' ἐπιορκήσω πρὸς δαίμονος. αὐτὰρ Αχιλλεύς μιμνέτω αἶθι τέως [καὶ] ἐπειγόμενός περ Ἄρηος μίμνετε δ' ἄλλοι πάντες ἀολλέες, ὄφρα κε δῶρα ἐκ κλισίης ἔλθησι καὶ ὅρκια πιστὰ τάμωμεν. σοὶ δ' αὐτῷ τόδ' ἐγὼν ἐπιτέλλομαι ἢδὲ κελεύω·

190

175—177. ὀμνυέτω — γυναικῶν, vgl. ι, 274—276. Doch wird 177 hier von den besten Handschriften ausgelassen.

180. Γνα μή τι — ξηησθα, Γνα μηθέν δέη σοι τοῦ δικαίου. — δίκης (der Gebühr, der schuldigen
Ehre) hängt von ξπιδενές ab, und
dieses gehört als Adverbium zu
ξηησθα.

181 f. Δτρείδη, σὸ δ' ἔπειτα κτέ., d. h. auch du selbst wirst dadurch für dein künftiges Vernehmen mit Andern gewinnen, und hast dich wegen deiner anscheinenden Demüthigung vor Achilleus gar nicht zu schämen; du vergiebst dir nicht zu viel damit.

182 f. βασιλῆα ἄνδοα ist Object zu ἀπαρέσσασθαι, dem verstärkten ἀρέσασθαι (179): einen königlichen Mann (wie Achilleus) zu versöhnen; sein Unrecht gegen ihn wie-

der gut zu machen. — ὅτε τις — χαλεπήνη, wann einer, wann man (und selbst als noch mächtigerer König) (ihm) eine Beleidigung zugefügt hat; vgl. β, 378 ἐγὼ δ' ἡρχον χαλεπαίνων. Der Vers ist gehidet nach dem mehrmals (z. Β. ω, 369) vorkommenden ἄνδο ἀπαμύνασθαι ὅτε τ. π. χ., aber das Verhältniss des letzten Gliedes ist hier verschieden.

186. π. διίχεο καὶ κατέλεξας, vgl. ι, 61 ξξείπω καὶ πάντα διίξο μαι.

189. καὶ ἐπειγόμενός περ Α., wie sehr ihn verlangt nach dem Kampfe. — καὶ bieten zwar nur wenige Handschriften und der Paraphrast: καὶ περ σπεύδων εἰς τὸν πόλεμον, doch scheint es wenigstens vorzüglicher als das γε oder περ der andern.

192. σοὶ δ' αὐτῷ. Er wendet sich wieder an Odysseus wie 185.

19 πρινάμενος πούρητας άριστῆας Παναχαιῶν δῶρα ἐμῆς παρὰ νηὸς ἐνεικέμεν, ὅσσ' Αχιλῆι

195 χθιζὸν ὑπέστημεν δώσειν, ἀγέμεν τε γυναϊκας.
Ταλθύβιος δέ μοι ὧκα κατὰ στρατὸν εὐρὺν Αχαιῶν κάπρον ἑτοιμασάτω, ταμέειν Διί τ' ἢελίῳ τε."
τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὧκὺς Αχιλλεύς

,, Ατρείδη κύδιστε, ἄναξ ἀνδρῶν Αγάμεμνον, 200 ἄλλοτέ περ καὶ μᾶλλον ὀφέλλετε ταῦτα πένεσθαι,

άλλοτε πες και μαλλον οφελλετε ταυτα πένεσθαι,
δππότε τις μεταπαυσωλή πολέμοιο γένηται
καὶ μένος οὐ τόσον ἢσιν ἐνὶ στήθεσσιν ἐμοῖσιν.
νῦν δ' οἱ μὲν κέαται δεδαϊγμένοι, οὺς ἐδάμασσεν
"Εκτως Πριαμίδης, ὅτε οἱ Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν,

205 ύμεῖς δ' ες βρωτὺν ὀτρύνετον. ἢ τ' ἀν έγωγε νῦν μεν ἀνώγοιμι πτολεμίζειν υἶας Αχαιῶν νήστιας ἀκμήνους, άμα δ' ἢελίφ καταδύντι τεύξεσθαι μέγα δόρπον, ἐπὴν τισαίμεθα λώβην. καρὶν δ' οὔ πως ἀν έμοιγε φίλον κατὰ λαιμὸν ἰείη

210 οὐ πόσις οὐδὲ βρῶσις, ἐταίρου τεθνηῶτος, ὅς μοι ἐνὶ κλισίη δεδαϊγμένος ὀξέι χαλκῷ κεῖται, ἀνὰ πρόθυρον τετραμμένος, ἀμφὶ δ' ἑταῖροι

193. πούρητας. Diese Form bei Homer nur hier und 248 = πού-ρους.

195. ἀγέμεν steht parallel mit ἐνειχέμεν (für den Imperativ).

197. $\varkappa \acute{a}\pi \varrho o \nu - \varDelta \iota i$, wie bei Pausan. 5, 24, 9. 10 ein Eber dem $Z \dot{\epsilon} \dot{\nu} \dot{\nu} \ddot{\nu} \dot{\nu} \dot{\nu} \dot{\nu} \dot{\nu} \dot{\nu} \dot{\nu} \dot{\nu}$ geopfert wird.

200. ἄλλοτε πεο, vgl. zu α, 353.

— ὀφελλετε ist Präsens: ihr sollt, d. h. es ist besser. — ταῦτα πένεσθαι, nämlich die Herbeischaffung der Geschenke und die Darbringung des Opfers.

202. ἦσιν, vgl. Od. 3, 580 ζνα ἦσι und Il. ξ, 274 μάρτυροι ωσ' οἱ ἔνερθε θεοί.

205 f. ὑμεῖς, Agameinnon und Odysseus. — ἀν — ἀνώγοιμι, ich möchte ermahnen.

208. τεύξεσθαι, auch von ἀνώγοιμι abhängig, weil die Verwirklichung dieser Ermahnung ausdrücklich erst auf den Abend, also in der Zukunft erfolgen, bis dabin aber noch hinausgezogen werden soll. — ἐπὴν τισαίμεθα λώβην, nachdem wir, vorausgesetzt, dass wir die Schmach gerücht hätten; der Optativ wegen des vorhergehenden Hauptsatzes ἢ τ' ἀν — ἀνώγοιμι. Vgl. Od. δ, 222 ἐπὴν χορτῆρι μιγείη.

209. leth. Ungewöhnliche, doch ganz der Analogie gemässe Form von ɛlut.

212. ἀνὰ πρόθυρον τετραμμένος, (mit dem Gesicht) gegen die Thüre gewandt, so dass die Füsse (als eines Herausgebenden) unter der Thüre sind. So sagt auch Perμύρονται· τό μοι οὖ τι μετὰ φρεσὶ ταῦτα μέμηλεν,
ἀλλὰ φόνος τε καὶ αἶμα καὶ ἀργαλέος στόνος ἀνδρῶν."

19

τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πολύμητις Όδυσσεύς ,, δ Αχιλεῦ Πηλέος νίέ, μέγα φέρτατ' Αχαιῶν, κρείσσων εἰς ἐμέθεν καὶ φέρτερος οὐκ ὀλίγον περ ἔγχει, ἐγὼ δέ κε σεῖο νοήματί γε προβαλοίμην πολλόν, ἐπεὶ πρότερος γενόμην καὶ πλείονα οἰδα. τῷ τοι ἐπιτλήτω κραδίη μύθοισιν ἐμοῖσιν. αἰψά τε φυλόπιδος πέλεται κόρος ἀνθρώποισιν, ἦς τε πλείστην μὲν καλάμην χθονὶ χαλκὸς ἔγευεν,

άμητος δ' ολίγιστος, επήν κλίνησι τάλαντα

220

sius von einer Leiche: In portam rigidos calces extendit.

213. τό μοι = διό μοι, vgl. η, 239 τό μοι ἔστι ταλαύρινον πολεμίζειν. -- ταὔτα, d. i. πόσις καὶ

βρώσις.

"219. πολλόν soll nur das richtige Verhältniss gegenüber dem οὐχ ολίγον περ 217 wahren, und kann also auch für Achilleus nichts Verletzendes haben; zumahl da dieser σ, 106 dasselbe von sich zugiebt. Vgl. σ, 252 ἀλλ' ὁ μὲν ἄρ μὖθοισιν, ὁ δ' ἔγχεῖ πολλόν ἐνίκα.

- ἔπὲ — ρίδα, vgl. zu ν, 355.

220. ξπιτλήτω — ξμοίσιν, wie Od. α, 353 σολ δ' ξπιτολμάτω χραδίη καλ θυμὸς ἀκούειν, höre

mich willig an.

221. αἰψά τε scheint unmittelbar zusammen zu gehören und eine gewisse Verstärkung von αλψα zu sein. So wohl auch Od. α, 392 αλψά τε οξ δώ άφνειον πέλεται; Hesiod. Theogon. 87 o d' aoqueλέως άγορεύων αὶ ψά τε καὶ μέγα νείχος επισταμένως χατέπαυσε; vgl. πρόκατε bei Herodot. Der eigentliche Gedanke dieses und der folgenden Verse scheint aber zu sein: Das Kämpfen in der Schlacht erregt alsbald Ueberdruss, d. h. es ist an und für sich durch seine Gefahren und Schrecken so unerfreulich und der Neigung des mensch-

lichen Herzens zuwider, dass man nicht es den Kriegern noch dadurch erschweren muss, dass man ihnen zumuthet, mit hungrigem Magen in den Kampf zu gehen. — ής τε (φυλόπιδος) zτέ., von welcher, d. h. in welcher sehr viele Halme das Erz zu Boden legt (wie in dem Erntefelde die Sichel, vgl. 2, 67-71), aber sehr klein die Ernte oder der Ertrag ist, wann nun Zeus die Wage neigt und dem einen oder andern der Kämpfenden den Sieg verleiht. Das Treffende des durch eine Vergleichung ausgedrückten Gedankens beruht auf einem gewissen Wortspiel zwischen πλείστη καλάμη und αμητος όλιγιστος (222 f.). Während nämlich bei einer eigentlichen und gewöhnlichen guten Ernte die Grösse des Ertrages, also des bleibenden Gewinnes mit der Menge der Halme im geraden Verhältniss steht, ist es umgekehrt schon bei einer schlechten Ernte (viel Halme - Stroh, wenig Körner), noch mehr aber bei dem Niedermähen der Krieger in der Schlacht: da fallen zwar auch viele Halme, aber welcher der kriegführenden Theile ist gewiss, dass er dabei eine gute Ernte macht?

223. ἐπὴν κλίνησι — Ζεύς, bedingende Zeitbestimmung zum ganzen vorhergehenden Relativsatz.

19 Ζεύς, δς τ' ἀνθρώπων ταμίης πολέμοιο τέτυκται.
225 γαστέρι δ' οὕ πως ἔστι νέκυν πενθήσαι Άχαιούς · .
λίην γὰρ πολλοὶ καὶ ἐπήτριμοι ἤματα πάντα
πίπτουσιν πότε κέν τις ἀναπνεύσειε πόνοιο;
ἀλλὰ χρη τὸν μὲν καταθάπτειν ὅς κε θάνησιν,
νηλέα θυμὸν ἔχοντας, ἐπ' ἤματι δακρύσαντας ·

230 ὅσσοι δ' ὰν πολέμοιο περί στυγεροῖο λίπωνται, μεμνῆσθαι πόσιος καὶ ἐδητύος, ὄφρ' ἔτι μᾶλλον ἀνδράσι δυσμενέεσσι μαχώμεθα νωλεμὲς αἰεί, ἑσσάμενοι χροῖ χαλκὸν ἀτειρέα. *μηδέ τις ἄλλην λαῶν ὀτρυντὺν ποτιδέγμενος ἰσχαναάσθω·

235 ήδε γὰρ ὀτρυντὺς κακὸν ἔσσεται, ός κε λίπηται νηυσὶν ἐπ' ᾿Αργείων ἀλλ' ἀθρόοι ὁρμηθέντες Τρωσὶν ἐφ' ἱπποδάμοισιν ἐγείρομεν ὀξὺν Ἅρηα."

ή, καὶ Νέστορος υἶας ὀπάσσατο κυδαλίμοιο Φυλείδην τε Μέγητα Θόαντά τε Μηριόνην τε 240 καὶ Κρειοντιάδην Αυκομήδεα καὶ Μελάνιππον. βὰν δ' ἴμεν ἐς κλισίην Άγαμέμνονος Άτρείδαο:

224. ὅς τ' ἀνθοώπων ταμίης πολέμοιο τ. Deshalb können die Menschen auch bei der grössten Tapferkeit den Erfolg des Krieges nicht erzwingen.

225. γαστέρι, mit dem Magen, dadurch, dass man ihn gleichsam Leid tragen, Hunger leiden und dar-

ben lässt.

226 ff. λίην — πίπτουσιν, das Hungern und Fasten nühme gar kein Ende; wie könnte man also wieder zu Kräften kommen? Die Verse 226—229 übersetzt Cicero Tuscul. 3, 27, 65 so: Namque nimis multos atque omni luce cadentes Cernimus, ut nemo possit moerore vacare. Quo magis est aequom tumulis mandare peremptos Firmo animo et luctum lacrimis finire diurnis (auf die Thränen eines Tages beschränken).— Zu καπαθάπτειν vgl. Od. μ, 11f. φιτρούς δ αίψα ταμόντες

-- θάπτομεν; zu ἐπ' ἤματι Οd. β, 284 ἐπ' ἤματι πάντας ολέσθαι. Als Subject zu καταθάπτειν und den folgenden Participien schwebt dem Dichter ἡμᾶς vor == 225 Μχαιούς, ebenso bei μεμνῆσθαι 231, daher denn mit μαχώμεθα wirklich in die erste Person übergegangen wird.

233. ἄλλην — ὀτουντύν, eine andere als die jetzt schon ausgesprochene Aufforderung zum Kampfe.

235. ἥδε — ὀτρυντύς, dieser erwartete zweite Befehl d. h. das Erwarten eines solchen wird zum Verderben gereichen jedem, der deswegen zurückbleibt. Eine Drohung ähnlich der frühern β, 391—393.

238. ὀπάσσατο, er liess sich folgen, nahm mit sich, wie z, 238 χείφον' ὀπάσσεαι.

αὐτίκ' ἔπειθ' άμα μῦθος ἔην, τετέλεστο δὲ ἔργον. 19 έπτα μέν έχ κλισίης τρίποδας φέρον, ούς οι υπέστη, αίθωνας δὲ λέβητας ἐείκοσι, δώδεκα δ' ἵππους. έκ δ' άγον αίψα γυναϊκας αμύμονα έργα ίδυίας 245 ξατ', ἀτὰρ ὀγδοάτην Βρισηίδα καλλιπάρηον. γρυσοῦ δὲ στήσας Ὀδυσεὺς δέχα πάντα τάλαντα ήργ', άμα δ' άλλοι δώρα φέρον πούρητες 'Αχαιών. καὶ τὰ μὲν ἐν μέσση ἀγορῆ θέσαν, ὰν δ' Αγαμέμνων ίστατο Ταλθύβιος δὲ θεῷ ἐναλίγκιος αὐδήν 250 κάπρον έχων εν χερσί παρίστατο ποιμένι λαών. Ατρείδης δε ερυσσάμενος χείρεσσι μάχαιραν, ή οι πάρ ξίφεος μέγα πουλεον αιεν άωρτο, κάπρου ἀπὸ τρίχας ἀρξάμενος, Διὶ χεῖρας ἀνασχών είχετο τοὶ δ' άρα πάντες ἐπ' αὐτόφιν είατο σιγῆ 255 Αργείοι κατά μοίραν, ακούοντες βασιλήσς. εὐξάμενος δ' άρα εἶπεν ἰδών εἰς οὐρανὸν εὐρύν, ,. ίστω νῦν Ζεὺς πρῶτα, θεῶν ὕπατος καὶ ἄριστος, γη τε καὶ ήέλιος καὶ έρινύες, αί θ' ύπὸ γαῖαν ανθρώπους τίνυνται, δ τίς κ' ἐπίορχον δμόσση, 260 μή μεν έγω κούρη Βρισηίδι χείρ' έπενείκαι,

242. αὐτίχ' — τετέλεστο δὲ ξογον. Parataxis, s. v. a. αὐτίχ' ἔπειτα ἐτετέλεστο ἔργον ὥσπεο ἐξοητο. ἄμα — δὲ abgekürzt für ἄμα μέν, ἄμα δέ.

243-248. έπτὰ μὲν - 'Αχαιῶν, vgl. 1, 122-132.

246. επτ', ἀτὰρ ὀγδοάτην, vgl.
1, 131 μετὰ δ' ἔσσεται ῆν τότ'

άπηύρων. 250. Θεῷ ἐναλ. αὐδήν, weil er als Herold eine helle, durchdringende Stimme haben musste.

251. χάπρον ἔχων ἐν χερσί, nach Agamemnon's Anordnung 197. 252 f. ἀτρείδης — ἄωρτο = γ,

271 f. mit dem Bemerkten.

254. ἀπὸ τρίχας ἀρξάμενος. Schol. ἀπαρξάμενος τρίχας, τεμὸν ὡς ἀπαρχήν, nachdem er sie abgeschnitten und als Erstlingsopfer geweiht hatte. Vgl. Od. ξ, 422 απαρχόμενος κεφαλής τρίχας εν πυρί βάλλεν.

255. $\ell \pi'$ αὐτόφιν εἴατο σιγῆ, d. i. $\ell \pi'$ αὐτόφιν εἴατο σιγῆ, d. i. $\ell \pi'$ αὐτόν (= $\ell \epsilon \alpha \nu \tau \delta \nu$) ήντο σιγῆ, sie sassen alle Γür sich (eig. auf sich, jeder an seinem Platze) in der Stille, vgl. η, 195 εὕχεσθε = σιγῆ $\ell \phi'$ ὑμε $\ell \omega \nu$. Herodot. 9, 17 πεμιμας ὁ Μαρδόνιος $\ell \pi \pi \ell \alpha \varsigma$ έχελευσέ σφεας $\ell \pi'$ έωυτ $\tilde \omega \nu$ $\ell \nu$ το $\pi \epsilon \delta \ell \nu$ $\ell \nu$ $\ell \nu$ το $\pi \epsilon \delta \ell \nu$ $\ell \nu$

257. εὐξάμενος — εἰπεν, vgl. 0d. ξ, 463 εὐξάμενος τι ἔπος ἔρεω. 259. αῖ ở ὑπὸ γαὶαν — ὀμόσ-

259. αξ θ' ὑπὸ γαῖαν — ὀμόσσση, vgl. zu γ, 278 καὶ οῖ ὑπένεοθε καμόντας — τίνυσθον κτέ. — ὑπὸ γαῖαν gehört zu τίνυνται. 261. μη μὲν ἐγὼ — ἐπενείκαι. Der Nominativ beim Infinitiv kann

Discussion Google

19 οὖτ' εὐνῆς πρόφασιν κεχρημένος οὖτε τευ άλλου. άλλ' έμεν' απροτίμαστος ένὶ κλισίησιν εμησιν. εί δέ τι τῶνδ' ἐπίορχον, ἐμοὶ θεοὶ άλγεα δοῖεν

265 πολλά μάλ', δσσα διδοῦσιν δ τίς σφ' αλίτηται δμόσσας." ή, καὶ ἀπὸ στόμαχον κάπρου τάμε νηλέι χαλκῷ.

τὸν μὲν Ταλθύβιος πολιῆς άλὸς ἐς μέγα λαῖτμα δίψ' ἐπιδινήσας, βόσιν ὶχθύσιν αὐτὰρ 'Αχιλλεύς άνστας Αργείοισι φιλοπτολέμοισι μετηύδα

270 , Ζεῦ πάτερ, ή μεγάλας ἄτας ἄνδρεσσι διδοῖσθα. ούκ αν δή ποτε θυμόν ενί στήθεσσιν εμοίσιν Ατρείδης ώρινε διαμπερές, οὐδέ κε κούρην ήγεν έμεῦ ἀέκοντος ἀμήχανος ἀλλά ποθι Ζεύς ήθελ' Αχαιοίσιν θάνατον πολέεσσι γενέσθαι.

275 νῦν δ' ἔρχεσθ' ἐπὶ δεῖπνον, ἵνα ξυνάγωμεν "Αρηα." ως ἄρ' ἐφώνησεν, λῦσεν δ' ἀγορὴν αἰψηρήν. οί μεν άρ' εσκίδναντο έην επὶ νῆα έκαστος, δώρα δὲ Μυρμιδόνες μεγαλήτορες αμφεπένοντο, βαν δ' ἐπὶ νῆα φέροντες Αχιλλήος θείοιο.

280 καὶ τὰ μὲν ἐν κλισίησι θέσαν, κάθισαν δὲ γυναῖκας, Έππους δ' εἰς ἀγέλην έλασαν θεράποντες ἀγαυοί.

stehen, weil in dem regierenden Verbum ἴστω Ζεύς u. s. w. auch das Verbum ὄμνυμι (φημί) enthalten ist.

262. εὐνῆς πρόφασιν χεχρημένος. Die Genitive εὐνής und τευ άλλου hängen von κεχρημένος in der bei Homer gewöhnlichen Bedeutung verlangend, begehrend ab; diesem ist noch das adverbiale πρόφασιν (= 302) beigegeben in dem Sinne wie in Prosa από προφάσεως, έπὶ προφάσει.

265. σφέ, τους θεούς. 266. η, καὶ — χαλκῷ, vgl. γ, 292.

267. τὸν μὲν erg. κάπρον. Vgl. zu γ, 310 ες δίφρον ἄρνας θέτο. 268. ὁῖψ ἐπιδινήσας, bier we-

niger eigentlich als y, 378 von ei-

nem Helme.

270. Ζεῦ πάτες — δίδοῖσθα. Indem Achilleus den Ursprung seiner leidenschaftlichen Bethörung auf Zeus zurückführt, ladet er alle Schuld von Agamemnon ab und erklärt sich für ausgesöhnt mit ihm. - διδοίσθα vgl. mit i, 164 διδοίς und 519 didoi.

272. διαμπερές, immerfort d. h. so nachhaltig. Parallel damit steht 273 αμήγανος, zu erklären nach ν, 726 άμηχανος παραρρητοίσι πι-9έσθαι. Vgl. zu x, 164. 276. ως ἄρ' — αὶψηρήν, vgl.

zu Od. β, 257. 9, 38 θοην άλεγύ-VETE Saita.

279. ἐπὶ νῆα, nach dem Schiffe, d. h. in die Gegend desselben, nicht auf dasselbe, wie der folgende Vers zeigt.

281. εππους, ohne Zweifel er-

Βρισηὶς δ' ἄρ' ἔπειτ', ἰκέλη χουσέη Αφροδίτη, 19 ώς ίδε Πάτροχλον δεδαϊγμένον όξει χαλχώ, άμφ' αὐτῷ χυμένη λίγ' ἐκώκυε, χερσὶ δ' ἄμυσσεν στήθεά τ' ήδ' άπαλην δειρην ίδε καλά πρόσωπα. 285 εἶπε δ' ἄρα κλαίουσα γυνή ἐικυῖα θεῆσιν ,,Πάτροκλέ μοι δειλη πλείστον κεχαρισμένε θυμφ, ζωὸν μέν σε έλειπον έγω κλισίηθεν ἰοῦσα, νῦν δέ σε τεθνηῶτα χιχάνομαι, ὄρχαμε λαῶν, ὰψ ἀνιοῦσ' Εώς μοι δέγεται κακὸν ἐκ κακοῦ αἰεί. 290 άνδρα μέν, ῷ ἔδοσάν με πατήρ καὶ πότνια μήτηρ, είδον προ πτόλιος δεδαϊγμένον όξει χαλκώ, τρείς τε κασιγνήτους, τούς μοι μία γείνατο μήτηρ, αηδείους, οι πάντες ολέθριον ήμαρ επέσπον. οὐδὲ μὲν οὐδέ μ' ἔασκες, ὅτ' ἄνδρ' ἐμὸν ὢκὺς Αχιλλεύς 295 έκτεινεν, πέρσεν δε πόλιν θείοιο Μύνητος, κλαίειν, άλλά μ' έφασκες 'Αχιλλη̃ος θείοιο

beutete Kriegspferde. — θεράποντες, die unten 392 genannten Automedon und Alkimos.

282-302. Βρισηὶς — ἐχάστη. Eine liebliche Episode, die mit dem übrigen kriegerischen Inhalt des Buches einen angenehmen Contrast bildet. Die Klage der Briseis selbst hat grosse Wahrheit und Natürlichkeit.

284. ἀμφ' αὐτῷ χυμένη — ἐχώχυε, vgl. Od. 9, 527. — χεροι δ' ἄμυσσεν χτέ. vgl. Virg. Aen. 4,673 Unguibus ora soror foedans et pectora pugnis.

256. γ. ειχυία θεήσιν, vgl. γ, 158 άθανάτησι θεής είς ώπα ξοιχεν.

287. Πάτροκλέ μοι δειλή κτέ. für δειλή μοι πλείστον κεχαρισμένε θ. Εine ühnliche Verschiebung der Enclitica φ, 347 χαίρει δέ μιν ός τις έθείρη.

290. δέχεται καχον έκ κακού. Eine verdeutlichende Construction nach dem Sinn, wie Hesiod. Theogon. 800 άλλος δ' έξ άλλου δ έχεται χαλεπώτερος ἄθλος. Die Grammatik würde statt έχ an beiden Stellen den Accusativ (καχόν, ἄλλον) erfordern.

291. $\tilde{\alpha}\nu\delta\rho\alpha = 295$, den 296 genannten Mynes.

293 f. τρείς τε κασιγνήτους οι πάντες Επέσπον, d. i. ούτοι πάντες. Veränderte Construction, zu vergleichen mit Od. α, 275 f. μητέρα δ' — ἄψ Ιτω ες μέγαρον. — μοι μία brachylogisch — ἡ αὐτὴ ἣ καὶ ἐμὲ ἐγείνατο, Eine und dieselbe Mutter, die mich gebar.

294. χηδείους, (von mir) innig geliebt. Vgl. Od. 9, 583 χήδιστοι — μεθ' αίμα τε και γένος αὐτῶν.

295. οὐδὲ μὲν οὐδε μ' ἔασκες — κλα(ειν, vgl. Od. δ, 805 οὐ μεν σ' οὐδὲ ἐῶσε θεοὶ βεῖα ζώοντες κλα(ειν, Hier ist οὐδὲ μεν s. v. a. ἀλλ' οὐ μεν, a ber doch nicht, in Beziehung auf 291 f. ἄνδοα μὲν — εἴδον δεδαϊγμένον, worin nach dem Urtheil der Sprechenden Grund genug zum Weinen lag; aber

19 πουριδίην άλοχον θήσειν, άξειν τ' ενὶ νηυσίν ες Φθίην, δαίσειν δε γάμον μετὰ Μυρμιδόνεσσιν.

300 τῷ σ' ἄμοτον κλαίω τεθνηότα, μείλιχον αἰεί."

ως έφατο κλαίουσ', επί δε στενάχοντο γυναϊκες, Πάτροκλον πρόφασιν, σφων δ' αὐτων κήδε' εκάστη. αὐτὸν δ' ἀμφὶ γέροντες Αχαιων ήγερεθοντο λισσόμενοι δειπνήσαι ὁ δ' ἠρνεϊτο στεναχίζων.

305 ,,λίσσομαι, εἴ τις ἔμοιγε φίλων ἐπιπείθεθ' ἑταίρων, μή με πρὶν σίτοιο κελεύετε μηδὲ ποτῆτος ἄσασθαι φίλον ἦτορ, ἐπεί μ' ἄχος αἰνὸν ἱκάνει. δύντα δ' ἐς ἢέλιον μενέω καὶ τλήσομαι ἔμπης." ως εἰπων ἄλλους μὲν ἀπεσκέδασεν βασιλῆας;

310 δοιώ δ' Ατρείδα μενέτην καὶ δῖος Όδυσσεύς, Νέστωρ Ἰδομενεύς τε γέρων θ' ἱππηλάτα Φοῖνιξ, τέρποντες πυκινῶς ἀκαχήμενον· οὐδέ τι θυμῷ τέρπετο πρὶν πολέμου στόμα δύμεναι αἰματόεντος. μνησάμενος δ' ἀδινῶς ἀνενείκατο φώνησέν τε

315 ,, δ φά νύ μοί ποτε καὶ σύ, δυσάμμορε, φίλταθ' εταίρων,

nicht einmal das (οὐδὲ — ἔασzες) wollte Patroklos geschehen lassen.

300. τῷ σ' ἄμοτον κλαίω. Ein Zeichen, dass Wiederherstellung ihrer Ehre ihr höchster Wunsch gewesen wäre.

302. σφῶν δ' αὐτῶν χήδεα, ihr eigenes Leid, um die verlorenen Männer, Brüder, Söhne. — Der ganze Vers ist ein Ausdruck tiefer Empfindung und voll psychologischer Wahrheit.

303. $\alpha \dot{v} \tau \acute{o} \nu$, ihn selbst, Achilleus als Hauptperson. $\qquad \qquad \gamma \acute{e}_{qo} \sigma r \epsilon_{g}$ anch 309 $\qquad \qquad \beta \alpha \sigma \iota \lambda \tilde{\gamma} \epsilon_{g}$. Das Factum scheint dasselbe, das schon 221—232, vgl. mit 160—170, berührt war: ein erneuerter Versuch, ihn zum Essen zu bewegen.

305. εἴ τις — ἐπιπείθεται, d.h. wenn ihr mir in irgend etwas gefällig werden wollt.

308. δύντα δ' ξς ήξλιον = 207 αμα δ' ήξλων καταδύντι κτξ.

310f. δοιω — Φοῖνιξ. Es kann auffallen, dass der grosse Aias und Diomedes hier nicht auch genannt werden; sollte der Dichter vielleicht eine gewisse Eifersucht dieser beiden gegen Achilleus andeuten wollen?

312. τέφποντες, d. i. πειφώμενοι τέφπειν, ihn zu erheitern suchend, tröstend. Vgl. o, 393 ήστό τε και τὸν ἔτεψπε λόγοις.

313. πολέμου στόμα, vgl. zu z, 8. Durch diesen bildlichen Ausdruck wird auch die Wahl des Verbi (δύμεναι) bestimmt: sich in den Rachen des Krieges stürzen.

314. ἀδινῶς ἀνενείκατο Schol.
οἰονεὶ ἀνεστέναξε καὶ πολῦ ἤγαγε
πνεῦμα, ἐστέναξεν ἐκ βάδους: er
athmete tief auf. Vgl. Herodot. 1,
86 ἀνενεικάμενόν τε καὶ ἀναστενάξαντα ἐκ πολλῆς ἦσυνίης.

αὐτὸς ἐνὶ κλισίη λαρὸν παρά δεῖπνον ἔθηκας 19 αίψα καὶ ὀτραλέως, ὁπότε σπερχοίατ' Αχαιοί Τοωσίν εω' ιπποδάμοισι φέρειν πολύδακουν 'Αρηα. νῦν δὲ σὰ μὲν κεῖσαι δεδαϊγμένος, αὐτὰρ ἐμὸν κῆρ άχμηνον πόσιος καὶ έδητύος, ένδον έόντων, 320 σῆ ποθῆ. οὐ μὲν γάρ τι κακώτερον άλλο πάθοιμι, ούδ' εί κεν τοῦ πατρὸς ἀποφθιμένοιο πυθοίμην, ός που νῦν Φθίηφι τέρεν κατά δάκουον είβει χήτεϊ τοιοῦδ' νίος · ὁ δ' άλλοδαπῷ ἐνὶ δήμφ είνεκα διγεδανής Έλένης Τρωσίν πολεμίζω. 325 ηὲ τὸν δς Σκύρω μοι ἔνι τρέφεται φίλος νίός. [εί που έτι ζώει γε Νεοπτόλεμος θεοειδής.] πρίν μεν γάρ μοι θυμός ένὶ στήθεσσιν εωλπει οίον εμέ φθίσεσθαι άπ' Άργεος ιπποβότοιο αὐτοῦ ἐνὶ Τροίη, σὲ δέ τε Φθίηνδε νέεσθαι, 330 ώς άν μοι τὸν παϊδα θοῆ ἐνὶ νηὶ μελαίνη Σκυρόθεν έξαγάγοις καί οἱ δείξειας Εκαστα, ατῆσιν ἐμὴν δμῶάς τε καὶ ὑψερεφὲς μέγα δῶμα. ήδη γὰρ Πηλῆά γ' δίομαι ἢ κατὰ πάμπαν

316. δεῖπνον ἔθηκας, nicht nur Einmal, sondern so oft es galt in die Schlacht zu ziehen.

320. ἔνδον ἐόντων, concessiv: obgleich ich im Vorrath, reichlich und im Ueberfluss habe. 'Vgl. Od. o. 78.

322. $\tau o \tilde{v} \pi \alpha \tau \rho \delta \varsigma$, von jenem Vater, d. h. dem bekannten, trefflichen, so geliebten; vgl. Od. β , 134.

324f. ὁ δὲ — πολεμίζω, d. h. ξγὼ δ' ὅδε (ἐνταῦθα) πολεμίζω, $_{\circ}$ ich kämpfe hier unter fremdem Volke.

326. ἢὲ τόν, erg. ἀποφθίσθαι, ebenfalls von πυθοίμην 322 abhängig, aber mit veränderter Construction. Ueber das Zeitverhältniss zwischen Achilleus und seinem Sohn Neoptolemos vgl. zu Od. λ, 506—516. γ, 189 und Einleit. S. XIXf.; auch in unserer Stelle er-

scheint der letztere als minderjähriger Knabe. Von den bei spätern Diehtern (den Kyklikern) ausgeführten Sagen, die sich auf den hier und Od. 1,509 erwähnten Aufenthalt des Neoptolemos auf der Insel Skyros beziehen, thut Homer keine Erwähnung, aber der Verfasser unserer Stelle muss sie gekannt haben.

327. εξ που — θεοειδής. Ein in dieser Verbindung unpassendes, sehon von Aristophanes und Aristarch verworfenes Einschiebsel.

329. olov, d. h. ohne dich, Patroklos.

332f. $\xi \xi \alpha \gamma \hat{\alpha} \gamma \sigma \iota \varsigma$, nämlich nach Phthia. — $\pi \tau \hat{\eta} \sigma \iota \nu$ — $\delta \tilde{\omega}_{\mu} \alpha = 0$ d. η , 225 und τ , 526. Unter dem Masculinum $\delta \mu \tilde{\omega} \alpha \varsigma$ sind natürlich Sclaven beider Geschlechter zu verstehen.

334. η κατά — τεθνάμεν, d. h.

19 τεθνάμεν, ή που τυτθόν έτι ζώοντ' ακάχησθαι, 336 γήραΐ τε στυγερώ καὶ έμην ποτιδέγμενον αἰεί λυγοήν αγγελίην, ότ' αποφθιμένοιο πύθηται." ώς έφατο κλαίων, έπὶ δὲ στενάγοντο γέροντες, μνησάμενοι τὰ Εκαστος ενὶ μεγάροισιν έλειπον. 340 μυρομένους δ' άρα τούς γε ίδων ελέησε Κρονίων, αίψα δ' Αθηναίην έπεα πτερόεντα προσηύδα. ,, τέχνον εμόν, δη πάμπαν αποίχεαι ανδρός έῆος. * ή νύ τοι οὐκέτι πάγχυ μετὰ φρεσὶ μέμβλετ' Αχιλλεύς; κείνος ο γε προπάροιθε νεών δοθοκραιράων 345 ήσται όδυρόμενος έταρον φίλον οι δε δή άλλοι οίχονται μετά δείπνον, ό δ' άκμηνος καὶ άπαστος. άλλ' ίθι οἱ νέκτας τε καὶ ἀμβροσίην ἐρατεινήν στάξον ενὶ στήθεσσ', ενα μή μιν λιμός εκηται." ώς είπων ώτουνε πάρος μεμαυίαν Αθήνην. 350 ή δ' άρπη ειχυία τανυπτέρυγι λιγυφώνω οδρανοῦ ἐππατέπαλτο δι' αἰθέρος. αὐτὰρ 'Αχαιοί

αὐτίκα θωρήσσοντο κατὰ στρατόν ή δ' Αχιληι

wenn er nicht schon ganz fodt ist,

doch gewiss u. s. w.

336. γήραϊ und ποτιδέγμενον bezeichnen zwei Gründe der traurigen und gedrückten Stimmung des Peleus. — ξμήν — λυγοήν άγγελίην, die traurige Botschaft von mir.

339 f. μνησάμενοι — ἔλειπον, vgl. 302. — μυφομένους — Κφονίων = φ, 441 μυφομένω δ' ἄφα

TW YE XTE.

342. $\delta \dot{\eta} \ \pi \dot{\alpha} \mu \pi \alpha \nu - \epsilon \ddot{\eta} \sigma_{S}$. Vorwurf in der Form eines Ausrufs (\text{ihnlich wie Od. } \alpha, 59 f.): so hast du denn ganz den edeln Mann (Helden) im Stiche gelassen. — Ueber $\epsilon \ddot{\eta} \sigma_{S}$ vgl. zu α , 393. Erst der folgende Vers fragt nach dem Grunde.

344. πεῖνος ὅ γε, vgl. zu γ, 391 πεῖνος ὅ γ' ἐν θαλάμφ. Das prädicative πεῖνος wird durch προπά-

· poise vewv erklärt.

347 f. τθι οί — στάξον. Betreffend Wortstellung und Interpunction vgl. zu Od. ο, 544; zu αμβοοσίην ξομτεινήν II. ι, 228 δαιτὸς ἐπηράτου ἔργα. — Das folgende στάξον ist durch ein Zeugma auch auf ἀμβοσσίην, einen festen, trockenen Stoff bezogen, wie schon oben 38 f., doch bei umgekehrter Stellung der Objectsaccusative. Vgl. zu Od. ι, 359.

349. $\delta \varsigma - 4\vartheta \dot{\eta} \nu \eta \nu = \delta$, 73.

350. $\alpha \rho \pi \eta$, ein Raubvogel, wahrscheinlich eine Falkenart; dem Falken ist auch ein helles Geschrei im Fliegen eigen ($\lambda i \gamma \dot{\nu} \phi \omega r o s$).

351. ἐκκατεπαλτο (πάλω), sie schwang sich herunter, wie der Raubvogel auf seine erschene Beute beinahe senkrecht herabschiesst. Zur Construction vgl. 357 Διὸς ἐκποτεονται und 360; über δι' αἰ-θερος zu β, 458.

νέχταρ ενί στήθεσσι καὶ άμβροσίην ερατεινήν 19 στάξ', ίνα μή μιν λιμός άτερπής γούναθ' ίκοιτο. αὐτή δὲ πρὸς πατρὸς ἐρισθενέος πυκινὸν δῶ . 355 ώχετο. τοὶ δ' ἀπάνευθε νεῶν ἐχέοντο θοάων. ώς δ' ότε ταρφειαί νιφάδες Διός εκποτέονται, ψυγραί, ὑπὸ διπῆς αἰθρηγενέος Βορέαο, ώς τότε ταρφειαί κόρυθες λαμπρον γανόωσαι νηῶν ἐκφορέοντο, καὶ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι 360 θώρηκές τε κραταιγύαλοι καὶ μείλινα δούρα. αίγλη δ' ούρανὸν ίκε, γέλασσε δὲ πᾶσα περὶ χθών χαλχοῦ ὑπὸ στεροπῆς ὑπὸ δὲ κτύπος ἄρνυτο ποσσίν ανδρών εν δε μέσοισι πορύσσετο δίος Αγιλλεύς. [τοῦ καὶ ὀδόντων μεν καναχή πέλε, τω δέ οἱ ὄσσε 365 λαμπέσθην ώς εί τε πυρός σέλας, εν δέ οἱ ήτορ δῦν' ἄχος ἄτλητον ὁ δ' ἄρα Τρωσίν μενεαίνων δύσετο δώρα θεοῦ, τά οἱ Ἡφαιστος κάμε τεύγων.] κνημίδας μέν πρώτα περί κνήμησιν έθηκεν καλάς, άργυρέοισιν επισφυρίοις άραρνίας. 370 δεύτερον αὐ θώρηκα περὶ στήθεσσιν έδυνεν. άμφὶ δ' ἄρ' ὤμοισιν βάλετο ξίφος ἀργυρόηλον γάλκεον αὐτὰρ ἔπειτα σάκος μέγα τε στιβαρόν τε είλετο, τοῦ δ' ἀπάνευθε σέλας γένετ' ἢύτε μήνης. ώς δ' ότ' αν έκ πόντοιο σέλας ναύτησι φανήη 375

354. λιμός — γούναθ' Γκοιτο, d. i. die durch den Hunger verursachte Erschöpfung, Ermattung.

356. τοὶ δ' (Αχαιοί 351) ἐχέοντο, jene ergossen sich, strömten fernhin von den Schiffen gegen das Schlachtfeld.

358. αίθρηγενέος Βορ., vgl. zu 0d. ε, 296.

361. πραταιγύαλοι Schol. Ισχυ-

ρα γύαλα έχοντες.

` 365—369. τοῦ καὶ — τεύχων. Vier Verse, die schon von den Alten mit Recht für unächt erklätwerden; ihr Inhalt ist, wenn auch nicht au sich unpassend, doch hier wenigstens nicht am Platze, na-

mentlich das Zähneknirschen. Zur Verbindung τοῦ καὶ ὀδόντων vgl. übrigens α, 249 τοῦ καὶ ἀπὸ γλώστος. Darin jedoch scheint der Urheber des Zusatzes ein richtiges Gefühl gehabt zu haben, dass er die Rüstung des Hephästos hier im Ganzen erwähnen zu müssen glaubte.

369—373. χνημίδας — στιβαρόν τε, vgl. γ, 330—335 und Einleit. S. 10.

375—380. ώς δ' ὅτ' ἄν ἐκ πόντοιο κτέ. Die Vergleichung mit dem milden Glanze des Mondes schien dem prachtvollen Schilde des Achilleus nicht genug Ehre an19 χαιομένοιο πυρός τὸ δὲ χαίεται ὑψόθ' ὄρεσφιν σταθμώ εν οιοπόλω τους δ' ουκ εθέλοντας αελλαι πόντον έπ' ίνθυσεντα φίλων απάνευθε φέρουσιν ώς άπ' 'Αχιλλήος σάκεος σέλας αίθερ' ίκανεν

380 χαλού δαιδαλέου. περί δέ τρυφάλειαν αείρας χρατί θέτο βριαρήν ή δ' άστηρ ώς απέλαμπεν Ίππουρις τουφάλεια, περισσείοντο δ' έθειραι χούσεαι, ας "Ηφαιστος ίει λόφον αμφί θαμειάς. πεισήθη δ' ξο αὐτοῦ ἐν ἐντεσι δίος Αγιλλεύς,

385 εί οί ξφαρμόσσειε καὶ έντρέγοι άγλαὰ γυία. τῷ δ' ηὖτε πτερά γίγνετ', ἄειρε δὲ ποιμένα λαῶν. έκ δ' άρα σύριγγος πατρώιον έσπάσατ' έγγος. βριθύ μέγα στιβαρόν το μέν οὐ δύνατ' άλλος 'Αχαιών πάλλειν, άλλά μιν οίος ἐπίστατο πῆλαι Αχιλλεύς,

390 Πηλιάδα μελίην, την πατρί φίλω πόρε Χείρων Πηλίου έχ πορυφής, φόνον έμμεναι ήρώεσσιν. ξππους δ' Αυτομέδων τε καὶ "Αλκιμος αμφιέποντες ζεύγνυον άμφι δε καλά λέπαδν' έσαν, εν δε χαλινούς

zuthun; darum wird zur Steigerung noch ein zweites grossartigeres Gleichniss hinzugefügt, wiewohl die Erwähnung der Schiffer auf stürmischem Meere eigentlich fremdartig, jedenfalls für den Zweck der Vergleichung zu ausführlich ist (377 f.). — ἐχ πόντοιο, vom Meere aus gesehen. - To de xuletai, vgl. Od. x, 30 πυρπολέοντας ελεύσσομεν. An beiden Stellen ist von einem Hirtenfeuer die Rede (σταθμώ · Er otonókw).

377 f. 1005 8' oùz lathorias φέρουσιν. Gerade deswegen aber können sie um so länger das Feuer aus der Ferne beobachten.

381. acthe ws. Diese Vergleichung steht in guter Harmonie mit ήψεε μήνης 374.

382f. nepiggelorto — Sameias

vgl. 2, 315 f.

384. A 110939 5' 60 avrov. Einziges Beispiel des vernachlässigten Digamma in co, wogegen Od. 9, 211 ξο δ' αὐτοῦ πάντα χολούει.

395. εὶ οἱ ἐφαρμόσσειε, vgl. ρ, 210 Εκτορι δ' ἥρμοσε τεύχε' ἐπὶ

, 386. $\tau \tilde{\omega} \delta' \eta \tilde{v} \tau \epsilon = \dot{\eta} \dot{v} \tau \epsilon, \dot{\omega} \sigma \epsilon l,$ χαθάπερ πτερά εγίγνετο, gleich Fittigen wurden, erwiesen sie sich ihm, förderten ihn wie Flügel; vgl. Od. ψ, 272 ξρετμά, τά τε πτερά νηυσί πελονται, und über ήψτε zu II. γ, 10.

388-391. βριθύ - ἡρώεσσιν $=\pi$, 141-144. Hier sind diese Verse eben so wenig entbehrlich als dort bei Patroklos.

392. "Αλκιμος, wohl derselbe der π,197. ο, 467 'Αλκιμέδων hiess, vgl. ω, 474. 574.

393. augi - Egar (Erreui), erg. die Diener, die auch vorher und nachher Subject sind. - Ueber λέπαδνα vgl. zu ε, 730. — χαλιγαμφηλής έβαλον, κατά δ' ήνία τείναν δπίσσω 19 κολλητόν ποτὶ δίφρον. ὁ δὲ μάστιγα φαεινήν 395 γειρί λαβών άραρυῖαν έφ' ἵπποιιν άνόρουσεν Αὐτομέδων όπιθεν δὲ πορυσσάμενος βῆ Αχιλλεύς, τεύχεσι παμφαίνων ώς τ' ηλέκτωρ Υπερίων. σμερδαλέον δ' επποισιν εκέκλετο πατρός έρδο. ,, Εάνθε τε καὶ Βαλίε, τηλεκλυτά τέκνα Ποδάργης, 400 άλλως δή φράζεσθε σαωσέμεν ήνιοχῆα ἂψ Δαναῶν ἐς ὅμιλον, ἐπεί χ' ἑῶμεν πολέμοιο, μηδ' ώς Πάτροκλον λίπετ' αὐτόθι τεθνηῶτα." τὸν δ' ἄρ' ὑπὸ ζυγόφι προσέφη πόδας αἰόλος ἵππος Εάνθος, ἄφαρ δ' ήμυσε καρήστι πᾶσα δὲ χαίτη ζεύγλης έξεριποῦσα παρά ζυγὸν οὐδας ἵκανεν. αὐδήεντα δ' έθημε θεὰ λευκώλενος "Ηρη.

άλλά τοι έγγύθεν ήμαρ όλέθριον. οὐδέ τοι ήμεῖς αίτιοι, άλλά θεός τε μέγας καὶ μοῖρα κραταιή. νούς, den Zaum mit dem Gebiss. Der Ausdruck xalivol kommt nur Patroklos (403). hier vor, obgleich vom Anschirren

,, καὶ λίην σ' ἔτι νῦν γε σαώσομεν, ὄβοιμ' Αχιλλεῦ.

σύριγξ 387 als Speerbehälter (Futteral).

394 f. κατά δ' ήνία τείναν, vgl. zu ε, 262, wo έξ αντυγος unserm χολλητόν ποτί δίφρον entspricht.

der Pferde oft die Rede ist; ebenso

396. χειρί — ἀραρυῖαν, wie γ, 338 έγγος δ οί παλάμηφιν άρήρει; χειρί ist also zweimal zu denken. — Ζυ μάστιγα φαεινήν vgl. Od. ζ, 316. — ἐφ' ἔππουν ανόρουσεν, er schwang sich auf den Wagen hinauf.

397. ὅπιθεν βῆ, hinter und nach ihm stieg hinauf, aber er trat dann doch neben ihn als παραι-

βάτης.

398. $\tau \epsilon \dot{\nu} \gamma \epsilon \sigma \iota - \dot{\eta} \lambda \dot{\epsilon} \chi \tau \omega \rho = \zeta$ 513. — Ucber Υπερίων vgl. zu Od. a. 8.

400 f. Ξάνθε τε και Βαλίε, vgl. $zu \pi$, 149f. — ällws — σαωσέμεν, denket darauf, sorget dafür, anders Iliade II. 3. Aufl.

(besser) zu retten, nämlich als den

401. ἡνιοχῆα im weitern Sinne, vgl. 9, 89 f.

402. ἐπεί χ' ἐωμεν πολέμοιο wird nach ziemlich übereinstimmender Ueberlieferung erklärt durch άδην έχωμεν, χορεσθώμεν, πληοωθωμεν (von αω, sättigen). 403. μηδ' ώς — λίπετ' α. τ.

Brachylogisch für: und macht es nicht wie (als) ihr den Patroklos todt dort zurückliesset (ώς έλίπετε = ώς ἐποιήσατε λιπόντες). Vgl. zu Od. 40, 427.

405. ημυσε καρήατι, vgl. zu e, 437 ουδει ένισχίμψαντε χαρήατα, und über die folgenden Worte ebend. zu 440.

407. αὐδήεντα, vgl. zu Od. ε, 334. Offenbar soll diese von der Hera (als Schutzgöttin) eingegebene Weissagung eine Auszeichnung für Achilleus sein.

409. ἀλλά — ὀλέθριον, vgl. die Voraussagung der Thetis σ, 96.

17

410

19 οὐδὲ γὰς ἡμετέςη βςαδυτῆτί τε νωχελίη τε Τςῶες ἀπ' ὤμοιιν Πατρόχλου τεύχε' ἔλοντο ἀλλὰ θεῶν ὤριστος, ὃν ἡὐχομος τέχε Αητώ, ἔχταν' ἐνὶ προμάχοισι καὶ "Εκτορι κῦδος ἔδωκεν.
415 νῶι δὲ καὶ κεν ἄμα πνοιῆ Ζεφύροιο θέοιμεν, ἥν περ ἐλαφροτάτην φάσ' ἔμμεναι ἀλλὰ σοὶ αὐτῷ μόρσιμόν ἐστι θεῷ τε καὶ ἀνέρι ἱφι δαμῆναι."

΄ῶς ἄρα φωνήσαντος ἐρινύες ἔσχεθον αὐδήν.
τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη πόδας ἀκὸς Αχιλλεύς
420 ,Ξάνθε, τὶ μοι θάνατον μαντεύεαι; οὐδὲ τὶ σε χρή.
εἶ κὴ τοι οἰδα καὶ αὐτὸς δ μοι μόρος ἐνθάδ' ὀλέπθα

,,Ξάνθε, τί μοι θάνατον μαντεύεαι; οὐδέ τί σε χρή.
 εὖ νύ τοι οἰδα καὶ αὐτὸς ὅ μοι μόρος ἐνθάδ' ὀλέσθαι,
 νόσφι φίλου πατρὸς καὶ μητέρος ἀλλὰ καὶ ἔμπης
 οὐ λήξω πρὶν Τρῶας ἄδην ἐλάσαι πολέμοιο."
 ἢ ἑα, καὶ ἐν πρώτοις ἰάχων ἔχε μώνυχας ἵππους.

 Υ

20 ως οἱ μὲν παρὰ νηυσὶ κορωνίσι θωρήσσοντο ἀμφὶ σέ, Πηλέος υἱέ, μάχης ἀκόρητον Αχαιοί, Τρῶες δ' αὐθ' ἐτέρωθεν ἐπὶ θρωσμῷ πεδίοιο·

. 416. ην περ — φάσ' ἔμμεναι, vgl. oben 96. — σοι αὐτῷ, also ohne dass wir einen Antheil daran haben.

417. Θεῷ τε καὶ ἀνέρι, also wie Patroklos nach 413 f. Die Erklärung giebt die Weissagung des sterbenden Hektor χ, 359.

418. ἐρινύες, (vgl. 87) gleichsam als Wächterinnen der festen Ordnung der Natur, also verwandter Function mit der Μοϊρα.

423. ἄδην ἐλάσαι πολ., vgl. zu Od. ε, 290 mit Il. ν, 315.

Was in allen früheren Gesängen vorhereitet wurde, kommt seiner endlichen Entscheidung näher; darum müssen sich hier alle Kräfte, und namentlich die mächtigsten, concentriren, und eine vermehrte Einwirkung der Götter ist nicht blos natürlich, sondern durch das Gesetz des Fortschrittes gefordert. Besonders grossartig ist die Darstellung im Anfange unsers Buches und dadurch der Bedeutung des Momentes ganz angemessen. Vgl. Hoffmann Progr. des Johanneums zu Lüneburg. Ostern 1850. S. 5. Ebenso natürlich ist es, dass die achäischen Helden jetzt neben Achilleus verschwinden und dieser allein noch eigentlich handelt. Im Allgemeinen sei noch bemerkt, dass der Dichter unsers Gesanges eine Neigung zu längeren Reden und eine gewisse Vorliebe für Aeneas zeigt. Auf einige eigenthümliche und seltene Ausdrücke werden wir bei Gelegenheit hinweisen.

3. $To\tilde{\omega}\varepsilon\varsigma - \pi\varepsilon\delta loio = \lambda$, 56, vgl. zu z, 160.

20

5

10

15

20

Ζεὺς δὲ Θέμιστα κέλευσε θεοὺς ἀγορήνδε καλέσσαι κρατὸς ἀπ' Οὐλύμποιο πολυπτύχου· ἡ δ' ἄρα πάντη φοιτήσασα κέλευσε Διὸς πρὸς δῶμα νέεσθαι. οὖτε τις οὖν ποταμῶν ἀπέην, νόσφ' Ὠκεανοῖο, οὖτ' ἄρα νυμφάων, αῖ τ' ἄλσεα καλὰ νέμονται καὶ πηγὰς ποταμῶν καὶ πίσεα ποιήεντα. ἐλθόντες δ' ἐς δῶμα Διὸς νεφεληγερέταο ξεστῆς αἰθούσησιν ἐφίζανον, ὰς Διὶ πατρί "Ηφαιστος ποίησεν ἰδυίησι πραπίδεσσιν.

ῶς οἱ μὲν Διὸς ἔνδον ἀγηγέρατ' οὐδ' ἐνοσίχθων νηκούστησε θεᾶς, ἀλλ' ἐξ άλὸς ἦλθε μετ' αὐτούς, ἔζε δ' ἄρ' ἐν μέσσοισι, Διὸς δ' ἐξείρετο βουλήν. ,,τίπτ' αὖτ', ἀργικέραυνε, θεοὺς ἀγορήνδε κάλεσσας; ἦ τι περὶ Τρώων καὶ Αχαιῶν μερμηρίζεις; τῶν γὰρ νῦν ἄγχιστα μάχη πόλεμός τε δέδηεν."

τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς ,,έγνως, ἐννοσίγαιε, ἐμὴν ἐν στήθεσι βουλήν, ὧν ἕνεκα ξυνάγειρα· μέλουσί μοι ὀλλύμενοί περ.

Θέμιστα—καλέσσαι, gemäss der Od. β, 69 bezeichneten Thütigkeit dieser Göttin: η τ' ἀνδρῶν ἀγορὰς ημέν λύει ηθὲ καθίζει. Sie ist nicht blosse Botin wie Iris.

χοατὸς ἀπ' Οὐλύμποιο π.
 ist zu verbinden mit κέλευσε; von seinem Wohnsitze aus gab Zeus den Befehl.

7. νόσιρ' Ώχεανοῖο. Der Okeanos, gleichsam ein Ring der Welt, darf seine Stelle nicht verlassen, wenn nicht Zusammenhang und Bestand des Ganzen gefährdet werden soll. Durch die Erwähnung der Flüsse aber bereitet der Dichter das Auftreten des Xanthos (40) vor.

9. καὶ πηγὰς — ποιήεντα = Od. ζ, 124. — πίσεα, Schol. τὰ ὑδοηλὰ χωρία, τοὺς καθύγρους τόπους.

11. αλθούσησιν εφίζανον wird passender mit Od. γ, 406 κατ' ἄρ'

έζετ' ξπὶ ξεστοῖσι λίθοισιν als mit II. κ, 578 δείπνω ἐφιζωνέτην verglichen. Der Sinn des brachylogischen Ausdrucks scheint nämlich: sie setzten sich auf die geglätteten steinernen Sitze in der Vorhalle (ξεστῆς αίθούσησι auch II. ζ, 243). Die befestigten Sitze sind nämlich auch Theile der Hallen.

13. Διὸς ἔνδον = ἐν Διός, ἐν Διὸς δώμασι.

18. ἄγχιστα μάχη — δέδηεν, ihr Kampf ist ganz nahe (der Zeit nach) entbrannt, d. h. dem Ausbruch ganz nahe gekommen (vgl. 31). Ζυ ἄγγιστα vgl. Od. τ, 301 ἐλεὐσετα ήδη ἄγχι μάλα. Poseidon's Kommen wird besonders erwähnt, weil dieser Gott vor Kurzem (ο, 218 f.) auf Befehl des Zeus die Schlacht verlassen hatte.

ων ist natürlich Neutrum.
 Denn dieser Satz ist nur die Er-

17 *

20 άλλ' ήτοι μεν εγώ μενέω πτυχὶ Οὐλύμποιο ήμενος, ενθ' όρόων φρένα τέφψομαι οἱ δε δη άλλοι έρχεσθ' όφρ' ὰν ἵκησθε μετὰ Τρῶας καὶ Αχαιούς, 25 ἀμφοτέροισι δ' ἀρήγεθ', ὅπη νόος ἐστὶν ἐκάστου. εἰ γὰρ Αχιλλεὺς οἰος ἐπὶ Τρώεσσι μαχεῖται, οὐδὲ μίνυνθ' ἔξουσι ποδώκεα Πηλείωνα. καὶ δέ τέ μιν καὶ πρόσθεν ὑποτρομέεσκον ὁρῶντες τῦν δ', ὅτε δη καὶ θυμὸν ἑταίρου χώεται αἰνῶς,

30 δείδω μὴ καὶ τεῖχος ὑπὲς μόςον ἐξαλαπάξη."

ῶς ἔφατο Κορνίδης, πόλεμον δ' ἀλίαστον ἔγειρεν.

βὰν δ' ἴμεναι πόλεμόνδε θεοί, δίχα θυμὸν ἔχοντες,
"Ήρη μὲν μετ' ἀγῶνα νεῶν καὶ Παλλὰς Ἀθήνη

ἢδὲ Ποσειδάων γαιήοχος ἦδ' ἐριούνης

35 Έρμείας, δς ἐπὶ φρεσὶ πευκαλίμησι κέκασται "Ηφαιστος δ' ἄμα τοῖσι κίε σθένεϊ βλεμεαίνων, χωλεύων, ὑπὸ δὲ κνῆμαι ὁωοντο ἀφαιαί .

klärung von $\ell\mu\dot{\gamma}\nu$ — $\beta o\nu \lambda\dot{\gamma}\nu$. — $\mu\ell\lambda o\nu\sigma\iota$ erg. $T\varrho\tilde{\omega}\epsilon\varsigma$, wie schon aus 26—30 hervorgeht.

23. φοένα τέρψομαι, sofern nun das Verhängniss und Zeus' eigener Rathschluss in Erfüllung geht.

25. ἀμφοτέροισι δ' ἀρήγ. ατέ.
Wie Zeus, früher (3, 7 ff.) es den
Göttern insgesammt untersagt hatte,
am Kampfe Theil zu nehmen, so
giebt er ihnen jetzt offen die Erlaubniss dazu. Dem allen seinen
Gegnern überlegenen Achilleus (26
— 30) soll der Sieg erschwert und
begrenzt, und so das rechte Massund
Gleichgewicht gesichert werden.

28. καὶ πρόσθεν, von der Zeit, wie προπάροιθεν κ, 476. Den Gegensatz macht νῦν δέ.

29. καὶ θυμὸν ἐταίρου. Das steigernde καὶ gehört zu ἐταίρου χώεται zusammengenommen, wie im folgenden Verse zu τεῖκος ἐξαλαπάξη. Das adverbielle θυμὸν hat also nicht den Hauptton, sondern der Objectsgenitiv ἐταίρου.

30. ὑπὲρ μόρον, vgl. zu Od. α, 34; unten 336 ὑπὲρ μοῖραν.

33-36. Hon-Hquiotos. Diese fünf Götter werden auch schon o, 213 f. als auf der Seite der Achäer stehend zusammengefasst; die andern (38-40), mit Ausnahme des Xanthos, haben sieh ebenfalls schon in den früheren Büchern gelegentlich zu Gunsten der Troer in den Kampf gemischt, Leto wenigstens (e, 447 f.) an der Heilung des Aeneas Theil genommen.

34. ξοιούνης und ξοιούνιος (72) kommt bei Homer ausser Od. 322 nur in diesem und dem letzten Gesange der llias (ω, 360. 440. 457. 679) so wie in den Hymnen vor. Ueber den Begriff vgl. das zu Od. ω, 10 über ἀχάχητα Bemerkte.

35. ξπὶ φρεσὶ — κέκασται. ξπὶ gehört als Adverb. zum Verbum: vgl. ω, 535 πάντας γὰρ ξπ᾽ ἀν-θρώπους ξκέκαστο ὅλβφ κτξ.

36 f. σθένει βλεμεαίνων, vgl. zu θ, 337. — χωλεύων — άραιαί = σ. 411.

ές δὲ Τρῶας "Αρης πορυθαίολος, αὐτὰρ ἄμ' αὐτῷ 20 Φοίβος απερσεπόμης ήδ' Αρτεμις λοχέαιρα Αητώ τε Ξάνθος τε φιλομμειδής τ' Αφροδίτη. 40 είως μέν δ' απάνευθε θεοί θνητών έσαν ανδρών, τόφοα δ' Αχαιοί μεν μέγα κύδανον, ούνεκ' Αχιλλεύς έξεφάνη, δηρον δε μάχης επέπαυτ' άλεγεινης. Τρώας δὲ τρόμος αἰνὸς ὑπήλυθε γυῖα ξιαστον, δειδιότας, όθ' δρώντο ποδώχεα Πηλείωνα 45 τεύχεσι λαμπόμενον, βροτολοιγῷ Ισον "Αρηι. αὐτὰρ ἐπεὶ μεθ' ὅμιλον Ὀλύμπιοι ἤλυθον ἀνδρῶν, ώρτο δ' έρις πρατερή λαοσσόος, αξε δ' Αθήνη, στᾶσ' ότὲ μὲν παρὰ τάφρον ὀρυκτὴν τείχεος ἐκτός, άλλοτ' επ' άπτάων εριδούπων μαπρον άύτει. 50 ανε δ' "Αρης ετέρωθεν ερεμνή λαίλαπι ίσος, άξὸ κατ' ἀκροτάτης πόλιος Τρώεσσι κελεύων,

 ἀχερσεχόμης findet sich in dieser einzigen Stelle der beiden grossen homerischen Gedichte.

άλλοτε πάρ Σιμόεντι θέων έπὶ Καλλικολώνη.

41 f. εξως μέν. Diesem Vordersatz entspricht als Gegensatz 47 αὐτὰφ – ἔπεὶ – ἤλυθον; der durch δὲ hervorgehobene Nachsatz zu jenem zerfällt in zwei Glieder τόφοα δ' Αγαιοὶ μὲν – Τρῶας δὲ κτέ. – κυδανον, vgl. zu η, 64 μελάνει: sie prangten herrlich, gebarten sich stolz.

45. δθ' ὁρῶντο, d. i. ὅτε.

48. ωρτο δ' ξοις κοατερή κτέ. Nachsatz zu αὐτὰς ἐπεὶ — ἀνδοῶν, da begann der gewaltige Kampf (während vorher die beiden Heere noch in einer gewissen Entfernung von einander waren). Durch αὐε δ' Ἀθήνη und 51 αὖε δ' ἄρης werden die Mittel bezeichnet, welche den Kampf immerfort anregen und steigern.

49. στᾶσ', — παρὰ τάφρον, vgl. σ, 215 στῆ δ' ἐπὶ τάφρον ἰών. 50. ἄλλοτ' — ἀύτει. 'Veränderte

Construction (vgl. zu γ, 80 λάεσσι τ' ξβαλλον) = ὁτὲ δὲ ἔτ' ἀπτάων (στῶσα oder μ. ἀυτοῦσα); d. h. auf den beiden Höhen, welche Schiffe und Lager einschliessen.

52. κατ ἀκροτάτης πόλιος. Steigerung von κατ ἀκρης πόλιος: zu oberst, von der obersten Höhe der Burg herab. — Uebrigens ist vor ὀξὺ — κελεύων, im Gegensatz des folgenden ἄλλοτε Θέων, auch ein ἄλλοτε hineinzudenken oder ότὲ μέν, wie 49 f.

53. Καλλικολώνη, auf Seite der westlichen Anhöhen nördlich von Hios, nach Welcker's Vermuthung derselbe Hügel, der β, 793 durch τύμβος Αἰσυηταο bezeichnet wirds so dass Καλλικολώνη (vgl. 151) nur ein anderer Name oder Beiname desselben wäre. Durch die Burg (52) und den Schönbühl (53) werden die äussersten Puncte des Feldes, über welches sich der Kampferstreckt und das von den Troern besetzt ist, bezeichnet.

ως τούς αμφοτέρους μάχαρες θεοί ότρύνοντες 55 σύμβαλον, εν δ' αὐτοῖς ἔριδα δήγνυντο βαρεῖαν. δεινόν δε βρόντησε πατήρ ανδρών τε θεών τε ύψόθεν αὐτὰρ ένερθε Ποσειδάων ἐτίναξεν γαΐαν άπειρεσίην δρέων τ' αλπεινά κάρηνα. πάντες δ' εσσείοντο πόδες πολυπίδακος Ίδης 60 καὶ κορυφαί, Τρώων τε πόλις καὶ νῆες 'Αχαιών. έδδεισεν δ' ὑπένερθεν ἀναξ ἐνέρων Αιδωνεύς, δείσας δ' εκ θρόνου άλτο καὶ ίαχε, μή οἱ ὕπερθεν γαΐαν αναρρήξειε Ποσειδάων ενοσίχθων, οίκία δὲ θνητοῖσι καὶ άθανάτοισι φανείη 65 σμερδαλέ ευρώεντα, τά τε στυγέουσι θεοί περ. τόσσος άρα ατύπος ώρτο θεων έριδι ξυνιόντων. ήτοι μέν γάρ έναντα Ποσειδάωνος άνακτος ϊστατ' Απόλλων Φοϊβος, έχων ὶὰ πτερόεντα, άντα δ' ενυαλίοιο θεά γλαυκώπις Αθήνη. 70 "Ηρη δ' άντέστη χουσηλάκατος κελαδεινή

"Αρτεμις λοχέαιρα, κασιγνήτη έκάτοιο.
Αητοί δ' αντέστη σῶκος ἐριούνιος Έρμῆς,

54f. τοὺς — σύμβαλον, vgl. α, 8 τίς τ' ἄρ — ξυνέηχε μάχεσθαι; Der folgende Satz drückt die Wirkung aus: sie liessen den Streit unter ihnen hervorbrechen.

56 ff. δεινον δε βρόντησε. Auch hier gemahnt es den Leser, als ob ein ungeheures Gewitter mit Erderschütterungen und Austreten der Meersluth dem Dichter Veranlassung zu seiner Schilderung gegeben, wo nicht die Sage selbst erzeugt hätte; vgl. zu ξ, 392.

59. πάντες — πόδες. Der ungewöhnliche Plural geht wohl auf die verschiedenen Höhen der Idakette, in welchem Sinne einem Gebirge ebenso viele πόδες als κορυφαὶ zugeschrieben werden können.

65. σμερδαλέα—θεοί περ, vgl. Hesiod. Theogon. 739 ἀργαλέ' εὐρώεντα, τά τε στυγέουσι θεοί περ. — εὐρώεις findet sich in dieser einzigen Stelle der Ilias, dreimal in der Odyssee. Nachgeahmt hat unsere Stelle Virgil. Aen. 8, 243—246. 66. τόσσος — ξυνιόντων, vgl.

Hesiod. Theogon. 705 τόσσος δοῦπος ἔγεντο 9. ἔ. ξ.

67 f. ξναντα Ποσειδάωνος — Φοϊβος. Man bemerke die keineswegs zufällige Gegenüberstellung der Götter; doch kümpfen sie eigentlich auch hier nicht selbst mit einander (vergl. 119 f. 134 — 137), sondern wollen nur durch ihre Abwesenbeit und imponirende Stellung die von ihnen begünstigte Partei ermuthigen und stärken. Die meta-

72. σῶχος (σαόω, σώζω) scheint verwandten Begriffs mit dem sonstigen Beiwort des Hermes διά-χιορος, und synonym mit den Epithetis ξριούνιος, ἀχάχητα.

plastische Form la für loug findet

sich nur hier.

ἄντα δ' ἄρ' Ἡφαίστοιο μέγας ποταμὸς βαθυδίνης, ὃν Ξάνθον καλέουσι θεοί, ἄνδρες δὲ Σκάμανδρον.

20

75

ώς οἱ μὲν θεοὶ ἄντα θεῶν ἴσαν αὐτὰς Αχιλλεῦς Ἐκτορος ἄντα μάλιστα λιλαίετο δῦναι ὅμιλον Πριαμίδεω· τοῦ γάς ἡα μάλιστά ε΄ θυμὸς ἀνώγει αϊματος ἀσαι ᾿Αρηα ταλαύρινον πολεμιστήν. Αἰνείαν δ΄ ἰθὺς λαοσσόος ὡρσεν Απόλλων ἀντία Πηλείωνος, ἐνῆκε δε΄ οἱ μένος ἡὐ· ὑιεῖ δε΄ Πριάμοιο Αυκάονι εἴσατο φωνήν. τῷ μιν ἐεισάμενος προσέφη Διὸς υίὸς Απόλλων ,,Αἰνεία Τρώων βουληφόρε, ποῦ τοι ἀπειλαί, ὡς Τρώων βασιλεῦσιν ὑπίσχεο οἰνοποτάζων, Πηλείδεω ᾿Αχιλῆος ἐναντίβιον πολεμίζειν;"

80

τον δ' αὖτ' Αἰνείας ἀπαμειβόμενος προσέειπεν "Πριαμίδη, τί με ταῦτα καὶ οὐκ ἐθέλοντα κελεύεις ἀντία Πηλείωνος ὑπερθύμοιο μάχεσθαι; οὐ μὲν γὰρ νῦν πρῶτα ποδώκεος ἄντ' Αχιλῆος στήσομαι, ἀλλ' ἤδη με καὶ ἄλλοτε δουρὶ φόβησεν ἐξ Ἰδης, ὅτε βουσὶν ἐπήλυθεν ἡμετέρησιν, πέρσε δὲ Αυρνησσὸν καὶ Πήδασον αὐτὰρ ἐμὲ Ζεύς εἰρύσαθ', ὅς μοι ἐπῶρσε μένος λαιψηρά τε γοῦνα. 85

90

δν Ξάνθον — Σχάμανδοον.
 Ueber das Verhältniss solcher Doppelbenennungen vgl. zu β, 813.

 τοῦ hängt vom folgenden αιματος ab.

78. αξματος — πολεμιστήν = ε, 289, wo die Anmerkung zu vergleichen ist. Vom Blute eines Feindes gesättigt wird Ares erst beim Tode desselben in der Schlacht.

80. ἀντία Πηλείωνος, um so den Achilleus von Hektor abzulenken, oder diesem doch Erleichterung zu verschaffen.

83. ἀπειλαί, d. i. λαμπραί ὑποσχέσεις.

84. βασιλεῦσιν, d. i. γέρουσιν, δημογέρουσιν, vgl. zu Od. 3, 390.
 — οἰνοποτάζων, bei einem öffent-

lichen Gastmahle oder Gelage (auf Kosten des Volkes).

85. Πηλείδεω — πολεμίζειν. Der Infinitiv hängt von ποῦ τοι ἀπειλαί ab: Wo sind deine Grosssprechereien, wo ist das Prablen, vermöge dessen du dich vermassest zu kämpfen u. s. w. Vgl. Herodot. 7,10 οὕτε δέχα ἀνδράσι ὑπίσχομαι οἰός τε εἰναι μάγεθαι.

μαι ο τός τε είναι μάχεσθαι.
87. τι με ταῦτα — κελεύεις, vgl.
0d. θ, 153 τι με ταῦτα κελεύειε
κερτομέοντες; Hier wird ταῦτα
durch den folgenden Infinitiv noch
erklärt.

90—93. ἀλλ' ἤδη με — γοῦνα, vgl. die Erzühlung des Achilleus selbst unten 187—194. — ἐπῶρσε ist durch Zeugma auch mit λ. γοῦνα verbunden.

20 ή κ' εδάμην ύπο χερσίν Αχιλλήρος και Αθήνης, 95 ή οι πρόσθεν ιούσα τίθει φάος ηδ' εκέλευεν έγγει γαλκείω Λέλεγας και Τρώας εναίρειν. τῷ οὐκ ἔστ' Αχιλῆος ἐναντίον ἄνδρα μάχεσθαι. αίεὶ γὰρ πάρα είς γε θεών, ός λοιγὸν ἀμύνει. καὶ δ' άλλως τοῦ γ' ἰθὸ βέλος πέτετ', οὐδ' ἀπολήγει 100 πρίν χροός ανδρομέσιο διελθείν. εὶ δὲ θεός περ **Ισον τείνειεν πολέμου τέλος, ού με μάλα δέα** νικήσει, οὐδ' εὶ παγχάλκεος εὐχεται εἶναι." τὸν δ' αὐτε προσέειπεν άναξ Διὸς νίὸς Απόλλων , Κρως, άλλ' άγε καὶ σὰ θεοῖς αἰειγενέτησιν 105 εύγεο καὶ δὲ σέ φασι Διὸς κούρης Αφροδίτης έχγεγάμεν, κείνος δε χερείονος έκ θεοῦ ἐστίν. ή μεν γαρ Διός έσθ', ή δ' έξ άλίοιο γέρηντος. άλλ' ίθυς φέρε χαλκον άτειρέα, μηδέ σε πάμπαν

ως είπων έμπνευσε μένος μέγα ποιμένι λαών, 110 βη δε διά προμάχων κεκορυθμένος αίθοπι χαλκώ. οὐδ' ἔλαθ' 'Αγχίσαο πάις λευκώλενον 'Ηρην άντία Πηλείωνος ὶων ἀνὰ οὐλαμὸν ἀνδρῶν. ή δ' άμυδις στήσασα θεούς μετά μύθον έειπεν.

λευγαλέοις επέεσσιν αποτρεπέτω καὶ αρειη."

96. Λέλεγας, vgl. zu β, 816 und ×, 430.

98. αλελ — αμύνει = ε. 603 τω

sonst, abgesehen von dem Beistande der Götter. - τοῦ γε hängt von

βέλος ab.

101. Ισον — πολέμου τέλος, vgl. zu λ, 336 κατὰ ἶσα μάχην ἐτάνυσσε Κρονίων. Der Nach-druck ruht ganz auf ἶσον, d. h. nicht ungleich, nicht einseitig den Feind begünstigend: "wenn nur ein Gott uns gleich zumässe des Krieges Entscheidung." - νιχήσει s. v. α. νικήσειεν άν.

104. $\eta \rho \omega \varsigma$ als Anrede nur hier und $\varkappa$, 416. — $\varkappa \alpha \wr$ $\sigma \grave{\upsilon}$ — $\varepsilon \check{\upsilon} \chi \varepsilon o$,

vgl. Od. γ, 47 ξπεί και τοῦτον δίομαι άθανάτοισιν εὔχεσθαι.

106. χερείονος έχ θεοῦ, der Thetis, einer geringeren Göttin, weil sie nach α, 538 nur θυγάτηρ άλίοιο γέροντος ist.

109. λευγαλέοις ξπέεσσιν mit Beziehung auf ihre Wirkung: durch verderbliche d. h. Furcht und Feigheit einflössende, entmuthigende Reden; vgl. i, 119 φρεσί λευγαλέησι πιθήσας.

111. $\beta \tilde{\eta} \delta \tilde{\epsilon}$, näml. Aeneas, nachdem er von Apollon mit Muth erfüllt war, vgl. 112 f. 117.

114. ἄμυδις στήσασα, d.i. ὁμόσε άγείρασα, είς εν συναγαγούσα, vgl. zu z, 300 αμυδις χιχλήσχετο. ν, 336 αμυδις έστασιν. - Ζα με.. φράζεσθον δη σφωι, Ποσείδαον καὶ Αθήνη, έν φρεσίν ύμετέρησιν, όπως έσται τάδε έργα. Αίνείας οδ' έβη κεκορυθμένος αίθοπι χαλκώ άντία Πηλείωνος, άνηκε δὲ Φοϊβος Απόλλων. άλλ' άγεθ', ήμεις πέρ μιν αποτρωπώμεν οπίσσω αὐτόθεν ή τις ἔπειτα καὶ ἡμείων Αγιλῆι 120 παρσταίη, δοίη δὲ χράτος μέγα, μηδέ τι θυμφ δευέσθω, ενα είδη ο μιν φιλέουσιν άριστοι άθανάτων, οι δ' αὐτ' άνεμώλιοι οι τὸ πάρος περ Τρωσὶν ἀμύνουσιν πόλεμον καὶ δηιοτήτα. πάντες δ' Οὐλύμποιο κατήλθομεν άντιόωντες 125 τῆσδε μάχης, Ένα μή τι μετὰ Τρώεσσι πάθησιν σήμερον. ύστερον αὐτε τὰ πείσεται άσσα οἱ αἰσα γιγνομένω ἐπένησε λίνω, ὅτε μιν τέπε μήτηο. εὶ δ' Αγιλεύς οὐ ταῦτα θεῶν ἐκ πεύσεται ὁμφῆς. δείσετ' έπειθ', ότε μέν τις έναντίβιον θεός έλθη 130 έν πολέμω γαλεποί δέ θεοί φαίνεσθαι έναργεῖς." την δ' ημείβετ' έπειτα Ποσειδάων ενοσίχθων , Ήρη, μη χαλέπαινε παρέκ νόον οὐδέ τί σε χρή.

τὰ μῦθον ἔειπεν versteht sich aus dem vorhergehenden θεούς der Dativ αὐτοῖς, vgl. Od. μ, 319.

115. Hoostoav xal Agnyn. Diese werden als die bedeutendsten von ihrer Partei angeredet; doch nehmen auch die andern und sogar die von der Gegenpartei an der Berathung Theil, vgl. 135—137. 144—152.

120. $\alpha \dot{\nu} \dot{\tau} \dot{\sigma} \dot{\tau} \dot{\nu}$, von dort, d. i. von dem Peliden hinweg. — $\varkappa \alpha \dot{\iota}$ $\dot{\eta} \mu \varepsilon \iota \omega \nu$, wie Aeneas durch Apollon ermuthigt worden ist.

121. μηθέ τι — δευέσθω erg. κράτεος, und nicht ermangle er (durch das Bewusstsein des göttlichen Beistandes) der Kraft in seinem Gemüthe.

123. of δ' αὐτ' ἀνεμώλιοι. Hera redet so unbefangen, als wären die Götter der Gegenpartei nicht zugegen, um sie gleichsam einzu-

schüchtern. Darum sagt sie 125 πάντες — κατήλθομεν, als ob alle Götter darüber Eines Sinnes wären, und nimmt auf Zeus. Rede oben 26—30 keine Rücksicht.

127 f. πείσεται — μήτηρ, vgl. Od. η, 197 f.

129. θεῶν ἐχ — ὀμφῆς einfach: durch die Mittheilung, durch den Mund eines Gottes (eines von uns Göttern).

131. χαλεποι — ἐναργεῖς für χαλεπον δὲ θεοὺς φαίνεσθαι ἐναργεῖς (wie Od. λ, 156 χαλεπον δὲ τάδε ζωοῖσιν ὁριᾶσθαι) oder χαλεποι θεοὶ φαινόμενοι ἐναργεῖς. Der Sinn ist nämlich: Schwer gefährlich ist's, wenn (einem) die Götter leibhaſtig erscheinen: wogegen er jedoch durch besondere Fürsortge oder Warnung eines Gottes geschützt werden kann (129).

133. μη χαλέπαινε παρέκ νόον,

20 ούκ αν έγωγ' εθέλοιμι θεούς έριδι ξυνελάσσαι. 135 [ήμέας τοὺς ἄλλους, ἐπεὶ ἢ πολὺ φέρτεροί εἰμεν·] ~ άλλ' ήμεις μεν έπειτα καθεζώμεσθα κιόντες έκ πάτου ές σκοπιήν, πόλεμος δ' άνδρεσσι μελήσει. εὶ δέ κ' 'Αρης ἄρχωσι μάχης ἢ Φοῖβος 'Απόλλων, η 'Αχιλη' ζοχωσι καὶ οὐκ εἰῶσι μάχεσθαι, 140 αὐτίκ' ἔπειτα καὶ ἄμμι παρ' αὐτόφι νεῖκος ὀρεῖται φυλόπιδος μάλα δ' ώνα διακρινθέντας δίω ἂψ ἴμεν Οὔλυμπόνδε, θεῶν μεθ' ὁμήγυριν ἄλλων, ήμετέρης ύπὸ χερσίν αναγκαίησι δαμέντας." ως άρα φωνήσας ήγήσατο πυανοχαίτης 145 τείχος ές αμφίχυτον Ήρακλήος θείοιο, ύψηλόν, τό δά οἱ Τρῶες καὶ Παλλάς Αθήνη ποίεον, όφρα τὸ κῆτος ὑπεκπροφυγών ἀλέαιτο,

όππότε μιν σεύαιτο απ' ηιόνος πεδίονδε. ένθα Ποσειδάων κατ' ἄρ' Εζετο καὶ θεοὶ ἄλλοι, 150 αμφί δ' αρ' αρρηκτον νεφέλην ώμοισιν έσαντο.

ereifre dich nicht unverständig. zürne nicht unbedacht, nämlich dass Apollon den Aeneas zum Kampfe getrieben hat.

134. Geoùs ist auf alle auf dem Schlachtfeld anwesenden Götter zu beziehen; der besonnene Gott wünscht, dass sie überhaupt nicht ohne die äusserste Noth (138-141) sich in den Kampf mischen. Der folgende Vers (ημέας τους άλλους) hat ganz das Ansehen einer nachträglichen Verdeutlichung, u. bringt nichts wesentlich Neues bei.

136. ἔπειτα wird durch χιόντες - ές σχοπιήν erklärt, aber es

sollte diesem nachstehen.

138. εὶ δέ z' - ἄρχωσι, wenn sie aber (die andern uns entgegenstehenden Götter), sei es Ares oder Apollon, den Kampf beginnen. So ist hier das s. g. Schema Alemanicum gerechtsertigt; vgl. indess Od. z, 513. ξ, 216, we die Subjecte durch tè - tè und tè - xal verbunden sind.

140. καὶ ἄμμι παρ' αὐτόςτι νείχος ορείται, auch uns (von unserer Seite) wird sich der Kampf bei ihnen d. i. gegen sie erheben.παρ' αὐτόφι, d. i. παρ' αὐτοῖς, πρός αὐτούς, gegen Ares, Apollon und ihre Genossen; vgl. ρ, 421 παρ' ἀνέρι τῷδε δαμῆναι. διαχρινθέντας erg. τους άλλους θεούς.

αναγκαίηφι, Dativ wie 143.

βίηψι.

145. τείχος ές αμφίχυτον, auf den aufgeschütteten, aufgeworfenen Wall, der von den Troern zum Schutz für Herakles errichtet worden war, als er die Hesione vor jenem Seeungebeuer (το zητος) retten wollte, also ohne Zweisel nabe am Meere (vgl. 50 ἐπ' ἀχτάων ἐριdoύπων), doch etwas landeinwärts (vgl. 148 απ' ηιόνος πεδίονδε). Die andern Götter sitzen an den Abhängen der Kallikolone (151, vgl. 53).

150. augi womit zu verbinden?

20

160

165

οί δ' έτέρωσε καθίζον ἐπ' όφρύσι Καλλικολώνης άμφὶ σέ, ἤιε Φοίβε, καὶ "Αρηα πτολίπορθον.

τῶν δ' ἄπαν ἐπλήσθη πεδίον, καὶ λάμπετο χαλκῷ, ἀνδοῶν ἢδ' Ἐππων· κάρκαιρε δὲ γαῖα πόδεσσιν όρνυμένων ἄμυδις. δύο δ' ἀνέρες ἔξοχ' ἄριστοι ἐς μέσον ἀμφοτέρων συνίτην μεμαῶτε μάχεσθαι, Αἰνείας τ' Αγχισιάδης καὶ δῖος Αχιλλεύς. Αἰνείας δὲ πρῶτος ἀπειλήσας ἐβεβήκει, νευστάζων κόρυθι βριαρῆ· ἀτὰρ ἀσπίδα θοῦριν πρόσθεν ἔχε στέρνοιο, τίνασσε δὲ χάλκεον ἔγχος. Πηλείδης δ' ἐτέρωθεν ἐναντίον ὧρτο, λέων ῶς σίντης, ὅν τε καὶ ἄνδρες ἀποκτάμεναι μεμάασιν

σίντης, ον τε και ανοφές αποκταμέναι μεμασοίν άγρόμενοι, πᾶς δῆμος· ὁ δὲ πρῶτον μὲν ἀτίζων ἔρχεται, ἀλλ' ὅτε κέν τις ἀρηιθόων αἰζηῶν δουρὶ βάλη, ἐάλη τε χανών, περί τ' ἀφρὸς ὀδόντας γίγνεται, ἐν δέ τέ οἱ κραδίη στένει ἄλκιμον ἦτορ,

152. ἀμφὶ σέ, ἥιε Φοῖβε, vgl. zu o, 365 ως δα σύ, ἥιε Φοῖβε.

154. δυσηλεγέος (vgl. Od. χ, 325 δυσηλεγέα θάνατον): des schlecht

oder traurig bettenden.

155. ἐἐχνεον ἀμφότεροι ist nicht ein Hauptsatz, der einen Fortschritt bezeichnete, sondern mehr recapitulirende Begründung des vorhergehenden Satzes, vgl. 134—137.
— Ζεὺς — κέλευεν, concessiv: obgleich Zeus sie (25) aufgefordert, es ihnen freigestellt hatte und fortwährend freistellte.

156. τῶν δ' ἄπαν ἐπλήσθη — knüpft an die 54 l. angefangene Beschreibung der Menschenschlacht an. Die Worte καὶ λάμπετο χαλκό bezeichnen parenthetisch eine Folge des Hauptsatzes.

157. πάρκαιρε, απ. εξοημένον, nach Schol. ξκραδαίνετο, ξσείετο.

Vgl. krachen, craquer, crepare.

158. δύο δ' ἀνέφες κτέ. Gleichsam ein zweiter und etwas verschiedener Anfang der Erzählung von 75—78 und 111 f.

164—173. λέων ὧς — - ὁμί-λω. Eine der lebenvollsten Ausfürungen des Gleichnisses vom kämpfenden Löwen. — καί, auch, d. h. in Uebereinstimmung mit seiner Eigenschaft als σίντης, vgl. zu α, 249. Der Nachdruck ruht auf ἀγοόμενοι: geschaart, vereint. — πας δήμος, ein ganzes Volk, d. h. die Bewohner eines ganzen Bezirkes, eines Thales. — ἀτίζων, Schol. ἀτιμάζων, καταφρονών.

168. ξάλη (vgl. ε, 823 άλήμεναι), Schol. συνεστράφη προς τὸ πηθησαι. Der Aorist bezeichnet die schnell und unsehlbar eintreten-

de Folge.

20 οὐρῆ δὲ πλευράς τε καὶ ἰσγία ἀμφοτέρωθεν 171 μαστίεται, έὲ δ' αὐτὸν ἐποτρύνει μαγέσασθαι, γλαυκιόων δ' ίθυς φέρεται μένει, ήν τινα πέφνη ανδρών ή αὐτὸς φθίεται πρώτω εν δμίλω. ως Αγιλή ωτρυνε μένος και θυμός αγήνωρ

175 αντίον έλθέμεναι μεγαλήτορος Αίνείαο. οί δ' ότε δη σγεδον ήσαν επ' άλληλοισιν ίόντες. τὸν πρότερος προσέειπε ποδάρχης δίος Αχιλλεύς ...Αινεία, τί σὸ τόσσον δμίλου πολλον ἐπελθών έστης; ή σέ γε θυμός έμοι μαχέσασθαι ανώγει

180 ελπόμενον Τρώεσσιν ανάξειν ίπποδάμοισιν τιμής τής Ποιάμου; ἀτὰρ εί κεν έμ' ἐξεναρίξης, ού τοι τούνεκά γε Ποίαμος γέρας έν γερί θήσει. είσιν γάρ οι παϊδες, ὁ δ' ἔμπεδος οὐδ' ἀεσίφρων. η νύ τί τοι Τρώες τέμενος τάμον έξοχον άλλων,

185 καλὸν φυταλιῆς καὶ ἀρούρης, ὄφρα νέμηαι, αί κεν έμε κτείνης; χαλεπώς δέ σ' έολπα το φέξειν. ήδη μέν σέ γέ φημι καὶ ἄλλοτε δουρὶ φοβῆσαι.

170. οὐρη — μαστίεται, vgl. Hesiod. Scut. Herc. 430.

171. $\ell\ell$ nur hier und ω , 134 = ξ , nach Analogie von $\xi \circ \varsigma = \delta \varsigma$, die aber nicht ganz zutrifft.

173. $\varphi \vartheta \ell \epsilon \tau \alpha \iota = \varphi \vartheta \ell \eta \tau \alpha \iota$, auch von ην abhängig, vgl. ξ, 87 οσοα η θιόμεσθα έχαστος.

176f. οί δ' ὅτε - προσέειπε $= \zeta$, 121 f.

178. τόσσον όμίλου πολλόν ἐπελθών, eine so grosse Strecke des Schlachtgetümmels weit durchwandelnd. Durch πολλον wird der schon in τόσσον liegende Hauptbegriff nachdrücklich wiederholt. Vgl. Od. δ, 75 δσσα τάδ' ἄσπετα πολλά.

180. Ελπόμενον - ἀνάξειν κτέ. In seinem Kraftgefühl und der Gewissheit des Sieges spottet Achilleus der wohlgemeinten, aber nach seinem Massstabe schwachen Bemühungen des Aeneas ihn zu besiegen, als ob er dabei nur von Selbstsucht und kleinlichem Ehrgelz geleitet würde. Zugleich dürfte auch eine Anspielung auf die unten 302 -308 ausgesprochene und, wie es scheint, schon früh herrschende Meinung von einer höhern Bestimmung des Aeneas in diesen Worten

181. τιμῆς τῆς Πριάμου, in der Ehre des Priamos, d. h. im Besitze seiner (jetzigen) Würde. Vgl. Od. ω, 30 τιμής απονήμενος, ής περ

άνασσες.

183. ἔμπεδος erg. τὰς φρένας, was aus αεσίφρων (= βεβλαμμέvos ras apévas) herauszunehmen ist. Den Gegensatz von ξμπεδος drückt y, 108 φρένες ήερέθονται

184 f. τέμενος - νέμηαι, vgl. ζ, 194f. τέμενος - νέμοιτο. 187-194. ηδη μέν σέ γε - αλή οὐ μέμνη ότε πέρ σε βοῶν ἄπο, μοῦνον ἐόντα, 20 σεῦα κατ' Ἰδαίων ὀρέων ταχέεσσι πόδεσσιν καρπαλίμως; τότε δ' ού τι μετατροπαλίζεο φεύγων. ένθεν δ' ές Αυρνησσον υπέκφυγες αυτάρ έγω τήν πέρσα μεθορμηθείς σὺν Αθήνη καὶ Διὶ πατρί, ληιάδας δὲ γυναῖκας, ἐλεύθερον ήμαρ ἀπούρας, ήγον ἀτὰρ σὲ Ζεὺς ἐρρύσατο καὶ θεοὶ ἄλλοι. άλλ' οὐ νῦν σε δύεσθαι δίομαι, ώς ἐνὶ θυμῶ 195 βάλλεαι άλλά σ' έγωγ' ἀναχωρήσαντα κελεύω ές πληθύν λέναι, μηδ' αντίος ίστασ' έμειο, πρίν τι κακόν παθέειν φεχθέν δέ τε νήπιος έγνω." τὸν δ' αὖτ' Αἰνείας ἀπαμείβετο φώνησέν τε ,,Πηλείδη, μη δή μ' ἐπέεσσί γε νηπύτιον ώς 200 έλπεο δειδίξεσθαι, ἐπεὶ σάφα οἶδα καὶ αὐτός ημέν περτομίας ηδ' αίσυλα μυθήσασθαι. ίδμεν δ' άλλήλων γενεήν, ίδμεν δε τοκηας, πρόκλυτ' ἀκούοντες ἔπεα θνητῶν ἀνθρώπων. όψει δ' οὖτ' ἄρ πω σὺ ἐμοὺς ἴδες οὕτ' ἄρ' ἐγώ σούς. 205 φασὶ σὲ μὲν Πηλησς ἀμύμονος ἔκγονον είναι, μητρός δ' έκ Θέτιδος καλλιπλοκάμου άλοσύδνης. αὐτὰρ ἐγών υίὸς μεγαλήτορος Αγχίσαο

λοι, vgl. oben 90—93. — οὔ τι μετατροπαλίζεο (vgl. λ, 546 l.), d. h.
du flohest ohne Unterbruch und unaufhaltsam. — Zn der Verbindung
Αθήνη και Διι vgl. ψ, 307 Ζεύς
τε Ποσειδάων τε.

196—198. ἀλλά σ' ἔγωγ' — ἔγνω = q, 30—32. Die vier Verse 195—198 sind als Schluss der Rede kaum zu entbehren.

200. νηπύτιον ως vgl. ν, 292 νηπύτιος ως. — νηπύτιος, Verlângerung von νήπιος (vielleicht mit Anspielung auf ἡπύω, ἡπύτα), kommt bei Homer, ausser ν, 292, nur in diesem und dem folgenden Buche, im Ganzen neunmal vor.

201 f. σάφα ολδα — μυθήσασθαι. Aeneas will sich dessen nicht rühmen, sondern nur den Achilleus tadeln, dass er bloss Schmähungen, Spott (180—186) und frevele Worte (Lästerungen, wie 195) gegen ihn ausgesprochen, welche zu erwiedern auch ihm nicht schwer fallen würde (246—255).

203. ἔδμεν — τοχηας. Damit giebt Aeneas die frühere Begegnung mit Achilleus (187—194) auch ohne ausdrückliche Berührung derselben zu, vgl. aber auch 89—100.

204. πρόχλυτα, aus der Vorzeit durch den Ruf überlieferte. Schol. ὑπὸ τῶν προτέρων πεφημισμένα.

207. άλοσύδης, vgl. Öd. δ, 404. So heissen Apollon. Rhod. 4, 1599 die sämmtlichen Nereiden in Bezug auf ihren Vater θύγατρες άλοσύσται.

20 εὐχομαι ἐκγεγάμεν, μήτης δέ μοὶ ἐστ' Αφροδίτη.
210 τῶν δὴ νῦν ἕτεροὶ γε φίλον παῖδα κλαύσονται
σήμερον· οὐ γάρ φημ' ἐπέεσσὶ γε νηπυτίοισιν
ώδε διακρινθέντε μάχης ἔξαπονέεσθαι.
εἰ δ' ἐθέλεις καὶ ταῦτα δαήμεναι, ὄφρ' εὖ εἰδῆς
ήμετέρην γενεήν, πολλοὶ δέ μιν ἄνδρες ἴσασιν·
215 Δάρδανον αὖ πρῶτον τέκετο νεφεληγερέτα Ζεύς,
κτίσσε δὲ Δαρδανίην, ἐπεὶ οὔ πω "Ιλιος ἱρή
ἐν πεδίψ πεπόλιστο, πόλις μερόπων ἀνθρώπων,
ἀλλ' ἔθ' ὑπωρείας ἤκεον πολυπίδακος "Ιδης.
Δάρδανος αὖ τέκεθ' υἱὸν Ἐριχθόνιον βασιλῆα,
220 δς δὴ ἀφνειότατος γένετο θνητῶν ἀνθρώπων·
τοῦ τρισχίλιαι ἵπποι ἕλος κάτα βουκολέοντο
θήλειαι, πώλοισιν ἀγαλλόμεναι ἀταλῆσιν.
τάων καὶ Βορέης ἡράσσατο βοσκομενάων,

210. τῶν (d. h. der in den vorhergehenden Versen genannten zwei Elternpaare) hängt νου ἔτεροι αλιώσονται σήμερον ist dichterischer Ausdruck für: Einer von uns beiden wird heute fallen. Peleus könnte wegen der Entfernung die Nachricht nicht am gleichen Tage erhalten, vgl. ι, 363.
211. ἐπέεσσι — νηπυτίοιστικ. Er setzt voraus, dass Achilleus jedenfalls auch nicht zurücktreten

werde.
213 f. εἰ δ' ἐθέλεις — ἴσασιν scheint aus ζ, 150 f. entlehnt. — ταῦτα, d. h. meine und meines Vaters entferntere Abstammung. Auf diesen Gegensatz zwischen der nähern und entferntern Abstammung deutet auch das folgende αὐ, dan n.

216. Δαοδανίη ist nicht da zu denken, wo das spätere historische Dardanos lag, nämlich am Hellespont, unter Abydos, sondern mitten im Idagebirge hinter dem später gegründeten llios (vgl. β, 821 Ἰθης εννημοϊοί), welches letztere vergleichungsweise εν πεδίω lag, d. h.

an die Ebene anstossend und auf den Vorbergen (vgl. Einleit. S. 37). Die ὑπώρειαι sind also in den Mitte zwischen der Ebene und den eigentlichen Idahöhen zu denken, als die χνημοί, Abhänge der letztern (Unterberge).

220. δη άφνειότατος. Synizese, vgl. zu 3, 237 άτη ἄασας.

221. ἔλος κάτα, weil die Pferde wasserreiche Gegenden lieben.

223. τάων, von diesen, d. h. eine Anzahl derselben (ἔππων, Stuten). Denn er liebte doch nicht alle. Ebenso ist at de 225 nur auf diesen Theil der Stuten zu beziehen. - Booέης, vgl. zu π, 150. So sagt noch Virgil Georg. 3, 272 von brünstigen Stuten: illae Ore omnes versae in Zephyrum stant rupibus altis Exceptantque leves auras: et saepe sine ullis Coniugiis vento gravidae mirabile dictu Saxa per et scopulos et depressas convalles Diffugiunt cet. - παρελέξατο, als ob von Menschen die Rede wäre.

ξππφ δ' εἰσάμενος παρελέξατο κυανοχαίτη. 20 αί δ' υποχυσάμεναι έτεκον δυοχαίδεκα πώλους. 225 αί δ' ότε μεν σκιρτώεν επί ζείδωρον άρουραν, άκρον έπ' άνθερίκων καρπόν θέον, οὐδὲ κατέκλων. άλλ' ότε δή σκιρτῷεν ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης, άκρον επὶ δηγιτίνος άλὸς πολιοίο θέεσκον. Τρῶα δ' Ἐριχθόνιος τέκετο Τρώεσσιν ἄνακτα· 230 Τρωός δ' αὖ τρεῖς παῖδες ἀμύμονες ἐξεγένοντο, Ιλός τ' Ασσάρακός τε καὶ ἀντίθεος Γανυμήδης, δς δή κάλλιστος γένετο θνητών άνθοώπων. τὸν καὶ ἀνηρείψαντο θεοὶ Διὶ οἰνοχοεύειν κάλλεος είνεκα οίο, ίν' αθανάτοισι μετείη. 235 Ίλος δ' αὖ τέχεθ' υἱον αμύμονα Λαομέδοντα, Λαομέδων δ' ἄρα Τιθωνὸν τέχετο Πρίαμόν τε Λάμπον τε Κλυτίον θ' Ίχετάονά τ' όζον Αρηος. Ασσάραχος δὲ Κάπυν, ὁ δ' ἄρ' Αγχίσην τέχε παϊδα· αὐτὰρ ἔμ' Αγγίσης, Πρίαμος δ' ἔτεγ' Έκτορα δίον. 240

226. αί δέ, αί δυοχαίδεκα πῶλοι. Diese Schilderung erinnert an eine theilweise ähnliche Notiz ε, 265 — 272. — ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν, d. i. wie das Folgende zeigt: über ein Saatfeld.

227. ἄχρον — κατέκλων, vgl. das Fragment des Hesiodos (Fr. 156 Göttling) über den schnellfüssigen Iphiklos: ἄχρον ἐπ' ἀνθερ(κων καρπὸν θέεν οὐθὲ κατέκλα, ἀλλ' ἐπὶ πυραμίνων ἀθέρων φοίτασκε πόδεσσιν . . . . καὶ οὐ σινέσκετο καρπόν.

229. ἄχρον ἐπὶ ὑηγμῖνος. Verschiedene Construction von 227. Dort ist nämlich ἐπὶ ἀνθερίχων χαρπόν über die Frucht hin, hier aber ἐπὶ ὑηγμῖνος auf der Brandung, der brandenden, wogenden Fläche. So muss ἄχρον an der letztern Stelle als Adverbium gefast werden: obenher, zu oberst, nur die Spitzen berührend. Iboch würde die Concinnität der Rede sehr gewinnen, wenn man, dem Vers 227 genau

entsprechend, mit H. L. Ahrens läse ἄχρον ἐπὶ ὁηγμῖνα. — ἀλὸς πολιοῖο — Od. ε, 410. Eine Paraphrase unserer Stelle gieht Apoll. Rhod. 1, 182 κεῖνος ἀγης καὶ πόντον ἐπὶ γλανκοῖο θέεπκεν ο ἴδυ ματος, οὐδὲ θοούς βάπτεν πόδας, ἀλὶ ὅσον ἄκροις Γχνεσι τεγγόμενος διερῆ περόρητο κελεύθφ, vgl. Virg. Aen. 7, 808—811.

234. τον καὶ ἀνηρείψαντο, d. i. ἀνήρπασαν, vgl. Od. ο, 250 f. — καὶ drückt die Beziehung auf κάλλεστος aus, wie es auch durch κάλλεστος είνεκα οἰο nochmals erklärt wird. Da aber hier Ganymedes zum Mundschenk nur des Zeus bestimmt wird, so ist es nicht im Widerspruch damit, wenn δ, 2 f. Hebe die Mundschenkin sämmtlicher Götter macht. Der Raub des Ganymedes wird auch ε, 265 f. bezeugt.

238. Λάμπον - Λοηος = γ, 147. 240. Πρίαμος - Έχτορα. Der bedeutendste Gegner darf gerade 20 ταύτης τοι γενεῆς τε καὶ αϊματος εὖχομαι εἶναι. Ζεὺς δ' ἀφετὴν ἄνδφεσσιν ὀφέλλει τε μινύθει τε, ὅππως κεν ἐθέλησιν· ὁ γὰφ κάφτιστος ἀπάντων. ἀλλ' ἄγε μηκέτι ταῦτα λεγώμεθα νηπύτιοι ῶς,

245 έσταότ' ἐν μέσση ὑσμίνη δηιοτῆτος. ἔστι γὰρ ἀμφοτέροισιν ὀνείδεα μὖθήσασθαι πολλὰ μάλ' οὐδ' ἄν νηῦς ἐκατόζυγος ἄχθος ἄροιτο. στρεπτή δὲ γλῶσσ' ἐστὶ βροτῶν, πολέες δ' ἔνι μῦθοι παντοῖοι, ἐπέων δὲ πολὺς νομὸς ἔνθα καὶ ἔνθα.

250 όπποϊόν κ' εἴπησθα ἔπος, τοϊόν κ' ἐπακούσαις. Ε άλλὰ τίη ἔριδας καὶ νείκεα νῶιν ἀνάγκη νεικεῖν ἀλλήλοισιν ἐναντίον, ὡς τε γυναϊκας; αῖ τε χολωσάμεναι ἔριδος πέρι θυμοβόροιο νεικεῖο ἀλλήλησι μέσην ἐς ἄγυιαν ἰοῦσαι,

255 πόλλ' ἐτεά τε καὶ οὐκί· χόλος δέ τε καὶ τὰ κελεύει.
 ἀλκῆς δ' οὕ μ' ἐπέεσσιν ἀποτρέψεις μεμαῶτα
 πρὶν χαλκῷ μαχέσασθαι ἐναντίον. ἀλλ' ἄγε θᾶσσον γευσόμεθ' ἀλλήλων χαλκήρεσιν ἐγχείησιν."

Achilleus gegenüber nicht unerwähnt bleiben, vertritt aber die sämmtlichen Brüder.

242. Ζεὺς — μινύθει τε. Damit beantwortet Aeneas auch den ihm 187 ff. gemachten Vorwurf der Flucht; vgl. e, 177.

244. μηχέτι ταῦτα λεγώμεθα,

vgl. zu Od. y, 240.

245. ἐσταότ' ἐν μ. ὑ. ♂., d. h. in einem so wichtigen, Thaten fordernden Augenblick.

246. ἔστι — ἀμφοτέροισιν, wir können beide, ich so gut als du;

vgl. zu 201 f.

247. νηὺς ἐχατόζυγος. Eine hyperbolische, wohl nur aus der Phantasie genommene Bezeichnung des grössten denkbaren Schiffes; denn Schiffe mit hundert Ruderbänken kannte das Zeitalter des Dichters nicht. Vgl. den ἐχατόγχειρος Βοιάρως α, 402.

249. ἐπέων δὲ πολὺς νομὸς ἔ. κ. ἔ., vielfach ist, reich ist die Austheilung, der Wechsel der Worte (= νώμησις, Schol. νέμησις) hüben und drüben, hin und her; man giebt so viel zurück, als man empfängt. Hesiod. opp. e. d. 402 f. σὺ δ' ἐτώσια πόλλ' ἀγορεύσεις ἀχρεῖος δ' ἔσται ἐπέων νομός.

250. όπποῖον-ἐπαχούσαις. Hesiod. opp. 721 εἰ δὲ κακὸν εἴπης, τάχα κ' αὐτὸς μεῖζον ἀχούσαις.

251—255. ἀλλὰ τίη — κελεύει. Der Gedanke von 244 wird von Aeneas in seiner Aufregung nochmals und in grösserer Ausführlichkeit wiederholt. — νῶιν hängt mit ἀνάγκη (ἐστί) zusammen, dagegen ῶ. γυναῖκας mit dem Infinitiv νεικεῖν, als Bestimmung des ausgelassenen Subjectes ἡμᾶς (νῶι).

255. καὶ τὰ κελεύει, d. i. κελεύει νεικεῖν καὶ ταῦτα, τὰ οὐκὶ ἐτεά.

ή όα. καὶ ἐν δεινῷ σάκεϊ ἐλασ' ὄβριμον ἔγχος, 20 σμερδαλέω· μέγα δ' άμφὶ σάχος μύχε δουρός άχωχῆ. 260 Πηλείδης δὲ σάκος μὲν ἀπὸ ξο χειρὶ παχείη έσχετο ταρβήσας φάτο γάρ δολιχόσκιον έγχος δέα διελεύσεσθαι μεγαλήτορος Aireiao, νήπιος, οὐδ' ἐνόησε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν ώς οὐ δηίδι' ἐστὶ θεῶν ἐρικυδέα δῶρα 265 ανδράσι γε θνητοίσι δαμήμεναι οὐδ' ὑποείχειν. οὐδὲ τότ' Αἰνείαο δαΐφρονος ὄβριμον ἔγγος δήξε σάχος χρυσός γάρ ερύχαχε, δώρα θεοίο. αλλά δύω μεν έλασσε διά πτύχας, αί δ' άρ' έτι τρεῖς ήσαν, ἐπεὶ πέντε πτύγας ήλασε κυλλοποδίων, 270 τάς δύο γαλκείας, δύο δ' ένδοθι κασσιτέροιο, την δε μίαν χουσέην, τη δ' έσχετο μείλινον έγχος. δεύτερος αὐτ' Αχιλεύς προΐει δολιχόσκιον έγχος, καὶ βάλεν Αίνείαο κατ' ἀσπίδα πάντοσ' είσην, άντυγ' ϋπο πρώτην, ή λεπτότατος θέε χαλκός,

259. ἐν δεινῷ σάχεϊ. Zur Prosodie vgl. ω, 285 χουσέω εν δέ-παϊ ὄφρα κτέ. φ, 241 εν σάκεϊ πίπτων. Der Bau des Verses scheint das gewaltsame Abschnellen

des Speeres anzudeuten.

260. μέγα — ἀκωκῆ. Das Verbum μύχε (Schol. ήχησε και οὐ διεχόπη) wird durch die adverbiellen Ausdrücke μέγα und άμφὶ ἀχωχη näher bestimmt: laut dröhnte der Schild von der Spitze getroffen. Vgl. übrigens v, 704.

262. ἔσχετο, Schol. ἔξω ἀνέτεινεν έαυτοῦ, vgl. 278. μ, 294 ἀσπίδα πρόσθ' ἔσχετο mit 298. Od. γ, 8 προύχοντο.

265 f. ου δηίδι' έστι - δαμήμεναι, vgl. 131 χαλεποί δε θεοί φαίνεσθαι έναργείς. Der Ausdruck ού δηίδια enthält eine gewisse Meiosis, indem die Ueberwältigung der göttlichen Waffen geradezu verneint werden soll. - Achilleus selbst kannte noch nicht den ganzen Werth des erhaltenen Geschenkes.

Iliade II. 3. Anfl.

267 f. οὐδὲ τότε — ὁῆξε σ. Anwendung des allgemeinen Satzes (265 f.) auf den vorliegenden Fall = ούτως οὐδε τότε 6., so durchbrach auch damals nicht. Ein wirkliches ὁῆξαι wäre es gewesen, wenn der Speer durch alle fünf Schichten gedrungen wäre. — ὁῆξε — θεοῖο $= \varphi$, 165, vgl. 594.

269. έλασσε διά πτύχας, nämlich eyxos, sie schlug, drang hindurch. Ein Beweis, dass es dem Wurf des Aeneas doch nicht an

Nachdruck fehlte.

270. έπει πέντε πτύγας. Ueber Lage und Folge dieser Schichten vgl. zu σ, 481.

272. $\tau \tilde{\eta} = \tilde{\eta} \; (\mu \iota \tilde{\kappa} \; \chi \rho \nu \sigma \epsilon \eta)$, Pronomen relat. — $\tilde{\epsilon} \sigma \chi \epsilon \tau \sigma$, Schol. $\tau \tilde{\eta} s$

όρμῆς ἐπαύσατο.

274. βάλεν Αίνείαο κατ' ἀσπίδα vgl. η, 250 und ε, 305 βάλεν Al-

νείαο κατ' λσχίον.

275. ἄντυγ' ὅπο πρώτην, vgl. zu ζ, 118 ἄντυξ πυμάτη, und über den Gebrauch von πρώτος ebend.

275

20 λεπτοτάτη δ' ἐπέην ὁινὸς βοός· ἡ δὲ διαπρό Πηλιὰς ἤιξεν μελίη, λάκε δ' ἀσπὶς ὑπ' αὐτῆς. Αἰνείας δ' ἐάλη καὶ ἀπὸ Εθεν ἀσπίδ' ἀνέσχεν δείσας· ἐγχείη δ' ἄρ' ὑπὲρ νώτου ἐνὶ γαίη

280 ἔστη ἱεμένη, διὰ δ' ἀμφοτέρους Ελε κύκλους ἀσπίδος ἀμφιβρότης. ὁ δ' ἀλευάμενος δόρυ μακρόν ἔστη, κὰδ δ' ἄχος οἱ χύτο μυρίον ὀφθαλμοῖσιν, ταρβήσας ὅ οἱ ἄγχι πάγη βέλος. αὐτὰρ Ἀχιλλεύς ἐμμεμαως ἐπόρουσεν, ἐρυσσάμενος ξίφος ὀξύ,

285 σμερδαλέα ἰάχων. ὁ δὲ χερμάδιον λάβε χειρί Αἰνείας, μέγα ἔργον, ὁ οὐ δύο γ' ἄνδρε φέροιεν, οἶοι νῦν βροτοί εἰσ' ὁ δέ μιν ὁέα πάλλε καὶ οἶος. ἔνθα κεν Αἰνείας μὲν ἐπεσσύμενον βάλε πέτρω ἢ κόρυθ' ἢὲ σάκος, τό οἱ ἤρκεσε λυγρὸν ὅλεθρον,

290 τὸν δέ κε Πηλείδης σχεδὸν ἄορι θυμὸν ἀπηύρα, εἰ μὴ ἄρ' ὀξὸ νόησε Ποσειδάων ἐνοσίχθων. αὐτίκα δ' ἀθανάτοισι θεοῖς μετὰ μῦθον ἔειπεν. ,, ὢ πόποι, ἡ μοι ἄχος μεγαλήτορος Αἰνείαο,

40 ἐν πρώτφ ὁυμῷ. — ὑπό bezeichnet die Nähe.

276. $\xi \pi \xi \eta \nu \dot{\nu} \iota \nu \dot{\sigma} \varsigma$. Das Rindsfell war also hier über der Erzschicht und bildete die Aussenseite; anders als η , 223. 246 f.

277. λάχε, vgl. ν, 616 λάχε δ'

278. ξάλη, vgl. ν, 408 τῆ ὕπο πᾶς ξάλη, τὸ δ' ὑπξοπτατο χάλχεον ἔγχος.

279. ὑπὲρ νώτου verbinde mit ἱεμένη.

280. διὰ — χύχλους, sie trennte (durch die Erschütterung), riss aus einander die beiden Scheiben des Schildes, die rindslederne und die eherne: natürlich ehe das ἔστη eintat. So braucht auch Aeschylos χύχλος und ἀσπίδος χύχλος.

282 f. κάδ δ' ἄχος οἱ χύτο όφθαλμοῖσιν. Ein parenthetischer Nebensatz — während unendliche Bestürzung sich über seine Augen ergoss (und sie verdunkelte). — ταρβήσας hängt wieder mit dem Hauptverbum ἔστη zusammen.

285-287. $\sigma \mu \epsilon \rho \delta \alpha \lambda \epsilon \alpha - olos = \epsilon$, 302-304.

288. ἔνθα χεν Αἰνείας χτέ. steht wie der folgende Satz τὸν δέ χε — ἀπηύρα schon in Beziehung auf 291 εἰ μὴ — νόησε.

289. τό geht auf σάχος, "welcher ihm abgewehrt hatte" nach 267—272.

290. $\sigma \chi \epsilon \delta \delta \nu$ auch hier in der eigentlichen räumlichen Bedeutung $\sigma \chi \epsilon \delta \delta \nu$ $\ell \lambda \vartheta \omega \nu$ $\alpha \dot{\nu} \tau \tilde{\psi}$ (= ϕ , 179): in der Nähe und aus der Nähe, nach 283 f.

293. η μοι ἄχος erg. ἐστίν oder γίγνεται. Die lange Rede in einem so entscheidenden Augenblicke ist mit Recht anstössig gefunden worden; denn die rettende That wird dadurch gegen das Verlangen des Lesers hinausgezogen. Merkwürdig ist aber und charakteristisch

δς τάχα Πηλείωνι δαμείς "Αιδόσδε κάτεισιν, 20 πειθόμενος μύθοισιν Απόλλωνος εκάτοιο, 295 νήπιος, οὐδέ τί οἱ χραισμήσει λυγρὸν ὅλεθρον. άλλα τίη νῦν οδτος αναίτιος άλγεα πάσχει, μάψ ένεκ' άλλοτρίων άχέων, πεχαρισμένα δ' αλεί δώρα θεοίσι δίδωσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔγουσιν; άλλ' άγεθ' ήμεῖς πέρ μιν ύπελ θανάτου άγάγωμεν, 300 μή πως καὶ Κρονίδης κεγολώσεται, αί κεν Αγιλλεύς τόνδε κατακτείνη. μόριμον δέ οί έστ' άλέασθαι, όφρα μη ἄσπερμος γενεή καὶ ἄφαντος όληται Δαρδάνου, δυ Κρονίδης περὶ πάντων φίλατο παίδων, οί έθεν έξεγένοντο γυναικών τε θνητάων. 305 ήδη γάο Ποιάμου γενεήν ήχθησε Κορνίων: νῦν δὲ δὴ Αἰνείαο βίη Τρώεσσιν ἀνάξει καὶ παίδων παϊδες, τοί κεν μετόπισθε γένωνται." τὸν δ' ἢμείβετ' ἔπειτα βοῶπις πότνια "Ηρη ,, έννοσίγαι', αὐτὸς σὰ μετὰ φρεσὶ σῆσι νόησον 310 Αίνείαν, ή κέν μιν έρύσσεαι ή κεν έάσεις.

für die Unbefangenheit des Dichters, dass er einen Gott, der sonst für die Feinde Partei nimmt, dem Aeneas zu Hülfe kommen lässt.

[Πηλείδη Αχιληι δαμήμεναι ἐσθλὸν ἐόντα.]

296. οὐδέ τι οι χραισμήσει λ. δ. erg. Ἀπόλλων. Der mit οὐδὲ beginnende Satz ist auch hier Begründung des durch νήπιος ausgesprochenen Urtheils, wie z. B.

264. 466. φ, 410.
298 f. ενεκ' ἀλλοτρίων ἀχέων, wegen fremder Bekümmernisse (Noth), nämlich des Priamos von Paris und Helena her. — κεχαρισμένα — δίδωσι, vgl. Οδι. α, 60 f. οὔ νν τ' 'Οδυσσεύς — καρίζετο ἐερά ρέζων und ebend. 66 f. — Ueber die Bezeichnung τοι οὐρανὸν εὐρὸν ἔχουσιν, die in der Iliade nur noch φ, 267 vorkommt, vgl. Einleit. zu Odyss. S. XVII.

302. μόριμον für das gewöhnliche μόρσιμον kommt bei Homer nur hier vor.

303. ὄφρα μὴ — ὅληται, Grund des Verhängnisses. — Ueber ἄφαντος vgl. zu ζ, 60.

306. ἤδη γὰο — Κοονίων, d. h. das Geschlecht des Priamos ist dem Untergange bestimmt.

307. vv oè dà dà — àváşe. Mit dieser Stelle wurde die Sage von den verschiedenen angeblichen Niederlassungen der Troer (Teukrer) unter Aeneas, zuletzt auch der in Italien vorzüglich begründet. Vgl. Virg. Aen. 3, 97 Hie domus Aeneae eunetis dominabitur oris, Et nati natorum et qui nascentur ab illis.

310. αὐτὸς σὺ — νόησον, d. h. das überlassen wir dir, wir nehmen uns der Sache nicht an.

312. Πηλείδη — ξόντα. Durch Weglassung dieses in den besten Handschriften fehlenden Verses er-

20 ήτοι μεν γάρ γῶι πολέας ωμόσσαμεν δοχους πᾶσι μετ' άθανάτοισιν, έγω καὶ Παλλάς 'Αθήνη, 315 μή ποτ' επὶ Τρώεσσιν άλεξήσειν κακὸν ήμαρ, μηδ' ὁπότ' ἂν Τροίη μαλερῷ πυρὶ πᾶσα δάηται δαιομένη, δαίωσι δ' άρήιοι νίες 'Αχαιων." αὐτὰρ ἐπεὶ τό γ' ἄκουσε Ποσειδάων ἐνοσίχθων, βῆ δ' ἴμεν ἄν τε μάχην καὶ ἀνὰ κλόνον ἐγχειάων, 320 ίξε δ' δθ' Αινείας ήδ' ὁ αλυτὸς ἦεν 'Αχιλλεύς. αὐτίκα τῷ μὲν ἔπειτα κατ' ὀφθαλμῶν χέεν ἀχλύν, Πηλείδη 'Αχιληι. ὁ δὲ μελίην εύχαλχον ασπίδος εξέρυσεν μεγαλήτορος Αίνείαο. καὶ τὴν μὲν προπάροιθε ποδών Αγιλήος έθηκεν, 325 Αἰνείαν δ' ἔσσευεν ἀπὸ χθονὸς ὑψόσ' ἀείρας. πολλάς δὲ στίχας ἡρώων, πολλάς δὲ καὶ ἵππων Αἰνείας ὑπερᾶλτο θεοῦ ἀπὸ χειρὸς ὀρούσας, ίξε δ' ἐπ' ἐσχατιὴν πολυάιχος πολέμοιο, ένθα τε Καύκωνες πόλεμον μέτα θωρήσσοντο. 330 τω δὲ μάλ' ἐγγύθεν ήλθε Ποσειδάων ἐνοσίγθων,

hält das vorhergehende ἢ κεν ἐάσεις viel grösseren ·Nachdruck: oder ob du ihn preisgiebst; vgl. 456.

313—317. ἤτοι μὲν — Αχαιῶν. Dies muss in einen Zeitpunct gesetzt werden, welcher der Handlung der Ilias schon vorangeht: in dieser erscheinen beide Göttinnen von Anfang als erklärte Feindinnen der Troer.

316 f. δάηται δαιομένη. Durch δαιομένη und die folgende Ausmalung δαίωσι — Αχαιών wird der Brand als geraume Zeit fortdauernd bezeichnet.

318. $\alpha \dot{\nu} \dot{\tau} \dot{\alpha} \rho - \dot{\epsilon} \nu \sigma \sigma (\chi \vartheta \omega \nu = 0 \text{d. } \nu, 159. \text{ Die Uebergangsformel auch unten } \phi, 377. \psi, 161.$

auch unten φ , 377. ψ , 161. 320. $\mathring{\eta}\mathring{\sigma}$ $\mathring{\sigma}$ zhvr $\mathring{\sigma}_{\mathcal{S}}$ — $\mathring{\mathcal{A}}$. Der Artikel im zweiten Gliede hat entgegensetzende Kraft, gleichsam: Aeneas und der andere, der gepriesene Achilleus.

322. ὁ δε, d. h. eben derselbe Poseidon, ohne Gegensatz im Subjecte.

323. ἀσπίδος ἐξέρυσεν. Wahrscheinlich war nach 280 ein Theil d. h. die eine Scheibe des auseinander gerissenen Schildes mit der Lanze an den Boden geheftet worden, und aus dieser sowie zugleich aus dem Boden zog Poseidon dieselbe heraus.

327. Θεοῦ ἀπὸ χειρὸς ὀρούσας, von der Hand des Gottes und durch dieselbe getragen (in Bewegung gekommen, in Schwung gebracht).

329. Καύκωνες, vgl. zu β, 851.

κ, 430. 332. ωδε — ατέοντα, d. i.

άντία Πηλείωνος ύπερθύμοιο μάγεσθαι. 20 δε σεῦ άμα πρείσσων καὶ φίλτερος άθανάτοισιν; άλλ' άναγωρησαι, ότε κεν συμβλήσεαι αὐτώ, 335 μή και ύπερ μοιραν δόμον "Αιδος είσαφίκηαι. αὐτὰρ ἐπεί κ' Αχιλεύς θάνατον καὶ πότμον ἐπίσπη, θαρσήσας δη έπειτα μετά πρώτοισι μάχεσθαι. ου μέν γάρ τίς σ' άλλος 'Αχαιῶν εξεναρίξει." ως είπων λίπεν αυτόθ', έπει διεπέφραδε πάντα. 340 αἶψα δ' ἔπειτ' 'Αχιλῆος ἀπ' ὀφθαλμῶν σκέδασ' ἀχλύν θεσπεσίην δ δ' έπειτα μέγ' έξιδεν δωθαλμοΐσιν, οχθήσας δ' άρα είπε πρός ον μεγαλήτορα θυμόν ,, δ πόποι, ή μέγα θανμα τόδ' δφθαλμοϊσιν δρώμαι. έγχος μεν τόδε κείται επί γθονός, οὐδέ τι φῶτα 345 λεύσσω τῷ ἐφέηνα κατακτάμεναι μενεαίνων. ή δα καὶ Αίνείας φίλος άθανάτοισι θεοίσιν ήεν ατάρ μιν έφην μάψ αύτως εύγετάασθαί.

άλλ' άγε δή Δαναοίσι φιλοπτολέμοισι κελεύσας τῶν ἄλλων Τρώων πειρήσομαι ἀντίος ἐλθών." ή, καὶ ἐπὶ στίχας ἀλτο, κέλευε δὲ φωτὶ ἑκάστω.

έρρετω. ού οί θυμός εμεῦ έτι πειρηθηναι έσσεται, δς καὶ νῦν φύγεν ἄσμενος ἐκ θανάτοιο.

άφροντιστούντα, φρενοβλαβή, so tollkühn. Vgl. 183 άεσίφρων. Herodot. 7, 223 επεδείχνυντο δώμης δσον είχον μέγιστον ές τοὺς βαρβάρους, παραχρεώμενοί τε καὶ ἀ τ έ ο ν τ ε ς. Öhne Zweifel ist ἀτέοντα dreisilbig zu lesen.

335. ὅτε κεν συμβλήσεαι, vgl. 311 πεν - ξούσσεαι ή πεν ξάσεις. Selbst die Götter anerkennen die allseitige Ueberlegenheit des Achilleus; aber auch hier wird 337 sein naher Tod in Aussicht gestellt.

342. μέγ' ἔξιδεν ό. er schaute gross heraus mit den Augen, d. h. verwundert, gleichsam er machte grosse Augen (nur ohne das Unedle dieses Ausdruckes).

345. τόδε wird durch έπὶ χθο-

vòs noch näher bestimmt.

347. $\vec{\eta}$ $\delta \alpha - \vec{\eta} \epsilon \nu$, so sehe ich denn, dass auch Aeneas unter dem Schutz der Unsterblichen steht.

349. ἐρρέτω hier ohne feindselige Stimmung, nur abschätzig: fahr' er dahin = Od. ϵ , 139.

351. Δαναοίσι - κελεύσας, wie

Hektor ζ, 104-115.

353. επί στίχας αλτο, Paraphr. ξπὶ τὰς τάξεις ήλατο, sprang, eilte durch die Reihen hin. Ein anderer Ausdruck für dieselbe Sache, die δ, 231. 250 durch ἐπεπωλεῖτο στίχας ἀνδοών bezeichnet war. Aehnlich, nur in Beziehung auf die feindlichen Reihen, 362 στιχός είμι διαμπερές, wo der Singular collectiv gesetzt ist.

350

20 ,μηκέτι νῦν Τρώων έκας Εστατε, δίοι Αχαιοί, 355 άλλ' άγ' άνηρ άντ' άνδρὸς ἴτω, μεμάτω δὲ μάχεσθαι. αργαλέον δέ μοί έστι, καὶ ἰφθίμω περ ἐόντι, τοσσούσδ' ανθρώπους εφέπειν καὶ πασι μάγεσθαι. οὐδέ κ' Άρης, ός περ θεὸς ἄμβροτος, οὐδέ κ' Αθήνη τοσσησδ' ύσμίνης ἐφέποι στόμα καὶ πονέοιτο. 360 άλλ' δσσον μεν έγω δύναμαι χερσίν τε ποσίν τε

καὶ σθένει, οὐ μέ τί φημι μεθησέμεν, οὐδ' ήβαιόν, άλλα μάλα στιγός είμι διαμπερές, οὐδέ τιν' οίω Τρώων χαιρήσειν, ός τις σχεδον έγχεος έλθη."

ως φάτ' ἐποτούνων· Τοώεσσι δὲ φαίδιμος Έχτως 365 κέκλεθ' όμοκλήσας, φάτο δ' ζιμμεναι άντ' Αγιλήσς. ,, Τρῶες ὑπέρθυμοι, μη δείδιτε Πηλείωνα. καί κεν εγών επέεσσι καὶ άθανάτοισι μαχοίμην. έγχει δ' άργαλέον, επεί ή πολύ φέρτεροί είσιν. οὐδ' Αχιλεύς πάντεσσι τέλος μύθοις ἐπιθήσει,

370 άλλα τὸ μὲν τελέει, τὸ δὲ καὶ μεσσηγὸ κολούει. τῶ δ' ἐγω ἀντίος εἰμι, καὶ εἰ πυρὶ χεῖρας ἔοικεν, εὶ πυρὶ γεϊράς ἔοικε, μένος δ' αἰθωνι σιδήρω." ως φάτ' εποτρύνων, οι δ' άντίοι έγχε' άειραν

Τρῶες τῶν δ' ἄμυδις μίχθη μένος, ώρτο δ' ἀυτή. 375 καὶ τότ' ἄρ' Έκτορα είπε παραστάς Φοϊβος Απόλλων

357. τοσσούσδ' - Εφέπειν, hos tot viros obire, bei so vielen, durch so viele Menschen herumzukommen. So auch 359. 494.

359. ὑσμίνης — στόμα lässt sich auch hier ähnlich nehmen wie x, 8 und r, 313: in den Schlund oder Rachen der Feldschlacht hineingehen, sich keck hineinwagen und ihn ganz durchmachen (ἐφέποι **καὶ πονέοιτο** = πονούμενος έφέποι). Uebrigens konnte bei solcher Verbindung leicht auch der spätere Begriff von στόμα μάχης — acies oder frons pugnae, die Schlachtlinie - sich entwickeln.

361. οὕ με — φημί ganz objectiv, wie wenn er von einem Fremden spräche.

365. φάτο, er verhiess, εὐχετᾶ-το, vgl. 371f. und die Δbmahnung

des Apollon 376.

367. καί κεν έγων - μαγοίμην, d. h. grosse Worte zu brauchen wie Achilleus ist keine Kunst; wenn es nur darauf ankäme, wollte auch ich es selbst mit den Unsterblichen aufnehmen.

370. τελέει — χολούει. Aoristisches Präsens. μεσσηγὸ κολούει, er bricht in der Mitte ab.

371 f. εὶ πυρὶ — ἔοικε. Vgl. Einleit. S. 8.

374. ἄμυδις μίχθη μένος, vgl. δ , 447 = ϑ , 61 σύν δ ἔβαλον μένε' ανδρών.

.. Έχτοο, μηκέτι πάμπαν Αχιλλήι προμάχιζε, 20 άλλα κατά πληθύν τε καί έκ φλοίσβοιο δέδεξο, μή πώς σ' ήὲ βάλη ήὲ σχεδὸν ἄορι τύψη." ώς έφαθ', Έκτως δ' αὐτις ἐδύσετο οὐλαμὸν ἀνδοῶν ταρβήσας, δτ' ἄκουσε θεοῦ ὅπα φωνήσαντος. 380 έν δ' Αχιλεύς Τρώεσσι θόρε, φρεσίν είμένος άλκήν, σμερδαλέα λάχων. πρώτον δ' έλεν Ίφιτίωνα έσθλον Ότρυντείδην, πολέων ήγήτορα λαών, δν νύμφη τέχε νηὶς Ότρυντῆι πτολιπόρθω Τμώλω ύπο νιφόεντι, Ύδης εν πίονι δήμω. 385 τὸν δ' ἰθὺς μεμαῶτα βάλ' ἔγχεϊ δῖος Αγιλλεύς μέσσην κάκ κεφαλήν ή δ' άνδιγα πᾶσα κεάσθη. δούπησεν δὲ πεσών, δ δ' ἐπεύξατο δῖος 'Αχιλλεύς. ,,κείσαι, 'Οτουντείδη, πάντων ἐκπαγλότατ' ἀνδοῶν. ένθάδε τοι θάνατος, γενεή δέ τοί έστ' έπὶ λίμνη 390 Γυγαίη, όθι τοι τέμενος πατρωιόν έστιν, "Υλλω έπ' ἰχθυόεντι καὶ Έρμω δινήεντι." ως έφατ' εὐχόμενος, τὸν δὲ σκότος όσσε κάλυψεν. τὸν μὲν Αχαιῶν ἵπποι ἐπισσώτροις δατέοντο πρώτη εν ύσμίνη· ὁ δ' επ' αὐτῷ Δημολέοντα 395 έσθλον άλεξητήρα μάχης, Αντήνορος υίόν,

376. μηκέτι πάμπαν, vgl. zu Od. γ,143 οὐδ' Αγαμέμνονι πάμπαν έἡνδανε. Der Kampf des Hekter soll auf das Ende aufgespart werden; ebenso 443.

werden; ebenso 443.
377. αατά πληθύν — δέδεξο, Sehol. σύν τοις άλλοις αὐτὸν ἐκδέχου, empfange ihn unter dem (dichten) Haufen und von dem Gewühle aus. Hektor leistet auch 379 sogleich Folge.

380. ὅτ' ἄχουσε, als er vernommen, mit ἐδύσετο zu verbinden.

385. "Y $\delta\eta$ soll der alte Name von Sardes sein. Im Katalogos β , 864—866 werden zwei andere Führer der Maeoner genannt.

388. ἐπεύξατο, vgl. Einleit. S. 12. 389. πάντων ἐχπαγλότατ' ἀνδρῶν. Der erste der von Achilleus Erlegten muss natürlich ein ausgezeichneter Held sein.

391. ὅθι τοι τέμενος. Aus dem folgenden Vers lässt sich schliessen, dass dieses τέμενος nahe am Zusammenflusse des Hyllos und Hermos lag; vgl. Herodot. 1, 80.

394. ἐπισσώτροις δατέοντο, Schol. διέχοπτον, sie durchschnitten ihn mit den (ehernen und wahrscheinlich scharfkantigen vgl. ε, 725) Radschienen oder schnitten wenigstens in seinen Leib ein.

395. ἐπ' αὐτῷ entsprechend dem πρῶτον 382, vgl. 401. 407.

396. ἐσθλὸν ἀλεξητῆρα μάχης, Schol. ἐν τῷ πολέμῳ ἀγαθόν. 20 rύξε κατὰ κρόταφον, κυνέης διὰ χαλκοπαρήου.
οὐδ' ἄρα χαλκείη κόρυς ἔσχεθεν, ἀλλὰ δι' αὐτῆς
αἰχμὴ ἱεμένη ἡῆξ' ὀστέον, ἐγκέφαλος δέ

400 ένδον άπας πεπάλακτο δάμασσε δε μιν μεμαώτα. Ιπποδάμαντα δ' έπειτα καθ' εππων ἀίξαντα, πρόσθεν εθεν φεύγοντα, μετάφρενον οὔτασε δουρί. αὐτὰρ ὁ θυμὸν ἄισθε καὶ ἤρυγεν, ὡς ὅτε ταῦρος ἤρυγεν ελκόμενος Έλικώνιον ἀμφὶ ἄνακτα

405 πούρων ελπόντων γάνυται δέ τε τοῖς ἐνοσίχθων. ως ἄρα τόν γ' ἐρυγόντα λίπ' ὀστέα θυμὸς ἀγήνως· αὐτὰς ὁ βῆ σὺν δουςὶ μετ' ἀντίθεον Πολύδωςον Πριαμίδην. τὸν δ' οὖ τι πατὴς εἴασπε μάχεσθαι, οὕνεκά οἱ μετὰ παισὶ νεωτατος ἔσπε γόνοιο,

410 καί οἱ φίλτατος ἔσκε, πόδεσσι δὲ πάντας ἐνίκα· δὴ τότε νηπιέησι, ποδῶν ἀρετὴν ἀναφαίνων, ϑῦνε διὰ προμάχων, είως φίλον ἄλεσε ϑυμόν. τὸν βάλε μέσσον ἄκοντι ποδάρκης δίος Αχιλλεύς, νῶτα παραΐσσοντος, ὅϑι ζωσιῆρος ὀχῆες

397—400. πυν εης — μεμαῶτα, mit geringen Abweichungen = μ, 183-186, vgl. zu λ, 98 πεπά-1ατο.

401. xαθ' ἔππων ἀίξαντα, der schnell vom Wagen gesprungen war, so dass die Handlung des Herabspringens vor dem Fliehen vollendet war.

403. θυμόν ἄισθε καὶ ἤουγεν, d.i. ἤουγε (brüllte) θυμόν ἀίσθων, wie π, 468 ὁ ở ἔβραχε θυμόν ἀίσ σθων. — Ueber ἀίσθω vgl. zu ο,

252 åiov.

404. Έλιχώνιον ἀμφὶ ἄναχτα, d. i. Ποσειδώνα, um den (am) Altar des Poseidon, dem nach Herodot, 1, 148 in dem Panionion bei Mykale von der Gesammtheit der loner ein jährliches Fest unter dem Beinamen Έλιχώνιος gefeiert wird. Dieser Name aber sollte der Analogie nach vom Berg Helikon kommen, vgl. Hymn. 22, 3. Epigramm.

6, 2 Frank. Batrachom. 1; da aber dieser in beiden grossen Homerischen Gedichten nie erwähnt wird, so erhält die andere Ableitung von der Stadt ${}^\prime E\lambda \ell \times \eta$ (β , 575) grössere Wahrscheinlichkeit, über welche vgl. zu ϑ , 203 und das Zeugniss des Pausanias 7, 24, 5.

405. οὔ τι — εἴασκε, liess (bisher) immer nicht, wehrte es immer. 409. νεώτατος — γόνοιο, der jüngste der Geburt, d. h. der ihm Gebornen (jüngstgeborne).

410. πόδι πάντας ξνίκα, wie β, 792 Polites (ebenfalls ein Sohn des Priamos) ποδωκείησι πεποι-

Swic.

411. ποδῶν ἀρ. ἀναφαίνων, indem er hoste, durch seine Schnellfüssigkeit dem Achilleus doch zu entrinnen.

414. νῶτα παραΐσσοντος, eigentlich in den Rücken des Vorbeistürzenden. Die Participialbestimχρύσειοι σύνεχον καὶ διπλόος ἤντετο θώρηξ· ἀντικρὸ δὲ διέσχε παρ' δμφαλὸν ἔγχεος αἰχμή, γνὸξ δ' ἔριπ' οἰμώξας, νεφέλη δέ μιν ἀμφεκάλυψεν κυανέη, προτὶ οἶ δ' ἔλαβ' ἔντερα χεροὶ λιασθείς.

20 416

Έχτως δ' ώς ἐνόησε κασίγνητον Πολύδωρον ἔντερα χερσὶν ἔχοντα λιαζόμενον προτὶ γαίη, κάρ ἑά οἱ ὀφθαλμῶν κέχυτ' ἀχλύς οὐδ' ἄρ' ἔτ' ἔτλη δηρὸν ἑκὰς στρωφᾶσθ', ἀλλ' ἀντίος ἦλθ' Ἀχιλῆι ὀξὺ δόρυ κραδάων, φλογὶ εἴκελος. αὐτὰρ Ἀχιλλεύς ώς εἰδ', ὡς ἀνέπαλτο, καὶ εὐχόμενος ἔπος ηὕδα. "ἐγγὺς ἀνὴρ ὸς ἐμόν γε μάλιστ' ἐσεμάσσατο θυμόν, ὸς μοι ἐταῖρον ἔπεφνε τετιμένον οὐδ' ὰν ἔτι δήν ἀλλήλους πτώσσοιμεν ἀνὰ πτολέμοιο γεφύρας."

425

420

430

,,Πηλείδη, μὴ δή μ' ἐπέεσσί γε νηπύτιον ώς ἔλπεο δειδίξεσθαι, ἐπεὶ σάφα οἶδα καὶ αὐτός ἠμὲν κερτομίας ἢδ' αἴσυλα μυθήσασθαι.

mung ist, statt nach dem entferntern $\tau \grave{o} \nu$ gerichtet zu sein, von dem unmittelbar vorangehenden $\nu \check{\omega} \iota \alpha$ abhängig gemacht (attrahirt).

415. ὅθι — θώρηξ, vgl. zu θ, 132f. Der Sinn ist in prosaischer Umschreibung: in der Gegend der Spangen des Gürtels, in derselben Höhe aber ihnen gegenüber

(weil im Rücken).
418. προτί οἱ δ' ἔλαβ' ἔ. χερσί, an sich nabm er, gegen sich zog er die Gedärme mit den Händen, προσ-έλαβεν ἐαυτῷ. Zur Stellung der Partikel δὲ nach dem von einer Präposition regierten Pronomen oder Adjectiv vgl. zu δ, 470. η, 248.

420. ἔντερα — λιαζόμενον π. γ., wie er die Eingeweide in den Händen haltend an den Boden dahinsank. 421. κάο όα, d. i. κατ' ἄρα, so dass κατὰ τυ ὀφθαλμῶν gehört.

— οὐδ' — ἔτλη, er vermochte es nicht mehr, konnte sich nicht halten. Auch die Form στρωφᾶσθαι drückt wie ἔτι und δηρὸν treffend aus, wie dem Hektor jede Zögerung lang erschien.

424. ώς — ως ἀνεπαλτο, vgl. ξ, 294 ώς δ' τδεν — ως μεν ἔρως — ἀμφεκάλυψεν. Achilleus springt vor Freuden hoch auf, da er den Hektor gegen sich anrücken sieht.

425. ξγγὺς ἀνήρ etwas anders als ξ, 110. — Ζυ ξοεμάσσατο vgl. ρ, 564.

427. πτολέμοιο γεφύρας, vgl. zu δ, 371.

429. $\alpha \sigma \sigma \sigma \nu - \ell \kappa \eta \alpha \iota = \zeta$, 143. 431—433. $\Pi \eta \lambda \epsilon \iota \delta \eta - \mu \upsilon \vartheta \eta \sigma \alpha \sigma \vartheta \alpha \iota = 200-202$, wo Aeneas spricht.

20 οίδα δ' ότι σὺ μὲν ἐσθλός, ἐγώ δὲ σέθεν πολὺ χείρων.

435 άλλ' ήτοι μέν ταύτα θεών έν γούνασι κείται, αί κέ σε χειρότερός περ εων από θυμον έλωμαι δουρί βαλών, ἐπεὶ ή καὶ ἐμὸν βέλος ὀξὸ πάροιθεν." ή δα, καὶ άμπεπαλών προίει δόρυ. καὶ τό γ' Αθήνη πνοιή Αχιλλήος πάλιν έτραπε κυδαλίμοιο.

440 ήχα μάλα ψύξασα τὸ δ' ὰψ ἵχεθ' Έχτορα δίον, αὐτοῦ δὲ προπάροιθε ποδῶν πέσεν. αὐτὰρ Αχιλλεύς έμμεμαώς επόρουσε, κατακτάμεναι μενεαίνων, σμερδαλέα λάγων τον δ' εξήρπαξεν Απόλλων δεῖα μάλ' ώς τε θεός, ἐκάλυψε δ' ἄρ' ἡέρι πολλῆ.

445 τρίς μεν έπειτ' επόρουσε ποδάρχης δίος 'Αχιλλεύς έγχει χαλχείω, τρὶς δ' ήέρα τύψε βαθείαν. άλλ' ότε δή τὸ τέταρτον ἐπέσσυτο δαίμονι ἶσος, δεινά δ' δμοχλήσας έπεα πτερόεντα προσηύδα. , έξ αὖ νῦν ἔφυγες θάνατον, κύον. ἢ τέ τοι ἄγχι

450 ήλθε κακόν νῦν αὐτέ σ' ἐρύσσατο Φοϊβος ἀπόλλων, ῷ μέλλεις εὐχεσθαι ἰων ἐς δοῦπον ἀκόντων. ή θήν σ' έξανύω γε καὶ ύστερον αντιβολήσας, εί πού τις καὶ έμοιγε θεῶν ἐπιτάρροθός ἐστιν. νῦν αὖ τοὺς ἄλλους ἐπιείσομαι, ὅν κε κιχείω."

ως είπων Δρύοπ' οὖτα κατ' αὐχένα μέσσον ἄκοντι. ήριπε δὲ προπάροιθε ποδῶν. ὁ δὲ τὸν μὲν ἔασεν, Δημούγον δὲ Φιλητορίδην ήύν τε μέγαν τε

434. . ολδα δ' ὅτι - γείρων ist keineswegs Ironie, sondern sich selbst erkennender Ernst, der auch wahren Muth giebt durch das Vertrauen auf den höhern Beistand.

435 f. άλλ' ἤτοι - ἕλωμαι, d. h. die Götter können gleichwohl meinen Waffen Glück geben.

437. ἐπεὶ ή — πάροιθεν. Wie es scheint ein sprichwörtlicher Ausdruck: auch mein Speer ist scharf an der Spitze, d. i. es kann mir auch glücken, einen damit zu tödten.

439. Αγιλλήος von πάλιν έτρα- $\pi \varepsilon$ abhängig (vgl. Od. η , 143) wie umgekehrt Εχτορα δίον von ίχετο. 441. αὐτοῦ - προπάροιθε πο- $\delta \tilde{\omega} \nu$, gerade vor seinen Füssen. Vgl. Od. 3, 68.

442. εμμεμαώς, μετά προθυ-

μίας, vgl. zu ε, 142. 443. τὸν δ' ἐξήρπαξεν 'Α., vgl. zu 376. Zu den Versen 442-444 vgl. die nur wenig verschiedenen y, 379-382.

445-448. τρὶς - προσηύδα, vgl. ϵ , 436—439. π , 702—706, 784-786.

449-454. έξ αὖ - κιχείω, vgl. zu 1, 362-367.

καν γόνυ δουρί βαλών ηρύκακε. τον μεν έπειτα 20 οὐτάζων ξίφεϊ μεγάλω εξαίνυτο θυμόν. αὐτὰρ ὁ Λαόγονον καὶ Λάρδανον, νἶε Βίαντος, 460 άμφω έφορμηθείς έξ ίππων ώσε χαμάζε, τον μέν δουρί βαλών, τον δέ σχεδον ἄορι τύψας. Τρῶα δ' Αλαστορίδην - ὁ μὲν ἀντίος ήλυθε γούνων, εί πώς εύ πεφίδοιτο, λαβών, καὶ ζωὸν ἀφείη μηδε κατακτείνειεν ομηλικίην ελεήσας, 465 νήπιος, οὐδὲ τὸ ήδη, δ οὐ πείσεσθαι ἔμελλεν. ού γάρ τι γλυκύθυμος άνηρ ήν ούδ' άγανόφρων, άλλα μάλ' εμμεμαώς. ό μεν ήπτετο χείρεσι γούνων ίέμενος λίσσεσθ', ό δὲ φασγάνω οἶτα καθ' ἦπαρ. έκ δέ οἱ ἦπας όλισθεν, ἀτὰς μέλαν αἶμα κατ' αὐτοῦ κόλπον ενέπλησεν τον δε σκότος όσσε κάλυψεν θυμοῦ δευόμενον. ὁ δὲ Μούλιον οὖτα παραστάς δουρί κατ' οὖς. εἶθαρ δὲ δι' οὔατος ἢλθ' ἐτέροιο

458. ἡρύμακε, ἐπέσχε, κατέσχε

τοῦ φυγείν.

461. ἄμφω fasst die zwei vorhergenanuten Namen zusammen und ist zunächst mit έξ ξππων ώσε zu verbinden; bei έφορμηθείς hätte es kein Gewicht, da es sich bei die-

sem von selbst versteht.

463. Τρῶα δ' Άλαστορίδην. Um den das Gemüth ergreifenden Hergang anschaulicher darzustellen, wird die kaum angefangene Rede durch eine erklärende Parenthese abgebrochen ($\acute{o}$ $\mu\grave{e}\nu$ $\mathring{\eta}\lambda\upsilon\vartheta\epsilon=\acute{o}$ $\mu\grave{e}\nu$ γὰρ ἥλυθε), woran sich ein begründender Zwischensatz anschliesst (οὐ γάο τι — ξμμεμαώς). Dann wird die Nebenbestimmung der ersten Parenthese γούνων λαβών durch einen eigenen Satz o uèv ηπτετο - λίσσεσθαι ausgemalt und endlich diesem das Verbum (ουτα) entgegengestellt, das schon im Anfang bei Τρῶα dem Dichter vorschwebte.

464. εἴ πως — πεφίδοιτο καί - άφείη hängt von γούνων λαβών = καὶ ἔλαβε γούνων ab, worin der Begriff des Anslehens ent-

halten ist, vgl. 468 f.
466. νήπιος — ἔμελλεν, vgl. zu

Od. γ, 146. 467 f. οὐ γάο τι — ἐμμεμαώς: So schildert den Achilles auch Horat. Art. poet. 121: Impiger, ir acundus, inexorabilis, acer Iura neget sibi nata, nihil non arroget armis.

469. ίξμενος λίσσεσθαι. Dem wirklichen Aussprechen seiner Bitten kam der tödtliche Schwertstoss

zuvor.

470f. ἐκ δὲ — ὅλισθεν, heraus glitt ihm die Leber: so gross war die ihm beigebrachte Wunde, vgl. 418. - κατ' αὐτοῦ - ἐνέπλησεν. κατά scheint als Adverbium zu ένέπλησεν zu gehören: bedeckend erfüllte seinen (des Tros) Busen. Vgl. ψ, 623 κατά ἐπείγει.

472. Μούλιος, verschieden von dem π , 696 von Patroklos Erlegten (wo 694 auch ein "Exexlos vor-

kommt) und mehrern andern.

20 αίχμη χαλκείη. ὁ δ' Αγήνορος υίον Έχεκλον

475 μέσσην και κεφαλήν ξίφει ήλασε κωπήεντι, παν δ' ύπεθερμάνθη ξίφος αξματι· τον δε κατ' όσσε ελλαβε πορφύρεος θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή. Δευκαλίωνα δ' επειθ', Γνα τε ξυνέχουσι τένοντες ἀγκῶνος, τῆ τόν γε φίλης διὰ χειρὸς ἐπειρεν

480 αἰχμῆ χαλκείη· ὁ δέ μιν μένε χεῖρα βαρυνθείς,
 πρόσθ' ὁρόων θάνατον. ὁ δὲ φασγάνω αὐχένα θείνας
 τῆλ' αὐτῆ πήληκι κάρη βάλε· μυελὸς αὖτε
 σφονδυλίων ἔκπαλθ', ὁ δ' ἐπὶ χθονὶ κεῖτο τανυσθείς.
 αὐτὰρ ὁ βῆ ὁ' ἰέναι μετ' ἀμύμονα Πείρεω υἱόν

485 'Ρίγμον, δς ἐκ Θρήκης ἐριβώλακος εἰληλούθει·
τὸν βάλε μέσσον ἄκοντι, πάγη δ' ἐν πνεύμονι χαλκός,
ἤριπε δ' ἐξ ὀχέων. ὁ δ' Δρηίθοον θεράποντα,
ἂψ ἵππους στρέψαντα, μετάφρενον ὀξέι δουρί
νύξ', ἀπὸ δ' ἄρματος ὧσε· κυκήθησαν δέ οἱ ἵπποι.

ως δ' ἀναμαιμάει βαθέ' ἄγκεα θεσπιδαές πῦς οὔςεος ἀζαλέοιο, βαθεῖα δὲ καίεται ὕλη, κάντη τε κλονέων ἄνεμος φλόγα εἰλυφάζει, ως ὅ γε πάντη θῦνε σὺν ἔγχεῖ, δαίμονι ἰσος, κτεινομένους ἐφέπων ῥέε δ' αἵματι γαῖα μέλαινα.

495 ώς δ' ότε τις ζεύξη βόας ἄφσενας εὐφυμετώπους τριβέμεναι αρί λευχὸν ἐυχτιμένη ἐν ἀλωῆ,

475-477. . ξίφει - κωπήεντι - κραταιή = π, 332-334.

479. $\tau \tilde{\eta}$ demonstrativ, entsprechend dem relativen $\tilde{\imath} \nu \alpha \, \tau \epsilon$. — $\delta \iota \tilde{\alpha} \, \chi \epsilon \iota \rho \delta \epsilon$, durch den Arm = 480, vgl. zu λ , 252.

482. τηλ' αὐτη πήληκι. So Virgil. Aen. 9, 770 huic uno deiectum comminus ictu Cum galea longe iacuit caput.

484. Πείρεως scheint verschieden von Πείροος β, 844.

486. πάγη — χαλχός = δ,528, wo πνεύμονι zum Vorhergehenden genauer passt.

487. θεράποντα erg. αὐτοῦ, 'Ρίγμου. 492. πάντη — ελλυφάζει, vgl. zu λ, 156 πάντη — ελλυφόων. Zum Schlusse der Schilderung des bisherigen Kampfes (455-489) werden die zahllosen Einzelbeiten durch zwei Gleichnisse in Gesammtbilder zusammengefasst, von denen das erste mehr die unwiderstehliche Gewalt des Achilleus als Fusskämpfer, das zweite (495-499) die alles zerstörende Wirkung seiner starkhufigen Rosse andeuten soll. Ueberdies erregt das zweite, von dem friedlichen Geschäfte des Dreschens hergenommene eine wunderbare Mischung von Mitleid und wehmüthiger Resignation.

21

5

όμμφα τε λέπτ' εγένοντο βοῶν ὁπὸ πόσσ' εἰριψκων, 20 ὡς ὑπ' Αχιλλῆος μεγαθύμου μώνυχες ἵπποι στεῖβον ὁμοῦ νέκυἀς τε καὶ ἀσπίδας αἵματι δ' ἄξων νέρθεν ἄπας πεπάλακτο καὶ ἄντυγες αἱ περὶ δίφρον, 500 ὰς ἄρ' ἀφ' ἱππείων ὁπλέων ὁαθάμιγγες ἔβαλλον αῖ τ' ἀπ' ἐπισσώτρων. ὁ δὲ ἵετο κῦδος ἀρέσθαι Πηλείδης, λύθρω δὲ παλάσσετο χεῖρας ἀάπτους.

Ф.

άλλ' ότε δη πόρον ίξον ευρρείος ποταμοίο, Εάνθου δινήεντος, δν άθάνατος τέκετο Ζεύς, ένθα διατμήξας τοὺς μεν πεδίονδε δίωκεν πρὸς πόλιν, ή περ Άχαιοὶ ἀτυζόμενοι φοβέοντο ήματι τῷ προτέρῳ, ὅτε μαίνετο φαίδιμος Έκτως τῆ δ' οι γε προχέοντο πεφυζότες, ήέρα δ' Ἡρη

497. λέπτ' ἐγένοντο erg. τὰ τριβόμενα, das Getretene alles. 499—502. στεῖβον — ἵετο vgl. zu λ; 534—537.

Fortgesetzte Schilderung der Kämpfe des Achilleus, an welche sich dann in neuen Gestaltungen die Kämpfe der Götter anreihen, zunächst des Xanthos, der schon durch sein Element ein Feind des Achilleus war, und des durch diesen nachgezogenen Hephästos; dann des Ares, der Athene, Aphrodite, Artemis und Hera, die indessen im Grunde alle nur gegen einander, nicht gegen Sterbliche streiten, im Uebrigen aber mittelbar, ermunternd und anregend, auf die Kämpfenden einwirken. Dass aber die Götter auch wirklich im Kampfe auftreten würden, war schon nach v, 56-74 und besonders der Gruppirung 67ff. zu erwarten, da sie doch kaum in so grosser Zahl vom Olympos herabgestiegen sein konnten, nur um müssige Zuschauer zu werden. - Um 227 (vgl. 223 und 233) scheint sich eine Fuge von ursprünglich nicht zusammengehörigen Theilen zu verrathen, und so ist auch an einigen andern Stellen der Zusammenbang der Erzählung nicht ganz klar.

1 f. $d\lambda\lambda'$ $\delta\tau\epsilon - Z\epsilon\dot{\nu}\varsigma = \xi$, 433 f. 3. ενθα διατμήξας κτέ. Mit dichterischer Kühnheit wird das, was eine Folge der äussern Umstände war, der Absicht des Helden zugeschrieben. Der Sinn ist nämlich wohl: so viele durch die Furth über den Fluss kommen konnten, flohen durch die Ebene gegen die Stadt; die andern (7 ἡμίσεες) stürzten (9 ἐνέπεσον) in blinder Angst in den durch Gewitterregen (v, 56, unten 8, vgl. 388) angeschwollenen Fluss. - Mit διατμήξας vgl. Xen. Anab. 2, 5, 18 τοσούτοι δ' είσι ποταμοί, εφ' ων έξεστιν ημίν ταμιεύεσθαι οπόσοις αν υμών βουλώμεθα μάχεσθαι.

4. πρὸς πόλιν — φοβέοντο, vgl. ζ, 41 πρὸς π. ή περ οι άλλοι

6. προχέοντο πεφυζότες, sie ergossen sich in scheuer Flucht, effuse fugiebant; vgl. zu ι, 2 φύζα.

21 πίτνα πρόσθε βαθεῖαν ἐρυκέμεν. ἡμίσεες δέ ές ποταμόν είλευντο βαθύρροον άργυροδίνην, έν δ' έπεσον μεγάλω πατάγω, βράγε δ' αἰπὰ δέεθρα, 10 όγθαι δ' άμφὶ περὶ μεγάλ' ζαγον· οἱ δ' άλαλητῶ έννεον ένθα καὶ ένθα, έλισσόμενοι περὶ δίνας. ώς δ' δθ' ύπὸ φιπης πυρος ακρίδες ηερέθονται φευγέμεναι ποταμόνδε· τὸ δὲ φλέγει ἀκάματον πῦρ δρμενον εξαίφνης, ταὶ δὲ πτώσσουσι καθ' έδωρ. 15 ως ύπ' Αχιλληρος Εάνθου βαθυδινήεντος πλητο φόος κελάδων έπιμίξ ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν. αὐτὰρ ὁ διογενής δόρυ μεν λίπεν αὐτοῦ ἐπ' όχθη κεκλιμένον μυρίκησιν, δ δ' έσθορε δαίμονι ίσος, φάσγανον οξον έχων, κακά δὲ φρεσὶ μήδετο έργα, 20 τύπτε δ' ἐπιστροφάδην· τῶν δὲ στόνος ὤρνυτ' ἀεικής άορι θεινομένων, ερυθαίνετο δ' αξματι ύδωρ. ώς δ' ύπὸ δελφῖνος μεγακήτεος λχθύες άλλοι φεύγοντες πιμπλασι μυχούς λιμένος εὐόρμου, δειδιότες· μάλα γάρ τε κατεσθίει όν κε λάβησιν. 25 ώς Τρώες ποταμοίο κατά δεινοίο φέεθρα

7. πίτνα — ξουχέμεν, Hera breitete vor ihnen dichtes Gewölk aus, um ihre Flucht zu hemmen.

8. ελλεύντο, vgl. Od. λ, 573 3-ήρας όμου είλευντα.

10. ἀμφὶ περί (vgl. zu β, 305) beide adverbial: zu beiden Seiten

umher oder entlang.

11. $\xi \nu \nu \epsilon o \nu$ Simplex = $\xi \nu \epsilon o \nu$, wie $\tilde{\epsilon}\lambda\lambda\alpha\beta\epsilon\ v$, 477. — $\pi\epsilon\rho\lambda\ \delta\ell\nu\alpha\varsigma$, in den Wirbeln, Strudeln umber, wie Od. δ, 368 περί νῆσον ἀλώ-μενοι, vgl. oben σ, 372 έλισσόμενον περί φύσας.

12. ἡερέθονται, Schol. εἰς ἀέρα αίρονται, sich erhebend und fliegend in der Luft schweben. nämlich die verheerenden Schwärme der Heuschrecken zu vertreiben, werden in Kypros u. a. grosse Feuer angezündet, vor denen sich jene in's Wasser flüchten.

17. ὁ διογενής, er, der Zeusentstammte. - διογενής nur hier als Bezeichnung der Person, und 1, 106 in der Anrede διογενές (von Agamemnon) so wie unten 75 διοτρε- $\varphi \epsilon \zeta \psi$, 594. ω , 635 (von Achilleus); ω, 553 (von Menelaos).

20 f. $\tau \dot{v} \pi \tau \epsilon - \ddot{v} \delta \omega \rho = \varkappa$, 483 f.

rtεive - γαία.

22. ὑπὸ δελφῖνος, der sich durch seine Schnelligkeit und ausserordentliche Raubgier vor allen Thieren auszeichnet. Die Wahl der Vergleichung ist durch den Ort der geschilderten Handlung bestimmt.

23. λιμένος εὐόρμου. Zu diesem Versausgang vgl. σ, 288 μέροπες άνθρωποι.

24. μάλα - κατεσθίει, vgl. zu y, 25.

35

40

πτῶσσον ὑπὸ κρημνούς. ὁ δ' ἐπεὶ κάμε χεῖρας ἐναίρων, 21 ζωοὺς ἐκ ποταμοῖο δυώδεκα λέξατο κούρους, ποινὴν Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο θανόντος. τοὺς ἐξῆγε θύραζε τεθηπότας ἢύτε νεβρούς, δῆσε δ' ὀπίσσω χεῖρας ἐυτμήτοισιν ὑμᾶσιν, 30 τοὺς αὐτοὶ φορέεσκον ἐπὶ στρεπτοῖσι χιτῶσιν, δῶκε δ' ἑταίροισιν κατάγειν κοίλας ἐπὶ νῆας. αὐτὰρ ὁ ἂψ ἐπόρουσε δαϊζέμεναι μενεαίνων.

ἔνθ' νίει Πριάμοιο συνήντετο Δαρδανίδαο ἐκ ποταμοῦ φεύγοντι Αυκάονι, τόν ρά ποτ' αὐτός ἤγε λαβών ἐκ πατρὸς ἀλωῆς οὐκ ἐθέλοντα, ἐννύχιος προμολών ὁ δ' ἔρινεὸν ὀξέι χαλκῷ τάμνε νέους ὅρπηχας, ἵν' ἄρματος ἄντυγες εἶεν· τῷ δ' ἄρ' ἀνώιστον κακὸν ἤλυθε ὅῖος Ἁχιλλεύς. καὶ τότε μέν μιν Αῆμνον ἐυκτιμένην ἐπέρασσεν νηυοὶν ἄγων, ἀτὰρ νίὸς Ἰήσονος ὧνον ἔδωχεν· κεῖθεν δὲ ξεῖνός μιν ἐλύσατο, πολλὰ δ' ἔδωχεν,

26 f. χοημνούς, Schol. τὰς ἐπιχρεμαμένας ὅχθας τοῖς ὕδασιν.
- ἐναίρων bereitet auf das folgende ζωούς — λέξατο vor, welches
der Ankündigung σ, 336 f. entspricht. — Ζυ λέξατο vgl. β, 125
λέξωσθαι.

29. τεθηπότας η. $\nu = \delta$, 243

τεθηπότες ήύτε νεβροί.

31. τοὺς — φορέεσχον, vielleicht in der Hoffnung, selbst Gefangene zu machen (vgl. zu χ, 397), so dass sie jetzt für ihre vermessene Hoffnung empfindlich gestraft wurden. — Zu στοεπτ. χιτῶσιν vgl. ε, 113.

33. δαϊζέμεναι, d. h. fortwährend (mit dem Schwerte 18) zu

morden.

35. ἐχ ποταμοῦ ψεύγουτι. Wie es scheint, auf der Seite gegen das Schiffslager der Achäer. Ohne Zweifel wäre Lykaon lieber auf der andern Seite gegen llios hin geflohen, aber es ist ja leicht denkbar, dass ihm dies durch die Beschäffen-

heit des Ufers oder die dringende Gefahr des Augenblicks unmöglich gemacht wurde.

36. ἀλωῆς, Schol. δενδροφόρου ἢ ἀμπελοφύτου γῆς, vgl. Od. α, 193 ἀνὰ γουνὸν ἀλωῆς οἰνοπέδοιο.

37. ἐννύχιος προμολών, bei einem nächtlichen Streifzuge, vgl.

ı, 325.

38. νέους ὅρπηκας. Beschräukende Apposition zu ἐρινεόν. Die starken jungen Schösslinge des wilden Feigenbaumes eignen sich durch ihre überall ziemlich gleiche Dicke, so wie durch ihre Biegsamkeit gut zu Wagenkränzen; vgl. zu δ, 486. ε, 262.

 τῷ δ' ἄρ' — ἤλυθε, nämlich damals, bei jengm nächtlichen Ueberfall.

40. ἐπέρασσεν, Schol. εἰς πέραν ἀπέδοτο, vgl. zu Od. o, 387.

41. υξὸς Ἰήσονος, vgl. η, 468 Ἰησονίδης Εΰνηος.

21 "Ιμβριος 'Ηετίων, πέμψεν δ' ες δίαν 'Αρίσβην, ένθεν ὑπεκπροφυγών πατρώιον Γκετο δώμα.

45 Ενδεκα δ' ήματα θυμόν ετέρπετο οίσι φίλοισιν ελθών εν Λήμνοιο· δυωδεκάτη δέ μιν αὐτις χεροίν Αχιλλῆος θεός εμβαλεν, ός μιν εμελλεν πέμψειν εἰς Λίδαο καὶ οὐκ εθέλοντα νέεσθαι. τὸν δ' ώς οὖν ενόησε ποδάρχης δῖος Αχιλλεύς

50 γυμνόν, ἄτες κόρυθός τε καὶ ἀσπίδος, οὐδ' ἔχεν ἔγχος, ἀλλὰ τὰ μέν δ' ἀπὸ πάντα χαμαὶ βάλε· τεῖςε γὰς ἱδρώς φεύγοντ' ἐκ ποταμοῦ, κάματος δ' ὑπὸ γούνατ' ἐδάμνα· ὀχθήσας δ' ἄρα εἶπε πρὸς δν μεγαλήτοςα θυμόν, ,, ὢ πόποι, ἢ μέγα θαῦμα τόδ' ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι.

55 ἡ μάλα δὴ Τρῶες μεγαλήτορες, ούς περ ἔπεφνον, αὖτις ἀναστήσονται ὑπὸ ζόφου ἡερόεντος, οἶον δὴ καὶ ὅδ' ἦλθε φυγὼν ὑπο νηλεὲς ἡμαρ, Αῆμνον ἐς ἡγαθέην πεπερημένος οὐδέ μιν ἔσχεν πόντος άλὸς πολιῆς, ὁ πολέας ἀέκοντας ἐρύκει.

60 ἀλλ' ἄγε δὴ καὶ δουρὸς ἀκωκῆς ἡμετέροιο γεύσεται, ὄφρα ἴδωμαι ἐνὶ φρεσὶν ἡδὲ δαείω ἡ ἄρ' ὁμῶς καὶ κεῖθεν ἐλεύσεται, ἢ μιν ἐρύξει

43. "Ιμβριος Ἡετίων, zu unterscheiden von Eetion, dem Vater der Andromache und dem ρ, 575 erwähnten. — "Ιμβρος kam ν, 33 und ξ, 281 vor. — Üeher Αρίσβην vgl. β, 836.

44. ὑπεκπροφυγών. Wahrscheinlich brachte ihn Eetion nach Arisbe, um ihn vom Krieg entfernt zu halten, aber er kehrte selbst heimlich nach Troia zurück und nahm, nachdem er sich eilf Tage erholt hatte (45), wieder am Kamnle Theil.

48. πέμψειν — νέσσθαι. εἰς Μίδαο νέσσθαι hängt νου πέμψειν ab und drückt die Folge aus, wie Od. δ, 8 πέμπε νέεσθαι Μυομιδόνων προτὶ ἄστυ, ebend. ν. 206. Vgl. unten 120 ἢεε φέρεσθαι. — οὐε ἐθέλοντα = βίηφι, wie 36.

49. τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησε. Der Nachsatz folgt 53 ὀχθήσας δ' ἄρα ἐἶπε (Ἀχιλλέψς). 50. νυμγὸν (yel. zu ρ. 122) wird

50. γυμνον (vgl. zu e, 122) wird durch die folgenden Bestimmungen erklärt. — οὐδ' ἔχεν ἔγχος parenthetisch = οὐδ' ἔγχος ἔχοντα.
53. ὀχθήσας, weil er vorher

53. όχθήσας, weil er vorher schon in leidenschaftlicher Stimmung ist: ergrimmend.

55. ἢ μάλα δή, vgl. zu ε, 422. 56. ὑπὸ ζόφου ἢερ., d.i. ἐξ ἄδου. Vgl. ο, 191 ἀίδης δ' ἔλαχε ζόφον ἦερόεντα.

57. οίον δη και όδ' ηλθε. Begründung des Vorhergehenden durch ein Beispiel, vgl. Od. λ, 429 οίον δη και κείνη ξμήσατο έργον άεικές.

59. $\ddot{o} = \ddot{o}\varsigma$, πόντος (die Tiefe). 62. $\ddot{o}\mu \tilde{\omega}\varsigma$, gleichmässig nämlich

γη φυσίζοος, ή τε κατά κρατερόν περ έρύκει." 21 ως ωρμαινε μένων ο δέ οι σχεδον ήλθε τεθηπώς, γούνων άψασθαι μεμαώς, πέρι δ' ήθελε θυμῷ 65 έκφυγέειν θάνατόν τε κακόν καὶ κῆρα μέλαιναν. ήτοι δ μέν δόρυ μαχρόν ανέσχετο δίος Αχιλλεύς οὐτάμεναι μεμαώς, ὁ δ' ὑπέδραμε καὶ λάβε γούνων κύψας εγχείη δ' άρ' ύπερ νώτου ενί γαίη έστη, ίεμένη χροός άμεναι ανδρομέσιο. 70 αὐτὰρ δ τῆ ἐτέρη μὲν ἑλών ἐλλίσσετο γούνων, τῆ δ' ετέρη έχεν έγγος ἀχαγμένον, οὐδε μεθίει. καί μιν φωνήσας έπεα πτερόεντα προσηύδα. ,,γουνοῦμαί σ', Αχιλεῦ· σὰ δέ μ' αἴδεο καί μ' ἐλέησον. άντί τοί είμ' ίκέταο, διοτρεφές, αιδοίοιο. 75 πάρ γάρ σοὶ πρώτω πασάμην Δημήτερος ἀκτήν, ήματι τῷ ὅτε μ' εἶλες ἐνχτιμένη ἐν ἀλωῆ, καί μ' ἐπέρασσας ἄνευθεν ἄγων πατρός τε φίλων τε Αημνον ές ήγαθέην, έκατόμβοιον δέ τοι ήλφον. νῦν δὲ λύμην τρὶς τόσσα πορών ἢως δέ μοί ἐστιν 80

wie von Lemnos her, also ebenso; vgl. zu Od. 0, 34. — Zu ξούξει γη φυσίζοος vgl. γ, 243 τους δ' ηθη κατεχεν φυσίζοος αια, vgl. β, 699.

64. μένων. In seiner Siegesgewissheit beeilt sich Achilleus gar nicht mit dem Angriff auf Lykaon.

65. πέρι ήθελε θυμῷ==ω, 236. — πέρι ist Verstürkung zu ήθελε, vgl. Od. ξ, 146 πέρι γάρ μ' έφέλει και χήδετο θυμῷ.

67. δόρυ μαχρόν. Er hatte sie also nach 17 δ. μὲν λίπεν αὐτοῦ, vgl. 33, wieder an sich genommen.

68. $\dot{v}\pi\dot{\epsilon}\delta\rho\alpha\mu\dot{\epsilon} - \gamma o\dot{v}v\omega\dot{v} = 0d.$ 2, 323.

69. ξγχείη — ἔστη. Weil Lykaon sich bückte, ging der Lanzenstoss (οὐτάμεναι) über ihn hinweg in die Erde.

70. χοοὸς ἄμεναι, vgl. λ, 574 χοοὸς ὰσαι und δ, 126 ἐπιπτέσθαι μενεαίνων.

lliade II. 3. Aufl.

72. ἔχεν ἔγχος, damit Achilleus sie nicht wieder aus dem Boden und an sich reisse.

75. ἀντὶ — ἐκέταο = loos ἐκέτη, einem Schutzslehenden gleich zu achten. Schol. ἐκέταο, τοῦ εἰς τὴν ἐστίαν ἦχοντος καὶ ἐκετεύοντος, τοῦ ἐκουσίως καταφυγόντος. Auf das Recht eines ἐκέτης macht Lykaon darum Anspruch, weil er einmal unter Achilleus' Obdach gastlich außgenommen war.

76. παο γ. σοὶ ποωτω, bei dir zuerst, nämlich unter den Fremden, nachdem ich (unfreiwillig) das väterliche Haus verlassen hatte. Δημητερος αχτήν = ν, 322, vgl. zu Od. β, 355.

79. ἐχατόμβοιον — ἦλφον, vgl. Od. ο, 452 ὁ δ' ἕμιν μυρίον ὧνον ἄλφοι.

80. $\lambda \dot{\nu} \mu \eta \nu - \pi \sigma \rho \dot{\omega} \nu$ mit Beziehung auf 42 ξλύσατο $\pi \sigma \lambda I \dot{\alpha}$ δ' ξδωχεν. Durch diese Erwähnung

21 ήδε δυωδεκάτη, ὅτ' ἐς Ἰλιον εἰλήλουθα πολλὰ παθών. νῦν αὖ με τεῆς ἐν χερσὶν ἔθηκεν μοῖς' ὀλοή· μέλλω που ἀπέχθεσθαι Διὶ πατρί, ὅς με σοὶ αὖτις ἔδωκε· μινυθάδιον δέ με μήτηρ

85 γείνατο Λαοθή, θυγάτης Ἄλταο γέροντος, Ἄλτεω δς Λελέγεσσι φιλοπτολέμοισιν ἀνάσσει, Πήδασον αλπήεσσαν ἔχων ἐπὶ Σατνιόεντι. τοῦ δ' ἔχε θυγατέρα Πρίαμος, πολλὰς δὲ καὶ ἄλλαςτῆς δὲ δύω γενόμεσθα, σὸ δ' ἄμφω δειροτομήσεις.

90 ήτοι τὸν πρώτοισι μετὰ πρυλέεσσι δάμασσας, ἀντίθεον Πολύδωρον, ἐπεὶ βάλες ὀξέι δουρί· νῦν δὲ δὴ ἐνθάδ' ἐμοὶ κακὸν ἔσσεται· οὐ γὰρ ὀίω σὰς χεῖρας φεύξεσθαι, ἐπεί ὁ' ἐπέλασσέ γε δαίμων. ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὰ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῆσιν·

95 μή με κτεῖν', ἐπεὶ οὐχ ὁμογάστριος Έκτορός εἰμι, ός τοι ἐταῖρον ἔπεφνεν ἐνηέα τε κρατερόν τε."

ως ἄρα μιν Πριάμοιο προσηύδα φαίδιμος νίός λισσόμενος ἐπέεσσιν, ἀμείλικτον δ' ὅπ' ἄκουσεν. "νήπιε, μή μοι ἄποινα πιφαύσκεο, μηδ' ἀγόρευε. 100 πρὶν μὲν γὰρ Πάτροκλον ἐπισπεῖν αἴσιμον ἤμαρ, τόφρα τί μοι πεφιδέσθαι ἐνὶ φρεσὶ φίλτερον ἦεν

will er die Vorstellung begründen, dass auch Achilleus für seine Loslassung ein grosses Lösegeld erhalten könnte. — $\lambda \dot{\nu} \mu \eta \nu$ ist Aorist mit Perfectbedeutung.

83. μέλλω που ἀπέχθεσθαι ετέ. Schol. ἔοικα ἀπεχθής γεγονέναι τῷ Διί, vgl. Od. δ, 377 f. μέλλω

άθανάτους άλιτέσθαι.

84 f. μινυνθάδιον — γείνατο, vgl. α, 352 έπει μ' ἔτεχές γε μινυνθάδιον πεο ἐόντα. — Ueber Δαοθόη vgl. χ, 46—51.

87. Πήδασον αλπήεσσαν=ζ, 35 Π. αλπεινήν, vgl. μ. 92-96.

II. αἰπεινήν, vgl. υ, 92—96.
88. τοῦ δ' ἔχε θυγατέρα. Sowohl diese Bezeichnung der Verbindung als das χ, 48 der Laothog
gegebene Epitheton χρείουσα γυκαιχῶν und ihre ebendas. 51 er-

wähnte Mitgist sprechen dasür, dass sie nicht blosse παλλακίς war; erste Gemahlin des Priamos aber war Hekabe.

90. πουλέεσσι, vgl. zu ε, 744. Den Tod des Polydoros schildert

v, 407-418.

93. ξπεί δ' ξπέλασσέ γε δαίμων erg. ξμέ σοί, da mich eine (feindselige) Gottheit dir nahe gebracht, in deine Hände geführt hat.

95. ξπεὶ οὐχ ὁμογάστοιος κτξ. Charakteristisches Merkmal der feigen Schwäche, die ihre Hoffnung auf das gründet, was sie an sich eher zu beklagen oder zu bedauern Ursache hätte.

99. μή μοι ἄποινα. Vgl. zu 80 νῦν δὲ λύμην.

to de kopings.

101. πεφιδέσθαι-φίλτερον ήεν.

Τρώων, καὶ πολλούς ζωούς έλον ήδ' ἐπέρασσα: 21 νῦν δ' οὐκ ἔσθ' ὅς τις θάνατον φύγη, ὅν κε θεός γε Ιλίου προπάροιθεν έμης εν χερσί βάλησιν, καὶ πάντων Τρώων, περὶ δ' αὖ Πριάμοιό γε παίδων. 105 άλλὰ φίλος θάνε καὶ σύ. τίη όλοφύρεαι ούτως; κάτθανε καὶ Πάτροκλος, δ΄ πεο σέο πολλον αμείνων. ούγ δράας οίος καὶ ἐγὼ καλός τε μέγας τε; πατρός δ' είμ' άγαθοῖο, θεὰ δέ με γείνατο μήτης. άλλ' έπι τοι καὶ έμοὶ θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή. 110 έσσεται η ηως η δείλη η μέσον ήμας δππότε τις καὶ ἐμεῖο Αρει ἐκ θυμὸν Εληται, η ό γε δουρί βαλών η άπο νευρηφιν διστφ." ως φάτο, τοῦ δ' αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ήτος. έγχος μέν δ' ἀφέηκεν, δ' δ' Εζετο χεῖρε πετάσσας ἀμφοτέρας. Αχιλεὺς δὲ ἐρυσσάμενος ξίφος ὀξύ 115

Vgl. das Benehmen des Achilleus gegen Ection ζ, 416-419. nach τόφρα eingeschobene τὶ nimmt der Behauptung etwas von ihrer

Bestimmtheit, vgl. zu Od. ι, 11, 103. οὐκ ἔσθ' δς τις — φύγη. Subject zu oux eoriv ist ein durch den folgenden Relativsatz ον κε βάλησιν beschränktes τὶς=οὐδεὶς ον πε θεός - βάλη θάνατον οὐ μη φύγη, keiner fürwahr, den ein Gott - in meine Hände fallen lässt, wird dem Tode entgehen. Durch den Conjunctiv og Tig φύγη wird die Behauptung mehr auf die vorhandene Wirklichkeit bezogen, als wenn es hiesse os τις - φύγοι wie χ, 348 οὐκ ἔσθ' δς — ἀπαλάλχοι.

105. περί δ' αὐ Πρ. παίδων. Veränderte Construction, da nach καὶ πάντων Τρώων eigentlich hätte folgen sollen καὶ δη Πριάμοιό γε παίδων, sowohl — als namentlich. Für και π. Τρώων hätte es aber auch heissen können περί (μέν) πάντων Τρώων.

106. quas als Anrede entbehrt

besser der Interpunction, weil es eigentlich erst zu dem folgenden συ gehört. Mit φίλος aber kann Achilleus den Lykaon ohne Heuchelei und Spott anreden, weil er, ohne Erbitterung gegen ihn, als Werkzeug des Verhängnisses ihn zur Sühne für Patroklos glaubt tödten zu müssen.

110. $\xi \pi \iota$ (= $\xi \pi \varepsilon \sigma \tau \iota$, vgl. Od. γ , 324 πάρα τοι) και έμοί, auch über mir schwebt, mir ist bestimmt.

111 f. ἔσσεται — ὁππότε. Detaillirte Ausführung von ἔσσεται ημαρ ὅτ' ἄν ποτε δ, 164=ζ, 448. Der allgemeine Begriff Tag wird in seine drei Haupttheile zerlegt. -Zu der hier 108-113 so ergreifend ausgesprochenen Todesahnung vgl. τ , 407—423.

112. Άρει (431) wie β, 385 στυ-γερφ πρινώμεθ, Άρηι. 114. τοῦ δ' αὐτοῦ vgl. unten 425. — αὐτοῦ, Adverbium des Ortes und der Zeit: illico, auf der Stelle, alsbald.

115. έγγος — ἀφέηκεν in Beziehung auf 72 έχεν - οὐδε μεθίει.

19*

21 τύψε κατὰ κληῖδα πας' αὐχένα, πᾶν δέ οἱ εἴσω δῦ ξἰφος ἄμφηκες ὁ δ' ἄρα πρηνης ἐπὶ γαίη κεῖτο ταθείς, ἐκ δ' αἶμα μέλαν ῥέε, δεῦε δὲ γαῖαν.

120 τον δ' Αχιλείς ποταμόνδε λαβών ποδος ήχε φέρεσθαι, καί οἱ ἐπευχόμενος ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευεν. , ἐνταυθοῖ νῦν κεῖσο μετ' ὶχθύσιν, οῖ σ' ἀτειλήν αἶμ' ἀπολιχμήσονται ἀχηδέες· οὐδέ σε μήτης ἐνθεμένη λεχέεσσι γοήσεται, ἀλλὰ Σκάμανδρος 125 οἴσει δινήεις εἴσω άλὸς εὐρέα κόλπον.

οισει σινήεις είναι απός εφέα παναν φρίχ' ύπατξει λχθύς, δς κε φάγησι Αυκάονος άργετα δημόν. φθείρεσθ', εἰς ὅ κεν ἄστυ κιχείομεν Ἰλίου ἱρῆς, ὑμεῖς μὲν φεύγοντες, ἐγω δ' ὅπειθεν κερατζων.

130 οὐδ' ὑμῖν ποταμός περ ἐύρροος ἀργυροδίνης ἀρχέσει, ῷ δὴ δηθὰ πολέας ἱερεύετε ταύρους, ζωοὺς δ' ἐν δίνησι καθίετε μώνυχας ἵππους.

120. ποταμόνδε verbinde mit ξε φερεσθαι, indem der Begriff des Ziehens (ξούσσας nach Od. ι, 99) noch hinein zu denken ist.

122. ἐγταυθοῖ — χεῖσο, vgl. Od. σ, 105 = υ, 262 ἐγταυθοῖ νῦν ἤσο. — οῖ σ' ἀγτειλήν, d. i. οῖ σε ἀτειλήν ἀπολιχμ. — σὲ ist Ασεκατίν des Ganzen, parallel mit ἀτει-

λήν als seinem Theile.

123. ἀχηδέες, Schol. μὴ κηδόμενοι, μηδεμίαν φορντίδα έχοντες, mit Bezug auf die Sorge, die man sonst den Todten zu erweisen pflegt. Vgl. ψ, 159 f. οίσι μάλιστα κήδεός έστι νέκυς und ebend. 163. 674 κηδεμόνες.

124. ενθεμένη λεχ., vgl. σ, 352

εν λεχέεσσι δε θέντες.

125. εἴσω άλὸς — κόλπον ist stärker als εἰς — κόλπον: bis hinein in den weiten Busen des

Meeres. 126 f. θρώσκων τις — Ιχθύς. Ueber den Begriff von φρίξ vgl. zu η, 63 f. Der Accusativ φρίκα aber bezeichnet das Ziel von ὑπαΐξει. Der Sinn ist also: Schnellend wird mancher Fisch in den Wogen (des Meeres) an das dunkle Ge-kräusel, die schwarzgekräuselte Obersläche — (nie heisst das ruhige Meer schwarz) — emporschiessen, dass er fresse vom Fett des Lykaon (dessen Leichnam, wann er schon längere Zeit ertrunken ist, auf der Obersläche umherschwimmt). — Zu δς καράγησι vgl. Od. δ, 389 δς κέν τοι εξημαίν.

128. φθείρεσθε. An den Untergang des Einzelnen wird noch eine Verwünschung der gesammten Troer angeknüpft: Verderben über

enchl

129. vueis μεν - εγώ δε ist mit

κιχείομεν zu construiren.

131. δηθά, schon lange und immerfort — um seine Gunst für den Ausgang dieses Krieges zu erlangen. Flussgöttern dargebrachte Opfer erwähnt auch Herodotos mehrmals (7, 113. 8, 138), und oben ε, 77 fanden wir einen Dolopion als άρητης Σκαμάνδρου genannt.

άλλὰ καὶ ὧς ὀλέεσθε κακὸν μόρον, εἰς ὅ κε πάντες 21 τίσετε Πατρόκλοιο φόνον καὶ λοιγὸν ᾿Αχαιῶν, οὺς ἐπὶ νηυσὶ θοῆσιν ἐπέφνετε νόσφιν ἐμεῖο." 135

ως ἄρ' ἔφη· ποταμός δὲ χολώσατο κηρόθι μᾶλλον, ώρμηνεν δ' ανα θυμον όπως παύσειε πόνοιο δίον 'Αχιλλήα, Τρώεσσι δὲ λοιγὸν ἀλάλχοι. τόφρα δὲ Πηλέος νίος, έχων δολιχόσκιον έγχος, Αστεροπαίψ επαλτο κατακτάμεναι μενεαίνων, 140 νίει Πηλεγόνος τον δ' Άξιος εὐουρέεθοος γείνατο καὶ Περίβοια, Ακεσσαμενοῖο θυγατρών πρεσβυτάτη· τῆ γάρ δα μίγη ποταμός βαθυδίνης. τῷ δ' Αχιλεύς ἐπόρουσεν, ὁ δ' ἀντίος ἐπ ποταμοῖο έστη έχων δύο δοῦρε μένος δέ οἱ ἐν φρεσὶ Ͽηκεν 145 Εάνθος, έπεὶ κεχόλωτο δαϊκταμένων αίζηῶν, τούς 'Αχιλεύς εδάιζε κατά δόον οὐδ' ελέαιρεν. οί δ' ότε δή σχεδον ήσαν επ' αλλήλοισιν ιόντες. τὸν πρότερος προσέειπε ποδάρκης δίος Αγιλλεύς ,,τίς πόθεν είς ανδρῶν, ὁ μευ έτλης αντίος έλθεῖν; 150 δυστήνων δέ τε παίδες έμω μένει αντιόωσιν."

τον δ' αὖ Πηλεγόνος προσεφώνεε φαίδιμος υἰός
,,Πηλείδη μεγάθυμε, τίη γενεὴν ἐρεείνεις;
εἴμ᾽ ἐκ Παιονίης ἐριβώλου; τηλόθ᾽ ἐούσης,
Παίονας ἄνδρας ἄγων δολιχεγχέας ἣδε δέ μοι νῦν
ἢιὸς ἑνδεκάτη, ὅτ᾽ ἐς Ἰλιον εἰλήλουθα.

135. νόσφιν ξμεῖο, d. b. weil, während ich fern war (ξμεῦ ἀπομηνίσαντος).

.136. χολώσατο χηρόθι μᾶλλον. Br zürate schon über das schonungslose Hinmetzeln der Troer in seinen Fluthen (146 f.), aber jetzt mehr noch wegen der übermüthigen Geringschätzung, die Achilleus gegen ihn aussprach (130 – 133).

137. πόνοιο, vom fernern Kampfe. 140. Δστεροπαίω, vgl. zu β, 848 Πυραίχμης. 141. τον δε, Πηλεγόνα (159). — Άξιός, vgl. β, 849. 144. τῷ δ΄ — ἐπόρουσεν führt

144. τφ δ' — Επόρουσεν führt die Erzählung auf 140 Αστεροπαίφ ξπάλτο zurück.

146. δαϊχταμένων. Seltene Zusammensetzung (= 301) wie χ, 72 ἀρηιχτάμενος = ἀρηίφατος.

151. δυστήνων παιδες κτέ. Vgl. zu ζ, 127.

153. μεγάθυμε — έρεείνεις = ζ, 145.

155. Παίονας δολιχεγχέας. Dagegen β, 848 Π. άγχυλοτόξους, unten 205 Ιπποχορυστάς.

155

21 αὐτὰρ ἐμοῖ γενεὴ ἐξ Άξιοῦ εὐρυρέοντος, Άξιοῦ, δς κάλλιστον ὕδωρ ἐπὶ γαῖαν ἵησιν, δς τέκε Πηλεγόνα κλυτὸν ἔγχεῦ τὸν δ' ἐμέ φασιν

160 γείνασθαι. νῦν αὐτε μαχώμεθα, φαίδιμ' ἀχιλλεῦ."

ως φάτ' ἀπειλήσας, ὁ δ' ἀνέσχετο δῖος ἀχιλλεῦς
Πηλιάδα μελίην. ὁ δ' ἁμαρτῆ δούρασιν ἀμφίς
ῆρως ἀστεροπαῖος, ἐπεὶ περιδέξιος ἦεν

καί δ' ἑτέρψ μὲν δουρὶ σάκος βάλεν, οὐδὲ διαπρό

165 ὁῆξε σάχος· χρυσὸς γὰρ ἐρύχαχε, δῶρα θεοῖο·
τῷ δ' ἑτέρψ μιν πῆχυν ἐπιγράβδην βάλε χειρός
δεξιτερῆς, σύτο δ' αἶμα κελαινεφές· ἡ δ' ὑπὲρ αὐτοῦ γαίη ἐνεστήρικτο, λιλαιομένη χροὸς ἀσαι.
δεύτερος αδτ' ᾿Αχιλεὺς μελίην ἰθυπτίωνα

170 Αστεροπαίψ ἐφῆκε κατακτάμεναι μενεαίνων.
καὶ τοῦ μέν ὁ ἀφάμαρτεν, ὁ δ' ὑψηλὴν βάλεν ὅχθην,
μεσσοπαγὲς δ' ἄρ' ἔθηκε κατ' ὅχθης μείλινον ἔγχος.
Πηλείδης δ' ἄορ ὁξὸ ἐρυσσάμενος παρὰ μηροῦ ἀλτ' ἐπί οἱ μεμαώς ὁ δ' ἄρα μελίην Αχιλῆος

175 οὐ δύνατ' ἐκ κρημνοῖο ἐρύσσαι χειρὶ παχείη.
τρὶς μέν μιν πελέμιξεν ἐρύσσεσθαι μενεαίνων,
τρὶς δὲ μεθῆκε βίης τὸ δὲ τέτρατον ἤθελε θυμῷ

157—160. αὐτὰο ξμοὶ — γείνασθαι nach 141—143. Zu Vers 158 Αξιοῦ — ξησιν vgl. β, 850 mit d. Anm.

162. ὁ δ' ἀμαφτῆ in Beziehung auf das vorhergehende ἀνέσχετο. Denn der von Achilleus beabsichtigte Wurf wird erst 169 f. vollführt. — Bei δούφασιν ἀμφίς (von beiden Seiten) schwebt schon das Verbum βάλεν an.

163. $\pi \epsilon \rho \iota \delta \epsilon \xi \iota \circ \varsigma = \mathring{\alpha} \mu \varphi \iota \delta \epsilon \xi \iota \circ \varsigma$, welches in den Hexameter nicht passte.

165. ξῆξε — θεοῖο = υ, 268. 166. ἐπιγοάβδην βάλε, vgl. δ, 139 ἀκρότατον ἐπέγραψε.

167. ἡ δέ, erg. ἀξχμή aus δόρυ (in τῷ δ΄ ἐτέρῳ), weil der folgende Zug nicht sowohl vom ganzen δόρυ als von der Spitze gilt. Vgl. zu λ , 238 $\tau \acute{o} \gamma \epsilon$.

169. μελίην δυνπτίωνα. Das nur hier vorkommende Beiwort δυνπτίων wird erklärt durch υ, 99 τοῦ γ' δθὸ βέλος πέτεται πτέ.

171. $\dot{v}\psi\eta\lambda\dot{\eta}\nu$ $\ddot{o}\chi\vartheta\eta\nu$, wohl noch immer auf der gleichen Seite gegen das achäische Schiffslager, vgl. 144 f.

172. μεσσοπαγές — κατ' ὅ-χϑης, Paraphr. ἕως τοῦ μέσου πεπηγός ἔστησε κ. τῆς ὅ., bis in die Mitte machte er feststeckend im Ufer (eigentlich in das Ufer hinab), d. h. er machte, dass der Speer bis zur Mitte in das (sumpfige) Ufer hineindrang. Was hier ὄχϑη heisst, ist 175 und 200 κρημνός.

176 ff. τρίς - βίης, vgl. zu Od.

άξαι ἐπιγνάμψας δόρυ μείλινον Αἰακίδαο, 21 άλλα ποιν Αγιλεύς σγεδον άορι θυμον απηύρα. γαστέρα γάρ μιν τύψε παρ' δμφαλόν, έκ δ' άρα πᾶσαι 180 γύντο χαμαὶ χολάδες· τὸν δὲ σκότος ὄσσε κάλυψεν ασθμαίνοντ'. Αχιλεύς δ' άρ' ενί στήθεσσιν όρούσας τεύγεά τ' έξενάριξε καὶ εὐχόμενος έπος ηὐδα. ,, κεῖσ' ούτως. χαλεπόν τοι ἐρισθενέος Κρονίωνος παισίν ξοιζέμεναι, ποταμοϊό περ ξαγεγαώτι. 185 φῆσθα σὰ μὲν ποταμοῦ γένος ἔμμεναι εὐρυρέοντος. αὐτὰρ ἐγω γενεήν μεγάλου Διὸς εὐγομαι εἶναι. τίκτε μ' άνηρ πολλοϊσιν άνάσσων Μυραιδόνεσσιν, Πηλεύς Αλακίδης ὁ δ' ἄρ' Αλακός ἐκ Διὸς ἦεν. τω πρείσσων μεν Ζεύς ποταμών άλιμυρηέντων, 190 πρείσσων αύτε Διὸς γενεή ποταμοῖο τέτυπται. χαὶ γὰρ σοὶ ποταμός γε πάρα μέγας, εὶ δύναταί τι γραισμείν. άλλ' ούκ έστι Διὶ Κρονίωνι μάγεσθαι, τῷ οὐδὲ χρείων Αχελώιος ἰσοφαρίζει, οὐδὲ βαθυρρείταο μέγα σθένος 'Ωκεανοῖο, 195 έξ οξ περ πάντες ποταμοί και πάσα θάλασσα καὶ πᾶσαι κρῆναι καὶ φρείατα μακρά νάουσιν.

φ, 125 f. — Αλακίδαο vgl. 189 Πηλεὺς Αλακίδης.

179 ff. σχεδόν, vgl. zu v, 290. — παρ' ὀμφαλόν — κάλυψεν == δ, 525 f.

187. γενεήν wie Od. 0, 225 γενεήν Μελάμποδος ἔχγονος ἤεν, und so ist auch γένος im vorigen Verse zu nehmen. Die Genitive ποταμοῦ und μεγάλου Διὸς hangen von ἔμμεναι und είναι ab.

gen von ξάμεναι und είναι ab. 189. ὁ ὁ ἄρ' — ἦεν, der aber, Acakos, war ja ein Sohn des Zeus. 190. τῷ entspricht hier dem la-

teinischen atqui.

191. ποταμοῖο brachylogisch für γενεῆς ποταμοῖο, vgl. zu Od. β, 121 ὁμοῖα νοήματα Πηνελοπείη.

192. και γὰο — πάρα μέγας, d. h. denn a u ch d u hast freilich einen mächtigen Strom (Xanthos) als Beistand zur Seite, aber gegen Zeus, der meine Waffen begünstigt, wird auch dieser nichts ausrichten.

194. ovite πρείων Αχελώιος. Aus dieser Bezeichnung und der Steigerung der folgenden Verse geht hervor, dass der Acheloos einem Theile des griechischen Alterthums für den bedeutendsten Fluss (mit einziger Ausnahme des Okeanos) galt: woraus vielleicht auf die Gegend, in welcher dieser Mythos entstand oder sich ausbildete, geschlossen werden kann. Unweit des Acheloos lag auch Dodone, dessen Gott Achilleus π, 233 ff. so feierlich anruft.

196 f. εξ ού περ — νάουσιν. Eine noch höhere Stellung wird dem Okeanos ξ, 201. 246 beigelegt. 21 άλλὰ καὶ δς δείδοικε Διὸς μεγάλοιο κεφαυνόν δεινήν τε βροντήν, ὅτ' ἀπ' οὐρανόθεν σμαραγήση."

200 ή ξα, καὶ ἐκ κρημνοῖο ἐρύσσατο χάλκεον ἔγχος,
τὸν δὲ κατ' αὐτόθι λεῖπεν, ἐπεὶ φίλον ἦτορ ἀπηύρα,
κείμενον ἐν ψαμάθοισι· δίαινε δέ μιν μέλαν ὕδωρ.
τὸν μὲν ἄρ' ἐγχέλυές τε καὶ ἰχθύες ἀμφεπένοντο,
δημὸν ἔρεπτόμενοι ἐπινεφρίδιον κείροντες·

205 αὐτὰρ ὁ βῆ ὁ' ἰέναι μετὰ Παίονας ἱπποχορυστάς, οἱ ὁ' ἔτι πὰρ ποταμὸν πεφοβήατο δινήεντα, ώς εἶδον τὸν ἄριστον ἐνὶ χρατερῆ ὑσμίνη χέρο' ὕπο Πηλείδαο καὶ ἄορι ἰφι δαμέντα. ἔνθ' ἕλε Θερσίλοχόν τε Μύδωνά τε Αστύπυλόν τε

210 Μνῆσόν τε Θρασίον τε καὶ Αἴνιον ἢδ' Ὀφελέστην.
καί νύ κ' ἔτι πλέονας κτάνε Παίονας ἀκὸς ᾿Αχιλλεύς,
εἰ μὴ χωσάμενος προσέφη ποταμὸς βαθυδίνης,
ἀνέρι εἰσάμενος, βαθέης δ' ἐκφθέγξατο δίνης,
,,ὧ ᾿Αχιλεῦ, περὶ μὲν κρατέεις, περὶ δ' αἴσυλα ῥέζεις

215 ἀνδρῶν· αἰεὶ γάρ τοι ἀμύνουσιν θεοὶ αὐτοί.
εἴ τοι Τρῶας ἔδωκε Κρόνου παῖς πάντας ὀλέσσαι,
ἐξ ἐμέθεν γ' ἐλάσας πεδίον κάτα μέρμερα ῥέζε·
πλήθει γὰρ δή μοι νεκύων ἐρατεινὰ ῥέεθρα,

201 f. τὸν δε, Ἀστεροπαϊον. — Zu κατ' αὐτ. λεῖπεν vgl. zu Od. φ, 55. Daraus, dass er auf dem Sande (dem sandigen Ufer oder seinem Abhange) liegt und doch das Wasser des Flusses ihn bespült, ergiebt sich, dass dieser entweder ausgetreten ist oder doch sein Bett ganz füllt. — ψάμαθος nur hier und 319 vom Flusssand.

203. $\dot{\epsilon}\gamma\chi\dot{\epsilon}\dot{\lambda}\upsilon\dot{\epsilon}\varsigma$ τε καὶ $\dot{l}\chi\vartheta\dot{\upsilon}\dot{\epsilon}\varsigma$. Asle und an dere Fische (ν , 1

Τρῶάς τε καὶ "Εκτορα).

204. δημόν — ἐπινεφριδιον, d. i. δημόν τόν ἐπινεφροίς. Das erste Participium ἐφεπτόμενοι bezeichnet die Art und Weise der durch das zweite κείροντες ausgedrückten Handlung: indem sie abnagond, abbeissend, schrappend ver-

zehrten.

206. ἔτι πὰρ ποταμόν, also wohl auch noch diesseits, d. h. ohne über die Furth gegangen zu sein.

209. Μύδων, verschieden von dem ε, 580 vorgekommenen Paphla-

gonier dieses Namens.

213. ἀνέοι εἰσάμ., weil er eben sprechend eingeführt wird. — βαθέης δ' ἐκφθέγξατο δ. ist nachträgliche Bestimmung zu προσέγρη = πρ. ἐκφθεγξάμενος βαθέης δίνης.

214f. περί — ἀνδρών, vgl. Od. α, 66 πέρι μέν νόον έστι βροτών κτέ. — αἴσυλα ῥέζεις wird erklärt durch 220 κτείνεις ἀιδήλως in Verbindung mit 217 f.

218. ἐρατεινά δ., wegen ihrer

225

230

οὐδέ τί πη δύναμαι προχέειν δόον εἰς ἄλα δῖαν 21 στεινόμενος νεκύεσσι, σὺ δὲ κτείνεις ἀιδήλως. 220 ἀλλ' ἄγε δὴ καὶ ἔασον ἄγη μ' ἔχει, ὄρχαμε λαῶν." τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ὧκὺς Αχιλλεύς

τον ο απαμετρομένος πουσεφή πουσε ωπός Αχικλένς ,, έσται ταῦτα, Σκάμανδοε διοτοεφές, ώς σὸ κελεύεις. Τοῶας δ' οὐ ποὶν λήξω ὑπερφιάλους ἐναρίζων, ποὶν ἔλσαι κατὰ ἄστυ καὶ Έκπορι πειρηθῆναι ἀντιβίην, ἤ κέν με δαμάσσεται ἦ κεν ἐγὼ τόν."

ώς εἰπων Τρωεσσιν ἐπέσσυτο δαίμονι ἰσος.
καὶ τότ Απόλλωνα προσέφη ποταμος βαθυδίνης
,,ώ πόποι, ἀργυρότοξε, Διὸς τέκος, οὐ σύ γε βουλάς
εἰρύσαο Κρονίωνος, ὅ τοι μάλα πόλλ' ἐπέτελλεν
Τρωσὶ παρεστάμεναι καὶ ἀμύνειν, εἰς ὅ κεν ἔλθη
δείελος ὀψὲ δύων, σκιάση δ' ἐρίβωλον ἄρουραν."

ή, καὶ ἀχιλλεὺς μὲν δουρικλυτὸς ἔνθορε μέσσφ κρημνοῦ ἀπαίξας ὁ δ' ἐπέσσυτο οἴθματι θύων, πάντα δ' ὄρινε ῥέεθρα κυκώμενος, ὧσε δὲ νεκρούς 235 πολλούς, οῖ ῥα κατ' αὐτὸν ἅλις ἔσαν, οὺς κτάν ἀχιλλεύς. τοὺς ἔκβαλλε θύραζε, μεμυκώς ἢύτε ταῦρος,

son stig en Beschaffenheit; vgl.Od. ζ, 74 ἐσθῆτα φαεινήν.

220. στεινόμενος νεχύεσσι, vgl. Od. ι, 445 λάχνω στεινόμενος καλ

ξμοί.

225. ξλσαι κατὰ ἄστυ wird unten 295 durch κατὰ Ἰλιόφι — τείχεα λαὸν ξέλσαι unschrieben, vgl.
α, 409. — Der Dativ Έκτοοι bängt
von dem in πειρηθήναι ἀντιβήν
liegenden Begriff des Kampfes ab

"Έκτοοι ἀντιβήν ξλθών nach
ε, 220. Das Object zu πειρηθήναι
bildet das folgende Doppelglied ἢ

- δαμάσσεται ἡ — τον.

228—232. καὶ τότ' Ἀπόλλωνα κεέ. Diese Anrede an Apollon unmittelbar nach der allem Ansehen nach bejahenden Antwort des Achilleus 223 kommt ganz unerwartet und bleibt ohne Erwiederung und Erfolg. Aber wie wir schon im Vorwort zu diesem Buche andeute-

ten, scheint hier oder 233 ein neuer Abschnitt zu beginnen, dem vermuthlich die Stelle 136—227 nicht voranging.

229. βουλάς - Κοονίωνος, vgl. v, 25-30. Doch deutet der Ausdruck unserer Stelle auf noch bestimmtere Aufträge, den Troern beizustehen.

232. δείελος = δείελον ημαφ. Durch das Epitheton ὀψὲ δύων (vgl. Od. ε, 272 ὀψὲ δύοντα Βο- ωτην) wird dem Abend zugeschieben, was der Sonne am Abend zukommt: der spät sinkende Abend.

233. η, και Άχιλλευς μέν. Eine ahnliche Verbindung mit demselben Wechsel des Subjectes ist unten ω, 643 η ψ, Αχιλευς δ' έταφοισιν. Das unmotivirte Wiederhineinspringen (ένθορε μέσσφ) lässt sich mit 217. 223 nicht in Einklang bringen.

21 χέρσονδε ζωούς δὲ σάω κατὰ καλὰ δέεθρα, κρύπτων ἐν δίνησι βαθείησιν μεγάλησιν.

240 δεινὸν δ' ἀμφ' Αχιλῆα χυκώμενον εστατο κῦμα, ώθει δ' ἐν σάχει πίπτων ὁόος· οὐδὲ πόδεσσιν εἶχε στηρίξασθαι. ὁ δὲ πτελέην ελε χερσίν εὐφυέα μεγάλην ἡ δ' ἐχ ὁιζέων ἐριποῦσα χοημνὸν ἄπαντα διῶσεν, ἐπέσχε δὲ χαλὰ ὁέεθρα

245 όζοισιν πυκινοῖσι, γεφύρωσεν δέ μιν αὐτόν εἴσω πᾶσ' ἐριποῦσ'. ὁ δ' ἄρ' ἐκ δίνης ἀνορούσας ἢιξεν πεδίοιο ποσὶ κραιπνοῖσι πέπεσθαι, δείσας. οὐδέ τ' ἔληγε μέγας θεός, ὧρτο δ' ἐπ' αὐτόν ἀκροκελαινιόων, ἵνα μιν παύσειε πόνοιο

250 δῖον Αχιλλῆα, Τρώεσσι δὲ λοιγὸν ἀλάλχοι.
Πηλείδης δ' ἀπόρουσεν ὅσον τ' ἐπὶ δουρὸς ἐρωή, αἰετοῦ οἴματ' ἔχων μέλανος, τοῦ θηρητῆρος, ὅς θ' ᾶμα κάρτιστός τε καὶ ὤκιστος πετεηνῶν.

238. χέρσονδε, genauere Bestimmung zu θύραζε.

239 f. δίνησι — μεγάλησιν. Der dreimalige gleiche Wortausgang erregt die Vorstellung der Menge und der weiten Ausdehnung. — Zu κούπτων vgl. Od. λ, 244 κυρτωθέν, κρύψεν δὲ θεὸν κτέ., er barg sie, indem er sich über ihnen wölbte; zu ἀμφ' Αχ. Τστατο λ, 733 ἀμφίσταντο ἄστυ.

241. ἐν σάχει πίπτων, vgl. zu v, 259; zu οὐδὲ — στηρίξασθαι Od. μ, 433 ſ. οὐδε πη είχον — στηρίξαι ποσίν ἔμπεδον.

243. ἐχ διζέων. Sie hat aber besonders starke Wurzeln.

244f. ἐπέσχε — γεφύρωσεν δέ μιν. αὐτόν. Die Zweige reichten über die Gewässer hin (vgl. 407. ψ, 190), der Stamm aber mit der daran hangenden Erde hemmte (wie ein Damm) den Fluss selbst, indem er ganz in denselben hineinstürzte (doch wohl nicht in der ganzen Breite des Flusses). Vermittelst dieses Dammes enteilte dann auch Achilleus den angeschwollenen Fluthen (246 f. $\dot{\delta}$ $\ddot{\delta}$ $\ddot{\alpha}\varrho'$ — $\ddot{\eta}\iota\xi\epsilon\nu$).

247. $\pi\epsilon\delta loio - \pi\epsilon\tau\epsilon\sigma\vartheta\alpha_l$, durch die Ebene hin zu fliegen, also mehr rückwärts. Vgl. zu Od. ϑ , 122 und unten 299 f. $\beta\tilde{\eta} - \epsilon_S \pi\epsilon\delta lov$.

249f. ἀχροχελαινιόων, ἄπαξ εξοημένον bei Homer: schwarz anschwellend, nach Art der austretenden Flüsse, die wegen der dichten Wassermasse oben dunkel erscheinen. — παύσειε χτξ. = 137f.

251. δσον τ' — ξρωή erg. ξστίν oder γίγνεται, welches ο, 358 beigefügt ist. Vgl. x, 357 δουρηνεχές.

252. αἰετοῦ οἴματα, vgl. π,752 οἰμα λέοντος ἔχων. Die Vergleichung bezieht sich nur auf die Art der Bewegung, den stürmischen Ungestüm. — τοῦ θηρητῆρος, je nes Jägers, d. h. des treflichen Jägers, vgl. zu ω,316 und ξ, 460 τῷ Τελαμονιάδη.

τις είχως ήιξεν, επί στήθεσσι δε γαλχός 21 σμερδαλέον κονάβιζεν. ὑπαιθα δὲ τοῖο λιασθείς 255 φεῦγ', δ δ' ὅπισθε δέων Επετο μεγάλω ὀρυμαγδώ. ώς δ' ότ' ανήρ όχετηγός από κρήνης μελανύδρου αμ φυτά και κήπους ύδατι δόον ήγεμονεύη, γεροί μάχελλαν έχων, αμάρης εξ έχματα βάλλων. τοῦ μέν τε προρέοντος ὑπὸ ψηφῖδες ἄπασαι 260 οχλεύνται το δέ τ' ώπα κατειβόμενον κελαρύζει χώρω ένι προαλεί, φθάνει δέ τε καὶ τὸν ἄγοντα· ως αιεί Αχιλήα κιχήσατο κύμα φόοιο καὶ λαιψηρον εόντα. Θεοί δέ τε φέρτεροι ανδρών. όσσάχι δ' δρμήσειε ποδάρχης δίος 'Αγιλλεύς 265 στηναι εναντίβιον, και γνώμεναι εί μιν άπαντες άθάνατοι φοβέουσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν έχουσιν, τοσσάχι μιν μέγα χυμα διιπετέος ποταμοίο πλάζ' ώμους καθύπερθεν. δ δ' ύψόσε ποσσίν ἐπήδα θυμιώ ανιάζων ποταμός δ' ύπο γούνατ' εδάμνα 270 λάβρος υπαιθα φέων, χονίην δ' υπέρεπτε ποδοιιν. Πηλείδης δ' ζιμωξεν ίδων είς οὐρανὸν εὐρύν. .. Ζεῦ πάτερ, ώς οὐ τίς με θεῶν ἐλεεινὸν ὑπέστη

254. εἰχώς, nach Analogie von εἰδώς, vgl. zu σ, 418.

255. ὖπαιθα — τοιο, vgl. zu ο, 520 ὁ δ' ὖπαιθα λιάσθη Πουλυδάμας (vor ihm), unten 260 f.

ύπο - οχλεύνται.

257. ὧς δ' ὅτ' ἀνῆρ ὀχετηγός. Der eigentliche Vergleichungspunct liegt in der überraschenden, ja überholenden Schnelligkeit (262—264); mehr zufällig ist die Aehnlichkeit des Geräusches (256.260f.).

259. μάχελλα, Schol. ή μονόθεν χελλόυσα ήγουν τεμνουσα, διχελλα δε ή διχόθεν, Hacke, ein-

zackige Picke (Pickel).

280 f. ὑπὸ — ὀχλεῦνται, d. i. ὑποκιγοῦνται. Vgl. μ, 259 στήλας — ἐμό χλεον, ebend. 448 ἀχλισσειαν. — κελαρύζει, vgl. zu Od. ε, 323. 262. προαλεί, πρηνεί, κατάντει, κατωφερεί. — Ζυ φθάνει vgl. ι, 506.

266f. εt — φοβέουσι, d. h. ob alle ihn feindlich verfolgen, seine Flucht und Niederlage wünschen und fördern.

269. πλάζε — καθύπερθεν, schlug ihm an die Schultern von oben und über dieselben, vgl. zu μ, 285 κὖμα προσπλάζον.

273. ὑπέστη, ὑπέμεινεν, ἔτλη = ὑφέστηχε, gleichsam: lässt sich keiner herbei, kann sich keiner entschliessen. — ἔπειτα, d. i. μετὰ τὸ σωθῆναι ἐχ τοῦ ποταμοῦ. Der Gedanke, so ruhmlos im Wasser umzukommen (282), ist ihm unerträglich. Vgl. ρ, 647, wo Aias fleht: ἐν δὲ φάει καὶ ὅλεσσον.

21 έχ ποταμοίο σαώσαι. ἔπειτα δὲ καί τι πάθοιμι. 275 άλλος δ' ού τίς μοι τόσον αίτιος Οὐρανιώνων, άλλα φίλη μήτηρ, ή με ψεύδεσσιν έθελγεν, ή μ' έφατο Τρώων ύπὸ τείχει θωρηκτάων λαιψηροίς ολέεσθαι Απόλλωνος βελέεσσιν. ως μ' όφελ' Έχτως κτείναι, ός ένθάδε γ' έτραφ' άριστος. 280 τω κ' αγαθός μεν έπεφν', αγαθόν δέ κεν έξεναριξεν. νῦν δέ με λευγαλέω θανάτω εξμαρτο άλωναι έρχθέντ' εν μεγάλω ποταμώ, ώς παϊδα συφορβόν, ον δά τ' έναυλος ἀποέρση χειμῶνι περῶντα." ως φάτο, τω δὲ μάλ' ώχα Ποσειδάων καὶ Αθήνη 285 στήτην έγγυς ίόντε, δέμας δ' άνδρεσσιν είκτην, γειρί δὲ χείρα λαβόντες ἐπιστώσαντ' ἐπέεσσιν. τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε Ποσειδάων ἐνοσίχθων. ,,Πηλείδη, μήτ' ἄρ τι λίην τρέε μήτε τι τάρβει· τοίω γάρ τοι νῶι θεῶν ἐπιταρρόθω εἰμέν 290 Ζηνὸς ἐπαινήσαντος, ἐγω καὶ Παλλάς 'Αθήνη.

275 f. τόσον αἔτιος — ἀλλὰ für τόσον αἔτιος ὅσον, oder dann soll-

te τόσον weggelassen sein.

277. η μ' έφατο. Erklärung von ψεύδεσσιν. Diese Vorhersagung der Thetis wird sonst nicht erwähnt, dagegen eine ähnliche des Hektor χ, 359 f. Durch Apollon zu fallen wäre sehr ehrenvoll.

279. ἐνθάδε γε, hier wenigstens, (in Troia), wenn er auch nicht ein Gott ist. — Zu ἔτραφε vgl. η, 199

τραφέμεν.

280. τῷ — ἐξενάριξεν, d. h. der Sieger und der Besiegte wären einer des andern würdig gewesen.

281. $\nu\bar{\nu}\nu$ $\delta\hat{\epsilon}$ — $\hat{\alpha}\bar{\lambda}\hat{\omega}\nu\alpha\iota$ = 0d. ϵ , 312, vgl. ω , 34 brachylogisch für: Jetzt aber sehe ich, dass mir beschieden war.

282. ὡς παῖδα συφορβόν. Zu diesem bei Homer seltenen Gebrauch von ὡς in Vergleichungen vor dem Nomen, = instar, vgl. Od. o, 479 ὡς εἰναλίη χήξ. 283. ἔναυλος, vgl. π, 71. — Ueber ἀποέρση vgl. hinsichtlich der Prosodie zu τ, 35 ἀποειπών, hinsichtlich der Bedeutung zu ζ, 348 ἀπόερσε: — χειμώνι περώντα Schol. χειμώνος διαπερώντα.

286. ξπιστώσαντο (vgl. ζ, 233), sie gaben (ihm) Worte der Bürgschaft, beruhigende Zusicherungen.

288. τρέε, vgl. zu ε, 256. — τάρβει, vgl. zu Od. η, 51; unten 575 οὐδὲ — ταρβεῖ οὐδὲ φο-βεῖται.

289. τοίω — ἐπιταρρόθω, vgl. ε, 827 f. Sie leisten ihm aber nur moralischen Beistand (vgl. 299. 304); erst Hera veranlasst den Hephästos (328—330) zu thätlicher Hülfe.

290. ἐπαινήσαντος, ἐπινεύσαντος, mit Zustimmung des Zeus. Merkwürdig ist, dass trotz der Verwandlung in Menschen (285) Poseidon die Athene ausdrücklich nennt, während er sich selbst als dem Achilleus bekannt voraussetzt (299).

21

295

ώς οὖ τοι ποταμῷ γε δαμήμεναι αἴσιμόν ἐστιν, ἀλλ' ὅδε μὲν τάχα λωφήσει, σὰ δὲ εἴσεαι αὐτός. αὐτάς τοι πυκινῶς ὑποθησόμεθ', αἴ κε πίθηαι· μὴ πρὶν παύειν χεῖρας ὁμοιίου πολέμοιο, πρὶν κατὰ Ἰλιόφι κλυτὰ τείχεα λαὸν ἐἐλσαι Τρωικόν, ὅς κε φύγησι. σὖ δ' Ἑκτορι θυμὸν ἀπούρας ἀψ ἐπὶ νῆας ἴμεν· δίδομεν δέ τοι εἰχος ἀρέσθαι."

τω μεν άρ' ως ειπόντε μετ' άθανάτους άπεβήτην, αὐτὰρ ὁ βῆ — μέγα γάρ δα θεῶν ἀτρυνεν ἐφετμή ές πεδίον. τὸ δὲ πᾶν πληθ' ὕδατος ἐκχυμένοιο, 300 πολλά δὲ τεύγεα χαλά δαϊχταμένων αἰζηῶν πλώον καὶ νέκυες. τοῦ δ' ὑψόσε γούνατ' ἐπήδα πρός δόον αίσσοντος αν' ίθύν, οὐδέ μιν ίσγεν εὐουρέων ποταμός. μέγα γὰρ σθένος ἔμβαλ' 'Αθήνη. οὐδὲ Σκάμανδρος έληγε τὸ δν μένος, ἀλλ' έτι μᾶλλον 305 γώετο Πηλείωνι, χόρυσσε δὲ κῦμα δόριο ύψόσ' αειρόμενος, Σιμόεντι δε κέκλετ' αύσας ,,φίλε κασίγνητε, σθένος ανέρος αμφότεροί περ σχῶμεν, ἐπεὶ τάχα ἄστυ μέγα Πριάμοιο ἄνακτος έκπέρσει, Τρώες δὲ κατά μόθον οὐ μενέουσιν. 310

291. ὡς οὖ τοι—αἴσιμόν ἐστιν. ὡς drückt die Folgerung aus dem Vorhergehenden aus: daher, weil Zeus auf deiner Seite ist und uns zu deinem Beistande abgeordnet hat; vgl. zu Od. Ֆ, 239.

292. $\sigma \dot{\nu}$ $\delta \dot{\epsilon}$ $\epsilon i \sigma \dot{\epsilon} \alpha \iota$ $\alpha \dot{\nu} \tau \dot{\sigma} \varsigma$, vgl. 0d. β , 40 $\tau \dot{\alpha} \chi \alpha$ δ'' $\epsilon i \sigma \epsilon \alpha \iota$ $\alpha \dot{\nu} \tau \dot{\sigma} \varsigma$. Aber in unserer Stelle geht $\tau \dot{\alpha} \chi \alpha$

unmittelbar vorher.

293. πυχινώς — πίθηαι = Od. α, 279 π. ὑποθήσομαι χτέ. Auf die letzten Worte, als eine stehende Formel, ist kein besonderes Gewicht zu legen.

295. Τλιόφι hängt von τείχεα ab; vgl. Od. μ, 45 δστεόφιν θίς. 296. ὅς κε φύγησι, so viele ent-

kommen.

298. μετ' ἀθανάτους, d. h. in den Kreis der am Schlachtfelde versammelten (v, 144-152).

300. ες πεδίον, wieder zum Kampf

gegen den Xanthos.

303. πρὸς — ῥόον — lθύν, indem er gegen die Fluth, den Andrang des Stromes nach Kräften sich in die Höhe schwang. — ἀν' lθύν = Od. θ, 377.

305. έληγε τὸ δν μένος, vgl. v, 424, unten 340 ἀπόπαυε τεὸν

μένος.

306. πόρυσσε, Schol. εμετεώρι-

ζεν, vgl. δ, 424.

308. φίλε κασίγνητε. Mit Recht und im eigentlichen Sinne uennt Skamander den Simoeis seinen Bruder, weil nach dem Volksglauben beide Flüsse Eine und dieselbe Quelle zur Mutter haben; vgl. Einleit. S. 37 f. und zu χ, 147 f.

310. κατά μόθον, vgl. σ, 159.

21 άλλ' ἐπάμυνε τάχιστα, καὶ ἐμπίπληθι δέεθρα ύδατος έκ πηγέων, πάντας δ' δρόθυνον εναύλους, ίστη δε μέγα κύμα, πολύν δ' δρυμαγδόν δρινε σιτρών καὶ λάων, ενα παύσομεν άγριον άνδρα,

315 δς δή νῦν πρατέει, μέμονεν δ' δ γε ἶσα θεοῖσιν. φημί γαρ ούτε βίην χραισμησέμεν ούτε τι είδος ούτε τὰ τεύγεα καλά, τά που μάλα νειόθι λίμνης κείσεθ' ύπ' ίλυος κεκαλυμμένα κάδ δέ μιν αὐτόν ελίνσω ψαμάθοισιν, άλις χέραδος περιχεύας,

320 μυρίον. οὐδέ οἱ ἀστέ ἐπιστήσονται Αχαιοί αλλέξαι τόσσην οι άσιν καθύπερθε καλύψω. αὐτοῦ οἱ καὶ σῆμα τετεύξεται, οὐδέ τί μιν χρεώ έσται τυμβοχοῆσ', ότε μιν θάπτωσιν 'Αχαιοί."

η, καὶ ἐπῶρτ' Αχιληι κυκώμενος, ὑψόσε θύων, 325 μορμύρων άφρῷ τε καὶ αίματι καὶ νεκύεσσιν.

πορφύρεον δ' άρα κυμα διιπετέος ποταμοίο ίστατ' ἀειρόμενον, κατά δ' ήρεε Πηλείωνα.

311 f. εμπίπληθι δέεθρα. Für den ausserordentlichen Zweck soll auch der Simoeis - sonst ein gleichmässig durch Wiesen fliessender Quellbach - sich über seine Natur erheben und selhst ein Getümmel von Stämmen und Steinen erregen (313 f.). — υδατος hängt von έμπίπληθι ab.

315. μέμονεν-ζσα θεοίσιν, vgl.

411 ότι μοι μένος Ισοφαρίζεις. 316 f. βίην — είδος — τεύχεα, alles Vorzüge des Achilleus, worauf er sein Vertrauen setzt. χραισμησέμεν erg. αὐτῷ. Zur Stellung τὰ τεύχεα καλά vgl. Od. 1, 378 ο μοχλός έλαινος; zu λίμνης Od. y, 1; es ist der in Folge der Ueberschwemmung die ganze Thalebene bedeckende See.

319. αλις verbinde mit περιχεύας. - χέραδος, απ. είρημένον, το συναγειρόμενον εν τη δίσει πλήθος Ιλύος και όστράκων και

1.19 wv.

320. οὐδὲ — ἐπιστήσονται ironisch: sie werden nicht wissen, wie sie es anfangen, wo sie die Geheine auffinden sollen.

322 f. αὐτοῦ—τετεύξεται. Noch bittrerer Spott, worauf die vorhergehende Erwähnung der Gebeine geführt hat: da, auf der Stelle soll auch sein Grabmahl bereitet sein. - μιν hängt wohl von χρεω έσται ab, und bei τυμβοχοήσαι kann of hinzugedacht werden = er wird es nicht nöthig haben, τύμβον αὐτῷ χεῦαι (χῶσαι), dass man ihm einen Grabhügel aufwerfe. Vgl. Herodot. 7, 117 ετυμβοχόεε δε πασα ή στρατιή. Sonst wird die Endung at im Infinitivus activ.. nicht elidirt, und darum lesen Andere mit Krates τυμβοχόης, nach der Construction von 1, 607 f.

325. μορμύρων-νεχύεσσιν. Das letzte Nomen ist nur durch Zeugma mit μορμύρων verhunden.

327. κατά δ' ήρεε Πηλείωνα,

"Ηρη δὲ μέγ' ἄνσε περιδδείσασ' Αχιληι, 21 μή μιν αποέρσειε μέγας ποταμός βαθυδίνης. αὐτίκα δ' Ήφαιστον προσεφώνεεν, δν φίλον υίόν, 330 ... δοσεο, χυλλοπόδιον, εμόν τέχος άντα σέθεν γάρ Εάνθον δινήεντα μάχη ήίσχομεν είναι: άλλ' ἐπάμυνε τάχιστα, πιφαύσκεο δὲ φλόγα πολλήν. αὐτὰρ ἐγὼ Ζεφύροιο καὶ ἀργεστᾶο Νότοιο είσομαι έξ άλόθεν χαλεπήν δρσουσα θύελλαν, 335 ή κεν από Τρώων κεφαλάς και τεύχεα κήαι, φλέγμα κακὸν φορέουσα. σὸ δὲ Ξάνθοιο παρ' ὄχθας δένδοεα καΐ', εν δ' αὐτὸν ίει πυρί. μηδέ σε πάμπαν μειλιχίοις επέεσσιν αποτρεπέτω καὶ άρειῆ. μηδε πρίν απόπαυε τεον μένος, αλλ' όπότ' αν δή 340 φθέγξομ' εγών ιάγουσα, τότε σχείν ακάματον πύρ." ώς έφαθ', "Ηφαιστος δὲ τιτύσκετο θεσπιδαές πύρ.

ως έφαθ', Ήφαιστος δὲ τιτύσκετο θεσπιδαὲς πῖο.
πρωτα μὲν ἐν πεδίψ πῦο δαίετο, καῖε δὲ νεκρούς
πολλούς, οι ἑα κατ' αὐτὸν άλις ἔσαν, ους κτάν' Αχιλλεύς.

er war schon auf dem Puncte, ihn zu überwältigen, vgl. 329 μή μιν ἀποξρσειε κτέ.

331 f. χυλλοπόδιον, hier sogar in der Anrede, wie es schon σ, 371 ganz als Nomen gebraucht war. Es kann also keinerlei verletzender Nebenbegriff mehr darin liegen. - άντα - ήίσχομεν είναι, dir gewachsen, als deinen Gegner im Kampfe achteten wir den Xanthos (weil du durch die Macht deines Elementes ihm am besten würdest begegnen können). Das Imperf. ήίσχομεν geht auf die nun schon vergangene Zeit vor und beim Beginne der Schlacht, wo die Götter gleichsam einen Ueberschlag über ihre Kräfte machten; daher auch die Zusammenstellung v. 73 f. 334. ἀργεστᾶο Νότοιο, vgl. zu λ, 306. Die Genitive hangen von

335. $\xi\xi$ gehört wohl zu $\delta\rho\sigma o v\sigma\alpha$ = $\alpha\lambda\delta\vartheta \epsilon\nu$ $\xi\xi\delta\rho\sigma o v\sigma\alpha$, wie im folgenden Vers $\alpha\pi\delta$ zu $\kappa\eta\alpha\iota$.

θύελλαν ab.

336. Τρώων, nämlich der Leichname, der Gefallenen, vgl. 343 f. 348 f.

337. φλέγμα κακόν, φλόγα κα-

20ποιόν.
338. ξν δ' αὐτὸν ἵει πυρί, setze ihn selbst in Feuer, d. h. umringe ihn mit Gluthen. Die Vollziehung folgt 349—356.

339. μειλιχίοις έ. καὶ ἀρειῆ, d. i. μήτε μειλιχίοις έπ. μήτε ἀρειῆ.

342. τιτύσκετο, παρεσκευάζετο, er machte zurecht.

343 f. $\nu expois - \lambda \chi illeus = 235$ f. Die Bestimmung $\kappa \alpha \tau'$ avrov $(\tau \dot{\nu} \nu \ Z \kappa \dot{\alpha} \mu a \nu \dot{\sigma} \phi \rho \nu)$ passt indess hier nicht so gut, wie an der obigen Stelle, weil die Leichen hier nicht mehr im eigentlichen Flussbette, sondern aus demselben herausgeschwemmt sind (237 f. $\dot{\epsilon} \kappa \beta a \lambda l \kappa - \chi \epsilon \rho a \nu \dot{\sigma} \dot{\sigma} \dot{\sigma} \dot{\sigma}$; obgleich sich sagen lüsst, das Land, auf dem sie liegen, sei doch noch von den ausgetretenen Fluthen bedeckt, also unter dem Flusse, im Bereiche desselben; erst

21 παν δ' εξηράνθη πεδίον, σχέτο δ' άγλαὸν εδωρ. 346 ώς δ' ότ' οπωρινός Βορέης νεοαρδέ άλωήν αίψ' άγξηράνη χαίρει δέ μιν ός τις έθείρη. ως έξηράνθη πεδίον πᾶν, κὰδ δ' ἄρα νεκρούς χῆεν. ὁ δ' ἐς ποταμὸν τρέψε φλόγα παμφανόωσαν. 350 χαίοντο πτελέαι τε χαὶ ἰτέαι ήδὲ μυρίχαι, χαίετο δὲ λωτός τε ίδὲ θρύον ήδὲ χύπειρον, τὰ περὶ καλὰ ῥέεθρα άλις ποταμοῖο πεφύκει. τείροντ' εγχέλυες τε καὶ ὶχθύες οἱ κατὰ δίνας, οί κατά καλά δέεθρα κυβίστων ένθα καὶ ένθα 355 πνοιή τειρόμενοι πολυμήτιος Ήφαίστοιο. καίετο δ' ζε ποταμοῖο, έπος τ' έφατ', έκ τ' ονόμαζεν. , Ήφαιστ', οἴ τις σοί γε θεῶν δύνατ' ἀντιφερίζειν, οὐδ' ὰν ἐγω σοί γ' ὧδε πυρὶ φλεγέθοντι μαχοίμην. ληγ' έριδος, Τρώας δέ καὶ αὐτίκα δίος 'Αγιλλεύς 360 άστεος έξελάσειε τί μοι έριδος και άρωγης;" φη πυρί καιόμενος, ανα δ' έφλυε καλά φέεθρα.

jetzt (345) versiege das Wasser in der Ebene. Gleichwohl wird von den Meisten die andere Lesart κατ' αὐτόβ' (auch καταυτόβ') — nach der Weise der spätern Epiker — vergezogen. — Da übrigens diese Flamme auf Befehl und Einwirkung von Göttern und dem Achilleus zum Beistand erscheint, so ist es nicht nur natürlich, sondern poetisch nothwendig, dass sie den Achilleus durchaus nicht feindselig berührt.

346. οπωρινός Βορέης, vgl. zu

Od. e, 328.

347. μιν zu έθείρη (= θεραπεύη), vgl. zu τ, 287.

349. Ες ποταμόν, είς αὐτὸν τὸν

ποταμόν, vgl. 338.

350. και ἴτεαι, vgl. zu Od. κ, 510. 352. τὰ περί. Zu dem lang gebrauchten τὰ im Anfang des Verses vgl. κ, 236 ος ἔτλης, ω, 154 ος ἄξει mit dem zu o, 478 Bemerkten.

354. χυβίστων, sie überschlugen sich, so dass sie nach dem Auf-

schnellen gleich wieder in's Was-

ser hinabschossen.

358. σοί γ' ὧδε πυρὶ φλεγέθοντι. πυρὶ gehört als Dativ des Mittels oder Stoffes zu φλεγέθοντι, mit dir, dem so vom Feyer Flammenden; vgl. 365 πυρὶ φλέγετο. ψ, 197 ὄφρα τάχιστα πυρὶ φλεγέθοίατο νεχοί. So auch in dem Namen des unterirdischem Flusses

Πυριωλεγέθων.

360. ἄστεος ἐξελάσειε = ἀναστάτονς ποιήσειε. Der auf's Aeusserste gebrachte und verzweifelnde Flussgott will sagen: Meinetwegen mag Achilleus die Troer nicht nur besiegen, nicht nur in die Stadt zurückdrängen, sondera augenblicklich aus dem Lande vertreiben. — τι μοι — ἀρωγῆς; was hab' ich von Streit und von Beistand? Mich geht es ja nichts an. Zur Stellung des enklitischen μοι in der Arsis vgl. x, 291. ω, 716.

361. $\varphi\tilde{\eta}$ — $\varkappa\alpha\iota\acute{o}\mu\epsilon\nu\circ\varsigma=\xi$, 475

η δ' εὐ γιγνώσχων.

ώς δὲ λέβης ζεῖ ἐνδον, ἐπειγόμενος πυρὶ πολλῶ. 21 χνίσην μελδόμενος άπαλοτρεφέος σιάλοιο. πάντοθεν αμβολάδην, ύπο δε ξύλα κάγκανα κείται, ως τοῦ καλά δέεθρα πυρί φλέγετο, ζέε δ' ύδωρ. 365 οὐδ' έθελε προρέειν, άλλ' ζσχετο τείρε δ' ἀντμή Ήφαίστοιο βίηφι πολύφρονος. αὐτὰρ ο γ' Ήρην πολλά λισσόμενος έπεα πτερόεντα προσηύδα. , Ηρη, τίπτε σὸς υίὸς ἐμὸν δόον ἔχραε κήδειν έξ άλλων; οὐ μέν τοι έγω τόσον αἴτιός εἰμι 370 όσσον οἱ άλλοι πάντες, όσοι Τρώεσσιν άρωγοί. άλλ' ήτοι μέν έγων αποπαύσομαι, εί σύ κελεύεις, παυέσθω δὲ καὶ οὖτος. ἐγω δ' ἐπὶ καὶ τόδ' ὀμοῦμαι, μή ποτ' ἐπὶ Τρώεσσιν ἀλεξήσειν κακὸν ήμαρ, μηδ' όπότ' αν Τροίη μαλερῷ πυρὶ πᾶσα δάηται 375 δαιομένη, δαίωσι δ' αρήιοι νίες 'Αγαιων."

αὐτὰρ ἐπεὶ τό γ' ἄχουσε θεὰ λευχώλενος "Ηρη, αὐτίκ' ἄρ' "Ηφαιστον προσεφώνεεν, δν φίλον υίόν, ,, Ήφαιστε, σχέο, τέχνον ἀγακλεές οὐ γὰρ ἔοικεν ἀθάνατον θεὸν ὧδε βροτῶν ἕνεκα στυφελίζειν."

ως έφαθ', "Ηφαιστος δε κατέσβεσε θεσπιδαές πῦρ,

362. λέβης — ἔνδον, d. h. die Flüssigkeit im Kessel. Damit ist zu verbinden πάντοθεν ἀμβολάδην, auf allen Puncten aufstrudelnd: womit der höchste Grad der Siedehitze bezeichnet wird, vgl. Herodot.

4, 181 ζεει ἀμβολάδην.
363. χνίσην μελδόμενος, das Fettausschmelzend, τὰ λίπη τήχων.
Dass Homer den Genuss gekochten Fleisches oder überhaupt das Fleischkochen kenne, geht aus dieser Stelle nicht mit Evidenz hervor.

364. ὑπὸ — κεῖται, d. h. während immer ein kräftiges Feuer unterhalten wird.

366. οὐδ' ἔθελε, weil er nur grösserer Qual entgegen gegangen wäre; vgl. zu Od. γ, 121.

368. πολλά λισσόμενος, vgl. zu ε, 358.

Iliade II. 3. Aufl.

369. ξμόν δόον ξχραε, vgl. zu Od. φ, 68 f. οι τόδε δώμα ξχράετ ξοθιξμεν και πινέμεν. — ξχραε d. i. ξπέθετο, μετά λυπήσεως ξπήλθε.

370. ξξ ἄλλων wie sonst ἔξοχον ἄλλων, ὑπὲρ τοὺς ἄλλους, mehr als alle andern. — αἴτιός εἰμι erg. τοῦ μὴ ἁλίσχεσθαι τὴν Ἰλιον.

372. et συ κελεύεις, vgl. 338 ff.

373. ἐπὶ καὶ τόδ' ὀμοῦμαι, ich will auch das dazu schwören: etwas anders als Od. ν, 229 καὶ ἐπὶ μέγαν ὅρκον ὀμοῦμαι. Jenes ist: ἐπὶ τούτοις καὶ τόδε ὀμοῦμαι.

374-376. $\mu\dot{\eta} - \lambda \chi \alpha \iota \tilde{\omega} \nu = \nu$, 315-317.

380. ἀθάνατον θεὸν wie Xanthos. — στυφελίζειν, Schol. σκληρῶς τύπτειν καὶ βλάπτειν.

380

21 ἄψορρον δ' ἄρα κῦμα κατέσσυτο καλὰ ξέεθρα. αὐτὰς ἐπεὶ Ξάνθοιο δάμη μένος, οἱ μὲν ἔπειτα παυσάσθην "Ηρη γὰς ἐςὐκακε χωομένη πες.

385 ἐν δ' ἄλλοισι θεοῖσιν ἔρις πέσε βεβριθυῖα ἀργαλέη, δίχα δέ σφιν ἐνὶ φρεσὶ θυμὸς ἄητο. σὰν δ' ἔπεσον μεγάλφ πατάγφ, βράχε δ' εὐρεῖα χθών, ἀμφὶ δὲ σάλπιγξεν μέγας οὐρανός. ἄιε δὲ Ζεύς ἡμενος Οὐλύμπφ· ἐγέλασσε δέ οἱ φίλον ἦτορ

390 γηθοσύνη, 69' όρᾶτο θεοὺς ἔφιδι ξυνιόντας.
ἔνθ' οι γ' οὐκέτι δηρὸν ἀφέστασαν ήρχε γὰρ "Αρης
ψινοτόρος, καὶ πρῶτος 'Αθηναίη ἐπόρουσεν
χάλκεον ἔγχος ἔχων, καὶ ὀνείδειον φάτο μῦθον.
,,τίπτ' αὐτ', ω κυνάμυια, θεοὺς ἔριδι ξυνελαύνεις

395 θάρσος ἄητον ἔχουσα, μέγας δέ σε θυμὸς ἀνῆκεν; ἢ οὐ μέμνη ὅτε Τυδείδην Διομήδε᾽ ἀνῆκας οὐτάμεναι, αὐτὴ δὲ πανόψιον ἔγχος ἑλοῦσα ἰθὺς ἐμεῦ ὦσας, διὰ δὲ χρόα καλὸν ἔδαψας; τῷ σ᾽ αὖ νῦν ὀίω ἀποτισέμεν ὅσσα μ᾽ ἔοργας."

400 ως εἰπων οὐτησε κατ' αἰγίδα θυσσανόεσσαν σμερδαλέην, ἣν οὐδὲ Διὸς δάμνησι κεραυνός

382. κατέσσυτο in intransitiver Bedeutung mit dem Accusativ des Zieles (καλὰ ὁξέθρα) verbunden. 383. οἱ μέν, nämlich Xanthos

und Hephästos: da ruhten sie beide.
386. δίχα — ἄητο — διχῶς ὥρμητο. Der Begriff des Athmens umfasst auch das Wollen und Streben,
das Dichten und Trachten; so im
Lateinischen altius spirare, maiora
spirare, u. dgl.

387 f. σèν δ' ἔπεσον. Aus der Vergleichung mit 390 f. ergiebt sich dass dieses Zusammenstossen zunächst nur symbolisch durch die Naturkräfte (πατάγω — οὐρανός) vor sich geht. Beachte aber den trefflichen Versbau!

388. σάλπιγξεν, bildlich zur Bezeichnung eines donnerähnlichen Getöses als Signal zum Angriff, vgl.

zu o, 219.

389 f. ἐγέλασσε — ὅ3' ὁρᾶτο, vgl. Od. 9, 78 χαῖρε νόψ ὅτ' ἄριστοι ἀχαιῶν δηριόωντο. Zeus freute sich, weil nun sein Rathschluss in Betreff des Achilleus in Erfüllung ging; vielleicht aber auch, weil er die komischen Scenen abnet, die beim Kampfe der Göttinnen erfolgen mussten, vgl. 489—509.

395. θάρσος ἄητον, wahrscheinlich = αἴητον, vgl. zu σ, 410 und

ρ, 570 μυίης θάρσος.

396. η οὐ μέμνη ατέ., vgl. ε, 131 und 405 ff. (in Bezug auf Aphrodite) und besonders 800—813. 826—834 (in Beziehung auf Ares); zu den folgenden Worten αὐτη δὲ — ἔδαψας ehend. 856—858 ἐπέρεισε — ἔδαψεν.

401. σμερδαλέην, wegen ihrer

21

405

410

415

τῆ μιν "Αρης οὐτησε μιαιφόνος ἔγχεϊ μαχοφ.

ἡ δ' ἀναχασσαμένη λίθον εἴλετο χειρὶ παχείη
κείμενον ἐν πεδίφ, μέλανα, τρηχύν τε μέγαν τε,
τόν ξ' ἄνδρες πρότεροι θέσαν ἔμμεναι οὐρον ἀρούρης.
τῷ βάλε θοῦρον "Αρηα κατ' αὐχένα, λῦσε δὲ γυῖα.
ἐπτὰ δ' ἐπέσχε πέλεθρα πεσών, ἐκόνισε δὲ χαίτας,
τεύχεά τ' ἀμφαράβησε. γέλασσε δὲ Παλλὰς 'Αθήνη,
καί οἱ ἐπευχομένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.
,,νηπύτι', οὐδέ νύ πώ περ ἐπεφράσω ὅσσον ἀρείων
εὕχομ' ἐγών ἔμεναι, ὅτι μοι μένος ἰσοφαρίζεις.
οὕτω κεν τῆς μητρὸς ἐρινύας ἐξαποτίνοις,
ἡ τοι χωομένη κακὰ μήδεται, οῦνεκ' 'Αχαιούς
κάλλιπες, αὐτὰρ Τρωσὶν ὑπερφιάλοισιν ἀμύνεις."
ως ἄρα φωνήσασα πάλιν τρέπεν ὅσσε φαεινώ.

ώς άρα φωνήσασα πάλιν τρέπεν όσσε φαεινώ.
τὸν δ' άγε χειρὸς έλοῦσα Διὸς θυγάτης Αφροδίτη
πυχνὰ μάλα στενάχοντα· μόγις δ' ἐσαγείρετο θυμόν.
τὴν δ' ώς οὖν ἐνόησε θεὰ λευχώλενος "Ηρη,
αὐτίχ' Αθηναίην ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.

Grauen und Schrecken einflössenden Gebilde, vgl. zu ε, 739-742.

404f. κείμενον — οὐρον ἀρούοης (=μ, 421 ἀμφ' οὔροισι) nachgeahmt von Virgil. Aen. 12, 896 ff. saxum circumspicit ingens, Saxum antiquum, ingens, campo quod forte iacebat, Limes agro positus, litem ut discerneret arvis.

407. ἐπτὰ δ' ἐπέσχε πέλεθρα.
Obgleich sonst die homerischen Götter nicht gigantisch gedacht werden, so ist diese Hyperbel von der Grösse des gefallenen Ares doch leicht zu begreifen; denn der Fall verlängert die Gestalt für das Auge.
Vgl. Od. λ, 577 ὁ δ' (Τιτνὸς) ἐπ' ἐγγέα κὲῖτο πέλεθρα.

409. και οι επευχομένη gehört zusammen; zu προσηύδα ergänze μιν.

410 f. οὐδέ νύ — ἐπεφράσω = ὑς οὐδὲ — ἐπεφράσω, soll die Anrede νηπύτιε rechtfertigen (vgl. zu υ, 296); ὅτι μοι — Ισοφαφίζεις aber giebt die äussere Thatsache an, woraus die Sprechende diesen Schluss zieht: weil oder da du dich — gleich stellst, vgl. zu Od. ε, 340.

412. ξοινύας, Schol. τὰς κατάρας, eigentlich die von der Mutter
angewünschten Rachegöttinnen. —
Den Zusammenhang der Bedeutungen zeigt Od. β, 135 μήτηρ στυγερὰς ἀρησετ' ξρινῦς.

413f. ούνεκ' — ἀμύνεις. Denselben Vorwurf macht Athene dem Ares auch ε, 832—834.

416. Αφοοδίτη, die auch ε, 357, wo sie von Diomedes verwundet ist, sich von Ares als ihrem Bruder den Wagen zur Flucht erbittet.

417. μόγις — θυμόν, vgl, ο, 240 νέον δ' έσαγείρετο θυμόν und zu Od. η, 283 θυμηγερέων.

* 00

21 ,, ὢ πόποι, αἰγιόχοιο Διὸς τέχος, ἀτρυτώνη,
421 καὶ δ' αὖθ' ἡ κυνάμυια ἄγει βροτολοιγὸν Ἄρηα
δηίου ἐκ πολέμοιο κατὰ κλόνον. ἀλλὰ μέτελθε."
ως φάτ', Ἀθηναίη δὲ μετέσσυτο, χαῖρε δὲ θυμῷ,

καί δ' ἐπιεισαμένη πρὸς στήθεα χειρὶ παχείη 425 ἥλασε τῆς δ' αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτορ.

425 ήλασε· τῆς δ' αὐτοῦ λύτο γούνατα καὶ φίλον ἦτος.
τω μὲν ἄς' ἄμφω κεῖντο ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείςη,
ἡ δ' ἄς' ἐπευχομένη ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευεν.
,,τοιοῦτοι νῦν πάντες, ὅσοι Τρωεσσιν ἀρωγοί,
εἶεν, ὅτ' Αργείοισι μαχοίατο θωρηκτῆσιν,

430 ὧδέ τε θαρσαλέοι καὶ τλήμονες, ὡς Ἀφροδίτη ἢλθεν Ἰαρει ἐπίκουρος, ἐμῷ μένει ἀντιόωσα. τῷ κεν δὴ πάλαι ἄμμες ἐπαυσάμεθα πτολέμοιο, Ἰλίου ἐκπέρσαντες ἐυκτίμενον πτολίεθρον."

ως φάτο, μείδησεν δε θεα λευκώλενος Ήρη.

435 αὐτὰρ Ἀπόλλωνα προσέφη κρείων ἐνοσίκθων ,,Φοῖβε, τίη δὴ νῶι διέσταμεν; οὐδὲ ἔοικεν ἀρξάντων ἑτέρων· τὸ μὲν αἴσχιον, αἴ κ' ἀμαχητί ἴομεν Οὔλυμπόνδε, Διὸς ποτὶ χαλκοβατὲς δῶ. ἄρχε· σὺ γὰρ γενεῆφι νεώτερος· οὐ γὰρ ἔμοιγε

440 καλόν, ἐπεὶ πρότερος γενόμην καὶ πλείονα οἶδα. νηπύτι', ὡς ἄνοον κραδίην ἔχες. οὐδέ νυ τῶν περ μέμνηαι, ὅσα δὴ πάθομεν κακὰ Ἰλιον ἀμφίς μοῦνοι νῶι θεῶν, ὅτ' ἀγήνορι Λαομέδοντι πὰρ Λιὸς ἐλθόντες θητεύσαμεν εἰς ἐνιαυτόν

422. κατά κλόνον, durch das Gedränge (ihm hindurch helfend).

424. ἐπιεισαμένη, ἐπιπορευθείσα, aggressa; vgl. zu λ, 358 καταείσατο.

428 f. τοιοῦτοι — είεν, so möge es allen im Kampfe ergeben.

430. ὧδε τε τλήμονες, und so (d. h. mit solchem Erfolge) frech und verwegen wie Aphrodite u. s. w. — Ueber τλήμων vgl. zu ε, 670. — ὡς Ἀφροσδίτη ἢλθεν = ὡς Ἀφροσδίτη (ἢν) ελθούσα.

432. τω, dann, wenn die An-

dern so wären oder gewesen wä-

436. τίη — διέσταμεν; warum — stehen wir fern von einander, gehen nicht auf einander los, wie Ares und Athene?

437. έτευων, die Andern, d. h. einer oder mehrere von den Andern. In diesem Umstande liegt der Grund, warum Poseidon die υ, 133f. gennsserte Friedfertigkeit aufgegeben; er selbst hat dies ebend. 138—143 vorhergesagt.

444. θητεύσαμεν. Die Ursache

μισθώ έπι φητώ. δ δε σημαίνων επέτελλεν. 21 ήτοι έγω Τρώεσσι πόλιν πέρι τεῖχος έδειμα 446 εὐού τε καὶ μάλα καλόν, ἵν' ἄρρηκτος πόλις εἴη: Φοϊβε, σύ δ' εἰλίποδας Ελικας βοῦς βουκολέεσκες "Ιδης εν ανημοῖσι πολυπτύχου ύληέσσης." άλλ' ότε δή μισθοίο τέλος πολυγηθέες ὧραι 450 έξέφερον, τότε νωι βιήσατο μισθόν άπαντα Λαομέδων έκπαγλος, απειλήσας δ' απέπεμπεν. σοὶ μέν ο γ' ηπείλησε πόδας καὶ γείρας υπερθεν δήσειν, καὶ περάαν νήσων έπι τηλεδαπάων. στεῦτο δ' δ' γ' ἀμφοτέρων ἀπολεψέμεν οὔατα χαλκῷ. 455 νωι δέ τ' άψορροι χίομεν χεχοτηότι θυμώ, μισθοῦ γωόμενοι, τὸν ὑποστὰς οὐκ ἐτέλεσσεν. τοῦ δὴ νῦν λαοῖσι φέρεις χάριν, οὐδὲ μεθ' ἡμέων πειρά ώς κε Τρώες ύπερφίαλοι απόλωνται πρόχνυ κακῶς, σὺν παισί καὶ αἰδοίης ἀλόχοισιν." 460 τὸν δ' αὖτε προσέειπεν ἄναξ ἑκάεργος Απόλλων

dieses Dienstes der beiden Götter wird von Homer nirgends angegenen. — In πὰρ Διὸς ἐλθόντες scheint eine Andeutung zu liegen, dass es auf Zeus' Geheiss, vielleicht um Laomedon auf die Probe zu stellen, geschehen sei.

445. ὁ δὲ — ἐπέτελλεν, er aber gab uns gebietend Befehle, trug uns nach Gutdünken dem einen dieses, dem andern ein anderes Werk auf, vgl. 446 und 448 f.

446. ἐγὼ — ἔδειμα. Nach η, 452f. hätten beide Götter gemeinschaftlich die Mauern erbaut; vgl. auch unten 516.

450. μισθοῖο τέλος — ἔξέφερον. Die Horen (vgl. zu ε, 749) heissen πολυγηθέες, freudenreich, weil sie durch ihre regelmässige Folge wie die Reife der Früchte, so auch die Erfüllung unserer Wünsche und Hoffnungen herbeiführen (ἔκφέρουστ). In τέλος ἔκφέρειν, die Vollendung, Verwirklichung

bringen, d. h. den Zeitpunct, wo der Lohn verdient ist und nun bezahlt werden soll, herbeiführen — liegt dieselbe Ideenverbindung wie in τελεσφόρος ένιαυτός, vgl. zu Od. δ, 86.

451. βιᾶσθαι nach dem Sinn construirt, ganz wie ἀφαιρεῖσθαί τινά τι.

453 f. σοι μέν steht im Gegensatz zu dem in veränderter Wendung folgenden ἀμφοτέρων 455.—
Den Apolfon behandelte er noch verächtlicher als den Poseidon.—
Zu περάαν vgl. 40 Αῆμνον — ἐπέρασσεν.

455. ἀπολεψέμεν, eigentlich wegzuschälen, wegzuschneiden, vgl. Od. σ, 86.

458. $\tau o \tilde{v} \delta \eta$, vgl. zu β , 330 $\tau \alpha$ $\delta \eta$. Der ganze Satz ist bitter-ironisch.

460. πρόχνυ – αλόχοισιν. Eine ähnliche Steigerung wie Od. 1, 534 όψὲ χαχῶς ἔλθοι, όλεσας ἄπο πάντας έταιρους.

21 ,, εννοσίγαι, οὐα ἄν με σαόφρονα μυθήσαιο εμμεναι, εἰ δὴ σοί γε βροτῶν Ενεκα πτολεμίξω δειλῶν, οἱ φύλλοισιν ἐοικότες ἄλλοτε μέν τε

465 ζαφλεγέες τελέθουσιν, ἀρούρης καρπὸν ἔδοντες, ἄλλοτε δὲ φθινύθουσιν ἀκήριοι. ἀλλὰ τάχιστα παυσώμεσθα μάχης· οἱ δ' αὐτοὶ δηριαάσθων."

ως άρα φωνήσας πάλιν ετράπετ' αίδετο γάρ δα

πατροκασιγνήτοιο μιγήμεναι εν παλάμησιν.

475 μή σευ νῦν ἔτι πατρὸς ἐνὶ μεγάροισιν ἀκούσω εὐχομένου, ώς τὸ πρὶν ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσιν, ἄντα Ποσειδάωνος ἐναντίβιον πολεμίζειν."

ώς φάτο την δ' οἴ τι προσέφη ἐκάεργος ᾿Απόλλων, ἀλλὰ χολωσαμένη Διὸς αἰδοίη παράκοιτις

462 f. οὐα ἄν με — μυθήσαιο —, εἰ δὴ σοί γε — πτολεμίξω (Futurum): angenommen, dass ich wirklich (wie du mir zumuthest) der Sterblichen wegen mit dir kämpfe, so wirst und würdest du mich selbst für einen Thoren halten. Vgl. α, 293 f. ἢ γάρ κεν — καλεοίμην, εἰ δὴ σοὶ — ὑπείξο μαι.

δη σοί — ὑπείξομαι.
464. φύλλοισεν ἐοιχότες, d. h. hinfällig und schnell vergänglich, wie die Blätter, die heute grünen und morgen abfallen (άλλοτε — άλ-

LOTE).

465. ζαφλεγέες, voll feuriger Kraft, kräftig: Gegensatz zu ἀχήριοι (vgl. zu η, 100). Jenes Feuer aber, wird durch die Frucht der Erde genährt.

467. of d'auroi, sie selbst, wie

τω δ' αὐτω α, 338.

470. πότνια, d. i. δέσποινα oder δεσπότις. Der folgende Vers könnte daher wohl entbehrt wer-

den. Doch wurde Artemis unter dem Beinamen Άγροτέρα an verschiedenen Orten, auch in Athen, verehrt.

473. μέλεον εύχος, Paraphr. ματαίαν καύχησιν, einen nichtigen, mühelosen Sieg.

474. νηπύτιε. Die Dehnung der Endsylbe wird durch die Pause nach der Anrede erleichtert; übrigens vgl. zu α, 45 ἀμφηρεφέα.

475. μή σευ — ἀχούσω κτέ., d. h. höre nur in Zukunst auf zu prablen. Dass Apollon doch wirklich im Sinne hatte, gegen Poseidon zu kämpsen, ergieht sich aus der Stellung, die er v, 67 f. ihm gegenüber einnimmt. — Ζυ πατρὸς — εὐχομένου vgl. α, 396.

479. ἀλλὰ χολωσαμένη erg. προσέφη αὐτήν. Den folgenden Vers haben die besten Zeugen nicht oder verwerfen ihn ausdrücklich.

21

481

485

490

[νείκεσεν λοχέαιραν δνειδείοις ἐπέεσσιν] ·
,,πῶς δὲ σὰ νῦν μέμονας, κύον ἀδδεές, ἀντί' ἐμεῖο
στήσεσθαι; χαλεπή τοι ἐγω μένος ἀντιφέρεσθαι
τοξοφόρω περ ἐούση, ἐπεί σε λέοντα γυναιξίν
Ζεὰς θῆκεν, καὶ ἔδωκε κατακτάμεν ἥν κ' ἐθέλησθα.
ἤτοι βέλτερόν ἐστι κατ' οἴρεα θῆρας ἐναίρειν
ἀγροτέρας τ' ἐλάφους, ἢ κρείσσοσιν ἰφι μάχεσθαι.
εἰ δ' ἐθέλεις πολέμοιο δαήμεναι, ὄφρ' εἶ εἰδῆς
ὅσσον φερτέρη εἴμ', ὅτι μοι μένος ἀντιφερίζεις."
ἤ ὁα, καὶ ἀμφοτέρας ἐπὶ καρπῷ χεῖρας ἔμαρπτεν

ή δα, καὶ άμφοτέρας έπὶ καρπῷ χεῖρας εμαρπτεν σκαιῆ, δεξιτερῆ δ' ἄρ' ἀπ' ὤμων αἴνυτο τόξα, αὐτοῖσιν δ' ἄρ' έθεινε παρ' οὔατα μειδιόωσα ἐντροπαλιζομένην ταχέες δ' ἐπιπτον ὀιστοί. δακρυόεσσα δ' ὕπαιθα θεὰ φύγεν Ϣς τε πέλεια,

481. χύον ἀδδεές = 9, 423. — Das Futurum στήσεσθαι 482 steht ausdrucksvoll, da Hera das Unterfangen der Artemis als ein gewagtes bezeichnen will.

482. χαλεπή — ἀντιφέφεσθαι. Dieselbe Verbindungsweise wie α, 589. Das Subject zu ἀντιφέφεσθαι ist in dem von χαλεπή abhängigen τοι enthalten, also σέ.

483. λέοντα γυναιξίν (vgl. zu o, 133), weil Artemis gleich diesem Raubthier schnell die Weiber hinwegrafft, vgl. zu Od. γ, 280. — Der Satz ἐπεί σε — Ͽῆκεν καὶ ἔδοκε enthält die Erklärung zu τοξοφό-οφ π. ἐ., aber freilich nur ironisch: die Göttin Artemis ist eine Löwin gegen Weiber (menschliche Weiber)!

485. θῆρας, Eber oder Löwen, jedenfalls — im Gegensatz zu ἐλάφους — Raubwild.

486. άγροτέρας — πρείσσοσιν. In Betreff des gehäuften σ vgl. zu Od. α, 402 δώμασι σοίσιν.

487. εὶ δ' ἐθέλεις. Der am Schlusse dieses Satzes zu ergänzende Nachsatz wäre: ἄγε πειρή9ητι (vgl. Od. 9, 205 δεῦρ ἄγε πειρηθητω) oder noch einfacher πάρα τοι (= πάρεστι σοι) nach des Nachsatzes tritt aber die 489 ff. bezeichnete Thätlichkeit ein. – Zur ganzen Wendung vgl. das zu Od. α, 271. II. α, 302 εt δ' ἄγε μὴν πείρησα Bemerkte.

488. ὅτι μ. μ. ἀντιφ., vgl. zu

489. χεῖρας erg. Άρτεμιδος. Sie hält ihr die Hände, dass sie sich beim folgenden Acte nicht wehren

490. τόξα, Bogen und Köcher (wegen 492), die irgendwie verbundene gewesen sein müssen. Vgl. 502, wo τόξα geradezu für die Pfeile steht.

492. ἐντοοπαλιζομενην. In Folge der Schläge, die sie erhielt, wandte Artemis ihr Haupt ab, um sich denselben zu entziehen; weil aber Hera beim Schlagen mit dem Bogen auch den Köcher hin und her schwang, fielen die Pfeile heraus.

493. ὕπαιθα φύγεν = ὑπ' αὐτῆς φύγεν, wie nachher ὑπ' ἔφηχος εἰσέπτατο.

21 ή δά θ' ύπ' ζοηκος κοίλην εισέπτατο πέτρην, 495 χηραμόν· οὐδ' ἄρα τῆ γε άλώμεναι αίσιμον ἦεν· ως ή δακουόεσσα φύγεν, λίπε δ' αὐτόθι τόξα.

Αητώ δὲ προσέειπε διάκτορος ἀργειφόντης ,, Αητοί, έγω δέ τοι ού τι μαχήσομαι άργαλέον δέ πληκτίζεσθ' άλόχοισι Διός νεφεληγερέταο. 500 άλλα μάλα πρόφρασσα μετ' άθανάτοισι θεοίσιν

εύχεσθαι έμε νικησαι κρατερηφι βίηφιν."

ως ἄρ' ἔφη, Δητω δὲ συναίνυτο καμπύλα τόξα πεπτεωτ' άλλυδις άλλα μετά στροφάλιγγι κονίης. ή μεν τόξα λαβοῦσα πάλιν κίε θυγατέρος ής. 505 ή δ' ἄρ' "Ολυμπον ἵκανε, Διὸς ποτὶ χαλκοβατές δῶ, δακρυόεσσα δὲ πατρὸς ἐφέξετο γούνασι κούρη,

άμφὶ δ' ἄρ' άμβρόσιος ξανὸς τρέμε. τὴν δὲ προτὶ οἶ είλε πατήρ Κρονίδης, και άνείρετο ήδυ γελάσσας ,,τίς νύ σε τοιάδ' έρεξε, φίλον τέχος, Ουρανιώνων;"

510 [μαψιδίως, ώς εί τι κακὸν δέζουσαν ενωπη;] τὸν δ' αὖτε προσέειπεν ἐυστέφανος κελαδεινή ,,σή μ' άλοχος στυφέλιξε, πάτερ, λευκώλενος Ήρη, έξ ής άθανάτοισιν έρις καὶ νεῖκος ἐφῆπται." ως οι μεν τοιαύτα πρός αλλήλους αγόρευον,

495. χηραμόν, parallel mit xolλην πέτρην, die leere, geräumige Kluft, oder als Adjectiv: einen klüftigen, vgl. Apollon. Rhod. 4, 1298f. έχτοθι πέτρης χηραμού. — οὐδ' αρα - ηεν, weil sie sich in die Felsklust retten konnte.

499. ἀλόχοισι. Der Plural zur Bezeichnung des Gattungsbegriffes. Die ganze Rede des Hermes ist gutmüthiger Spott. Uebrigens wird auch Od. 1, 580 Leto als Aiòs zuδρη παράχοιτις bezeichnet.

500. ἀλλὰ μάλα πρόφρασσα εύχεσθαι, rühme dich nur immer-hin nach Herzenslust. — Zu μάλα vgl. α, 173 φεῦγε μάλα, über πρόφρασσα zu Od. ε, 161 und über das synonyme πρόφρων zu Od. β, 230.

504. πάλιν κίε, sie kam wieder zurück (vom Aufheben der Pfeile aus dem Staube) zu den andern Göttern. - θυγατέρος ής muss von τόξα abhangen; denn Artemis war schon 493. 496 entflohen, Leto aber kehrte erst 518 mit den übrigen Göttern in den Olympos zurück.

507. ἐανός, vgl. zu γ, 385. Durch das Zittern des Kleides ist auch ihr Zittern am ganzen Leibe ausgesprochen.

599. $\tau ls - O v \rho \alpha v \iota \omega v \omega v = \epsilon$, 373, woher auch der folgende Vers genommen ist, den indessen die besten Handschriften hier weg-

lassen 514. ως — ἀγόρευον. Die vorangebende Erzählung wird sehr auffallend plötzlich abgebrochen, in-

αὐτὰο Απόλλων Φοϊβος ἐδύσετο Ιλιον ἱρήν. 21 μέμβλετο γάρ οἱ τεῖχος ἐνδμήτοιο πόληος, 516 μή Δαναοί πέρσειαν ύπερ μόρον ήματι κείνω. οί δ' άλλοι ποὸς 'Όλυμπον ίσαν θεοί αιὲν ἐόντες. οί μεν γωόμενοι, οί δε μέγα κυδιόωντες, κάδ δ' ίζον πάρ Ζηνὶ κελαινεφεί. αὐτάρ Αχιλλεύς 520 Τρῶας όμῶς αὐτούς τ' όλεκεν καὶ μώνυχας ἵππους. ώς δ' ότε καπνός ιων είς ούρανον εύρυν εκηται άστεος αίθομένοιο, θεών δέ έ μηνις ανηκεν, πασι δ' έθηκε πόνον, πολλοισι δε κήδε' εφηκεν, ως Αχιλεύς Τρώεσσι πόνον και κήδε' έθηκεν. 525 έστήπει δ' ό γέρων Πρίαμος θείου επὶ πύργου, ές δ' ενόησ' Αγιληα πελώριο αὐτάρ ὑπ' αὐτοῦ Τρώες άφαρ κλονέοντο πεφυζότες, οὐδέ τις άλκή γίγνεθ'. ὁ δ' οἰμώξας ἀπὸ πύργου βαϊνε χαμάζε, ότρύνων παρά τείχος άγακλειτούς πυλαωρούς. 530

,,πεπταμένας ἐν χεροὶ πύλας ἔχετ', εἰς ὅ κε λαοί ἔλθωσι προτὶ ἄστυ πεφυζότες· ἡ γὰρ Αχιλλεύς

dem weder Zeus der Artemis antwortet, noch ein anderer Gott ihr irgend welche Theilnahme zeigt; ganz anders als ε , 381—430.

515. αὐτὰο ἀπόλλων Φοῖβος κτέ., d. h. Apollon begiebt sich wieder auf die Burg Pergamos, wo er einen gewöhnlichen Sitz hat; vgl. Einleit. S. 15.

516. μεμβλετο — τείχος, weil sie nach dem zu 446 Bemerkten zum Theil von ihm erbaut war.

517. μη — ὑπὲρ μόρον. Eine υ, 30 auch von Zeus ausgesprochene Besorgniss.

521. όμως fasst αὐτούς τε καὶ Γππους zusammen.

522—525. ώς δ' ὅτε καπνὸς λών κτέ. Eine etwas sonderbare und unklare Vergleichung. Der Anfang ist beinahe gleichlautend mit σ, 207, wo aber die Ausführung und Tendenz ganz verschieden ist.

Hier hat der erste Vers nur sehr geringe Beziehung auf den Hauptgedanken und der Vergleichungspunct liegt in der Allgemeinheit des verursachten Jammers und Elends (Aorist). - algouévoro, wahrscheinlich durch Feinde, aber durch Zulassung und nach dem Willen der Götter. — ἔθηκε, nämlich καπνὸς ἄστ. αίθ., d. h. der Brand der in Rauch aufgehenden Stadt. Man bemerke auch den ungewöhnlich - um nicht zu sagen ungebührlich - gehäuften Gleichklang in ανηχεν - έθηχε -Ewnxer - Egnxer.

526. θείου, Schol. θεοποιήτου,

θεοδμήτου, vgl. θ, 519. 527. ὑπ' αὐτοῦ verbinde mit

πεφυζότες.

530. ὀτρύνων. Der Gebrauch des Präsens in Verbindung mit βαῖνε bezeichnet passend die Ungeduld und den Eifer des Priamos.

21 έγγὺς ὅδε κλονέων νῦν οἴω λοίγι' ἔσεσθαι. αὐτὰρ ἐπεί κ' ἐς τεῖχος ἀναπνεύσωσιν ἀλέντες, 535 αὐτις ἐπανθέμεναι σανίδας πυχινῶς ἀραρυίας.

δείδια γὰρ μὴ οὐλος ἀνὴρ ἐς τεῖχος ἄληται."

ως έφαθ', οἱ δ' ἀνεσάν τε πύλας καὶ ἀπῶσαν ὀχῆας. αί δὲ πετασθεῖσαι τεῦξαν φάος. αὐτὰρ Ἀπόλλων άντίος έξέθορε, Τρώων ίνα λοιγὸν αλάλχοι.

540 οἱ δ' ἰθὺς πόλιος καὶ τείχεος ὑψηλοῖο, δίψη χαρχαλέοι, χεχονιμένοι έχ πεδίοιο φεύγον. ὁ δὲ σφεδανὸν ἔφεπ' ἔγχεϊ, λύσσα δέ οἱ κῆρ αιεν έχε πρατερή, μενέαινε δε πύδος άρεσθαι. ένθα κεν ύψίπυλον Τροίην έλον υίες Άχαιῶν,

545 εὶ μὴ Απόλλων Φοϊβος Αφήνορα δίον ἀνηκεν, φῶτ' Αντήνορος υίὸν, ἀμύμονά τε κρατερόν τε. εν μέν οι πραδίη θάρσος βάλε, παρ δέ οι αὐτός . ἔστη, ὅπως θανάτοιο βαρείας κῆρας ἀλάλκοι, φηγώ κεκλιμένος κεκάλυπτο δ' ἄρ' ηέρι πολλή.

550 αὐτὰρ ο γ' ώς ἐνόησεν Αχιλλῆα πτολίπορθον, έστη, πολλά δέ οἱ κραδίη πόρφυρε μένοντι. δηθήσας δ' άρα είπε πρός ον μεγαλήτορα θυμόν ,, ω μοι έγων. εί μέν κεν ύπο κρατερού Αγιλήσος

533. λοίγι' ἔσεσθαι wie α, 573 (vgl. cbend. 518) ή δη λοίγια ξργα τάδ' ξσσεται.

534. έπεί κ' - άναπνεύσωσιν, nachdem sie wieder frei zu athmen begonnen haben, also in Sicherheit gekommen sind.

535 f. ἐπανθέμεναι, vgl. ε, 751 ἐπιθείναι im Gegensatz zu ἀναχλίναι. — Ζυ άληται vgl. λ, 192. 537. ἄνεσαν και ἀπῶσαν. Für

uns ein Hysteronproteron — ἄνεσαν πύλας απώσαντες όγηας, daher auch at de (πύλαι) folgt.

538. τεῦξαν φάος, Schol. σωτηρίαν τοίς φεύγουσιν ἐποίησαν, es bot Rettung, rettendes Licht, vgl. ζ, 6. — αὐτὰρ Ἀπόλλων ατέ. Auch der Gott bedient sich jedesmal der natürlichsten Mittel, und Wege.

541. $\delta(\psi y \times \alpha e \chi \alpha \lambda \epsilon o \iota = \delta$. $\times \alpha$ τάξηροι (siti asperi, nach Virg. Georg. 3, 434). Schol. ξηραίνει γαρ καὶ τραχύνει την γλώτταν ή πολλή δίψα.

542. $\sigma \varphi \epsilon \delta \alpha \nu \delta \nu = \lambda$, 165 $\sigma \varphi \epsilon$ δανόν Δαναοίσι κελεύων.

543. χύδος ἀρέσθαι, durch Erlegung des Hektor, vgl. x, 393. 544. Τροίην, hier deutlich die

Stadt = π , 698, vgl. α , 129. 546. φωτ' Αντήνορος υίον = δ, 194 φωτ' Ασκληπιού υίον. 549. φηγώ κεκλιμένος, Schol.

ύποχρυπτόμενος τη δρυί.

550. 'Αχιλλήα πτυλίπορθον, vgl. zu β, 278 und ι, 328. - δ γε ist Agenor.

553-569. ω μοι έγων. Der za-

φεύγω, τῆ περ οἱ ἄλλοι ἀτυζόμενοι κλονέονται, αἰρήσει με καὶ ὧς, καὶ ἀνάκκιδα δειροτομήσει. εἰ δ' ἂν ἐγὼ τούτους μὲν ὑποκλονέεσθαι ἐάσω Πηλείδη ᾿Αχιλῆι, ποσὶν δ' ἀπὸ τείχεος ἄλλη φεύγω πρὸς πεδίον Ἰδήιον, ὄφρ' ἂν ἵκωμαι Ἰδης τε κνημοὺς κατά τε ξωπήια δύω ἑσπέριος δ' ἂν ἔπειτα λοεσσάμενος ποταμοῖο, ἰδρῶ ἀποψυχθεὶς ποτὶ Ἰλιον ἀπονεοίμην. ἀλλὰ τίη μοι ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός; μή μ' ἀπαειρόμενον πόλιος πεδίονδε νοήση καί με μεταΐξας μάρψη ταχέεσσι πόδεσσιν.

21

555

560

gende, aber mannhaft gegen seine Zaghaftigkeit anringende Agenor zieht im Ganzen drei Fälle in Erwägung, drei Wege, die er einschlagen könnte: 1. von seiner Stelle (vor dem skäischen Thore) zu weichen und dem Strome der allgemeinen Flucht zu folgen; diesen verwirft er sogleich 555 durch die Vorstellung, dass ihn Achilleus doch einholen würde; 2. seitwärts und vom Schlachtseide weg gegen das Gebirge zu fliehen und erst gegen Abend in die Stadt heimzukehren. Dieser Gedanke leuchtet ihm anfangs ein und sein Entschluss scheint sich 560 f. dahin zu neigen; dann aber mahnt er 562 sich selbst davon ab, weil ja Achilleus ihn wahrscheinlich entweichen sähe und desto gewisser dem Tode weihen würde. Darum entschliesst er sich 3. dem Achilleus ohne Umstände entgegen zu gehen.

555. καὶ ώς, gleichwohl, vgl. zu Od. α, 6.

556. τούτους, τοὺς ἄλλους.

557. ἀπὸ τείχεος ἄλλη, von der Ecke, wo die Mauer aufhörte oder sich an den Felsabhang anschloss.

558. $\pi \varrho \delta \varsigma \pi \epsilon \delta lov 'I \delta \dot{\eta} \iota o \nu$ (nach Krates statt ' $I \lambda \dot{\eta} \iota o \nu$, denn die ilische = troianische Ebene kann

nicht gemeint sein, weil dahin Agenor gerade nicht wollte), nach dem idäischen Felde, d. h. dem vom Skamander durchflossenen Engthal hinter der Stadt und Burg, dem schmalen Strich fruchtbaren Landes neben dem Fluss, über welchem der Ida sich steil erhebt und der theils mit Getraide, theils mit dem schönsten dichten Gebüsch (δωπήια 559) bedeckt ist. Dahin führte vielleicht vom skäischen Thore über den gegen den Fluss sich lagernden Abhang ein Fusssteig, und war Agenor einmal dort, so konnte ihn kein Blick mehr erreichen. (Nach Welcker, kleine Schriften 2, S.

560 f. ἐσπέριος δ' ἄν ἔπειτα — ἀπονεοίμην ist formell der Nachsatz zu 556—559, zur Ausmalung der mit der zweiten Voraussetzung verbundenen Vortheile: dann könnt ich am Abend u. s. w. Nachher aber folgt die auch diese Voraussetzung zurückweisende Frage 562 ἀλλὰ ττη — θυμός; worüber vgl. zu λ, 407.

561. ίδοῶ ἀποψυχθείς, vgl. λ,

563. μή με νοήση, d. h. wenn er mich nur nicht sieht, gewiss würd'er mich sehen; vgl. zu χ, 123. — ἀπαειρόμενον, Schol. ἀπαίροντα καὶ ἀπογωρούντα.

21 οὐκέτ' ἔπειτ' ἔσται θάνατον καὶ κῆρας ἀλύξαι. 566 λίην γὰρ κρατερὸς περὶ πάντων ἔστ' ἀνθρώπων. εί δέ κέν οι προπάροιθε πόλιος κατεναντίον έλθω. καὶ γάρ θην τούτω τρωτός χρώς όξει χαλκώ, έν δὲ ἴα ψυχή, θνητὸν δέ Ε΄ φασ' ἄνθρωποι." 570 [έμμεναι· αὐτάρ οἱ Κρονίδης Ζεὺς κῦδος ὀπάζει.] ώς είπων Αχιληα άλεις μένεν, έν δέ οι ήτορ άλκιμον ώρματο πτολεμίζειν ήδε μάχεσθαι. ηύτε πάρδαλις εἶσι βαθείης ἐχ ξυλόχοιο ανδρός θηρητήρος εναντίον, οὐδέ τι θυμφ 575 ταρβεῖ οὐδὲ φοβεῖται, ἐπεί κεν ὑλαγμὸν ἀκούση: εί περ γαρ φθάμενός μιν η οὐτάση η ε βάλησιν, άλλά τε καὶ περὶ δουρὶ πεπαρμένη οὐκ ἀπολήγει άλκης, πρίν γ' η ε ξυμβλήμεναι η ε δαμηναι. ως Αντήνορος υίὸς ἀγαυοῦ, δῖος Αγήνωρ, 580 οὖκ ἔθελεν φεύγειν πρὶν πειρήσαιτ' Αχιλῆος, άλλ' δ γ' άρ' ασπίδα μεν πρόσθ' έσχετο πάντοσ' είσην, έγχείη δ' αὐτοῖο τιτύσκετο, καὶ μέγ' ἀύτει ,, ή δή που μάλ' έολπας ένὶ φρεσί, φαίδιμ' Αχιλλεῦ, ήματι τῷδε πόλιν πέρσειν Τρώων ἀγερώχων, 585 νηπύτι'· ή τ' έτι πολλά τετεύξεται άλγε' έπ' αὐτῆ.

567. εὶ δε κέν οἱ — ἔλθω. Der Nachsatz zu dieser dritten, vom Sprechenden gebilligten Fallsetzung "so wird dies das Beste sein" ist mit in der folgenden Begründung enthalten — wenn ich ihm aber — entgegen trete; so ist ja wohl auch sein Leib verwundbar; vgl. zu α, 580 f. εἰ πεο γάο κ' ἐθελησιν — ὁ γὰο πολὲ ψερτατός ἐστιν.

569. ἐν δὲ τα ψυχή, er hat eine einzige (nicht wieder ersetzbare) Seele, nur Ein — nicht unverlierbares — Leben. Die Sage von der Unverwundbarkeit des Achilleus ist

erst nachhomerisch.

570. ἔμμεναι — ὀπάζει. Wahrscheinlich ein Einschiebsel, das den unvollständig scheinenden Satz ergünzen sollte; aber der Schluss

ist gegen den Zweck des Sprechenden.

576. φθάμενος, nämlich ἀνηρ θηρητήρ.

577. περί δουρί πεπαρμένη, vgl. α, 465 άμφ ' δρελοϊσιν επειραν. 578. ξυμβλήμεναι intransitiv: congredi, hier: dem Feinde beikommen, ihn fassen.

581 f. ἀσπίδα μὲν (vgl. μ, 294)

— ἐγχείη δὲ κτέ. Er war gleichzeitig auf Vertheidigung und Angriff

bedacht.

585. τετεύξεται — ἐπ' αὐτῆ, es werden noch viele Leiden bereitet werden über und um sie (um sie zu beschützen oder zu crobern), zwar für beide Theile, aber gewiss auch für dich und dein Volk. Vgl. zu δ, 470 f. ι, 492.

έν γάρ οἱ πολέες τε καὶ άλκιμοι ἀνέρες εἰμέν, οί καὶ πρόσθε φίλων τοκέων άλόγων τε καὶ νίῶν "Ιλιον είρυόμεσθα. σὰ δ' ἐνθάδε πότμον ἐφέψεις, ωδ' έκπαγλος εων καὶ θαρσαλέος πολεμιστής." ή δα, καὶ όξὺν ἄκοντα βαρείης γειρός ἀφῆκεν. 590 καί δ' έβαλε κνήμην ύπο γούνατος, οὐδ' ἀφάμαρτεν, άμφὶ δέ μιν χνημίς νεοτεύχτου χασσιτέροιο σμερδαλέον κονάβησε· πάλιν δ' ἀπὸ γαλκὸς ὄρουσεν βλημένου, οὐδ' ἐπέρησε, θεοῦ δ' ηρύκακε δῶρα. Πηλείδης δ' ώρμήσατ' Αγήνορος αντιθέοιο 595 δεύτερος οὐδε έασεν Απόλλων χῦδος ἀρέσθαι. άλλά μιν εξήρπαζε, κάλυψε δ' ἄρ' ήέρι πολλη, ήσύγιον δ' ἄρα μιν πολέμου έχπεμπε νέεσθαι. αὐτὰρ ὁ Πηλείωνα δόλω ἀποέργαθε λαοῦ· αὐτῷ γὰρ ἐκάεργος ᾿Αγήνορι πάντα ἐοικώς 600 έστη πρόσθε ποδών, ὁ δ' ἐπέσσυτο ποσσὶ διώχειν. ξως δ τὸν πεδίοιο διώχετο πυροφόροιο, τρέψας πάρ ποταμόν βαθυδινήεντα Σκάμανδρον, τυτθον ύπεκπροθέοντα· δόλω δ' άρ' έθελγεν 'Απόλλων, ώς αλεί έλποιτο κιγήσεσθαι ποσίν ολσιν. 605 τόφο' άλλοι Τρῶες πεφοβημένοι ήλθον δμίλω

ασπάσιοι προτὶ ἄστυ, πόλις δ' ἔμπλητο αλέντων. οὐδ' ἄρα τοί γ' ἔτλαν πόλιος καὶ τείχεος ἐκτός μεῖναι ἔτ' αλλήλους, καὶ γνώμεναι ὅς τε πεφεύγοι

587 f. πρόσθε — υίων, vgl. θ, 57 πρό τε παίθων και πρό γυναικών. — εἰρυόμεσθα ist Futurum (vgl. τετεύξεται und ἐφέψεις);
darum geht auch και voran: wie
wir da sind, werden wir auch
schützen.

591. χνήμην. Aus 594 ergiebt sich, dass er eigentlich nur die Schiene, χνημίς, traf.

599. ἀποέργαθε, er trennte ihn und hielt ihn entfernt, nicht nur momentan, sondern dauernd, bis die fliehenden Troer sich in die Stadt gerettet hatten, vgl. 606 f. χ , 14-20.

600. αὐτῷ gehört zu Αγήνορι, dem (nun entfernten) Agenor selbst.

602. πεδίοιο (vgl. zu 558), durch die weizentragende Ebene seitwärts vom skäischen Thore (gegen Osten).

603. $\tau \rho \epsilon \psi \alpha c$, ihm die Richtung gebend, eigentlich ihm in der eingeschlagenen Richtung $(\chi, 16)$ folgend und ihn so vor sich her treibend.

und ihn so vor sich her treibend. 604. δόλω δ' ἄρ' ἔθελγεν nach 599.

21 ός τ' έθαν' εν πολέμω άλλ' ασπασίως εσέγυντο 611 ές πόλιν, δν τινα των γε πόδες καὶ γοῦνα σαώσαι.

X.

ως οι μεν κατά άστυ, πεφυζότες ήύτε νεβροί, ίδοω απεψύγοντο πίον τ' ακέοντό τε δίψαν, κεκλιμένοι καλήσιν ἐπάλξεσιν αὐτὰρ 'Αγαιοί τείγεος άσσον ίσαν, σάχε' ώμοισι κλίναντες. 5 Έκτορα δ' αὐτοῦ μεῖναι όλοιη μοῖρ' ἐπέδησεν, 'Ιλίου προπάροιθε πυλάων τε Σκαιάων. αὐτὰρ Πηλείωνα προσηύδα Φοϊβος Απόλλων ,, τίπτε με, Πηλέος νίέ, ποσίν ταχέεσσι διώχεις, αὐτὸς θνητὸς ἐων θεὸν ἄμβροτον; οὐδέ νύ πώ με 10 έγνως ώς θεός είμι, σὸ δ' άσπεργές μενεαίνεις. η νύ τοι οὖ τι μέλει Τρώων πόνος οὺς ἐφόβησας,

οί δή τοι είς άστυ άλεν, σὸ δὲ δεῦρο λιάσθης. ου μέν με ατενέεις, έπει ού τοι μόρσιμός είμι." Dieses Buch hängt in Hinsicht auf Inhalt und Darstellung enge

mit den vorhergehenden zusammen. Es zeichnet sich dabei durch die höchste Wärme, ja Gluth der Empfindung, Kühnheit der Phantasie und einen schwunghaften Fluss der Rede aus. Dabei hat es jedoch einige Eigenheiten in Sprache und Versbau, welche zeigen, dass es wenigstens als Ganzes nicht zu den ältesten homerischen Gesängen ge-

3. χεχλιμένοι - ἐπάλξεσιν. Sehr natürlich denkt sich der Dichter, dass die in die Stadt geretteten Krieger nicht sogleich nach Hause eilen, sondern noch um das Thor verweilen und von den Mauern herab, an die Brustwehren oder Zinnen derselben angelehnt, dem fernern Verlaufe der Schlacht zusehen.

 σάχε' — κλίναντες, vgl. zu λ, 593.

5. Εκτορα — ἐπέδησεν. Eine Andeutung, dass nun auch Hektor's Stunde gekommen sei und sein Tod in diesem Gesange erzählt werden soll, vgl. 326-363.

9f. οὐδέ νύ πώ με ἔγνως, vgl. φ, 410 οὐδέ νύ πω περ ἐπεφράσω. Zu dem wiederholten vò vgl.

Od. a, 60-62.

11 f. η νύ - Τρώων πόνος ατέ., nicht denkst du an den Kampf mit den Troern, die du in die Flucht geschlagen (und hättest verfolgen sollen), welche sich nun in die Stadt zurückgezogen haben. - alñvat, von einem freiwilligen Rückzug, wobei man sich in einen engern Raum zusammendrängt, wie σ, 286. — σè — λιάσθης, Schol. σοῦ ἐνταῦθα ἀποκλιθέντος.

13. οὔ τοι μόρσιμός εἶμι = οὕ τοι μόρσιμόν έστιν έμε αποχτείvai. Oder, da Apollon sich 9f. schon als Gott zu erkennen gegeben hat, μόρσιμος = μοίρα ύπο-

τὸν δὲ μέγ' ὀχθήσας προσέφη πόδας ώκὸς Αχιλλεύς 22 , έβλαψάς μ', εκάεργε, θεων ολοώτατε πάντων, ένθάδε νῦν τρέψας ἀπὸ τείχεος. ἢ κ' ἔτι πολλοί γαΐαν όδαξ είλον πρίν "Ιλιον είσαφικέσθαι. νῦν δ' ἐμὲ μὲν μέγα αῦδος ἀφείλεο, τοὺς δ' ἐσάωσας. φηιδίως, επεὶ οὐ τι τίσιν γ' έδδεισας οπίσσω. ή σ' αν τισαίμην, εί μοι δύναμίς γε παρείη." 20

ώς είπων προτί άστυ μέγα φρονέων έβεβήκει, σευάμενος ώς θ' έππος ἀεθλοφόρος σύν όχεσφιν, ός δά τε δεία θέησι τιταινόμενος πεδίοιο. ώς Αχιλεύς λαιψηρά πόδας και γούνατ' ενώμα.

τὸν δ' δ γέρων Πρίαμος πρώτος ίδεν δφθαλμοϊσιν, παμφαίνουθ' ώς τ' αστέρ', επεσσύμενον πεδίοιο, δς δά τ' οπώρης είσιν, αρίζηλοι δέ οι αθγαί φαίνονται πολλοϊσι μετ' ἀστράσι νυπτός ἀμολγῶ. ον τε κύν' 'Ωρίωνος ἐπίκλησιν καλέουσιν. λαμπρότατος μέν δη έστί, κακὸν δέ τε σημα τέτυκται, 30 καί τε φέρει πολλόν πυρετόν δειλοϊσι βροτοϊσιν. ώς του χαλκός έλαμπε περί στήθεσσι θέοντος. ώμωξεν δ' ό γέρων, πεφαλήν δ' ό γε πόψατο χερσίν

κείμενος, dem Verhängniss (des Todes) unterworfen.

16. τρέψας, vgl. zu φ, 603. η χ' ἔτι — είλον, erg. wenn du mich nicht hierher verlockt hättest.

20. η σ' αν — παρείη, vgl. Od. β, 62 η τ' αν αμυναίμην εί μοι ατέ.

22. Ιππος ἀεθλοφόρος. Weil der Verglichene, Achilleus, nur Einer ist, wird auch nur Ein Ross, mit dem er verglichen wird, genanut, obgleich nie nur Eines vor den Wagen gespannt ist (συν ὅχεσφιν). Der Vergleichungspunct ist der Stolz (μέγα φρονέων) und die Siegeszuversicht (ἀεθλοφόρος).

23. δς δα — 9 έησι, wann es dahin eilt: zur Bezeichnung der in die Erscheinung tretenden, also bedingten Handlung, nicht der Eigenschaft

24. λαιψηρά - ἐνώμα, vgl. zu o, 269.

26 f. παμφαίνονθ' ως τ' οπώρης είσιν, vgl. ε, 5f. ἀστέρ' όπωρινο πτέ.

28. νυπτός αμολγώ, vgl. zu Od. đ, 841.

30. κακὸν σῆμα, als Vorbote hitziger Krankheiten (πυρετοί). Vgl. Virg. Acn. 10, 273f. Sirius ardor, Ille sitim morbosque fe-rens mortalibus aegris. Unglück verkündet aber auch der herankommende Achilleus.

33. yepolv ist auch bei avaoyóμενος (boch ausholend) wieder zu denken, nach ψ, 686 αντα δ' ανασχομένω χερσί στιβαρήσιν. -μένα gehört zu έγενώνει.

22 ύψόσ' ανασχόμενος, μέγα δ' οἰμώξας εγεγώνει

35 λισσόμενος φίλον υίόν ὁ δὲ προπάροιθε πυλάων εστήχειν, ἄμοτον μεμαώς Αχιλῆι μάχεσθαι. τὸν δ' ὁ γέρων ἐλεεινὰ προσηύδα, χεῖρας ὀρεγνύς. , "Εχτορ, μή μοι μίμνε, φίλον τέχος, ἀνέρα τοῦτον οἰος ἄνευθ' ἄλλων, ἵνα μὴ τάχα πότμον ἐπίσπης

40 Πηλείωνι δαμείς, επεὶ ή πολύ φέρτερός εστιν, σχέτλιος. αἴθε θεοἴσι φίλος τοσσόνδε γένοιτο όσσον εμοί τάχα κέν ε κύνες καὶ γῦπες ἔδοιεν κείμενον ή κέ μοι αἰνὸν ἀπὸ πραπίδων ἄχος εἶθοι ός μ' υίῶν πολλῶν τε καὶ ἐσθλῶν εὖνιν ἔθηκεν,

45 κτείνων καὶ περνὰς νήσων ἔπι τηλεδαπάων.
καὶ γὰρ νῦν δύο παῖδε, Αυκάονα καὶ Πολύδωρον,
οὐ δύναμαι ἰδέειν Τρώων εἰς ἄστυ ἀλέντων,
τούς μοι Ααοθόη τέκετο, κρείουσα γυναικῶν.
ἀλλ' εἰ μὲν ζώουσι μετὰ στρατῷ, ἦ τ' ἀν ἔπειτα

50 χαλχοῦ τε χρυσοῦ τ' ἀπολυσόμεθ' ἔστι γὰρ ἔνδον πολλὰ γὰρ ἄπασε παιδὶ γέρων ὀνομάχλυτος ᾿Αλτης. εἰ δ' ἤδη τεθνᾶσι καὶ εἰν ᾿Αίδαο δόμοισιν, ἄλγος ἐμῷ θυμῷ καὶ μητέρι, τοὶ τεχόμεσθα λαοῖσιν δ' ἄλλοισι μινυνθαδιώτερον ἄλγος

55 ἔσσεται, ἢν μὴ καὶ σὸ Θάνης Αχιλῆι δαμασθείς.
ἀλλ' εἰσέρχεο τεῖχος, ἐμὸν τέκος, ὄφρα σαώσης
Τρῶας καὶ Τρωάς, μηδὲ μέγα κῦδος ὀρέξης

Herzen genommen.

44. δς μ' — ξθηκεν hängt zunächst mit dem Epiphonema σχέτλιος 41 als Begründung zusammen, zu welchem die dazwischen liegenden Verwünschungen eigentlich nur eine Umschreibung bilden.

46. και γάρ νῦν δύο παϊδε. Priamos wusste noch nichts vom Tode dieser zwei erst am selbigen Tage durch Achilleus gefallenen Söhne; über Polydoros vgl. ν, 407 -418, über Lykaon φ, 34-119. 48. Δαοθόη πρείουσα γυναικῶν, vgl. zu φ, 84 f. und 88.

51. πολλά — ὥπασε, vgl. ι, 147 ξπὶ μείλια δώσω πολλά μάλα.

52. και — δόμοισιν erg. είσίν, wie Od. ο, 350.

54. λαοῖσων — ἔσσεται, weil die beiden Gefallenen für das übrige Volk bei weitem nicht die Bedeutung hatten wie Hektor. Aus Rücksicht auf das Volk soll also Hektor sich retten.

57 f. μηδέ — ὀρέξης — ἀμερ-Θῆς. Diese Glieder hangen auch Πηλείδη, αὐτὸς δὲ φίλης αἰῶνος ἀμερθῆς. 22 πρός δ' έμε τον δύστηνον έτι φρονέοντ' έλέησον, δύσμορον, ον φα πατήρ Κρονίδης επὶ γήραος οὐδῶ 60. αίση εν άργαλέη φθίσει, κακά πόλλ' επιδόντα, υίάς τ' όλλυμένους, έλχηθείσας τε θύγατρας, καὶ θαλάμους κεραϊζομένους, καὶ νήπια τέκνα βαλλόμενα προτί γαίη έν αίνη δηιοτήτι, έλχομένας τε νυούς όλοῆς ὑπὸ χερσὶν Αχαιῶν. 65 αὐτὸν δ' ὰν πύματόν με κύνες πρώτησι θύρησιν ωμησταί ερύουσιν, επεί κέ τις δξέι γαλκώ τύψας ηὲ βαλών δεθέων ἐκ θυμον Εληται, ούς τρέφον εν μεγάροισι τραπεζηας θυραωρούς, οί κ' έμον αίμα πιόντες, αλύσσοντες περί θυμώ, 70 κείσοντ' εν προθύροισι. νέω δέ τε πάντ' επέοικεν,

von ὄφρα ab. — Durch sein Bleiben und Fallen würde Hektor selbst dem Achilleus grossen Ruhm darbieten.

59. πρὸς δὲ verbinde mit ἐλέη-σον. — ἔτι φρονέοντα, Schol. ἔως τοῦ φρονεῖν εἶμὶ χύριος, der ich noch mein volles Bewusstsein und das ungeschwächte Vermögen, jeden Schmerz zu empfinden, besitze. Daher ψ, 104 ἀτὰρ φρένες οὐχ ἔνι πάμπαν von Todten.

60. ἐπὶ γήο. οὐδῷ, vgl. Od. o, 246. 348. Jede Schwelle ist auch eine Erhöhung, das Alter aber ist

die Höhe des Lebens. 61 ff. ἐπιδόντα. In Betreff des verschwundenen Digamma vgl. δ, 508 = η, 21 ξακατιδών. - Die folgenden Accusative sind Epexegese zu κακὰ πολλά. - Zu έλκηθείσας = 65 vgl. Od. λ, 580 Δητώ γάρ ήλχησε und π, 108 f. δμωάς τε γυναϊχας δυστάζοντας άειχελίως. Dies war nach der Sage der Spätern das Schicksal der Kassandra; das βάλλεσθαι προτί γαίη traf den Astyanax; vgl. Psalm. 136 (eig. 137), 9 μαχάριος δς χρατήσει και έδαφιεί τα νήπια σου πρός Iliade II. 3, Aufl.

την πέτραν.

66. πύματον, so dass er noch allen vorher aufgezählten Jammer erleben und mit ansehen musste. — πρώτησι θύρησιν, d. i. αὐλείοις oder προαυλείοις — 71 ἐν προθύροισι, vgl. Od. α, 255 ἐν πρώτ. θύρησιν mit ebend. 103 ἐπὶ προθύροις.

67. ξούουσιν, vgl.φ, 588 εξουόμεσθα und λ, 454 ώμησται ξούουσι.

68. δεθέων, vgl. π, 856 ψυχή Εκ δεθέων πταμένη.

69f. οὖς τρέφον κτέ. Die Vorstellung von den rohen und gefühllosen Hunden (66) wird auf eine das Gemüth noch mehr verletzende Weise weiter ausgeführt. — ἀλύσσοντες, aufgeregt und wie berauscht von der Menge des Blutes. Dass die Hunde nicht um ihren Herra trauern, geht aus 74f. klar hervor. — Zu περί θυμῷ vgl. π, 157 τοῖσίν τε περὶ φρεσιν ἄσπετος ἀλκή.

71. πάντ' ἐπέοιχεν wie 73 πάντα δὲ χαλά, Alles steht ihm wohl an, ist schön an ihm, nämlich nicht an sich, so dass es etwa deswegen

21

22 αρηικταμένω, δεδαϊγμένω όξει χαλκώ, χεῖσθαι· πάντα δὲ χαλὰ θανόντι περ, δ ττι φανήη. άλλ' ότε δη πολιόν τε κάρη πολιόν τε γένειον 75 αίδῶ τ' αἰσγύνωσι κύνες κταμένοιο γέροντος, τοῦτο δη οίκτιστον πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσιν." ή δ' δ γέρων, πολιάς δ' άρ' ανα τρίγας έλκετο χερσίν τίλλων έχ κεφαλής οὐδ' Έκτορι θυμον έπειθεν. μήτης δ' αξθ' ετέρωθεν οδύρετο δακρυχέουσα, 80 πόλπον ανιεμένη, ετέρηφι δε μαζον ανέσχεν. καί μιν δακρυγέουσ' έπεα πτερόεντα προσηύδα. .. Έχτορ, τέχνον εμόν, τάδε τ' αίδεο καί μ' ελέησον αὐτήν, εί ποτέ τοι λαθικηδέα μαζὸν ἐπέσχον. των μνησαι, φίλε τέχνον, άμυνε δε δήιον άνδρα 85 τείχεος έντὸς ἐών, μηδὲ πρόμος ἵστασο τούτω. σχέτλιος εί περ γάρ σε κατακτάνη, ού σ' έτ' έγωγε κλαύσομαι εν λεχέεσσι, φίλον θάλος, δν τέκον αὐτή, οὐδ' ἄλοχος πολύδωρος άνευθε δέ σε μέγα νῶιν Αργείων παρά νηυσὶ κύνες ταγέες κατέδονται." ώς τώ γε κλαίοντε προσαυδήτην φίλον υίόν,

wünschenswerth für ihn wäre zu fallen, sondern nur in Vergleichung mit dem Greise, weil er selbst noch jugendlich kräftig und sebön ist. Daher hat der junge Mann selbst die Misshandlung und Verunstaltung seines Leichnams nicht so sehr zu scheuen.

73. $\vartheta \alpha \nu \acute{o} r \iota \iota \pi \epsilon \rho$, selbst wenn er gefallen ist: "im Tode noch kraftvoll und schön". — $\ddot{o}$ $\tau \tau \iota$, in Beziehung auf $\pi \acute{a} \nu \tau a$ distributiv.

77. η. φ' ο γερων vgl. zu ζ, 390

η δα γυνή ταμίη.

78. $o\dot{v}\dot{\sigma}$ ' — $\dot{\epsilon}\pi\epsilon i\vartheta\epsilon\nu = 91$, d. i. $\dot{a}\lambda\lambda'$ $o\dot{v}x$ — $\dot{\epsilon}\pi\epsilon i\vartheta\epsilon\nu$. Vgl. Od. o, 246.

80. χόλπον ἀνιεμένη, Schol. ἀπογυμνοῦσα τὸ κατὰ τοὺς μαστοὺς χόλπωμα. Vgl. Od. β, 300 αίγας ἀνιεμένους. — ἐτέρηφι, d. h. mit der Linken, wie Od. γ, 441 ἐτέρη δ' ἔχεν οὐλὰς ἐν κανέψ. 83. αὐτήν, im Gegensatze von τάδε, der Brust. — λαθικηδέα, Schol. τὸν λήθην ξμποιοῦντα τοῖς παιοῖ τῶν κακῶν ἀπάντων. Vgl. Od. δ, 221 φάομακον κακῶν ἐπί-ληθον ἀπάντων mit ebend. υ, 85. — Ζω ἐπέσχον vgl. ι, 489 οἰνον ἐπισχών.

85. πρόμος, Schol. ὁ πρὸ τῶν ἄλλων μαχόμενος, nach der Umschreibung 458 f. ἐπεὶ — προθέσες, vgl. mit Od. λ, 493. 514 f.

86. σχέτλιος geht zwar auf den Angeredeten, Hektor, ist aber nicht eigentliche Anrede, sondern mehr Ausruf = Umbarmherziger, der du bist. Vgl. α, 231 δημοβόρος βασιλεύς. β, 112 σχέτλιος.

88. ἄλοχος πολύδωρος, vgl. zu ζ, 394. — μέγα ist Verstärkung zu ἄνευθε — νῶιν, weit von uns entfernt.

πολλά λισσομένω οὐδ' Έκτορι θυμόν ἔπειθον, 22 άλλ' δ γε μίμν' Αχιλήα πελώριον άσσον ίόντα. ώς δὲ δράκων ἐπὶ χειῆ ὀρέστερος ἄνδρα μένησιν, βεβρωχώς κακά φάρμακ' έδυ δέ τέ μιν χόλος αἰνός, σμερδαλέον δε δέδορχεν έλισσόμενος περί γειη. 95 ώς Έκτωρ ἄσβεστον έχων μένος οὐχ ὑπεχώρει, πύργω έπι προύχοντι φαεινήν ασπίδ' έρείσας. δχθήσας δ' άρα είπε πρός δυ μεγαλήτορα θυμόν , ώ μοι έγων. εὶ μέν κε πύλας καὶ τείγεα δύω. Πουλυδάμας μοι πρώτος έλεγχείην άναθήσει, 100 δς μ' εκέλευε Τρωσὶ ποτὶ πτόλιν ἡγήσασθαι νύχθ' ϋπο τήνδ' ολοήν, ότε τ' ώρετο δίος 'Αχιλλεύς. άλλ' έγω οὐ πιθόμην ή τ' αν πολύ κέρδιον ή εν. νῦν δ' ἐπεὶ ἄλεσα λαὸν ἀτασθαλίησιν ἐμῆσιν, αλδέουαι Τρώας καὶ Τρωάδας έλκεσιπέπλους, 105 μή ποτέ τις είπησι κακώτερος άλλος έμεῖο , Έχτως ήφι βίηφι πιθήσας ώλεσε λαόν.

93. ἐπὶ χειῆ, am Eingang seiner Höhle. χειά, Schol. ἡ τῶν ὅφεων κατάθυσις, vgl. φ, 494 f. πέτοην, χηραμόν.

94. βεβρωχώς κακὰ φάρμακα = Virg. Aen. 2, 471 coluber mala gramina pastus.

95. έλισσόμενος περί χειῆ, vgl.

α, 317 ελισσομένη περί χαπνώ. Dagegen Schol. ελίσσει την σπεί-

ραν περί την χειάν.

97. πύργφ ἔπι—ξρείσας, Schol. παρὰ τὸ προέχον τοῦ πύργου (die breitere und darum vorspringende Unterlage des Thurmes).

98—130. ὀχθήσας — ἄ μοι ξγών κτέ. Zur ganzen Gestaltung und Gliederung der folgenden Rede vgl. q, 552—569. Auch hier denkt sich Hektor drei Fälle: den ersten sogleich zurückgewiesenen 99—110; den zweiten zuerst mit Vorliebe durchgeführten, dann aber ebenfalls als unzulässig verworfenen, 111— 120 und 122—125; und den dritten mit wenigen Worten abgethanen 129 f.

100 f. Πουλυδάμας — ος μ' ξχέλευε. Die Rede des Polydamas, auf die sich Hektor bezieht, s. σ, 254 — 283. — πρώτος, zuerst, doch nicht allein, vgl. 105—108. — Zu ξλεγχ. ἀναθήσει vgl. Od. β, 86 μώμον ἀνάψαι.

102. νύχθ' ὅπο τήνθ' ὀλοἡν ist weniger mit ἐκελευε als mit ἡγή-σασθαι zu verbinden (denn unter dem Schutze der vergangenen Nacht sollte der Rath des Polydamas ausgeführt werden). — ὅτε τ' ἄφετο, d. h. gestern, am gestrigen Tage. Allerdings hatte Polydamas seinen Rath auch, als es schon Nacht war, gegeben, vgl. σ, 267.

104. ατασθαλίησιν ξμησιν, d. h. im vermessenen Vertrauen auf die

eigene Kraft.

105. αιδέομαι — έλκεσιπέπλους = ζ, 442.

106. κακώτερος, ein Schlechterer, dem das gar nicht ansteht.

21.*

22 ως εφέουσιν· έμοὶ δὲ τότ' αν πολύ κέφδιον είη αντην η Αχιληα κατακτείναντι νέεσθαι

110 ἢέ κεν αὐτῷ ὀλέσθαι ἐυκλειῶς πρὸ πόληος.
εἰ δέ κεν ἀσπίδα μὲν καταθείομαι ὀμφαλόεσσαν
καὶ κόρυθα βριαρήν, δόρυ δὲ πρὸς τεῖχος ἐρείσας
αὐτὸς ἰων Ἀχιλῆος ἀμύμονος ἀντίος ἔλθω
καί οἱ ὑπόσχωμαι Ἑλένην καὶ κτήμαθ' ἄμ' αὐτῆ,

115 πάντα μάλ' ὅσσα τ' Αλέξανδρος κοίλης ἐνὶ νηυσίν ηγάγετο Τροίηνδ', η τ' ἔπλετο νείκεος ἀρχη, δωσέμεν Ατρείδησιν ἄγειν, ἅμα δ' ἀμφὶς Αχαιοῖς ἄλλ' ἀποδάσσεσθαι, ὅσα τε πτόλις ήδε κέκευθεν Τρωσὶν δ' αὖ μετόπισθε γερούσιον ὅρχον ἔλωμαι 120 μη τι κατακρύψειν ἀλλ' ἀνδιχα πάντα δάσασθαι [κτῆσιν ὅσην πτολίεθρον ἐπήρατον ἐντὸς ἐέργει].

(πτησιν οσην πτολιεστουν επηρατου εντος εεργει). άλλα τίη μοι ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός; μή μιν έγω μὲν ἵπωμαι ἰών, ὁ δέ μ' οὐπ έλεήσει

109 f. ἄντην gehört zu κατακτείναντι, steht aber voran, weil
dieser Fall als der erwünschtere
dem Hektor zuerst vorschwebt. Es
sind hier, durch eine nicht ganz logische Gleichstellung, zwei Fälle
coordinirt, von denen der eine —
hier der erste — durch wenn
nicht subordinirt sein sollte. Der
Sinn ist nämlich: mir aber wäre
dann, wenn ich nicht dem Achilleus
Stand haltend als sein Sieger wiederkehren kann, erwünschter, selbst
rühmlich zu fallen.

111 f. ἀσπίδα—δόρυ. Die Waffen würde er ablegen, um zu zeigen, dass er dem Achilleus in friedlicher Absicht nahe, um mit ihm zu

unterbandeln.

115. πάντα μάλα, gar alle, vgl. γ,282 Έλένην καὶ κτήματα πάντα. 117 f. ἄμα δ' ἀμφὶς — ἄλλ' ἀποδιακοθα, (ἐποδιακοθα, (ἐποδιακοθα, (ἐποδιακοθα), (ἐποδιακοθα)

ἀποδάσσεσθαι (ὑπόσχωμαι), zugleich noch besonders (ἀμφις = χωρις, vgl. zu Od. τ, 46), d. h. ausser dem von der Helena Mitgebrachten, Anderes den Achäern zuzutheilen. Der Ausdruck ist hier noch etwas zu allgemein und unbestimmt, als ob alles in der Stadt befindliche Gut getheilt werden sollte; erst 120 durch ἄνδιχα πάγτα δάσασθα wird der Umfang der Vertheilung näher bestimmt, nämlich zu gleichen Hälften zwischen den Belagerern und den Belagerten in der zu σ, 510 erklärten Weise.

119 f. Τρωσίν δ' αν Ελωμαι. Weitere Auslührung dieser Voraussetzung: "den Troern aber will ich dann nachber einen feierlichen Eid abnehmen", so dass es auch Τρώων heissen könnte, wie Od. δ. 746 έμεῦ δ' ἔλετο μέγαν ὅρχον. Der Dativ bei αἰρεῖσθαι = παρά τινος scheint analog dem bei δέχεσθαι (δέχεσθαί τινί τι) und αἰρεσθαι, vgl. zu δ, 95.

121. χτῆσιν — εξογει scheint aus

σ, 512 hierher verpflanzt.

123. μή μιν - Γχωμαι λών, gleichsam als Schutzstehender (izετης) = ξ, 260. Die Wendung dieses Satzes ist dieselbe wie φ, 563;

22

125

130

135

οὐδέ τί μ' αἰδέσεται, κτενέξι δέ με γυμνὸν ἐόντα αύτως ώς τε γυναϊκα, ἐπεί κ' ἀπὸ τεύγεα δύω. οὐ μέν πως νῦν ἔστιν ἀπὸ δρυὸς οὐδ' ἀπὸ πέτρης τῷ ὀαριζέμεναι, ἄ τε παρθένος ἡίθεός τε, παρθένος ήίθεος τ' δαρίζετον αλλήλοιιν. βέλτερον αὖτ' ἔριδι ξυνελαυνέμεν ὅττι τάχιστα. είδομεν δπποτέρω κεν 'Ολύμπιος εύχος δρέξη." ως ωρμαινε μένων ό δέ οι σχεδον ήλθεν Αχιλλεύς

ίσος ενυαλίω χορυθάικι πτολεμιστή, σείων Πηλιάδα μελίην κατά δεξιόν ὧμον δεινήν· άμφὶ δὲ χαλκὸς ἐλάμπετο εἴκελος αὐγῆ η πυρός αίθομένου η η ελίου ανιόντος. Έκτορα δ', ως ενόησεν, έλε τρόμος οὐδ' ἄρ' ετ' ετλη

hier aber geht die Rede sogleich in die directe Verneinung über (oux έλεή σει - αίδέ σεται).

126 f. οὐ μέν πως νῦν ἔστιν --οαριζέμεναι, nicht kann man jetzt von der Eiche noch von dem Felsen (eigentlich davon ausgehend, beginnend) mit ihm plaudern, traulich kosen wie die Jungfrau und der Jüngling, d. h. von einfältigen und gleichgültigen, durch die allbekannte Volkssage überlieferten Dingen, die auf das wirkliche Verhältniss und die Situation der Sprechenden keinen Bezug haben. Aehnlich Hesiod. Theogon. 35 alla tin mot ταύτα περί δρύν η περί πέτρην; vgl. auch zu Odyss. τ, 163. Andere beziehen ἀπὸ δρυὸς - πέτρης auf die Standpuncte der Plaudernden, des (Hirten-) Mädchens und Jünglings, als ob es hiesse α τε παοθένος από δρυός ήίθεός τε απο πέτρης.

127. α τε παρθένος κτέ. Den Liebenden ist jeder Stoff der Unterhaltung gut genug, wenn sie nur lange bei einander sein, ihn lange ausspinnen können. — α τε erg. οαρίζετον, qualia colloquuntur, welcherlei Dinge sie plaudern. Das gemüthliche Verweilen auf dieser Vorstellung ist hier der Lage und Stimmung des Sprechenden besonders angemessen; vgl. Einleit. S. 8.

129. βέλτερον αὐτ' - ὅττι τάγιστα. Plötzlich rafft sich Hektor nach langem Zaudern zu dem einzig seiner würdigen Entschlusse auf, sich ohne Verzug zum entscheidenden Kampf darzubieten. - örri τάχιστα gehört also zu ξυνελαυνέ-

130. εἴδομεν, wir wollen wissen. Zur Verbindung der Sätze vgl. u, 71 θάπτε με δττι τάχιστα, πύλας Αίδαο περήσω.

132. χορυθάικι πτολεμ. Schol. τῷ χινούντι έν τοῖς πολέμοις τὴν περικεφαλαίαν (κόρυθα), vgl. o, 608 (. άμφὶ δὲ πήληξ σμερδαλέον χροτάφοισι τινάσσετο μαρναuévoio.

134. yalzog zunächst wohl der . Lanzenspitze, vgl. & 385f. derror άορ τανύηκες - είκελον άστε-

ο ο π η.
136. έλε τρόμος κτέ. So entschlossen Hektor geschienen hatte, so übermannt ihn jetzt doch beim Anblick des Achilleus plötzlicher Schrecken.

22 αὐθι μένειν, ὀπίσω δὲ πύλας λίπε, βῆ δὲ φοβηθείς.
Πηλείδης δ' ἐπόρουσε ποσὶ κραιπνοῖσι πεποιθώς.
ἢύτε κίρχος ὄρεσφιν, ἐλαφρότατος πετεηνῶν,

140 ὁηιδίως οἴμησε μετὰ τρήρωνα πέλειαν· ἡ δέ θ' ὕπαιθα φοβεῖται, ὁ δ' ἐγγύθεν ὀξὰ λεληκώς ταρφέ' ἐπαΐσσει, ἑλέειν τέ ἑ θυμὸς ἀνώγει· ὡς ἄρ' ὅ γ' ἐμμεμαὼς ἰθὺς πέτετο, τρέσε δ' Έχτωρ τεῖχος ὕπο Τρώων, λαιψηρὰ δὲ γούνατ' ἐνώμα.

145 οἱ δὲ παρὰ σχοπιὴν καὶ ἐρινεὸν ἠνεμόεντα τείχεος αἰὲν ὑπὲκ κατ' ἀμαξιτὸν ἐσσεύοντο, κρουνω δ' ἵκανον καλλιρρόω, ἔνθα τε πηγαί δοιαὶ ἀναΐσσουσι Σκαμάνδρου δινήεντος.

137. ὀπίσω δὲ πύλας λίπε, er verliess das (skäische) Thor (und zog sich) rückwärts, der Mauer entlang, doch nicht wirklich um die Stadt herum; vgl. zu 144f. 165.

144. τείχος υπο Τρώων, unter

der Mauer hin.

145. οἱ δὲ παρὰ σχοπιὴν χτέ. Wäre Hektor wirklich um die Stadt (Burg) herumgelaufen (was schon wegen der Beschaffenheit der Oertlichkeit unmöglich war, vgl. Einleit. S. 37), so müsste es gerade hier, ehe von der Warte und dem Feigenbaum die Rede sein konnte, erwähnt sein. Denn diese Puncte befinden sich ohne Zweifel für die Achäer diesseits der Stadt gegen die Ebene, vgl. 198 πρός πεδίον. Die Warte (σχοπιή) nämlich ist wohl jedenfalls gegen das Heer der Achäer gerichtet; über den έρινεός vgl. zu ζ, 433. Dass aber die einander nachsetzenden Helden so schnell die hier bezeichneten Puncte berührten, kam wohl daher, dass jetzt zum ersten Mal der 197 angegebene Fall eintrat, dass Achilleus dem Hektor, wenn er der Mauer und einem Thore am nächsten war, vorsprang und ihn wieder von Mauer und Thor hinweg und gegen die Ebene zurücktrieb.

146. τείχεος αἰὰν ὑπέκ, immer (mehr) von und unter der Mauer hinweg, gegen die Ebene hinaus, bjs dann unterhalb der beiden Quellen (147, vgl. zu 162) Hektor wie-

der gegen die Stadt umbog.

147 f. προυνώ - πηγαί δοιαί 2τέ., vgl. Einleit. S. 37 f. 200υvo oder 208 zpouvol heissen die Becken oder natürlichen Brunnenbeete, in welche sich das hier aus der Erde quellende, nach der Meinung des Volkes aber aus dem Skamander (oder seinen Quellen am Ida μ, 21f.) durchgesickerte Wasser sammelt. Beide Springe bestehen eigentlich aus mehrern Quellen, die sich theils unmittelbar beim Ursprung, theils nach kurzem Laufe je zu einem Bache vereinigen und dann den Simois bilden; der eine aus mehrern vereinigten Quellen mit grosser Wassermasse hervorbrechende soll schon seit alter Zeit in einen Behälter aus grossen Steinen (Granit- und Marmorblöcken) gefasst sein.

148. Σχαμάνδρου διν. hängt nicht eigentlich von πηγαί, sondera mehr von ἀναΐσσουσι ab als Genitiv des Ursprunges. Schol. ἀπὸ Σχαμάνδρου: von dem wirbelnden Skamandros her; denn der Skaman-

ή μεν γάρ θ' ύδατι λιαρώ δέει, αμφί δε καπνός 22 γίγνεται έξ αὐτῆς ώς εἰ πυρὸς αἰθομένοιο. 150 ή δ' έτέρη θέρεϊ προρέει ἐικνῖα χαλάζη η χιόνι ψυχοῆ η εξ ύδατος πουστάλλω. ένθα δ' ἐπ' αὐτάων πλυνοί εὐρέες ἐγγὺς ἔασιν χαλοί λαΐνεοι, όθι εξματα σιγαλόεντα πλύνεσκον Τρώων άλοχοι καλαί τε θύγατρες 155 τὸ πρὶν ἐπ' εἰρήνης, πρὶν ἐλθεῖν υἶας Άχαιῶν. τῆ δα παραδραμέτην, φεύγων, ὁ δ' ὅπισθε διώχων. πρόσθε μεν εσθλός έφευγε, δίωκε δέ μιν μέγ' άμείνων, χαρπαλίμως, έπεὶ οὐχ ἱερήιον οὐδὲ βοείην άρνύσθην, ά τε ποσσίν άέθλια γίγνεται άνδρών, 160 άλλα περί ψυχης θέον Έκτορος ιπποδάμοιο. ώς δ' ότ' ἀεθλοφόροι περί τέρματα μώνυχες ἵπποι

dros fliesst schon vorher, nur auf der andern Seite des Thales, und hat bereits eine bedeutende Strecke

zurückgelegt.

149. ή μέν - λιαρφ όξει erg. χειμῶνι, wie sich aus dem Gegensatz θέρει — χαλάζη κτέ. 151 ergiebt: die eine fliesst (im Winter oder wie man im Winter sieht) von lauem Wasser. Eigentlich haben zwar (nach dem übereinstimmenden Zeugniss von Welcker Forchhammer) beide Springe die gleiche Temperatur, aber der grössere dampft im Winter oder bei eintretendem Froste, weil das Quellwasser dann weniger kalt ist als die umgebende Luft, was beim Volke auf seiner kindlichen Bildungsstufe die Vorstellung wirklicher Wärme hervorrief; bei den getrennten kleinern Quellen des andern Springs wurde ein solcher Dampf nicht bemerkt, daher die Vorstellung von dessen hoher Kälte namentlich im Sommer, wo jener Dampf überhaupt nicht sichtbar ist.

151. θέρεϊ, selbst im Sommer; für den Winter versteht sich dies von selbst, so wie umgekehrt das 149 Gesagte für den Sommer.

153. ἐπ' αὐτάων, über oder an denselben = παο' αὐταῖς. — πλυνοί = Οὐγεν. ζ, 86 ausgemauerte (λαἴνεοι) Waschgruben. — ἐγγύς, nämlich τῶν πηγῶν. Schon diese Erwähnung, noch mehr aber die folgende Ausführung bildet einen freundlichen Contrast zu den vorber und nachber geschilderten Schrecknissen des Krieges.

157. φεύγων, d. i. ὁ μὲν oder

ό μεν ξμπροσθε φεύγων.

159f. καρπαλίμως gehört nicht nur zum letzten, sondern eben so sehr zum vorhergehenden Gliede, πρόσθεν — ἔφευγε, wie der erklärende Satz έπεὶ οὐχ — ἀρνύσθην und die Natur der Sache zeigt. — βοείη wurde oft auch als Kampfpreis gegeben; vgl. Herodot. 2, 91 von den Aegyptern: παρέχοντες ἄεθλα κτήνεα (— ἱερῆα) καὶ χλαίνας καὶ δέρματα. Üeber ἄρνυμα vgl. zu Od. α, 5.
161. περί ψυχῆς — Εκτορος,

161. περί ψυχής — Έπτορος, also Hektor um sein eigenes Le-

ben

162. περί τέρματα. Die Erwähnung der τέρματα gerade auf die22 φίμφα μάλα τρωχῶσι· τὸ δὲ μέγα κεῖται ἄεθλον, ἢ τρίπος ἠὲ γυνή, ἀνδρὸς κατατεθνηῶτος·

165 ῶς τω τρὶς Πριάμοιο πόλιν πέρι δινηθήτην καρπαλίμοισι πόδεσσι. Θεοί δέ τε πάντες δρῶντο. τοῖσι δὲ μύθων ἦρχε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. ,, ὢ πόποι, ἦ φίλον ἄνδρα διωχόμενον περὶ τεῖχος ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶμαι ἐμὸν δ' ὀλοφύρεται ἦτορ 170 Έχτορος, ὅς μοι πολλὰ βοῶν ἐπὶ μηρί' ἔκηεν Ἰδης ἐν χορυφῆσι πολυπτύχου, ἄλλοτε δ' αὐτε ἐν πόλει ἀχροτάτη νῦν αὐτέ ἑ δῖος Αχιλλεύς ἄστυ πέρι Πριάμοιο ποσὶν ταχέεσσι διώχει. ἀλλ' ἄγετε φράζεσθε, θεοί, καὶ μητιάασθε

175 ή έ μιν εκ θανάτοιο σαώσομεν, ή έ μιν ήδη
Πηλείδη 'Αχιληι δαμάσσομεν εσθλον εόντα."
τον δ' αὐτε προσέειπε θεὰ γλαυχῶπις 'Αθήνη
,, ὧ πάτερ ἀργικέραυνε κελαινεφές, οἶον ἔειπες.
ἄνδρα θνητον ἐόντα, πάλαι πεπρωμένον αἴση,
180 ὰψ ἐθέλεις θανάτοιο δυσηχέος ἐξαναλῦσαι;

0 άψ έθέλεις θανάτοιο δυσηχέος έξαναλυσαι; ἔρδ'· ἀτὰρ οὖ τοι πάντες ἐπαινέομεν θεοὶ ἄλλοι."

sem Puncte der Erzählung scheint anzudeuten, dass auch die einander Nachsetzenden bei dem 147—156 bezeichneten Puncte umbogen und sich dann wieder mehr der Stadt und dem Thore näherten.

164. ἀνδρὸς κατατεθνηῶτος, d. h. bei einer Leichenfeier, Leichenspielen, wie die im folgenden Buche

geschilderten.

165. Ποιάμοιο πόλιν πέρι δινηθήτην, sie kreiseten dreimal um des Priamos Stadt: wobei nach der ganzen vorhergebenden Beschreibung (vgl. zu 145) nicht gesagt sein soll, dass sie um die Stadt selbst herumgelaufen, sondern nur, dass sie in dreimaligem Laufe in der Nähe der Stadt und theilweise um sie herum einen engen Bogen gemacht, eine kreis- oder ellipsenförnige Linie beschrieben haben. Zu diesem Gebrauche von περί vgl. ζ, 327 περί πτόλιν αἰπύ τε τείχος μαρνάμενοι; aber es lässt sich nicht leugnen, dass derselbe sehr dem Missverständniss ausgesetzt (wo nicht darauf berechnet) war und dieses in der Sage nicht ausbleiben konnte.

168. η φίλον ἄνδοα. Noch einmal tritt die Theilnahme des höchsten Gottes für Hektor hervor, aber eben dadurch wird der Athene Gelegenheit gegeben, in die Handlung einzugreisen und den Entscheid zu Gunsten des Achilleus herbeizusühren (177—187).

172. πόλει ακροτάτη, d.i. ακρο-

πόλει, vgl. zu υ, 52.

179—181. ἄrδοα — Θεοί ἄλλοι = π, 441—443, wo Hera diese Worte in Beziehung auf Sarpedon ebenfalls an Zeus (431—438) richtet. τὴν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς , θάρσει, τριτογένεια, φίλον τέχος· οὔ νύ τι θυμῷ πρόφρονι μυθέομαι, ἐθέλω δέ τοι ἤπιος εἶναι. ἔρξον ὅπη δή τοι νόος ἔπλετο, μηδέ τ' ἐρώει." 185 ὡς εἶπῶν ὤτρυνε πάρος μεμαυῖαν Αθήνην· βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων ἀίξασα. "Εκτορα δ' ἀσπερχὲς κλονέων ἔφεπ' ώκὶς Αχιλλεύς. ὡς δ' ὅτε νεβρὸν ὄρεσφι κύων ἐλάφοιο δίηται, ὅρσας ἐξ εὐτῆς, διά τ' ἄγκεα καὶ διὰ βήσσας· 190 τὸν δ' εἴ πέρ τε λάθησι καταπτήξας ὑπὸ θάμνψ,

τὸν δ' εἴ πέρ τε λάθησι καταπτήξας ὑπὸ θάμνω,
ἀλλά τ' ἀνιχνεύων θέει ἔμπεδον, ὅφρα κεν εὕρη·
ώς Ἑκτωρ οὐ λῆθε ποδώκεα Πηλείωνα.
ὁσσάκι δ' ὁρμήσειε πυλάων Δαρδανιάων
ἀντίον ἀίξασθαι, ἐυδμήτους ὑπὸ πύργους,
εἴ πώς οἱ καθύπερθεν ἀλάλκοιεν βελέεσσιν,
τοσσάκι μιν προπάροιθεν ἀποστρέψασκε παραφθάς
πρὸς πεδίον αὐτὸς δὲ ποτὶ πτόλιος πέτετ' αἰεί.
ώς δ' ἐν ὀνείρω οὐ δύναται φεύγοντα διώκειν·

ούτ' άρ' ό τὸν δύναται ύποφεύγειν ούθ' ό διώκειν.

200

195

183 f. θάρσει — είναι = 9, 39 f. Man fühlt übrigens diesen Versen wohl an, dass sie eine Art stehender Formel sind, und darf daher nicht fordern, dass an jeder Stelle jedes einzelne Wort mit bestimmter Beziehung gesprochen sei.

186 f. $\hat{\omega}_S \in ln\hat{\omega}v - \hat{\alpha}l \leq \alpha\sigma\alpha = \delta$, 73 f.

188. Έχτορα δ' ἀσπερχές χτέ. Die 166 abgebrochene Haupterzählung wird wieder fortgesetzt.

191 f. εξ πέο τε — άλλά τε, vgl. α, 81 f. εξ πεο γάο τε — άλλά τε. — άνιχνεύων erg. τον νεβοόν, θέει ξμπεδον (ὁ χύων).

193. οὐ λῆθε, d. h. er konnte ihm nicht entgehen, sich nirgends vor ihm verbergen, auch nicht in die Stadt entweichen.

194. πυλάων Δαρδ. hängt von ἀντίον ἀίξασθαι ab und wird durch ἐυδμήτους ὑπὸ πύργους näher bestimmt.

197. ποοπάφοιθεν παφαφθάς, noch vorber an ihm vorbeieilend, vgl. zu z, 476. Freilich liegt in der Verbindung auch der locale Begriff — Εξ τουμποροσθεν φάσας.

198. ποτὶ πτόλιος, auf der Stadtseite, näher an der Stadt.

199-201. ὡς ο' — οὐ δύναται erg. τίς. Das nie endende und doch erfolglose Nachsetzen des Einen und Fliehen des Audern, als Wirkung der gleichen Schnelligkeit Beider, wird anschaulich gemacht durch Vergleichung mit einem Traum, worin der Verfolgende eben so wenig den Verfolgten erreichen, als dieser jenem entkommen (ὑποιη εὐγειγ) kann. Der zweite Vers enthalt mit theilweiser Wiederholung die Vervollständigung des

§22 ως ό τὸν οὐ δύνατο μάρψαι ποσίν, οὐδ' δς ἀλύξαι.
πῶς δέ κεν "Εκτωρ κῆρας ὑπεξέφυγεν θανάτοιο,
εἰ μή οἱ πύματόν τε καὶ ὕστατον ἤντετ' ἐπόλλων
ἐγγύθεν, ὅς οἱ ἐπῶρσε μένος λαιψηρά τε γοῦνα;

205 λαοῖσιν δ' ἀνένευε καρήατι δῖος Αχιλλεύς, οὐδ' ἔα ἱέμεναι ἐπὶ Έκτορι πικρὰ βέλεμνα, μή τις κῦδος ἄροιτο βαλών, ὁ δὲ δεύτερος ἔλθοι. ἀλλ' ὅτε δὴ τὸ τέταρτον ἐπὶ κρουνοὺς ἀφίκοντο, καὶ τότε δὴ χρύσεια πατὴρ ἐτίταινε τάλαντα,

210 ἐν δ' ἐτίθει δύο κῆρε τανηλεγέος θανάτοιο, τὴν μὲν Αχιλλῆος, τὴν δ' Ἑκτορος ἱπποδάμοιο, ἕλκε δὲ μέσσα λαβών 'ξἔπε δ' Ἑκτορος αἴσιμον ἦμαρ, ἤχετο δ' εἰς Αίδαο, λίπεν δέ ἑ Φοῖβος Απόλλων. Πηλείωνα δ' ἕκανε θεὰ γλαυκῶπις Αθήνη,

215 άγχοῦ δ' ἱσταμένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.

ersten. — $\mu \acute{a}\varrho \psi \alpha \iota \pi \sigma \sigma \ell \nu$, brachylogisch: einen mit den Füssen so einholen, dass man ihn fassen kann = φ , 564.

202. πῶς δέ κεν — ὑπεξέφυγεν, nämlich bis dahin, auch nur so lange (nicht überhaupt). Der von Apollon den Troern geleistete Beistand (vgl. φ, 545 ff. χ, 7) wird wieder in Erinnerung gebracht, um das Aufhören desselben und die Wirkung davon (213) desto bemerkbarer zu machen.

203. πύματόν τε καὶ ὕστατον, vgl. Od. δ', 685 ὕστατα καὶ πύματα.

205 f. λαοΐσιν δ' ἀνένευε. Ein zweiter, wiewohl untergeordneter Umstand, der es begreiflich macht, dass Hektor so lange dem Tod entgehen konnte: Achilleus verbot den Seinigen auf Hektor zu schiessen, damit ihm die Ehre, ihn besiegt zu haben, nicht entgehe. — Zu ἀνένευε — οὐδ' ἔα vgl. Od. ι, 468 οὐχ εἴων, ἀνὰ δ' ὀφρὐσι νεῦον.

207. ὁ δε, d. i. αὐτὸς δε, Αχιλλεύς. 208. το τέταρτον, vgl. 165, also während des vierten Kreislaufes, der aber nicht mehr vollendet wurde, wie 251 zeigt.

209-212. καὶ τότε δη — αΙσιμον ημαρ = 9, 69-72 nor mit andern Namen. Vgl. Virgil. Aen. 12, 725 ff. Iupiter ipse duas ae quato examine lances Sustinet et fata imponit diversa duorum, Quem damnet labor et quo vergat pondere letum.

213. ἤχετο, nämlich Έχτοφος αΙσιμον ἡμαφ. Das Sinken der Wagschale ist Symbol des Hinabsinkens in den Hades. — λίπεν δέ ε Φ. Α., und in demselben Augenblick verliess ihn auch der letzte Beistand der Götter. Dieser einzige, dabei alles Schmuckes entbehrende Vers giebt uns einerseits eine erhabene Vorstellung von der Macht des Geschickes, dem selbst die Götter unterthan sind; anderseits macht er recht fühlbar, wie von den Göttern verlassen der Sterbliche unrettbar verloren ist.

214. Πηλείωνα δ' Έκανε im Zusammenhang mit 187.

,,νῦν δη νῶί γ' ἔολπα, διίφιλε φαίδιμ' Αχιλλεῦ, 22 οίσεσθαι μέγα χύδος Αγαιοίσι προτί νήας, Έχτορα δηώσαντε μάγης ἄτόν περ ἐόντα. ού οι νῦν έτι γ' έστι πεφυγμένον άμμε γενέσθαι, οὐδ' εί κεν μάλα πολλά πάθοι έκάεργος 'Απόλλων 220 προπροχυλινδόμενος πατρός Διός αἰγιόγοιο. άλλα σὸ μὲν νῦν στηθι καὶ ἄμπνυε, τόνδε δ' ἐγώ τοι οίγομένη πεπιθήσω εναντίβιον μαχέσασθαι." ως φάτ' Αθηναίη, ὁ δ' ἐπείθετο, χαῖρε δὲ θυμῷ, στη δ' άρ' επὶ μελίης χαλχογλώχινος έρεισθείς. 225 ή δ' άρα τὸν μὲν ἔλειπε, κιγήσατο δ' Έκτορα δίον Δηιφόβω ειχυῖα δέμας καὶ ἀτειρέα φωνήν. άγχοῦ δ' ἱσταμένη ἔπεα πτερόεντα προσηύδα. ,, ήθει, ή μάλα δή σε βιάζεται ώχὺς Αχιλλεύς, άστυ πέρι Πριάμοιο ποσίν ταγέεσσι διώχων. 230 άλλ' άγε δή στέωμεν καὶ άλεξώμεσθα μένοντες." την δ' αὐτε προσέειπε μέγας χορυθαίολος Έχτωρ

την δ΄ αύτε προσέειπε μέγας κορυθαίολος Έκτως ,, Δηίφοβ', η μέν μοι τὸ πάρος πολὺ φίλτατος ἦσθα γνωτῶν, οὺς Έκάβη ἦδὲ Πρίαμος τέκε παῖδας· νῦν δ' ἔτι καὶ μᾶλλον νοέω φρεσὶ τιμήσασθαι,

235

216 f. νῶί γ' ἔολπα — οἴσεσθαι = ρ, 238 f. οὐκέτι νῶι ἔλπομαι νοστησέμεν.

218. μάχης ἀτον, vgl. ζ, 203 Άρης ἀτος πολέμοιο.

219. πεφυγμένον — γενέσθαι = φυγείν, vgl. ζ, 488 μοίοαν — πεφυγμένον ξμμεναι = πεφευγέναι.

220. εὶ μάλα πολλὰ πάθοι, wenn sich noch so sehr abmühte.

221. προπροχυλινδόμενος — Διός, sich fort und fort wälzend vor Zeus; vgl. Od. ρ, 525.

222. $\check{a}\mu\pi\nu\nu\epsilon$, Aorist vom ungebräuchlichen Indicat. act. $\check{a}\mu\pi\nu\nu\nu\nu$ ($\check{a}\nu\epsilon\pi\nu\nu\nu\nu$) = $\check{a}\nu\epsilon\pi\nu\nu\nu$, wie $\pi\iota\epsilon$ mit gleichmässig geänderter Quantität Od. 1, 347 von $\check{\epsilon}\pi\iota\nu\nu$ für das sonst übliche $\pi\imath\vartheta\iota$.

223. $\pi \epsilon \pi \iota \vartheta \dot{\eta} \sigma \omega$, Transitivum zu dem Od. φ , 369 vorkommenden intransitiven $\pi \iota \vartheta \dot{\eta} \sigma \omega$.

227. Δηιφόρω — φωνήν, vgl. ν, 45 εἰσάμενος — δ. κ. ά. φ. Deiphobos war in der letzten Zeit des Krieges eine Hauptperson auf Seite der Troer; vgl. zu Od. δ, 276.

229. $\mathring{\eta} \vartheta \epsilon \widetilde{\iota}$, $\mathring{\eta} - \sigma \epsilon = \zeta$, 518, vgl. zu Od. ξ , 147. Ueber das hinterlistige Benehmen der Athene vgl. Einleit. S. 14.; doch wird dadurch noch ein passender, beider Helden würdiger Schluss des Kampfes herbeigeführt, vgl. 250 ff. 283 f. 304—311.

235. νοέω — τιμήσασθαι, erg. σέ, jetzt gedenk' ich dich noch weit mehr in Ehren zu halten.

22 δς έτλης έμεῦ είνεκ', έπεὶ ίδες ὀφθαλμοῖσιν, τείχεος έξελθείν, άλλοι δ' έντοσθε μένουσιν." τὸν δ' αὐτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις 'Αθήνη ,, ήθει, ή μέν πολλά πατής και πότνια μήτης 240 λίσσονθ' έξείης γουνούμενοι, άμφὶ δ' έταϊροι, αὖθι μένειν τοῖον γὰρ ὑποτρομέουσιν ἄπαντες. άλλ' έμος ένδοθι θυμός ετείρετο πένθει λυγρώ. νῦν δ' ἰθὸς μεμαῶτε μαχώμεθα, μηδέ τι δούρων έστω φειδωλή, ενα είδομεν ή κεν Αχιλλεύς 245 νῶι κατακτείνας έναρα βροτόεντα φέρηται νηας έπι γλαφυράς, ή κεν σῷ δουρὶ δαμήη." ως φαμένη και κερδοσύνη ήγήσατ' Αθήνη. οί δ' ότε δή σχεδον ήσαν επ' άλλήλοισιν ίόντες, τὸν πρότερος προσέειπε μέγας κορυθαίολος "Εκτωρ 250 ,,οὖ σ' ἔτι, Πηλέος νἱέ, φοβήσομαι, ώς τὸ πάρος περ τρίς περί άστυ μέγα Πριάμου δίον, οὐδέ ποτ' έτλην μείναι επερχόμενον. νῦν αὐτέ με θυμός ἀνῆκεν στήμεναι αντία σείο. Ελοιμί κεν ή κεν άλοίην. άλλ' άγε δεύρο θεούς ἐπιδώμεθα· τοὶ γὰρ ἄριστοι 255 μάρτυροι ἔσσονται καὶ ἐπίσκοποι άρμονιάων. οὐ γὰρ ἐγώ σ' ἔκπαγλον ἀεικιῶ, αί κεν ἐμοὶ Ζεύς

237. ἄλλοι δ' ἔ. μένουσιν, d. i. ἄλλων ἔντοσθε μενόντων.

240. λίσσον β' = ξλίσσοντο. Athene spricht in der Person des Deiphobos. — ἀμφὶ δέ, erg. ἐλίσσοντο. 241. τοῖον, vgl. Οδ. γ, 496 τοῖον γὰρ ὑπέχψερον ὡχέες ἔπποι.

243 f. μηδέ τι — φειδωλή, vgl. zu η, 409 οὐ γάρ τις φειδώ νε-

χύων χτέ.

247. ὧς φαμένη καὶ — ἡγήσατ Αθήνη. καὶ dient zur Hervorbebung von ἡγήσατο, das als Hauptbegriff betont werden muss: Athene ermunterte ihn nicht nur mit Worten, sondern ging ihm auch voran, führte ihn in ihrer Arglium wirklich dem Achilleus entgegen. 250 f. ὡς τὸ πάρος περ — δίον, d. i. ἐδιώχθην, διωχόμενος ἔφευγον. Zur brachylogischen Bildung des Satzes vgl. zu τ, 403 μηδ΄ ὡς Πάτροχλον λίπετ΄ αὐτόθι. φ, 430. 253. ἔλοιμι — ἀλοίην, mag ich

253. ξλοιμι — άλοιην, mag ich dich bezwingen oder von dir bezwungen werden; vgl. zu σ, 308.

254. δεῦρο θεοὖς ἐπιδώμεθα, Schol. ἐαυτοῖς (= ἡμῖν αὐτοῖς) μάστυρας ἡ ἐπόπτας ποιήπωμεν, ἐπιμαρτυρώμεθα, lass uns die Götter gegenseitig als Zeugen und Bürgen ge ben. Anders ἐπιδωσόμεθα κ, 463. — δεῦρο, indem wir die Götter durch die Anrufung im Schwur gleichsam hierher rufen.

255. άρμονίαι wird erklärt dnrch 261 συνημοσύναι: Einigung = όμο-

Loyla.

ονίην, σὴν δὲ ψυχὴν ἀφέλωμαι 22
ἄρ χέ σε συλήσω κλυτὰ τεύχε, Αχιλλεῦ,
χαιοῖσιν δώσω πάλιν. ὡς δὲ σὰ ῥέζειν."
ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὡχὺς Αχιλλεύς 260
μή μοι, ἄλαστε, συνημοσύνας ἀγόρευε.
ἔστι λέουσι καὶ ἀνδράσιν ὅρκια πιστά,
έκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν,

άλλὰ κακὰ φρονέουσι διαμπερὲς ἀλλήλοισιν,
ως οὐκ ἔστ' ἐμὲ καὶ σὲ φιλήμεναι, οὕτε τι νῶιν 265
ὅρκια ἔσσονται πρίν γ' ἢ ετερόν γε πεσόντα
αξματος ἀσαι Ἦρηα ταλαύρινον πολεμιστήν.
παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο νῦν σε μάλα χρή
αἰχμητήν τ' ἔμεναι καὶ θαρσαλέον πολεμιστήν.
οὔ τοι ἔτ' ἔσθ' ὑπάλυξις, ἄφαρ δέ σε Παλλὰς Ἡθήνη 270
ἔγχει ἐμῷ δαμάς νῦν δ' άθρόα πάντ' ἀποτίσεις
κήδε' ἐμῶν ἑτάρων, οὺς ἔκτανες ἔγχεϊ θύων."

ή δα, καὶ ἀμπεπαλών προΐει δολιχόσκιον ἔγχος. καὶ τὸ μὲν ἄντα ἰδών ήλεύατο φαίδιμος Έκτως Εζετο γὰρ προϊδών, τὸ δ' ὑπέρπτατο χάλκεον ἔγχος, ἐν γαίη δ' ἐπάγη. ἀνὰ δ' ῆρπασε Παλλὰς Αθήνη,

275

257. χαμμονίην. Bescheidener Ausdruck statt νέκην, = υπομεί-ναί σε. Das treuherzige Vertrauen, das Hektor in die Gutmüthigkeit seines Gegners setzt, muss doppelte Theiloahme für ihn erregen, da er durch Verhängniss und Götterwillen schon dem Untergange geweiht ist.

261. ἄλαστε, δεινά και άνεπίληστα (die Erlegung des Patroklos) ελογασμένε. — Ζα συνημοσύνας vgl. ν, 351 συνώμεθα.

262. ὡς οὐκ ἔστι. Vordersatz zu 265 ὡς οὐκ ἔστι κτέ. = so wenig als, eben so wenig.

263. λύχοι τε και ἄρνες. Vgl. Horat. Epod. 4, 1 Lupis et agnis quanta sortito obligit, Tecum mihi discordia est.

265. φιλήμεναι erg. αλλήλω. Dem folgenden οὖτε entsprechend sollte eigentlich vor έμε και σε φιλ. auch ein οὕτε stehen, vgl. zu Od. ι, 146 ενθ' οὕ τις τὴν νῆσον ἐσεδρακεν.

266 f. ποίν γ' ἢ — πολεμιστήν = ε, 288 f. Sinn: Eher wird der eine von uns beiden fallen, als ich mich zu einem Vertrage mit dir her-

268. παντοίης ἀρετῆς. Vgl. die Schilderung, die Hektor selbst η, 237—241 von seinen Kampsfertigkeiten macht. — In μιμνήσχεο νῦν σε — χρή zeigt sich abermals, wie der Affect die Rede asyndetisch macht.

272. ἐμῶν ἐτάρων, im weitern Sinne von allen Achäern.

275 f. έζετο — ἐπάγη. Vgl. Virg. Aen. 10, 522 Ille astu subit, at tremebunda su pervolat hasta.

22 δς έτλης έμεῦ είνεκ', έπεὶ ίδες όφθαλμοῖσιν. τείχεος έξελθείν, άλλοι δ' έντοσθε μένουσιν." τὸν δ' αὐτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις 'Αθήνη ,, ήθει, ή μεν πολλά πατής και πότνια μήτης 240 λίσσονθ' έξείης γουνούμενοι, άμφὶ δ' έταῖροι, αὖθι μένειν τοῖον γὰρ ὑποτρομέουσιν ἄπαντες. άλλ' έμος ένδοθι θυμός ετείρετο πένθεϊ λυγρώ. νῦν δ' ἰθὺς μεμαῶτε μαγώμεθα, μηδέ τι δούρων έστω φειδωλή, ίνα είδομεν ή κεν Αχιλλεύς 245 νώι κατακτείνας έναρα βροτόεντα φέρηται νηας έπι γλαφυράς, ή κεν σω δουρί δαμήη." ως φαμένη καὶ κερδοσύνη ήγήσατ' Αθήνη. οί δ' ότε δή σχεδον ήσαν επ' αλλήλοισιν ίόντες, τὸν πρότερος προσέειπε μέγας κορυθαίολος Έκτωρ 250 ,,οξ' σ' έτι, Πηλέος νίέ, φοβήσομαι, ώς τὸ πάρος περ τρίς περί ἄστυ μέγα Πριάμου δίον, οὐδέ ποτ' ἔτλην μείναι επερχόμενον. νῦν αὐτέ με θυμός ἀνῆχεν στήμεναι άντία σεῖο Ελοιμί κεν ή κεν άλοίην. άλλ' ἄγε δεῦρο θεούς ἐπιδώμεθα· τοὶ γὰρ ἄριστοι 255 μάρτυροι ἔσσονται καὶ ἐπίσκοποι άρμονιάων. ού γάρ έγω σ' έκπαγλον άεικιῶ, αί κεν έμοὶ Ζεύς

237. ἄλλοι δ' ἔ. μένουσιν, d. i. ἄλλων ἔντοσθε μενόντων.

240. Mosov&=Mosovio. Athene spricht in der Person des Dei-

ne sprient in der Person des Delphobos.— ἀμφὶ δέ, erg. ἐλίσσοντο. 241. τοῖον, vgl. Od. γ, 496 τοῖον γὰρ ὑπέχψερον ὡχέες ἔπποι.

243 f. μηδέ τι — φειδωλή, vgl. zu η, 409 οὐ γάρ τις φειδώ νε- κύων κτέ.

247. ῶς φαμένη καὶ — ἡγήσατ Αθήνη. καὶ dient zur Hervorbebung von ἡγήσατο, das als Hauptbegriff betont werden muss: Athene ermunterte ihn nicht nur mit Worten, sondern ging ihm auch voran, führte ihn in ihrer Arglium wirklich dem Achilleus entgegen. 250 f. ὡς τὸ πάρος περ — δίον, d. i. ξδιώγθην, διωχόμενος ξφευγον. Zur brachylogischen Bildung des Satzes vgl. zu τ, 403 μηδ' ώς Πάτροχλον λίπετ' αὐτόθι. φ, 430.

253. έλοιμι — άλοίην, mag ich dich bezwingen oder von dir bezwungen werden; vgl. zu σ, 308.

254. δεξοο θεούς ξπιδώμεθα, Schol. έαυτοίς (= ήμιν αὐτοῖς) μάστυρας ἡ ξπόπτας ποιήσωμεν, έπιμαρτυρώμεθα, lass uns die Götter gegenseitig als Zeugen und Bürgen geben. Anders ξπιδωσόμεθα κ, 463. — δεῦρο, indem wir die Götter durch die Anrufung im Schwurgleichsam hierher rufen.

255. άρμον (αι wird erklärt dorch 261 συνημοσύναι: Einigung = όμο-

λογία.

22

δώη καμμονίην, σὴν δὲ ψυχὴν ἀφέλωμαι· ἀλλ' ἐπεὶ ἄρ κέ σε συλήσω κλυτὰ τεύχε', Αχιλλεῦ, νεκρὸν Αχαιοῖσιν δώσω πάλιν. ὧς δὲ σὺ ῥέζειν."

τὸν δ' ἄς' ὑπόδρα ἰδων προσέφη πόδας ωκὸς Αχιλλεύς 260
, Έκτος, μή μοι, ἄλαστε, συνημοσύνας ἀγόρευε.
ως οὐχ ἔστι λέουσι καὶ ἀνδράσιν ὅρκια πιστά,
οὐδὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν,
ἀλλὰ κακὰ φρονέουσι διαμπερὲς ἀλλήλοισιν,
ως οὐχ ἔστ' ἐμὲ καὶ σὲ φιλήμεναι, οὕτε τι νῶιν 265
ὅρκια ἔσσονται πρίν γ' ἢ ἔτερόν γε πεσόντα
αξματος ἀσαι ஃρηα ταλαύρινον πολεμιστήν.
παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο· νῦν σε μάλα χρή
αἰχμητήν τ' ἔμεναι καὶ θαρσαλέον πολεμιστήν.
οὕ τοι ἔτ' ἔσθ' ὑπάλυξις, ἄφαρ δέ σε Παλλὰς ஃθήνη 270
ἔνγει ἐμῶ δαμάα· νῦν δ' ἀθρόα πάντ' ἀποτίσεις

ή όα, καὶ ἀμπεπαλών προΐει δολιχόσκιον ἔγχος. καὶ τὸ μὲν ἄντα ἰδών ήλεύατο φαίδιμος Έκτως Εζετο γὰρ προϊδών, τὸ δ' ὑπέρπτατο χάλκεον ἔγχος, ἐν γαίη δ' ἐπάγη. ἀνὰ δ' ἡρπασε Παλλὰς Ἀθήνη,

χήδε' έμων ετάρων, οθς έχτανες έγχει θύων."

275

257. χαμμονίην. Bescheidener Ausdruck statt νίχην, — ὑπομεῖναί σε. Das treuherzige Vertrauen, das Hektor in die Gutmüthigkeit seines Gegners setzt, muss doppelte Theilnahme für ihn erregen, da er durch Verhängniss und Götterwillen schon dem Untergange geweiht ist.

261. ἄλαστε, δεινὰ καὶ ἀνεπίληστα (die Erlegung des Patroklos) εἰργασμένε. — Ζυ συνημοσύνας γgl. ν, 351 συνώμεθα. 262. ως οὐκ ἐστι. Vordersatz

262. ως ούκ έστι. Vordersatz zu 265 ως ούκ έστι κτέ. = so wenig als, eben so wenig.

263. λύχοι τε καὶ ἄρνες. Vgl. Horat. Epod. 4, 1 Lupis et agnis quanta sortilo obtigit, Tecum mihi discordia est.

265. φιλήμεναι erg. αλλήλω. Dem folgenden ούτε entsprechend sollte eigentlich vor έμε και σε φιλ. auch ein οὖτε stehen, vgl. zu Od. ι, 146 ενδ' οὖ τις τὴν νῆσον ἐσεδρακεν.

20 δ f. ποίν γ' η πολεμιστήν = ε, 288 f. Sinn: Eher wird der eine von uns beiden fallen, als ich mich zu einem Vertrage mit dir herbeilasse.

268. παντοίης ἀρετῆς. Vgl. die Schilderung, die Hektor selbst η, 237—241 von seinen Kampffertigkeiten macht. — In μιμνήσχεο νῦν σε — χρή zeigt sich abermals, wie der Affect die Rede asyndetisch macht.

272. ξμῶν ξτάρων, im weitern Sinne von allen Achäern.

275 f. έζετο — ἐπάγη. Vgl. Virg. Aen. 10, 522 Ille astu subit, at tremebunda su pervolat hasta.

22 δς έτλης έμεῦ είνεκ', ἐπεὶ ἴδες ὀφθαλμοῖσιν, τείγεος έξελθείν, άλλοι δ' έντοσθε μένουσιν." τὸν δ' αὐτε προσέειπε θεὰ γλαυχῶπις 'Αθήνη .. ήθει, ή μεν πολλά πατήρ και πότνια μήτηρ 240 λίσσονθ' έξείης γουνούμενοι, άμφὶ δ' έταῖροι, αίθι μένειν τοῖον γὰρ ὑποτρομέουσιν ἄπαντες. άλλ' έμος ένδοθι θυμός ετείρετο πένθεϊ λυγρώ. νῦν δ' ἰθὺς μεμαῶτε μαχώμεθα, μηδέ τι δούρων έστω φειδωλή, ίνα είδομεν ή κεν Αχιλλεύς 245 νῶι κατακτείνας ἔναρα βροτόεντα φέρηται νηας έπι γλαφυράς, ή κεν σῷ δουρὶ δαμήη." ώς φαμένη καὶ κερδοσύνη ήγήσατ' Αθήνη. οί δ' ότε δή σχεδον ήσαν έπ' αλλήλοισιν ίόντες, τὸν πρότερος προσέειπε μέγας κορυθαίολος Έκτωρ 250 ,,ού σ' έτι, Πηλέος νίε, φοβήσομαι, ώς τὸ πάρος περ τρίς περί άστυ μέγα Πριάμου δίον, οὐδέ ποτ' έτλην μείναι έπεργόμενον, νῦν αὐτέ με θυμός ἀνῆκεν' στήμεναι άντία σείο. Ελοιμί κεν ή κεν άλοίην. άλλ' άγε δεύρο θεούς επιδώμεθα τοι γάρ άριστοι 255 μάρτυροι έσσονται καὶ ἐπίσκοποι άρμονιάων. ού γάρ έγω σ' έκπαγλον άεικιω, αί κεν έμοι Ζεύς

237. ἄλλοι δ' ἔ. μένουσιν, d. i. ἄλλων ἔντοσθε μενόντων.

240. λίσσον θ' = ξλίσσοντο. Athene spricht in der Person des Deiphobos. — ἀμφὶ δέ, erg. ξλίσσοντο. 241. τοῖον, vgl. Od. γ, 496 τοῖον

γὰο ὑπέκφερον ἀκέες ἵπποι. 243 f. μηδέ τι — φειδωλή, vgl. zu η, 409 οὐ γάο τις φειδώ νε-

χύων χτέ.

247. ὧς φαμένη καὶ — ἡγήσατ λθηνη. καὶ dient zur Hervorbekeriff betont werden muss: Athene ermunterte ihn nicht nur mit Worten, sondern ging ihm auch voran, führte ihn in ihrer Argliewirklich dem Achilleus entgegen.

250 f. ὡς τὸ πάρος περ — δίον,

d. i. ξδιώχθην, διωχόμενος ξφευγον. Zur brachylogischen Bildung des Satzes vgl. zu τ, 403 μηδ' ώς Πάτροχλον λίπετ' αὐτόθι. φ, 430.

253. ξλοιμι — άλοτην, mag ich dich bezwingen oder von dir bezwungen werden; vgl. zu σ, 308.

254. δεῦρο θεοὖς ἐπιδώμεθα, Schol. ἐαυτοῖς (= ἡμῖν αὐτοῖς) μάστυρας ἡ ἐπόπτας ποιήπωμεν, ἐπιμαρτυρώμεθα, lass uns die Götter gegenseitig als Zeugen und Bürgen geben. Anders ἐπιδωσόμεθα κ, 463. — δεῦρο, indem wir die Götter durch die Anrufung im Schwurgleichsam hierher rufen.

255. άρμονίαι wird erklärt darch 261 συνημοσύναι: Einigung = όμο-

loyla.

22

275

δώη καμμονίην, σὴν δὲ ψυχὴν ἀφέλωμαι· ἀλλ' ἐπεὶ ἄο κέ σε συλήσω κλυτὰ τεύχε', Αχιλλεῦ, νεκρὸν Αχαιοῖσιν δώσω πάλιν. ὧς δὲ σὺ ῥέζειν."

τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὧκὺς Αχιλλεύς 260 , "Εκτορ, μή μοι, ἄλαστε, συνημοσύνας ἀγόρευε. ὡς οὐκ ἔστι λέουσι καὶ ἀνδράσιν ὅρκια πιστά, οὐδὲ λύκοι τε καὶ ἀρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν, ἀλλὰ κακὰ φρονέουσι διαμπερὲς ἀλλήλοισιν, ὡς οὐκ ἔστ' ἐμὲ καὶ σὲ φιλήμεναι, οὔτε τι νῶιν 265 ὅρκια ἔσσονται πρίν γ' ἢ ἔτερόν γε πεσόντα αϊματος ἀσαι "Αρηα ταλαύρινον πολεμιστήν. παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο· νῦν σε μάλα χρή αἰχμητήν τ' ἔμεναι καὶ θαρσαλέον πολεμιστήν. οὖ τοι ἔτ' ἔσθ' ὑπάλυξις, ἄφαρ δέ σε Παλλὰς 'Αθήνη 270 ἔγχει ἐμῷ δαμάς· νῦν δ' ἀθρόα πάντ' ἀποτίσεις κήδε' ἐμῶν ἑτάρων, οῦς ἔκτανες ἔγχεϊ θύων."

ή όα, καὶ ἀμπεπαλών προΐει δολιχόσκιον ἔγχος. καὶ τὸ μὲν ἄντα ἰδών ήλεύατο φαίδιμος Έκτως ἔζετο γὰρ προϊδών, τὸ δ' ὑπέρπτατο χάλκεον ἔγχος, ἐν γαίη δ' ἐπάγη. ἀνὰ δ' ἥρπασε Παλλὰς Ἀθήνη,

257. χαμμονίην. Bescheidener Ausdruck statt νίχην, — ὑπομεῖ-ναί σε. Das treuherzige Vertrauen, das Hektor in die Gutmüthigkeit seines Gegners setzt, muss doppelte Theilnahme für ihn erregen, da er durch Verbängniss und Götterwillen schon dem Untergange geweiht ist.

261. ἄλαστε, δεινά και άνεπίληστα (die Erlegung des Patroklos) ελογασμένε. — Ζα συνημοσύνας vgl. ν, 381 συνώμεθα.

262. $\dot{\omega}_{S}$ oùz $\dot{\epsilon}_{GTI}$. Vordersatz zu 265 $\dot{\omega}_{S}$ oùz $\dot{\epsilon}_{GTI}$ $z\tau\dot{\epsilon}_{.}$ = so wenig als, eben so wenig.

263. λύχοι τε και ἄρνες. Vgl. Horat. Epod. 4, 1 Lupis et agnis quanta sortito obtigit, Tecum mihi discordia est.

265. φιλήμεναι erg. αλλήλω. Dem folgenden ούτε entsprechend sollte eigentlich vor εμέ και σε φιλ. auch ein οὕτε stehen, vgl. zu Od. ι, 146 ενθ' οὕ τις τὴν νῆσον ἐσέδρακεν.

20 c f. ποίν γ' η πολεμιστήν = ε, 288 f. Sinn: Eher wird der eine von uns beiden fallen, als ich mich zu einem Vertrage mit dir herbeilasse.

268. παντοίης ἀρετῆς. Vgl. die Schilderung, die Hektor selbst η, 237—241 von seinen Kampffertigkeiten macht. — In μιμνήσκεο νῦν σε — χοή zeigt sich abermals, wie der Affect die Rede asyndetisch macht.

272. ξμῶν ἐτάρων, im weitern Sinne von allen Achäern.

275 f. ἔζειο — ἐπάγη. Vgl. Virg. Aen. 10, 522 Ille astu subit, at tremebunda su pervolat hasta.

22 δς έτλης έμευ είνεχ', έπεὶ ίδες δφθαλμοῖσιν, τείγεος έξελθεϊν, άλλοι δ' έντοσθε μένουσιν." τὸν δ' αὐτε προσέειπε θεὰ γλαυκῶπις 'Αθήνη ,, ήθει, ή μεν πολλά πατήρ και πότνια μήτης 240 λίσσονθ' έξείης γουνούμενοι, άμφὶ δ' έταῖροι, αὖθι μένειν τοῖον γὰρ ὑποτρομέουσιν ἄπαντες. άλλ' έμος ένδοθι θυμός έτείρετο πένθεϊ λυγρώ. νῦν δ' ἰθὺς μεμαῶτε μαγώμεθα, μηδέ τι δούρων έστω φειδωλή, ίνα είδομεν ή κεν Αχιλλεύς 245 νῶι κατακτείνας έναρα βροτόεντα φέρηται νηας έπι γλαφυράς, ή κεν σω δουρί δαμήη." ως φαμένη καὶ κερδοσύνη ήγήσατ' Αθήνη. οί δ' ότε δη σχεδον ήσαν επ' αλλήλοισιν ίόντες, τὸν πρότερος προσέειπε μέγας κορυθαίολος Έκτωρ 250 ,,ού σ' έτι, Πηλέος νίέ, φοβήσομαι, ώς τὸ πάρος περ τρίς περί άστυ μέγα Πριάμου δίον, οὐδέ ποτ' ἔτλην μείναι ἐπεργόμενον. νῦν αὐτέ με θυμὸς ἀνηκεν' στήμεναι αντία σείο. Ελοιμί κεν ή κεν άλοίην. άλλ' άγε δεῦρο θεούς ἐπιδώμεθα· τοὶ γὰρ ἄριστοι 255 μάρτυροι έσσονται καὶ ἐπίσκοποι άρμονιάων. ού γαρ εγώ σ' έκπαγλον αξικιώ, αί κεν εμοί Ζεύς

237. ἄλλοι δ' ἔ. μένουσιν, d. i.
ἄλλων ἔντοσθε μενόντων.

240.λίσσον3'=έλίσσοντο. Athene spricht in der Person des Deiphobos.— ἀμφὶ δέ, erg. ἐλίσσοντο.

241. τοῖον, vgl. Od. γ, 496 τοῖον γὰρ ὑπέκφερον ὧκέες ἵπποι.

243 f. μηθέτι — φειδωλή, vgl. zu η, 409 οὐ γάρ τις φειδώ νεχύων χτέ.

247. ῶς φαμένη καὶ — ἡγήσατ ἐΑθήνη. καὶ dient zur Hervorhebung von ἡγήσατο, das als Hauptbegriff betont werden muss: Athene ermunterte ihn nicht nur mit Worten, sondern ging ihm auch voran, führte ihn in ihrer Arglist wirklich dem Achilleus entgegen. 250 f. ὡς τὸ πάρος περ — δίον, d. i. ἐδιώχθην, διωχόμενος ἔφευγον. Zur brachylogischen Bildung des Satzes vgl. zu τ, 403 μηδ' ώς Πάτροχλον λίπετ' αὐτόθι. φ, 430.

253. ξλοιμι — άλοίην, mag ich dich bezwingen oder von dir bezwungen werden; vgl. zu σ, 308.

254. δεῦρο θεοῦς ἐπιδώμεθα, Schol. ἐαυτοῖς (= ἡμῖν αὐτοῖς) μάστυρας ἢ ἐπόπτας ποιήπωμεν, ἐπιμαρτυρώμεθα, lass uns die Götter gegenseitig als Zeugen und Bürgen ge ben. Anders ἐπιδωσόμεθα κ, 463. — δεῦρο, indem wir die Götter durch die Anrufung im Schwur gleichsam hierher rufen.

255. άρμονίαι wird erklärt darch 261 συνημοσύναι: Einigung = όμο-

λογία.

22

δώη καμμονίην, σὴν δὲ ψυχὴν ἀφέλωμαι ἀλλ' ἐπεὶ ἄρ κέ σε συλήσω κλυτὰ τεύχε', Αχιλλεῦ, νεκρὸν Αγαιοίσιν δώσω πάλιν. ὡς δὲ σῦ βέζειν."

τὸν δ' ἄς' ὑπόδρα ἰδὼν προσέφη πόδας ὧκὺς Αχιλλεύς 260
, "Εκτορ, μή μοι, ἄλαστε, συνημοσύνας ἀγόρευε.
ὡς οὐκ ἔστι λέουσι καὶ ἀνδράσιν ὅρκια πιστά,
οὐδὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν,
ἀλλὰ κακὰ φρονέουσι διαμπερὲς ἀλλήλοισιν,
ὡς οὐκ ἔστ' ἐμὲ καὶ σὲ φιλήμεναι, οὔτε τι νῶιν
265
ὅρκια ἔσσονται πρίν γ' ἢ ἔτερόν γε πεσόντα
αἵματος ἀσαι "Αρηα ταλαύρινον πολεμιστήν.
παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο· νῦν σε μάλα χρή
αἰχμητήν τ' ἔμεναι καὶ θαρσαλέον πολεμιστήν.
οὔ τοι ἔτ' ἔσθ' ὑπάλυξις, ἄφαρ δέ σε Παλλὰς Αθήνη
ἔγχει ἐμῷ δαμάφ· νῦν δ' άθρόα πάντ' ἀποτίσεις
κήδε' ἐμῶν ἑτάρων, οὺς ἔκτανες ἔγχεῦ θύων."

ή όα, καὶ ἀμπεπαλών προΐει δολιχόσκιον ἔγχος. καὶ τὸ μὲν ἄντα ἰδών ήλεύατο φαίδιμος Έκτως Εζετο γὰρ προϊδών, τὸ δ' ὑπέρπτατο χάλκεον ἔγχος, ἐν γαίη δ' ἐπάγη. ἀνὰ δ' ἥρπασε Παλλὰς ᾿Αθήνη,

275

257. χαμμονίην. Bescheidener Ausdruck statt νίχην, = υπομεξναί σε. Das treuherzige Vertrauen, das Hektor in die Gutmüthigkeit seines Gegners setzt, muss doppelte Theiloahme für ihn erregen, da er durch Verhängniss und Götterwillen schon dem Untergange geweiht ist.

261. ἄλαστε, δεινὰ καὶ ἀνεπίληστα (die Erlegung des Patroklos) ελογασμένε. — Ζα συνημοσύνας vgl. ν, 381 συνώμεθα.

262. ώς οὐκ ἔστι. Vordersatz zu 265 ως οὐκ ἔστι κτέ. — so wenig als, eben so wenig.

263. λύχοι τε και ἄρνες. Vgl. Horat. Epod. 4, 1 Lupis et agnis quanta sortito obligit, Tecum mihi discordia est.

265. φιλήμεναι erg. αλλήλω. Dem folgenden οῦτε entsprechend sollte eigentlich vor εμέ και σε φιλ. auch ein οὔτε stehen, vgl. zu Od. ι, 146 ενθ' οὔ τις την νησον εσεδρακεν.

26 f. ποίν γ' η πολεμιστήν = ε, 288 f. Sinn: Eher wird der eine von uns beiden fallen, als ich mich zu einem Vertrage mit dir herbeilasse.

268. παντοίης ἀρετῆς. Vgl. die Schilderung, die Hektor selbst η, 237—241 von seinen Kampsfertigkeiten macht. — In μιμηίσεο νῦν σε — χοή zeigt sich abermals, wie der Assect die Rede asyndetisch macht.

272. ξμῶν ξτάρων, im weitern Sinne von allen Achäern.

275 f. έζετο — ἐπάγη. Vgl. Virg. Aen. 10, 522 Ille astu subit, at tremebunda su pervolat hasta. 22 ἂψ δ' Αχιλῆι δίδου, λάθε δ' Έχτοςα ποιμένα λαῶν. Έχτως δὲ προσέειπεν ἀμύμονα Πηλείωνα ,,ἤμβροτες, οὐδ' ἄρα πώ τι, θεοῖς ἐπιείχελ' Αχιλλεῦ,

280 ἐκ Διὸς ἠείδης τὸν ἐμὸν μόρον. ἤτοι ἔφης γε ἀλλά τις ἀρτιεπὴς καὶ ἐπίκλοπος ἔπλεο μύθων, ὅφρα σ' ὑποδδείσας μένεος ἀλκῆς τε λάθωμαι. οὐ μέν μοι φεύγοντι μεταφρένψ ἐν δόρυ πήξεις, ἀλλ' ἰθὺς μεμαῶτι διὰ στήθεσφιν ἔλασσον,

285 εἴ τοι ἔδωκε θεός. νῦν αὖτ' ἐμὸν ἔγχος ἄλευαι χάλκεον. ὡς δή μιν σῷ ἐν χροῖ πᾶν κομίσαιο· καί κεν ἐλαφρότερος πόλεμος Τρώεσσι γένοιτο σεῖο καταφθιμένοιο· σὸ γάρ σφισι πῆμα μέγιστον." ἦ ῥα, καὶ ἀμπεπαλών προΐει δολιχόσκιον ἔγχος,

η θα, και αμπειτακών προιεί σολιχουκίον εγχος,
290 καὶ βάλε Πηλείδαο μέσον σάκος, οὐδ' ἀφάμαρτεν
τῆλε δ' ἀπεπλάγχθη σάκεος δόρυ. χώσατο δ' Έκτωρ
ὅττι ἡά οἱ βέλος ἀκὸ ἐτώσιον ἔκφυγε χειρός,
στῆ δὲ κατηφήσας, οὐδ' ἄλλ' ἔχε μείλινον ἔγχος.

279. $\ddot{\eta}$ μβροτές = ε, 287 $\ddot{\eta}$ μβροτές οὐδ' ἔτυχές.

280. ἤτοι ἔφης γε, erg. είδέναι τὸν ἐμὸν μόρον, mit Bezug auf 270

άφαρ — δαμάα.

281. αλλά τις — ἔπλεο μύθων, vgl. Od. φ, 397 η τις θηητής καλ ἐπίκλοπος ἔπλετο τόξων. Das an sich lobende Epitheton agrisπής (vgl. ξ, 92 δστις επίσταιτο ήσι φρεσίν ἄρτια βάζειν und Hesiod. Theogon. 29 2000at Aios ἀρτιέπειαι, von den Musen) wird durch das beschränkend und genauer bestimmend beigefügte zal έπεκλοπος (vgl. auch Od. λ, 364 ηπεροπηά τ' έμεν και ἐπίκλοπον) mehr als Fehler oder doch als ein bloss angemasster, von der subjectiven Einbildung angesprochener Vorzug bezeichnet. Der Sinn ist also: Du hast dich gezeigt als einen fertigen und dabei listigen, schlauberechnenden Sprecher.

283. οὐ μέν μοι φεύγοντι πήξεις, d. h. du wirst mich durch deine grosssprecherischen Drohungen nicht wieder zur Flucht bewegen; ich werde neuerdings Stand halten, ja auf dich eindringen (1θύς μεμαώτι).

285. νῦν — ἄλευαι, spöttisch, gleichsam: zunächst, zu allervorderst aber hüte dich vor meinem

Speerwurf.

286. μιν (τὸ ἔγχος) πᾶν, ihn ganz (bis an den Schaft). — ὡς = εἴθε. — Ζυ ἐν χοοῖ κομίσωο vgl. ξ, 456 κόμισε χροῖ (ἄκοντα).

291. χώσατο, er entbrannte, wurde leidenschaftlich erregt.

293. κατηφήσας, gesenkten Blicks, als Ausdruck der Beschämung sowhl als der gänzlichen Entmuthigung durch Rathlosigkeit. — οὐδ' ἄλλ ἔχε — ἔχχος. Des zweiten Specres, den Hektor sonst gleich den andern Helden zu führen pflegte (vgl. ε, 495. ζ, 104. λ, 212. μ, 464), hatte er sich wohl während des Laufs vor Achilleus entledigt.

Δηίφοβον δ' ἐκάλει λευκάσπιδα, μακρὸν ἀύσας. 22 ήτες μιν δόρυ μακρόν, ὁ δ' οὐ τί οἱ ἐγγύθεν ἦεν. 295 Έχτως δ' έγνω ήσιν ένὶ φρεσί, φώνησέν τε ,, ω πόποι, ή μάλα δή με θεοί θάνατόνδε κάλεσσαν. Δηίφοβον γὰς ἔγωγ' ἐφάμην ήςωα παςεῖναι. άλλ' ὁ μὲν ἐν τείχει, ἐμὲ δ' ἐξαπάτησεν Αθήνη. νῦν δὲ δὴ ἐγγύθι μοι θάνατος κακὸς οὐδέ τ' ἄνευθεν, 300 οὐδ' ἀλέη· ή γάρ ὁα πάλαι τό γε φίλτερον ήεν Ζηνί τε καὶ Διὸς νίει έκηβόλω, οί με πάρος γε πρόφουνες εἰρύατο· νῦν αὖτέ με μοῖρα κιχάνει. μή μαν ασπουδί γε καὶ ακλειώς απολοίμην, άλλα μέγα δέξας τι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι." 305 ώς άρα φωνήσας εἰρύσσατο φάσγανον όξύ, τό οἱ ὑπὸ λαπάρην τέτατο μέγα τε στιβαρόν τε, οίμησεν δε άλεις ως τ' αιετός ύψιπετήεις. δς τ' είσιν πεδίονδε διά νεφέων έρεβεννων άρπάξων ἢ ἄρν' ἀμαλὴν ἢ πτῶκα λαγωόν. 310 ως Έκτωρ οίμησε τινάσσων φάσγανον όξύ.

ώρμήθη δ' 'Αχιλεύς, μένεος δ' εμπλήσατο θυμόν άγρίου, πρόσθεν δε σάκος στέρνοιο κάλυψεν

296. Eyrw foir Erl $\varphi \varrho \varepsilon \sigma \ell = \alpha$, 333.

299. ἐξαπάτησεν ᾿Αθήνη. Auf die Vermuthung, dass eine Gottheit die Hand im Spiele habe, musste ihn die furchtbar rasche Entwickelung seines Schicksals bringen; dass es gerade Athene sei, durfte er aus den Worten des Achilleus 270 f. schliessen.

300. εγγύθι — οὐδε τ' ἄνευθεν, vgl. Od. ο, 494 οὐ πολλὸν επλ χρόνον ἀλλὰ μενυνθα.

301—303. οὐδ ἀλέη (ἐστή), vgl. 270 οὕ τοι ἔτ ἔσθ ὑπάλυξις. — η γάο ὑα πάλαι πτέ. So macht das Misstrauen, das sich des Uuglücklichen bemächtigt, ihn oft ungerecht auch gegen seine wirklichen Freunde, als ob sie sein Missgeschick, das sie nicht zu verhindern

vermochten, entweder herbeigeführt oder doch gern gesehen hätten. — $\pi \acute{\alpha} \rho o_{S}$ geht in eine noch frühere Zeit zurück als $\pi \acute{\alpha} \lambda a_{I}$, wegen des beigefügten $\pi \rho \acute{\alpha} \rho o_{F} \epsilon_{S}$.

304. ἀσπουδί, Schol. χωρις μόγου και κακοπαθείας, δίχα ταλαιπωρίας.

307. τό οἱ, vgl. β, 832 οὐδὲ οὕς. π, 228 τό ῥα.

308. $olungev - \dot{v}\psi \iota \pi \epsilon \tau \dot{\eta} \epsilon \iota \varsigma = 0$ d. ω , 538.

309. εἶσιν πεδίονδε διὰ νεφέων, vgl. Od. χ, 304 ἐν πεδίφ νέφεα πτώσσουσαι ἵενται.

313.πρόσθεν στέρνοιο χάλυψεν, er hüllte vor die Brust, legte als Schutzwehr vor die Brust. Vgl. zu ε, 315 und Od. ν, 152 μέγα δέ σφιν ὄρος πόλει ὰμφιχαλύψαι.

22 καλον δαιδάλεον, κόρυθι δ' ἐπένευε φαεινή 315 τετραφάλω καλαί δε περισσείοντο έθειραι γούσεαι, ας Ήφαιστος ίει λόφον άμφὶ θαμειάς. οίος δ' άστης είσι μετ' άστράσι νυκτός άμολγώ ξοπερος, δς κάλλιστος έν οὐρανῷ ϊσταται ἀστήρ, ως αίγμης απέλαμπ' εθήκεος, ην άρ' Αγιλλεύς

320 πάλλεν δεξιτερή φρονέων κακὸν Έκτορι δίφ, είσορόων χρόα καλόν, όπη είξειε μάλιστα. τοῦ δὲ καὶ ἄλλο τόσον μὲν ἔχε χρόα χάλκεα τεύχεα, καλά, τὰ Πατρόκλοιο βίην ἐνάριξε κατακτάς. φαίνετο δ' ή κληϊδες απ' ώμων αθχέν' έχουσιν,

325 λαυκανίην, Ένα τε ψυχῆς ὤκιστος ὅλεθρος. τη δ' επὶ οἶ μεμαῶτ' έλασ' έγχεϊ δῖος 'Αχιλλεύς, αντικού δ' απαλοίο δι' αὐχένος ήλυθ' ακωκή. οὐδ' ἄρ' ἀπ' ἀσφάραγον μελίη τάμε χαλχοβάρεια, δφρα τί μιν προτιείποι αμειβόμενος επέεσσιν.

314. ἐπένευε, er nickte zu, d. h. nach vorn, gegen die Tieferstehen-den hin. Vgl. zu β, 148 ἐπί τ' ημύει ασταχύεσσιν.

315 f. περισσείοντο - θαμειάς

vgl. 7, 382 f.

317 f. οίος δ' ἀστήρ είσι. Diese freundlich milde Vergleichung obgleich sich auf Achilleus beziehend - scheint auf die Wehmuth vorzubereiten, womit der immer näher rückende Tod des Hektor den Sänger und seine Zuhörer erfüllen

319. αλχμῆς ἀπέλαμπε, es strahlte, ging ein Glanz aus von der Lanzenspitze, vgl. zu Od. 8, 45 ws

τε γαρ ήελίου αϊγλη πέλεν. 321. όπη εξξειε, όπου χωρήσειε,

erg. Έχτοφος χρώς. 322. του δέ hängt von χρόα ab. — αλλο τόσον ist adverbiale Apposition zu χρόα, und die beiden Pronomina stehen εκ παραλλήλου für τόσον allein, wie σ, 378 τόσσον μέν έχον τέλος (= ψ, 454 ος το μέν ἄλλο τό σον φοίνιξ ήν): im Uebrigen so weit, d. i. am ganzen übrigen Leibe, mit Ausnahme des 324 f. bezeichneten Theiles. zal, auch, auch wirklich, drückt die Uebereinstimmung mit der durch 321 erregten Erwartung aus, dass nämlich dem Leibe des Hektor sehr schwer beizukommen war.

323. τὰ Πατρόχλοιο χτέ. Vgl. zu e, 187. Die Rüstung, die Hektor dem Patroklos ausgezogen hatte und jetzt trug, war auch von Hephästos verfertigt und darum undurchdringlich.

324. φαίνετο, es war sichtbar, entblösst, vgl. δ, 468 πλευρά, τά οί χύψαντι - έξεφαάνθη.

325. λαυκανίην ist von dem nähern Verbum Exouciv angezogen, als beschränkende Apposition zu αὐχένα. Eigentlich hätte es mit quivero construirt im Nominativ stehen sollen.

328. ἀσφάραγον, die Luftröhre, wird hier von lauxavin (vgl. w,

642) richtig unterschieden.

329. ὄφρα τί μιν προτιείποι,

340

ἤριπε δ' ἐν κονίης ο δ' ἐπεύξατο δῖος Αχιλλεύς.
,, Έκτορ, ἀτάρ που ἔφης Πατροκλῆ' ἐξεναρίζων

σῶς ἔσσεσθ', ἐμὲ δ' οὐδὲν ὀπίζεο νόσφιν ἐόντα,
νήπιε. τοῖο δ' ἄνευθεν ἀοσσητὴρ μέγ' ἀμείνων
νηυσὶν ἔπι γλαφυρῆσιν ἐγω μετόπισθε λελείμμην,
ὅς τοι γούνατ' ἔλυσα. σὲ μὲν κύνες ἢδ' οἰωνοί
ἐλκήσουσ' ἀικῶς, τὸν δὲ κτεριοῦσιν ἀχαιοί."

τὸν δ' ὀλιγοδοανέων ποοσέφη ποουθαίολος Έπτως ,,λίσσομ' ὑπὲρ ψυχῆς καὶ γούνων σῶν τε τοκήων, μή με ἔα παρὰ νηυσὶ κύνας καταδάψαι ᾿Αχαιῶν, ἀλλὰ σὰ μὲν χαλκόν τε ἄλις χρυσόν τε δέδεξο, δῶρα τά τοι δώσουσι πατὴρ καὶ πότνια μήτης, σῶμα δὲ οἴκαδ' ἐμὸν δόμεναι πάλιν, ὄφρα πυρός με Τρῶες καὶ Τρώων ἄλοχοι λελάχωσι θανόντα."

τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδων προσέφη πόδας ωλιὸς Αχιλλεύς ,,μή με, κύον, γούνων γουνάζεο μηδὲ τοκήων. 345 αἲ γάρ πως αὐτόν με μένος καὶ θυμὸς ἀνείη ωμ' ἀποταμνόμενον κρέα ἔδμεναι, οἶά μ' ἔοργας.

damit er noch sprechen könnte (nach dem Willen des Schicksals). Vgl. 337. 355. 361.

331. Έχτορ, ἀτάρ που, vgl. zu ξ , 429 und wegen der das Gegenstück bildenden Situation π , 830 ft. Hier erfüllt sich genau die Weissagung des sterbenden Patroklos π , 852—854: womit vgl. unten 359 f.

333. τοῖο, Πατρόχλου, ist mit ἀοσσητὴρ zu verbinden. — μεγ' ἀμείνων erg. σοῦ, daher 335 öς τοι γούνατ ἔλυσα.

334. μετόπισθε, örtlich wie auch ω, 687 παϊδες τοὶ μετόπισθε λελειμμένοι.

335 f. σὲ μὲν χύνες. Dieselbe Drohung wiederholt Achilleus ψ, 182 f.; sie geht aber nicht in Erdillung, da er den Leichnam dem Priamos gegen ein Lösegeld ausliefert. — ἀιχῶς (dreisylbig) = ἀειχῶς, ἀειχελίως, kommt nur hier

Iliade II. 3. Aufl.

vor, vgl. 256 ἀειχιῶ, 404 ἀειχίσσασθαι.

338. λίσσομ' ὑπὲο ψυχῆς. Vgl. zu Od. β, 68 λίσσομαι ἡμὲν Ζη-νὸς und unten 345. Das Pronomen σῶν ist auch auf die beiden ersten Substantiva (ψυχῆς καὶ γούνων) zu beziehen.

341. δῶρα τά, vgl. zu Od. φ, 13 und ll. ζ, 118 ἄντυξ η.

342f. $\sigma\tilde{\omega}\mu\alpha - 9\alpha v\acute{o}v\tau\alpha = \eta$, 79f., wo Hektor bei der Herausforderung der Achäer zum Zweikampf diese Bedingung aufstellt.

346. αῖ γάρ πως ετέ., d. h. alle deine Bitten sind vergeblich, mein Hass gegen dich ist so gross, dass er 'nur im Verzehren deines Fleisches Befriedigung fände (vgl. zu δ, 35 ἀμὸν βεβρωθοις); von Schonung deines Leichnames kann keine Rede sein. Durch das indirect begründende οἰα μ' ἔοργας wird der Wunschsatz abgeschlossen.

22 ως οὐκ ἔσθ' δς σῆς γε κύνας κεφαλῆς ἀπαλάλκοι, ούδ' εί κεν δεκάκις τε καὶ εἰκοσινήριτ' ἄποινα

350 στήσωσ' ενθάδ' άγοντες, υπόσχωνται δε καὶ άλλα. οὐδ' εί κεν σ' αὐτὸν γρυσώ ἐρύσασθαι ἀνώγοι Δαρδανίδης Πρίαμος οὐδ' ὧς σέ γε πότνια μήτηρ ενθεμένη λεχέεσσι γρήσεται, δν τέχεν αὐτή, άλλα κύνες τε και οίωνοι κατά πάντα δάσονται."

τὸν δὲ καταθνήσκων προσέφη κορυθαίολος Έκτωρ 355 ,, δ σ' εὐ γιγνώσκων προτιόσσομαι, οὐδ' ἄρ' ἔμελλον πείσειν ή γαρ σοί γε σιδήρεος εν φρεσί θυμός. φράζεο νῦν μή τοί τι θεῶν μήνιμα γένωμαι, ήματι τῷ ὅτε κέν σε Πάρις καὶ Φοῖβος Ἀπόλλων 360 έσθλον εόντ' ολέσωσιν ενί Σκαιῆσι πύλησιν."

348. ως οὐκ ἔσθ' ος - ἀπαλάλzot, darum ist keiner, der u. s. w.,

vgl. zu φ, 103.

349. δεκάκις τε και είκοσινήριτ' αποινα, d. i. zehn- und zwanzigfaches Lösegeld, für δεκάκις τε και είκοσάκις ἄποινα (vgl. 1, 397) oder δεχαπλάσιά τε καὶ εἰκοσαπλάσια. Die senderbare Zusammensetzung εἰκοσινήριτος geht ohne Zweifel aus von νήριτος (ξρίζω), unendlich (bei Hesiodos opp. et d. 511 und Apollopius Rhodius, nach Analogie des Nom. pr. Επήριτος, worüber vgl. zu Od. ω, 306), das Homer wenigstens im Eigennamen Nήριτον auch kennt, also eigentlich zwanzigfachunendlich, zwanzigfach und dadurch unermesslich; vgl. das in einem Orakel vorkommende τρισαναρίθμητος. Eine ähnliche Verbindung ungleicher Formationen von Zahlwörtern hat Theocrit. Id. 15, 129. ὀκτωκαιδεκέτης η ἐννεακαί δεχ' ὁ γαμβρός. Andere ziehen vor, mit C. Nauck, Döderlein, Lobeck getrennt zu schreiben εἴχοσι νήριτ α., so dass δεκάzis seine multiplicative Kraft auch dem εἴχοσι mittheilt, decies viciesque infinita lytra.

350 f. στήσωσι, darwägen, und

so nachher ἐρύσασθαι, aufwägen. compensare, wie das beigefügte o' αὐτόν, d. h. das Gewicht deines Leibes, zeigt.

352. οὐδ' ὧς σέ γε. Für die Verbindung der Sätze von 349 an vgl. 1, 379-386.

354. χατά πάντα δάσονται, d. i. πάντα καταδάψουσι, vgl. 339.

356. η σ' εὐ γιγν. προτιόσσομαι, ich sehe dich wohl erkennend, d. h. ich erkenne dich und deine Art auch bei diesem Aublick, auch in deinem jetzigen Benehmen; du bleibst dir immer gleich; vgl. Od. 5, 214 εξσορόωντα γιγνώσχειν. οὐδ' ἄρ' ἔμ. πείσειν', und nicht sollte ich dich bereden, d. h. ich hätte es voraussehen können, es war zu erwarten.

358. μή τοι — γένωμαι, vgl. zu Od. λ, 73. Der Zorn der Göt-ter wäre hier die Folge der Härte, dass Achilleus Hektor's Leiche nicht will auslösen lassen, und würde sich ohne Zweifel in einer entsprechenden Schickung über ihn selbst äussern.

359 f. ηματι τῷ, vgl. σ, 96. Dies geht aber über den Bereich der Ilias hinaus.

ως ἄρα μιν ελπόντα τέλος θανάτοιο κάλυψεν, 22 ψυχή δ' ἐκ ρεθέων πταμένη "Διδόσδε βεβήκει, δν πότμον γοόωσα, λιποῦσ' ἀνδροτῆτα καὶ ἤβην. τὸν καὶ τεθνηῶτα προσηύδα δῖος 'Δχιλλεύς ,,τέθναθι' κῆρα δ' ἐγὼ τότε δέξομαι, ὁππότε κεν δή Ζεὺς ἐθέλη τελέσαι ἢδ' ἀθάνατοι θεοὶ ἄλλοι."

Έκτως ἢ ὅτε νῆας ἐνέποησεν πυρὶ κηλέφ."

ως ἄρα τις είπεσκε καὶ οὐτήσασκε παραστάς.
τὸν δ' ἐπεὶ ἐξενάριξε ποδάρκης δίος Αχιλλεύς,
στὰς ἐν Αχαιοῖσιν ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευεν.
,,, ἀ φίλοι Αργείων ἡγήτορες ἡδὲ μέδοντες,
ἐπεὶ δὴ τόνδ' ἄνδρα θεοὶ δαμάσασθαι ἔδωκαν,
δς κακὰ πόλλ' ἔρρεξεν, ὅσ' οὐ σύμπαντες οἱ ἄλλοι,
εἰ δ' ἄγετ' ἀμφὶ πόλιν σὺν τεύχεσι πειρηθωμεν,

380

375

361-364. ως ἄρα - προσηύδα = π, 855-858.

365. εῆρα — δέξομαι. Achilleus ist nun seines höchsten Wunsches gewährt; daher kann er seinem Verhängniss mit mehr Ergebung entgegen sehen als Hektor π, 859—561.

370. ος και θηήσαντο. Ueber και vgl. zu α, 249 und oben zu 322: wie sie eine grosse Erwartung hatten, so wurde diese auch befriedigt.

375. καὶ οὐτήσασκε παραστάς, Wiederholung von 371 οὐδ' ἄρα — παρέστη. Uebrigens zeigen die begleitenden Worte der Achäer (373f.), dass das Verwunden des Todten mehr eine Wirkung kindischer Freude und der Neugierde, ob sie ihm auch eine Wunde beibringen können, als der Rohheit und Erbitterung war.

379. $\xi \pi \xi i \delta \dot{\eta} = \psi$, 2 und mehrmals in der Odyssee, vgl. zu μ ,

381. εἰ δ' ἄγετε im Nachsatz, vgl. zu Od. δ, 832. Achilleus denkt einen Augenblick daran, den Moment unmittelbar nach Hektor's Fall zu einem Angriff oder Sturm auf die Stadt selbst zu benutzen, lässtich aber durch den Gedanken, dass es dringendere Pflicht sei, den erschlagenen Patroklos zu beklagen, wieder davon abbringen (355—390).

22 ὄφρα κέ τι γνωμεν Τρώων νόον, ὅν τιν' ἔχουσιν, ἢ καταλείψουσιν πόλιν ἄκρην τοῦδε πεσόντος, ἢε μένειν μεμάασι καὶ 'Εκτορος οὐκέτ' ἐόντος.

ης μενειν μεμασοί και Εκτορος συκεί εσνος.

355 άλλὰ τίη μοι ταῦτα φίλος διελέξατο θυμός;

κεῖται πὰρ νήεσσι νέκυς ἄκλαυτος ἄθαπτος
Πάτροκλος· τοῦ δ' οὖκ ἐπιλήσομαι, ὄφρ' ἄν ἐγωγε
ζωοῖσιν μετέω καί μοι φίλα γούνατ' ὀρώρη.

εὶ δὲ θανόντων περ καταλήθοντ' εἰν ᾿Αίδαο,

390 αὐτὰρ ἐγὼ καὶ κεῖθι φίλου μεμνήσομ' ἑταίρου.

390 αὐτὰρ ἐγὼ καὶ κεῖθι φίλου μεμνήσομ' ἐταίρου.
νῦν δ' ἄγ' ἀείδοντες παιήονα, κοῦροι Αχαιῶν, νηυσὶν ἔπι γλαφυρῆσι νεώμεθα, τόνδε δ' ἄγωμεν. ἤράμεθα μέγα κῦδος· ἐπέφνομεν 'Εκτορα δῖον, ῷ Τρῶες κατὰ ἄστυ θεῷ ὡς εὐχετόωντο."
395 ἦ ρα, καὶ 'Εκτορα δῖον ἀεικέα μήδετο ἔργα.

ή όα, καὶ "Εκτορα δῖον ἀεικέα μήδετο ἔργα. ἀμφοτέρων μετόπισθε ποδῶν τέτρηνε τένοντε ἐς σφυρὸν ἐκ πτέρνης, βοέους δ' ἐξῆπτεν ἱμάντας, ἐκ δἰφροιο δ' ἔδησε, κάρη δ' Ελκεσθαι ἔασεν.

385. ἀλλὰ τ/η — Φυμός; Vgl. Einleit. S. 8. Sonst steht dieser Vers überall im eigentlichen Selbstgespräche (ἐἶπε πρὸς δυ μεγαλήτορα Φυμόν); hier braucht ihn der Dichter schon als Formel zur Zurücknahme eines ohne hinreichende Ueberlegung Andern gemachten Vorschlages.

386. κεῖται πὰο νήεσσι. Hindeutung auf die spätern Klagen um Patroklos und seine Bestattung ψ,

9 und 45 f. 164 ff.

389. εὶ δὲ θανόντων ατέ., wenn nan auch die Verstorbenen im Hades (die jetzt. im Hades sind) sonst gewöhnlich vergisst, so werde ich auch dort (καὶ κείθι erg. ἐόντος) meines trauten Freundes eingedenk bleiben. Der letztere Ausdruck ist etwas ungewöhnlich und hart, da das Adverbium κείθι eigentlich zum Verbum μεμιτήσομαι gebören sollte, aber der Zusammenhang und der Gegensatz mit θανόντων setzt den

Sinn ausser Zweifel; vgl. Od. γ, 231 καὶ τηλό θεν ἄνδρα σαώσαι.

391. παιήονα, vgl. zu α, 473. Die Verse 393f. geben den Inhalt und vielleicht die Anfangsworte des abzusingenden Siegesliedes an. — Zu 392 νηυσίν ξπι νεωμεθα vgl. das λ, 274 bei νηυσίν — ξλαυνέμεν Bemerkte

395. ἀειχέα μήθετο ἔργα, vgl. σ, 176f. ψ, 24.

397. ξς σφυφὸν ξα πτξονης, wahrscheinlich von oben an der Ferse bis in die Gegend der Knöchel hinter der s. g. Achillessehne. — βοέους — ξμάντας scheinen die Helden in der Schlacht auch nach φ, 31 mit sich geführt zu haben. Virg. Aen. 2, 273 perque pedes traiectus lora tumentes.

398. κάρη δ' ἔλκεσθαι, bei der Niedrigkeit der Räder wahrscheinlich auch einen grossen Theil des Oberleibes.

22

400

ές δίφρον δ' ἀναβάς, ἀνά τε κλυτὰ τεύχε' ἀείρας, μάστιξέν δ' ελάαν, τω δ' οὐκ ἄκοντε πετέσθην. τοῦ δ' ἦν ελκομένοιο κονίσαλος, ἀμφὶ δε χαῖται κυάνεαι πίτναντο, κάρη δ' ἄπαν εν κονίησιν κεῖτο πάρος χαρίεν τότε δε Ζεὺς δυσμενέεσσιν δῶκεν ἀεικίσσασθαι εῆ εν πατρίδι γαίη.

ως του μέν κεκόνιτο κάρη άπαν ή δέ νυ μήτηρ 405 τίλλε χόμην, από δε λιπαρήν έρριψε καλύπτρην τηλόσε, χώχυσεν δὲ μάλα μέγα παῖδ' ἐσιδοῦσα. ζωμωξεν δ' έλεεινα πατήρ φίλος, αμφί δε λαοί κωκυτῷ τ' είχοντο καὶ οἰμωγῆ κατὰ ἄστυ. τῷ δὲ μάλιστ' ἄρ' ἔην ἐναλίγκιον, ὡς εἰ ἄπασα 410 'Ίλιος δφουόεσσα πυρί σμύχοιτο κατ' άκρης. λαοί μέν δα γέροντα μόγις έχον ασγαλόωντα, εξελθείν μεμαώτα πυλάων Δαρδανιάων. στάντας δ' ελλιτάνευε κυλινδόμενος κατά κόπρον, έξονομακλήδην δνομάζων ἄνδρα εκαστον. 415 ,σχέσθε, φίλοι, καί μ' οἶον ἐάσατε, κηδόμενοί περ, έξελθόντα πόληος ικέσθ' ἐπὶ νῆας Αγαιῶν. λίσσωμ' ἀνέρα τοῦτον ἀτάσθαλον ὀβριμοεργόν, ήν πως ήλικίην αιδέσσεται ήδ' ελεήση γήρας. καὶ δέ νυ τώδε πατήρ τοιόσδε τέτυκται, 420

402. πίτναντο, Schol. εξεπετάννυντο.

403. δυσμενέεσσιν — έἢ ἐν πατρίδι γαίη. Durch beide Bestimmungen wird das Tragische des Schicksals erhöht.

406. τέλλε — ἔρριψε. Das Zweite musste zuerst geschehen, daher τέλλε im Imperfectum, weil dies jedenfalls auch nach dem ῥίψαι fortdauerte.

409. χωχυτῷ τε καὶ οἰμωγῆ, das erstere in Beziehung auf die anwesenden Weiber, das letztere von den Männern, vgl. 407 f.

410 f. τῷ δὲ — ἄκρης, vgl. die Nachabnung Virgil's Aen. 4, 669 —671 Non aliter, quam si immissis ruat hostibus omnis Carthago aut antiqua Tyros, flammaeque furentes Culmina perque hominum volvantur perque deorum. — Zu διρουδεσσα vgl. v, 151 ξπ' διρούσι Καλλιχολώνης.

414. χόπρον, Schol. χόνιν ἢ συςφετόν, σποδόν, vgl. ω, 164.

416. σχέσθε — ἐάσατε ist auch in die Rede des Telemach Od. β, 70 übergegangen.

418. λίσσωμαι. Der Conjunctiv nach dem Imperativ als Selbstaufforderung, wie 450 ἴδωμαι. ψ, 71 περήσω. — In diesen Versen liegt gewissermassen der Keim des vierundzwanzigsten Buches, vgl. ω, 486.

420. τοιόσδε = τηλιχόσδε, vgl. ω, 487 τηλίχου ωσπερ εγών. 22 Πηλεύς, ός μιν ἔτικτε καὶ ἔτρεφε πῆμα γενέσθαι Τρωσί. μάλιστα δ' έμοὶ περὶ πάντων ἄλγε' ἔθηκεντόσσους γάρ μοι παϊδας ἀπέκτανε τηλεθάοντας. τῶν πάντων οὐ τόσσον ὀδύρομαι ἀχνύμενός περ

425 ώς ένός, οὖ μ' ἄχος όξὺ κατοίσεται Ἰιδος εἴσω, Εκτορος. ως ὄφελεν θανέειν ἐν κερσὶν ἐμῆσιν· τῷ κε κορεσσάμεθα κλαίοντέ τε μυρομένω τε, μήτης θ', ἥ μιν ἔτικτε δυσάμμορος, ἠδ' ἐγὼ αὐτός."

ώς έφατο κλαίων, επί δε στενάχοντο πολίται.

430 Τρωήσιν δ' Έχάβη άδινοῦ ἐξῆρχε γόοιο. ,,τέχνον, ἐγωὰ δειλή· τί νυ βείομαι, αἰνὰ παθοῦσα, σεῦ ἀποτεθνηῶτος; ὅ μοι νύχτας τε καὶ ἦμαρ εὐχωλὴ κατὰ ἄστυ πελέσκεο, πὰσί τὰ ὄνειαρ Τρωσί τε καὶ Τρωῆσι κατὰ πτόλιν, οῦ σε θεὸν ὡς

1οωσι τε και 1οωησι κατά πτολίν, οι σε σεον ως 435 δειδέχατ'· ή γάρ κέ σφι μάλα μέγα κῦδος ἔησθα ζωὸς ἐών· νῦν αὖ θάνατος καὶ μοῦρα κιχάνει."

ως έφατο αλαίουσ' άλοχος δ' οὖ πώ τι πέπυστο Έκτορος οὐ γάρ οἷ τις ἐτήτυμος ἄγγελος ἐλθών ἤγγειλ' ὅττι ῥά οἱ πόσις ἔκτοθι μίμνε πυλάων,

440 άλλ' ή γ' ίστὸν ὕφαινε μυχῷ δόμου ὑψηλοῖο δίπλαχα πορφυρέην, ἐν δὲ θρόνα ποιχίλ' ἔπασσεν. χέχλετο δ' ἀμφιπόλοισιν ἐυπλοχάμοις κατὰ δῶμα

422. μάλιστα — ἔθηχεν, Gegensatz zu πῆμα Τοωσί.

424 f. τῶν πάντων — ὡς ἐνός = Od. δ, 104 f. — Zu οὖ μ' ἄχος — εἴσω vgl. die Klage Jakob's um Joseph Genes. 37, 35 καταβήσομαι πρὸς τὸν υἰον μου πενθῶν εἰς ἄδου.

427. τφ, wie Od. γ, 258: dann, in dem durch den vorhergehenden Satz bezeichneten Falle.

430. ἀδινοῦ — γόοιο = σ, 316. 431. τί νυ βείομαι, vgl. zu ο, 194 βέομαι. — Zur Abtheilung der Glieder vgl. 477.

433. εὐχωλή, vgl. zu β, 160. 434f. θεὸν ῶς δειδέχατο = Od. η, 71 f. οι μίν δα θεόν ως — δειδέχαται μύθοισιν.

437. ἄλοχος. Was hier über die Andromache in den Zusammenhang Gehörendes erzählt werden soll, folgt 447 ff.; das noch Vorangehende dient nur dazu, ihre Situation näher zu bezeichnen, und gehört eigentlich vor den Zeitpunct der jetzigen Handlung. — Zu 439 ἔχιοθι μίμνε πυλάων vgl. oben 57. und 38 f.; sie glaubte, er werde mit dem übrigen Heere sich zurückgezogen haben, vgl. 442 ff.

440 f. Ιστον υφαινε — ξπασσεν, vgl. γ, 125 f. — θρόνα ein απαξ λεγόμενον, nach dem Schol. ανθη

ποικίλα.

άμφὶ πυρὶ στῆσαι τρίποδα μέγαν, ὄφρα πέλοιτο 22 Έκτορι θερμά λοετρά μάχης έκνοστήσαντι, νηπίη, οὐδ' ἐνόησεν ὅ μιν μάλα τῆλε λοετρῶν 445 χερσίν Αχιλλήος δάμασε γλαυκῶπις Αθήνη. κωκυτοῦ δ' ήχουσε καὶ οἰμωγῆς ἀπὸ πύργου. τῆς δ' ἐλελίχθη γυῖα, χαμαὶ δέ οἱ ἔκπεσε κερκίς. ή δ' αὐτις δμωῆσιν ἐυπλοκάμοισι μετηύδα "δεύτε, δύω μοι Επεσθον. Ιδωμ' βτιν' έργα τέτυκται. 450 αίδοίης έχυρης όπος έχλυον, έν δ' έμοι αὐτη στήθεσι πάλλεται ήτος ἀνὰ στόμα, νέρθε δὲ γοῦνα πήγνυται έγγυς δή τι κακὸν Πριάμοιο τέκεσσιν. αὶ γὰρ ἀπ' οἴατος είη ἐμεῦ ἔπος ἀλλὰ μάλ' αἰνῶς δείδω μη δή μοι θρασύν Έκτορα δίος Αχιλλεύς, 455 μούνον αποτμήξας πόλιος, πεδίονδε δίηται, καὶ δή μιν καταπαύση άγηνορίης άλεγεινης, ή μιν έχεσα, επεί οὐ ποτ' ενί πληθυί μένεν ανδρών, άλλα πολύ προθέεσκε, το δν μένος ούδενὶ είκων."

ως φαμένη μεγάροιο διέσσυτο μαινάδι ίση, παλλομένη κραδίην άμα δ' άμφιπολοι κίον αὐτῆ. αὐτὰρ ἐπεὶ πύργον τε καὶ ἀνδρῶν ίξεν διιιλον, έστη παπτήνασ' έπὶ τείχεϊ, τὸν δ' ενόησεν

445. μάλα τηλε λοετρών. Eine sprichwortliche Redeweise, wie: longe iis fraternum nomen populi Romani afuturum bei Caes. de bello Gall. 1, 36.

447. ἀπό πύργου gehört zunächst zu οἰμωγῆς und κωκυτοῦ, als Bezeichnung des Ausgangs-

punctes. 448. περκίς, vgl. Od. ε, 62 χρυσείη περκίδ' υμαινέν.

450. δύω, vgl. γ, 143 ἀμφίπο-λοι δύ' εποντο.

452. ἀνὰ στόμα, bis zum Munde hinauf, hyperbolisch, wie wir etwa sagen: das Herz will mir zum Leibe hinaus, vgl. z, 94 f. zoadín δέ μοι έξω στηθέων έχθρώ-OXEI.

454. αι γαρ — ἔπος, vgl. σ, 272.

458 f. ἐπεὶ οὖ ποτ' — — εἴκων wird auch auf Neoptolemos angewandt Od. A, 514 f. ov nor' ert πληθυί μένεν ανδρών οὐδ' εν όμιλω, αλλα κτέ.

460. μαινάδι ἴση, vgl. Virg. Aen. 4, 300-303 von der Dido: totamque incensa per urbem Bacchatur', qualis commotis excita sacris Thyias cet., dagegen oben 5, 389 μαινομένη ειχυία von derselben Andromache. Die Bezeichnung uaivas kommt bei Homer unerwartet.

463. τον δ' ενόησεν. Wie vielsagend, dass der Name Hektor's nicht ausgesetzt wird!

460

22 έλχόμενον πρόσθεν πόλιος ταχέες δέ μιν ίπποι

465 ἕλχον ἀχηδέστως κοίλας ἐπὶ νῆας ᾿Αχαιῶν.
τὴν δὲ κατ᾽ ὀφθαλμῶν ἐρεβεννὴ νὺξ ἐκάλυψεν,
ἤριπε δ᾽ ἐξοπίσω, ἀπὸ δὲ ψυχὴν ἐκάπυσσεν.
τῆλε δ᾽ ἀπὸ κρατὸς βάλε δέσματα σιγαλόεντα,
ἄμπυκα κεκρύφαλόν τε ἰδὲ πλεκτὴν ἀναδέσμην

470 πρήδεμνόν θ', δ φά οἱ δῶπε χρυσέη Αφροδίτη, ἤματι τῷ ὅτε μιν πορυθαίολος ἦγάγεθ' Έπτωρ ἐκ δόμου Ἡετίωνος, ἐπεὶ πόρε μυρία ἔδνα. ἀμφὶ δέ μιν γαλόψ τε παὶ εἰνατέρες ἄλις ἔσταν, αϊ ἑ μετὰ σφίσιν εἶχον ἀτυζομένην ἀπολέσθαι.

475 ή δ' ἐπεὶ οὖν ἄμπνυτο καὶ ἐς φρένα θυμὸς ἀγέρθη, ἀμβλήδην γοόωσα μετὰ Τρωῆσιν ἔειπεν ,, Έκτος, ἐγὼ δύστηνος. ἰῆ ἄρα γιγνόμεθ' αἴση ἀμφότεροι, σὸ μὲν ἐν Τροίη Πριάμου κατὰ δῶμα, αὐτὰρ ἐγὼ Θήβησιν ὑπὸ Πλάκψ ὑληέσση

480 εν δόμφ Ἡετίωνος, ὅ μ᾽ ἔτρεφε τυτθὸν ἐοῦσαν, δύσμορος αἰνόμορον ὡς μὴ ὤφελλε τεκέσθαι. νῦν δὲ σὸ μὲν ঝίδαο δόμους ὑπὸ κεύθεσι γαίης

465. ἀχηδέστως nach dem Gefühl der Andromache, nach welchem Hektor's Leiche selbst yon vernunft-losen Thieren schonend hätte behandelt werden sollen.

467. ἀπὸ — ἐχάπυσσεν, vgl. ε, 698 χαχώς κεχαιρηότα θυμόν und unten 475 ἡ δ' ἐπεὶ οὐν ἄμπνυτο. Auch hier ist nur von einer λειπουνχία die Rede.

468. δέσματα, der allgemeine Ausdruck von Allem, was das Haar zusammenhält und das Haupt schmückt; die beiden folgenden Verse enthalten die speciellen Benennungen. Uebrigens geht das ἀπὸ κρατὸς βαλεῖν dem ἀποκαπύσαι voran, vgl. zu 406.

473. γαλόφ τε καὶ εἰνατέρες, vgl. ζ, 378.

474. αξ έ μετὰ σφίσιν είχον,

welche sie in ihrer Mitte hielten und wohl auch mit Händen und Armen unterstützten, aufzurichten und wieder zu beleben suchten. — ἀτυζομένην ἀπολέσθαι, die bis zum Tode Betäubte, Erschütterte. Vergl. unsere Zusammensetzungen sterbenskrank, sterbensübel.

476. ἀμβλήδην γοόωσα, in Wehklagen ausbrechend, auffahrend, gleichsam aufwallend, wie das siedende Wasser. φ, 364 ζεῖ — πάντοθεν ἀμβολάδην.

477. Έχτος, ξγώ δύστηνος, vgl. 431. — Ζυ τη αΐση vgl. ο, 209 ισόμορον και όμη πεπρωμένον αΐση. Όd. τ, 259.

479. Θήβησιν ὑπὸ Πλάκφ, vgl. zu a, 366.

481. αλνόμοσον, eine Steigerung von δύσμορος. έρχεαι, αὐτὰρ ἐμὲ στυγερῷ ἐνὶ πένθεϊ λείπεις 22 χήρην εν μεγάροισι. πάις δ' έτι νήπιος αύτως, ον τέχομεν σύ τ' έγω τε δυσάμμοροι ούτε σύ τούτω 485 έσσεαι, Έκτορ, όνειαρ, έπεὶ θάνες, οὔτε σοὶ οὖτος. ήν περ γαρ πόλεμόν γε φύγη πολύδακουν 'Αχαιών, αλεί τοι τούτω γε πόνος καλ κήδε οπίσσω έσσοντ' άλλοι γάρ οἱ ἀπουρίσσουσιν ἀρούρας. ήμαρ δ' δρφανικόν παναφήλικα παϊδα τίθησιν. 490 πάντα δ' ύπεμνήμυκε, δεδάκρυνται δε παρειαί. δευόμενος δέ τ' άνεισι πάις ές πατρός έταίρους, άλλον μεν χλαίνης ερύων, άλλον δε χιτώνος. των δ' έλεησάντων κοτύλην τις τυτθόν επέσχεν, γείλεα μέν τ' εδίην', ύπερώην δ' ούκ εδίηνεκ. 495 τὸν δὲ καὶ ἀμφιθαλής ἐκ δαιτύος ἐστυφέλιξεν, γερσίν πεπληγώς και ονειδείοισιν ενίσσων. , έρρ' ούτως οὐ σός γε πατήρ μεταδαίνυται ήμῖν. δαχουόεις δέ τ' άνεισι πάις ές μητέρα χήρην, Αστυάναξ, δς πρίν μεν έου επί γούνασι πατρός 500 μυελόν οἶον έδεσχε καὶ οἰῶν πίονα δημόν. αὐτὰρ δθ' ὑπνος Ελοι, παύσαιτό τε νηπιαγεύων,

483-485. λείπεις χήσην — δυσάμμοροι = ω, 725 — 727 κὰδ δέ με χήρην λείπεις κτέ. Das zu τήπιος gehörende αὕτως zeigt, dass jener Ausdruck im eigentlichsten Sinne, schlechthin zu verstehen sei.

489. ἀπουρίσσουσιν, Schol. τῶν ὅρων ἀφαιρήσονται. — (Andere ἀπουρήσουσιν von ἀπαυράω). Mit ἀρούρας bildet dies Verbum einen ohne Zweifel absichtlichen Gleichklang. Solchen Uebervortheilungen aber ist der schutzlose Minderjährige mehr noch als directer Beraubung ausgesetzt; der reife Mann kann sich dagegen vorsehen; wie μ, 421 f. ἀμφ' οὐροισι δύ' ἀνέρε δηριάασθον — ἐπιξύν φ ἐν ἀρούρη.

490. παναφήλικα. Der Dichter dieser Abtheilung liebt solche ver-

stärkende Zusammensetzungen; vgl. ausser dem schon mehrmals vorgekommenen δυσάμμορος, πατάποτμος ω, 255 = 493 und παναώριος ebend. 540.

` 491. ύπεμνήμυκε, Schol. κατανένευκε (ήμύω) oder ύποκατανένευκε.

492. ξς πατρὸς ξταίρους, d. h. in ihre Wohnungen oder doch zu ihren Gelagen (496).

494. των δέ von τις abhängig.
— Ζυ κοτύλην vgl. Od. 0, 312 κοτύλην και πύρνον.

496 f. ἀμφιθαλής, Schol. ὁ ἀμφοτερωθεν θάλλων, puer patrimus et matrimus. — καὶ gehört και Verbom ἐκ δαιτ. ἐστυφέλιξεν. — Ueber πεπληγώς vgl. και β, 264 mit ρ, 521 κόψας.

501. olov, d. h. nichts Geringeres.

22 εύδεσα' εν λέπτροισιν, εν άγπαλίδεσσι τιθήνης, εὐνῆ ἔνι μαλακῆ, θαλέων εμπλησάμενος κῆς.

505 νῦν δ' ἀν πολλὰ πάθησι, φίλου ἀπὸ πατρὸς ἁμαρτών, Αστυάναξ, ὃν Τρῶες ἐπίκλησιν καλέουσιν οἰος γάρ σφιν ἔρυσο πύλας καὶ τείχεα μακρά. νῦν δὲ σὲ μὲν παρὰ νηυσὶ κορωνίσι, νόσφι τοκήων, αἰόλαι ἐὐλαὶ ἔδονται, ἐπεί κε κύνες κορέσωνται,

510 γυμνόν ἀτάρ τοι εξιιατ' ενὶ μεγάρσισι κέονται λεπτά τε καὶ χαρίεντα, τετυγιιένα χερσὶ γυναικῶν. ἀλλ' ἤτοι τάδε πάντα καταφλέξω πυρὶ κηλέω, οὐδὲν σοί γ' ὅφελος, ἐπεὶ οὐκ ἐγκείσεαι αὐτοῖς, ἀλλὰ πρὸς Τρώων καὶ Τρωιάδων κλέος εἰναι."
515 ὡς ἔφατο κλαίουσ', ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναϊκες.

Ψ.

23 ῶς οἱ μὲν στενάχοντο κατὰ πτόλιν αὐτὰς Αχαιοί ἐπεὶ δὴ νῆάς τε καὶ Ἑλλήσποντον ἵκοντο, οἱ μὲν ἄς ἐσκίδναντο ἑὴν ἐπὶ νῆα ἕκαστος, Μυρμιδόνας δ' οὐκ εἴα ἀποσκίδνασθαι Αχιλλεύς, 5 ἀλλ' ὅ γε οἶς ἑτάροισι φιλοπτολέμοισι μετηύδα ,, Μυρμιδόνες ταχύπωλοι, ἐμοὶ ἐρίηρες ἑταῖροι, μὴ δή πω ὑπ' ὄχεσφι λυώμεθα μώνυχας ἵππους, ἀλλ' αὐτοῖς ἵπποισι καὶ ἅρμασιν ἀσσον ἰόντες

505. νῦν δέ, Gegensatz von πρὶν μὲν 500. Zu 506 f. vgl. ζ, 403.

513 f. $o \dot{v} \delta \dot{v} - \dot{\sigma} \varphi \dot{\epsilon} \lambda o \varsigma$. Einräumende Apposition zum vorigen Verse: was freilich für dich kein Gewinn ist; $\dot{a}\lambda \lambda \dot{a} - \dot{\epsilon} i \nu a \iota$, beschränkter Zweck des Verbrennens = $\dot{\epsilon} i \varsigma$ $\dot{c} \lambda \dot{\epsilon} \delta o \varsigma$ $\dot{\epsilon} i \nu a \iota$ erg. $\sigma o \iota$, dass es dir doch zum Ruhm gereiche.

Ueber das Verhältniss der zwei letzten Bücher zum übrigen Gedichte s. die Einleitung S. 16; eine Leichenfeier des Patroklos liess sich schon nach z, 386—390 erwarten. Dass beide Gesänge zuerst abgesondert für sich bestanden, lässt sich schliessen aus der grossen Ausführlichkeit in der Darstellung und manchen Einzelheiten, worauf wir gebörigen Ortes hinweisen werden. Ueber die Verbindung mit dem Schluss des vorigen Buches vgl. zu ϱ , 423 f.

1. ἀποσχίδνασθαι, sich von ihm weg zerstreuen, ihn verlassen, um sich zu zerstreuen.

7. ὑπ' ἄχεσφιν, d. i. ὑπ' ὀχέων, wie ૭, 504 λύσαθ' ὑπὲξ ὀχέων und öfter λύειν ἔξ ὀχέων, ὑπὸ ζυγοῦ.

Πάτροκλον κλαίωμεν δ γάρ γέρας έστὶ θανόντων. 23αὐτὰρ ἐπεί κ' ολοοῖο τεταρπώμεσθα γόοιο, 10 ξαπους λυσάμενοι δορπήσομεν ένθάδε πάντες." ως έφαθ', οἱ δ' ψμωξαν ἀολλέες, ἦρχε δ' Αχιλλεύς. οί δὲ τρὶς περὶ νεκρὸν ἐύτριγας ἤλασαν ἵππους μυρόμενοι · μετά δέ σφι Θέτις γόου ζμερον ώρσεν. δεύοντο ψάμαθοι δεύοντο δὲ τεύχεα φωτών 15 δάχουσι· τοισν γάρ πόθεον μήστωρα φόβοιο. τοῖσι δὲ Πηλείδης ἀδινοῦ ἐξῆρχε γόοιο, γείρας ἐπ' ἀνδροφόνους θέμενος στήθεσσιν εταίρου. , χαιρέ μοι, & Πάτροκλε, καὶ είν Αίδαο δόμοισιν πάντα γὰρ ήδη τοι τελέω τὰ πάροιθεν ὑπέστην, 20 Έχτορα δεῦρ' ἐρύσας δώσειν χυσὶν ώμα δάσασθαι, δώδεχα δὲ προπάροιθε πυρῆς ἀποδειροτομήσειν Τρώων άγλαὰ τέχνα, σέθεν πταμένοιο χολωθείς." η όα, καὶ Έκτορα δῖον ἀεικέα μήδετο ἔργα, ποηνέα πάρ λεχέεσσι Μενοιτιάδαο τανύσσας έν κονίης. οἱ δ' ἔντε' ἀφοπλίζοντο ἕκαστος .

10. όλοοῖο — γόοιο = 98, vgl. 0d. λ, 212 πουεροῖο τεταρπώμεσθα γόοιο.

χάλκεα μαφμαίφοντα, λύον δ' ύψηχέας εππους, κάδ δ' Έζον παρά νηὶ ποδώκεος Αλακίδαο

14. μετὰ δέ σφι, in ihrer Mitte, uner ihnen. Durch die Einwirkung einer Göttin fällt der Vorwurf der Unmännlichkeit hinweg, den man sonst den wehklagenden Myrmidonen machen könnte. — Ueber γόου ξμεφος vgl. zu Od. δ, 102.

15. φωτῶν hängt zunächst von τεύχεα ab. Vgl. Virg. Aen. 11, 191 Spargitur et tellus lacrimis, sparguntur et arma.

16. μήστωρα φόβοιο, Schol. μήσασθαι φυγήν πολεμίοις δυνά-

HEVOV.

17f. $\tau o \tilde{\iota} \sigma \iota - \tilde{\epsilon} \tau a \ell \rho o \nu = \sigma$, 316f. 21f. $\delta \omega \sigma \epsilon \iota \nu + \tilde{\alpha} \pi o \delta \epsilon \iota \rho o \tau o \mu \dot{\eta} - \sigma \epsilon \iota \nu$ sind von dem nähern $\dot{\nu} \pi \dot{\epsilon} \sigma \tau \eta \nu$ angezogen, während sie eigentlich als Erklärung des Hauptverbum $\tau \hat{\epsilon}$ - $\lambda \hat{\epsilon} \omega$ im Indicativ stehen sollten; bei $\dot{\upsilon} \pi \hat{\epsilon} \sigma \tau \eta \nu$ aber bezieht sich der Dichter auf χ , 354. 335 f., vgl. φ , 27—32. — $\dot{\omega} u \hat{\alpha}$ ist Accusativ des Prädicates.

24. ἀεικέα μήθετο ἔογα (vgl. χ, 395. Od. σ, 87) scheint eine euphemistische Bezeichnung gewisser
Misshandlungen oder Verstümmelungen, die der Dichter nicht namhaft machen noch näher bezeichnen
wollte.

25. πρηνέα — τανύσσας έν κονίης = ω, 18 έν κόνι έκτανύσας προποργέα. Ebendas. 11 werden ύπτιος und πρηνής einander entgegengesetzt.

27. ὑψηχέας, vgl. zu ε, 772 und ζ, 509 ὑψοῦ δὲ κάρη ἔχει.

28. παρά νηί, vgl. α, 329 παρά

23 μυρίοι· αὐτὰρ ὁ τοῖσι τάφον μενοεικέα δαίνυ. 30 πολλοὶ μὲν βόες ἀργοὶ ὀρέχθεον ἀμφὶ σιδήρφ σφαζόμενοι, πολλοὶ δ' ὄιες καὶ μηκάδες αἰγες· πολλοὶ δ' ἀργιόδοντες ὕες, θαλέθοντες ἀλοιφῆ, εὐόμενοι τανύοντο διὰ φλογὸς Ἡφαίστοιο· πάντη δ' ἀμφὶ νέκυν κοτυλήρυτον ἔρρεεν αἷμα.

αὐτὰρ τόν γε ἄνακτα ποδώκεα Πηλείωνα εἰς Ίγαμέμνονα δίον ἄγον βασιλῆες Ίχαιῶν, σπουδῆ παρπεπιθόντες, ἐταίρου χωόμενον κῆρ. οἱ δ' ὅτε δὴ κλισίην Ίγαμέμνονος ἶξον ἰόντες, αὐτίκα κηρύκεσσι λιγυφθόγγοισι κέλευσαν

40 ἀμφὶ πυρὶ στῆσαι τρίποδα μέγα, εἰ πεπίθοιεν Πηλείδην λούσασθαι ἄπο βρότον αἰματόεντα. αὐτὰρ ὅ γ᾽ ἢρνεῖτο στερεῶς, ἐπὶ δ᾽ ὅρχον ὅμοσσεν. ,,οὐ μὰ Ζῆν᾽, ὅς τίς τε θεῶν ὑπατος καὶ ἄριστος, οὐ θέμις ἐστὶ λοετρὰ καρήατος ἀσσον ἰκέσθαι

45 πρίν γ' ενὶ Πάτροχλον θέμεναι πυρὶ σῆμά τε χεῦαι κείρασθαί τε κόμην, ἐπεὶ οὖ μ' ἔτι δεὐτερον ὧδε εξετ' ἄχος κραδίην, ὄφρα ζωοισι μετείω. άλλ' ἤτοι νῦν μεν στυγερῆ πειθώμεθα δαιτί· ἡῶθεν δ' ὅτρυνον, ἄναξ ἀνδρῶν Αγάμεμνον,

τε αλισίη αι νηὶ μελαίνη und τ, 211 f. ενὶ αλισίη — αείται.

29. τάφον δαίνυ, vgl. zu Od. γ, 309. Zu bemerken ist, dass hier der religiöse Leichenschiffaus schon vor der Bestattung (vgl. 257) gege-

ben wird.

30. βόες ἀργοί, vgl. zu Od. β, 11.

- ὀρέχθεον wird meistens erklärt durch ἐξετείνοντο, ἀπετείνοντο oder τανύοντο 33, als Intensivum von ὀρέγομαι, mit Beziehung auf die Vielheit des Subjectes (πολλοὶ βόες u.s. w.). Doch scheint wegen des beigefügten σφαζόμενοι an den Moment des Schlachtens gedacht werden zu müssen, und dazu passt besser die andere Deutung von ὀρέχθεον als Onomatopotie (vgl. ἐροχθέω): sie zöchelten

um das Eisen, indem sie geschlachtet wurden; vgl. Od. μ, 395 κρέα δ' ἀμφ' ὀβελοῖς ἐμεμύκει.

32 f. θαλέθοντες — Ήφαίστοιο = ι, 467 f.

36. εὶς Άγαμέμνονα = 38, κλισίην Άγαμέμνονος.

40. ἀμφὶ — μέγαν = σ, 344. — εἰ πεπίθοιεν, d. h. obgleich sie noch ungewiss waren, ob er es annehmen werde.

43. ὅς τίς τε, vgl. Od. ρ, 53 ξεῖνον ὅ τίς μοι χεὶθεν ἄμ᾽ ἔσπετο. _ 46. ἀδε, in dem Grade, in dieser

Tiefe.
48. πειθώμεθα δαιτί, d. h. das übrige Heer (vgl. \$4 — 56), ausser

übrige Heer (vgl. 54 – 56), ausser den Myrmidonen, die schon 29–34 den Leichenschmaus gehalten haben. ύλην τ' αξέμεναι παρά τε σχείν δοσ' επιεικές 23 νεκοὸν ἔγοντα νέεσθαι ὑπὸ ζόφον ἢερόεντα, 51 όφο ήτοι τούτον μεν επιφλέγη ακάματον πύρ θασσον απ' δωθαλμων, λαοί δ' έπὶ έργα τράπωνται." ως έφαθ', οι δ' άρα τοῦ μάλα μεν κλύον ηδ' επίθοντο. έσσυμένως δ' άρα δόρπον εφοπλίσσαντες έχαστοι 55 δαίνυντ', οὐδέ τι θυμός ἐδεύετο δαιτὸς ἐίσης. αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο, οί μέν κακκείοντες έβαν κλισίηνδε έκαστος, Πηλείδης δ' επὶ θινὶ πολυφλοίσβοιο θαλάσσης χείτο βαρύ στενάχων, πολέσιν μετά Μυρμιδόνεσσιν, 60 έν καθαρώ, όθι κύματ' έπ' ηιόνος κλύζεσκον. εύτε τὸν ὑπνος ἔμαρπτε, λύων μελεδήματα θυμοῦ, νήδυμος άμφιχυθείς μάλα γάρ κάμε φαίδιμα γυῖα Έχτορ' ἐπαΐσσων προτί Ίλιον ἢνεμόεσσαν. ήλθε δ' έπὶ ψυχή Πατροκλήση δειλοίο, 65 πάντ' αὐτῷ μέγεθός τε καὶ ὄμματα κάλ' ἐικυῖα καὶ φωνήν, καὶ τοῖα περὶ χροϊ είματα έστο. στη δ' άρ' ύπερ κεφαλης, καί μιν πρός μύθον έειπεν. ,,εύδεις, αὐτὰρ ἐμεῖο λελασμένος ἔπλευ, Αχιλλεῦ; οὐ μέν μευ ζώοντος ἀχήδεις, ἀλλὰ θανόντος. 70 θάπτε με όττι τάγιστα, πύλας Αίδαο περήσω.

50. ἀξέμεναι παρά τε σχεῖν, vgl. zu ζ, 53 und 1, 230 σαωσέμεν ἢ ἀπολέσθαι. — ὅσσ' ἐπιειχές, vgl. ω, 595 ἀποδάσσομαι ὅσσ ἐπέοιχεν. ὅσσα ist Object von ἔχοντα, wie Od. ν, 400 λαῖφος — ὅ κε στυγέησεν ἰδὼν ἄνθρωπος ἔχοντα.

53. Θάσσον ἀπ' οφθαλμῶν. Je schneller dem Todten alle Gebühr erwiesen wird, desto eher ist er befriedigt, vgl. 71—74. — ἐπὶ ἔργα, zu den gewöhnlichen Werken des Krieges.

55. ἐσσυμένως — ἐφοπλίσσαντες, weil die Zeit schon sehr weit vorgerückt war.

61. ἐν καθαρῷ, vgl. zu ૭, 491.

62. εὖτε — θυμοῦ vgl. zu Od. v, 56. Der Nachsatz folgt 65 ἡλθε

δ' έπὶ ψυχή.
64. Έκτος ἐπαϊσσων wie μ, 308
τεῖχος ἐπαϊζαι. — προτὶ Ἰλιον,
nach (gegen) Ilios hin, von dem
achäischen Schiffslager aus, wo er
sich vorher befand und jetzt wieder
befindet.

66. ειχυῖα, vgl. zu ρ, 5 ειδυῖα. 67. τοῖα, nämlich οἶα Πάτροπλος, τοῖς Πατρόπλου ἐοικότα.

68. $\sigma r \tilde{\eta}$ — $\varkappa \varepsilon \varphi \alpha \lambda \tilde{\eta} \varsigma$, vgl. zu β , 20.

69. λελασμένος ἔπλευ, vgl. zu 1,54 ἔπλευ ἄριστος: hast du mich aus deiner Erinnerung entschwinden lassen?

23 τῆλέ με είργουσι ψυχαί, είδωλα καμόντων, οὐδέ μέ πω μίσγεσθαι ύπερ ποταμοίο εωσιν, άλλ' αύτως άλάλημαι αν' εύουπυλές 'Αιδος δα. 75 καί μοι δὸς τὴν χεῖρ', ὀλοφύρομαι οὐ γὰρ ἔτ' αὖτις νίσομαι έξ Δίδαο, επήν με πυρός λελάχητε. ού μεν γάρ ζωοί γε φίλων απάνευθεν εταίρων Βουλάς έζόμενοι βουλεύσομεν, αλλ' έμε μεν χήρ άμφέχανε στυγερή, ή περ λάχε γιγνόμενόν περ. 50 καὶ δὲ σοὶ αὐτῷ μοῖρα, θεοῖς ἐπιείκελ' Αγιλλεῦ. τείχει ύπο Τοώων εθηγενέων απολέσθαι. άλλο δέ τοι έρέω καὶ εφήσομαι, αί κε πίθηαι μή έμα σων απάνευθε τιθήμεναι όστέ, Αγιλλεύ, άλλ' όμοῦ, ώς ἐτράφημεν ἐν ὑμετέροισι δόμοισιν, 85 εὐτέ με τυτθον ἐόντα Μενοίτιος ἐξ Ὁπόεντος ήγαγεν υμέτερονδ' ανδροκτασίης ύπο λυγοής, ήματι τῷ ὅτε παῖδα κατέκτανον Αμφιδάμαντος νήπιος, οὐκ ἐθέλων, άμφ' ἀστραγάλοισι χολωθείς. ένθα με δεξάμενος έν δώμασιν ιππότα Πηλεύς

72-74. $\tau \tilde{\eta} \lambda \tilde{\epsilon} \mu \epsilon - \delta \tilde{\omega}$. Eine Vorstellung, die sich in keiner andern Stelle bei Homer findet; dagegen folgt ihr Virgil Aen. 6, 325-328 Haec omnis quam cernis inops inhumataque turba est -; Nec ripas datur horrendas et rauca fluenta Transportare prius quam sedibus ossa quierunt. — εἴδωλα καμόντων = Od. λ, 476 βροτών εἴδωλα καμόντων. — μίσγεσθαι erg. avrais, mich zu ihnen gesellen. - Unter ποταμός scheint eher der Acheron (vgl. zu Od. z, 513. Virg. Aen. 6, 295) als der Okeanos gemeint zu sein, da nach dem folgenden Verse die Seele schon durch die Wohnung des Hades hinirrt (d. h. durch den Vorgrund derselben, vgl. Virg. Aen. 6, 273 Vestibulum ante ipsum primisque in faucibus Orci cet.). - Mit av' -Aιδος δω vgl. Od. λ, 571 ημενοι έσταότες τε κατ' εὐρυπυλές

Aidos dw.

76. víσομαι scheint Futurum.

77. φίλων ἀπάνευθεν έταίρων, d. h. in traulichem Zwiegespräche.

 η περ λάχε erg. με, der ich durch das Verhängniss schon von Geburt an bestimmt war.

81. εὐηγενέων, vgl. λ, 427 εὐηγενέος Σώχοιο und Hymn. auf Aphrodite 94 Θέμις ἡυγενής.

92. ἐφήσομαι wie ω, 300 τοι — ἐφιεμένη, vgl. unten 95 und 107.

83. τιθήμεναι, vgl. zu x, 34 τιθήμενον.

86. avooxtaoths hier von einem Morde überhaupt, da der Erschlagene nur ein Knabe war.

88. ἀμφ' ἀστοαγάλοισι, d.h. um einen so geringfügigen Gegenstand. Für den Begriff von ἀμφὶ vgl. λ, 672 νείχος ἔτύχθη ἀμφὶ βοηλασίη.

100

ε΄τραφέ τ' ενδυκέως καὶ σὸν θεράποντ' ὀνόμηνεν. 23 ως δὲ καὶ ὀστέα νῶιν ὁμὴ σορὸς ἀμφικαλύπτοι." 91 [χρύσεος ἀμφιφορεύς, τόν τοι πόρε πότνια μήτης.] τὸν δ' ἀπαμειβόμενος προσέφη πόδας ἀκὸς Αχιλλεύς

"τίπτε μοι, ήθείη κεφαλή, δεῦρ' εἰλήλουθας καί μοι ταῦτα ἕκαστ' ἐπιτέλλεαι; αὐτὰρ ἐγώ τοι πάντα μάλ' ἐκτελέω καὶ πείσομαι, ὡς σὰ κελεύεις. ἀλλά μοι ἄσσον στῆθι μίνυνθά περ ἀμφιβαλόντε ἀλλήλους ὀλοοῖο τεταρπώμεσθα γόοιο."

ῶς ἄρα φωνήσας ωρέξατο χεροὶ φίλησιν, οὐδ' ἔλαβε ψυχὴ δὲ κατὰ χθονός, ἢύτε καπνός, ῷχετο τετριγυῖα. ταφων δ' ἀνόρουσεν Αχιλλεύς χεροί τε συμπλατάγησεν, ἔπος δ' ὀλοφυδνὸν ἔειπεν. ,, ὢ πόποι, ἡ ρά τις ἔστι καὶ εἰν Αίδαο δόμοισιν ψυχὴ καὶ εἴδωλον, ἀτὰρ φρένες οὐκ ἔνι πάμπαν παννυχίη γάρ μοι Πατροκλῆος δειλοῖο ψυχὴ ἐφεστήκει γοόωσά τε μυρομένη τε, καί μοι ἕκαστ' ἐπέτελλεν, ἔικτο δὲ θέσκελον αὐτῷ."

ως φάτο, τοισι δὲ πᾶσιν ὑφ' ἵμερον ὧρσε γόοιο· μυρομένοισι δὲ τοισι φάνη ξοδοδάκτυλος ἡώς

92. χούσεος — μήτης. Dieser Vers ist wohl aus Od. ω, 73 f. δώκ δὲ μήτης χούσεον ἀμφιφορῆα (wo die Anmerkung zu 74 zu vergleichen) entstanden und wird schon von Aristarch verworfen. Unten 243 und 253 nennt der Dichter eine χουσέη φιάλη.

94. ἠθείη κεφαλή, vgl. zu Od. ξ, 147 mit II. λ, 787.

97 f. μίνουθά πεὸ ἀμφιβαλόντε ἀλλήλους ττέ. wie Ödysseus Od. λ, 204 f. in der Unterweit den Schatten seiner Mutter umarmen will.

— Ζυ ἀμφιβαλόντε ἀλλήλους vgl. Οd. π, 214 ἀμφιχυθείς πατέρ ἐσθλόν.

100. ἠύτε καπνός. Die Vergleichung bezieht sich auf das Wesen der ψυχὴ und die Art ihrer Bewe-

gung, nicht auf die Richtung derselben.

101. ἀνόρουσεν, er fuhr aus dem Traume auf und erwachte.

104. ψυγή και εξδωλον verbunden wie bei Virg. Georg. 4, 472 umbrae tenues simulacraque luce carentum. - φρένες, Besinnung, Bewusstsein, also auch wahres, geistiges Leben, vgl. Od. z, 493. Uebrigens hat dieses Glied ἀτάρ — πάμπαν nicht die Geltung eines Hauptsatzes, sondern ist nur eine einschränkende Bestimmung des vorhergehenden == nur dass, wenn gleich kein Lebensbewusstsein darin ist. Denn der folgende Satz begründet nicht diesen Mangel der goéves, sondern die Wirklichkeit und Fortdauer der ψυχή auch in der Unterwelt.

23 ἀμφὶ νέκυν ἐλεεινόν. ἀτὰς κρείων Αγαμέμνων
111 οὐρῆάς τ' ὤτουνε καὶ ἀνέρας ἀξέμεν ὕλην
πάντοθεν ἐκ κλισιῶν· ἐπὶ δ' ἀνὴς ἐσθλὸς ὀρώρει,
Μηριόνης θεράπων ἀγαπήνορος Ἰδομενῆος.
οἱ δ' ἴσαν ὕλοτόμους πελέκεας ἐν χερσὶν ἔχοντες

115 σειράς τ' εὐπλέχτους πρὸ δ' ἄρ' οὐρῆες κίον αὐτῶν πολλὰ δ' ἄναντα κάταντα πάραντά τε δόχμιά τ' ἦλθον. άλλ' ὅτε δὴ κνημοὺς προσέβαν πολυπίδαχος "Ιδης, αὐτίκ' ἄρα δρῦς ὑψικόμους ταναήχεϊ χαλκῷ τάμνον ἐπειγόμενοι· ταὶ δὲ μεγάλα κτυπέουσαι

120 πίπτον. τὰς μὲν ἔπειτα διαπλήσσοντες Άχαιοί ἔπδεον ήμιόνων· ταὶ δὲ χθόνα ποσαὶ δατεῦντο ἐλδόμεναι πεδίοιο διὰ ὁωπήια πυχνά. πάντες δ' ὑλοτόμοι φιτροὺς φέρον· ὡς γὰρ ἀνώγει Μηριόνης θεράπων ἀγαπήνορος Ἰδομενῆος.

125 κὰδ δ' ἄρ' ἐπ' ἀκτῆς βάλλον ἐπισχερω, ἔνθ' ἄρ' Αχιλλεύς φράσσατο Πατρόκλω μέγα ἢρίον ἢδὲ οἶ αὐτῷ. αὐτὰρ ἐπεὶ πάντη παρακάββαλον ἄσπετον ὕλην, εἵατ' ἄρ' αὐθι μένοντες ἀολλέες. 'αὐτὰρ Αχιλλεύς αὐτίκα Μυρμιδόνεσσι φιλοπτολέμοισι κέλευσεν 130 χαλκὸν ζώννυσθαι, ζεῦξαι δ' ὑπ' ὄχεσφιν ἕκαστον

130 χαλκὸν ζώννυσθαι, ζεῦξαι δ' ὑπ' ὅχεσφιν ἕκαστον Ἐππους· οἱ δ' ἄρνυντο καὶ ἐν τεύχεσσιν ἔδυνον,

111. οὐρῆας = α , 50. Homer macht keinen Unterschied zwischen οὐρῆες und ἡμίονοι, vgl. 115. 121. ω , 690. 697. 702. 716.

112. πάντοθεν έχ κλισιών, gehört za ὤτουνε. — Zu έπὶ — ὀρώρει vgl. das bei Od. ξ, 104 Be-

merkte.

116. πολλὰ — ἦλθον. Ein doppelter Gegensatz, zwischen ἄναντα und χάταντα einerseits, und zwischen πάραντα (— εὐθυτομα) und δόχμια (ἐπ πλαγίου, in obliquum) anderseits. Vgl. ω, 10 f. ἐπὶ πλευρὰς — ὕπτιος — πρηνῆς — ὁρθος ἀναστάς. Die malende Kraft des Verses kann Niemanden entgehen.

120. διαπλήσσοντες, vgl. Od. 3, 507 διαπλήξαι χοϊλον δόρυ.

121. ἔχδεον ἡμιόνων, vgl. χ, 398 ἐχ δἰφροιο δ' ἔδησε. — δατεῦντο, sie theilten, d. h. sie zerstampften, zermalmten den Grund, wie v, 394.

122. διὰ φωπήια το verbinde mit χθόνα δατεῦντο. Vgl. zu Od. ξ, 2 δι' ἄχριας.

126. ἠδὲ οἶ αὐτῷ ist mehr Reflexion des theilnehmenden Dichters, als aus der Seele des Achil-

leus gesprochen. Vgl. 83. 91.

130. χαλχὸν ζώννυσθαι wird durch das folgende ἐν τεύχεσσιν ἔδυνον erklärt.

135

αν δ' έβαν εν δίφροισι παραιβάται ήνίογοί τε. πρόσθε μεν ίππῆες, μετα δε νέφος είπετο πεζών. μυρίοι εν δε μέσοισι φέρον Πάτροχλον εταίροι. θριξὶ δὲ πάντα νέχυν καταείνυσαν, ᾶς ἐπέβαλλον κειρόμενοι. ὅπιθεν δὲ κάρη ἔγε δῖος ἀγιλλεύς άγνύμενος εταρον γάρ αμύμονα πέμπ' 'Λιδόσδε.

οί δ' ότε χώρον εκανον όθι σφίσι πέφραδ' Αχιλλεύς. κάτθεσαν, αίψα δέ οἱ μενοεικέα νήεον ύλην. ένθ' αὐτ' άλλ' ἐτόησε ποδάρκης δῖος 'Αχιλλεύς. 140 στας απάνευθε πυρης ξανθήν απεκείρατο χαίτην, τήν όα Σπερχειῷ ποταμῷ τρέφε τηλεθόωσαν. οχθήσας δ' άρα είπεν ίδων έπι οίνοπα πόντον , Σπερχεί', άλλως σοί γε πατήρ ήρήσατο Πηλεύς, κεισέ με νοστήσαντα φίλην ες πατρίδα γαιαν 145 σοί τε κόμην κερέειν ģέξειν 3' ίερην εκατόμβην, πεντήκοντα δ' ένορχα παρ' αὐτόθι μῆλ' ἱερεύσειν ές πηγάς, όθι τοι τέμενος βωμός τε θνήεις. ως ηράθ' ὁ γέρων, σὰ δέ οὶ νόον οὐκ ἐτέλεσσας.

132. παραιβάται, vgl. zu λ, 104 παρέβασχε; zur Form o, 404 πα-ραίφασις. Ungewöhnlich ist die Verbindung ἀναβῆναι ἐν, vgl. 352 αν δ' έβαν ές δίφρους.

133. μετά - πεζών. So Virgil Aen. 7, 793 Insequitur nimbus pe-

ditum.

135 f. θριξί — πειρόμενοι, vgl. zu Od. δ, 198 und unten 141; zu

πάντα β, 809 πᾶσαι πύλαι. 137. πέμπ' "Αιδόσδε, gleichsam: er bewies ihm die letzte Ehre; denn durch die Verbrennung schied eigentlich die Leiche von der Ober-

139. μενοεικέα, Schol. αρεστήν,

ξχανήν.

142. $\Sigma \pi \epsilon \varrho \chi \epsilon \iota \tilde{\psi}$, vgl. π , 174—176, nach welcher Stelle Spercheios von Polydora, der Tochter des Peleus, einen Sohn hatte.

143. ἐπὶ οἴνοπα πόντον, d. h. nach dem Spercheios und dem Hei-

Iliade II. 3. Auft.

mathlande gewandt.

144. ἄλλως, Schol. μάτην, umsonst. — ἠρήσατο, er gelobte für meine glückliche Heimkehr, die nun nicht erfolgen wird, 149f. Auch sonst pflegten herangewachsene Jünglinge ihr bis dahin genährtes Haupthaar Flussgöttern, als Gebern des Wachsthums, zum Weihgeschenk darzubringen.

147. πεντήχοντα — μῆλα, nämlich ausser der Hekatombe. - In παρ' αὐτόθι (auch παραυτόθι geschrieben) scheint παρά eine ähnliche Kraft zu haben, wie in der Zusammensetzung παραυτίκα, und die unmittelbare Vergegenwärtigung auszudrücken, also eine gewisse Verstärkung: gerade da. Quintus Smyrnaeus hat es mehrmals. Vgl. 163 παρ' αὐθι μένον, wo aber auch die gewöhnliche Tmesis angenommen werden kann == 160 und zu c, 344.

23 νῦν δ' ἐπεὶ οὐ νέομαί γε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν,

151 Πατρόκλω ήρωι κόμην δπάσαιμι φέρεσθαι." ως είπων εν γερσί κόμην ετάροιο φίλοιο θηκεν, τοῖσι δὲ πᾶσιν ὑφ' ἵμερον ὧρσε γόοιο. καί νύ κ' δδυρομένοισιν έδυ φάος η ελίοιο,

155 εὶ μὴ ἀχιλλεὺς αἰψ' ἀγαμέμνονι εἶπε παραστάς , Ατρείδη, σοὶ γάρ τε μάλιστά γε λαὸς Αγαιῶν πείσονται μύθοισι, γόοιο μεν έστι καὶ άσαι, νῦν δ' ἀπὸ πυρκαϊῆς σκέδασον καὶ δεῖπνον ἄνωγθι δπλεσθαι. τάδε δ' άμφιπονησόμεθ', οίσι μάλιστα

160 κήδεός έστι νέχυς παρά δ' οί τ' άγοι άμμι μενόντων." αὐτὰρ ἐπεὶ τό γ' ἄχουσεν ἄναξ ἀνδρῶν Αγαμέμνων, αὐτίκα λαὸν μὲν σκέδασεν κατὰ νῆας ἐίσας, κηδεμόνες δὲ παρ' αὖθι μένον καὶ νήεον ἕλην, ποίησαν δὲ πυρὴν ἐκατόμπεδον ἔνθα καὶ ἔνθα,

165 εν δε πυρή υπάτη νεχρον θέσαν άχνύμενοι κήρ. πολλά δὲ ἴφια μῆλα καὶ εἰλίποδας Ελικας βοῦς πρόσθε πυρης έδερον τε καὶ άμφεπον εκ δ' άρα πάντων δημον έλων εκάλυψε νέχυν μεγάθυμος Αχιλλεύς ές πόδας έκ κεφαλής, περί δε δρατά σώματα νήει.

170 εν δ' ετίθει μέλιτος καὶ άλείφατος άμφιφορήας, πρός λέχεα κλίνων πίσυρας δ' έριαύχενας εππους

151. οπάσαιμι φέρεσθαι, ich will es mitgeben in die Unterwelt, als χτέρας.

157. γόοιο μεν έστι και ασαι (vgl. ω, 717 ἄσεσθε κλαυθμοίο): des Wehklagens kann man noch satt werden, sich ersättigen (auch später). Der eigentliche (logische) Hauptsatz folgt 158.

158. σχέδασον, erg. λαόν aus dem Vorigen == 162.

160. χήδεος = χήδειος τ, 294: passiv von πηδεμών 163. — Im folgenden of τ' αγοί ist τε mit dem vorangebenden de zu verbinden, wie öfter.

έκατόμπεδον — ἔνθα, vgl.

zu Od. x, 517 πυγούσιον ένθα καλ ěνθα.

 έν δὲ πυρῆ — θέσαν = ω, 787: in summa pyra; Schol. έν τῷ ἀνωτάτῳ αὐτης καὶ μέσω. 169. δρατά = δαρτά, ξεδαρτα. - σωματα, nämlich των ανηρημένων μήλων και βοών. Auch durch das Fett dieser Thiere soll der brennbare Stoff vermehrt werden, sowie durch die Krüge mit Honig und Oel (170).

170. εν δ' ετίθει ist aus 165 εν δε πυρη — θεσαν zu erklären. 171. πρὸς λέχεα. Diese λέχεα (Todtenbett oder Bahre) müssen also auch 165 so wie oben 134 -137 mit verstanden werden.

175

180

έσσυμένως ενέβαλλε πυρή, μεγάλα στεναχίζων.
εννέα τῷ γε ἄναχτι τραπεζῆες χύνες ἦσαν·
καὶ μὲν τῶν ἐνέβαλλε πυρή δύο δειροτομήσας,
δώδεχα δὲ Τρώων μεγαθύμων υίἐας ἐσθλούς
χαλχῷ δηιόων· καχὰ δὲ φρεσὶ μήδετο ἔργα.
εν δὲ πυρὸς μένος ἦχε σιδήρεον, ὄφρα νέμοιτο.
ἤμωξέν τ' ἄρ' ἔπειτα, φίλον δ' ὀνόμηνεν ἐταῖρον.
,,χαῖρέ μοι, ὧ Πάτροχλε, καὶ εἰν Δίδαο δόμοισιν·
πάντα γὰρ ἤδη τοι τελέω τὰ πάροιθεν ὑπέστην.
δώδεχα μὲν Τρώων μεγαθύμων υίἑας ἐσθλούς,
τοὺς ἅμα σοὶ πάντας πῦρ ἐσθίει· Έχτορα δ' οὔ τι
δώσω Πριαμίδην πυρὶ δαπτέμεν, ἀλλὰ χύνεσσιν."

ως φάτ' ἀπειλήσας· τὸν δ' οὐ χύνες ἀμφεπένοντο, ἀλλὰ χύνας μὲν ἄλαλχε Διὸς θυγάτης 'Αφροδίτη ἤματα καὶ γύχτας, ροδόεντι δὲ χρῖεν ἐλαίω

185

173. τῷ γε ἄναχτι, ohne Zweifel Πατρόχλφ, der eben mit Bezug auf die ihm eigenthümlich gehörenden Thiere ἄναξ heisst.

175. δώδεχα Τρώων - υίξας ξ.

erg. Evépalle und vgl. 22f.

176. $\delta\eta\iota\dot{\omega}\nu$, nicht $\delta\eta\dot{\omega}\sigma\alpha$ s, weil er eben jetzt noch, während er sie in's Feuer wirft, ihre Leiber misshandelt und verstümmelt. — $\kappa\alpha\alpha\alpha - \xi\varrho\gamma\alpha = 24$.

177. ἐν δὲ πυρὸς μένος ἦτε, er steckte in Brand, setzte in Flamme wie ω, 787 ἐν δ' ἔβαλον πῦρ und μ, 441 νηυσὶν ἐνίετε θεσπιδαὲς πῦρ. — Ζυ μένος σιδήρεον vgl. ρ, 424 σιδήρειος ὀρυμαγδός.

179. yaioé μοι, nicht nur als Grussformel, sondern im eigentlichen Sinne zu nehmen, weil Vieles ihn zu erfreuen geschehen ist und

noch geschieht.

18Ι. δώδεκα — ἐσθλούς sollte eigentlich durch eine Art Zeugma vom vorhergehenden τελέω abhangen (=κατεργάζομαι), wegen des Gegensatzes mit Έκτορα aber wird mit Wiederausnahme des Objectes

τοὺς das speciellere Prädicat πῦρ ἐσθέει dazu gesetzt; denn auch die abweichende Behandlung von Hektor's Leichnam hat zum Zwecke, den Patroklos noch stärker zu rächen, ihm grössere Genugthung zu gehen. — Zu δαπτέμεν, vom Feuer, vgl. Apollon. Rhod. 4, 666 φλὸξ ὁ ἀθρόα ψάρμας ἐδαπτεν. 184—191. τον ὁ οὐ κύρες —

184—191. τον δ' οὐ κύνες — μελεσσιν. Indem uns diese Stelle zeigt, welcher besondern Schätzung Hektor von Seite der Götter genoss, bereitet sie uns auf das letzte Buch vor, worin Hektor's Leichnam unter Begünstigung der Götter sogar ausgelöst wird. Vgl. besonders ω, 14—16. 18—21. 410—423; über die proleptische Zeitbestimmung ηματα καὶ νύκτας (nur hier in dieser Folge, sonst νύκτας τε καὶ ηματα oder νύκτας τε καὶ ηματα oder νύκτας τε καὶ ηματα (488).

186. δοδόεντι — Ελαίω, vgl. ξ, 171f. λίπ' Ελαίω — Εδανῷ χτΕ. Das Rosenöl wurde auch gebraucht, um hölzerne Bildsäulen vor Fäul-

niss zu bewahren.

23 ἀμβροσίω, ενα μή μιν ἀποδρύφοι ελκυστάζων. τῷ δ' ἐπὶ κυάνεον νέφος ἤγαγε Φοῖβος Ἀπόλλων οὐρανόθεν πεδίονδε, κάλυψε δὲ χῶρον ἄπαντα,

190 ὅσσον ἐπεῖχε νέχυς, μὴ πρὶν μένος ἠελίοιο σκήλει' ἀμφὶ περὶ χρόα ἴνεσιν ἠδὲ μέλεσσιν. οὐδὲ πυρὴ Πατρόκλου ἐκαίετο τεθνηῶτος. ἔνθ' αὖτ' ἄλλ' ἐνόησε ποδάρχης δῖος Αχιλλεύς. στὰς ἀπάνευθε πυρῆς δοιοῖς ἠρᾶτ' ἀνέμοισιν,

195 Βορέη καὶ Ζεφύρψ, καὶ ὑπέσχετο ἱερὰ καλά πολλὰ δὲ καὶ σπένδων χρυσέψ δέπαϊ λιτάνευεν ἐλθέμεν, ὄφρα τάχιστα πυρὶ φλεγεθοίατο νεκροί ὑλη τε σεύαιτο καήμεναι. ἀκέα δ' Ἰρις ἀράων ἀίουσα μετάγγελος ἦλθ' ἀνέμοισιν.

200 οἱ μὲν ἄρα Ζεφύροιο δυσαέος άθρόοι ἔνδον εἰλαπίνην δαίνυντο· θέουσα δὲ Ἰρις ἐπέστη βηλῷ ἔπι λιθέῳ. τοὶ δ' ὡς ἴδον ὀφθαλμοῖσιν, πάντες ἀνήιξαν, κάλεόν τέ μιν εἰς ἕ ἕκαστος. ἡ δ' αὖθ' ἔζεσθαι μὲν ἀνήνατο, εἶπε δὲ μῦθον.

190. $\pi \varrho/\nu$, vorher, nämlich bevor sonst irgend eine Vorsorge für ihn getroffen wäre, wie z. B. durch

den Loskauf des Priamos.

191. σχήλει ἀμφι περι χρόα. Eigentlich sollte χρόα unmittelbares Object von σχήλειε sein; es ist aber durch die in Einen Begriff verbundenen Präpositionen ἀμφι περί (γgl. β, 305. φ, 10) gewissermassen erweitert, d. h. auf seinen weitesten Umfang ausgedehnt; vgl. zu Od. δ, 44 θαύμαζον κατά δώμα mit β, 153 δρυψαμένω — παρειάς ἀμφι τε δειράς. Auch der Dativ Ινεσιν ήδε μέλεσσιν ist adverbialer Art: an Sehnen und Gliedern, d. h. an allen Theilen, den Banden und dem Verbundenen.

193f. ἔνθ' αὖτ' — πυρῆς = 140 f. — ἀπάνευθε πυρῆς, er trat seitwärts vom Holzstoss, wandte sich davon ab, wahrscheinlich gegen das Meer, woher die Winde kommen sollten (214f.), bis er gebetet hatte; denn gleich nachher (196) ist er wieder bei demselben, wie oben 152, vgl. mit 141. 143.

197. ελθέμεν erg. αὐτώ, τὼ ἀνέμω (vgl. 208f.), abhängig von

πολλά λιτάνευεν.

198. ὕλη τε σεύαιτο, Schol. ὁρμην λάβοι ἡ ὕλη τοῦ χαῆναι; vgl. ρ, 463. Denselben Begriff aber activ drückt 210 aus ὄφρα π. ὄρσητε χαήμενα.

199. ἀράων ἀίουσα. Aus αὐτις 205 ergiebt sich, dass Iris von Aethiopien aus das Gebet gehört hatte.

200. Ζεφύροιο — ἔνδον, vgl. zu v, 13 Διὸς ἔνδον.

202. βηλῷ ἔπι λ., an der Schwelle und vor derselben, vgl. λ, 644 θύ- ρησιν ἐφίστατο.

203. είς ε, zu sich herein, vgl. zu Od. χ, 436 είς ε καλεσσάμενος.

,, ούχ έδος είμι γάρ αὐτις ἐπ' Ώπεανοῖο δέεθρα, 23 Αὶθιόπων ἐς γαῖαν, ὅθι δέζουσ' ἐκατόμβας 206 άθανάτοις, ενα δή καὶ έγω μεταδαίσομαι ίρων. άλλ' Αχιλεύς Βορέην ήδε Ζέφυρον κελαδεινόν έλθεῖν ἀρᾶται, καὶ ὑπίσχεται ἱερὰ καλά, όφρα πυρήν όρσητε καήμεναι, ή ένι κείται 210 Πάτροχλος, τὸν πάντες ἀναστενάγουσιν 'Αγαιοί." ή μεν άρ' ως είποῦσ' ἀπεβήσετο, τοὶ δ' ὀρέοντο ηγή θεσπεσίη, νέφεα κλονέοντε πάροιθεν. αίψα δὲ πόντον εκανον ἀήμεναι, ώρτο δὲ κῦμα πνοιή ύπο λιγυρή. Τροίην δ' ερίβωλον ικέσθην, 215 έν δὲ πυρη πεσέτην, μέγα δ' ίαχε θεσπιδαές πύρ. παννύχιοι δ' άρα τοί γε πυρης άμυδις φλόγ' έβαλλον, φυσώντες λιγέως. δ δὲ πάννυγος ώχὺς Αγιλλεύς χρυσέου έκ κρητήρος, έλων δέπας αμφικύπελλον, οίνον άφυσσόμενος χαμάδις χέε, δεύε δὲ γαῖαν. 220 ψυγήν κικλήσκων Πατροκλήος δειλοίο. ώς δὲ πατήρ οὖ παιδὸς ὀδύρεται ὀστέα καίων, νυμφίου, ός τε θανών δειλούς ακάγησε τοκήας, ως Αχιλεύς ετάροιο δδύρετο δοτέα καίων, ξοπύζων παρά πυρκαϊήν, άδινά στεναχίζων. 225 ήμος δ' έωσφόρος είσι φόως ερέων επί γαΐαν,

205. οὐχ ἔδος = λ, 648 οὐχ έδος έστί. - Ζυ ἐπ' Ωκεανοῖο δέεθρα vgl. α, 423 ξς 'Ωχεανόν.

212. ὀρέοντο, vgl. zu β, 398 ἀν-

στάντες δ' όρεοντο.

214. πόντον, nämlich Θρηίκιον 230, mit welchem der Ελλήσπον-

τος zusammenhängt.

217. $\ddot{a}\mu\nu\delta\iota\varsigma$ auch hier = $\dot{o}\mu\dot{o}\sigma\epsilon$, denn es sind zwei, von verschiedenen Seiten wehende Winde, vgl.

zu 1, 4-7.

221. ψυχήν χικλήσκων, nach dem oben 103 - 107 ausgesprochenen Glauben an eine gewisse Fortdauer der Gestorbenen. So Aeneas bei Virg. Aen. 5, 98 Vinaque fundebat pateris animamque voca-

bat Anchisae magni. Man bemerke auch den langsamen, gleichsam klagenden Rhythmus des Verses (δωδεχασύλλαβος).

222. οὖ παιδός hängt nicht nur von ὀστέα, sondern auch von ὀδύ-·ρεται ab; ebenso έτάροιο 224.

223. vvµqtov, so dass er also schon Enkel von ihm hoffte, vgl. Od. η, 65 νυμφίον — μίαν οίην παίδα λιπόντα. Stärker hätte der tiefe Schmerz des Achilleus nicht bezeichnet werden können.

226. ημος — είσι, d. h. zu der Zeit, in welcher täglich geht, zu gehen pflegt; vgl. zu Od. χ, 198 ἡνίκ ἀγινεῖς. — Ζα φόως ἐρέων vgl. β, 49 ἡὼς — φόως ἔρέουσα. 23 όν τε μέτα προκόπεπλος ύπειο άλα πίδναται ήως, τῆμος πυρκαϊή εμαραίνετο, παύσατο δε φλόξ. οι δ' ἄνεμοι πάλιν αὐτις ἔβαν οἰκόνδε νέεσθαι

230 Θοηίκιον κατὰ πόντον ὁ δ' ἔστενεν οἶδματι θύων. Πηλείδης δ' ἀπὸ πυρκαϊῆς ἐτέρωσε λιασθείς κλίνθη κεκμηώς, ἐπὶ δὲ γλυκὺς ὕπνος ὄρούσεν. οἱ δ' ἀμφ' Ἀτρείωνα ἀολλέες ἢγερέθοντο, τῶν μιν ἐπεργομένων ὅμαδος καὶ δοῦπος ἔγειρεν.

235 Εζετο δ' όρθωθείς, καί σφεας πρὸς μὰθον ἔειπεν. ,, Ατρείδη τε καὶ ἄλλοι ἀριστῆες Παναχαιῶν, πρῶτον μὲν κατὰ πυρκαϊὴν σβέσατ' αἴθοπι οἴνφ πᾶσαν, ὁπόσσον ἐπέσχε πυρὸς μένος αὐτὰρ ἔπειτα ὀστέα Πατρόκλοιο Μενοιτιάδαο λέγωμεν,

240 εὐ διαγιγνώσχοντες. ἀριφραθέα δὲ τέτυχται ἐν μέσση γὰρ ἔκειτο πυρῆ, τοὶ δ' ἄλλοι ἄνευθεν ἐσχατιῆ χαίοντ' ἐπιμίξ, ἵπποι τε καὶ ἄνδρες. καὶ τὰ μὲν ἐν χρυσέη φιάλη καὶ δίπλακι δημῷ θείομεν, εἰς ὅ κεν αὐτὸς ἐγὼν "Αιδι κεύθωμαι

245 τύμβον δ' οὐ μάλα πολλὸν έγω πονέεσθαι ἄνωγα,

230. Θρηίκιον κατὰ πόντον bezeichnet den Weg, die Richtung, die sie nach der Heimath einzuschlagen hatten. — ὁ δε, Θρηίκιος πόντος.

231. έτέρωσε λιασθείς, d. h. er ging auf die Seite, vgl. λ, 80 ὁ δὲ νόσφι λιασθείς τῶν ἄλλων ἀπάνευθε καθέζετο.

232. ¿ni — ὄρουσεν bezeichnet die unwiderstehliche Gewalt, mit welcher der lange zurückgewiesene Schlaf endlich sein Recht geltend macht.

233. of δε, of ἄλλοι δε, nicht nur die ἀγοι, κηδεμόνες 160. 163, sondern auch die übrigen, denn ἀμφ' ἀτρείωνα gehört zu ηγερεφοντο. Sie sammelten sich am Morgen nach dem Aufstehen (226 f.) bei der Lagerhütte des Atriden (dem

Feldherrnzelte), da die Bestattung der Leiche noch nicht vollzogen war. 237. $\kappa \alpha \tau \hat{\alpha} - \sigma \beta \epsilon \sigma \alpha \tau \epsilon$, denn noch glimmte die Asche fort (228 $\epsilon \mu \alpha - \rho \alpha \ell \nu \epsilon \tau$ o).

240. ἀριφραδέα, Schol. εὕγνωστα. In Hinsicht der Prosodie vgl. zu α, 45 ἀμφηρεφέα τε φαρέτρην.

243. δίπλακι δημφ, die doppelt (oben und unten) herumgelegte Fetthaut, vgl. zu Od. γ, 458 δίπτυχα ποιήσαντες.

244. εἰς ὅ κεν — ᾿Αιδι κεύθωμαι, bis ich dem Ais mich berge, gleichsam eingehüllt in die Macht des Ais übergehe, vgl. υ, 294 Ἅι-δόσδε κάτεισιν. In unserer Stelle steht der Name Ais auf der Grenze zwischen der (sonst allein homerischen) persönlichen und der spätern örtlichen Bedeutung.

άλλ' ἐπιεικέα τοῖον. ἔπειτα δὲ καὶ τὸν Αχαιοί εὐούν θ' ὑψηλόν τε τιθήμεναι, οί κεν ἐμεῖο δεύτεροι ἐν νήεσσι πολυκλήισι λίπησθε."

ως έφαθ', οί δ' επίθοντο ποδώκει Πηλείωνι. πρώτον μέν κατά πυρκαϊήν σβέσαν αίθοπι οίνω, 250 δοσον έπὶ φλὸξ ήλθε, βαθεῖα δὲ κάππεσε τέφου. κλαίοντες δ' ετάροιο ενηέος δστέα λευκά άλλεγον ές χουσέην φιάλην καὶ δίπλακα δημόν, έν αλισίησι δε θέντες έανῷ λιτὶ κάλυψαν. τορνώσαντο δὲ σῆμα, θεμείλιά τε προβάλοντο 255 άμφὶ πυρήν είθαρ δὲ χυτήν ἐπὶ γαῖαν ἔχευαν. γεύαντες δὲ τὸ σῆμα πάλιν κίον. αὐτὰο Αγιλλεύς αὐτοῦ λαὸν ἔρυπε, καὶ ζζανεν εὐρὺν ἀγῶνα, νηῶν δ' έκφερ' ἄεθλα, λέβητάς τε τρίποδάς τε ίππους θ' ήμιόνους τε βοών τ' ζαθιμα κάρηνα 260 ήδε γυναϊκας ευζώνους πολιόν τε σίδηρον.

246. ἐπιεικέα τοῖον, nur so bescheiden, so gerade recht; über τοῖον vgl. zu Odyss. α, 209.
- ἀχαιοί, d. h. ὑμεῖς Αχαιοί, ihr Achäer, als Apposition zum Subject des imperativischen τιθήμεται, vgl. 248 λίπησθε. Hinsichtlich der Interpunction vgl. zu φ, 106.

250—253. πρώτον μέν — ἄλλεγον. Vgl. Virgil. Aen. 6, 226 Postquam collapsi cineres et flamma quievit, Reliquias vino et bibulam lavere favillam Ossaque lecta cado texit Corynaeus aheno.

254. 3 έντες — χάλυψαν, nämlich die χουσέη φιάλη. Uebrigens wurde diese nur für den Augenblick in die Lagerhütte gebracht, bis der Grabhügel (255—257) bereitet war, vgl. ω, 795—801.

255. τορνώσαντο, Schol. χύχλω περιέγραψαν, zogen einen Kreis, so gross als das Mal werden sollte, und gruben wohl auch einen runden Graben aus. — προβάλοντο in die Vertiefung des Grabens als

Grundsteine und zum Unterbau des Grabmales, welches wohl in Form eines conischen Hügels (tumulus) darauf errichtet wurde.

257. χεύαντες—αὐτὰο=ω, 801; sie wollten wieder in's Schiffslager, in ihre Hütten zurück.

258. Γζανεν εὐρὺν ἀγῶνα, er . setzte eine weite Versammlung, d. h. er liess sie in einem weiten Kreise oder Ringe sich lagern, um den anzustellenden Spielen zuzuschauen. - ἀγών ist zunächst der Ring der Zuschauer, wie 448. 495 Ev aywvi καθήμενοι und 451 ήστο έκτὸς ανώνος, dann der zwischen und vor den Zuschauern befindliche Raum, innerhalb dessen gekämpft wird, die arena: so 273 κεῖτ' ἐν ἀγῶνι, 617, 685, 696, 799, 847, 886 und Od. w, 86. Aus dem Umstande, dass diese Kämpfe nicht besonders angekündigt werden, lässt sich schliessen, dass sie im Zeitalter des Dichters bei jeder Leichenfeier vorkamen.

259 ff. λέβητας — σίδηφον. Damit sollen nicht alle einzelnen Preise

ίππευσιν μεν πρώτα ποδώκεσιν άγλά' ἄεθλα θηκε γυναϊκα άγεσθαι αμύμονα έργα ίδυταν καὶ τρίποδ' ωτώεντα δυωκαιεικοσίμετρον,

265 τῷ πρώτω· ἀτὰρ αὖ τῷ δευτέρω ἵππον ἔθηκεν έξέτε' άδμήτην, βρέφος ημίονον κυέουσαν. αὐτὰρ τῷ τριτάτω ἄπυρον κατέθηκε λέβητα καλόν, τέσσαρα μέτρα κεχανδότα, λευκὸν ετ' αύτως. τῷ δὲ τετάρτω θῆκε δύω χρυσοῖο τάλαντα,

270 πέμπτω δ' αμφίθετον φιάλην απύρωτον έθηκεν. στη δ' όρθός καὶ μύθον εν Αργείοισιν έειπεν. ... Ατοείδη τε καὶ άλλοι ἐυκνήμιδες 'Αχαιοί, ίππῆας τάδ' ἄεθλα δεδεγμένα κεῖτ' ἐν ἀγῶνι.

genannt werden, die nachher wirklich ausgetheilt werden, sondern nur ein hinreichender Vorrath von Gegenständen, aus denen Preise gewählt werden können. Daher die Plurale 『ππους, ἡμιόνους, βοῶν in Vergleichung mit 265. 613. 654. 750. 779. Auf der andern Seite wird man sich nicht wundern, dass unter dem umfassenden λέβητάς τε τρίποδάς τε auch eine φιάλη 270, ein δέπας 656, ein χρητής 741 und andere Einzelnheiten 798f. sich befanden, so wie endlich ne-ben dem Eisen 261, vgl. 850 f., auch Gold 269. 751. Uebrigens hangen die Accusative von Innous an durch ein Zeugma auch von ἔχφερε ab; der umgekehrte Fall findet 263 f. Statt.

262. Ιππεύσιν - ποδώχεσιν. Die Rosselenker haben das Epitheton der Rosse, weil es im Wettrennen der Wagen wesentlich auf die letztern ankommt.

264. δυωχαιειχοσίμετρον, vgl.

ο, 678 δυωχαιειχοσίπηχυ.

266. έξέτε ἀδμήτην, d. h. ein vollkommen ausgewachsenes, aber auch noch in der vollen Jugendkraft stehendes. Ein ungezähmtes Pferd muss für den kräftigen Natursohn und Helden ungleich an-

ziehender sein als ein gezähmtes; er hat die Aussicht, es selbst nach eignem Wunsch und Bedürfniss einzuüben und zu gewöhnen; daher ist für ihn die Unzähmbarkeit gerade ein Vorzug; vgl. 655 ή τ' άλγίστη δαμάσασθαι. - βρέφος. bei Spätern ξμβουον, anders als Od. ι, 245. - Zu χυξουσαν vgl. τ. 117 ἐχύει.

267. ἄπυρον — λέβητα, vgl. zu 122; natürlich waren die zu Weihgeschenken bestimmten λέβητες immer ἄπυροι. - κατέθηκε wechselt mit θηκε, έθηκεν wie Od. w, 86. 91.

268. μέτρα, vgl. η, 471.

269. δύω — τάλαντα, vgl. zu ι, 122.

270. ἀμφίθετον, Schol. διπλην, οίονει έχουσαν και έπι στόμα και έπι πυθμένα θέσιν.

271. στη - ἔειπεν. Ein in dieser Erzählung häufig vorkommender Uebergang: 456. 657. 706. 752. 801. 830, vgl. 535. 780 f. Ebenso wiederholt sich 707, 753, 831 ganz gleichlautend die Aufforderung zum Kampfe.

273. δεδεγμένα, Schol. προσδεχόμενα, exspectantia oder manentia.

275

280

285

290

εὶ μὲν νῦν ἐπὶ ἄλλφ ἀεθλεύοιμεν Αχαιοί,
ἢ τ' ὰν ἐγὼ τὰ πρῶτα λαβὼν κλισίηνδε φεροίμην.
ἴστε γὰρ ὅσσον ἐμοὶ ἀρετῆ περιβάλλετον ἵπποι·
ἀθάνατοί τε γάρ εἰσι, Ποσειδάων δ' ἔπορ' αὐτούς
πατρὶ ἐμῷ Πηλῆι, ὁ δ' αὐτ' ἐμοὶ ἐγγυάλιξεν.
ἀλλ' ἤτοι μὲν ἐγὼ μενέω καὶ μώνυχες ἵπποι·
τοίου γὰρ κλέος ἐσθλον ἀπώλεσαν ἡνιόχοιο,
ἤπίου, ὅ σφωιν μάλα πολλάκις ὑγρὸν ἔλαιον
χαιτάων κατέχευε, λοέσσας ὕδατι λευκῷ.
τὸν τω γ' ἑσταότες πενθείετον, οὕδεϊ δέ σφιν
χαῖται ἐρηρέδαται, τω δ' ἔστατον ἀχνυμένω κῆρ.
ἄλλοι δὲ στέλλεσθε κατὰ στρατόν, ὅς τις Αχαιῶν
ἵπποισίν τε πέποιθε καὶ ἄρμασι κολλητοῖσιν."

ῶς φάτο Πηλείδης, ταχέες δ' ἱππῆες ἔγερθεν. ὡρτο πολὺ πρῶτος μὲν ἄναξ ἀνδρῶν Εὔμηλος, ᾿Αδμήτου φίλος υἱός, δς ἱπποσύνη ἐκέκαστο: τῷ δ' ἐπὶ Τυδείδης ὡρτο κρατερὸς Διομήδης, ἵππους δὲ Τρῳοὺς ὕπαγε ζυγόν, οὕς ποτ' ἀπηύρα Αἰνείαν, ἀτὰρ αὐτὸν ὑπεξεσάωσεν Ἀπόλλων. τῷ δ' ἄρ' ἐπ' Ἀτρείδης ὡρτο ξανθὸς Μενέλαος διογενής, ὑπὸ δὲ ζυγὸν ἤγαγεν ὡκέας ἵππους,

274. ἐπὶ ἄλλφ, vgl. zu Od. ω, 91 ἐπὶ σοί.

275. τὰ πρῶτα substantivisch und deiktisch, τὰ πρωτεῖα τάδε, den ersten Preis hier.

276. περιβάλλετον, vgl. Od. o, 17 ὁ γὰρ περιβάλλει ἄπαντας.

280. αλέος ἐσθλὸν — ἡνιόχοιο, umschreibend von Patroklos, weil er auch ihnen Urheber des Ruhmes, Gegenstand des Stolzes war.

281 f. έλαιον — λοέσσας, also wie bei Menschen nach dem Bade.

· 283f. ἐσταότες πενθείετον ατέ., vgl. ρ, 426—440. Derselbe Gedanke, nur verstärkt, wird durch τὰ ở ἔστατον ἀχν. αῆρ noch wiederholt.

285. κατὰ στρατὸν verbinde mit ἄλλοι, ihr andern im Heere, im Gegensatz von ἐγώ 279.

287 f. ταχέες — ἔγερθεν, schnell waren erweckt, zur Thätigkeit angeregt. — Εὔμηλος, vgl. β, 714 f. und 763—767.

291 f. Γππους — Τοφούς, vgl. zu ε, 222 und ebend. 323 — 327. Dass Diomedes trotz seiner Verwundung vor drei Tagen (ξ, 29 = τ, 47f.) wieder an den Wettkämpfen Theil nimmt, kann — abgesehen von dem Vorrechte der Heroen — um so weniger auffallen, da die Gesänge nicht ursprünglich zusammenbingen.

292. ἀτὰο αὐτὸν ὑπεξεσάωσεν Α. = αὐτὸν (Αἰνείαν) ὑπεκσώσαντος Απόλλωνος.

Dig and by Google

23 Αίθην την Αγαμεμνονέην τον έον τε Πόδαργον. 296 την Αγαμέμνονι δωα' Αγχισιάδης Έχέπωλος δωρ', ενα μή οι Εποιθ' ὑπὸ "Ιλιον ηνεμόεσσαν, άλλ' αὐτοῦ τέρποιτο μένων μέγα γάρ οἱ έδωκεν Ζεύς ἄφενος, ναίεν δ' δ γ' εν εύρυχόρω Σικυωνι. 300 την δ γ' ύπὸ ζυγὸν ήγε, μέγα δρόμου Ισχανόωσαν. Αντίλογος δὲ τέταρτος ἐύτριχας ὁπλίσαθ' ἵππους, Νέστορος άγλαὸς νίὸς ὑπερθύμοιο ἄνακτος τοῦ Νηληιάδαο Πυλοιγενέες δέ οι ίπποι ωχύποδες φέρον άρμα. πατήρ δέ οι άγχι παραστάς 305 μυθεῖτ' εἰς ἀγαθὰ φρονέων νοέοντι καὶ αὐτῷ. ,, Αντίλος', ήτοι μέν σε νέον περ εόντ' εφίλησαν Ζεύς τε Ποσειδάων τε, καὶ ιπποσύνας ἐδίδαξαν παντοίας· τῷ καί σε διδασκέμεν οὖ τι μάλα χρεώ· οίσθα γάρ εὖ περὶ τέρμαθ' έλισσέμεν. άλλά τοι ἵπποι 310 βάρδιστοι θείειν τῷ τ' οἴω λοίγι' ἔσεσθαι.

τῶν δ' ἵπποι μὲν ἔασιν ἀφάρτεροι, οὐδὲ μὲν αὐτοί πλείονα ίσασιν σέθεν αὐτοῦ μητίσασθαι. άλλ' άγε δή σύ, φίλος, μητιν εμβάλλεο θυμώ παντοίην, Ένα μή σε παρεκπροφύγησιν ἄεθλα.

295. Αἴθην — Πόδαργον, vgl.

zu 9, 185. 296. Έχέπωλος, nach der Sage ein Urenkel des Pelops, nach unse-

rer Stelle Beherrscher von Sikyon. 300. δρόμου *Ισχαν*όωσαν wie

ο, 572 Ισχανάα δακέειν.

303 f. Πυλοιγενέες, vgl. β, 54 Πυλοιγενέος βασιλῆος. — ωχύποδες heissen diese Rosse immer noch mit Recht, obgleich sie in Vergleichung mit andern 310 als βάρ-Sigroi Beleir bezeichnet werden; vgl. 445 ἄμφω γὰρ ἀτέμβονται VEOTHTOG.

304f. πατήρ δέ οί. Nestor benutzt auch diese Gelegenheit, aus seiner Erfahrung guten Rath zu ertheilen, wie δ, 301—309. — Zu είς αγαθά φρονέων vgl. Od. α, 42 f. άλλ' οὐ - πεῖθ' ἀγαθὰ φρονέων mit Il. 1, 102 είπεῖν εἰς ἀγαθόν. - νοξοντι και αὐτ $\tilde{\omega} = 0$ d. π , 136 τά γε δη νοέοντι κελεύεις.

307. και ιπποσύνας εδίδαξαν. Dies gilt eigentlich nur von Poseidon als l'anios und Stammgott des Neleischen Geschlechtes, aber im höhern Sinne ist Zeus Urheber jeder guten Gabe; vgl. v, 192.

309. τέρματα von Einem Ziele

wie 333. 358, vgl. mit 323. 310. τῷ τ' οτω, d. i. τῷ τοι οτω, vgl. zu Od. σ, 367 η μ' οτῳ ἔρροντι u. ll. φ, 533 νῦν οἰω λ. ἔ.

311. ἀφάρτεροι == ταχύτεροι, bei Homer nur hier. — ουδε μέν ού μήν, οὐ μέντοι.

312. σέθεν αὐτοῦ, als du selbst, d. b. als du auch ohne meinen Rath, vgl. 308 τῷ — χρεώ. 314. ἄεθλα, wo möglich der erste

Preis oder doch einer der ersten.

μήτι τοι δουτόμος μέγ' αμείνων ή βίηφιν. 23 μήτι δ' αὐτε κυβερνήτης ενὶ οίνοπι πόντω 316 νηα θούν ιθύνει έρεχθομένην ανέμοισιν. μήτι δ' ήνίοχος περιγίγνεται ήνιόχοιο. άλλ' δς μέν θ' ξπποισι καὶ άρμασιν οίσι πεποιθώς αφραδέως έπὶ πολλον ελίσσεται ένθα καὶ ένθα, 320 ἵπποι δὲ πλανόωνται ἀνὰ δρόμον, οὐδὲ χατίσγει. ος δέ κε κέρδεα είδη ελαίνων ήσσονας ίππους. αλελ τέρμ' δρόων στρέφει έγγύθεν, οὐδέ ε λήθει όππως τὸ πρώτον τανύση βοέοισιν ιμάσιν, άλλ' έγει ασφαλέως καὶ τὸν προύγοντα δοκεύει. 325 σημα δέ τοι ἐρέω μάλ' ἀριφραδές, οὐδέ σε λήσει. Εστηκε ξύλον αὐον, ὅσον τ' ὄργυι', ὑπὲρ αἰης, η δουός η πεύκης. το μέν ου καταπύθεται όμβοφ, λαε δὲ τοῦ ἐκάτερθεν ἐρηρέδαται δύο λευκώ

315 ff. μήτι — μήτι. Emphatische Begründung der Ermahnung μῆτιν ἐμβάλλεο θυμῷ. Zur Contraction μήτι vgl. 500 μάστι; zu ἐφεχθομένην Od. ε, 83. η, 81.

318. μήτι δ' ήνίοχος = μήτι δὲ καὶ ήνίοχος ετέ., denn dies ist die Anwendung auf den vorliegenden Fall, die dann 322—325 weiter

ausgeführt wird.

319 f. ος μέν θ' επποισι ατέ. == ξαν μέν τις - έλίσσηται. Ausführung des entgegengesetzten Falles, wo es dem Wagenlenker, bei der besten Ausrüstung, an der inneren Einsicht und Besonnenheit gebricht. — ἀφραδέως = ἄνευ μήτιδος, μὴ είδως χέρδεα (322). - έπι πολλον έλίσσεται, weit hinaus fährt, in weitem Bogen berumlenkt (vgl. 309. 466): Gegensatz zu στρέφει έγγυθεν 323. — ένθα και ένθα, bald hier, bald dort, d. h. in unsicherer Richtung, unstät, nicht überall die kürzeste Linie beschreibend. — επποι δὲ πλανόωνται ετέ. ist der Nachsatz zu δς μέν θ' — έλίσσεται, worin δέ den Widerspruch zwischen der Meinung des Lenkers und dem Erfolge hervorhebt: die Rosse dagegen (welche die Unsicherheit ihres Lenkers gewahr werden). — οὐδὲ κατίσχει, erg. ὁ ἡνίοχος τοὺς ἵππους.

322. ξλαύνων—ξππους, concessiv, auch wenn er schwächere Pferde hat.

323f. $o\dot{v}\delta\dot{\epsilon}$ $\dot{\epsilon}$ $\dot{\lambda}\dot{\gamma}\beta\epsilon\iota$ $\times r\dot{\epsilon}$, es entgeht ihm nicht, d. h. er behält immer im Sinne und richtet seine Aufmerksamkeit darauf, wie (wie immer, $\ddot{\sigma}\pi\omega\varsigma = \ddot{\sigma}\pi\omega\varsigma$ $\ddot{\kappa}\nu$) er von Anfang an (die Rosse) mit den ledernen Riemen (den Zügeln, $\dot{\gamma}\nu\iota\alpha$ 337) gerichtet, straff oder schlaff angezogen, gefasst hat. Denselben Gedanken drückt positiv $\dot{\xi}\varphi\iota$ $\dot{\alpha}\sigma\alpha$ $\lambda\dot{\epsilon}\omega\varsigma$ aus. $-\dot{\delta}o\varkappa\dot{\epsilon}\dot{\nu}\dot{\epsilon}\iota$ (vgl. Od. $\dot{\epsilon}$, 274 $\dot{\Omega}\Omega\dot{\epsilon}\omega\alpha$ $\dot{\sigma}\sigma\alpha$ $\dot{\sigma}\omega\dot{\epsilon}\omega$ aus. $-\dot{\delta}o\varkappa\dot{\epsilon}\dot{\nu}\dot{\epsilon}\iota$ (vgl. Od. $\dot{\epsilon}$, 274 $\dot{\Omega}\Omega\dot{\epsilon}\omega$ augenblicke zuvorzukommen.

328. οὐ καταπύθεται. Dies wird daraus erschlossen, dass es schon so lange, dem Ansehen nach unverändert, da steht.

23 ἐν ξυνοχῆσιν ὁδοῦ, λεῖος δ' ἱππόδρομος ἀμφίς:
331 ἤ τευ σῆμα βροτοῖο πάλαι κατατεθνηῶτος,
ἢ τό γε νύσσα τέτυκτο ἐπὶ προτέρων ἀνθρώπων,
καὶ νῦν τέρματ' ἔθηκε ποδάρκης δῖος ᾿Αχιλλεύς.
τῷ σὰ μάλ' ἐγχρίμψας ἐλάαν σχεδὸν ἄρμα καὶ ἵππους,
335 αὐτὸς δὲ κλινθῆναι ἐυπλέκτῳ ἐνὶ δίφρω
ἤκ' ἐπ' ἀριστερὰ τοῖιν ἀτὰρ τὸν δεξιὸν ἵππον
κένσαι ὁμοκλήσας, εἶξαὶ τέ οἱ ἡνία κερσίν.
ἐν νύσση δέ τοι ἵππος ἀριστερὸς ἐγχριμφθήτω,
ως ἄν τοι πλήμνη γε δοάσσεται ἄκρον ἰκέσθαι
340 κύκλου ποιητοῖο· λίθου δ' ἀλέασθαι ἐπαυρεῖν,
μή πως ἵππους τε τρώσης κατά θ' ἄρματα ἄξης·
χάρμα δὲ τοῖς ἄλλοισιν, ἐλεγχείη δὲ σοὶ αὐτῷ
ἔσσεται. ἀλλά, φίλος, φρονέων πεφυλαγμένος εἶναι.

εὶ γάρ x' ἐν νύσση γε παρεξελάσησθα διώχων, 345 οὐχ ἔσθ' ὅς χέ σ' ἕλησι μετάλμενος οὐδὲ παρέλθη,

330. ἐν ξυνοχῆσιν ὁδοῦ, wo die beiden Bahnen, um die Meta (νύσσα 332. 338. 344) herumbiegend, in einer schmalen Biegung zusammentreffen. Die beiden Steine aber sind Prallsteine, zum Schutz des hölzernen Pfahles in den Boden eingegraben (ἐρηφέδαται). — ἀμφίς, darum herumgehend nach beiden Seiten.

333. και νῦν, und auch jetzt, so auch jetzt; denn νύσσα und τέρμα sind hier gleichbedeutend.

335. ἐνπλέκτῷ ἐνὶ δίφοω = 436 δίφοους — ἐνπλέκεας. Wahrscheinlich war der Raum zwischen dem obern und untern Wagenkranz (ἄντυξ, vgl. zu ε, 262) durch Flechtwerk ausgefüllt.

336. ηλ ξη' ἀριστερὰ τοῖιν (τοῖν ἴπποιν), d. h. biege dich sachte nach der Linken deines Gespannes, um das rechtslaufende Ross, das sich jetzt mehr anstrengen muss, zu erleichtern (und doch nicht etwa umzuwerfen). Eben darum wird dieses auch noch besonders angetrieben (χένσαι 337).

337. είξαι, Schol. χαλάσαι. Nach Grashof hatte der Lenker vermuthlich vier Leinen im Ganzen, zwei für jedes Pferd in der entsprechenden Hand, so dass er jedes Pferd mit einer Hand lenkte.

339. ὡς ἄν τοι — δοάσσεται κτέ, so dass es im Umbiegen um das Rennziel scheint, die Nabe komme an den Rand des Rades, d. h. Nabe und Radkranz fallen zusammen, berühren sich. Hyperbolische und auf der perspectivischen Verkürzung der Speichen bis zu einem Minimum beruhende Bezeichnung einer möglichst kurzen Umbiegung (eines ganz kurzen Rankes). — ἄκρον κύκλου ποι. ist also Object von ἐκέσθαι.

342. έλεγχείη — ἔσσεται, vgl. zu λ , 314 f. δη γαρ ἔλεγχος ἔσσεται.

344. εł — παρεξελάσησθα δ., wenn du nur glücklich und vor den Andern um das Rennziel herum, daran vorbei gekommen bist.

345. $\xi \lambda \eta \sigma \iota = \varkappa \alpha \tau \alpha \lambda \dot{\alpha} \beta \eta$, einholt.

350

355

360

οὐδ' εί κεν μετόπισθεν Αρείονα δίον ελαύνοι. Αδρήστου ταχύν εππον, δς έκ θεόφιν γένος ήεν, η τούς Λαομέδοντος, οἱ ἐνθάδε γ' ἔτραφεν ἐσθλοί."

ώς είπων Νέστωο Νηλήτος αψ ενί γώρη Εζετ', επεί ω παιδί εχάστου πείρατ' έειπεν. Μηριόνης δ' άρα πέμπτος εύτριχας δπλίσαθ' ἵππους. αν δ' έβαν ες δίφρους, εν δε κλήρους εβάλοντο. πάλλ' Αχιλεύς, έχ δὲ χλῆρος θόρε Νεστορίδαο Αντιλόγου · μετά τὸν δ' έλαγε κρείων Εύμηλος, τῶ δ' ἄρ' ἐπ' Ατρείδης δουρικλειτὸς Μενέλαος, τῶ δ' ἐπὶ Μηριόνης λάχ' ἐλαυνέμεν ΰστατος αὐτε Τυδείδης, όχ' άριστος εών, λάχ' ελαυνέμεν εππους. σταν δὲ μεταστοιχί, σήμηνε δὲ τέρματ' Αχιλλεύς τηλόθεν εν λείω πεδίω. παρά δε σκοπον είσεν

οί δ' άμα πάντες εφ' ἵπποιιν μάστιγας ἄειραν, πέπληγόν 3' ιμασιν, δμόκλησάν τ' επέεσσιν έσσυμένως. οί δ' ώνα διέπρησσον πεδίοιο,

άντίθεον Φοίνικα, οπάονα πατρός έοιο,

ώς μεμνέωτο δρόμου καὶ άληθείην αποείποι.

346. μετόπισθεν, binter dir her = μετάλμενος. Ueber das Wunderross Arion, das, von Poseidon mit der Demeter-Erinys erzeugt, dem Herakles Elis erobern half and den Adrastos aus Theben rettete, vgl. Pausanias 8, 25, 7-10. Uebrigens lässt sich aus 409. 525 (wo auch Aethe allein genannt ist), vgl. mit 295 und 517, schliessen, dass auch Arion nicht allein vor den Streitwagen gespannt wurde.

348. τους Λαομέδοντος, vgl. ε, 265-272; zum Folgenden φ, 279 δς ένθάδε γ' έτραφ' ἄριστος.

349. ενὶ χώρη = κατὰ χώραν, an seinen Platz.

350. έχάστου πείρατ' ἔειπεν, die Begrenzung eines jeglichen angesagt, d. h. Alles genau, bestimmt aus einander gesetzt hatte. πείρατα vielleicht mit Rücksicht auf die mehrfach erwähnten τέρματα, νύσσα (Ameis).

352. ἐν δὲ — ἐβάλοντο, erg. χυνέη oder πήληχι, vgl. η, 176 έν δ' έβαλον χυνέη Αγαμέμνονος.

358. μεταστοιχί, im Allgemeinen s. v. a. έξείης, doch bestimmter: in Einer Reihe hinter einander = ἐπὶ στίχου Schol. Die Bahn wäre kaum breit genug gewesen, dass alle fünf Wagen neben einander hätten stehen können. Anders bei den Läufern 758. — σήμηνε, er zeigte und erklärte es ihnen.

361. ώς μεμνέωτο δρ., Schol. ἐπιμελοίτο, ἐπισχοποί, was bei dem Wettkampfe des Odysseus mit den Phäaken Od. 9, 193 Athene

von freien Stücken thut.

363. Ιμᾶσιν = 324 βοέοισιν ίμᾶσιν, sie schüttelten die Leinen auf den Rücken der Pferde, vgl. Virg. Aen. 5, 146 aurigae undantia lora Concussere iugis.

23 νόσφι νεῶν, ταχέως ὑπὸ δὲ στέφνοισι κονίη
366 ἵστατ' ἀειφομένη ὡς τε νέφος ἢὲ θύελλα,
χαῖται δ' ἐρρώοντο μετὰ πνοιῆς ἀνέμοιο.
ἄρματα δ' ἄλλοτε μὲν χθονὶ πίλνατο πουλυβοτείρη,
ἄλλοτε δ' ἀίξασκε μετήορα. τοὶ δ' ἐλατῆρες
370 ἔστασαν ἐν δίφροισι, πάτασσε δὲ θυμὸς ἐκάστου
νίκης ἱεμένων κέκλοντο δὲ οἶσιν ἕκαστος
ἵπποις, οἱ δ' ἐπέτοντο κονίοντες πεδίοιο.

άλλ' ότε δη πύματον τέλεον δρόμον ωκέες επποι αψ έφ' άλος πολιης, τότε δη άρετη γε έκάστου

375 φαίνετ', ἄφαρ δ' επποισι τάθη δρόμος. ωκα δ' έπειτα αι Φηρητιάδαο ποδώκεες έκφερον επποι. τὰς δὲ μετ' ἐξέφερον Διομήδεος ἄρσενες επποι, Τρώιοι, οὐδέ τι πολλὸν ἀνευθ' ἔσαν ἀλλὰ μάλ' ἐγγύς αἰεὶ γὰρ δίφρου ἐπιβησομένοισιν ἐίκτην, 380 πνοιη δ' Εὐμήλοιο μετάφρενον εὐρέε τ' ὤμω

380 πνοιῆ δ' Εὐμήλοιο μετάφρενον εὐρέε τ' ὤμω θέρμετ' ἐπ' αὐτῷ γὰρ κεφαλὰς καταθέντε πετέσθην.

365. $\nu \delta \sigma \varphi \iota \nu \epsilon \tilde{\omega} \nu$, von den Schiffen (dem Standorte derselben am Ufer) hinweg und landeinwärts. Der Rückweg führt sie daher 374 $\epsilon \psi \ \epsilon \dot{\varphi} \ \dot{\alpha} \dot{\lambda} \dot{\delta} \dot{\varphi} \ \pi o \lambda i \dot{\eta}$; wieder gegen das Meer, in der Richtung desselben.

368f. ἄλλοτε μὲν — μετήορα, vgl. Virg. Georg. 3, 108f. Iamque humiles, iamque elati sublime videntur Aëra per vacuum ferri atque assurgere in auras.

370f. Εστασαν— ξεμένων. Virg. a. a. 0. 105 ff. Quum spes arrectae iuvenum, exsultantiaque haurit Corda pavor pulsans — volat vi fervidus axis.

373. πύματον τέλεον δρόμον, brachylogisch: sie durchliefen die äusserste Bahn (den vom Ausgangspunct entferntesten Theil derselben) und von da wieder zurück gegen das Meer.

375. ἄφαο — δοόμος, in gestrecktem Lauf eilten sie hin.

376. αί Φηρητιάδαο, vgl. zu β, 763 — 767. Εχφερον intransitiv: sie kamen den andern zuvor, hatten den Vorsprung, vgl. 759 nnd Od. γ, 496 τοῖον γὰρ ὑπέχφερον ὡχέες ἔπποι.

378. ἄνευθ' ἔσαν, erg. τῶν Φηρητιάδαο ἵππων.

379. alt — l/xtnv, d. h. jeden Augenblick glaubte man, sie müssten auf den d/upog auftreten. So Ovid. Metam. 1,535 von dem einen Hasen verfolgenden Windhunde: Alter inhaesuro similis i am iamque tenere Sperat.

380 f. πνοιῆ — θέρμετο. Virg. a. a. 0. 111 humescurt spumis flatuque sequentum. Das Verbum richtet sich nach dem Hauptbegriffe μετάφρενον; vgl. aber auch ρ, 386 f. γούνατά τε κηῆμαί τε — παλάσσετο. — ἐπ αὐτῷ — καταθέντε, nicht wirklich, sondern wie es den Zusehenden erschien.

καί νύ κεν η παρέλασο' η άμφηριστον έθηκεν, 23εὶ μὴ Τυδέος νἷι κοτέσσατο Φοῖβος Απόλλων, δς δά οἱ ἐκ χειρῶν ἔβαλεν μάστιγα φαεινήν. τοίο δ' ἀπ' δφθαλμών χύτο δάκουα χωομένοιο, 385 ούνεχα τὰς μὲν ὅρα ἔτι χαὶ πολὸ μᾶλλον ἰούσας, οί δέ οἱ ἐβλάφθησαν ἄνευ κέντροιο θέοντες. οὐδ' ἄρ' Αθηναίην ελεφηράμενος λάθ' Απόλλων Τυδείδην, μάλα δ' ώχα μετέσσυτο ποιμένα λαῶν, δώκε δέ οἱ μάστιγα, μένος δ' ἵπποισιν ἐνῆκεν. 390 ή δὲ μετ' Άδμήτου υίον κοτέουσ' ἐβεβήκει, Υππειον δέ οἱ ήξε θεὰ ζυγόν αἱ δέ οἱ Υπποι άμφὶς όδοῦ δραμέτην, δυμός δ' ἐπὶ γαῖαν ἐλύσθη. αὐτὸς δ' ἐκ δίφροιο παρά τροχὸν ἐξεκυλίσθη, άγχωνάς τε περιδρύφθη στόμα τε δινάς τε, 395 θουλίχθη δε μέτωπον επ' δφούσι τω δε οί όσσε δαχουόφι πλησθεν, θαλερή δέ οἱ έσχετο φωνή. Τυδείδης δὲ παρατρέψας έχε μώνυχας εππους,

382. ἢ παρέλασσ' ἢ — ἔθηκεν, nämlich Διομήδης Εὔμηλον. Vgl. Virg. Aen. 5, 326 Transeat elapsus prior ambiguumve relinquat.

383 f. Απόλλων nimmt sich des Eumelos an wegen des β, 766 an gegebenen Verhältnisses. Er muss also hier persönlich gegenwärtig, jedoch unsichtbar gedacht werden, wie nachher Athene 389. 391. - φαεινή wahrscheinlich s. v. a. σιγαλόεις, worüber vgl. zu ε, 226.

387. of $\delta \xi$, vgl. 377 $\tilde{\kappa}_0 \sigma \varepsilon r \varepsilon \varepsilon \tau \pi \pi \sigma \iota$, and hinsichtlich der Verbindung unten 500 of δt of $\delta \tau \pi \sigma \iota$. — $\tilde{\kappa}_{\nu} \varepsilon \nu \times \varepsilon \nu \tau_0 \sigma \iota$ (vgl. 430), weil er seine Geissel verloren hatte (384). Denn $\times \varepsilon \nu \tau_0 \sigma \nu$ ist hier dasselbe, was vorher und nachher $\mu \alpha \sigma \tau \iota \xi$, anderswo auch $t \mu \alpha \sigma \beta \lambda \eta$, d. h. eine Künstlich aus Riemen geflochtene Gerte mit einem Stachel am Ende.

388. Ελεφηράμενος Τυδείδην, Schol. ἀδίχως, δι ἀπάτης βλάψας. 392. Εππειον — ζυγόν. Der Gang des Verses ahmt das plötzliche Knacken des Joches nach. — $\tilde{\eta}\xi\epsilon$ ($\tilde{\epsilon}\alpha\xi\epsilon$) = Od. τ , 539.

393. ἀμφις ὁδοῦ, auf beiden Seiten des Weges (denn sie gingen wohl durch, wie ζ, 40 αὐτὼ μὲν ἐβήτην). Verschieden ist ἐπὸς ὁδοῦ 424. — ἐπὶ γαῖαν ἐλύσθη, wurde geschleift, schleifte (bewegte sich gleichsam in Windungen) über die Erde hin.

394. $a\dot{v}\dot{r}\dot{o}\varsigma - \dot{\epsilon}\xi\epsilon xv\lambda t\sigma\vartheta\eta = \zeta$, 42.

395 f. ἀγκῶνας, vgl. zu λ , 252 ἀγκῶνας ἔνεφθεν. — Θρυλίχθη, Schol. περιεθραύσθη, er zerschlug sich. Die Zuschauer aber bemerkten diesen ganzen Vorfall (wegen der Entfernung oder der Oertlichkeit) nicht nach 459-467. — τω $\delta \ell$ of — φ ωνη = ϱ , 695 f.

398. παρατρέψας ἔχε, lenkte mit fester Hand vorüber, trieb sicher vorbei. 23 πολλον των άλλων εξάλμενος εν γὰς Αθήνη 400 επποις ἦκε μένος καὶ ἐπ' αὐτῷ κῦδος ἔθηκεν. τῷ δ' ἄς' ἐπ' Ατρείδης εἶχε ξανθὸς Μενέλαος. Αντίλοχος δ' επποισιν ἐκέκλετο πατρὸς ἑοῖο. ,, ἔμβητον καὶ σφῶι· τιταίνετον ὅττι τάχιστα. ἤτοι μὲν κείνοισιν ἐριζέμεν οὔ τι κελεύω,

405 Τυδείδεω ἵπποισι δαΐφρονος, οἶσιν ᾿Αθήνη νῦν ιὅρεξε τάχος καὶ ἐπ' αὐτῷ κῦδος ἔθηκεν Γππους δ' ᾿Ατρείδαο κιχάνετε, μηδὲ λίπησθον, καρπαλίμως, μὴ σφῶιν ἐλεγχείην καταχεύη Αἴθη θῆλυς ἐοῦσα. τίη λείπεσθε, φέριστοι;

410 ὧδε γὰρ ἐξερέω, καὶ μὴν τετελεσμένον ἔσται οὐ σφῶιν κομιδή παρὰ Νέστορι ποιμένι λαῶν ἔσσεται, αὐτίκα δ' ὕμμε κατακτενεῖ ὀξέι χαλκῷ, αἴ κ' ἀποκηδήσαντε φερώμεθα χεῖρον ἄεθλον. ἀλλ' ἐφομαρτεῖτον καὶ σπεύδετον ὅττι τάχιστα.

415 ταῦτα δ' ἐγων αὐτὸς τεχνήσομαι ἢδὲ νοήσω, στεινωπῷ ἐν ὁδῷ παραδύμεναι, οὐδέ με λήσει...

ως έφαθ, οι δε άνακτος υποδδείσαντες όμοκλήν μαλλον επεδραμέτην όλίγον χρόνον. αίψα δ' έπειτα

399. πολλὸν — ἔξάλμενος, weit den andern (Mitkämpfern) voreilend, vgl. zu 376 ἔκφερον.

401. $\tau \tilde{\psi} \ \delta' \ \tilde{u} \tilde{\psi}' \ \tilde{\epsilon} \tilde{n}' - \epsilon \tilde{t} \chi \epsilon$, erg. $\tau o \dot{v} \varsigma \ \tilde{t} \pi \pi o v \varsigma$, ihm zunächst trieb sein Gespann.

403. $\tilde{\epsilon}\mu\beta\eta\tau\sigma\nu$ xal $\sigma\varphi\tilde{\omega}\iota$, auf denn, auch ihr, eigentlich tretet an, beginnet auch ihr. — $\tau\iota\tau\alpha\iota\nu\epsilon\tau\sigma\nu$ ist intransitiv, vgl. $518=\chi$, 23 $\tau\iota\tau\alpha\iota\nu\delta\mu\iota\nu\sigma\varsigma$.

404—407. ἤτοι μὲν— πιχάνετε. Eine von Virgil Aen. 5, 194—196 (Non iam prima peto — Extremos pudeat redüsse) nachgeahmte Wendang. Aus dem entschiedenen Glück des Diomedes erkennt Antilochos den schon oft bewährten Beistand der Athene; vgl. 782 ἢμ ἔβλαψε θεὰ πόθας πτέ.

407. χιχάνετε — χαρπαλίμως, d. i. χιχ. χαρπ. μὴ λειπόμενοι. 411. χομιδή, vgl. 3, 186, von der Pflege der Pferde.

413. ἀποχηθήσαντε φερώμεθα, wir beide Theile, ich euer Herr und ihr meine Rosse; vgl. zu ε, 487 ἀλόντε. Durch das Verbum fasst er sich mit den Pferden zusammen, während das Participium eigentlich nur auf die letztern geht.

415. ταῦτα weist ankündigend auf das folgende στεινωπῷ — πασαδύμεναι hin, vgl. 419—421; denn Antilochos sah schon die kommende Schwierigkeit des Weges voraus. — Ζυ τεχνήσομαι vgl. γ, 61 τέχνη.

418. $\xi \pi \varepsilon \delta \rho \alpha \mu \xi \tau \eta \nu = 433.447$ (vgl. besonders 504) in Beziehung

στεῖνος ὁδοῦ κοίλης ἴδεν ἀντίλοχος μενεχάρμης. 23
ἡωχμὸς ἔην γαίης, ἢ χειμέριον ἀλὲν ὕδωρ 420
ἐξέρρηξεν ὁδοῖο, βάθυνε δὲ χῶρον ἄπαντα.
τῆ ὁ εἰχεν Μενέλαος ἀματροχιὰς ἀλεείνων.
ἀντίλοχος δὲ παρατρέψας ἔχε μώνυχας ἵππους
ἐκτὸς ὁδοῦ, ὀλίγον δὲ παρακλίνας ἐδίωκεν.
ἀτρείδης δ' ἔδδεισε καὶ ἀντιλόχφ ἐγεγώνει 425
,,ἀντίλοχ', ἀφραδέως ἱππάζεαι. ἀλλ' ἄνεχ' ἵππους
στεινωπὸς γὰρ ὁδός, τάχα δ' εὐρυτέρη παρελάσσεις,
μή πως ἀμφοτέρους δηλήσεαι ἄρματι κύρσας."
ὧς ἔφατ', ἀντίλοχος δ' ἔτι καὶ πολὺ μᾶλλον ἔλαυνεν

ως εφαι, Αντιορής ο ετι και πολύ μακκον εκαυνει κέντρω έπισπέρχων, ώς οὐκ ἀίοντι ἐοικώς.
ὅσσα δὲ δίσκου οὖρα κατωμαδίοιο πέλονται,
ὅν τ' αἰζηὸς ἀφῆκεν ἀνὴρ πειρώμενος ἥβης,
τόσσον ἐπεδραμέτην. αὶ δ' ἠρώησαν ὀπίσσω
Ατρείδεω αὐτὸς γὰρ ἐκών μεθέηκεν ἐλαίνειν,
μή πως συγκύρσειαν ὁδῷ ἔνι μώνυχες ἵπποι,

435

430

auf die, welche ihnen voran sind: sie eilten nach.

419f. στεῖνος ὁδοῦ ατέ. Der Weg verengerte sich, weil angeschwollene und seitwärts gedrängte Fluthen (ἀλὲν ὕδωρ) einen Theil desselben weggerissen und ausgeschwemmt, gehöhlt und vertieft hatten. — ψωχμός, ein Riss (ἐξέροηξεν), eine Runse. Schol. τόπος εξααρμμένος ὑπὸ ὀμβρίου ὑδατος.

Hiade H. 3. Aul.

όδοῦ) auf der innern Seite (links) an ihm vorüberzufahren. — Wie άματορχιάς gemeint sei, ergiebt sich aus ἄρματι χύρσας 428 und συγχύρσειαν 435. Schol. τὰς τῶν τροχῶν συγχρούσεις τὰς ἀπὸ τῶν ἄλλων ἀρμάτων.

430. ώς — ξοιχώς, Schol. ώς μὴ ἀχούοντι ὅμοιος. Der Begriff der Achnlichkeit ist zweimal, sowohl durch ώς (=ώς οὐχ ἀχούοντι ἐοιχώς (οὐχ ἀχούοντι ἐοιχώς) ausgedrückt.

431. δίσχου οὐρα, vgl. zu z, 351 οὐρα — ἡμιόνων und unten 523 δίσχουρα. — χατωμαδίοιο, Schol. τοῦ χατὰ τῶν ἄμων φερομένου. Auch nach unserer Stelle wie nach Od. 3, 186 ff. wurde der Diskos von freier Hand geworfen.

433. $\ell \pi \epsilon \delta \rho \alpha \mu \ell \epsilon \eta \nu$, nämlich die Rosse des Antilochos, denen die des Menelaos (al δ — $24 \tau \rho \epsilon (\delta \epsilon \omega)$ entgegengesetzt werden.

23 δίφρους τ' ἀνστρέψειαν ἐνπλεκέας, κατὰ δ' αὐτοί ἐν κονίησι πέσοιεν ἐπειγόμενοι περὶ νίκης. τὸν καὶ νεικείων προσέφη ξανθὸς Μενέλαος ,, Αντίλοχ', οὖ τις σεῖο βροτῶν ὁλοώτερος ἄλλος.

440 ἔρρ', ἐπεὶ οὖ σ' ἔτυμόν γε φάμεν πεπνῦσθαι 'Αχαιοί.
ἀλλ' οὐ μὰν οὐδ' ὧς ἄτερ ὅρχου οἴση ἄεθλον."

ώς εἰπων επποισιν ἐκέκλετο, φώνησέν τε ,,μή μοι ἐφύκεσθον μηδ' εστατον ἀχνυμένω κῆφ. φθήσονται τούτοισι πόδες καὶ γοῦνα καμόντα ²⁵ ὑνῖνι ἐκοκρονται κρότος καὶ δοῦνα καμόντα ²⁶ ὑνῖνι ἐκοκρονται κρότος καὶ δοῦνα καμόντα ²⁷ ὑνῖνι ἐκοκρονται κρότος καὶ δοῦνα καὶ

445 ἢ ὑμῖν· ἄμφω γὰρ ἀτέμβονται νεότητος." ὧς ἔφαθ', οἱ δὲ ἄνακτος ὑποδδείσαντες ὁμοκλήν

μάλλον ἐπεδραμέτην, τάχα δέ σφισιν ἄγχι γένοντο. Άργεῖοι δ' ἐν ἀγῶνι καθήμενοι εἰσορόωντο ἵππους· τοὶ δὲ πέτοντο κονίοντες πεδίοιο.

45ο πρῶτος δ' Ἰδομενεὺς Κρητῶν ἀγὸς ἐφράσαθ' ἵππους·
ἦστο γὰρ ἐκτὸς ἀγῶνος ὑπέρτατος ἐν περιωπῆ,
τοῖο δ' ἄνευθεν ἐόντος ὁμοκλητῆρος ἀκούσας
ἔγνω· φράσσατο δ' ἵππον ἀριπρεπέα προύχοντα,
δς τὸ μεὰ ἄλλο τόσον φοῖνιξ ἦν, ἐν δὲ μετώπφ

Δεὶ ἐντὸν πῶς ἐκλον τοσον ποινον και δίσε κέπον φ

455 λευκὸν σῆμ' ἐτέτυκτο περίτροχον ἢύτε μήνη. στῆ δ' ὀρθὸς καὶ μῦθον ἐν Αργείοισιν ἔειπεν.

436. αὐτοί, sie selbst, die Lenker der Wagen.

439. οὔ τις — ἄλλος, vgl. γ, 365.

441. ἄτες ὅςχου. Zu diesem Eide, dass er nicht vorsätzlich aus Arglist den Wagen des Menelaos aufgebalten habe, fordert dieser ihn 581—585 auf, aber er ist so chrlich, ihn abzulehnen.

444. φθήσονται — χαμόντα, sie werden früher ermatten. — Zu φθάνω — ἢ vgl. Od. λ, 58.

449. Γππους· τοὶ δὲ, geht auf alle fünf Wagenkämpfer.

450. Ἰδομενεύς, der aus Theilnahme für seinen Freund Meriones (351) besonders gespannt auf den Ausgang ist. 451. ἐν περιωπη, vgl. zu Od. x, 146 ἐς περιωπην. Idomeneus kann nichts desto weniger auf dem Gerüste der übrigen Zuschauer gesesen haben, nur ausser dem eigentlichen Ringe (ἐχτὸς ἀγῶνος), zuoberst (ὑπέρτατος), wo er über die Andern hinaussah.

452. τοῖο — ὁμοκλητῆρος. Das noch unbestimmte Demonstrativum τοῖο wird durch ὁμοκλητῆρος erklärt; es bezeichnet nach dem Zusammenhange den vordersten der fünf Wagenlenker, und zwar Diomedes (470 — 472). Bei ἔγνω erg. αὐτόν; er erkannte ihn zuerst an der Stimme schon von ſerne, dann aber auch an einem Pſerde.

454. τὸ μὲν ἄλλο τόσον, vgl. zu χ, 322 ἄλλο τόσον μέν.

,, & φίλοι Αργείων ήγήτορες ήδε μέδοντες, 23 οίος έγων εππους αθγάζομαι ήε καὶ ύμεῖς; άλλοι μοι δοχέουσι παροίτεροι έμμεναι επποι, άλλος δ' ήνίοχος ινδάλλεται· αι δέ που αὐτοῦ 460 · έβλαβεν εν πεδίω, αδ κεισέ γε φέρτεραι ήσαν. ήτοι γάρ τὰς πρῶτα ίδον περὶ τέρμα βαλούσας, νῦν δ' οἴ πη δύναμαι ἰδέειν· πάντη δέ μοι όσσε Τρωικόν αμ πεδίον παπταίνετον εἰσορόωντι. ήε τον ήνίοχον φύγον ήνία, οὐδ' ἐδυνάσθη 465 εὖ σχεθέειν περὶ τέρμα, καὶ οὖκ ἐτύχησεν ἑλίξας; ένθα μιν έκπεσέειν δίω σύν θ' άρματα άξαι, αί δ' έξηρώησαν, έπεὶ μένος έλλαβε θυμόν. άλλα ίδεσθε και ύμμες ανασταδόν ου γαρ έγωγε εὐ διαγιγνώσκω. δοκέει δέ μοι ἔμμεναι ἀνήρ 470 Αἰτωλὸς γενεήν, μετά δ' Αργείοισιν ανάσσει, Τυδέος ιπποδάμου νίος, πρατερός Διομήδης." τὸν δ' αἰσχρῶς ἐνένιπεν 'Οιλῆος ταχὺς Αἴας. .. Ίδομενευ, τί πάρος λαβρεύεαι; αι δέ τ' άνευθεν

458. αὐγάζομαι, sehe ich, emphatisch — ersehe ich deutlich, ertenne ich. Vgl. Apollon. Rhod. 1, 155 von Lynkeus: καὶ νέοθε κατὰ χθονὸς αὐγάζεσθαι.

459. παροίτεροι, vom Raume: voran, den Andern voraus, = 480, vgl. 487 πρόσθε. 498 πάροιθεν. S. oben 376 f.

460 f. αί δέ, nämlich die des Eumelos. — αὐτοῦ wird durch ἐν πεδίω näher bestimmt. — κεῖσε, brachylogisch: auf dem Hinweg, hinwärts.

462. τὰς (ἄς) πρῶτα ἴδον, die, welche ich zuerst gegen das Ziel umbiegen sah. Der Hauptsatz ist νῦν δ' οὔ πη δύναμαι ἰδέειν. Eumelos kommt erst zuletzt 532, und hatte begreislich lange zu thun, bis er sich von seinem Unfall einigermassen erholt- und hergestellt hatte.

466. εὐ σχεθέειν περί τέρμα,

d. h. die Rosse recht fest halten, bis er ganz um das Ziel herum war. Zu σχεθέειν vgl. Od. ε, 320 ἀνσχεθέειν. — οὐχ ἐτύχησεν ἐλί-ξας; Paraphr. οὐχ εὐτύχησε κάμ-ψας; traf er die Wendung, den Umsehwung nicht?

468. ἐξηρώησαν, vgl. 393 ἀμφὶς ὁδοῦ δραμέτην, sie rissen aus. μένος, Wuth, Wildheit.

470—472. δοκέει — Διομήδης. Durch die zuerst ganz allgemeine, dann allmälig bestimmtere Bezeichnung einer Allen bekannten Persönlichkeit soll die Erwartung der Zuhörer auf scherzhafte Weise gespannt werden.

473. τον δ' αλσχρώς ενενιπεν — Od. σ, 321. Der kleinere Aias erscheint auch sonst als frech und ungezügelter Zunge, vgl. Od. δ, 499—510.

474. πάρος, zum Voraus, zu frühe, also auch vorschnell. — αξ

24*

23 ίπποι ἀερσίποδες πολέος πεδίοιο δίενται.

476 ούτε νεώτατός έσσι μετ' Αργείοισι τοσούτον, ούτε τοι όξύτατον κεφαλής εκδέρκεται όσσε. άλλ' αἰεὶ μύθοις λαβρεύεαι. οὐδέ τί σε γρή λαβραγόρην έμεναι πάρα γάρ και αμείνονες άλλοι.

480 ίπποι δ' αὐταὶ ἔασι παροίτεραι αί τὸ πάρος περ, Εύμήλου, εν δ' αὐτὸς έχων εύληρα βέβηκεν." τὸν δὲ γολωσάμενος Κρητῶν ἀγὸς ἀντίον ηΰδα ... Αἶαν νεῖκος ἄριστε, κακοφραδές, ἄλλα τε πάντα

δεύεαι Αργείων, ότι τοι νόος έστιν απηνής.

485 δευρό νυν, ή τρίποδος περιδώμεθον ή ελέβητος, ζοτορα δ' Ατρείδην Αγαμέμνονα θείομεν άμφω, όππότεραι πρόσθ' ἵπποι, ἵνα γνώης ἀποτίνων." ώς έφατ', ώρνυτο δ' αὐτίκ' 'Οιλῆος ταχύς Αΐας χωόμενος χαλεποίσιν άμείψασθαι επέεσσιν.

490 καί νύ κε δη προτέρω έτ' έρις γένετ' αμφοτέροισιν,

δέτ' ἄνευθεν κτέ., die Rosse, die du schon erkennen willst, sind ja noch weit weg in der Ebene. Gleichwohl behauptet er selbst 480 f., sie auch, nur als andere, zu erkennen.

476. νεώτατος — τοσοῦτον, ironisch: so sehr der Jüngste; denn er war nicht mehr jung, sondern μεσαιπόλιος nach r, 361. Auch das folgende Regaling Exdenzeral hat etwas Komischburlesques: sie schauen dir - aus dem Kopfe heraus.

479. πάρα γὰρ — ἄλλοι, gleichsam: es sind noch andere Leute da, die auch ein Wort zu sprechen haben. — Ζυ πάρα vgl. Od. π, 45 πάρα δ' ἀνὴρ δς καταθήσει.

480. $a\dot{v}\tau al = al a\dot{v}\tau al$, vgl. μ , 225 αὐτα κέλευθα.

481. ἐν — βέβηχεν, erg. ἵπποις, er selbst lenkt stehend den Wagen. - εύλησα, απαξ λεγόμ. bei Homer. Lexicon vetus: αὐληφον ίμὰς η σχοινίον, όπες Ίωνες εξληρον. (FÉLW, FELLW, EVLEW).

483 f. νείχος ἄριστε, κακοφρ., vgl. γ, 39 είδος ἄριστε, γυναιμαvés. Aus der Anrede geht der Dichter in die Beschreibung über, mit dem Verbum finitum (δεύεαι) statt des Participii.

485. δευρο, hier s. v. a. αγε, mit dem es sonst verbunden wird, vgl. ο, 120 f. δεύρο — σπεύσομεν. — Ζυ περιδώμεθον (dem einzigen homerischen Beispiel der auch sonst sehr seltenen ersten Person des Duals) vgl. Od. ψ, 78 ξμέθεν περιδώσομαι αὐτῆς mit d. Anm.

486. ἴστορα (vgl. σ, 501) arbitrum, zum Schiedsrichter, eigentlich zum Zeugen und Wächter unsers Vertrages (συνθηχοφύλαχα).

487. αποτίνων, büssend, d. h. wenn du die Wette verlierst und bezahlen musst.

490. πε - προτέρω έρις γένετο, der Streit wäre noch weiter vorwärts gegangen, gewachsen. Vgl. Apollon. Rhod. 1, 492 προτέρω δέ κε νείχος ετύχθη, εί μη - κατερήτυεν.

495

500

εὶ μὴ ἀχιλλεὺς αὐτὸς ἀνίστατο καὶ κατέρυκεν.
,,μηκέτι νῦν χαλεποῖσιν ἀμείβεσθον ἐπέεσσιν,
Αἰαν Ἰδομενεῦ τε, κακοῖς, ἐπεὶ οὐδὲ ἔοικεν.
καὶ δ' ἄλλφ νεμεσᾶτον, ὅ τις τοιαῦτά γε ῥέζοι.
ἀλλ' ὑμεῖς ἐν ἀγῶνι καθήμενοι εἰσοράασθε
ἵππους· οἱ δὲ τάχ' αὐτοὶ ἐπειγόμενοι περὶ νίκης
ἐνθάδ' ἐλεύσονται· τότε δὲ γνώσεσθε ἕκαστος
ἵππους ἀργείων, οἱ δεύτεροι οῖ τε πάροιθεν."
ώς φάτο, Τυδείδης δὲ μάλα σχεδὸν ἦλθε διώκων,
μάστι δ' αἰὲν ἔλαυνε κατωμαδόν οἱ δὲ οἱ ἵπποι

ως φατο, Τυσεισης σε μαλα σχεσον ηλθε σιων μάστι δ' αιεν έλαννε κατωμαδον οι δε οι επποι ύψόσ' ἀειρέσθην ρίμφα πρήσσοντε κέλευθον. αιει δ' ήνιοχον κονίης ραθάμιγγες έβαλλον, άρματα δε χρυσῷ πεπυκασμένα κασσιτέρῳ τε επποις ωκυπόδεσσιν ἐπέτρεχον οὐδέ τι πολλή γίγνετ' ἐπισσώτρων ἀρματροχιὴ κατόπισθεν ἐν λεπτῆ κονίη τω δε σπεύδοντε πετέσθην. στῆ δε μέσῳ ἐν ἀγῶνι, πολὸς δ' ἀνεκίκιεν ἱδρώς εππων ἔκ τε λόφων καὶ ἀπὸ στέρνοιο χαμᾶζε.

50**5**

493. κακοίς enthält erst die moralische Charakterisirung der χαλεπὰ ἔπη, zur Begründung des allgemein missbilligenden ἔπεὶ οὐδὲ ἔοικεν: unwürdigen, unedeln.

494. καὶ — ξέζοι vgl. Od. ζ, 286 καὶ δ' ἄλλη νεμεσῶ, ἥ τις τοιαῦτά γε ξέζοι.

496. of δε — αὐτοί, d. i. die noch unterwegs befindlichen Wagenlenker alle.

501. ὑψόσ' ἀειρέσθην, daher das Beiwort ἀερσίποδες z. B. 475.

502. ἡνίοχον, d. i. den Diomedes, der hier mit noch grösserm Rechte ἡνίοχος genannt wird, als &, 89 Hektor.

503. χουσῷ πεπυκασμένα κ.τ., d. h. reichlich verziert, belegt mit grossen Stücken von Gold und Zinn, daher 509 δίφροιο παμφανόωντος, vgl. 561 das χεῦμα φαεινοῦ κασσιτέροιο auf dem Panzer des

Asteropäos und z, 438 ἄρμα δέ οἰ χουσῷ τε καὶ ἀργύρῳ εὐ ἤσκηται von Rhesos.

504. Υπποις— ἐπέτρεχον, er lief dicht, unmittelbar hinter den Rossen her, wie es 517—521 beschrieben wird.

505 f. άρματροχιή, die Radoder Wagenspur. Der Wagen fuhr so leicht und schnell dahin, dass er in dem dünnen Staube kaum einschnitt. — Ζυ λεπτός vgl. ν. 275 f. λεπτότατος χαλχός — λεπτοτάτη ψινός βοός. — Durch τώ δὲ — πετέσθην wird der Hauptbegriff der Schnelligkeit (501 ψέμφα πρ. χέλευθον) wiederholt.

507—513. στη δὲ — Υππους. Durch diese Beschreibung wird dem Zuhörer die ziemliche Weile bemerkbar, welche zwischen dem Anlangen des Diomedes und dem des Antilochos verging. Anders bei der Ankunft des Menelaos 516.

23 αὐτὸς δ' ἐκ δίφροιο χαμαὶ θόρε παμφανόωντος, 510 κλίνε δ' άρα μάστιγα ποτί ζυγόν. οὐδ' ἐμάτησεν ζωθιμος Σθένελος, άλλ' ἐσσυμένως λάβ' ἄεθλον, δώπε δ' άγειν ετάροισιν ύπερθύμοισι γυναϊκα καὶ τρίποδ' ωτώεντα φέρειν ό δ' έλυεν ύφ' ίππους. τῷ δ' ἄρ' ἐπ' 'Αντίλοχος Νηλήιος ήλασεν ἵππους, 515 κέρδεσιν, ού τι τάχει γε παραφθάμενος Μενέλαον. άλλα και ώς Μενέλαος έχ' εγγύθεν ωκέας Ίππους.

δσσον δὲ τροχοῦ ἵππος ἀφίσταται, ὅς ῥά τ' ἄνακτα έλκησιν πεδίοιο τιταινόμενος σύν όχεσφιν. τοῦ μέν τε ψαύουσιν ἐπισσώτρου τρίχες ἄχραι

520 οὐραῖαι· ὁ δέ τ' ἄγχι μάλα τρέχει, οὐδέ τι πολλή χώρη μεσσηγύς, πολέος πεδίοιο θέοντος. τόσσον δη Μενέλαος αμύμονος Αντιλόχοιο λείπετ'. ἀτὰρ τὰ πρώτα καὶ ἐς δίσκουρα λέλειπτο, άλλά μιν αίψα χίχανεν δφέλλετο γάρ μένος ηύ

525 ίππου της Αγαμεμνονέης, καλλίτριγος Αίθης. εί δέ κ' έτι προτέρω γένετο δρόμος άμφοτέροισιν, τῷ κέν μιν παρέλασσ' οὐδ' ἀμφήριστον έθηκεν.

510. ποτί ζυγόν. Am Joche befand sich wohl eine Vorrichtung, wo die Geissel eingesteckt werden konnte. Paraphr. προσεπέλασε δέ τὴν μάστιγα πρὸς τὸν ζυγόν. — οὐδ' ἐμάτησεν $= \pi$, 474 hier: er verlor keine Zeit, besann sich nicht lange.

513. o de, Sthenelos spannte gleichzeitig die Rosse aus.

515. χέρδεσιν χτέ., vgl. 418 -437.

517. οσσον δέ τροχοῦ εππος. Eine sehr nahe liegende und darum auch sehr anschauliche Vergleichung.

519 f. τοῦ μέν hängt von τρίγες ακραι ab. - ο δέ, τροχός. Die Räder müssen nämlich in gleicher Linie mit dem nicht sehr breiten Wagenkasten, d. h. eben so weit vorstehend als dieser, und nicht weit aus einander gedacht werden (nach Grashof).

521. πολέος — θέοντος, wann es (das Ross, collectiv) durch die weite Ebene dahin eilt: denn gerade bei einer ausgedehnten Fläche wird der Lauf am gleichmässigsten sein, ja beinahe an Schnelligkeit noch zunehmen.

523 f. τὰ πρῶτα, zuerst, anfangs, als Menelaos nach 433 seine Rosse mit Fleiss zurückhielt. — Zu αλψα χίχανεν κτέ. vgl. oben 446 f. οψέλλετο durch den kräftigen Zu-

ruf des Menelaos.
526 f. εἰ δέ κ' ἔτι προτέρω κτέ. Vgl. in der oben zu 382 angeführten Stelle aus Virgil Aen. 5, 325 spatia et si plura supersint cet. Hier aber wird der Ausdruck des wahrscheinlich glücklichsten Erfolges durch οὐδ' ἀμφήριστον statt η αμφήριστον gesteigert: er hätte ihn nicht (etwa nur) zu einem bestrittenen gemacht, d. h. αὐτὰς Μηριόνης θεράπων ἐὺς Ἰδομενήσς 23 λείπετ' άγακλησς Μενελάου δουρός έρωήν: βάρδιστοι μέν γάρ οἱ ἔσαν καλλίτριχες ἵπποι, 530 ήκιστος δ' ήν αὐτὸς ελαυνέμεν άρμ' εν άγωνι. νίὸς δ' Αδμήτοιο πανύστατος ήλυθεν άλλων, Ελκων άρματα καλά, ελαύνων πρόσσοθεν έππους. τὸν δὲ ἰδών ψατειρε ποδάρκης δῖος Αγιλλεύς, στάς δ' ἄρ' ἐν Αργείοις ἔπεα πτερόεντ' ἀγόρευεν. 535 ,,λοῖσθος ἀνὴρ ὤριστος ἐλαύνει μώνυχας ἵππους. άλλ' άγε δή οι δώμεν αέθλιον, ώς επιεικές, δεύτες' άτας τα πρώτα φερέσθω Τυδέος υίός." ως έφαθ, οι δ' άρα πάντες επήνεον ως εκέλευεν. καί νύ κέ οἱ πόρεν ἵππον — ἐπήνησαν γὰρ Αχαιοί —, 540

καί νύ κέ οἱ πόρεν ἵππον — ἐπήνησαν γὰρ Αχαιοί — εἰ μὴ ἄρ' Αντίλοχος, μεγαθύμου Νέστορος υἰός, Πηλείδην Αχιλῆα δίκη ἡμείψατ' ἀναστάς. ,,,, ἀ Αχιλεῦ, μάλα τοι κεχολώσομαι, αἴ κε τελέσσης τοῦτο ἔπος· μέλλεις γὰρ ἀφαιρήσεσθαι ἄεθλον, τὰ φρονέων ὅτι οἱ βλάβεν ἅρματα καὶ ταχέ' ἵππω

545

er hätte es unbestreitbar gemacht, seinen Sieg über allen Zweifel erhoben.

529. δουρός έρωήν, vgl. zu o,

531. ἤειστος scheint milder im Begriffe, als das attische ἤειστος wäre: der schwächste, am wenigsten feurige, schlaffste (unter den fünsen). Vgl. Od. σ, 92 — 94 ἢε' ἐλάσαι.

533. ἔλχων ἄρματα, den Wagen (da das Joch zerbrochen war 392) nachschleppend, selbst ziehend, wie Diomedes x, 505 mit dem geraubten Wagen des Rhesos wenigstens thun wollte. Zu diesem ἔλχων ist also, im Gegensatz zum folgenden ἐλαύνων πρόσσοθεν (zerdehnt für πρόσθεν, ἔμπροσθεν), im Grunde ein ὅπισθεν hinzuzudenken: hinter sich her den Wagen ziehend, vor sich (mit der Peitsche) die

Rosse treibend.

538. δεύτερα, substantivische Apposition zu ἀξθλιον = δευτερεῖα, wie τὰ πρῶτα und 751 λοισθήια.

540. Γππον nach 265. — Das folgende ἐπήνησαν γὰο ἀχαιοὶ ist eig. nur Wiederholung des vorhergehenden πάντες ἐπήνεον.

542. $\delta(z\eta)$ $\dot{\eta}\mu\epsilon\dot{\iota}\psi\alpha\tau\sigma$, rechtend, auf dem Wege des Rechtes $(\delta\iota\dot{a})$ $\delta(z\eta s)$ $\dot{\epsilon}\lambda\vartheta\dot{\sigma}v$) ihm entgegnet, d. h. sein Verfahren von Seite des Rechtes in Anspruch genommen, eine Verletzung seines Rechtes $(vgl. 553 \, f. \, mit \, 514 \, f. \, 538)$ darin nachgewiesen hätte.

545 f. $\delta \tau \iota$ of $\beta \lambda \dot{\alpha} \beta \epsilon \nu - \ell \dot{\omega} \nu$, vgl. 392 — 396. — Bei $\alpha \dot{\nu} \tau \dot{\sigma} \varsigma$ $\tau \epsilon$ (und auch er selbst) ergänze also $\ell \beta \lambda \dot{\alpha} - \beta \eta$: er wurde beschädigt, verletzt, obgleich sonst ein so trefflicher Mann.

23 αὐτός τ' ἐσθλὸς ἐών. ἀλλ' ὤφελεν άθανάτοισιν εύγεσθαι τό κεν ού τι πανύστατος ήλθε διώκων. εί δέ μιν οίχτείρεις καί τοι φίλος ἔπλετο θυμώ, έστι τοι εν αλισίη χουσός πολύς, έστι δε χαλαός

550 καὶ πρόβατ', εἰσὶ δέ τοι δμωαὶ καὶ μώνυγες ἵπποι· των οἱ ἔπειτ' ἀνελων δόμεναι καὶ μεῖζον ἄεθλον, ηὲ καὶ αὐτίκα νῦν, ἵνα σ' αἰνήσωσιν Αχαιοί. την δ' έγω ου δώσω περί δ' αυτης πειρηθήτω ανδρών ός κ' εθέλησιν εμοί χείρεσσι μάχεσθαι."

ως φάτο, μείδησεν δε ποδάρχης δίος Αγιλλεύς 555 χαίρων Αντιλόχω, ότι οἱ φίλος ήεν εταίρος. καί μιν αμειβόμενος έπεα πτερόεντα προσηύδα. ,, Αντίλοχ', εὶ μὲν δή με κελεύεις οἴκοθεν άλλο Εὐμήλω ἐπιδοῦναι, ἐγω δέ κε καὶ τὸ τελέσσω.

560 δώσω οἱ θώρηκα, τὸν Αστεροπαῖον ἀπηύρων, χάλκεον, ή πέρι χεῦμα φαεινοῦ κασσιτέροιο αμφιδεδίνηται πολέος δέ οι άξιος έσται."

ή δα, και Αὐτομέδοντι φίλω ἐκέλευσεν εταίρω ολσέμεναι κλισίηθεν ό δ' ψχετο καί οί ένεικεν.

565 [Ευμήλω δ' εν χερσί τίθει δ δ' εδέξατο χαίρων.] τοίσι δὲ καὶ Μενέλαος ἀνίστατο θυμον ἀχεύων, Αντιλόχω άμοτον κεχολωμένος: εν δ' άρα κῆρυξ χεροί σκηπτρον έθηκε, σιωπησαί τ' εκέλευσεν Δογείους. δ δ' έπειτα μετηύδα Ισόθεος φώς

546 f. άλλ' ωφελεν - εύχεσθαι, vgl. Einleit. S. 12.

551. ἔπειτα, nachher, später (= μετά ταῦτα), im Gegensatz des folgenden αὐτίχα νῦν. — ἀνελών, wie έλων Od. α, 318 και μάλα κα-

556. χαίρων 'Αντιλόχω, wegen seiner offenen und derben Entschiedenheit.

562. ἀμφιδεδίνηται — ἔσται scheint von hier in Od. 3, 405 übergegangen zu sein; denn hier steht das Verbum eigentlicher als dort: er ist kreisförmig, wie ein Ring darum gezogen, schlingt sich herum.

565. Εὐμήλφ — χαίρων, vgl. 624. 797. Doch fehlt dieser Vers in einigen der besten Handschriften und beim Paraphr.; dann ist wohl of im vorigen auf Eumelos zu beziehen.

566 f. θυμόν άχεύων, weil er den gehofften Preis nicht erlangen sollte. - zeyolwuévos, wegen der von Antilochos gebrauchten List. — αμοτον mit Bezug auf 438 ff.

568. σχηπτρον, vgl. zu Od. β, 37.

,, Αντίλοχε πρόσθεν πεπνυμένε, ποῖον έρεξας. 23 ήσχυνας μέν έμην άρετην, βλάψας δέ μοι ίππους. 571 τούς σούς πρόσθε βαλών, οί τοι πολύ χείρονες ήσαν. άλλ' άγετ', Αργείων ήγήτορες ήδε μέδοντες, ές μέσον αμφοτέροισι δικάσσατε, μηδ' έπ' αρωγή, μή ποτέ τις είπησιν Αχαιών χαλχοχιτώνων 575 Αντίλοχον ψεύδεσσι βιησάμενος Μενέλαος οίχεται ίππον άγων, ότι οι πολύ γείρονες ήσαν ξπποι, αὐτὸς δὲ κρείσσων ἀρετῆ τε βίη τε. εί δ' άγ' εγών αὐτὸς δικάσω, καί μ' οὔ τινά φημι άλλον ἐπιπλήξειν Δαναῶν ὶθεῖα γὰρ ἔσται. 580 'Αντίλοχ', εὶ δ' ἄγε δεῦρο, διοτρεφές, ή θέμις ἐστίν, στας ίππων προπάροιθε καὶ άρματος, αὐταρ ἱμάσθλην γερσίν έχων φαδινήν, ή περ το πρόσθεν έλαυνες, ίππων άψάμενος γαιήοχον εννοσίγαιον όμνυθι μή μεν έχων το εμον δόλω άρμα πεδησαι." 585 τὸν δ' αὐτ' Αντίλοχος πεπνυμένος ἀντίον ηὐδα ,, άνσχεο νῦν· πολλὸν γὰρ έγωγε νεώτερός εἰμι

574. ἐς μέσον ἀμφοτέροισι figürlich: so dass der Spruch die richtige Mitte halte zwischen beiden Parteien, der Richter sich nicht auf die eine oder andere Seite stelle und zu ihren Gunsten (ἐπ' ἀρωγῆ) entscheide; also = ἐξ ἴσου, ex aequo. Umgekehrt waren die λαοί σ, 502 ἀμφὶς ἀρωγοί.

576. Αντίλοχον ψεύδεσσι ατέ. Menelaos will selbst keinen Vortheil, der ihm nicht von Rechtswegen gebört; darum anerbieter dem Antilochos den Eid, statt ihn etwa selbst leisten zu wollen.

577 f. ὅτι οἱ — αὐτὸς δε. Beide Pronomina gehen auf Menelaos, und ἀρετή τε βίη τε bezeichnet den Inbegriff aller äussern und innern Vorzüge, welche das Urtheil eines die Person ansehenden Richters bestimmen konnten. — Ueber ἀρετή

vgl. zu Od. ν, 45 mit σ, 205. 251.

579 f. δικάσω Conjunctiv nach ἄγε. — μ' οῦ τινα — ἐπιπλήξειν, d. i. μοι οῦ τινα — ἐπιπλήξειν, wie μ, 211 ἀεὶ μέν πώς μοι ἐπιπλήσσεις; vgl. zu α, 170 οὐδέ σ' ὀίω. — ἐθεῖα erg. δίκη, aus δικάσω.

581. διοτρεφές. Auch dem Gegner wird die gebührende Ehrenbezeichnung nicht versagt, zumal des Sprechende hier ganz leidenschaftlos erscheinen will. — η θέμις εστίν, d. h. unter Beobachtung aller durch den Gebrauch geheiligten Formen, wie es recht ist.

584. ἔππων ἀψάμενος, vgl. zu ξ, 272 χειρί δὲ τῆ ἔτξη μὲν κτέ. 585. μἡ μέν nach dem Verbum des Schwures, vgl. zu Od. δ, 254. 587. ἄνσχεο wird erklärt durch 591 τῷ τοι ἐπιτλήτω κραδίη: gieb dich zufrieden, lass es gut sein.

23 σείο, ἄναξ Μενέλαε, σὸ δὲ πρότερος καὶ άρείον. οἶσθ' οἶαι νέου ἀνδρὸς ὑπερβασίαι τελέθουσιν

590 χραιπνότερος μέν γάρ τε νόος, λεπτή δέ τε μῆτις. τῷ τοι ἐπιτλήτω χραδίη· ἵππον δέ τοι αὐτός δώσω, τὴν ἀρόμην. εἰ καί νύ κεν οἴκοθεν ἄλλο μεῖζον ἐπαιτήσειας, ἄφαρ κέ τοι αὐτίκα δοῦναι βουλοίμην ἢ σοί γε, διοτρεφές, ἤματα πάντα

595 ἐκ θυμοῦ πεσέειν καὶ δαίμοσιν εἶναι ἀλιτρός."
ἢ ἡα, καὶ ἵππον ἄγων μεγαθύμου Νέστορος υἱός ἐν χείρεσσι τίθει Μενελάου. τοῖο δὲ θυμός ἰάνθη ὡς εἴ τε περὶ σταχύεσσιν ἐέρση ληἰου ἀλδήσκοντος, ὅτε φρίσσουσιν ἄρουραι.

600 ως ἄρα σοί, Μενέλαε, μετὰ φρεσὶ θυμὸς ἰάνθη.

καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα.

"Αντίλοχε, νῦν μέν τοι ἐγων ὑποείξομαι αὐτός

χωόμενος, ἐπεὶ οὔ τι παρήορος οὐδ' ἀεσίφρων.

588. πρότερος=προγενέστερος 789 f.

589. ὑπερβασίαι in milderm Sinne: Misstritte, Verirrungen (aus

Uebereilung).

591 f. τφ — ×ραδίη, vgl. τ, 220, darum gieb dich zufrieden, ungefähr s. v. a. ἄνσχεο. — Man bemerke, wie Antilochos, nachdem er vorher (544) sein vermeintes Recht so hitzig verfochten, jetzt aus frommer Scheu vor dem Eid (595) seinen Fehler mit liebenswürdiger Offenheit eingesteht (589 f.) und den ihm schon zugetheilten Preis freiwillig wieder abtritt (591 f.).

592 f. εὶ και νύ κεν — ἐπαιτήσειας, ja wenn du noch etwas Anderes — dazu verlangtest. καὶ ist

steigernd = quin etiam.

593. ἄφαρ drückt die enge Beziehung zwischen Vorder- und Nachsatz aus. — αὐτίκα gehört zu δοῦναι.

595. ξα θυμοῦ πεσέειν, vgl. α, 562 ἀπὸ θυμοῦ μᾶλλον έμοὶ

ἔσεαι.

598. ὡς εἴ τε περὶ σταχύεσσιν κτέ. Die Vergleichung ist unvollständig. Zunächst ergänze ein Verbum wie γίγνεται, καταχείται, dann aber noch den Ausdruck der Wirkung, καὶ οῦτω τὸ λήιον ἰαίνεται. Nachahmend sagt Apollon. Rhod. 3, 1019 mit künstlicherm Wortspiel ἰαίνετο δὲ φρένας εἴσω τηκομένη, οἰόν τε περὶ ὑοδέησιν ἐξοση τήκεται ἡψοισιν λαινομένη φαξεσσιν.

599. ὅτε φρίσσουσιν ἄρουραι, nämlich von den frisch sich erhebenden, sich starr emporrichtenden Aehren. Schol. φρίσσοντας ἔχουσι τοὺς στάχυας. So Virgil Georg. 1,313 f. quum ruit imbriferum ver, Spicea iam campis quum messis

inhorruit.

602. ὑποείξομαι mit dem Participium nach Analogie von παύομαι: ich will ablassen von meinem Zorne.

603. παρήσρος (παραείρω, auch in der Verbindung παραείρω φρέ-

610

615

620

ήσθα πάρος νῖν αὐτε νόον νίνησε νεοίη.
δεύτερον αὖτ' ἀλέασθαι ἀμείνονας ἠπεροπεύειν.
οὐ γάρ κέν με τάχ' ἄλλος ἀνὴρ παρέπεισεν Αχαιῶν ἀλλὰ σὰ γὰρ δὴ πόλλ' ἔπαθες καὶ πόλλ' ἐμόγησας,
σός τε πατὴρ ἀγαθὸς καὶ ἀδελφεός, είνεκ' ἐμεῖο τῷ τοι λισσομένψ ἐπιπείσομαι, ἦδὲ καὶ ἵππον δώσω ἐμήν περ ἐοῦσαν, ἵνα γνώωσι καὶ οῖδε ὡς ἐμὸς οἴ ποτε θυμὸς ὑπερφίαλος καὶ ἀπηνής."
ἡ ἡα, καὶ Αντιλόχοιο Νοήμονι δῶκεν ἑταίρψ ἵππον ἄγειν ὁ δ' ἔπειτα λέβηθ' ἕλε παμφανόωντα.

η όα, καὶ Αντιλόχοιο Νοήμονι δῶκεν ἐταίοψ
εππον ἄγειν ὁ δ' ἔπειτα λέβηβ' ἔλε παμφανόωντα.
Μηριόνης δ' ἀνάειρε δύω χρυσοῖο τάλαντα
τέτρατος, ὡς ἔλασεν. πέμπτον δ' ὑπελείπετ' ἄεθλον
ἀμφίθετος φιάλη· τὴν Νέστορι δῶκεν Αχιλλεύς
Αργείων ἀν' ἀγῶνα φέρων, καὶ ἔειπε παφαστάς
"τῆ νῦν, καὶ σοὶ τοῦτο, γέρον, κειμήλιον ἔστω,
Πατρόκλοιο τάφου μνῆμ' ἔμμεναι· οὐ γὰρ ἔτ' αὐτόν
ὄψει ἐν Αργείοισι. δίδωμι δέ τοι τόδ' ἄεθλον
αὕτως· οὐ γὰρ πύξ γε μαχήσεαι, οὐδὲ παλαίσεις,
οὐδὲ τ' ἀκοντιστὺν ἐσδύσεαι, οὐδὲ πόδεσσιν
θεύσεαι· ἤδη γὰρ χαλεπὸν κατὰ γῆρας ἐπείγει."

νας), sich auf eine fehlerhafte Weise und irrthümlich erhebend, übermüthig, üppig. Aehnlich braucht Theokritos Eid. 15, 8 πάραρος (= ion. πάρηρος) für verrückt (vielleicht eigentlich ein Narr aus Hochmuth) und Archilochos πάρηρος νόον, wozu ξμπεδος Iliad. v, 183 den Gegensatz macht. Vgl. auch γ, 108 αἰεὶ δ' ὁπλοιτερων ἀνδρῶν φρένες ἡερέθονται.

604. voov, den Verstand und damit auch das unbestochene Rechtsgefühl.

605. δεύτερον, ein ander Mal, $= \tilde{v}στερον$, künftig.

606. οὐ — τάχα, nicht sobald; es hätte einer lange an mir anhalten können.

612. Νοήμονι. Wieder ein absichtlich gewählter Name, vgl. zu

Od. β, 386 Φρονίοιο Νοήμονα φαίδιμον υίόν.

'618 f. τη νύν, — ξμμεναι, vgl. Virg. Aen. 3, 486, wo Andromache dem Ascanius ein Abschiedsgeschenk überreicht mit den Worten: Accipe et haec, manuum tibi quae monumenta mearum Sint, puer, et longum Andromachae testentur amorem cet.

621 f. πύξ — παλαίσεις — θεύσεαι. Dieselben Kämpfe, nur in etwas anderer Ordnung, zählt Nestor 634—637 auf; mit Einer Verschiedenheit Alkinoos bei den Phäaken Od. θ, 103 πύξ τε παλαίμοσύγη τε καλ άλμασιν ήδε πόδεσσιν, vgl. ebend. 246 f. Hier folgt 653 die πυγμαχίη, 701 παλαισμοσύνη, 740 δούμος, dann aber ganz unangekündigt 802 οπλομαχία, eben

ως είπων εν γερσί τίθει δ δ' εδέξατο χαίρων, 625 καί μιν φωνήσας έπεα πτερόεντα προσηύδα. ,,ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα, τέχος, κατὰ μοῖραν ἔειπες. ού γὰρ ἔτ' ἔμπεδα γυῖα, φίλος, πόδες, οὐδ' ἔτι χεῖρες ώμων άμφοτέρωθεν επαίσσονται ελαφραί. είθ' ως ηβώσιμι, βίη τέ μοι έμπεδος είη, 630 ως όπότε αρείοντ' 'Αμαρυγκέα θάπτον 'Επειοί Βουπρασίω, παίδες δ' έθεσαν βασιλήος ἄεθλα. ένθ' ού τίς μοι όμοιος ανήρ γένετ', ούτ' άρ' Ἐπειων ούτ' αὐτιον Πυλίων ούτ' Αἰτωλιον μεγαθύμων. πύξ μέν ἐνίκησα Κλυτομήδεα "Ηνοπος υίόν, 635 Αγχαῖον δὲ πάλη Πλευρώνιον, ός μοι ἀνέστη· "Ιφικλον δε πόδεσσι παρέδραμον εσθλον εόντα, δουρί δ' ύπειρέβαλον Φυλῆά τε καὶ Πολύδωρον.

οίοισίν μ' ξπποισι παρήλασαν 'Ακτορίωνε,

so 826 das Solos- oder Diskoswerfen; endlich wird 886 noch kurz das ήμα (ήμοσύνη) erwähnt, was wohl mit der axovrigive 622 für identisch zu halten ist.

627. πόδες, οὐδ' ἔτι χεῖρες. Statt auch das letzte Nomen dem vorigen einfach als Apposition zu γυία (ἔμπεδά ἐστι) beizufügen, erhält xeiges ein besonderes Prädicat und wird zum eigenen Satze: oùd' čri

Επαΐσσονται έλαφραί.

629. είθ' ως - είη. Eine schon η, 157 (vgl. ebend. 132 f.) und λ, 670 von Nestor gebrauchte Wendung, womit die ähnliche δ, 318 zusammenzuhalten ist. Auch der folgende Abschnitt scheint aus einer älteren Sammlung von Nestorliedern wenigstens dem Stoffe nach hergeuommen

zu sein. 630. Αμαρυγκέα. Ein Sohn von diesem, Dieres, kam β , 622 (= δ , 517) als einer der Anführer der

Epeier vor.

631. Βουπρασίφ, vgl. β, 615. λ , 756. — $\beta \alpha \sigma i \lambda \tilde{\eta} o \varsigma$ hängt von $\pi \alpha \tilde{i}$ des (= Auapvyzeidai) ab.

633. αὐτῶν Πυλίων, zu denen

der Sprechende selbst gehört; vgl. λ, 671 'Ηλείοισι καὶ ημίν. Die Aetoler aber waren stammverwandte Nachbarn der Epeier (Elier) jenseits des Meerbusens (von Patras).

635. Ayxaiov. Für die Deutung des Namens vgl. 711 αγκάς δ άλλήλων λαβέτην (von zwei Ringern). — ἀνέστη, auf meine Herausforderung oder den Aufruf des Heroldes (der Anordner des Kam-

pfes), vgl. 677. 886. 636 f. $^{\prime\prime}I\varphi\iota \kappa \lambda \delta \nu = \beta$, 705, vgl. ebendas. zu 695 f. — $\Phi \nu \lambda \tilde{\eta} \alpha$, vgl.

β, 628.

638. 'Απτορίωνε, vgl. zu β, 621. Dieselben heissen auch Mollove oder Αχτορίωνε Μολίονε, worüber vgl. zu l, 709 (750). In der Sage von diesen Zwillingsbrüdern (diduμοι 641, sonst bei Homer διδυμάονε) erkennt Welcker ein Volksmährchen der Epeier auf die zwei Mühlsteine, daher Moliove (später auch Moliovidai) als Sohne der Molióvy (Verlängerung von μύλη, mola, Mühle); aber auch Axtoplwve vom Vater Axtwo,

πλήθει πρόσθε βαλόντες, άγασσάμενοι περί νίκης, ούνεκα δή τὰ μέγιστα πας' αὐτόφι λείπετ' ἄεθλα. 640 οί δ' ἄρ' ἔσαν δίδυμοι· δ. μεν ἔμπεδον ἡνιόγευεν, έμπεδον ήνιόχευ', ὁ δ' ἄρα μάστιγι κέλευεν. ώς ποτ' έον νῦν αὐτε νεώτεροι ἀντιοώντων έργων τοιούτων εμε δε χρή γήραϊ λυγρώ πείθεσθαι, τότε δ' αὐτε μετέπρεπον ήρώεσσιν. 645 άλλ' ίθι και σὸν έταιρον ἀέθλοισι κτερέιζε. τοῦτο δ' έγω πρόφρων δέχομαι, χαίρει δέ μοι ήτορ, ώς μευ αξί μέμνησαι ένηξος, οὐδέ σε λήθω τιμής ής τέ μ' έοικε τετιμήσθαι μετ' Αχαιοίς. σοὶ δὲ θεοὶ τιῦνδ' ἀντὶ χάριν μενοεικέα δοῖεν." 650 ώς φάτο, Πηλείδης δὲ πολύν καθ' ὅμιλον 'Αγαιῶν ζίχετ', έπεὶ πάντ' αίνον ἐπέκλυε Νηλείδαο. αὐτὰρ ὁ πυγμαχίης ἀλεγεινῆς θῆκεν ἄεθλα.

Zerbrecher, Zermalmer (von ἄγννμι, woher ἀχτή, μὐλήφατος ἀχτή
Od. β, 355 das gemahlene Getraide). Sie waren dem Volkswitz das
Bild der Unüberwindlichkeit des
Zusammenhaltens, und erscheinen
daher bei Hesiodos und Spätern
als zusammengewachsen (διανεῖς),
mit zwei Röpfen, vier Händen, vier
Füssen, aber nur Einem Leib. Bei
den Epeiern wurden sie zu Stammvätern der Heerführer und in vielfache Genealogieen verflochten.

639. πλήθει πρόσθε βαλόντες (dies intransitiv, vgl. 462 περί τέρμα βαλόνσας mit 572), durch intransitiv, vgl. 462 περί τέρμα βαλόνσας mit 572), durch interpolend (praevertentes), weil sie sich nach 641 f. in das Doppelgeschäft des Wagenlenkers theilen konnten.

640. οὖνεχα — λείπετ' ἄεθλα hängt von ἀγασσάμενοι ab: sie eiferten um den Sieg, weil für sie (als Wagenkämpfer) noch die grössten Preise übrig waren (παρ' αὐτοῖς), eigentlieh bei ihnen, im Gegensatze der an-

dern Kämpfer, d. h. der Kämpfer in den andern Kampfarten.

642. ἔμπεδον ἡνιόχευε, vgl. zu v, 371 f. — κέλευεν, vgl. Od. μ, 175 ἔπεὶ κέλετο μεγάλη ἔς. 643. ὧς ποτ' ἔον vgl. λ, 762 ὧς

643. ως ποτ' ξον vgl. λ, 762 ως ξον, εξ ποτ' ξον γε.

646. πτερέιζε, Schol. γέραιρε καὶ δόξαζε, d. h. führe die Spiele zur Feier der Bestattung des Patroklos weiter und zu Ende, vgl. 653. — Zu 191 καὶ πτερέιζε vgl. Od. σ,

171 mit II. ω, 336.
649. τιμῆς ἦς τε μ' ξοικε τετιμῆσθαι. Der Genitiv τιμῆς scheint einerseits an οὐ — λήθω zu hangen, als Genitiv der Beziehung, mehr aber noch sich dem folgenden Relativum ἦς τε assimilirt zu haben: dass du nicht vergissest, welcher Ehre gewürdigt zu sein mir geziemt. Auch bei Spätern wird τιμᾶν mit dem Genitiv des Werthes verbunden.

652. πάντ' αίνον, die ganze Rede, vgl. 795.

653. πυγμ. άλεγεινής wie 701 παλαισμοσύνης άλεγεινής.

23 ήμίονον ταλαεργόν άγων κατέδησ' έν άγωνι

655 έξέτε ἀδιμήτην, ή τ' άλγίστη δαμάσασθαι τῷ δ' ἄρα νικηθέντι τίθει δέπας ἀμφικύπελλον. στῆ δ' ὀρθὸς καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔειπεν. ,, Ἀτρείδη τε καὶ ἄλλοι ἐνκημιδες Ἀχαιοί, ἄνδρε δύω περὶ τῶνδε κελεύομεν, ὥ περ ἀρίστω,

660 πὺξ μάλ' ἀνασχομένω πεπληγέμεν. ῷ δέ κ' Απόλλων δώη καμμονίην, γνώωσι δὲ πάντες Αχαιοί, ήμίονον ταλαεργὸν ἄγων κλισίηνδε νεέσθω· αὐτὰρ ὁ νικηθεὶς δέπας οἴσεται ἀμφικύπελλον."
ώς ἔφατ', ὤρνυτο δ' αὐτίκ' ἀνὴρ ἡύς τε μέγας τε

665 εἰδως πυγμαχίης, νίος Πανοπῆος Ἐπειός, ἄψατο δ' ἡμιόνου ταλαεργοῦ, φώνησέν τε ,, ἀσσον ἴτω ὅς τις δέπας οἴσεται ἀμφικύπελλον· ἡμίονον δ' οὔ φημί τιν' ἀξέμεν ἄλλον Αχαιῶν πυγμῆ νικήσαντ', ἐπεὶ εὕχομαι εἶναι ἄριστος.

670 ή οὐχ ἄλις ὅττι μάχης ἐπιδεύομαι; οὐδ' ἄρα πως ἦν ἐν πάντεσσ' ἔργοισι δαήμονα φῶτα γενέσθαι.
ὧδε γὰρ ἐξερέω, τὸ δὲ καὶ τετελεσμένον ἔσται·
ἀντιχρὰ χρόα τε ἑήξω σύν τ' ὀστέ' ἀράξω.
κηδεμόνες δέ οἱ ἐνθάδ' ἀολλέες αὐθι μενόντων,

675 οξ κέ μιν εξοίσουσιν εμῆς ύπὸ χερσὶ δαμέντα."

ως έφαθ', οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν εγένοντο σιωπῆ.

655. έξέτε' ἀδμήτην πτέ., vgl. zu 266.

660. πεπληγέμεν, erg. ἀλλήλω (auf einander) loszuschlagen. — $\frac{\lambda}{4\pi\delta\lambda\lambda\omega\nu}$ war seit seinem Siege über Phorbas auch Vorsteher des Faustkampfes (Schol.).

665. En elós, wahrscheinlich der Erbauer des hölzernen Rosses, Od. 3, 493.

666. ἄψατο δ' ἡμιόνου. Er ergriff sogleich Besitz von dem ihm unzweifelhaft zukommenden Preise, ohne sich durch die Wildheit des Thieres abschrecken zu lassen.

670. η ούχ άλις = ε, 349. -

Zu μάχης ἐπιδεύομαι vgl. ν, 785 f. οὐδέ τί ψημι ἀλχῆς δευήσεσθαι. — οὐδ ἄρα — ἡν = θ, 320 ἀλλ' οὔ πως ἄμα πάντα θεοὶ δόσαν ἀνθοώποισιν. Mit diesem Satze will der im übrigen etwas rohderbe (vgl. zu 840) Epeios gleichsam die andern Achüer darüber beruhigen, dass sie sich im Faustkampfe nicht mit ihm messen können.

674. χηθεμόνες, vgl. zu 160. ἐνθάδε — αὐθι, hier auf der Stelle, auf dem Platze, vgl. zu Od. ε, 208.

675. οἴ κέ μιν ἐξοίσουσιν. Relativer Absichtssatz, wie κ, 282 δ κε Τρώεσσι μελήσει. Εὐρύαλος δέ οἱ οἶος ἀνίστατο, ἰσόθεος φώς, 23 Μηχιστέος νίὸς Ταλαϊονίδαο άνακτος, ός ποτε Θήβασδ' ήλθε δεδουπότος Οιδιπόδαο ές τάφον ένθα δὲ πάντας ἐνίχα Καδμείωνας. 680 τὸν μέν Τυδείδης δουρικλυτὸς άμφεπονεῖτο θαρσύνων έπεσιν, μέγα δ' αὐτῷ βούλετο νίκην. ζωμα δέ οι πρώτον παρακάββαλεν, αὐτὰρ ἔπειτα δῶκεν ἰμάντας ἐυτμήτους βοὸς ἀγραύλοιο. τω δε ζωσαμένω βήτην ες μέσσον άγωνα, 685 άντα δ' άνασχομένω χεροί στιβαρήσιν άμ' άμφω σύν δ' έπεσον, σύν δέ σφι βαρείαι χείρες έμιχθεν. δεινός δε χρόμαδος γενύων γένετ, έρρεε δ' ίδρώς πάντοθεν εκ μελέων. επὶ δ' ώρνυτο δῖος Ἐπειός, χόψε δὲ παπτήναντα παρήιον. οὐδ' ἄρ' ἔτι δήν 690 έστήχειν· αὐτοῦ γὰρ ὑπήριπε φαίδιμα γυῖα. ώς δ' δθ' ύπὸ φρικὸς Βορέω ἀναπάλλεται ἰγθύς

677. Eὐρύαλος = β , 565 f. vgl. ζ , 20—28.

679 f. ős, d. h. der letztgenannte Mekisteus, Bruder des Adrastos. Dieser kam nach dem Tode des Oedipus nach Theben zum Leichenschmaus und den Leichenspielen (680). — Aus δεδουπότος Οίδιπόδαο, zusammengehalten mit Homer's sonstigem Gebrauch von dovπησαι (vgl. zu ν, 426), lässt sich schliessen, dass nach der von unserm Dichter befolgten Sage Oedipus entweder in einem Kriege gefallen oder sonst eines gewaltsamen Todes (z. B. durch freiwilliges Herabstürzen von einem Felsen nach Entdeckung seiner Verschuldung) gestorben sei. — πάντας ένίκα K. vgl. δ, 389. ε, 807 von Tydeus.

681. τὸν μέν, d. i. Εὐοὐαλον. Ihm war Diomedes beim Anziehen der Rüstung behülflich (683 f.) und wünschte ihm den Sieg, denn als Eidam des Adrastos (vgl. zu ε, 412) war er durch Heirath der Neffe des

Mekisteus und Geschwisterkind mit Eurvalos.

653. ζῶμα (sonst περίζωμα) παρακάββαλεν, er legte ihm den Gürtel hin, reichte ihm denselben dar, und eben so die Riemen zum Faustkampf (cestus, vgl. Virg. Aen. 5, 363—484).

686. ἀνασγομένω (= 660) χερσι στ. ἄμ' ἄμφω vgl. η, 255 ἔκο σπασσαμένω – χεροῖν ᾶμ' ἄμφω. 688. χρόμαδος γενύων, das Knirschen der Kinnladen (Zähne) hei der höchsten Anstrengung des Schlagens.

689 ff. επὶ δ' ἄρνυτο — παπτήμαντα. Epeios drang so rasch auf Euryalos ein, dass, während dieser noch spähte und zielte, ihm schon ein Schlag auf die Backe beigebracht war, so dass er kaum mehzu stehen vermochte. — ἐστήκειν, erg. Εὐρύαλος. — αὐτοῦ κτέ., auf der Stelle entschwanden, entwichen ihm die Glieder.

692. ὑπὸ φρικὸς Βορέω, vgl. zu η, 63 Ζεφυροιο φρίξ. — ἀνα-

23 τίν εν φυκιόεντι, μέλαν δέ ε κύμα κάλυψεν, ώς πληγείς ἀνέπαλτο. ἀτὰρ μεγάθυμος Ἐπειός 695 χεροὶ λαβών ὤρθωσε· φίλοι δ' ἀμφέσταν εταῖροι, οῦ μιν ἄγον δι' ἀγῶνος ἐφελκομένοισι πόδεσσιν αἶμα παχὺ πτύοντα, κάρη βάλλονθ' ετέρωσε· κὰδ δ' ἀλλοφρονέοντα μετὰ σφίσιν εἶσαν ἄγοντες, αὐτοὶ δ' οἰχόμενοι κόμισαν δέπας ἀμφικύπελλον.

Τηλείδης δ' αἰψ' ἄλλα κατὰ τρίτα θῆκεν ἄεθλα, δεικνύμενος Δαναοῖσι, παλαισμοσύνης ἀλεγεινῆς, τῷ μὲν νικήσαντι μέγαν τρίποδ' ἐμπυριβήτην, τὸν δὲ δυωδεκάβοιον ἐνὶ σφίσι τῖον Ἀχαιοί ἀνδρὶ δὲ νικηθέντι γυναῖκ' ἐς μέσσον ἔθηκεν,
πολλὰ δ' ἐπίστατο ἔργα, τίον δέ ἑ τεσσαράβοιον. στῆ δ' ὀρθὸς καὶ μῦθον ἐν Ἀργείοισιν ἔειπεν. ,,ὄρνυσθ' οἱ καὶ τούτου ἀέθλου πειρήσεσθον." ὡς ἔφατ', ὡρτο δ' ἔπειτα μέγας Τελαμώνιος Αἴας, ἀν δ' Ὀδυσεὺς πολύμητις ἀνίστατο, κέρδεα εἰδώς.

πάλλεται, nicht sowohl aufspringt als: momentan sich emporschnellt und eben so schnell wieder heruntersinkt, was durch $\mu \epsilon h \alpha \nu$ δε ε τημα κάλυψεν (= Od. ε, 353) bezeichnet wird. So ἀνέπαλτο, es schnellte ihn auf (und überschlug ihn).

693. θίν' ἐν φ., am — Ufer, so dass man es vom Lande aus gut

beobachten kann.

695. χεροί λαβ. ὤρθωσε, er fing ihn auf mit den Armen und erhielt ihn aufrecht, hielt ihn vom

Falle zurück.

696. ο μιν άγον κτέ. Umständlicher Virg. Aen. 5, 468 ff. Ast ilmm fid aequales, genua aegra trahentem lactantemque utroque caput crassumque cruorem Ore eiectantem miatosque in sanguine dentes, Ducunt ad naves, galeamque ensemque vocati Accipiunt cet. — ἔτξοωσε wie 3, 306—308.

698. άλλοφρονέοντα, d. i. έξιστάμενον των φρενών, bewusstlos. — μετά σφίσιν gehört zu ἄγοντες.

699. αὐτοί, sie selbst, im Gegensatz des ohnmächtigen Freundes.

702. ἐμπυριβήτην. Eines der wenigen Composita verbalia, die inder Zusammensetzung die zum Verbum gehörende Präposition beibehalten und nach Analogie der sogenannten Tmesis voranstellen, = ἐνπυρὶ βαίνων, πυρὶ ἐμβαίνων. So bei Herodotos ἀποχειροβίωτος (3, 42 χαίπερ γε ἐων ἀποχειροβίωτος).

703. Eri ogioi, unter sich, unter einander, nicht im Verhältniss zu Fremden, wie wir sagen unter Brüdern (so und so viel

werth).

707. ἔρνυσθ' οξ — πειρήσεσθον, vgl. 753. 831 (πειρήσεσθε). Hier werden nämlich nach 702. 704 schon zum Voraus nur zwei Kämpfer erwartet, was an den andern Stellen nicht der Fall ist.

708 f. Alas - 'Οδυσεύς, gleich-

ζωσαμένω δ' ἄρα τώ γε βάτην ες μέσσον άγῶνα,	23
άγκὰς δ' άλλήλων λαβέτην χερσὶ στιβαρῆσιν	711
ώς ὅτ' ἀμείβοντες, τούς τε κλυτὸς ἤραρε τέκτων,	
δώματος ύψηλοῖο, βίας ἀνέμων ἀλεείνων.	
τετρίγει δ' ἄρα νῶτα θρασειάων ἀπὸ χειρῶν	
έλκόμενα στερεώς· κατά δὲ νότιος ὑέεν ἱδρώς,	715
πυχναὶ δὲ σμώδιγγες ἀνὰ πλευράς τε χαὶ ὤμους	
αϊματι φοινικόεσσαι ανέδραμον οι δε μάλ' αιεί	
νίκης ίέσθην τρίποδος πέρι ποιητοίο.	
οὖτ' 'Οδυσεὺς δύνατο σφῆλαι οὖδει τε πελάσσαι, .	
ούτ' Αΐας δύνατο, πρατερή δ' έχεν ζε 'Οδυσήος.	720
άλλ' ότε δή δ' ανίαζον ευχνήμιδας Αχαιούς,	
δή τότε μιν προσέειπε μέγας Τελαμώνιος Αΐας	
,,διογενές Δαερτιάδη, πολυμήχαν 'Οδυσσεῦ,	
ἢ μ' ἀνάειρ' ἢ ἐγωὶ σέ· τὰ δ' αὖ Διὶ πάντα μελήσει.	
ως είπων ανάειρε. δόλου δ' οὐ λήθετ' 'Οδυσσεύς .	725

sam zum Vorspiel des spätern und ernstern Kampfes um die Waffen des Achilleus, der Odyss. λ, 543— 556 erwähnt wird. Sein Epitheton zξοδα είδως rechtfertigt Odysseus auch im gegenwärtigen Kampfe. Vgl. zu 720.

pte. Vgl. zu 720.

712 ώς ὅτ' ἀμείβοντες, erg. λαμβάνουσιν ἀλληλων, d. i. ἀλληλοις ἐναφήφασι καὶ ἀντερείδονται. Die Vergleichung bezieht sich auf die gegenseitige Stellung der Kämpfer, dass sie nämlich mit Brust und Stirne fest an einander gestemmt, ihre Füsse aber von einander gespreizt sind, wie die unter einem spitzigen Winkel (in der Form eines griechischen Λ) gegen einander gestellten, das Dach bildenden und tragenden Sparren.

713. δώματος — βίας κτέ. Die beiden Bestimmungen dieses Verses gehören zu den zwei Gliedern des vorigen je in entsprechender Stellung.

714. τετρίγει, sie knackten, krachten, von der Gewalt, mit der Blade II. 3. Aufl. sie gezogen wurden.

715. έλχόμενα, vgl. Hesiod. Scut. Herc. 301f. οἱ δ' ἐμάχοντο πύξ τε καὶ ἐλκηδόν.

716 f. σμώδιγγες — αξματι ἀνεδοαμον, vgl. β, 267 σμώδιξ δ' αίματόεσσα — Εξυπανεστη; zu φοινιχόεσσαι z, 133.

720. 1ς 'Οθνσῆος. Nach Od. δ, 342 ff. hatte Odysseus auch den Philomeleides auf Lesbos im Ringen besiegt.

721 f. ὅτε δή δ' ἀνίαζον — Αχαιούς, d. h. da die Kämpfenden selbst bemerken mussten, dass die Zuschauer anfingen ungeduldig zu werden.

724. ἤ μ' ἀνάειρε. Der Nachdruck liegt in diesem Gliede nicht auf dem Pronomen, sondern auf ἀνάειρε, welches allen andern Bewegungen und Kunstgriffen entgegengesetzt wird. Der Gegensatz der Personen tritt erst im zweiten Gliede hervor. — τὰ ở αῦ, das Uebrige, d. h. wer wirklich den Andern besiege.

23 κόψ' ὅπιθεν κώληπα τυχών, ὑπέλυσε δὲ γυῖα, κὰδ δ' ἔπεσ' ἐξοπίσω· ἐπὶ δὲ στήθεσσιν Ὀδυσσεύς κάππεσε· λαοὶ δ' αὐ θηεῦντό τε θάμβησάν τε. ΄ δεύτερος αὖτ' ἀνάειρε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς, 730 κίνησεν δ' ἄρα τυτθὸν ἀπὸ χθονός, οὐδέ τ' ἄειρεν, ἐν δὲ γόνυ γνάμψεν· ἐπὶ δὲ χθονὶ κάππεσον ἄμφω πλησίοι ἀλλήλοισι, μιάνθησαν δὲ κονίη.

καί νύ κε τὸ τρίτον αὐτις ἀναϊξαντ' ἐπάλαιον, εἰ μὴ Αχιλλεὺς αὐτὸς ἀνίστατο καὶ κατέρυκεν.

735 ,,μηχέτ' ἐφείδεσθον, μηδὲ τφίβεσθε κακοῖσιν·
νίκη δ' ἀμφοτέφοισιν· ἀέθλια δ' ἰσ' ἀνελόντες
ἔφχεσθ', ὄφρα καὶ ἄλλοι ἀεθλεύωσιν ἀχαιοί."

δὶ ἔκαθ' κό δ' ἔκασοῦ μόλο μὸν μλον ἀδλ ἔκτίδο καθου ἐδλ ἔκτίδο ἐκαθου ἐκαθου ἐδλ ἔκτίδο ἐκαθου ἐκαθο

ως έφαθ', οι δ' άρα τοῦ μάλα μεν κλύον ήδ' επίθοντο, και δ' άπομορξαμένω κονίην δύσαντο χιτώνας.

Πηλείδης δ' αἰψ' ἄλλα τίθει ταχυτῆτος ἄεθλα, ἀργύρεον κρητῆρα, τετυγμένον εξ δ' ἄρα μέτρα χάνδανεν, αὐτὰρ κάλλει ἐνίκα πᾶσαν ἐπ' αἰαν

726. χόψ' ὅπιθεν, Asyndeton, weil dieser Satz durch den vorigen schon angekündigt und gleichsam nur die Erklärung desselben ist. Sinn: er stiess ihn, als er emporgehoben war, mit der Ferse in die Kniekehle, unterschlug ihm ein Bein (ληνυῶν ὑφαίρεσις). — τυχών, (sie) treffend.

727. κὰδ δ' ἔπεσ' ἐξ., nämlich Alas, als Wirkung der zwei vor-hergehenden Verba. Auf Aias geht daher auch στή βεσσιν: Odysseus wurde von ihm mit herunterge-

zogen.

728. Θάμβησάν τε, weil der für schwächer Gehaltene den Stärkern

überwältigt hatte.

730f. zivησεν δ' ἄρα τυτθον xrέ. Er bewegte ihn ein wenig vom Boden, ohne ihn wirklich frei aufzuheben, und ehe Aias wieder fest auf dem Boden stand, wusste er ihm durch einen Stoss mit dem Beine von vern das Knie zu biegen

und ihn dann mit sich auf die Seite niederzuwerfen; denn jetzt fiel Odysseus wohl mit Fleiss..

732. πλησίοι ἀλλήλοισι, also neben, nicht auf einander.

735. ἐρείδεσθον erklärt sich aus dem zu 712 beschriebenen Hergaug, gleichsam: strebet nicht mehr gegen einander an.

736. ἀξθλια ζσα (vgl. 823) können nach dem Zusammenhange, da der Sieg beiden zugesprochen ist, nichts anderes als gleiche Preise sein. Wahrscheinlich verdoppelte Achilleus die ausgesetzten Preise und gab jedem beide (vgl. zu 259—261). Beide Kämpfer waren einer solchen Auszeichnung würdig.

740. ταχυτῆτος ἄεθλα, d. h. im Schnelllauf, vgl. Virg. Aen. 5, 286 —361:

742. ἐνίκα πᾶσαν ἐπ' αἰαν vgl. ω, 535 πάντας γὰο ἐπ' ἀνθρώπους ἐκέκαστο.

πολλόν, ἐπεὶ Σιδόνες πολυδαίδαλοι εὖ ήσκησαν, 23 Φοίνικες δ' άγον άνδρες ἐπ' ἡεροειδέα πόντον, στήσαν δ' εν λιμένεσσι, Θόαντι δε δώρον εόωκαν. 745 νίος δὲ Πριάμοιο Αυκάονος ώνον ἔδωκεν Πατρόκλω ήρωι Ἰησονίδης Είνηος. καὶ τὸν Αγιλλεύς Θηκεν ἀέθλιον οδ ετάροιο, ός τις έλαφρότατος ποσσί κραιπνοίσι πέλοιτο. δευτέρω αὐ βοῦν θῆκε μέγαν καὶ πίονα δημῷ, 750 ήμιτάλαντον δε χουσοῦ λοισθήι' έθηκεν. στη δ' ορθός και μύθον εν Αργείοισιν έειπεν. ,, δρνυσθ' οι καὶ τούτου ἀέθλου πειρήσεσθε." ως έφατ', ώρνυτο δ' αὐτίκ' 'Οιλῆρος ταχὺς Αΐας, αν δ' 'Οδυσεύς πολύμητις, έπειτα δε Νέστορος νίός 755 Αντίλοχος δ γάρ αὖτε νέους ποσὶ πάντας ἐνίκα. [σταν δε μεταστοιχί σήμηνε δε τέρματ Αχιλλεύς.] τοῖσι δ' ἀπὸ νύσσης τέτατο δρόμος ωνα δ' ἔπειτα έκφερ' 'Οιλιάδης, έπὶ δ' ώρνυτο δίος 'Οδυσσεύς άγγι μάλ', ώς ότε τίς τε γυναικός ευζώνοιο 760

743. $\Sigma\iota\delta\acute{o}\nu\epsilon\varsigma$. Eine ganz eigenthümliche Form, sonst immer $\Sigma\iota$ - $\delta\acute{o}\nu\iota\circ\iota$ (mit langem ι), wie auch die Stadt $\Sigma\iota\delta\acute{o}\nu, \omega\nu\circ\varsigma$. Die Benennung $\Sigma\iota\delta\acute{o}\nu\epsilon\varsigma$ scheint mehr mit Beziehung auf feinere Kunstfertigkeiten, $\Phio\ell\nu\iota\varkappa\epsilon\varsigma$ mit Rücksicht auf Sehifffahrt gebraucht zu werden.

745. στησαν, erg. νέας, wie Od. δ. 582 (vgl. ξ., 258) στησα νέας. Sie landeten in verschiedenen Häfen, unter andern auch auf Lemnos, und da machten sie dem Thoas (vgl. ξ. 230) ein Geschenk mit dem Krater.

746f. $v\tilde{\iota}os$ — $E\tilde{v}\nu\eta\sigma s$, vgl. φ , 34—41. Patroklos batte, wie es scheint, aus Auftrag des Achilleus die Veräusserung des Lykaon besorgt. — ' $I\eta\sigma\sigma\nu\ell\delta\eta s$ $E\tilde{v}\nu\eta\sigma s$ = η , 468.

748 f. ἀξθλιον οὖ ἐτάροιο, zum Preis in dem Kampfe, der zu Ehren des Freundes (Patroklos) aufgeführt wurde. — ὅς τις — πέλοιτο, d. i. τούτω ὅς πέλοιτο.

756. αὐτε (vgl. zu α, 404), hinwieder, wie nämlich die beiden Erstgenannten die Männer an Schnelligkeit übertrafen.

757. στὰν — Άχιλλεύς. Dieser Vers (= 358 beim Wagenkampf) wird mit Recht schon von den Alten verworfen.

758. ἀπὸ νύσσης, hier wie Od. 3, 121; zu τέτατο δοόμος χτέ. vgl. oben 375. Sie fingen, in Einer Linie stehend, alle gleichzeitig zu laufen an, aber bald gewann Aias einen Vorsprung (ἔχορεοε = 376 f.); erst als sie dem Ende der Bahn nahten, erlangte Odysseus durch den Beistand der Athene den Vortheil über ihn (768—778).

760f. ὡς ὅτε τίς τε — στήθεός ἐστι κανών, d. i. στήθεος ἄγκι ἐστί, wie etwa die Spule nahe an der Brust der Weberin ist. — τὶς

25*

23 στήθεός έστι κανών, ὅν τ' εὖ μάλα χερσὶ τανύσση πηνίον ἐξέλκουσα παρὲκ μίτον, ἀγχόθι δ' ἴσχει στήθεος· ὡς ᾿Οδυσεὺς θέεν ἐγγύθεν, αὐτὰρ ὅπισθεν ἴχνια τύπτε πόδεσσι πάρος κόνιν ἀμφιχυθῆναι·

765 κὰδ δ' ἄρα οἱ κεφαλῆς χέ ἀυτμένα δῖος Ὀδυσσεύς αἰεὶ δίμφα θέων. ἴαχον δ' ἐπὶ πάντες Αχαιοί νίκης ἱεμένω, μάλα δὲ σπεύδοντι κέλευον. άλλ' ὅτε δὴ πύματον τέλεον δρόμον, αὐτίκ' Ὀδυσσεύς εὕχετ' Αθηναίη γλαυκώπιδι δν κατὰ θυμόν.

770 ,, κλῦθι, θεά. ἀγαθή μοι ἐπίρροθος ἐλθὲ ποδοῖιν." ὡς ἔφατ' εὐχόμενος τοῦ δ' ἔκλυε Παλλὰς Ἀθήνη, γυῖα δ' ἔθηκεν ἐλαφρά, πόδας καὶ χεῖρας ὕπερθεν. ἀλλ' ὅτε δὴ τάχ' ἔμελλον ἐπαΐξασθαι ἄεθλον, ἔνθ' Αἴας μὲν ὅλισθε θέων — βλάψεν γὰρ Ἀθήνη —

775 τῆ ὁα βοῶν κέχυτ' ὄνθος ἀποκταμένων ἐριμύκων, οῦς ἐπὶ Πατρόκλω πέφνεν πόδας ἀκὸς Ἁχιλλεύς· ἐν δ' ὄνθου βοέου πλῆτο στόμα τε ὁῖνάς τε.

macht die Vergleichung etwas unbestimmter. — zavwv, Schol. o χάλαμος περί ον είλειται ο μίτος ο ιστουργικός, entsprechend un-serm Webschiff, doch so, dass der Faden des Einschlags um das runde Stäbchen herumgewickelt ist und vermittelst dieses durch den senkrecht stehenden Aufzug (vgl.zu Od. β, 94) hindurchgezogen wird. Dieses Verfahren wird durch τανύσση — παρέχ μίτον beschrieben. πηνίον, Schol. είλημα πρόκης. παρέχ μίτον, bis über den Aufzug hinaus, durch die Kette. Durch diese Vergleichung soll nicht nur die Nähe überhanpt, sondern die immer gleich bleibende Distanz der Laufenden anschaulich gemacht werden.

764. πάρος — ἀμφιχυθῆναι, erg. τοῖς ἔχνεσι, ehe der durch den Fusstritt aufgeregte Staub wieder

zusammensiel.

765. κὰδ' δ' ἄρα — χε' ἀυτμένα, wie die Rosse des Diomedes über Eumelos 380 f.

767. νίχης ἷεμένω, erg. 'Οδυσσεῖ, vgl. 371. Odysseus fand grössere Theilnahme bei den Zuschauern als Aias, wie er denn überhaupt beliebter war.

768. ἀλλ' — πύματον — δρόμον (= 373), vgl. Virg. Aen. 5, 327 Iamque fere spatio extremo fessique sub ipsam Finem

adventabant.

772. γυῖα — ὕπερθεν = ε,122. 773. ἀλλ' ὅτε δἢ τάχ' ἔμελλον πτέ. Durch eine ausserordentliche Hemmung des Gegners sichert Athene ihrem Liebling den Sieg. — Zu ὅλισθε θέων πτέ. vgl. Virg. Aeu 5,328 leτί — sanguine Nisus Labitur infelix, caesis ut forte iuvencis Fusus humum viridesque super madefecerat herbas. — pronus in ipso Concidit immundoque fimo sacroque cruore.

777. ἐν δ' ὄνθου πτέ. Die vielen Cäsuren des Verses erregen die besondere Aufmerksamkeit auf den κρητῆς' αὖτ' ἀνάειρε πολύτλας δῖος Ὀδυσσεύς, 23 ως ἦλθε φθάμενος· ὁ δὲ βοῦν ἔλε φαίδιμος Αἴας. στῆ δὲ κέρας μετὰ χεροὶν ἔχων βοὸς ἀγραύλοιο, 780 ὄνθον ἀποπτύων, μετὰ δ' Αργείοισιν ἔειπεν ,, ὢ πόποι, ἦ μ' ἔβλαψε θεὰ πόδας, ἢ τὸ πάρος περ μήτης ως Ὀδυσῆι παρίσταται ἢδ' ἐπαρήγει."

ῶς ἔφαθ', οἱ δ' ἄρα πάντες ἐπ' αὐτῷ ἡδὺ γέλασσαν. Αντίλοχος δ' ἄρα δὴ λοισθήιον ἔκφερ' ἄεθλον 785 μειδιόων, καὶ μῦθον ἐν Αργείοισιν ἔειπεν. ,, εἰδόσιν ὕμμ' ἐρέω πᾶσιν, φίλοι, ὡς ἔτι καὶ νῦν ἀθάνατοι τιμῶσι παλαιοτέρους ἀνθρώπους. Αἴας μὲν γὰρ ἐμεῖ ὀλίγον προγενέστερός ἐστιν, οὖτος δὲ προτέρης γενεῆς προτέρων τ' ἀνθρώπων· 790 ωμογέροντα δέ μίν φασ' ἔμμεναι· ἀργαλέον δέ ποσοὶν ἐριδήσασθαι Αχαιοῖς, εὶ μὴ Αχιλλεῖ."

ως φάτο, κύδηνεν δὲ ποδώκεα Πηλείωνα.
τὸν δ' Αχιλεὺς μύθοισιν ἀμειβόμενος προσέειπεν
,,,Αντίλοχ', οὐ μέν τοι μέλεος εἰρήσεται αἰνος,
ἀλλά τοι ἡμιτάλαντον ἐγω χουσοῦ ἐπιθήσω."
ως εἰπων ἐν χερσὶ τίθει, ὁ δ' ἐδέξατο χαίρων.

ebenso widerwärtigen als eine angemessene Züchtigung ertheilenden (vgl. zu 473) Unfall des Aias.

781. ὄνθον ἀποπτύων. Virg. Aen. 5, 357 Et simul his dictis faciem ostentabat et udo Turpia membra fimo.

784. ήδὺ γέλασσαν. Virg. Aen. 5, 358 Risit pater optimus olli.

786. μειδιόων και — ἔειπεν. Durch das freiwillige Geständniss, dass der Vorzug nach göttlicher Ordnung den ältern Kämpfern gebührt habe, kommt Antilochos dem Spotte, der ihn als den jüngsten Wettläufer hätte treffen können, zuvor.

787. εἰδόσιν — ἐρέω, vgl. z, 250 εἰδόσι γάρ τοι ταῦτα μετ' Αργείοις ἀγορεύεις.

790 f. οὐτος δέ, 'Οδυσσεύς. — Zu ἀμογέροντα vgl. Od. ο, 357 καὶ ἐν ἀμῷ γήραϊ Ͽῆκεν. Virg. Aen. 6, 304 lam senior (Charon), sed cruda deo viridisque senectus.

791 f. ἀργαλέον δὲ ατέ. Der Dativ ἐχαιοῖς hängt von ἀργαλέον δὲ (ἔστί) als es ist für alle Āchäer, Āchilleus ausgenommen, gewagt, sich mit Odysseus, dem ἀμογέρων, im Laufe zu messen. Vielleicht liegt darin auch eine scherzhafte Anspielung auf den Beistand der Āthene. — Die Form ἐριδήσασθαι steht ganz vereinzelt; gleichsam ein Mittelglied zwischen ἔριζω und ἐριδαίνω.

796. ἐπιθήσω, zu dem (letzten) Preise, den du erhalten hast (785). 795

αὐτὰρ Πηλείδης κατὰ μέν δολιχόσκιον έγχος θηκ' ες αγώνα φέρων, κατά δ' ασπίδα καὶ τρυφάλειαν, 800 τεύχεα Σαρπήδοντος, ά μιν Πάτροκλος ἀπηύρα.

στη δ' δοθός καὶ μύθον εν Αργείοισιν έειπεν. , άνδρε δύω περί τωνδε κελεύομεν, ω περ αρίστω, τεύγεα έσσαμένω, ταμεσίχροα χαλκὸν έλόντε, άλλήλων προπάροιθεν όμίλου πειρηθήναι.

805 όππότερός κε φθησιν όρεξάμενος χρόα καλόν, ψαύση δ' ενδίνων διά τ' έντεα καὶ μέλαν αίμα, τῷ μὲν ἐγω δώσω τόδε φάσγανον ἀργυρόηλον καλόν Θρηίκιον, τὸ μὲν Αστεροπαίον ἀπηύρων. τεύχεα δ' αμφότεροι ξυνήια ταῦτα φερέσθων."

810 [καί σφιν δαῖτ' ἀγαθήν παραθήσομεν ἐν κλισίησιν.] ως έφατ', ωρτο δ' έπειτα μέγας Τελαμώνιος Αΐας, ὰν δ' ἄρα Τυδείδης ώρτο πρατερός Διομήδης. οί δ' ἐπεὶ οὖν ἑκάτερθεν ὁμίλου θωρήχθησαν, ` ές μέσον άμφοτέρω συνίτην μεμαῶτε μάχεσθαι, 815 δεινον δερχομένω. θάμβος δ' έχε πάντας 'Αχαιούς. άλλ' ότε δή σχεδον ήσαν έπ' άλλήλοισιν ίόντες, τρίς μεν επήιξαν, τρίς δε σχεδόν ώρμήθησαν.

798 f. κατά μέν — κατά δέ vgl. 884 f. 886 - 888. Eine besonders dem Herodotos sehr geläufige Wendung.

800. τεύχεα Σαρπήδοντος ατέ., vgl. π , 663—665.

802 f. ἄνδρε δύω — πελεύομεν hängt mit dem Infinitiv πειρηθήναι zusammen. — προπάροιθεν όμίlov, vor dieser Versammlung.

805. φθησιν δρεξάμενος χρόα z. wie π, 314 έφθη δρεξάμενος πουμνόν σχέλος; der Accusativ zur Bezeichnung des wirklich erreichten Zieles.

806. ενδίνων, Schol. των ενδον τοῦ χοωτός, der inneren Theile. Die folgenden Worte διά τ' ἔντεα αίμα erscheinen hier weniger passend und sind jedenfalls weniger

eigentlich zu nehmen, als κ, 298 ἄμ φόνον, ἄν νέχυας διά τ' ἔ. κτέ.; durch die Waffen bindurch und bis auf's Blut (so dass Blut fliesst). .

808. το — ἀπηύρων vgl. 560 mit φ, 183.

809. τεύχεα — ταῦτα, d. i. Σαρπήδοντος nach 800. — Der folgende Vers zal σφιν - έν zhiσίησιν kommt ganz unerwartet in diesem Zusammenhange und lässt sich aus dem Gebrauche des heroischen Zeitalters nicht vertheidigen.

813—815. vgl. γ, 340 — 342. ἐκάτερθεν ὁμίλου hier etwas anders als γ, 340, denn hier ist nur Ein δμιλος (804).

817. $\tau \rho i s \mu i \nu - \tau \rho i s \delta i - \omega \rho$ μήθησαν. Der Fortschritt des zweiten Gliedes liegt in σχεδόν; sie

ένθ' Αίας μεν έπειτα κατ' άσπίδα πάντοσ' είσην 23 νύξ'. οὐδὲ χρό' ἵκανεν· ἔρυτο γὰρ ἔνδοθι θώρηξ. Τυδείδης δ' ἄρ' ἔπειτα ὑπὲρ σάχεος μεγάλοιο 820 αλέν έπ' αὐχένι κύρε φαεινού δουρός άκωκη. καὶ τότε δή δ' Αΐαντι περιδδείσαντες Αχαιοί παυσαμένους εκέλευσαν αέθλια ίσ' ανελέσθαι. αὐτὰρ Τυδείδη δώκεν μέγα φάσγανον ήρως σύν κολεώ τε φέρων καὶ ἐυτμήτω τελαμώνι. 825 αὐτὰρ Πηλείδης θηκεν σόλον αὐτοχόωνον, ον πρίν μεν δίπτασκε μέγα σθένος 'Ηετίωνος' άλλ' ήτοι τὸν έπεφνε ποδάρκης δίος Αχιλλεύς, τὸν δ' ἄγετ' ἐν νήεσσι σὺν ἄλλοισι κτεάτεσσιν. στη δ' δρθός καὶ μύθον εν Αργείοισιν έειπεν. 830 .. δονυσθ' οί καὶ τούτου ἀέθλου πειρήσεσθε.

εί οί καὶ μάλα πολλὸν ἀπόπροθι πίονες ἀγροί, ξξει μιν καὶ πέντε περιπλομένους ἐνιαυτούς χρεώμενος· οὐ μὲν γάρ οἱ ἀτεμβόμενός γε σιδήρου ποιμὴν οὐδ' ἀροτὴρ εἶσ' ἐς πόλιν, ἀλλὰ παρέξει."

835

kamen einander wirklich nahe (auf den Leib).

818—820. ἔγιβ'—ἔπειτα—ἔπειτα. Nicht eine Folge neuer Handlungen, sondern nur eine Ausmalung der vorhergehenden, durch ἔπήμξαν und ώρμηθησαν bezeichneten: also: da. da hei.—denn.

neten; also: da, da bei — denn.

821. αἰὲν ἐπ' αὐχένι χῦρε, er
zielte immer auf den Hals und war
also auch mit der Spitze seiner
Lanze immer in der Gegend des
Halses (ihm — auf dem Halse).

823. ἀξθλια λσ' ἀνελέσθαι (vgl. 736) scheint dusselbe was Achilleus 809 schon angeordnet hatte, ξυνήια φέρεσθαι. Desto begreiflicher, dass die Schaar der Zuschauer in ihrer besorgten Theilnahme für Ains durch ein Einschreiten in diesem Sinne dem Kampfe ein Ende zu machen sucht, so wie hinwieder, dass Achilleus dem Diomedes einen gewissen Ersatz dafür geben will, dass ihm

nicht nur der Preis, sondern auch der Sieg vorweg genommen war. Dem Aias war es schon bei dem Ringkampf mit Odysseus 735 ff. etwas zu gut gegangen.

\$26. αὐτοχόωνος (vgl. σ, 470 ξν χοάνοισιν), selbst gegossen, unmittelbar gegossen, oder vielmehr geschmolzen, gerade wie sie aus der Werkstätte des Schmelzers kommt.

827 f. Ἡετίωνος κτέ., vgl. zu α, 366 und ζ, 414 ff.

832 ff. εί οι και μάλα πολλον ἀπόποοβι, erg. εἰσί. Der nicht ganz logischgenau ausgedrückte Gedanke scheint: Wenn der Gewinner (οί, dem, der diese Kugel als Preis erhält) auch sehr fern (von der Stadt) Lündereien, seine Aecker hat (so dass er nicht leicht aus der Stadt etwas von seinen Bedürfnissen kommen lassen kann): so wird er wohl fünf umrollende

ως έφατ', ωρτο δ' έπειτα μενεπτόλεμος Πολυποίτης, αν δε Λεοντήος κρατερον μένος αντιθέοιο, αν δ' Αΐας Τελαμωνιάδης και δίος Έπειός. έξείης δ' ίσταντο, σόλον δ' έλε δίος Έπειός,

840 ήχε δὲ δινήσας γέλασαν δ' ἐπὶ πάντες 'Αγαιοί. δεύτερος αὐτ' ἀφέηκε Λεοντεύς όζος 'Αρηος, τὸ τρίτον αὐτ' ἔρριψε μέγας Τελαμώνιος Αΐας. [χειρὸς ἄπο στιβαρῆς, καὶ ὑπέρβαλε σήματα πάντων.] άλλ' ότε δή σόλον είλε μενεπτόλεμος Πολυποίτης,

845 όσσον τίς τ' έρριψε καλαύροπα βουκόλος ανήρ. ή δέ θ' έλισσομένη πέτεται δια βούς αγελαίας. τόσσον παντός άγῶνος ὑπέρβαλε· τοὶ δ' ἐβόησαν. ανστάντες δ' έταροι Πολυποίταο πρατεροίο νηας έπι γλαφυράς έφερον βασιλήσος άεθλον.

αὐτὰρ ὁ τοξευτῆσι τίθει ἰόεντα σίδηρον, 850 κάδ δ' ετίθει δέκα μεν πελέκεας δέκα δ' ημιπέλεκκα, ίστον δ' έστησεν νηὸς χυανοπρώροιο τηλοῦ ἐπὶ ψαμάθοις, ἐκ δὲ τρήρωνα πέλειαν λεπτη μηρίνθω δησεν ποδός, ής άρ' ανώγει

Jahre (vgl. zu Od. 1, 248) für seinen Gebrauch genug daran haben; nie wird sein Hirt oder Pflüger aus Mangel an Eisen zum Schmied in die Stadt gehen müssen, sondern er (der Gewinner) wird ihnen (davon Eisen) geben können, um jedes Bedürfniss von Geräthschaften daraus zu bestreiten.

836 f. Πολυποίτης - Λεοντῆος,

vgl. zu β, 740.

840. γέλασαν δ' ἐπί, wahrscheinlich weil es etwas ungeschickt heraus kam. Vielleicht war Epeios (vgl. zu 670 ή οὐχ αλις ὅττι μάχης ξπιδεύομαι) schwerfällig und lin-

843. χειρός — πάντων passt schon wegen πάντων nicht, und eben so wenig in Vergleichung mit 847 παντός ἀγῶνος; er scheint aus Od. 9, 192 entstanden zu sein.

844. αλλ' ότε δη σόλον είλε.

Der Nachsatz ist 847 π. α. ὑπέρβαλε, und der Nebensatz δσσον τίς τ' ἔρριψε bezeichnet die Distanz zwischen diesem Wurf und allen übrigen; vgl. zu γ, 23 ως τε λέων έγαρη.

845. zαλαῦροψ, fustis laqueo instructus (nach Hoffmann von zalos, ό, = κάλως, und dem wahrscheinlich digammirten ὁἐπω, woher $\dot{\varrho}\dot{\varrho}$ $\alpha\lambda \dot{\varrho}\dot{\varrho}$, also = $z\alpha\lambda\dot{\varrho}\dot{\varrho}\dot{\varrho}\dot{\varrho}\dot{\varrho}$, ein Stab mit einer Schlinge.

850. toerra = losidea, dunkel; oben 261 hiess es πολιόντε σίδηgov. Der ausgesetzte Preis wird zuerst nur unbestimmt durch oldnoov bezeichnet, dann genauer durch πελέχεας (σιδηρέους), ημιπέλεχχα (σιδήσεα). Diese Aexte aber sollten dem Gewinner wohl zu einem Gebrauche dienen ähnlich dem Od. 7, 573-575 beschriebenen.

853 f. ¿x δέ, daran, eig. davon

τοξεύειν. ,, ος μέν κε βάλη τρήρωνα πέλειαν, 23 πάντας ἀειράμενος πελέχεας οἰχόνδε φερέσθω. 856 δς δέ κε μηρίνθοιο τύχη, δονιθος άμαρτών, ήσσων γάρ δή κείνος — ὁ δ' οἴσεται ήμιπέλεκκα." ως έφατ', ώρτο δ' έπειτα βίη Τεύκροιο άνακτος, αν δ' άρα Μηριόνης θεράπων ευς Ίδομενησς. 860 κλήρους δ' εν κυνέη χαλκήρεϊ πάλλον ελόντες, Τεύχρος δὲ πρῶτος κλήρω λάχεν. αὐτίκα δ' ἰόν ήμεν επικρατέως, οὐδ' ήπείλησεν ἄνακτι άρνων πρωτογόνων δέξειν κλειτην έκατόμβην. όρνιθος μέν άμαρτε· μέγηρε γάρ οἱ τό γ' Απόλλων. 865 αὐτὰρ ὁ μήρινθον βάλε πὰρ πόδα, τῆ δέδετ' ὄρνις. άντικού δ' άπο μήρινθον τάμε πικρός διστός. ή μεν έπειτ' ήιξε πρός ούρανόν, ή δε παρείθη μήρινθος ποτί γαΐαν άταρ κελάδησαν 'Αγαιοί. σπερχόμενος δ' άρα Μηριόνης έξείρυσε χειρός 870 τόξον άταρ δη διστον έχεν πάλαι, ώς ίθυνεν. αὐτίχα δ' ἡπείλησεν έχηβόλω Απόλλωνι άρνων πρωτογόνων δέξειν κλειτην έκατόμβην. ύψι δ' ύπὸ νεφέων είδε τρήρωνα πέλειαν.

ab, davon herabhängend. Zu λεπτη μηρίωθω vgl. Od. z, 23 μέρ-

μιθι φαεινή.

855. Θς μέν κε βάλη. Aus dem von ἀνώγει abhängigen τοξεύειν wird plötzlich in die directe Rede übergegangen (vgl. zu δ, 303) und zwar an dieser einzigen Stelle so, dass die directe Rede mitten im Verse beginnt.

857. δς δέ κε — άμαοτών. Die Anordnung des Achilleus hat sich in der Sage nach dem Erfolge, vgl. 866 f., 883, gestaltet. Den Vogel zu treffen ist schwieriger, weil er, nur an Einem Fusse angebunden,

umberflattert.

858. ἥσσων γὰρ δὴ κεῖνος, denn der ist doch gewiss, doch wohl geringer.

863. $o\dot{v}\delta'$ $\dot{\eta}\pi\epsilon i\lambda\eta\sigma\epsilon\nu = \dot{\alpha}\lambda\lambda'$ $o\dot{v}x$

εύξατο, vgl. δ, 101 f. — ἄναχτι, d. i. Απόλλωνι nach 865. 872.

865. μέγησε, er versagte, missgönnte es ihm; vgl. ν, 563 βιότοιο

μεγήρας.

868 f. παρείθη — ποτι γαῖαν, er ging los und sank gegen die Erde, in der Richtung nach derselben.

870. ἐξείρυσε χειρός, er zog ihn hastig aus der Hand des Teukros (denn sie bedienten sich desselben

Bogens).

871. Έχεν πάλαι, ώς τθυνεν, er hielt den Pfeil schon lange, als, während jeaner (Teukros) noch zielte: zur Bezeichaung der Ungeduhl des Meriones. Voss vermuthet τθύνοι, um ihn zu richten, zu zielen. Vgl. Od. ε, 255 ὄφο τθύνοι.

23 τῆ ὁ' ὅ γε δινεύουσαν ὑπὸ πτέρυγος βάλε μέσσην, 876 ἀντικοὺ δὲ διῆλθε βέλος. τὸ μὲν ἂψ ἐπὶ γαίη πρόσθεν Μηριόναο πάγη ποδός αὐτὰρ ἡ ὄρνις ἱστῷ ἔφεζομένη νηὸς κυανοπρώροιο αὐγέν' ἀπεκρέμασεν, σὺν δὲ πτερὰ πυκνὰ λίασθεν,

880 ώπὸς δ' ἐκ μελέων θυμὸς πτάτο, τῆλε δ' ἀπ' αὐτοῦ κάππεσε· λαοὶ δ' αὐ θηεῦντό τε θάμβησάν τε. ἀν δ' ἄρα Μηριόνης πελέκεας δέκα πάντας ἄειρεν, Τεῦκρος δ' ἡμιπέλεκκα φέρεν κοίλας ἐπὶ νῆας.

Τεῦνρος δ' ήμιπέλενκα φέρεν ποίλας ἐπὶ νῆας. αὐτὰρ Πηλείδης κατὰ μὲν δολιχόσκιον ἔγχος,

885 κὰδ δὲ λέβητ' ἄπυρον, βοὸς ἄξιον, ἀνθεμόεντα Θῆκ' ἐς ἀγῶνα φέρων καί ὁ ἡμονες ἄνδρες ἀνέσταν, ἂν μὲν ἄρ' Ατρείδης εὐρυκρείων Αγαμέμνων, ἂν δ' ἄρα Μηριόνης θεράπων ἐὺς Ἰδομενῆος. τοῖσι δὲ καὶ μετέειπε ποδάρκης δἴος Αχιλλεύς

890 , Ατρείδη· ἴδμεν γὰρ ὅσον προβέβηκας ἀπάντων ήδ' ὅσσον δυνάμει τε καὶ ῆμασιν ἔπλευ ἄριστος· ἀλλὰ σὸ μὲν τόδ' ἄεθλον ἔχων κοίλας ἐπὶ νῆας ἔρχευ, ἀτὰρ δόρυ Μηριόνη ῆρωι πόρωμεν, εἰ σύ γε σῷ θυμῷ ἐθέλοις· κέλομαι γὰρ ἔγωγε."

895 ως έφατ', οὐδ' ἀπίθησεν ἄναξ ἀνδρων '4γαμέμνων.
δωκε δὲ Μηριόνη δόρυ χάλκεον αὐτὰρ ὅ γ' ῆρως
Ταλθυβίω κήρυκι δίδου περικαλλές ἄεθλον.

875. $\tau \tilde{\eta}$ ($\dot{v}\pi \dot{o}$ $\nu \epsilon \varphi \epsilon \omega \nu$) verbinde mit $\delta \iota \nu \epsilon \dot{v} o v \sigma \alpha \nu$.

877. πρόσθεν Μηριόναο ποδός, weil er in eine senkrechte Höhe hinaufgeschossen hatte.

878 ff. ίστῷ ἐφεξομένη, aus Schwäche und im Gefühl des nahen Todes. Daher 880 ἀπὶ αὐτοῦ, τοῦ ἐστοῦ, πάππεσε. — Ζu ἀκὸς — πτάτο vgl. Od. β, 257 λῦσεν δ' ἀγορὴν αἰψηρήν.

885. λέβητ — ἀνθεμόεντα, vgl. Od. γ, 440. Schol. ποικίλον ἀπὸ τῶν ἐντετορευμένων ἀνθῶν, ἃ καὶ ἄνθεμα (Sing. ἄνθεμον) καλοῦσιν.

886. ημονες, ἀχοντισταί. Vgl. zu 621 f. und 891 ημασιν. ρ, 515 ησω γὰρ καὶ ἐγώ.

892. ἀλλὰ σὸ μέν, Folge des in τόμεν γὰρ κτέ. enthaltenen Grundes. — τοδ΄ ἄεθλον, d. i. λέβητ΄ ἄπυρον, im Gegensatz von σόρυ (— δολιχόσε. ἔγχος 884).

896. ο γ' ήρως, d. i. Δγαμέμνων. Er überlässt den Preis seinem Herold. Ω.

λῦτο δ' ἀγών, λαοὶ δὲ θοὰς ἐπὶ νῆας ἕκαστοι ἐσκίδναντ' ἰέναι. τοὶ μὲν δόρποιο μέδοντο .

ὕπνου τε γλυκεροῦ ταρπήμεναι αὐτὰς Αχιλλεύς κλαῖε φίλου ἑτάρου μεμνημένος, οὐδέ μιν ὕπνος ἤρει πανδαμάτως, ἀλλ' ἐστρέφετ' ἔνθα καὶ ἔνθα 5 Πατρόκλου ποθέων ἀνδροτῆτά τε καὶ μένος ἤύ ἤδ' ὁπόσα τολύπευσε σὺν αὐτῷ καὶ πάθεν ἄλγεα, ἀνδρῶν τε πτολέμους ἀλεγεινά τε κύματα πείρων — τῶν μιμνησκόμενος θαλερὸν κατὰ δάκρυον εἶβεν, ἄλλοτ' ἐπὶ πλευρὰς κατακείμενος, ἄλλοτε δ' αὐτε ὑπτιος, ἄλλοτε δὲ πρηνής τοτὲ δ' ὀρθὸς ἀναστάς δινεύεσκ' ἀλύων παρὰ θῖν' ἀλός. οὐδέ μιν ἤως φαινομένη λήθεσκεν ὑπεὶρ ἄλα τ' ἤιόνας τε,

Auch die Haupterzählung dieses Buches scheint ursprünglich ein abgesondertes Stück gewesen oder zum Uebrigen als Schluss hinzugedichtet zu sein. Sie hat ihre eigenthümliche Färbung; einzelne Stellen indess, wie 525-533,602-617, mögen aus älteren Liedern herübergenommen sein. Durch die Eingangsverse 1-21 ist die ganze Erzählung in chronologischen Zusammenhang mit dem vorhergehenden Buche gebracht.

1. λῦτο δ' ἀγών, auflös'te sich nun die Versammlung. Gegensatz von ψ, 258 Τζωνεν εὐοὺν ἀγώνα (ἀχιλεύς). So scheint λῦτο Imperfectum = ἐλύετο zu sein und das allmälige Auseinandergehen der versammelten Zuschauer zu bezeichnen. — λαοί δὲ — ἰέναι, ähnlich wie ψ, 3, aber jetzt um zwei Tage später.

2 f. δόοποιο — υπνου. Die Leichenspiele hatten also bis am Abend gedauert. Der Genitiv υπνου hängt auch von μεθοντο ab; der Infin. ταρπήμεναι ist durch homerische Abundanz des Ausdrucks beigefügt. 3f. αὐτὰο Άχιλλεὺς κλαῖε. So wie Achilleus wieder allein war, gewann auch die frühere Stimmung die Oberhand über ihn, vgl. ψ, 59f. 108—110. Während der Spiele jedoch hatte er in verschiedenen Momenten eine rubige, sogar heitere Stimmung gezeigt (ψ, 492 ff. 555 ff.).

6. ἀνδροτῆτα, vgl. zu π, 857.

7. ὁπόσα τολύπευσε, vgl. Od. μ, 396 ὀπταλέα τε καὶ ωμά.

8. $\frac{\partial v}{\partial \rho \omega v} - \pi \epsilon \ell \rho \omega v = 0 d. \theta$, 183. ν , 91. 264.

9. των μιμνησχόμενος. Wiederaufnahme von 4 φίλου έτάρου μεμνημένος κτέ. So sind auch die
Worte 10 f. άλλοτ' έπλ —
πρηνής nur eine Umschreibung von
5 ἐστρέψετ' ἔνθα καὶ ἔνθα.

12 Γ. οὐθέ μιν ἡῶς — — λήθεσκεν, vgl. zu Od. χ, 197 οὐθὲ σε γ΄ ἡοιγένεια — λήσει πτέ. Aus der Schilderung des einzelnen Falles (des Benehmens von Achilleus in der Nacht nach den Leichenspielen) wird in die allgemeine Beschreibung seiner Trauer um Patroklos und seines Benehmens nach

24 ἀλλ' ὅ γ' ἐπεὶ ζεύξειεν ὑφ' ἄφμασιν ἀκέας ἵππους,
15 Έκτορα δ' ἔλκεσθαι δησάσκετο δίφρου ὅπισθεν,
τρὶς δ' ἐρύσας περὶ σῆμα Μενοιτιάδαο θανόντος
αὐτις ἐνὶ κλισίη παυέσκετο, τὸν δὲ ἔασκεν
ἐν κόνι ἐκτανύσας προπρηνέα. τοῖο δ' Απόλλων
πᾶσαν ἀεικείην ἄπεχε χροΐ, φῶτ' ἐλεαίρων
20 καὶ τεθνηότα περ περὶ δ' αἰγιδι πάντα κάλυπτεν

χουσείη, ΐνα μή μιν ἀποδούφοι ελκυστάζων.

ως ὁ μεν Έκτορα δίον ἀείκιζεν μενεαίνων

πον δ' ελεκίσεσκου μάνασες Δεολ ελαρούνησες

τον δ' ελεαίρεσκον μάκαρες θεοί είσορόωντες, κλέψαι δ' οτρύνεσκον εύσκοπον άργειφόντην. 25 ένθ' άλλοις μεν πάσιν εήνδανεν, οὐδέ ποθ' Ήρη

5 εν τ΄ αλλοις μεν πασιν εηνοανεν, ουσε που Ηρ
ουδε Ποσειδάων' ουδε γλαυκώπιδι κούρη,
ἀλλ' έχον ως σφιν πρωτον ἀπήχθετο 'Τλιος ίρή
καὶ Πρίαμος καὶ λαός, 'Αλεξάνδρου Ένεκ' ἄτης,
ος νείκεσσε θεάς, ότε οἱ μέσσαυλον ἵκοντο,

dem Tode des Hektor übergegangen, daher die Iterativform λήθεσακν und die Wendung έπει ζεύ-ξειεν.

14 f. ἐπεὶ ζεύξειεν – δησάσκετο, d. h. jedes Mal, täglich am frühen Morgen (417) spannte er an und band. Zur Wendung vgl. Herodot. 8,52 ἐπολιόρκεον τρόπον τοιόνδε ὅκως στυπεῖον περι τοὺς ὀιστοὺς περιθέντες ἄψειαν, ἐτόξευον ἔς τὸ φράγμα. Die Partikel δ' im Nachsatz scheint eher δἡ als δέ.

16 f. τοις ξούσας, vgl. ψ, 13 τοις πεοί νεχοὸν — ἤλασαν ἔπ-πους. Was dort Einmal um den Leichnam herum geschah, geschieht hier täglich (bis zu dem 31 angegebenen Termin) um das Grabmal. — παυέσχετο — ἀναπαυέ-

18 f. εν κόνι — προπρηνέα, nach ψ, 25 f. ποηνέα — τανύσσας εν κονίης. — τοιο hängt von ἄπεχε ab; χροι ist örtlicher Dativ: an Leibe, wie ψ, 191 ενεσιν ήδε μελεσσιν. Uebrigens wird hier 18 —

21 dem Apollon allein (und zwar vermittelst der alyis, die eig. dem Zeus gehört, vgl. zu s. 738) zugeschrieben, was w. 185-191 die gemeinschaftliche Fürsorgeder Aphrodite und des Apollon bewirkt.

22. ἀείκιζεν, er misshandelte ihn auf die 15 f. beschriebene Weise, ohne jedoch seinem Leichname eine wirkliche Verunstaltung, Entstellung (ἀεικείην 19) beizubringen (vgl. 417 f. ἔκκει ἀκηθέστως — οὐθέ μιν αἰσχύνει).

24. ×λέψαι, heimlich hinweg und in Sicherheit zu bringen.

25. οὐθέ ποτε = ἀλλ' οὕ ποτε, ἀλλ' οὕ πως ξήνδανε.

27f. $\xi\chi\sigma\nu$ intr., sie hielten, hielten fest, beharten (in ihrem Sinne) = ν , 679 $\xi\chi\epsilon\nu$ $\tilde{\eta}$ $\tau\alpha$ $\pi\rho\omega\tau\alpha$ — $\xi\sigma\tilde{\omega}\lambda\tau\alpha$. — $\lambda\lambda\epsilon\xi\tilde{\alpha}\nu\delta\rho\sigma\nu$ — $\tilde{\alpha}\tau\eta\varsigma$ = ζ , 356.

29. δς νείχεσσε θεάς, năml. gerade die beiden 25 f. genannten, Herend Athene. Der Begriff von νειχέω ist aus dem Gegensatz ήνησε herzuleiten: nicht loben (wegen

την δ' ήνησ' ή οί πόρε μαχλοσύνην άλεγεινήν. 24 άλλ' ότε δή δ' έχ τοῖο δυωδεκάτη γένετ' ἡώς, 31 καὶ τότ' ἄρ' άθανάτοισι μετηύδα Φοϊβος Απόλλων ,,σχέτλιοί έστε, θεοί, δηλήμονες. οὔ νύ ποθ' υμιν "Εκτωρ μηρί' έκηε βοῶν αλγῶν τε τελείων; τὸν νῦν οὐκ ἔτλητε νέκυν περ ἐόντα σαῶσαι, 35 ή τ' αλόχω ιδέειν και μητέρι και τέκει ώ καὶ πατέρι Πριάμω λαοῖσί τε, τοί κέ μιν ὧκα έν πυρὶ κήαιεν καὶ ἐπὶ κτέρεα κτερίσαιεν. άλλ' όλοῷ 'Αχιληι, θεοί, βούλεσθ' ἐπαρήγειν, ιδ ούτ' ὰρ φρένες εἰσὶν ἐναίσιμοι ούτε νόημα 40 γναμπτον ενί στήθεσσι, λέων δ' ως άγρια οίδεν,

der Schönheit) — tadeln, schelten und dadurch kränken. Vgl. Virg. Aen. 1, 26 manet alta mente (lunomis) repostum Iudicium Paridis spretae que iniuria formae. Uebrigens wird diese ohne Zweifel spätere Sage vom s. g. Uttheil des Paris sonst von Homer nirgends erwähnt, obgleich es an Gelegenheit dazu nicht fehlte, vgl. ε, 63 νῆας ἐίσας ἀρχεκάκους. — μέσσανλον, Schol. τὴν ἐν ὄρει οἴκησιν. Man hat sich den Paris als Hirten bei der Heerde zu denken.

η οι πόρε, als von ferne gezeigte Belohaung. — μαχλοσύγην (ein sonst erst bei Hesiodos vorkonmender Ausdruck): üppigen Liebesgenuss, Buhlschaft (mit He-

lena).

31. ἀλλ' ὅτε δή ῷ' — ἡώς, vgl. zu α, 493. Bei ἐχ τοῖο ist an den Tod des Hektor oder den nächst darauf folgenden Morgeń (ψ, 109) zu denken, der durch die Schilderung 12—21 wieder ganz in die Nähe gerückt, ja dem Leser und Hörer mehr vergegenwärtigt ist, als der Abend nach den Leichenspielen 3. 4. Damit stimmen auch die Zeitbestimmungen 107 und 413f. zusammen.

32. Απόλλων kann sich nach

seinem nähern Verhältnisse zu Hektor am wenigsten zufrieden geben. Die von ihm den andern Göttern gemachten Vorwürfe sind von allen verdient, weil sich alle durch den Hass und die Leidenschaft der 25 f. genannten bestimmen liessen.

33f. οὔ νύ ποθ' ὕμιν ετέ., vgl. 0d. α, 60f. οὔ νύ τ' Ὀδυσσεὺς χαρίζετο ἱερὰ ῥέζων;

35. νῦν οὐχ ἔτλητε, bei der Verwerfung des 24 gemachten Vorschlages.

36. η ἀλόχω ἐδέειν, zu schauen für seine Gattin, vgl. zu Od. γ, 204 οἴσουσι κλέος εὐοὐ καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι.

38. καὶ ἐπὶ — κτερίσαιεν. Wie hier von καίειν ἐν πυρί, so wird κτερείζειν Od. γ, 285 auch von βάπτειν ausdrücklich unterschieden.

39. ἐπαρήγειν schliesst auch den Begriff parteiischer Begünstigung in sich, vgl. ψ, 574 ἐς μέσον — μηδ' ἐπ ἀ οωγ ἢ, chend. 783 παρίσταται ἠδ' ἐπαρήγει.

140 f. φρένες έναίσιμοι, ein billiger Sinn, zeigt sich namentlich auch in dem νόημα γναμπτόν. Vgl. 0, 203 στρέπται μέν τε φρένες έσθλων und ι, 496—501; zu 24 ης τ' ἐπεὶ ἄρ μεγάλη τε βίη καὶ ἀγήνορι θυμῷ εἴξας εἶσ' ἐπὶ μῆλα βροτῶν, ἵνα δαῖτα λάβησιν ως Αχιλεὸς ἔλεον μὲν ἀπώλεσεν, οὐθέ οἱ αἰδώς.

45 [γίγνεται, ή τ' ἄνδρας μέγα σίνεται ἢδ' ὀνίνησιν.]
μέλλει μέν πού τις καὶ φίλτερον ἄλλον ὀλέσσαι,
ἢὲ κασίγνητον ὁμογάστριον ἢὲ καὶ νίόν
ἀλλ' ἤτοι κλαύσας καὶ ὀδυράμενος μεθέηκεν
τλητὸν γὰρ μοῖραι θυμόν θέσαν ἀνθρώποισιν.

50 αὐτὰρ ὅ γ' Ἑκτορα δίον, ἐπεὶ φίλον ἦτορ ἀπηύρα, ἔππων ἐξάπτων περὶ σῆμ' ἐτάροιο φίλοιο ἕλκει. οὐ μήν οἱ τό γε κάλλιον οὐδέ τ' ἄμεινον μὴ ἀγαθῷ περ ἐόντι νεμεσσηθέωμέν οἱ ἡμεῖς · κωφὴν γὰρ δὴ γαῖαν ἀεικίζει μενεαίνων."

αγρια οίδεν β, 213 έπεα — ακοσ-

μά τε πολλά τε ήδη.

42f. ἐπεὶ ἄᾳ — εἰσ' ἐπὶ μῆλα. Ein Anakoluthon, indem kein Verbum zu ὕς τε, also auch kein Nachsatz zu ἐπεὶ. — εἰσι folgt. Eigentlich war aber ein Verbum zu ὕς τε zu erwarten, das, entsprechend dem Vers 44, den Heisshunger und die unwiderstehliche Gewalt des Löwen bezeichnete; vgl. zu θ, 230; zu βἰŋ καὶ θνιῷ εἰξαι 1, 598 εἰξας ῷ θνμῷ. — δαῖτα hier ausahmsweise — doch nur in einem Gleichniss — vom reichlichen Frasse des Wildens, sonst nur vom Schmause der Menschen.

45. γίγνεται — ὀνίνησιν. Ein ohne Zweifel aus Hesiodos ἔφγ. κ. ημερ. 318 mit kleiner Aenderung hierher versetzter Vers, der im Sinne des Hesiodos nicht nur überflüssig, sondern auch unpassen wäre, da hier nur von Einer Art der Scheu die Rede sein kann, und zwar gerade von der rechtzeitigen und heilsamen, während bei Hesiodos gemäss der Wortstellung der Begriff der unzeitigen und übel angebrachten vorherrscht (αἰδῶς ἢ τ' ἄνδρας μέγα σίνεται ἢδ' ὀνίνησιν). In unsern Zusammenhange

müsste er heissen: die Scheu schade und nütze den Männern, je nachdem sie von ihnen verletzt, missachtet oder beachtet werde.

46. ὀλέσσαι, amittere, (durch den Tod) verlieren, wie 242.

48. μεθέηχεν, chen jener τλς, der einen geliebten Verwandten verloren und um ihn geweint und geklagt hat: er lässt nach (mit der Trauer), hört auf.

49. τλητὸν θυμόν, Paraphrast. ὑπομονητικήν ψυχήν. τλητόν activ: duldsam, zum Dulden geschickt und daher sich in Alles fügend; vgl.

Od. o, 130-137.

50. αὐτὰς ὅ γ' Ἐχτοςα χτέ., d. h. er kann gar nicht aufhören, seinen Schmerz über Patroklos und seine Rache für ihn an Hektor auszulassen, den er doch schon des Lebens beraubt hat.

52. οὐ μήν οἱ — ἄμεινον erg. ἐστί oder ἔσται, näml. als davon abzulassen, es nicht zu thun.

53. μη — νεμεσσηθέωμεν of ημεῖς, dass nicht wir (Götter) ihm — zürnen, näml. er sehe zu, hüte sich wohl, vgl. zu α, 26.

2ωφην — μενεαίνων, vgl.
 f.: die stumme Erde, den stummen, gefühllosen Erdboden miss-

56

60

65

70

τὸν δὲ χολωσαμένη προσέφη λευχώλενος. Ήρη ,, είη κεν καὶ τοῦτο τεὸν έπος, ἀργυρότοξε, εὶ δὴ ὁμὴν 'Αχιλῆι καὶ 'Εκτορι θήσετε τιμήν. Έχτωρ μέν θνητός τε, γυναϊκά τε θήσατο μαζόν. αὐτὰρ Αγιλλεύς ἐστι θεᾶς γόνος, ἢν ἐγω αὐτή θρέψα τε καὶ ἀτίτηλα καὶ ἀνδρὶ πόρον παράκοιτιν, Πηλέι, δς περί κῆρι φίλος γένετ' άθανάτοισιν. πάντες δ' άντιάασθε, θεοί, γάμου εν δε σύ τοῖσιν δαίνυ' έχων φόρμιγγα, κακῶν έταρ', αἰεν ἄπιστε."

την δ' απαμειβόμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς , Ήρη, μη δη πάμπαν αποσκύδμαινε θεοίσιν ου μέν γάρ τιμή γε μί' έσσεται. άλλά καὶ "Εκτωρ φίλτατος έσκε θεοίσι βροτών οἱ ἐν Ἰλίω εἰσίν. ώς γαρ έμοιγ', επεί ού τι φίλων ημάρτανε δώρων. οὐ γάρ μοί ποτε βωμός ἐδεύετο δαιτός ἐίσης, λοιβής τε κνίσης τε τὸ γὰρ λάχομεν γέρας ἡμεῖς. άλλ' ήτοι κλέψαι μέν ἐάσομεν — οὐδέ πη ἔστιν λάθοη Αχιλλήος - θρασύν Έπτορα ή γάρ οἱ αἰεί μήτης παρμέμβλωκεν όμῶς νύκτας τε καὶ ἦμας.

handelt, entweiht er in seinem Grimme: was nothwendig den Unwillen der Götter erregen muss.

56. είη κεν - τεὸν ἔπος, auch das mag wieder eine Rede von dir sein, auch dieses Wort sieht dir recht gleich, da hast du wieder einmal deiner würdig gesprochen. Schol. πρέπον σεαυτώ εξρηκας, είη ἂν καὶ τοῦτο τὸ ἔπος τῶν σῶν φλυαρημάτων. Der folgende Satz 57 εὶ δη — θήσετε τιμήν giebt den Sinn und Inhalt dieser Rede an. θήσετε, der Plural, sofern die andern Götter (wie nach ihrem Schweigen zu besorgen ist) der Eingebung des Apollon folgen.

58. γυναϊκα θήσατο μαζόν, das gewöhnliche σχημα καθ' όλον και μέρος.

60. ἀνδρὶ πόρον παράχοιτιν, und zwar wider ihren Willen nach o. 432 ff. Die weitere Ausführung dieser Sage giebt Apollon. Rhod. 4, 790-809.

62. ἀντιάασθε nur hier im Medium.

 κακῶν, namentlich auch des Alexandros (Paris). — αλέν ἄπιστε. Wahrscheinlich hatte Apollon der Hera auch einmal versprochen, den Achäern beizustehen; vgl. β, 31 f.

65. ἀποσχύδμαινε (592), vgl. zu β, 772 ἀπομηνίσας.

66. οὐ μέν γὰρ — ἔσσεται, Antwort auf 57. τιμή μία = ὁμή τιμή (Αχιληι και Εκτορι).

68. ms yao Euorye, erg. wiltu-

τος έσχε βροτών χτέ. 69 f. οὐ γάρ μοί ποτε - ημείς

 $=\delta$, 48f. 71. ἐάσομεν, mittamus, omitta-

mus, lassen wir das. 72. η γάρ οί αξεί — παρμέμ -

24 αλλ' εί τις καλέσειε θεων Θέτιν άσσον έμειο, . 75 όφρα τί οἱ εἴπω πυχινὸν ἔπος, ώς κεν Αχιλλεύς . δώρων εκ Πριάμοιο λάχη ἀπό 3' Έκτορα λύση." ως έφατ', ώρτο δὲ Ἰρις ἀελλόπος ἀγγελέουσα, μεσσηγύς δε Σάμου τε καὶ "Ιμβρου παιπαλοέσσης ένθορε μείλανι πόντω επεστονάχησε δε λίμνη. 80 ή δε μολυβδαίνη ικέλη ες βυσσον όρουσεν, ή τε κατ' άγραύλοιο βοὸς κέρας ἐμβεβαυῖα έργεται ώμηστησιν επ' ίχθύσι κήρα φέρουσα. εύρε δ' ενὶ σπῆι γλαφυρῷ Θέτιν, ἀμφὶ δέ τ' ἄλλαι είαθ' όμηγερέες άλιαι θεαί ή δ' ένὶ μέσσης 85 κλαΐε μόρον οὖ παιδὸς ἀμύμονος, ὅς οἱ ἔμελλεν φθίσεσθ' εν Τροίη εριβώλακι, τηλόθι πάτρης. άγχοῦ δ' ἱσταμένη προσέφη πόδας ώχέα Ἰρις ,, όρσο, Θέτι· χαλέει Ζεὺς ἄφθιτα μήδεα εἰδώς." την δ' ημείβετ' έπειτα θεά Θέτις άργυρόπεζα 90 ,,τίπτε με κεῖνος ἄνωγε μέγας θεός; αἰδέομαι δέ μίσγεσθ' άθανάτοισιν, έχω δ' άχε' άκριτα θυμῷ.

βλωκεν (vgl. δ, 11), hyperbolisch

Thetis kommt sehr oft zu ihm,
so dass auch ihrethalben die Entwendung nicht Statt finden könnte.
So Odyss. β, 345 ἐν δὲ γυνὴ ταμίη
νύχτας τε καὶ ἡμαρ ἔσκε.

74. ἀλλ' εἔ τις καλέσειε. Mildere Form des Befehles, vgl. zu ο, 571 εἴ τινά που — βάλοισθα.

77. ωςτο δὲ Ἰρις, als die gewöhnliche Botin, ohne eine namentliche Aufforderung zu erwarten.

78. Σάμου τε καὶ "Ιμβρου, vgl. ν, 12 f. 33. ξ, 281. ω, 753.

79. μειλανι (nur hier in dieser ionischen Form) πόντω, d.h. in das Meer jener Gegend, das sonst Μελας κόλπος heisst (Herodot. 6, 41. 7, 58), vgl. Apollon. Rhod. 1, 922 Μέλανος διὰ βένθεα πόντου.

80. μολυβδαίνη ἰχέλη, d. h. sehr rasch in die Tiefe hinabfahrend.

81. xaτ ἀγοαύλοιο ροὸς κέρας (vgl. Od. μ. 253) ξμβεβανία, Paraphr. ξμβληθεῖσα, näml. τῷ πόντω, τῷ δαλάσση, an dem Rindshorn, der kleinen Röhre aus Horn und durch dieselbe (die oberhalb der Angel die Fischerschnur umgiebt und sie vor dem Abbeissen schützt) in die Tiefe binabgehend, unter das Wasser versenkt. Die Schnur, woran das Senkblei befestigt war, ging wahrscheinlich durch das Horn.

82. κῆρα, sonst nur von Menschen, vgl. 43 δαϊτα.

84. εΐατο = 99, vgl. zu ο, 10. 85. ol, ihr, der theilnehmenden

Mutter, vgl. 131.

88. Θέτι) (104. Hier verlängert die nothwendige Pause den Endvocal auf die natürlichste Weise. — ἄφθιτα, Schol. ἀναλλοίωτα, unwandelbar.

91. $\tilde{\epsilon}\chi\omega$ $\delta\hat{\epsilon}$ s. v. a. $\tilde{\epsilon}\chi\omega\sigma\alpha$. Das ganze Hemistich $=\gamma$, 412.

είμι μέν, οὐδ' άλιον έπος έσσεται, ο ττί κεν είπη." 24 ως άρα φωνήσασα κάλυμμ' έλε δία θεάων κυάνεον, τοῦ δ' οὔ τι μελάντερον ἔπλετο ἔσθος. βη δ' ιέναι, πρόσθεν δε ποδήνεμος ωκέα Ίρις 95 ήγεῖτ' άμφὶ δ' ἄρα σφι λιάζετο κῦμα θαλάσσης. άκτην δ' έξαναβασαι ές ούρανον άιχθήτην, εύρον δ' εὐρύοπα Κρονίδην, περὶ δ' άλλοι άπαντες είαθ' δμηγερέες μάκαρες θεοί αίεν εόντες. ή δ' άρα πὰρ Διὶ πατρὶ καθέζετο, εἶξε δ' Άθήνη. 100 Ήρη δὲ γρύσεον καλὸν δέπας ἐν χερὶ θῆκεν καί δ' εύφρην' επέεσσι. Θέτις δ' ώρεξε πιούσα. τοίσι δὲ μύθων ἦρχε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. ,, ήλυθες Οὔλυμπόνδε, θεὰ Θέτι, κηδομένη περ, πένθος άλαστον έχουσα μετά φρεσίν οίδα καὶ αὐτός. 105 άλλα και ώς έρεω τοῦ σ' είνεκα δεῦρο κάλεσσα. έννημαρ δη νείκος έν άθανάτοισιν όρωρεν Έχτορος αμφί νέχυι καὶ Αχιλληι πτολιπόρθω. κλέψαι δ' οτούνουσιν εύσκοπον αργειφόντην. αὐτὰρ ἐγὼ τόδε χῦδος Αχιλλῆι προτιάπτω, 110

92. $\mu \ell \nu = \mu \dot{\eta} \nu$, $\mu \ell \nu \tau \sigma \iota$, doch ich geh.

93 f. χάλυμμ' ἔλε — χυάνεον, wie Demeter in dem nach ihr benannten Hymnos 42; beide als Leidtragende, Thetis auch als Meergöttin. — ἔσθος, eine nur hier und Einmal in den Hymnen vorkommende Form.

96f. $\dot{\alpha}\mu\varphi 1 - \sigma$. $\lambda_1\dot{\alpha}\zeta$ eto x. 3. vgl. σ , 66 π eq.1 $\delta \varepsilon$ σ . x. 3. $\dot{\alpha}\gamma\gamma\nu u\tau o$. ε so $\dot{c}eav\acute{o}v = 104$ $\dot{O}v^2$ - $\lambda\nu\mu\pi\acute{o}v\delta\varepsilon$, vgl. Einleit. zu Odyss. S. XVII.

100. πὰο Διὶ πατοί, ohne Zweifel zur Rechten; Athene, die gewöhnlich diesen Platz einnahm (auch auf dem Capitol), machte ihr Platz, rückte weg (είξε). Hera als Gemahlin ($\beta\alpha\sigma\iota\lambda\epsilon_{\mathcal{G}}$) blieb sitzen, doch zur Linken des Zeus und bewill-

Iliade II. 3. Aufl.

kommte sie mit freundlichen Worten (ευφοην' ἐπέεσσι).

102. ἄρεξε πιοῦσα, sie gab den Becher, nachdem sie getrunken, ihr wieder zurück.

106. $\tau o \tilde{v} = 128 \ \tau \ell o$.

107. εννημας. Diese neun Tage des Streites mit den drei seit Hektor's Tod bis dahin verflossenen (vgl. Einleit. S. 36) machten die oben 31 = 413 angegebenen zwölf Tage aus. Das νείκος ist das von 23-73 geschilderte.

χλέψω — ἀργεωρόντην =
 Hier das Präsens ὀτρύνουσιν,
 weil der Streit bis diesen Augenblick als noch nicht beendigt anzusehen ist.

·110. τόδε κύδος, den Ruhm, Hektor's Leiche zur Bestattung frei zu geben. — προτιάπτω == προσάπτω, ἀνατίθημι.

26

24 αιδῶ καὶ φιλότητα τεὴν μετόπισθε φυλάσσων.
αἰψα μάλ' ἐς στρατὸν ἐλθὲ καὶ υἰέι σῷ ἐπίτειλον.
σχύζεσθαί οἱ εἰπὲ θεούς, ἐμὲ δ' ἔξοχα πάντων
άθανάτων κεχολῶσθαι, ὅτι φρεσὶ μαινομένησιν

115 Έχτος ἔχει παρὰ νηυσὶ χορωνίσιν οὐδ' ἀπέλυσεν, αἴ κέν πως ἐμέ τε δείση ἀπό θ' Έκτορα λύση. αὐτὰρ ἐγὼ Πριάμω μεγαλήτορι Ἰριν ἐφήσω λύσασθαι φίλον υἱόν, ἰόντ' ἐπὶ νῆας Ἰχαιῶν, δῶρα δ' Ἰχιλλῆι φερέμεν, τά κε θυμὸν ἰήνη."

120 ὧς ἔφατ', οὐδ' ἀπίθησε θεὰ Θέτις ἀργυρόπεζα, βῆ δὲ κατ' Οὐλύμποιο καρήνων ἀίξασα, ἶξεν δ' ἐς κλισίην οὖ υἱέος. ἔνθ' ἄρα τόν γε εὖρ' ἀδινὰ στενάχοντα· φίλοι δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι ἐσσυμένως ἐπένοντο καὶ ἐντύνοντο ἄριστον·

125 τοῦσι δ' ὄις λάσιος μέγας ἐν κλισίη ἱέρευτο. ἡ δὲ μάλ' ἄγχ' αὐτοῖο καθέζετο πότνια μήτης, χειρί τέ μιν κατέρεξεν, ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζεν. "τέκνον ἐμόν, τέο μέχρις ὀδυρόμενος καὶ ἀχεύων σὴν ἔδεαι κραδίην, μεμνημένος οὖτε τι σίτου 130 οὖτ' εὐνῆς; ἀγαθὸν δὲ γυναικί περ ἐν φιλότητι

130 οὕτ΄ εύνης; άγαθὸν δὲ γυναικί περ ἐν φιλότητι μίσγεσθ΄ οὐ γάρ μοι δηρὸν βέη, ἀλλά τοι ἤδη . ἄγχι παρέστηκεν θάνατος καὶ μοῖρα κραταιή.

111. αἰδῶ — φυλάσσων. Ein Zeugma, indem φυλάσσων in Verbindung mit seinen beiden Objecten nicht ganz denselben Begriff hat: die Scheu (und Dankbarkeit, vgl. α, 397—406) in mir be wahrend und deine Freundschaft zu erhalten suchend. — μετόπισθε, Schol. εἰς ὕστερον, für die Zukunft.

114f. φρεσι μαινομένησιν, vgl. 12 αλύων. — ουδ' απέλυσεν. Bei versöhnlicherer Gesinnung hätte er den Loskauf des Hektor auch von sich aus dem Priamos anbieten

117. ξφήσω, ich will zusenden mit dem Befehle, ξντελουμένην ξπιπέμψω (Schol.). 124. εντύνοντο ἄριστον = Od. π, 2, wo das Bemerkte nachzusehen.

126 f. xαθέζετο — ὀνόμαζεν, vgl. α, 360 f. von derselben Thetis.

129. σην έδεαι πραδίην, vgl. ζ, 202 δν θυμόν πατέδων.

130 f. ἀγαθὸν — μίσγεσθαι, vgl. 675 f. und die Anmerkung zu t, 664. In unserer Stelle haben schon die alten Kritiker mit Recht einen solchen Rath besonders aus dem Munde der Mutter anstössig gefunden.

131 f. $ο\dot{v}$ — $δηο\dot{ο}ν$ βέη — $ποα-ται\dot{η}$ = π, 852 f. (vom sterbenden Patroklos).

άλλ' εμέθεν ξύνες ώπα, Διὸς δέ τοι άγγελός είμι. 24 σπύζεσθαι σοί φησι θεούς, έὲ δ' έξογα πάντων άθανάτων κεχολώσθαι, ότι φρεσί μαινομένησιν 135 Έκτορ' έγεις παρά νηυσί κορωνίσιν οὐδ' ἀπέλυσας. άλλ' άγε δη λύσον, νεκροίο δε δέξαι άποινα." την δ' απαμειβόμενος προσέφη πόδας ωχύς Αχιλλεύς ,, τηδ' είη· δς άποινα φέροι, καὶ νεκρὸν άγοιτο, εὶ δὴ πρόφρονι θυμῷ 'Ολύμπιος αὐτὸς ἀνώγει." ως οί γ' εν νηῶν ἀγύρει μήτης τε καὶ νίός πολλά πρός άλλήλους έπεα πτερόεντ' άγόρευον. Ίριν δ' ώτρυνε Κρονίδης εἰς Ἰλιον ἱρήν. , βάσκ' ίθι, Ιρι ταχεῖα λιποῦσ' Εδος Οὐλύμποιο άγγειλον Πριάμω μεγαλήτορι Ίλιον είσω 145 λύσασθαι φίλον υίον, λόντ' έπὶ νῆας 'Αχαιών, δωρα δ' Αχιλληι φερέμεν, τά κε θυμον ίήνη, οίον, μηδέ τις άλλος άμα Τρώων ίτω ανήρ. αῆρύξ τίς οἱ Εποιτο γεραίτερος, ός κ' ἰθύνοι ήμιόνους καὶ ἄμαξαν ἐύτροχον, ήδὲ καὶ αὖτις 150 νεκρον άγοι προτί άστυ, τον έκτανε δίος Αχιλλεύς. μηδέ τί οἱ θάνατος μελέτω φρεσί, μηδέ τι τάρβος. τοῖον γάρ οἱ πομπὸν ὀπάσσομεν ἀργειφόντην, δς άξει είως κεν άγων Αχιληι πελάσση. αὐτὰρ ἐπὴν ἀγάγησιν ἔσω κλισίην Αχιλῆος, 155 ούτ' αὐτὸς κτενέει, ἀπό τ' άλλους πάντας ἐρύξει·

133. $\ell\mu\ell\vartheta\epsilon\nu - \epsilon\ell\mu\iota = \beta$, 26.

134—136. σχύζεσθαι — ἀπέλυσας nach 113—115. — έε=υ, 171.

139. $\tau \tilde{\eta} \tilde{\vartheta}$ $\epsilon \tilde{\iota} \eta$, einräumend, nur etwas weniger entschieden als $\tilde{\omega} \tilde{\vartheta} \epsilon$ $\tilde{\epsilon} \tilde{\iota} \tau \omega$: so sei es, sei's denn so. Denselben Begriff hat auch der Optativ des erklärenden Hauptsatzes $\tilde{\alpha} \gamma \sigma \iota \tau \sigma$ (er führe mit sich), und von diesem wird der des (das Subject zu $\tilde{\alpha} \gamma \sigma \iota \tau \sigma$ umschreibenden) Nebensatzes $\tilde{\sigma} s - \varphi \epsilon \rho \sigma \iota$ (wer bringt) nachgezogen, vgl. zu Od. α , 47.

140. πρόφρονι θυμώ, im Ernste,

vgl. Od. z, 386 πρόφρασσα. Zur Sache vgl. das bei 594 Bemerkte.

141. $\ell \nu$ νηῶν ἀγύρει = 0, 428 νεῶν $\ell \nu$ ἀγῶνι, vgl. π , 661 $\ell \nu$ νε- χύων ἀγύρει.

148, olov, näml. neben dem Herolde, der bei jeder Sendung dieser Art sein muss.

151. νεκρόν — τὸν ἔκτανε, d. h. den Leichnam dessen, den Achilleus getödtet.

152. μηθέτι τάρβος hängt durch Zeugma auch mit μελέτω zusammen. 24 οὖτε γάρ ἐστ' ἄφρων οὖτ' ἄσχοπος οὖτ' ἀλιτήμων, (άλλα μάλ' ενδυκέως ικέτεω πεφιδήσεται ανδρός." ως έφατ', ώρτο δὲ Ἰρις ἀελλόπος ἀγγελέουσα,

160 ίξεν δ' ές Πριάμοιο, πίχεν δ' ενοπήν τε γόον τε. παίδες μεν πατέρ' αμφί καθήμενοι ένδοθεν αὐλῆς δάκουσιν είματ' έφυρον, ό δ' εν μέσσοισι γεραιός έντυπας έν χλαίνη κεκαλυμμένος αμφί δε πολλή κόπρος έην κεφαλή τε καὶ αὐχένι τοῖο γέροντος.

165 τήν δα κυλινδόμενος καταμήσατο χερσίν έῆσιν. θυγατέρες δ' ἀνὰ δώματ' ίδὲ νυοὶ ώδύροντο, τῶν μιμνησκόμεναι οἱ δὴ πολέες τε καὶ ἐσθλοί χερσίν ὑπ' 'Αργείων κέατο ψυχὰς ὀλέσαντες. στη δὲ παρὰ Πρίαμον Διὸς ἄγγελος, ἢδὲ προσηύδα

170 τυτθόν φθεγξαμένη τὸν δὲ τρόμος ἔλλαβε γυῖα. ,, θάρσει, Δαρδανίδη Πρίαμε, φρεσί, μηδέ τι τάρβει. οὐ μεν γάρ τοι έγω κακὸν ὀσσομένη τόδ' ἱκάνω, άλλ' άγαθά φοονέουσα. Διὸς δέ τοι άγγελός εἰμι, ος σεῦ ἄνευθεν ἐων μέγα κήδεται ήδ' ἐλεαίρει.

175 λύσασθαί σ' εκέλευσεν 'Ολύμπιος 'Έκτορα δίον, δώρα δ' Αχιλληι φερέμεν, τά κε θυμον ίήνη, οίον, μηδέ τις άλλος άμα Τρώων ίτω ανήρ. κῆρύξ τίς τοι ξποιτο γεραίτερος, δς κ' λθύνοι ήμιόνους καὶ ἄμαξαν ἐύτροχον, ήδὲ καὶ αὖτις 180 νεκρον άγοι προτὶ άστυ, τον έκτανε δίος Αχιλλεύς.

157. ἄσχοπος, nur hier und 186

=άνόητος, unüberlegt, unbesonnen. 163. Εντυπάς — κεκαλυμμένος, fest in den Mantel gehüllt, so dass sich die Umrisse der Glieder und des Hauptes in dem Gewande ausdrückten. Apollonius: οὐχ ἀπλῶς ώδε περικεκαλυμμένος, άλλ' ώς τετυπωσθαι τὸ πρόσωπον καὶ τὸ δλον σωμα.

164. κόπρος=640. χ, 414. Das hinweisende roio drückt die mitleidige Theilnahme aus.

165. καταμήσατο, απ. είο., Schol. άθρόως επεσπάσατο, vgl. Od. ε, 482 ἐπαμήσατο.

170. τυτθον φθεγξαμένη, um den leidenden, tief erschütterten Greis zu schonen.

172. χαχόν ὀσσομένη (vgl. zu a, 105), durch meine Erscheinung Unglück verkündend. So 218 f. μηδέ μοι αὐτή ὄονις ενὶ μεγάροισι κακὸς πέλευ. Ζα τόδ Ικάνω vgl. Od. α, 409 τόδ ίχάνει.

173f. αγαθά φρονέουσα vgl. zu Od. α, 43 άγαθά φρονέων. — Διός — ελεαίρει = β, 26 f. 175—187. λύσασθαι — ἀνδρός

== 146--158.

μηδέ τί τοι θάνατος μελέτω φρεσί, μηδέ τι τάρβος. 24 τοίος γάρ τοι πομπός αμ' έψεται άργειφόντης, δς σ' άξει είως κεν άγων Αχιληι πελάσση. αὐτὰρ ἐπὴν ἀγάγησιν ἔσω κλισίην Αχιλῆος, ούτ' αὐτὸς πτενέει, ἀπό τ' άλλους πάντας ἐρύξει· 185 ούτε γάρ εστ' άφρων ούτ' άσκοπος ούτ' άλιτήμων, άλλα μάλ' ενδυκέως ικέτεω πεφιδήσεται ανδρός." ή μεν άρ' ως είποῦσ' ἀπέβη πόδας ωκέα Ιρις, αὐτὰρ δ γ' υίας ἄμαξαν ἐύτροχον ἡμιονείην όπλίσαι ήνώγει, πείρινθα δὲ δῆσαι ἐπ' αὐτῆς. 190 αὐτὸς δ' ἐς θάλαμον κατεβήσετο κηώεντα κέδρινον ύψόροφον, δς γλήνεα πολλά κεχάνδει. ές δ' άλοχον Έκαβην εκαλέσσατο, φώνησέν τε ,,δαιμονίη, Διόθεν μοι Όλύμπιος άγγελος ήλθεν λύσασθαι φίλον υίόν, ἰόντ' ἐπὶ νῆας 'Αχαιῶν, 195 δώρα δ' Αχιλληι φερέμεν, τά κε θυμον ίήνη. άλλ' άγε μοι τόδε είπέ, τί τοι φρεσίν είδεται είναι; αὶνῶς γάρ μ' αὐτόν γε μένος καὶ θυμὸς ἄνωγεν κεῖσ' ἰέναι ἐπὶ νῆας ἔσω στρατὸν εὐρὺν 'Αχαιῶν." ώς φάτο, κώκυσεν δε γυνή και αμείβετο μύθφ 200 "ω μοι, πη δή τοι φρένες οίχονθ', ής το πάρος περ έκλε' επ' ανθρώπους ξείνους ήδ' οίσιν ανάσσεις; πῶς ἐθέλεις ἐπὶ νῆας 'Αχαιῶν ἐλθέμεν οίος, ανδρός ές οφθαλμούς ός τοι πολέας τε καὶ ἐσθλούς υίέας έξενάριξε. σιδήρειόν νύ τοι ήτορ. 205

189f. $\check{\alpha}\mu\alpha\xi\alpha\nu-\acute{\alpha}n\lambda t\sigma\alpha\iota=0$ d. ξ , 72f. $\check{\alpha}\mu\alpha\xi\alpha\nu-\acute{\alpha}n\lambda t\sigma\nu$. — Ueber $\pi\epsilon(\rho\nu)$ 9 α vgl. zu 0d. σ , 131. Aus der Menge der 229—234 aufgezählten Gegenstände lässt sich schliessen, dass die $\pi\epsilon t\rho_{\ell}\nu_{\ell}$ ziemlich geräumig war.

192. γλήνεα, vgl. Od. σ, 298 τοξήληνα (έρματα). Apollon. Rhod. 4, 428, wo der Scholiast γλήνεα durch ποιχίλματα erklärt.

197. τι τοι — είναι, d. h. was räthst du mir, theilst du meine

Ansicht?

202. ἔχλε' für ἔχλέεο mit zurückgezogenem Accente (vgl. zu α, 275 ἀποαίοεο) von κλέομαι Od. ν, 299.

203. πῶς ἐθέλεις, d. h. ist es möglich, dass du wöllest. Vgl. zu Od. β, 364 πῆ δ' ἐθέλεις ἰέναι πολλην ἐπὶ γαῖαν;

205. σιδήσειον, Bezeichnung der höchsten Verwegenheit. Vgl. Horat. Carm. 1, 3, 9 Illi robur et aes triplex Circa pectus erat.

24 εί γάρ σ' αίρήσει καὶ ἐσόψεται δφθαλμοῖσιν ωμηστής καὶ ἄπιστος ἀνήρ, ὁ δὲ οὖ σ' ἐλεήσει οὐδέ τί σ' αἰδέσεται. νῦν δὲ κλαίωμεν ἄνευθεν ήμενοι εν μεγάρφ. τῷ δ' ώς ποθι μοῖρα πραταιή 210 γιγνομένω ἐπένησε λίνω, ὅτε μιν τέκον αὐτή, άργίποδας κύνας άσαι, έων απάνευθε τοκήων, ανδρί πάρα κρατερώ, του έγω μέσον ήπαρ έχοιμι έσθέμεναι προσφύσα τότ' άντιτα έργα γένοιτο παιδός εμοῦ, επεὶ οὖ ε κακιζόμενόν γε κατέκτα, 215 άλλα προ Τρώων και Τρωιάδων βαθυκόλπων έσταότ', οἴτε φόβου μεμνημένον οἴτ' ἀλεωρῆς." την δ' αὐτε προσέειπε γέρων Πρίαμος θεοειδής ,, μή μ' εθέλοντ' ιέναι κατερύκανε, μηδέ μοι αὐτή όρνις ένὶ μεγάροισι κακὸς πέλευ οὐδέ με πείσεις. 220 εὶ μὲν γάρ τίς μ' άλλος ἐπιχθονίων ἐκέλευεν, ἢ οἱ μάντιές εἰσι, θυοσχόοι ἢ ἱερῆες,

ψεῦδός κεν φαίμεν καὶ νοσφιζοίμεθα μαλλον.

206. και ἐσόψεται, herabsteigend: und nur mit den Augen erblickt.

207. ὁ δὲ (nach Povelsen) οὔ σ' ἐλεήσει, dann wird er sich dein nicht erbarmen. Vgl. χ, 123 f.

209 f. τῷ δ' ώς ποθι — κραταιή κτέ. Beruhigung über das Loos des Hektor: es war ihm einmal vom Schicksal bestimmt, so zu fallen. ὡς ποθι = ὡδέ που, wohl so, wird durch den Infin. ἀργ. κύνας ἀσαι κτέ. erklärt. Vgl. unten 525 f. — γιγνομένῳ — τέκον = υ, 128.

212f. μέσον, bis in die Mitte, also tief hinein: in Beziehung auf έσθέμεναι προσφύσα. — ἔχοιμι, Schol. κατέχδιμι εἰς τὸ ἐσθίειν. — προσφύσα, mit den Zähnen, näml. τῷ ἥπατι, also einbeissend, wie Od. α, 381 ὀδάξ ἐν χείλεσι φύντες.

213. ἄντιτα ἔργα, vgl. zu Od. ρ, 51, Vergeltung, Rache für Hektor. Die Auslassung von αν bei γένοιτο ist durch den vorhergehenden Optativ ξχοιμι (möchte ich haben) veranlasst, vgl. oben zu 139.

214. ξπεὶ — γε, denn wahrlich nicht als Feigling. — κακιζόμενον, Schol. δειλὸν καὶ ἄνανδρον.

215. πρὸ — ἐσταότα, vgl. δ, 156 ο λον προστήσας πρὸ Αχαιῶν.

220. ἄλλος ἐπιχθονίων, ein anderer Sterblicher (ausser mir selbst), wenn auch aus angeblichem Auftrage eines Gottes, wie die μάντιες u. s. w. Ueber ἐπιχθονίων vgl. zu Od. ο, 115.

221. Θυοσχόοι ἢ Ιερῆες. Θυοσχόος kann nach seiner etymologischen Grundbedeutung (vgl. zu Od. φ, 145) gar wohl auch Beiwort zu Ιερεύς sein, also = ξμπυροσχόπος, πυρχόος.

222. ψεῦδος — μᾶλλον aus β, 81, wo der Vers genauer in den Zusammenhang passt. νῦν δ' - αὐτὸς γὰρ ἄκουσα θεοῦ καὶ ἐσέδρακον ἄντην - 24 είμι, καὶ οὐγ άλιον ἔπος ἔσσεται, εὶ δέ μοι αἶσα τεθνάμεναι παρά νηυσίν Αχαιών χαλκοχιτώνων, 225 βούλομαι αὐτίκα γάρ με κατακτείνειεν Αγιλλεύς άγχας έλόντ' εμών υίον, επην γόου εξ έρον είην." ή, καὶ φωριαμών ἐπιθήματα κάλ' ἀνέωγεν, ένθεν δώδεκα μεν περικαλλέας έξελε πέπλους, δώδεκα δ' άπλοϊδας γλαίνας, τόσσους δὲ τάπητας, 230 τόσσα δὲ φάρεα καλά, τόσους δ' ἐπὶ τοῖσι γιτῶνας. χρυσοῦ δὲ στήσας ἔφερεν δέχα πάντα τάλαντα, έκ δὲ δύ' αἴθωνας τρίποδας, πίσυρας δὲ λέβητας, έκ δε δέπας περικαλλές, δ οι Θρήκες πόρον ανδρες έξεσίην έλθόντι, μέγα κτέρας οὐδέ νυ τοῦ περ 235 φείσατ' ενὶ μεγάροις ὁ γέρων, πέρι δ' ήθελε θυμώ λύσασθαι φίλον υίόν. ὁ δὲ Τρῶας μὲν ἅπαντας αίθούσης απέεργεν έπεσσ' αίσχροῖσιν ενίσσων. ,, έρρετε, λωβητήρες έλεγχέες. οὐ νυ καὶ ὑμῖν οίκοι ένεστι γόος, ότι μ' ήλθετε κηδήσοντες; 240 η ονόσασθ' ότι μοι Κρονίδης Ζεύς άλγε' έδωκεν,

223. αὐτὸς — ἄντην, vgl. Virg. Acn. 4, 358 ip se deum manifesto in lumine vidi Intrantem muros vocem que his auribus hausi.

224. είμι - ἔσσεται, vgl. 92.

227. γόου εξ ερον είην, Schol. κο ρεσθείην της τοῦ επ' αὐτῷ θρηνου επιθυμίας.

228. φωριαμών, vgl. zu Od. o, 104.

229—231. πέπλους — χιτώνας. Schol. πέπλοι οὖς περιεβάλλοντο μόναι γυναίχες (= ἐανοί) · χιτών ἀξ ἀνδρεῖον ἔνθυμα, φάρος ἱ μάτιον ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, χλαῖνα τὸ περιβλημα τῆς κλίνης (von ihrem vorzugsweisen Gebrauch als Decke im Schlafe; doch heisst sie auch sonst ἀνεμοσκεπής und ἀλεξανεμος). Ζυ δώδεκα — τόσσους — τόσσα γgl. Ολ. ξ, 100 ſ. δώδεκα

— τόσα — τόσσα — τόσα.

232. $\xi \varphi \epsilon \rho \epsilon \nu = \xi \xi \xi \varphi \epsilon \rho \epsilon \nu$, wie die zwei folgenden $\xi \kappa$ $\delta \epsilon$ zeigen. Ueber $\tau \rho \ell \pi o \delta \alpha \varsigma - \lambda \ell \beta \eta \tau \alpha \varsigma$ vgl. zu ι , 123 $\lambda \ell \beta \eta \tau \alpha \varsigma$.

235. ξξεσίην ξλθόντι, vgl. zu Od. φ , 20 ξξεσίην — $\mathring{\eta}$ λθεν.

236. + πέρι δ' ήθελε, vgl. zu φ, 65.

238. ἔπεσσ' αλσχροῖσιν activ: mit schändenden, beschimpfenden Worten.

240. κηδήσοντες, Paraphrast. λυπήσοντες, mich durch eure störende Gegenwart zu beschweren.

241. η δνόσασθε (vgl. zu q, 173 ἀνοσάμην mit Od. q, 378 η δνοσαι), Schol. ξμέμψασθε, ξξεφαυλίσατε, achtet ihr das für nichts oder für zu wenig, so dass ihr mein Leid noch vergrössern müsset? 24 παϊδ' δλέσαι τὸν ἄριστον; ἀτὰρ γνώσεσθε καὶ ἔμμες· ἡηίτεροι γὰρ μᾶλλον Αχαιοῖσιν δὴ ἔσεσθε κείνου τεθνηῶτος ἐναιρέμεν. αὐτὰρ ἔγωγε,

245 πρὶν ἀλαπαζομένην τε πόλιν κεραϊζομένην τε ὀφθαλμοῖσιν ἰδεῖν, βαίην δόμον "Αιδος εἴσω."

ή, καὶ σκηπανίω δίεπ' ἀνέρας οἱ δ' ἴσαν ἔξω σπερχομένοιο γέροντος. ὁ δ' υἱάσιν οἶσιν ὁμόκλα, νεικείων Έλενόν τε Πάριν τ' Άγάθωνά τε δίον

250 Πάμμονά τ' Αντίφονόν τε βοὴν ἀγαθόν τε Πολίτην Αηίφοβόν τε καὶ Ἱππόθοον καὶ Δῖον ἀγαυόν. ἐννέα τοῖς ὁ γεραιὸς ὁμοκλήσας ἐκέλευες αἴθ' ἄμα πάντες 'Έκτορος ωφέλετ' ἀντὶ θοῆς ἐπὶ νηυσὶ πεφάσθαι.

255 & μοι εγώ πανάποτμος, επεὶ τέκον νἶας ἀρίστους Τροίη ἐν εὐρείη, τῶν δ' οἔ τινά σημι λελεῖφθαι, Μήστορά τ' ἀντίθεον καὶ Τρωίλον ἱππιοχάρμην Έκτορά θ', δς θεὸς ἔσκε μετ' ἀνδράσιν, οὐδὲ ἐψκει

242. γνώσεσθε καὶ ὕμμες, näml. was auch ihran Hektor verloren habt.

243. φηίτεροι wird durch den Infinitiv εναιρέμεν nüber bestimmt.

247. $\tilde{\eta}$, $z\alpha t - \delta t\epsilon \pi^{\prime}$ à $\nu \epsilon \rho \alpha s$. Vgl. zu ν , 59; $\delta t\epsilon \pi \epsilon = \beta$, 207, hier: er fuhr mit dem Stabe durch die Männer hin, um sie zurück und aus einander zu scheuchen.

248. σπερχομένοιο γέροντος, da der Greis so eiferte, so ungestüm war.

250. βοὴν ἀγαθόν τε Πολίτην. Die Copula τε ist des Versbedürfnisses wegen versetzt, vgl. zu β, 136 und ε, 878.

251. Ίππόθοον. Ein anderer (pelasgischer) Führer dieses Na-

mens kam β , 840 vor.

252. ἐννέα. Nach ζ, 244ff. hatte Priamos im Ganzen funfzig Söhne gehabt, aber vgl. 256—260. Fünf der hier genannten kommen sonst bei Homer nicht vor.

253. κατηφόνες nach Apollonius: κατηφείας (γ, 51) ἄξια πράττοντές. Es scheint eine ähnliche eig. abstracte Bezeichnung wie 260 $2k\ell\gamma \chi \epsilon \alpha$, vgl. zu β , 235. Das vorhergehende σπεύσκτέ μοι zielt schon auf die am Ende der Rede folgende Aufforderung 263 οὐχ ἄν δή μοι — $\ell q \sigma n \lambda \ell \sigma \sigma \alpha \tau \epsilon$; aber ehe er zu dieser kommt, muss er noch durch Verwünschungen und Schmähworte seinem Unmuthe Luft machen.

255. ω — πανάποτμος, vgl. zu

·σ, 54 ω μοι έγω δειλή κτέ. 256. των δ' οὐ — λελεῖφθαι,

230. των δ΄ ου — κεκείφθαι, Nebenbestimmung oder Ergänzung des vorangehenden Satzes ἐπεὶ τεκον νίας κτέ. = ὧν οὔ τις λέλειπται. Von τέκον hangen daher auch die folgenden Accusative Μήστορα
— Τοωίλον — Έκτορα ab.

257. Τυωίλον Ιππιοχάομην. Wie das Schicksal dieses jugendlichen Helden von den spätern Dichtern ausgemalt wurde, sehen wir bei Virgil. Aen. 1, 474—478.

. 258. ος θεός έσχε μετ' ανδρά-

ανδρός γε θνητοῦ πάις ἔμμεναι ἀλλὰ θεοῖο. 24 τοὺς μὲν ἀπώλεσ' Ίρης, τὰ δ' ἐλέγχεα πάντα λέλειπται, 260 ψεῦσταί τ' ὀρχησταί τε, χοροιτυπίησιν ἄριστοι, ἀρνῶν ήδ' ἐρίφων ἐπιδήμιοι ἀρπακτῆρες. οὐκ ἂν δή μοι ἄμαξαν ἐφοπλίσσαιτε τάχιστα, ταῦτά τε πάντ' ἐπιθεῖτε, ἵνα πρήσσωμεν ὁδοῖο;"

ῶς ἔφαθ' οἱ δ' ἄρα πατρὸς ὑποδδείσαντες ὁμοκλήν 265 ἐκ μὲν ἄμαξαν ἄειραν ἐύτροχον ἡμιονείην καλὴν πρωτοπαγέα, πείρινθα δὲ δῆσαν ἐπ' αὐτῆς, κὰδ δ' ἀπὸ πασσαλόφι ζυγὸν ῆρεον ἡμιόνειον πύξινον ὀμφαλόεν, εὐ οἰήκεσσιν ἀρηρός, ἐκ δ' ἔφερον ζυγόδεσμον ᾶμα ζυγῷ ἐννεάπηχυ. 270 καὶ τὸ μὲν εὖ κατέθηκαν ἐυξέστιψ ἐπὶ ἑυμῷ, πέζῃ ἔπι πρώτη, ἐπὶ δὲ κρίκον ἕστορι βάλλον,

σιν. Könnte hier auch δαίμων für θεὸς stehen? Vgl. zu Od. β, 134.

262. ἐπιδήμιοι ἀρπακτῆρες, als übermüthige Prasser. Der Raub und das Beutemachen im Kriege ist ehrenvoll.

263. οὐκ ἂν δή μοι κτέ., vgl. Od. ζ, 57 οὐκ — ἐφοπλίσσειας ἀπήνην.

264. ταῦτα — πάντα, die 229 — 234 genannten Geschenke für Achil-

leus, vgl. 275 f.

266. ἐχ μὲν — ἄειραν, wahrscheinlich aus dem Thorweg, von den ἐνώπια weg (vgl. zu Od. δ, 42) oder von den βωμοὶ herab (Iliad. β, 441).

267. πρωτοπαγέα, Schol. πρώτον πεπηγυίαν, καινήν, vgl. ε, 194.

268. ζύγόν, vgl. zu Od. γ, 486. Das Joch wurde vor dem Anspannen vorn an die Deichsel gebunden und die Pferde darunter geführt. Es besteht hauptsächlich aus einem geraden, quer gelegten Holze, dem Jochbalken, auf dessen oberer Fläche in der Mitte ein Knopf (ὀμφαλός 273, vgl. 269 ὀμφαλός) zur Befestigung des Jochriemens (ζυγόδεσμον 270) angebracht ist; darunter

kommen die λέπαδνα (vgl. zu ε, 730).

269. ολήπεσσι, Schol. πρίποις, δι' ὧν ένειρόμεναι αξ ήνίαι τοὺς Εππους ολαπίζουσιν, Ringe, um die dadurch gehenden Leinen in immer gleicher Lage und Richtung zu behalten.

270 f. & δ' ἔφερον. Die Natur der Sache bringt es mit sich, dass sie zuerst das Hauptstück, das Joch selbst, herausholen und dann erst das Nebenstück, den Jochriemen, zur Befestigung von jenem, so dass es eig. heissen sollte ζυγὸν ἄμα ζυγοδέσμω. Daher ist auch τὸ μὲν im folgenden Verse auf ζυγὸν zu beziehen.

272. πέξη ἔπι πρώτη (= ε, 729 ἔπ' ἄχοφ ἀνμῷ), am üussersten Vorderende, das nach Grashof beschlagen, d. h. mit einer metallenen Einfüssung belegt war. — ἐπὶ δὲ — βάλλον, Paraphr. ἐπέβαλον τὸν χοίχον τῷ πασσάλφ, sie fügten den Ring (unten am Jochbalken) an den Nagel (Spannnagel) oder Haken, wahrsch. durch Einhängen oder indem der Nagel den Ring an die Deichsel befestigte.

24 τρίς δ' έκατερθεν έδησαν επ' όμφαλόν, αὐτὰρ ἔπειτα έξείης κατέδησαν, ὑπὸ γλωχῖνα δ' ἔκαμψαν.

275 ἐκ θαλάμου δὲ φέροντες ἐυξέστου ἐπ' ἀπήνης
νήεον Έκτορέης κεφαλῆς ἀπερείσι' ἄποινα,
ζεῦξαν δ' ἡμιόνους κρατερώνυχας ἐντεσιεργούς,
τούς ῥά ποτε Πριάμφ Μυσοὶ δόσαν ἀγλαὰ δῶρα.
ἵππους δὲ Πριάμφ ὕπαγον ζυγόν, οὺς ὁ γεραιός

280 αὐτὸς ἔχων ἀτίταλλεν ἐυξέστη ἐπὶ φάτνη. χ τω μὲν ζευγνύσθην ἐν δώμασιν ὑψηλοῖσιν κῆρυξ καὶ Πρίαμος, πυκινὰ φρεσὶ μήδε' ἔχοντες· ἀγχίμολον δέ σφ' ἡλθ' Έκάβη τετιηότι θυμῷ, οἶνον ἔχουσ' ἐν χειρὶ μελίφρονα δεξιτερῆφιν,

285 χουσέφ ἐν δέπαϊ, ὄφοα λείψαντε κιοίτην.
στῆ δ' ἵππων προπάροιθεν, ἔπος τ' ἔφατ', ἔκ τ' ὀνόμαζεν.
"τῆ, σπεῖσον Διὶ πατρί, καὶ εἴχεο οἴκαδ' ἱκέσθαι
ἄψ ἐκ δυσμενέων ἀνδρῶν, ἐπεὶ ᾶρ σέ γε θυμός
ὀτρύνει ἐπὶ νῆας, ἐμεῖο μὲν οὐκ ἐθελούσης.
290 ἀλλ' εἴχευ σύ γ' ἔπειτα κελαινεφέι Κρονίωνι

273. τολς — ἔδησαν, erg. τὸ ζυγοδεσμον oder τῷ ζυγοδεσμον oder τῷ ζυγοδεσμος, im Gegensatze von τὸ μὲν 271. Den Jochriemen legte man mit seiner Mitte unten an das vordere Deichselende, nahm dann beide Enden dreimal rechts und links (ἐκάτερθεν) über's Kreuz hinauf und über den Kopf hin (ἐπ' ὁμφαλόν) und band sie dann der Reihe nach, d. h. in mehrern Knoten, so viele es gab (ἐξεζης), unten (unter der Deichsel und hinter dem Ringe) fest.

274. ὑπὸ γλωχίνα δ' ἔκαμψαν, und bogen sie (die Enden des Jochriemens, damit sie nicht vorstehen) unter die Spitze, das spitzige und wahrsch. mit einer Art Widerhaken versehene Ende des durch die Deichsel gehenden Pflockes.

277. ἐντεσιεργούς, Schol. τοὺς ὑποζυγίους, τοὺς ἄρματα ἔλκον-τας, die im Geschirr (den Sielen arbeitenden. Dieser Begriff des Adjectivs ist hier, wo vom Anspannen

die Rede ist, ganz an seinem Platze. 278. Μυσοί, Nachbarn der Heneter (Ἐνετοί), ὅθεν ἡμιόνων γένος ἀγροτεράων (β, 852).

279. Υππους δὲ Πριάμω κτέ., näml. an den wahrsch., zweirädrigen Wagen, auf dem Priamos selbst fahren sollte, vgl. 322—327.

281. τω μέν ζευννύσθην (κήρυξ και Πο(αμος), die waren eben am Anspannen: Zeitbestimmung zu 283. Man übersehe nicht den doppelten Unterschied zwischen ζευγνύσθην und ζεῦξαν (277), vgl. Od. γ. 492 mit 476. 478. — ἐν δώμασιν ὑψηλοῖσιν, d. h. im Thorwege, vgl. 323 ἐχ προθύροιο χτέ.

285. χουσέω — κιοίτην = Od. o, 149, wo auch die umgebenden Verse zu vergleichen sind; zu σέπαϊ II. υ, 259. Durch den Dual wird der Herold mit Priamos zusammengefasst, während eigentlich nur dieser es thut, vgl. 287. 306.

290f. εύχευ σύ γ' ἔπειτα, nach

24

Ίδαίω, ός τε Τροίην κατά πάσαν δράται. αίτει δ' οιωνόν, ταχύν άγγελον, ός τε οί αὐτῷ φίλτατος οἰωνῶν, καί εύ κράτος ἐστὶ μέγιστον, δεξιόν, όφρα μιν αὐτὸς ἐν ὀφθαλμοῖσι νοήσας τῶ πίσυνος ἐπὶ νῆας ἴης Δαναῶν ταχυπώλων. 295 εὶ δέ τοι οὐ δώσει έὸν άγγελον εὐρύοπα Ζεύς, ούκ αν έγωγέ σ' έπειτα εποτρύνουσα κελοίμην νησς επ' Αργείων ίέναι, μάλα περ μεμαῶτα." την δ' απαμειβόμενος προσέφη Πρίαμος θεοειδής ,, ω γύναι, οὐ μέν τοι τόδ' ἐφιεμένη ἀπιθήσω. 300 έσθλον γάρ Διὶ χείρας ανασχέμεν, αί κ' έλεήση." η όα, καὶ αμφίπολον ταμίην ώτρυν ό γεραιός γερσίν ύδωρ επιγεύαι ακήρατον ή δε παρέστη

χέρνιβον αμφίπολος πρόχοόν 3' αμα χερσίν έχουσα. νιψάμενος δε κύπελλον εδέξατο ής αλόχοιο. εύχετ' έπειτα στάς μέσω ξρχεϊ, λείβε δὲ οίνον ούρανὸν εἰσανιδών, καὶ φωνήσας ἔπος ηὕδα. ... Ζεῦ πάτερ, "Ιδηθεν μεδέων, κύδιστε μέγιστε, δός μ' ες 'Αχιλλησς φίλον ελθεῖν ηδ' ελεεινόν, πέμψον δ' ολωνόν, ταχύν άγγελον, δς τε σολ αὐτῷ φίλτατος ολωνών, καί εύ κράτος έστι μέγιστον, δεξιόν, όφρα μιν αὐτὸς ἐν ὀφθαλμοῖσι νοήσας

τῷ πίσυνος ἐπὶ νῆας ἴω Δαναῶν ταχυπώλων."

310

305

der Spende und dem ersten allgemeinern Gebete 287. - Toolny πασαν, d. h. Stadt und Gebiet im weitern Sinne, vgl. 3, 52 εἰσορόων Τρώων τε πόλιν και νῆας Αγαιών.

292 f. ος τε - καί εύ. Dieselbe Verbindung wie α, 78 f.

297. οὐκ ἀν - κελοίμην, d. h. ich würde es dir abrathen, dich abmahnen.

300. Egieµévy, Schol. Evtelloμένη, υποτιθεμένη. Zur Berahigung der Hekabe erfüllt Priamos ihren Wunsch, da er nach der Aufforderung der Iris 171 - 187 über den glücklichen Ausgang nicht ungewiss sein kann.

304. γέρνιβον. Diese Form nur hier zur Bezeichnung des Gefässes, das sonst (der πρόχοος entgegengesetzt) λέβης genannt wird, z. B. Od. α, 137. Schol. τὸ ἀγγεῖον τὸ ύποδεχόμενον το ΰδωρ.

305. εδέξατο — αλόχοιο, vgl. zu α, 596 παιδός έδέξατο.

306. μέσφ ἔρχεϊ, vgl. zu π, 231 und Virg. Aen. 2, 512 Aedibus in mediis nudoque sub aetheris axe Ingens ara fuit cet.

308. $Z\epsilon\bar{v} - \mu\epsilon\gamma\iota\sigma\tau\epsilon = \gamma$, 276. 309. $\delta\dot{\varsigma}$ $\mu' - \epsilon\lambda\epsilon\epsilon\iota\nu\dot{\varsigma}\nu$, vgl. Od. ζ, 327 $\delta\dot{\varsigma}$ ς μ' $\epsilon\varsigma$ Φαίηκας κτέ., welchem Vers der unsrige nachgebildet zu sein scheint.

ως έφατ' εὐχόμενος, τοῦ δ' ἔκλυε μητίετα Ζεύς. 315 αὐτίκα δ' αἰετὸν ἡκε, τελειότατον πετεηνών, μόρφνον θηρητήρ', δν καὶ περχνόν καλέουσιν. όσση δ' ύψορόφοιο θύρη θαλάμοιο τέτυκται ανέρος αφνειοίο, ευκλήις αραρυία, τόσσ' άρα τοῦ έκατερθεν έσαν πτερά: είσατο δέ σφιν 320 δεξιὸς ἀίξας ὑπὲρ ἄστεος. οἱ δὲ ἰδόντες γήθησαν, καὶ πᾶσιν ἐνὶ φρεσὶ θυμός ἰάνθη. σπερχόμενος δ' ό γέρων ξεστοῦ ἐπεβήσετο δίφρου, έχ δ' έλασε προθύροιο καὶ αἰθούσης ἐριδούπου. πρόσθε μεν ημίονοι έλκον τετράκυκλον απήνην. 325 τὰς Ἰδαῖος ἔλαυνε δαΐφρων αὐτὰρ ὅπισθεν ξπποι, τους δ γέρων εφέπων μάστιγι κέλευεν καρπαλίμως κατά άστυ. φίλοι δ' άμα πάντες ξποντο πόλλ' όλοφυρόμενοι ώς εί θάνατόνδε κιόντα. οί δ' ἐπεὶ οὖν πόλιος κατέβαν, πεδίον δ' ἀφίκοντο,

330 οἱ μὲν ἄρ᾽ ἄψορροι προτὶ Ἰλιον ἀπονέοντο, παϊδες καὶ γαμβροί, τω δ᾽ οὐ λάθον εὐρύοπα Ζῆν

315. τελειότατον πετεηνών, vgl. zu θ, 247.

316. μόοφνος vergleichen die Grammatiker mit δοανός und erklären es durch σχοτεινός. Hier bezeichnet es eine Ad Ierart, und θηφητήφα ist adjectivische Apposition, vgl. φ., 252 αΙετοῦ — μελανος, τοῦ θηφητήφος. Auch περχός wird von Aristarch — wohl mit Recht — als Name einer Adlerart, nicht als Bezeichnung einer Farbe genommen; darum καὶ περχούν καλευσοιν, nämlich nicht nur μόρηνον.

318. ἐυκλήις ἀραρυῖα. Paraphr. εὐκλειστος ἡρμοσμένη, die wohlgeriegelte (gut verschlossene), fest gefügte. Das einfache ἀραρυῖα steht emphatisch für ein Compositum, wie etwa τετυγμένος, ποιπτός, z. Β. μ, 470; vgl. Οd. β, 344 κληιστα! — σανίδες πυκινῶς ἀραρυῖαι. Andere ἐὐ κληῖσ' ἀραρ.

319. πτερά sind hier die ganzen ausgebreiteten Flügel.

320. δεξιὸς ἀίξας, vgl. Od. β, 154 δεξιὼ ἤιξαν διά τ' οἰκία καὶ πόλιν αὐτῶν.

322. ξεστοῦ δίφρου, dessen Gegensatz zu ἀπήνην schon 277—281 angedeutet ist.

323 f. ξχ δ' — — - ξριδούπου wie Od. γ, 493.

325. δαΐφρων, auch hier der wackere, treffliche.

329. πόλιος κατέβαν, von der Höhe der Stadt (theils im Wagen, theils zu Fuss) herabkamen. Od. ω, 205 έκ πόλιος κατέβαν.

330. of $\mu \ell \nu$ $\alpha \rho$ im Gegensatz von $\tau \omega$ $\delta \ell = 0$ $\ell \nu$ $\ell \nu$ $\ell \lambda \lambda \iota$, die $\ell \nu$ $\ell \lambda \iota$ $\ell \lambda$

331. εὐούοπα Ζῆν, vgl. zu 3, 206. Es ist als ob der Gott des ές πεδίον προφανέντε· ίδων δ' ελέησε γέροντα. αίψα δ' ἄρ' Έρμείαν υίον φίλον άντίον ηὔδα ,, Έρμεία σοι γάρ τε μάλιστά γε φίλτατόν ἐστιν ἀνδρὶ ἐταιρίσσαι, καί τ' ἔκλυες ῷ κ' ἐθέλησθα· βάσκ' ἴθι, καὶ Πρίαμον κοίλας ἐπὶ νῆας Αχαιῶν ὡς ἄγαγ', ὡς μήτ' ἄρ τις ἴδη μήτ' ἄρ τε νοήση τῶν ἄλλων Δαναῶν πρὶν Πηλείωνάδ' ἰκέσθαι."

335

24 .

ῶς ἔφατ', οὐδ' ἀπίθησε διάκτορος ἀργειφόντης. αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσίν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα ἀμβρόσια χρύσεια, τά μιν φέρον ημέν ἐφ' ὑγρήν ηδ' ἐπ' ἀπείρονα γαὶαν ἄμα πνοιῆς ἀνέμοιο εἴλετο δὲ ῥάβδον, τῆ τ' ἀνδρῶν ὅμματα θέλγει ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὐτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. τὴν μετὰ χερσὶν ἔχων πέτετο κρατὺς ἀργειφόντης. αἰψα δ' ἄρα Τροίην τε καὶ Ἑλλήσποντον ἵκανεν, βῆ δ' ἰέναι κούρω αἰσυμνητῆρι ἐοικώς, πρῶτον ὑπηνήτη, τοῦ περ χαριεστάτη ῆβη.

οἱ δ' ἐπεὶ οὐν μέγα σῆμα παρὲξ Ἰλοιο ἔλασσαν,

.

345

340

weiten Himmels sie erst bemerkte, als sie in's Freie kommen.

333. Έρωείαν. Während Iris, die sonst überall in der Ilias als Götterbotin erscheint, in der Regel nur die ihr ertheilten Aufträge ausrichtet und selten etwas aus sich thut oder hinzufügt, wie γ, 121. ψ, 198. σ, 201—204, wird Hermes—hier und in der ganzen Odyssee—zu solchen Botschaften gebraucht, zu denen auch selbstthätige Klugheit und Geschick erfordert werden. Zur ganzen Sendung des Hermes vgl. Od. ε, 28 ff. Virg. Aen. 4, 238—246. Hier ister wesentlich Beschützer und Geleitsmann.

338. Ηηλείωνάδε nach Analogie von εἰς Αγαμέμνονα διον ἄγον η, 312. Das Gewöhnlichere wäre allerdings Ηηλείωνόσδε =ες Αχιλλήος 309.

339 — 345. ὧς ἔφατ' — ἀργειφόντης, wörtlich — Od. ε, 43—49. Das ἀνδυῶν ὄμματα θέλγει wird im gegenwärtigen Falle 445 schlechthin durch τοιδι δ' ἔφ' ὕπνον ἔχευε bezeichnet.

347f. κούρφ αἰσυμνητῆρι (vgl. Od. 3, 258 zu αἰσυμνῆται), Schol. βασιλεφ, βασιλεῖ, einem fürstlichen Jünglinge; vgl. von der verwandelten Athene Od. ν. 222f. ἀνδοι – νέφ – παναπάλφ, οἰοί τε ἀνάκτων παίδες ἐασιν.

348. πρώτον – $\tilde{\eta}\beta\eta$ = Od. x, 279πρώτον ὑπηνήτης bildet Einen Begriff, s. v. a. ἀρτιγένειος.

349. σημα — "Ιλοιο, vgl. zu x, 415. λ, 166.

334 f. μάλιστα γ ίλτατον, vgl. zu β, 57 f. μάλιστα δὲ — ἄγχιστα είνει. — ἐταιρίσσαι, Schol. ἐταίρον γενέσθαι, dich zu gesellen. καί τ' ἔκλυες, vgl. zu Od. κ, 327.

καί τ' ἔκλυες, vgl. zu Od. κ, 327. 337. μήτ' ἄο τε νοήση, vgl. ε, 89 οὐτ' ἄο τε γέφυραι.

ως έφατ' ευχόμενος, τοῦ δ' έκλυε μητίετα Ζεύς. 315 αὐτίκα δ' αἰετὸν ἡκε, τελειότατον πετεηνῶν, μόρφνον θηρητήρ', δυ καὶ περκνόν καλέουσιν. όσση δ' ύψορόφοιο θύρη θαλάμοιο τέτυκται άνέρος άφνειοίο, ευκλήις άραρυία, τόσσ' άρα τοῦ εκάτερθεν έσαν πτερά· είσατο δέ σφιν 320 δεξιὸς ἀίξας ὑπὲρ ἀστεος. οἱ δὲ ἰδόντες γήθησαν, καὶ πᾶσιν ἐνὶ φρεσὶ θυμὸς ἰάνθη. σπερχόμενος δ' ό γέρων ξεστοῦ ἐπεβήσετο δίφρου, έκ δ' έλασε προθύροιο καὶ αἰθούσης ἐριδούπου. πρόσθε μεν ημίονοι έλκον τετράκυκλον απήνην, 325 τὰς Ἰδαῖος ἔλαυνε δαΐφρων αὐτὰρ ὅπισθεν ξπποι, τους ό γέρων εφέπων μάστιγι κέλευεν καρπαλίμως κατά άστυ. φίλοι δ' άμα πάντες ξποντο πόλλ' όλοφυρόμενοι ώς εί θάνατόνδε πιόντα. οί δ' ἐπεὶ οὐν πόλιος κατέβαν, πεδίον δ' ἀφίκοντο, 330 οἱ μὲν ἄρ' ἄψορροι προτὶ Ἰλιον ἀπονέοντο, παίδες καὶ γαμβροί, τω δ' οὐ λάθον εὐρύοπα Ζῆν

315. τελειότατον πετεηνών, vgl. zu θ, 247.

316. μόρφνος vergleichen die Grammatiker mit δρανός und erklären es durch σχοτεινός. Hier bezeichnet es eine Adlerart, und θηρητήρα ist adjectivische Apposition, vgl. φ, 252 αlετοῦ — μελανος, τοῦ θηρητήρος. Auch περχνός wird von Aristarch — wohl mit Recht — als Name einer Adlerart, nicht als Bezeichnung einer Farbe genommen; darum καὶ περχνὸν καλέουσιν, nämlich nicht nur μόρανον.

318. ἐυκλήις ἀραφυῖα. Paraphr. εὐκλειστος ἡρμοσμένη, die wohlergeriegelte (gut verschlossene), fest gefügte. Das einfache ἀραφυῖα steht emphatisch für ein Compositum, wie etwa τετυγμένος, ποιητός, z. Β. μ, 470; vgl. Οd. β, 344 κληισταλ — σανίδες πυκινῶς ἀραφυῖαι. Andere ἐὐ κληῖσ ἀραφ.

319. πτερά sind hier die ganzen ausgebreiteten Flügel.

320. δεξιὸς ἀίξας, vgl. Od. β, 154 δεξιὼ ἤιξαν διά τ' οἰκία καὶ πόλιν αὐτῶν.

322. ξεστοῦ δίφρου, dessen Gegensatz zu ἀπήνην schon 277—281 angedeutet ist.

323 f. εχ δ' - - - Εριδούπου

wie Od. γ, 493. 325. δαίγρων, auch hier der wackere, treffliche.

329. πόλιος κατέβαν, von der Höhe der Stadt (theils im Wagen, theils zu Fuss) herabkamen. Od. ω, 205 ἐκ πόλιος κατέβαν.

330. οἱ μἐν ἄρ' im Gegensatz von τὰ δξ = οἱ μὲν ἄλλοι, die φιλοι πάντες 327, erklärt durch παϊσξες καὶ γαμβροί 331, die dem Priamos das Geleit gaben.

331. εὐρύοπα Zην, vgl. zu 3, 206. Es ist als ob der Gott des

24

335

340

345

ές πεδίον προφανέντε ιδών δ' ελέησε γέροντα.
αίψα δ' ἄρ' Έρμείαν υίον φίλον αντίον ηὔδα
,, Έρμεία σοι γάρ τε μάλιστά γε φίλτατόν έστιν
ἀνδρι έταιρίσσαι, καί τ' ἔκλυες ῷ κ' ἐθέλησθα
βάσκ' ἴθι, και Πρίαμον κοίλας ἐπὶ νῆας ᾿Αχαιῶν
ὡς ἄγαγ', ὡς μήτ' ἄρ τις ἴδη μήτ' ἄρ τε νοήση
τῶν ἄλλων Δαναῶν πρὶν Πηλείωνάδ' ἰκέσθαι."

ῶς ἔφατ', οὐδ' ἀπίθησε διάχτορος ἀργειφόντης. αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα ἀμβρόσια χρύσεια, τά μιν φέρον ἢμὲν ἐφ' ὑγρήν ἢδ' ἐπ' ἀπείρονα γαὶαν ἄμὰ πνοιῆς ἀνέμοιο εἴλετο δὲ ῥάβδον, τῆ τ' ἀνδρῶν ὅμματα θέλγει ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὐτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. τὴν μετὰ χερσὶν ἔχων πέτετο κρατὺς ἀργειφόντης. αἰψα δ' ἄρα Τροίην τε καὶ Ἑλλήσποντον ἵκανεν, βῆ δ' ἰέναι κούρω αἰσυμνητῆρι ἐοικώς, πρῶτον ὑπηνήτη, τοῦ περ χαριεστάτη ῆβη.

οἱ δ' ἐπεὶ οὐν μέγα σῆμα παρὲξ Ἰλοιο ἔλασσαν,

weiten Himmels sie erst bemerkte, als sie in's Freie kommen.

333. Έρμείαν. Während Iris, die sonst überall in der Ilias als Götterbotin erscheint, in der Regel nur die ihr ertheilten Aufträge ausrichtet und selten etwas aus sieh thut oder hinzufügt, wie γ, 121. ψ, 198. ο, 201—204, wird Hermes—hier und in der ganzen Odyssee—zu solchen Botschaften gebraucht, zu denen auch selbstthätige und Geschick erfordert werden. Zur ganzen Sendung des Hermes vgl. Od. ε, 28 ff. Virg. Aen. 4, 238—246. Hier ister wesentlich Beschützer und Geleitsmann.

334 f. μάλιστα q ίλτατον, vgl. zu β, 57 f. μάλιστα δὲ — ἄγχιστα ἐψχει. — ἐταιμίσσαι, Schol. ἐταιφον γενέσθαι, dich zu gesellen. καί τ' ἔκλυες, vgl. zu Od. κ., 327.

καί τ' ἔκλυες, vgl. zu Od. κ, 327. 337. μήτ' ἄο τε νοήση, vgl. ε, 89 οὐτ' ἄο τε γέφυραι. 338. Πηλείωνάθε nach Analogie von εξε Άγαμεμνονα δίον άγον η, 312. Das Gewöhnlichere wäre allerdings Ηηλείωνόσθε = ξε Άχιλλήρς 309.

339 — 345. ὧς ἔφατ' — ἀργειφόντης, wörtlich — 0d. ε, 43—49. Das ἀνδυῶν ὅμματα θέλγει wird im gegenwärtigen Falle 445 schlechthin durch τοῖσι δ' ἔφ' ὕπνον ἔχευε bezeichnet.

347f. $zούρω αἰσυμνητῆρι (vgl. Od. <math>\vartheta$, 258 zu αἰσυμνῆται), Schol. βασιλικὸ, βασιλικὸ, εinem fürstlichen Jünglinge; vgl. von der verwandelten Athene Od. v, 222f. ἀνδρὶ - νέω - παναπάλω, οἰσ tε ἀνάχτων παίδες ἔασιν.

348. πρώτον $- \ddot{\eta} \beta \eta = \text{Od. } z, 279 \cdot \pi ρώτον ὑπηνήτης bildet Einen Begriff, s. v. a. ἀρτιγένειος.$

349. σημα — "Ιλοιο, vgl. zu x, 415. λ, 166.

ως έφατ' ευχόμενος, του δ' έκλυε μητίετα Ζεύς. 315 αὐτίκα δ' αἰετὸν ἦκε, τελειότατον πετεηνών, μόρφνον θηρητῆρ', ον καὶ περκνον καλέουσιν. όσση δ' ύψορόφοιο θύρη θαλάμοιο τέτυπται ανέρος αφνειοίο, ευκλήις αραφυία, τόσσ' ἄρα τοῦ ἐχάτερθεν ἔσαν πτερά· είσατο δέ σφιν 320 δεξιὸς ἀίξας ὑπὲρ ἄστεος. οἱ δὲ ἰδόντες γήθησαν, καὶ πᾶσιν ἐνὶ φρεσὶ θυμὸς ἰάνθη. σπεργόμενος δ' δ γέρων ξεστοῦ ἐπεβήσετο δίφρου, έκ δ' έλασε προθύροιο καὶ αἰθούσης ἐριδούπου. πρόσθε μεν ήμίονοι έλκον τετράκυκλον απήνην, 325 τὰς Ἰδαῖος ἔλαυνε δαίφρων αὐτὰρ ὅπισθεν ξπποι, τούς ὁ γέρων ἐφέπων μάστιγι κέλευεν χαρπαλίμως χατά άστυ. φίλοι δ' άμα πάντες ξποντο πόλλ' όλοφυρόμενοι ώς εί θάνατόνδε πιόντα. οί δ' επεί ούν πόλιος κατέβαν, πεδίον δ' αφίκοντο, 330 οἱ μὲν ἄρ' ἄψορροι προτὶ Ἰλιον ἀπονέοντο,

παϊδες καὶ γαμβροί, τω δ' οὐ λάθον εὐρύοπα Ζῆν

315. τελειότατον πετεηνών, vgl. zu 3, 247.

316. μόρφνος vergleichen die Grammatiker mit δρανός und erklären es durch σχοτεινός. Hier bezeichnet es eine Adlerart, und θηφητήρα ist adjectivische Apposition, vgl. φ., 252 αἰετοῦ — μελανος, τοῦ θηφητήρος. Auch περανός wird von Aristarch — wohl mit Recht — als Name einer Adlerart, nicht als Bezeichnung einer Farbe genommen; darum καὶ περανόν καλέουσιν, nämlich nicht nur μόρφνον.

318. ἐνελήις ἀραφνῖα. Paraphr. εὐκλειστος ἡρμοσμένη, die wohlgeriegelte (gut verschlossene), fest gefügte. Das einfache ἀραφνῖα steht emphatisch für ein Compositum, wie etwa τετυγμένος, ποιητός, z. Β. μ, 470; vgl. Οd. β, 344 κληι σταὶ — σανίδες πυκινῶς ἀ ραφυῖαι. Andere ἐὐ κληῖσ' ἀραφ.

319. πτερά sind hier die ganzen ausgebreiteten Flügel.

320. δεξιὸς ἀίξας, vgl. Od. β, 154 δεξιὼ ἥιξαν διά τ' οἰκία καὶ πόλιν αὐτῶν.

322. ξεστοῦ δίφρου, dessen Gegensatz zu ἀπήνην schon 277—281 angedeutet ist.

323 f. ξz δ' — — Εριδούπου wie Od. γ, 493.

325. δαίφοων, auch hier der wackere, treffliche.

329. πόλιος κατέβαν, von der Höhe der Stadt (theils im Wagen, theils zu Fuss) herabkamen. Od. ω, 205 έκ πόλιος κατέβαν.

330. οἱ μἐν ἄρ' im Gegensatz von τὸ δϵ = οἱ μὲν ἄλλοι, die φϵ-λοι πάντες 327, erklärt durch παῖδες καὶ γαμβροί 331, die dem Priamos das Geleit gaben.

331. εὐούοπα Ζῆν, vgl. zu 3, 206. Es ist als ob der Gott des

24

335

340

345

ές πεδίον προφανέντε ίδων δ' ελέησε γέροντα. αίψα δ' ἄρ' Έρμείαν υίον φίλον άντίον ηθδα , Έρμεία σοὶ γάρ τε μάλιστά γε φίλτατόν έστιν ανδοί εταιρίσσαι, καί τ' έκλυες ώ κ' εθέλησθα. βάσκ' "'θι, καὶ Πρίαμον κοίλας ἐπὶ νῆας 'Αχαιῶν ως άγαγ', ως μήτ' άρ τις ίδη μήτ' άρ τε νοήση τῶν ἄλλων Δαναῶν πρὶν Πηλείωνάδ' ἰκέσθαι."

ως έφατ', οὐδ' ἀπίθησε διάκτορος ἀργειφόντης. αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσίν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα άμβρόσια γρύσεια, τά μιν φέρον ήμεν εφ' ύγρήν ηδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν ἄμα πνοιῆς ἀνέμοιο. είλετο δε δάβδον, τῆ τ' ἀνδρῶν ὅμματα θέλγει ών εθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας εγείρει. την μετά γερσίν έγων πέτετο χρατύς άργειφόντης. αίψα δ' άρα Τροίην τε καὶ Ελλήσποντον Γκανεν, βη δ' ιέναι κούρω αισυμνητηρι εοικώς, ποῶτον ὑπηνήτη, τοῦ πες χαριεστάτη ήβη. οί δ' ἐπεὶ οὖν μέγα σῆμα παρὲξ Ἰλοιο ἔλασσαν,

weiten Himmels sie erst bemerkte, als sie in's Freie kommen.

333. Equelar. Während Iris, die sonst überall in der Ilias als Götterbotin erscheint, in der Regel nur die ihr ertheilten Aufträge ausrichtet und selten etwas aus sich that oder hinzufügt, wie γ , 121. ψ , 198. o, 201—204, wird Hermes - bier und in der ganzen Odyssee - zu solchen Botschaften gebraucht, zu denen auch selbstthätige Klugheit und Geschick erfordert werden. Zur ganzen Sendung des Hermes vgl. Od. e, 28 ff. Virg. Aen. 4, 238-246. Hier ister wesentlich Beschützer und Geleitsmann.

334 f. μάλιστα φίλτατον, vgl. zu β, 57 f. μάλιστα δέ - άγχιστα έφχει. - έταιρίσσαι, Schol. έταιοον γενέσθα, dich zu gesellen. — και τ' ἔκλυες, vgl. zu Od. κ, 327. 337. μήτ' ἄο τε νοήση, vgl.

ε, 89 ουτ' ἄρ τε γέφυραι.

338. Πηλείωνάδε nach Analogie von els Αγαμέμνονα δίον άγον n, 312. Das Gewöhnlichere wäre allerdings Πηλείωνόσδε = ές Αχιλlños 309.

339 - 345. ως ἔφατ' - ἀργει- φ ort η s, wörtlich = 0d. ϵ , 43-49. Das ανδρών ομματα θέλγει wird im gegenwärtigen Falle 445 schlechthin durch τοίσι δ' έφ' υπνον έχευε bezeichnet.

347f. χούρφ αλσυμνητήρι (vgl. Od. 9, 258 zu atovuvitai), Schol. βασιλιχώ, βασιλεί, einem fürstlichen Jünglinge; vgl. von der verwandelten Athene Od. v, 222f. avδρί — νέφ — παναπάλφ, οίοί τε ανάχτων παίδες ξασιν.

348. $\pi \varrho \tilde{\omega} \tau \sigma \nu - \tilde{\eta} \beta \eta = 0 d. \varkappa, 279$ πρώτον υπηνήτης bildet Einen Begriff, s. v. a. agriyéreios.

349. σημα - "Iloio, vgl. zu z. 415. λ , 166.

ως έφατ' εύχόμενος, τοῦ δ' έκλυε μητίετα Ζεύς. 315 αὐτίκα δ' αἰετὸν ἦκε, τελειότατον πετεηνῶν, μόρφνον θηρητήρ', δν καὶ περχνόν καλέουσιν. όσση δ' ύψορόφοιο θύρη θαλάμοιο τέτυχται άνέρος άφνειοίο, ευκλήις άραρυία, τόσσ' άρα τοῦ εκάτερθεν έσαν πτερά: είσατο δέ σφιν 320 δεξιὸς ἀίξας ὑπὲρ ἄστεος. οἱ δὲ ἰδόντες γήθησαν, καὶ πᾶσιν ἐνὶ φρεσὶ θυμὸς ἰάνθη. σπεργόμενος δ' δ γέρων ξεστοῦ ἐπεβήσετο δίφρου, έκ δ' έλασε προθύροιο καὶ αἰθούσης ἐριδούπου. πρόσθε μεν ημίονοι έλχον τετράχυχλον απήνην, 325 τὰς Ἰδαῖος ἔλαυνε δαΐφρων αὐτὰρ ὅπισθεν ίπποι, τοὺς ὁ γέρων ἐφέπων μάστιγι χέλευεν καρπαλίμως κατά άστυ. φίλοι δ' άμα πάντες ξποντο πόλλ' όλοφυρόμενοι ώς εὶ θάνατόνδε κιόντα. οί δ' ἐπεὶ οὖν πόλιος κατέβαν, πεδίον δ' ἀφίκοντο, 330 οἱ μὲν ἄρ' ἄψορροι προτὶ Ἰλιον ἀπονέοντο, παϊδες και γαμβροί, τω δ' οὐ λάθον εὐρύοπα Ζῆν

315. τελειότατον πετεηνών, vgl. zu 3, 247.

316. μόρφνος vergleichen die Grammatiker mit δορνός und erklären es durch σχοτεινός. Hier bezeichnet es eine Adlerart, und θηρητήρα ist adjectivische Apposition, vgl. φ. 252 αἰετοῦ — μελανος, τοῦ θηρητήρος. Auch περαγός wird von Aristarch — wohl mit Recht — als Name einer Adlerart, nicht als Bezeichnung einer Farbe genommen; darum καὶ περαγόν καλέουσιν, nämlich nicht nur μόργνον.

318. ἐνελήις ἀραφυῖα. Paraphr. εὐελέιστος ἡρμοσμένη, die wohi-geriegelte (gut verschlossene), fest gefügte. Das einfache ἀραφυῖα steht emphatisch für ein Compositum, wie etwa τετυγμένος, ποιητός, z. Β. μ, 470; vgl. Οd. β, 344 εληι-σταλ — σανίδες πυκινῶς ἀραφυῖαι. Andere ἐὐ κληῖσ ἀραφ.

319. πτερά sind hier die ganzen ausgebreiteten Flügel.

320. δεξιὸς ἀίξας, vgl. Od. β, 154 δεξιὼ ἤιξαν διά τ' οἰκία καὶ πόλιν αὐτῶν.

322. ξεστοῦ δίφρου, dessen Gegensatz zu ἀπήνην schon 277—281 angedeutet ist.

323 f. ξχ δ' — — Εριδούπου wie Od. γ, 493.

325. δαίφοων, auch hier der wackere, treffliche.

329. πόλιος κατέβαν, von der Höhe der Stadt (theils im Wagen, theils zu Fuss) herabkamen. Od. ω, 205 ἐκ πόλιος κατέβαν.

330. of μεν ἄρ im Gegensatz von τω δε = ο μεν ἄλλοι, die φελοι πάντες 327, erklärt durch παϊσες και γαμβροί 331, die dem Priamos das Geleit gaben.

331. εὐφύοπα Ζῆν, vgl. zu 3, 206. Es ist als ob der Gott des

24

335

340

345

ές πεδίον προφανέντε ιδών δ' ελέησε γέροντα.
αίψα δ' ἄρ' Έρμείαν υίον φίλον ἀντίον ηὔδα
,, Έρμεία σοι γάρ τε μάλιστά γε φίλτατόν ἐστιν
ἀνδρὶ ἑταιρίσσαι, καί τ' ἔκλυες ῷ κ' ἐθέλησθα
βάσκ' ἴθι, καὶ Πρίαμον κοίλας ἐπὶ νῆας ᾿Αχαιῶν
ὡς ἄγαγ', ὡς μήτ' ἄρ τις ἴδη μήτ' ἄρ τε νοήση
τῶν ἄλλων Δαναῶν πρὶν Πηλείωνάδ' ἰκέσθαι."

ῶς ἔφατ', οὐδ' ἀπίθησε διάχτορος ἀργειφόντης. αὐτίχ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσοὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα άμβρόσια χρύσεια, τά μιν φέρον ἢμὲν ἐφ' ὑγρήν ἢδ' ἐπ' ἀπείρονα γαὶαν ἄμα πνοιῆς ἀνέμοιο· εἴλετο δὲ ράβδον, τῆ, τ' ἀνδρῶν ὅμματα θέλγει ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. τὴν μετὰ χεροὶν ἔχων πέτετο κρατὺς ἀργειφόντης. αἰψα δ' ἄρα Τροίην τε καὶ Ἑλλήσποντον ἵκανεν, βῆ δ' ἰέναι κούρω αἰσυμνητῆρι ἐοικώς, πρῶτον ὑπηνήτη, τοῦ περ χαριεστάτη ἣβη. . οἱ δ' ἐπεὶ οὖν μέγα σῆμα παρὲξ Ἰλοιο ἔλασσαν,

weiten Himmels sie erst bemerkte, als sie in's Freie kommen.

333. Έρμεταν. Während Iris, die sonst überall in der Iliaa lä Götterbotin erscheint, in der Regel nur die ihr ertheilten Aufträge ausrichtet und selten etwas aus sich thut oder hinzufügt, wie γ, 121. ψ, 198. σ, 201—204, wird Hermes — hier und in der ganzen Odyssee — zu solchen Botschaften gebraucht, zu denen auch selbstthätige Klugheit und Geschick erfordert werden. Zur ganzen Sendung des Hermes vgl. Od. ε, 28 ff. Virg. Aen. 4, 238—246. Hier ister wesentlich Beschützer und Geleitsmann.

334 f. μάλιστα η έλτατον, vgl. zu β, 57 f. μάλιστα δὲ — άγχιστα ξώχει. — ἐταιρίσσαι, Schol. ἐται φον γενέσθαι, dich zu gesellen. και τ΄ ἔχλικε. vgl. zu Od. κ. 327.

και τ' ἔκλυες, vgl. zu Od. κ, 327. 337. μήτ' ἄο τε νοήση, vgl. ε, 89 οὐτ' ἄο τε γέφυραι. 338. Πηλείωνάδε nach Analogie von εἰς Αγαμέμνονα διον ἄγον η, 312. Das Gewöhnlichere wäre allerdings Πηλείωνόσδε = ἐς Άχιλλῆςς 309.

339 — 345. ὧς ἔφατ' — ἀργειφόντης, wörtlich — Od. ε, 43—49. Das ἀνθοῶν ὅμματα θέλγει wird im gegenwärtigen Falle 445 schlechthin durch τοιδτα δ' ἔφ' ὕπνον ἔχευε bezeichnet.

347f. χούρω αἰσυμτητῆρι (vgl. Od. 9, 258 τα αἰσυμτηται), Schol. βασιλιῷ, βασιλεῖ, einem fürstlichen Jünglinge; vgl. von der verwandelten Athene Od. ν, 222f. ἀνδοῦ' — νέω — παναπάλφ, οἰσ τε ἀνάκτων παιδες ἔσσιν.

348. $\pi \varrho \tilde{\omega} \tau \sigma \nu - \tilde{\eta} \beta \eta = \text{Od.} z, 279 \pi \varrho \tilde{\omega} \tau \sigma \nu \tilde{\upsilon} \pi \eta \nu \dot{\eta} \tau \eta \varsigma$ bildet Einen Begriff, s. v. a. αρτιγένειος.

349. σημα — "Ιλοιο, vgl. zu z, 415. λ, 166.

24 στήσαν ἄρ' ἡμιόνους τε καὶ ἵππους, ὄφρα πίοιεν, 351 εν ποταμώ. δή γάρ και έπι κνέφας ήλυθε γαίαν. τὸν δ' ἐξ ἀγγιμόλοιο ἰδών ἐφράσσατο κῆουξ Έρμείαν, ποτὶ δὲ Πρίαμον φάτο, φώνησέν τε ,, φράζεο, Δαρδανίδη φραδέος νόου έργα τέτυκται. 355 ἄνδο' δρόω, τάχα δ' άμμε διαρραίσεσθαι δίω. άλλ' άγε δή φεύγωμεν έφ' ίππων, ή μιν έπειτα γούνων άψάμενοι λιτανεύσομεν, αί κ' έλεήση." ώς φάτο, σύν δε γέροντι νόος χύτο, δείδιε δ' αίνως, δοθαί δε τρίχες έσταν ενί γναμπτοΐσι μέλεσσιν, 360 στη δε ταφών. αὐτὸς δ' εριούνιος εγγύθεν ελθών, γείρα γέροντος έλων έξείρετο και προσέειπεν. "πῆ, πάτερ, ὧδ' ἵππους τε καὶ ἡμιόνους ἰθύνεις νύκτα δι' αμβροσίην, ότε θ' εύδουσι βροτοί άλλοι; ούδε σύ γ' έδδεισας μένεα πνείοντας Αχαιούς, 365 οί τοι δυσμενέες καὶ ἀνάρσιοι ἐγγὺς ἔασιν; τῶν εἴ τίς σε ἴδοιτο θοὴν διὰ νύχτα μέλαιναν τοσσάδ' ονείατ' άγοντα, τίς αν δή τοι νόος είη;

351. δὴ γὰο — γαῖαν, denn schon war auch Dunkel über die Erde gekommen. Darum durſten sie es wagen, auch in der Nähe des ſeindlichen Lagers (364—367) ihre Wagen eine Weile stehen zu lassen. Zugleich giebt dieser Halt dem Hermes Gelegenheit, dem Wagen des Priamos zu nahen.

352. ἐξ ἀγχιμόλοιο verbinde mit ἐδών. Nur der Herold bemerkt ihn, weil Priamos ganz in seine Sorgen und Erwartungen vertieft ist.

354. φραθέος νόου ξογα τέτυται, es ist (die gegenwärtige Lage ist) Sache verständigen Sinnes, es bedarf vorsichtiger Klugheit: συνετοῦ νοῦ δεῖται ὁ παρών καιρός. Das Simplex φραθής kommt nur hier vor.

355. διαρραίσεσθαι passiv = διαφθαρήσεσθαι, vgl. Od. α, 251 (vgl. β, 48 f.) τάχα δή με διαρραίσουσι και αὐτόν. Diese voreilige, gleich das Aeusserste besorgende Aengstlichkeit erregt wenig poetisches Interesse. Begreiflicher ist die 358f. geschilderte Bestürzung des greisen Priamos, den die Liebe zu seinem Sohne zu einem seine Kräfte übersteigenden Wagniss verleitet hatte.

356. φεύγωμεν ἐφ' ἔππων. Den andern Wagen mit den Geschenken will er, um sich selbst leichter in Sicherheit zu bringen, dem Gefürchteten überlassen.

359 f. $\ell n = \mu \ell \lambda \epsilon \sigma \sigma \nu$, d. b. am ganzen Leibe. — $\sigma \tau \tilde{\eta}$, er stand auf dem Wagen auf.

363. νύχτα — ἄλλοι = χ, 83. 386 νύχτα δι' ὁ ρφνα την χτέ. 367. ὀνείατα, Schol. χρήματα, πάντα τὰ ὅνησίν τινα περιποιοῦντα, ώς νῦν τὰ ὅῶρα. — Zu τίς ᾶν δή τοι νόος εῖη γgl. Virg. Aen. 4, 408 Quis tibi tunc, Dido, cernenti talia sen sus?

ούτ' αὐτὸς νέος ἐσσί, γέρων δέ τοι οδτος ὀπηδεί, άνδο' απαμύνασθαι, ότε τις πρότερος χαλεπήνη. άλλ' έγω οὐδέν σε φέξω κακά, καὶ δέ κεν άλλον σεῦ ἀπαλεξήσαιμι· φίλω δέ σε πατρὶ ἐίσκω."

370

τὸν δ' ημείβετ' ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδής ,,ούτω πη τάδε γ' ἐστί, φίλον τέχος, ώς ἀγορεύεις. άλλ' έτι τις καί έμεῖο θεῶν ὑπερέσχεθε χεῖρα, δς μοι τοιόνδ' ήκεν όδοιπόρον αντιβολήσαι, αίσιον, οίος δή σὸ δέμας καὶ είδος άγητός πέπνυσαί τε νόφ, μακάρων δ' έξεσσι τοκήων."

375

τὸν δ' αὖτε προσέειπε διάκτορος ἀργειφόντης ,,ναὶ δὴ ταῦτά γε πάντα, γέρον, κατὰ μοῖραν ἔειπες. άλλ' άγε μοι τόδε είπε καὶ άτρεκέως κατάλεξον, η έ πη εκπέμπεις κειμήλια πολλά καὶ έσθλά άνδρας ες άλλοδαπούς, ίνα περ τάδε τοι σόα μίμνη, η ήδη πάντες καταλείπετε Ίλιον ίρην δειδιότες τοίος γαρ ανήρ ωριστος όλωλεν ' σὸς παῖς οὐ μὲν γάρ τι μάχης ἐπεδεύετ' 'Αχαιῶν."

380

385

368 f. οὖτ' αὐτὸς νέος ἐσσὶ χτέ. aus Od. π , 71 f. φ , 132 f. nachgebildet, wo beide Male der zweite Vers sich unverändert, aber mit leichterer Construction findet. Hier entspricht dem οὖτε das positive δέ, und ἀπαμύνασθαι hängt wesentlich von véos ¿σσί ab.

brauch indessen hier unmittelbar nach dem Lob der eigenen Person (376f.) etwas auffallend ist. 381 ff. ήέ πη έκπέμπεις — ή η̃δη. Vom vorigen Verse abhängige

Doppelfrage, vgl. zu Od. d, 487. -

έχπεμπεις, geleitest du hinaus, d. h. bringst du in Sicherheit, wie

681. Uebrigens wird hierbei auf

370. où đềy wie anderswo outi. gar nicht, durchaus nicht.

373. ούτω πη τάδε γ' έστὶ κτέ.,

d. h. du hast wohl ganz Recht, es verhält sich wirklich so u. s. w. Die Aeusserung bezieht sich besonders auf 366f. und die Andeutung der ibn umringenden Gefahren.

375 ff. τοιόνδε ist unmittelbar hinweisend und wird theils durch alow, theils durch die ganze folgende Umschreibung olos din où -τοχήων erklärt; vgl. zu Od. β, 286. $-\xi\xi\epsilon\sigma\sigma\iota = \xi\chi\gamma\xi\gamma\sigma\gamma\alpha\varsigma.$

379. val di - Esines. Ein oft vorkommender Vers, dessen Ge-

eine wirkliche Sage der spätern Dichter Rücksicht genommen, der auch Virgil. Aen. 3, 49 ff. folgt. Hime Polydorum auri quondam cum pondere magno Infelix Priamus furtim mandarat alendum Threicio regi cet. 382. Ενα περ — μίμνη, ubi maneant, d. h. ut ibi maneant. Der

Conjunctiv beim Relativum zur Bezeichnung des Zweckes = Od. v,

385. οὐ — μάχης ἐπεδεύετ' Aχαιων (vgl. ψ, 670). Der Sinn ist offenbar: Nicht stand er im Kampf

τὸν δ' ἡμείβετ' ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδής "τίς δὲ σύ ἐσσι, φέριστε, τέων δ' έξεσσι τοχήων; ώς μοι καλά τὸν οἶτον ἀπότμου παιδὸς ἔνισπες." τὸν δ' αὖτε προσέειπε διάκτορος ἀργειφόντης

390 ,, πειρά έμειο, γεραιέ, καὶ είρεαι Έκτορα δίον. τὸν μὲν ἐγω μάλα πολλά μάγη ἔνι κυδιανείρη όφθαλμοϊσιν όπωπα, καὶ εὐτ' ἐπὶ νηυσὶν ἐλάσσας Αργείους ατείνεσαε, δαίζων δξέι χαλαφ. ήμεις δ' έσταότες θαυμάζομεν οὐ γὰρ Αχιλλεύς

395 εία μάρνασθαι, κεχολωμένος 'Ατρείωνι.

τοῦ γὰρ ἐγωὶ θεράπων, μία δ' ἤγαγε νηῦς εὐεργής. Μυρμιδόνων δ' έξειμι, πατήρ δέ μοί έστι Πολύκτωρ. άφνειὸς μεν δ γ' ἐστί, γέρων δε δη ώς σύ περ ώδε, έξ δέ οἱ νἶες ἔασιν, ἐγω δέ οἱ ξβδομός εἰμι.

400 τῶν μέτα παλλόμενος κλήρω λάχον ἐνθάδ' ἔπεσθαι. νῦν δ' ήλθον πεδίονδ' ἀπὸ νηῶν ἡῶθεν γάρ θήσονται περί άστυ μάχην ελίκωπες Αχαιοί. ασχαλόωσι γὰρ οίδε καθήμενοι, οὐδε δύνανται ίσχειν έσσυμένους πολέμου βασιλήες 'Αχαιών."

τον δ' ημείβετ' έπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδής ,,εὶ μὲν δὴ θεράπων Πηληιάδεω Άχιλῆος είς, άγε δή μοι πασαν άληθείην κατάλεξον, ἢ ἔτι πὰρ νήξσσιν ἐμὸς πάις, ἦέ μιν ἤδη ήσι πυσίν μελεϊστί ταμών προύθηπεν Αχιλλεύς." τὸν δ' αὖτε προσέειπε διάπτορος ἀργειφόντης

den Achäern nach; dennoch hängt Αγαιών unzweifelhaft von μάχης ab; denn μάχη schliesst auch die Kampfweise, Kampftüchtigkeit in sich.

358. ws µoi - čriones. Brachylogische Begründung der vorangehenden Fragen, gleich: Du verdienst wohl, dass ich mich danach erkundige, da du mir gesagt hast. - Ucber zαλά vgl. zu Od. β, 63.

390. πειρά έμειο, — και είρεαι, d. h. πεινά μου — εἰρόμενος (ἐρωτῶν), vgl. 433 f. — Ζυ εἰρεαι Εχτορα vgl. ζ,239 ελρόμεναι παιδάς τε χτέ.

394. $\eta \mu \epsilon i \varsigma - \vartheta \alpha \nu \mu \alpha \zeta \circ \mu \epsilon \nu = \beta$, 320, vgl. oben 360 στη ταφών und δ, 243 έστητε τεθηπότες. 396. θεράπων, vgl. zu ε, 48.

μία, nämlich uns beide.

402. έλίχωπες, vgl. zu α, 98. 403. οίδε, adverbial und mit καθημενοι zu verbinden: es verdriesst sie, unthätig hier zu sitzen.

404. ἐσσυμένους πολέμου (αὐτούς), Paraphr. Εφιεμένους του

πολέμου.

,, ω γέρον, οδ πω τόν γε κύνες φάγον οδδ' ολωνοί, 24 άλλ' έτι κείνος κείται 'Αχιλλήος παρά νηί αύτως εν κλισίησι δυωδεκάτη δε οι ηώς κειμένω, οὐδέ τί οἱ χρώς σήπεται, οὐδέ μιν εὐλαί έσθουσ', αί δά τε φῶτας ἀρηιφάτους κατέδουσιν. 415 ή μέν μιν περί σημα έου έτάροιο φίλοιο έλχει αχηδέστως, ήως ότε δία φανήη, ούδε μιν αλοχύνει. Θηοίό κεν αὐτὸς ἐπελθών οίον εερσήεις κείται, περί δ' αίμα νένιπται, οὐδέ ποθι μιαρός σὺν δ' Ελκεα πάντα μέμυκεν, 420 οσο' ετύπη: πολέες γάρ εν αὐτῷ χαλκὸν έλασσαν. ως τοι κήδονται μάκαρες θεοί υίος έῆος καὶ νέχυός περ εόντος, επεί σφι φίλος περὶ κῆρι." ώς φάτο, γήθησεν δ' δ γέρων και αμείβετο μύθω ,, ὦ τέχος, ἢ ὁ' ἀγαθὸν καὶ ἐναίσιμα δῶρα διδοῦναι 425 άθανάτοις, έπεὶ οὐ ποτ' έμὸς παῖς, εἴ ποτ' έην γε, λήθετ' ενὶ μεγάροισι θεών, οἱ 'Όλυμπον έγουσιν.

άλλ' άγε δή τόδε δέξαι εμεῦ πάρα καλὸν άλεισον, αὐτόν τε φῦσαι, πέμψον δέ με σύν γε θεοῖσιν, ὅφρα κεν ες κλισίην Πηληιάδεω ἀφίκωμαι."

Τὸν δ΄ τότε ποοσέμπε διάντροςς ἀργιμφόντος

τιο οί απεμνήσαντο καί εν θανάτοιό περ αίση.

τον δ' αὐτε προσέειπε διάκτορος ἀργειφόντης ,,πειρᾶ εμεῖο, γεραιέ, νεωτέρου, οὐδέ με πείσεις,

413. αὖτως, Schol. ὁμοίως, immer auf die gleiche Weise, wie von Anfang an, vgl. zu Od. π, 143.

414. χειμένω, d. i. ξξ οὖ χείται. 417 f. ξλχει ἀχηθέστως=χ, 465. ἢως ὅτε — φανήη, d. i. jeden Morgen, vgl. 12—18. — Ζυ οὐθζ μιν αἰσχύνει vgl. 19. — θηοῖο, Schol. διὰ τῆς ὄψεως ἰδών θαυμάσειας.

420. σὺν — μέμυχεν. Auch durch die Einwirkung des Apollon; denn die Wunden der Todten schliessen sich sonst nicht mehr.

421. ὅσσ' ἐτύπη, vgl. ε, 795 ἕλ-20ς — τό μιν βάλε Πάνδαρος ἰῷ. lliade It. 3. Aufl. — πολέες — ξλασσαν mit Beziehung auf χ, 371 οὐδ' ἄρα οῖ τις ἀνουτητί γε παρέστη.

425. ἢ ὁ ἀγαθόν, erg. ἐστί. — ἐναίσιμα, Schol. καθήκοντα. Zu διδούνα = διδόνα νgl. π, 145 ξευγνύμεν neben ο, 120 ξευγνύμεν. 426. εἴ ποτ ἔ τρν χε = γ, 180.

428. ἀπεμνήσαντο. ἀπό bezeichnet auch hier den Ausgangspunct: ygl. sich entsinnen.

433 f. πειρᾶ ξμεῖο — ὅς με χέλεαι, vgl. 390. — οὐθε με πείσεις ist parenthetisch eingeschoben und sollte erst auf den Relativsatz fol-

27

430

24 ος με κέλεαι σέο διύρα παρέξ Αχιλήα δέχεσθαι.

435 τὸν μὲν ἐγω δείδοικα καὶ αἰδέομαι περὶ κῆρι συλεύειν, μή μοί τι κακὸν μετόπισθε γένηται. σοὶ δ' ἂν ἐγω πομπὸς καί κε κλυτὸν "Αργος ἱκοίμην, ἐνδυκέως ἐν νηὶ θοῆ ἢ πεζὸς ὁμαρτέων οὐκ ἄν τίς τοι πομπὸν ὀνοσσάμενος μαχέσαιτο."

440 ἢ, καὶ ἀναίξας ἐριούνιος ἅρμα καὶ ἵππους καρπαλίμως μάστιγα καὶ ἡνία λάζετο χερσίν, ἐν δ' ἔπνευσ' ἵπποισι καὶ ἡμιόνοις μένος ἠύ. ἀλλ' ὅτε δὴ πύργους τε νεῶν καὶ τάφρον ἵκοντο, οἱ δὲ νέον περὶ δόρπα φυλακτῆρες πονέοντο.

445 τοῖσι δ' ἐφ' ὕπνον ἔχευε διάχτορος ἀργειφόντης πᾶσιν, ἄφαρ δ' ὤιξε πύλας καὶ ἀπῶσεν ὀχῆας, ἐς δ' ἄγαγε Πρίαμόν τε καὶ ἀγλαὰ δῶρ' ἐπ' ἀπήνης. ἀλλ' ὅτε δὴ κλισίην Πηληιάδεω ἀφίκοντο ὑψηλήν, τὴν Μυρμιδόνες ποίησαν ἄνακτι

450 δοῦς' ελάτης κέρσαντες: ἀτὰς καθύπεςθεν ἔςεψαν λαχνήεντ' ὄςοφον λειμωνόθεν ἀμήσαντες: ἀμφὶ δέ οἱ μεγάλην αὐλὴν ποίησαν ἄνακτι

gen. — παρέξ Δχιλῆα, neben Achilleus vorbei, gleichsam hinter seinem Rücken, vgl. Od. z, 573 φεῖα παρεξελθοῦσα.

435 f. δείδοικα καὶ αἰδέομαι, vgl. γ, 172 αἰδοῖος τε — δείνός: τε από das sprichwörtliche Για πεο δέος, ἔνθα καὶ αἰδώς. Uebrigens ist τὸν μὲν nur mit δείδοικα zu verbinden, bei συλεύειν aber αὐτὸν zu ergänzen.

437. σολ δ' αν — xε — lxolμην. Ueber die Verhindung von
αν und xέ vgl. zu Od. ε, 361. ααl, selbst, gehört zu κλυτόν Αογος, worunter, da hier von einem
Geleite zu Achilleus die Rede ist,
τὸ Πελασγικόν Αογος (vgl. zu β,
681) zu verstehen sein wird.

438. $\ell \nu \nu \eta i - \tilde{n} \pi \ell \zeta \delta \varsigma$ (zu Lande), d. i. auf jede Weise, wie du es immer wünschen würdest.

439. οὐχ ἄν τις — μαχέσαιτο, keiner würde dich, aus Geringschätzung deines Geleitsmannes, feindlich angreifen; zu ὀνοσσάμενος vgl. Od. φ, 427 ἀτιμάζοντες ὄνονται.

440. ἀναΐζας — ἄρμα, Schol. ἀνὰ τὸ ἄρμα καὶ τοὺς ἵππους ἀίξας.

444. νέον (=475) s. v.a. νεωστί, eben, gerade noch. Die Mauer wird als wiederhergestellt und das Thor verschlossen (446) gedacht. — Zu όχηας vgl. μ, 121.

450. χέρσαντες, Schol. περιχόψαντες. — ἔρεψαν, ἐστεφάνωσαν, ἐχάλυψαν. Es ist bemerkenswerth, does who be begreifen, dass die Beschreibung einer solchen χλισίη erst im letzten Gesange vorkommt.

452f. αμφί δέ of. Worauf ist

σταυροίσιν πυχινοίσι. θύρην δ' έχε μοῦνος ἐπιβλής 24 ελλάτινος, τὸν τρεῖς μεν ἐπιρρήσσεσκον Αγαιοί, τρεῖς δ' ἀναρίγεσκον μεγάλην κληῖδα θυράων. 455 των άλλων Αχιλεύς δ' άρ' επιρρήσσεσκε καὶ οίος. δή δα τόθ' Έρμείας έριούνιος ώξε γέροντι. ές δ' άγαγε κλυτά δώρα ποδώκεϊ Πηλείωνι, έξ ίππων δ' απέβαινεν επί γθονί, φώνησέν τε ... δ γέρον, ήτοι εγώ θεὸς αμβροτος εἰλήλουθα. 460 Έρμείας σοὶ γάρ με πατήρ άμα πομπὸν ὅπασσεν. άλλ' ήτοι μέν έγω πάλιν είσομαι, οὐδ' Αχιλήος δφθαλμούς είσειμι νεμεσσητόν δέ κεν είη άθάνατον θεὸν ὧδε βροτούς άγαπαζέμεν άντην τύνη δ' είσελθών λαβέ γούνατα Πηλείωνος, 465 καί μιν ύπερ πατρός καὶ μητέρος ήνκόμοιο λίσσεο καὶ τέκεος, Ένα οἱ σὸν θυμὸν δοίνης."

ώς ἄρα φωνήσας ἀπέβη πρὸς μαπρὸν Ὁλυμπον Ἑρμείας. Πρίαμος δ' ἐξ ἵππων ἀλτο χαμᾶζε, Ἰδαῖον δὲ κατ' αὖθι λίπεν ὁ δὲ μίμνεν ἐρύκων ἵππους ἡμιόνους τε. γέρων δ' ἰθὺς κίεν οἴκου,

470

οί zu beziehen? vgl. 449. — ἐπιβλής, was nachher 455 χληίς. Schol. μοχλὸς ἐπιβαλλόμενος ἀπὸ τοίχου εἰς τοῖχον.

454. ἐπιροήσσεσχον, mit Gewalt vorschoben. Paraphr. ἐπέβαλλον.

455. ἀναοίγεσχον, vgl. Od. 1, 122 καταϊσχεται, und zu dem Gegensatze ε, 751 ἀνακλίναι — ξπι-θείναι.

456. τῶν ἄλλων, zunächst von seinen Dienern oder Untergebenen. Vgl. μ , 447 in ähnlichem Zusammenhange δ $\mathring{v}$ ἀνέρε δήμου ἀρίστω mit λ , 328.

457. δή όα τότε, Nachsatz zu

448 άλλ' ότε δή.

459. ἀπέβαινεν ἐπὶ χθονί. Prägnante Verbindung; denn nach dem Absteigen war und blieb er nun auf dem Boden.

460. ἤτοι ἐγὼ πτέ. So ausdrücklich giebt sich sonst bei Homer ein Gott selbst beim Weggehen nicht zu erkennen (vergleichen lässt sich nur φ , 284—297), doch geschieht es auch hier während der Nacht, gegen einen Einzelnen und gerade um sich dem Blicke der andern Sterblichen zu entziehen (462 ff.).

463 f. νεμεσσητόν — ἄντην. Es wäre gleichsam ein Verkennen und Aufgeben der eigenen höhern Natur und Würde.

469. ἀλτο, häufig vom einfachen Absteigen; daher es auch von Priamos nicht auffallen darf.

470. αὐθι, bei den Wagen im Hofe. Der nun folgende Abschnitt, der die wirkliche Begegnung des Priamos und Achilleus enthält, bis ungefähr 642 zeichnet sich an poetischem Gehalt vor dem Vorhergehenden und Nachfolgenden vortheilhaft aus.

24 τῆ δ' Αχιλεὺς εξεσπε διίφιλος. ἐν δέ μιν αὐτόν εὐρ', ἔταροι δ' ἀπάνευθε καθείατο τῷ δὲ δύ' οἴω, ῆρως Αὐτομέδων τε καὶ "Αλκιμος ὄζος "Αρηος,

475 ποίπνυον παρεόντε. νέον δ' ἀπέληγεν ἐδωδῆς ἔσθων καὶ πίνων ἔτι καὶ παρέκειτο τράπεζα. τοὺς δ' ἔλαθ' εἰσελθών Πρίαμος μέγας, ἄγχι δ' ἄρα στάς χερσὶν 'Αχιλλῆος λάβε γούνατα καὶ κύσε χεῖρας δεινὰς ἀνδροφόνους, αἴ οἱ πολέας κτάνον υἶας.

480 ώς δ' ὅτ' ἀν ἄνδο' ἄτη πυκινή λάβη, ὅς τ' ἐνὶ πάτρη φῶτα κατακτείνας ἄλλων ἐξίκετο δῆμον, ἀνδρὸς ἐς ἀφνειοῦ, θάμβος δ' ἔχει εἰσορόωντας, ὡς ἀχιλεὺς θάμβησεν ἰδὼν Πρίαμον θεοειδέα. Θάμβησαν δὲ καὶ ἄλλοι, ἐς ἀλλήλους δὲ ἴδοντο.

485 τὸν καὶ λισσόμενος Πρίαμος πρὸς μῦθον ἔειπεν.
,,μνῆσαι πατρὸς σοῖο, θεοῖς ἐπιείκελ' Αχιλλεῦ,
τηλίκου ώς περ ἐγών, όλοῷ ἐπὶ γήραος οὐδῷ.
καὶ μέν που κεῖνον περιναιέται ἀμφὶς ἐόντες
τείρουσ', οὐδέ τις ἔστιν ἀρὴν καὶ λοιγὸν ἀμῦναι.

472. εν, d. h. ενδον, εν οίχω. μιν αὐτὸν im Gegensatz der εταροι. 475. ποίπνυον wie 444 περί

δόρπα πονέοντο.

476. ἔτι καὶ — τράπεζα kann auch auf die Tischgeräthschaften und Speisen gehen, vgl. Od. η, 232 ἀπεκόσμεον ἔντεα δαιτός und τ, 61f. ἀπὸ μὲν σῖτον πολὺν ἥρεον ἦδὲ τραπέζας καὶ δέπα.

480. ἄτη, hier weniger von der innern moralischen Verschuldung, als von dem äussern Nachtheil derselben, sofern sie wegen der zu fürchtenden Blutrache den Mörder nöthigt, sein Vaterland zu verlassen.

482. θάμβος δ' ἔχει εἰσορόωντας, vgl. λ, 777 ταςών δ' ἀνόρουσεν Αχιλλεύς. In diesem Staunen der Ueberraschung und der ahnungsvollen Erwartung liegt der Vergleichungspunct. 484. ἄλλοι, οἱ ἄλλοι, vgl. 473 f. 485. καὶ λισσόμενος, wie sich nach 477 f. erwarten liess.

487. $\tau\eta\lambda \dot{t}xov$ ist nicht determinativ, so dass ihm $\ddot{\omega}\sigma\pi\epsilon\varrho$ $\dot{\epsilon}\gamma\dot{\omega}\nu=\dot{\epsilon}\dot{\gamma}\dot{\delta}v$ entspräche, sondern es ist mit Affect und Nachdruck hinweisend und gleichsam einen Ausruf bildend, so dass $\dot{\delta}\lambda o\ddot{\varphi}$ $\dot{\epsilon}\pi \dot{t}\gamma\dot{\eta}\varrho$. $\dot{\omega}\dot{\delta}\ddot{\varphi}$ die bildliche Ausmalung dazu ausmacht: der gleich mir sond son so alt, auf der traurigen Höhe des Greisenalters ist.

488. καὶ μέν που κεῖνον, wohl auch jenen; zu που vgl. Οd. α, 199. — περιναιέται άμφις έδντες ist in ähnlicher Weise verbunden wie Od. β, 65 f. περικτίονας ἀνθρώπους οῖ περιναιετάουσι. Schol. κυκλόθεν οἰποῦντες.

489. οὐδέ τις ἔστιν (= πάρεστιν oder ἔπεστιν) — ἀμῦναι, vgl. Od. β , 58f. οὐ γὰρ ἔπ' ἀνὴρ οίος

άλλ' ήτοι κεϊνός γε σέθεν ζώοντος ακούων 24 χαίρει τ' εν θυμιο, επί τ' έλπεται ήματα πάντα 491 όψεσθαι φίλον υίον από Τροίηθε μολόντα: αὐτὰρ ἐγω πανάποτμος, ἐπεὶ τέχον υἶας ἀρίστους Τροίη εν ευρείη, των δ' ού τινά φημι λελείφθαι. πεντήποντά μοι ήσαν, δτ' ήλυθον υίες 'Αχαιών. 495 εννεακαίδεκα μέν μοι ίῆς εκ νηδύος ήσαν, τούς δ' άλλους μοι έτικτον ενί μεγάροισι γυναίκες. τῶν μὲν πολλῶν θοῦρος ᾿Αρης ὑπὸ γούνατ᾽ ἔλυσεν. ος δέ μοι οίος έην, είρυτο δὲ ἄστυ καὶ αὐτούς, τὸν σὸ πρώην κτεῖνας ἀμυνόμενον περὶ πάτρης, 500 Έκτορα. τοῦ νῦν είνεχ' ἰκάνω νῆας 'Αχαιῶν, λυσόμενος παρά σείο, φέρω δ' ἀπερείσι' ἄποινα. άλλ' αίδεῖο θεούς, Αγιλεῦ, αὐτόν τ' ἐλέησον μνησάμενος σοῦ πατρός. ἐγω δ' ἐλεεινότερός περ, έτλην δ' οί ού πώ τις επιχθόνιος βροτός άλλος, 505 ανδρός παιδοφόνοιο ποτί στόμα χείρ' δρέγεσθαι." ως φάτο, τῷ δ' ἄρα πατρὸς ὑφ' ζμερον ώρσε γόοιο.

'Οδυσσεύς έσχεν, άρην άπο οίχου αμῦναι.

490. σέθεν — ἀχούων, vgl. Od. β, 220 τεθνηῶτος ἀκούσω μηδ΄ ἔτ' ἐόντος.

492. ἀπὸ Τροίηθε μολόντα. Zu Toolηθε mit abgeworfenem ν vgl. das zu Od. τ, 237 Bemerkte.

494. ου τινά φημι λελείφθαι. Wie diess gesagt werden könne, zeigt 498-501 vgl. mit 242.

496. *τῆς ἐχ νηδύος*, d. i. von der Hekabe.

497. γυναϊχες, d.i. παλλαχαί, Nebenfrauen untergeordneten Ranges. 498. των πολλών, der Meisten

(von diesen), der überwiegenden

Mehrzahl.

499. αὐτούς = ἡμᾶς αὐτούς, uns selbst, die Einwohner der Stadt. Die beiden Glieder aber olog env, εἴουτο δέ bilden nur Einen Gedanken = olos nv ξουόμενος, der allein schützte; Umschreibung von ζ, 403 οίος γάρ ξρύετο "Πιον Extwo.

503f. αὐτόν τ' Ελέησον, erg. με. - έλεεινότερός περ, nämlich σοῦ πατρός, Πηλέως. Der folgende Satz ἔτλην δὲ - ὀρέγεσθαι giebt den Grund dazu an.

506. ποτὶ στόμα χεῖρ' ὀρέγεσθαι ist nicht ein anderer Ausdruck für 478 f. χύσε χείρας — άνδροφόνους, sondern heisst: meine Hand nach dem Mande des Mörders meines Sohnes auszustrecken, d. h. diesen flehend beim Kinne zu fassen, wie Thetis den Zeus α, 501 δεξιτερή υπ' ανθερεώνος έλουσα. Schol. ὀρέγεσθαι άντὶ τοῦ έχτείνειν πρός τὸ στόμα τὰς χείρας (την χείρα).

507. πατρός — γόοιο. Die Erinnerung an den fernen Vater überwältigt mit Einmal die bisher unbezwingbare Leidenschaft des Achilleus; er verzichtet auf weitere

24 άψάμενος δ' ἄρα χειρὸς ἀπώσατο ἦτα γέροντα. τω δὲ μνησαμένω ὁ μὲν Έχτορος ἀνδροφόνοιο

510 κλαΐ ἀδινά, προπάροιθε ποδῶν Αχιλῆος ἐλυσθείς, αὐτὰρ Αχιλλεὺς κλαῖεν ἑὸν πατέρ', ἄλλοτε δ' αὐτε Πάτροκλον τῶν δὲ στοναχὴ κατὰ δώματ' ὀρώρει. αὐτὰρ ἐπεί ἡα γόοιο τετάρπετο δῖος Αχιλλεύς, [καί οἱ ἀπὸ πραπίδων ἦλθ' ἵμερος ἢδ' ἀπὸ γνίων,]

515 αὐτίκ' ἀπὸ θρόνου ὧρτο, γέροντα δὲ χειρὸς ἀνίστη, οἰκτείρων πολιόν τε κάρη πολιόν τε γένειον, καί μιν φωνήσας ἔπεα πτερόεντα προσηύδα. ,, ἀ δείλ', ἢ δὴ πολλὰ κάκ' ἄνσχεο σὸν κατὰ θυμόν. πῶς ἔτλης ἐπὶ νῆας ᾿Αχαιῶν ἐλθέμεν οἰος,

520 ἀνδρὸς ἐς ὀφθαλμοὺς ὅς τοι πολέας τε καὶ ἐσθλούς υίξας ἐξενάριξα; σιδήρειόν νύ τοι ἦτορ. ἀλλ' ἄγε δὴ κατ' ἄρ' ἔζευ ἐπὶ θρόνου, ἄλγεα δ' ἔμπης ἐν θυμῷ κατακεῖσθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ οὐ γάρ τις πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο.

525 ως γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροποῖσιν, ζώειν ἀχνυμένοις· αὐτοὶ δέ τ' ἀκηδέες εἰσίν. δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οἴθει

Rache und gewinnt den schönsten Sieg über seine ungemessene Selbstsucht.

509—511. τω δὲ — ὁ μὲν — αὐτὰρ Αχιλλεύς. Vgl. die bei μ, 400—404 angeführten Beispiel derselben Construction. Der Genitiv Έχτορος hängt von μνησαμένω ab, dessen Begriff im zweiten Gliede (χλαίεν ἐὸν πατέρω) nicht mehr berücksichtigt wird. Vor ἄλλοτε μὲν stehen.

512. δώματα uneigentlich wie 572 οἴχοιο auch von der χλισίη.

514. και οι — ἀπὸ γυίων. Eine unschickliche Häufung der Ausdrücke für Einen Begriff (γόοιο τετάοπετο): wobei überdies die Erwähnung der γυῖα, d. h. der beweglichen und regsamen Glieder

(vgl. zu Od. z, 363), dem sonstigen Sprachgebrauche entgegen ist.

515. γέροντα — ἀνίστη, mit Bezug auf 510 προπάροιθε — έλυσθείς.

519—521. $\pi \tilde{\omega}_{\varsigma} - \tilde{\eta} \tau o \varrho$, vgl. 203—205.

522 f. ἔμπης weist schon auf das folgende ἀχνύμενοι περ hin. — κατακείσθαι ἐάσομεν, wir wollen sie ruhen lassen, nicht durch laute Klagen wieder aufregen und anfachen.

524. οὐ γάο τις ποῆξις = οὔ τις ἄνυσις. Ueber ποῆξις vgl. Einleit. zu Odyss. S. XIX. und zu Od. z, 202; unten 550 οὐ γάο τι ποήξεις ἀχαγήμενος.

525. ως, Ankundigung von ζωειν

άχνυμένοις.

527. δοιοί γάρ τε πίθοι πτέ.

δώρων οία δίδωσι, κακῶν, ἕτερος δὲ ἐάων. 24 ω μέν κ' αμμίξας δώη Ζεύς τερπικέραυνος, άλλοτε μέν τε κακῶ ὁ γε κύρεται, άλλοτε δ' ἐσθλῷ. 530 ω δέ κε των λυγρών δώη, λωβητον έθηκεν καί έ κακή βούβρωστις ἐπὶ χθόνα δῖαν ἐλαύνει, φοιτα δ' ούτε θεοίσι τετιμένος ούτε βροτοίσιν. ώς μέν καὶ Πηληι θεοί δόσαν άγλαὰ δῶρα έκ γενετής πάντας γαρ έπ' ανθρώπους εκέκαστο 535 όλβω τε πλούτω τε, άνασσε δὲ Μυρμιδόνεσσιν, καί οἱ θνητῷ ἐόντι θεὰν ποίησαν ἄκοιτιν. άλλ' ἐπὶ καὶ τῷ Τῆκε θεὸς κακόν, ὅττι οἱ οὔ τι παίδων εν μεγάροισι γονή γένετο πρειόντων, άλλ' Ενα παϊδα τέκεν παναώριον οὐδέ νυ τόν γε 540 γηράσκοντα κομίζω, ἐπεὶ μάλα τηλόθι πάτρης ημαι ενὶ Τροίη, σέ τε κήδων ήδε σὰ τέκνα.

Veranlasst durch den Gedanken, dass die Götter selbst frei von Sorgen seien, erinnert sich der Dichter, dass sie nach dem herrschenden Glauben der Frommen für die Sterblichen auch Geber des Guten (δατῆφες ἐάων Οd. θ, 325) seien, und fährt daher fort: Denn zwei Fässer mit Gaben (nicht nur mit Gutem, sondern auch mit Bösem gefüllt) stehen auf dem Boden des Zeus, auf dem Fussboden seines Saales.

528. πακῶν (ἔτερος), ἔτερος δὲ ἐάων, nach Analogie von 511 ἐον πατερ', ἄλλοτε δ' αὖτε. Vielleicht schwebte dem Dichter zuerst eine Verbindung vor wie πακῶν τ' ἀγαθῶν τε, nach Od. θ, 63 δίδου δ' ἀγαθῶν τε πακόν τε.

529f. $\mathring{\phi}$ μέν $\mathring{x}$ αμμίξας (durchmischend, d. h. durch einander mischend) ατέ. Denselben Gedanken spricht Odyss. o, 488 ohne Bild so aus: αλλ΄ ήτοι σοὶ μὲν παρὰ καὶ κακὰ ἐσθλὸν ἔθηκεν Ζεύς. — δωη = 531 aufgelöster Conjunctiv; vgl. zu Od. ω, 217 ἐπιγνώη.

530. χύρεται, Schol. συντυγχά-

νει, έντυγχάνει.

531 Γ. λωβητὸν ἔθηκεν, erg. Ζεύς. Die Erklärung giebt 533 οὖτε θεοῖστ τετιμένος χτέ. Sinn: der hat nur Unglück und zwar das äusserste Unglück. — βούβοωστις, unersättlicher Hunger, als specielle Bezeichnung des äussersten Elendes aller Art. Dieser Βούβοωστις als Göttin wurde nach einer Notiz des Plutarch bei den (ursprünglich äolischen) Smyrnäern ein jährliches Brandopfer (ταῦχος μέλας) dargebracht.

534. Θs knüpft nur überhaupt an die vorangehende Allegorie au, nicht an den letzten Theil derselben; denn im Speciellen entspricht das Verhültniss des Peleus (vgl. 538—542) dem 529 f. geschilderten Falle.

539. παίδων—πρειόντων, herrschender Söhne, d. h. die einst in den Besitz seiner Herrschaft eintreten könnten.

540. παναώριον, Schol. παντελώς ἄωρον ἀποθανούμενον, vgl. ι. 410-415.

542. σέ τε κήδων (vgl. 240). Es

24 χαὶ σέ, γέρον, τὸ πρὶν μὲν ἀχούομεν ὅλβιον εἶναι· ὅσσον Δέσβος ἄνω, Μάχαρος ἔδος, ἐντὸς ἐέργει

545 καὶ Φουγίη καθύπερθε καὶ Ἑλλήσποντος ἀπείρων, τῶν σε, γέρον, πλούτω τε καὶ υἱάσι φασὶ κεκάσθαι. αὐτὰρ ἐπεί τοι πῆμα τόδ' ἤγαγον Οὐρανίωνες, αἰεί τοι περὶ ἄστυ μάχαι τ' ἀνδροκτασίαι τε. ἄνσχεο, μηδ' ἀλίαστον ὀδύρεο σὸν κατὰ θυμόν.

550 οὖ γάο τι πρήξεις ἀκαχήμενος τἶος έῆος,
οὖδέ μιν ἀνστήσεις: ποὶν καὶ κακὸν ἄλλο πάθησθα."
τὸν δ' ἢμείβετ' ἔπειτα γέρων Πρίαμος θεοειδής
,,μή μέ πω ἐς θρόνον ἵζε, διοτοεφές, ὄφρα κεν Έκτωρ
κῆται ἐνὶ κλισίησιν ἀκηδής, ἀλλὰ τάχιστα

555 λῦσον, ἵν' ὀφθαλμοῖσιν ἴδω· σὸ δὲ δέξαι ἄποινα."
[πολλά, τά τοι φέρομεν. σὸ δὲ τῶνδ' ἀπόναιο, καὶ ἔλθοις σὴν ἐς πατρίδα γαῖαν, ἐπεί με πρῶτον ἔασας αὐτόν τε ζώειν καὶ ὁρᾶν φάος ἠελίοιο.]

ist ein starkes Zeichen, wie sehr Achilleus' Sinn gebrochen und erweicht sei, dass er selbst gegen Priamos sein Bedauern über die ihm verursachte Betrübniss zu erkennen giebt.

544. ἄνω ist mit ἐντὸς ἐξογει zu verbinden: aufwärts, nach oben hin (vgl. Od. λ, 596), weil Lesbos süd lich unter Troas liegt. Zu diesem aber gehörten auch noch die südlichen Orte Lekton, Assos, Antandros. Μάχαφ soll der Gründer von Lesbos sein.

545. Φουγίη, auch γ, 184. — καθύπερθε, von oben her, oberhalb, also von der Gebirgsseite im Osten und Nordosten, wo der Idas Land begrenzt. Έλλησποντος im Norden und Nordwesten.

546. τῶν in Beziehung auf ὅσσον — ἐξογει ετέ.: unter diesen, d. h. unter allen in diesem Landstriche Wohnenden. Der Genitiv bei εκκάσθαι bedeutet dasselbe was sonst ἔν (Οd. δ, 725 ἔν Δαναοῖσιν), μετά oder ἐχ (Hesiod.Theogon. 929

ξα πάντων — οδοανιώνων) und ξαλ mit dem Accusativ oben 535.

549. ἄνσχεο, dulde ich: Asyndeton, wodurch das Endergebniss der ganzen vorhergehenden Rede zusammengefasst werden soll.

551. πρίν καὶ — πάθησθα, vgl. zu α, 29 πρίν μιν καὶ γήρας ἔπεισιν. Schonende Hinweisung auf den eigenen Tod, der ihn eher treffen werde. Der Conjunctiv ist wie ζ, 459 καί ποτέ τις εξπησιν.

553. μή με πω — Γζε, wohl mit Beziehung auf 515 γεουτα χειφὸς ἀνίστη, indem ihn Achilleus am Ende seiner Rede zu einem Thron oder Lehnstuhl führen wollte.

556—558. πολλά, τά τοι — ἡελίοιο. Bei der natürlichen Ungeduld des Priamos, möglichst bald (τάχιστα λῦσον) einen Entscheid zu erhalten, wäre diese Erweiterung seiner Rede sehr unangemessen; zudem der Moment zu ernst, um dem noch immer gefürchteten Besieger seines Sohnes so viel Verbindliches zu sagen.

τὸν δ' ἄρ' ὑπόδρα ἰδών προσέφη πόδας ώκὺς Αχιλλεύς 24 , μηκέτι νῦν μ' ἐρέθιζε, γέρον νοέω δὲ καὶ αὐτός 560 Έκτορά τοι λύσαι, Διόθεν δέ μοι άγγελος ήλθεν μήτης, ή μ' έτεχεν, θυγάτης άλίοιο γέροντος. καὶ δὲ σὲ γιγνώσκω, Πρίαμε, φρεσίν, οὐδέ με λήθεις, όττι θεών τίς σ' ήγε θοάς ἐπὶ νῆας Αχαιων. οὐ γάρ κε τλαίη βροτὸς ἐλθέμεν, οὐδὲ μάλ' ἡβῶν, ές στρατόν οὐδὲ γὰρ ἂν φυλακούς λάθοι, οὐδέ κ' ὀχῆα φεία μετοχλίσσειε θυράων ήμετεράων. τῷ νῦν μή μοι μᾶλλον ἐν άλγεσι θυμὸν ὀρίνης, μή σε, γέρον, οὐδ' αὐτὸν ἐνὶ κλισίησιν ἐάσω καὶ ικέτην περ εόντα, Διὸς δ' άλιτωμαι εφετμάς." 570 ως έφατ', έδδεισεν δ' ό γέρων καὶ ἐπείθετο μύθω. Πηλείδης δ' οίχοιο λέων ώς άλτο θύραζε,

ούχ οίος άμα τῶ γε δύω θεράποντες έποντο,

560. μηκέτι νῦν μ' ξρέθιζε. Der Unwille des Achilleus gründet sich besonders auf die Worte des Priamos όφρα κεν "Εκτωρ - ακηδής, worin er einen Vorwurf zu hören glaubt, und εν' όφθαλμοίσιν έδω, nach welchen Priamos selbst zur Leiche hinaus will, so dass der Gedanke an eine mögliche Beschämung wegen der Misshandlung des Leichnams in ihm rege wird. Zudem verletzt es seinen Stolz an die ihm von Zeus befohlene und von ihm selbst nur ungern zugesagte Losgebung des Hektor (139f.) von Priamos, als ob er ihm nicht trauen dürfte, gemahnt zu werden. Daher seine ungestüme Hast bei der Ausführung (572) und seine ausserordentliche Reizbarkeit, vermöge welcher er sich vor sich selbst und einem möglichen Rückfall in die Rachewuth fürchtet (568 - 570. 584-586).

563. καὶ δὲ σὲ γιγνώσκω, nicht absolut, sondern nur in Beziebung auf den abhängigen Nebensatz ὅττι θεῶν τίς σ΄ ἡγε, = καὶ δὲ σὲ γιγνώσκω ὑπὸ θεοῦ ἀγόμενον κτέ.,

nämlich wie ich einen Befehl von Zeus erhalten habe (561 f.). Vgl. α, 536 f.

566. φυλακούς, die 444 erwähnten φυλακτήρες, wo auch unmittelbar nachher Thor und Riegel
genannt werden. Hier aber geht
όχηα — 3υράων ἡμετεράων auf
den ἐπιβλής an der Thüre seiner
eigenen Lagerhütte (453—456).

568 f. μη — 9υμον δοίνης κτέ., vgl. γ, 395 und α, 26—28 "das du mir nicht das Herz — mehr noch erregest." οὐκ ἐᾶν, nicht unangetastet lassen, nicht schonen, also in diesem Zusammenhange vielleicht sogar misshandeln und tödten, vgl. 586.

570. καὶ ίκετην κτέ., vgl. 532 f. 586 und Od. ν, 213 τίσαιτο ίκετήσιος.

571. ἐπείθετο μύθφ, d. h. wohl: er blieb im Innern zurück (und setzte sich nun auch auf einen θρόνος, vgl. 522. 553. 578).

572. λέων ως, d. h. in grösster Hast und leidenschaftlicher Aufregung, vgl. zu 560.

24 ήρως Αὐτομέδων ήδ' Άλκιμος, ούς δα μάλιστα 575 τι 'Αγιλεύς ετάρων μετά Πάτροκλόν γε θανόντα. οῦ τόθ' ὑπὸ ζυγόφιν λύον ἵππους ἡμιόνους τε, ές δ' άγαγον κήρυκα καλήτορα τοῖο γέροντος, καδ δ' έπὶ δίφρου είσαν ευξέστου δ' απ' απήνης ήρεον Έχτορέης κεφαλής απερείσι' αποινα. 580 καδ δ' έλιπον δύο φάρε' εύννητόν τε χιτωνα, όφρα νέκυν πυκάσας δοίη οἰκόνδε φέρεσθαι. δμωάς δ' εκκαλέσας λουσαι κέλετ' άμφί τ' άλειψαι, νόσφιν αειράσας, ώς μη Πρίαμος ίδοι υίόν, μή δ μεν άχνυμένη κραδίη χόλον ούκ ερύσαιτο 585 παΐδα ίδών, Αχιληι δ' όρινθείη φίλον ήτος καί έ κατακτείνειε, Διός δ' άλίτηται έφετμάς. τὸν δ' ἐπεὶ οὖν δμωαὶ λοῦσαν καὶ χρῖσαν ἐλαίω, άμφὶ δέ μιν φᾶρος καλὸν βάλον ήδὲ χιτῶνα, αὐτὸς τόν γ' Αχιλεύς λεχέων ἐπέθηκεν ἀείρας, 590 σύν δ' έταροι ή ειραν ευξέστην επ' απήνην. ζωμωξέν τ' ἄρ' ἔπειτα, φίλον δ' ὀνόμηνεν εταίρον. ,,μή μοι, Πάτροκλε, σκυδμαινέμεν, αί κε πύθηαι είν "Διδός περ εων ότι Έκτορα δίον έλυσα

574f. οῦς ἑα — Φανόντα, vgl. zu Od. ω, 78f. Ueber Δλχιμος = 474 vgl. zu τ, 392.

576. ὑπὸ ζυγόφιν, vgl. Od. δ, 39 λῦσαν ὑπὸ ζυγοῦ.

577. χήρυκα καλήτορα, vgl. unten 701 χήρυκα ἀστυβοώτην und zu ρ, 324.

578. ἐπὶ δίφρου, vgl. zu γ, 424. 580. κὰδ δ' ἔλιπον, sie liessen auf Achilleus' Befehl von den durch Priamos mitgebrachten Gewanden zwei (zur Unterlage und zur Decke) und einen χιτών (zum Anziehen) auf dem Wagen zurück, damit er den Leichnam in diese eingehüllt ihm mitgeben könnte (δοίη οἰκόνδε φέρεσθαι = Od. α, 317).

582. λοῦσαι - ἀμφί τ' ἀλεῖψαι

(vgl. x, 573). Dies war zwar objectiv wegen der Vorsorge der Götter (18—20. 414—420) nicht nothwendig, aber da Achilleus auch seinerseits den Leichnam in möglichst gutem Zustande übergeben wollte, konnte er es doch nicht unterlassen.

584. χόλον, den Zorn, das Ergrimmen über die Misshandlung des Leichnams.

586. Διὸς δ' ἀλίτηται ἐφετμάς. Diese letzte und schlimmste aller gefürchteten Folgen wird durch den Conjunctiv unmittelbar vergegenwärtigt.

588. ἀμφὶ δέ μιν πτέ., vgl. Od.

590. ἐπ' ἀπήνην, eig. über den Wagen hin, so dass er ihn seiner Länge nach ausfüllte. πατρὶ φίλφ, ἐπεὶ οὔ μοι ἀεικέα δῶκεν ἄποινα. 24 σοὶ δ' αὖ ἐγω καὶ τῶνδ' ἀποδάσσομαι ὅσσ' ἐπέοικεν." 595

ή δα, καὶ ἐς κλισίην πάλιν ή ιε δίος Αχιλλεύς, έζετο δ' εν κλισμώ πολυδαιδάλω, ένθεν ανέστη, τοίχου τοῦ ἐτέρου, ποτὶ δὲ Πρίαμον φάτο μῦθον. ,, νίος μεν δή τοι λέλυται, γέρον, ώς εκέλευες, κεῖται δ' ἐν λεχέεσσ'· αμα δ' ἢοῖ φαινομένηφιν, ὄψεαι αὐτὸς άγων· νῦν δὲ μνησώμεθα δόρπου. καὶ γάρ τ' ηνπομος Νιόβη εμνήσατο σίτου, τῆ περ δώδεκα παϊδες ἐνὶ μεγάροισιν ὅλοντο, εξ μεν θυγατέρες, εξ δ' νίέες ήβώοντες. τούς μεν Απόλλων πέφνεν απ' αργυρέοιο βιοίο χωόμενος Νιόβη, τὰς δ' "Αρτεμις ἰοχέαιρα, ούνεκ' άρα Αητοί ισάσκετο καλλιπαρήψ. φη δοιώ τεκέειν, ή δ' αὐτή γείνατο πολλούς. τω δ' άρα καὶ δοιώ περ ἐόντ' ἀπὸ πάντας ὅλεσσαν. οί μεν ἄρ' εννημαρ κέατ' εν φόνω, οὐδέ τις ήεν κατθάψαι, λαούς δὲ λίθους ποίησε Κρονίων: τούς δ' άρα τη δεκάτη θάψαν θεοί Οὐρανίωνες.

610

600

605

594. ἐπεὶ οὔ μοι — ἄποινα. Damit ist nicht gesagt, dass er den Leichnam wegen der Geschenke frei gegeben habe, sondern nur nach denselben, also unter Umständen, wo er es Ehren halber thun durfte, vgl. 1, 632—636.

595. ἀποδάσσομαι, wahrscheinlich durch eine zu wiederholende Todtenfeier, Leichenspiele u. dgl.

597 f. εν κλισμῷ πολυδαιδάλῳ, vgl. 515 ἀπὸ Φρόνου ἀρτο; zu τοίχου τοῦ ετέρου Od. ψ, 89 f. Priamos als Gast sass ihm gegenüber.

601. ἄγων, wenn du ihn auf dem Wagen nach der Stadt führst.

602. xαὶ γάρ τε, denn auch, denn ja auch. — Νιόβη, das Beispiel der tiefsten und der gerechtesten Trauer; vgl. Ovid. Metam. 6, 146—312.

608. $\psi \tilde{\eta} - \tau \epsilon \varkappa \epsilon \epsilon i \nu$, erg. $\tilde{\epsilon} \varkappa \epsilon \epsilon i \nu \eta \nu$,

 $A\eta \tau \dot{\omega}$: Erklärung von $i\sigma \dot{\alpha} \sigma x \epsilon \tau o$. Das folgende Glied $\dot{\eta}$ $\dot{\sigma}$ αὐτ $\dot{\eta}$ (sie selbst aber, vgl. zu α , 338) $\gamma \epsilon i \nu a \tau o$ sollte eig. auch von $\psi \ddot{\eta}$ abhangen und αὐτ $\dot{\eta}$ δὲ $\gamma \epsilon i \nu a \sigma \vartheta \alpha i$ heissen.

610. $\ell\nu$ $\varphi\phi\nu\rho$, in ihrem Blute.
611. $\lambda\alpha\dot{\nu}s$ $\delta\dot{\epsilon}$ $\lambda\ell\vartheta\nu\nu_S$ $\pi ot\eta\sigma\epsilon$.
Wie es scheint ein etynhologischer Mythos, der auf der Aehnlichkeit von $\lambda\dot{\alpha}s$ (= $\lambda\ell\vartheta\nu$ os) und $\lambda\alpha\dot{\nu}s$ bentut, zur Einkleidung der Ueberlieferung: dass bei dem Jammer der Niobe ihr Volk ganz unempfindlich und theilnahmlos (hart wie Stein) geblieben sei. Zeus als höchster Gott hatte aber auch ein Interesse, den Uebermuth der Niobe nachdrücklich zu strafen.

612. θάψαν θεοί. Selbst Götter liessen sich so weit herab, um nicht die Niobiden — ob sie gleich schuldig waren — unbestattet liegen zu lassen. 24 ή δ' ἄρα σίτου μνήσατ', ἐπεὶ χάμε δαχρυχέουσα. νῦν δέ που ἐν πέτρησιν, ἐν οὕρεσιν οἰοπόλοισιν,

615 εν Σιπύλφ, όθι φασὶ θεάων ἔμμεναι εὐνάς νυμφάων, αϊ τ' ἀμφ' Αχελώιον ἐρρώσαντο, ἔνθα λίθος περ ἐοῦσα θεῶν ἐκ κήδεα πέσσει. ἀλλ' ἄγε δὴ καὶ νῶι μεδώμεθα, δῖε γεραιέ, σίτου. ἔπειτά κεν αὐτε φίλον παῖδα κλαίοισθα

620 "Πιον είσαγαγών· πολυδάκρυτος δέ τοι ἔσται."

ἡ, καὶ ἀναϊξας ὄιν ἄργυφον ωκὺς Αχιλλεύς
σφάξ'· ἕταροι δ' ἔδερόν τε καὶ ἄμφεπον εὖ κατὰ κόσμον,
μίστυλλόν τ' ἄρ' ἐπισταμένως, πεῖράν τ' ὀβελοῖσιν,
ὥπτησάν τε περιφραδέως, ἐρύσαντό τε πάντα.

625 Αὐτομέδων δ' ἄρα σῖτον ἑλών ἐπένειμε τραπέζη καλοῖς ἐν κανέοισιν· ἀτὰρ κρέα νεῖμεν Αχιλλεύς.
οι δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἐτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον.
αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο,
ἤτοι Δαρδανίδης Πρίαμος θαύμαζ' Αχιλῆα,
630 ὅσσος ἔην οἶός τε· θεοἴσι γὰρ ἄντα ἐψκει·
αὐτὰρ ὁ Δαρδανίδην Πρίαμον θαύμαζεν Αχιλλεύς,

είσορόων όψιν τ' αγαθήν καὶ μῦθον ακούων.

614-617. νῦν δέ που - πέσσει. Dieser Schluss der Erzählung von Niobe hat allerdings genau genommen keine Beziehung mehr auf die Situation des Priamos und Achilleus, ist sogar zum Theil im Widerspruch mit dem ersten Theile; aber um die anziehende Sage ganz zu geben, wird er auch noch wie beiläufig angehängt. Uebrigens ass nicht die versteinerte Niobe, sondern die zuweilen noch essende ward allmälig in Folge ihres fortdauernden Grames versteinert. -Zu $\ell \nu - \ell \nu - \ell \nu$ vgl. χ , 503 $\ell \nu$ — Ev - Eve.

616. Αχελώιος hiess nach unserer Stelle auch der kleine Fluss oder Bach, der vom Sipylos nach Smyrna hinabfliesst und sonst Αχελης heisst. Der Dichter zeigt ge-

naue Bekanntschaft mit diesen Gegenden.

617. χήδεα πέσσει = 639, vgl. zu δ, 513. Sinn: Sie grämt sieh noch immer, indem sie auch als Stein noch Thränen vergiesst, d. h. es rinnt von der Felswand, woran man das Bild der sitzenden Niobe zu erkennen glaubt, Wasser über ihre Gestalt herab.

623f. μίστυλλον — πάντα, vgl.

α, 465 f.

627f. of δ' ἐπ' ὀνείαθ' — ἔντο. Auch für diese Stelle gilt wenigstens mit Bezug auf Achilleus (475) die zu ι, 221f. gemachte Bemerkung.

632. μύθον ἀπούων ist auch als durch ἀγαθήν bestimmt zu fassen. So heisst Priamos η, 366 θεόφιν μήστωρ ἀτάλαντος.

αὐτὰρ ἐπεὶ τάρπησαν ἐς ἀλλήλους ὁρόωντες, 24 τὸν πρότερος προσέειπε γέρων Πρίαμος θεοειδής ,, λέξον νῦν με τάγιστα, διοτρεφές, όφρα κεν ήδη 635 ύπνω ύπο γλυκερώ ταρπώμεθα κοιμηθέντες. οῦ γάρ πω μύσαν όσσε ὑπὸ βλεφάροισιν ἐμοῖσιν, έξ οδ σης υπό γερσίν εμός παϊς ώλεσε θυμόν, άλλ' αξεί στενάγω και κήδεα μυρία πέσσω, αὐλης ἐν χόρτοισι κυλινδόμενος κατὰ κόπρον. 640 νύν δή καὶ σίτου πασάμην καὶ αίθοπα οίνον λαυχανίης καθέηκα πάρος γε μέν ού τι πεπάσμην." η ό, Αγιλεύς δ' ετάροισιν ίδε δμωησι κέλευσεν δέμνι' ύπ' αίθούση θέμεναι καὶ δήγεα καλά πορφύρε' εμβαλέειν, στορέσαι τ' εφύπερθε τάπητας, 645 γλαίνας τ' ενθέμεναι ούλας καθύπερθεν Εσασθαι. αί δ' ίσαν έχ μεγάροιο δάος μετά χερσίν έχουσαι, αίψα δ' άρα στόρεσαν δοιώ λέχε' εγκονέουσαι. τὸν δ' ἐπικερτομέων προσέφη πόδας ώκὸς Αχιλλεύς ,, έκτὸς μεν δή λέξο, γέρον φίλε, μή τις Αχαιῶν 650 ενθάδ' επέλθησιν βουληφόρος, οί τέ μοι αλεί βουλάς βουλεύουσι παρήμενοι, ή θέμις ἐστίν. τῶν εἴ τίς σε ἴδοιτο θοὴν διὰ νύκτα μέλαιναν, αὐτίκ' αν εξείποι 'Αγαμέμνονι ποιμένι λαων,

635. λέξον, Schol. χοίμισον oder εἰς εὐνὴν τοάπε με nach Od. δ, 294 f., wo ὄφρα καὶ ἢδη— κοιμηθέντες folgt. Dagegen 650 λέξο — Od. χ, 320.

637. οὐ γάο πω μύσαν ὄσσε. Eine Uebertreibung der Sage; vgl.

zu Od. ε, 278.

640. ἐν χόρτοισι, Schol. ἐν περιφράγμασι (τειχίοις) = λ , 774

ά. εν χόρτω.

64 l. νον δή, jetzt endlich einmal. Zu και — και vgl. ν, 260. Aber eben so schicklich wird man das erste και für auch (auch wieder) nehmen, in Beziehung auf den gehofften und ersehnten Schlaf.

643—647. $\vec{\eta}$ $\phi \alpha$ hier wie Od. σ ,

356. — δμωησι — ξχουσαι — Od. δ, 296—300. Man beachte den geräumigen Umfang des selbst mit einer Säulenhalle (vgl. 673) versehenen Zeltes (Lagerhütte).

648. εγχονέουσαι, Schol. σπεύ-

δουσαι, ένεργουσαι.

649. ἐπικεοτομέων, neckend, scherzend, mit Hinsicht auf die möglichen Bedenken der andern Geronten, denen Achilleus durch sein rasches und entscheidendes Handeln zuvorgekommen ist.

650. ἐχτὸς — λέξο. Durch diese Anordnung wird die nächtliche Rückkehr des Priamos 689 ff. erleichtert.

651. En El 9 goir, unerwartet komme und plötzlich dastehe.

24 καί κεν ἀνάβλησις λύσιος νεκροῖο γένηται.

656 άλλ' ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον, ποσσημαρ μέμονας κτερείζέμεν Έκτορα δῖον, ὄφρα τέως αὐτός τε μένω καὶ λαὸν ἐρύκω." τὸν δ' ημείβετ' ἔπειτα γέρων Πρίαμος Θερειδής

τον ο ημειβετ επειτα γερων Πριαμος Θεοειδης 660 ,,εὶ μὲν δή μ' ἐθέλεις τελέσαι τάφον Έχτορι δίω. ώδε κε μοι ῥεζων, Άχιλεῦ, κεχαρισμένα θείης. οἰσθα γὰρ ὡς κατὰ ἄστυ ἐελμεθα, τηλόθι δ' ὕλη ἀξέμεν ἐξ ὄρεος, μάλα δὲ Τρῶες δεδίασιν. ἐννῆμαρ μέν κ' αὐτὸν ἐνὶ μεγάροις γοάοιμεν,

665 τῆ δεκάτη δέ κε θάπτοιμεν δαινῦτό τε λαός, ένδεκάτη δέ κε τύμβον ἐπ' αὐτῷ ποιήσαιμεν, τῆ δὲ δυωδεκάτη πολεμίξομεν, εἴ περ ἀνάγκη." / τὸν δ' αὐτε προσέειπε ποδάρχης δἴος ᾿Αχιλλεύς ,,ἔσται τοι καὶ ταῦτα, γέρον Πρίαμ', ὡς σὰ κελεύεις. 670 σχήσω γὰρ τόσσον πόλεμον χρόνον ὅσσον ἄνωγας."

ως ἄρα φωνήσας ἐπὶ καρπῷ χεῖρα γέροντος ἔλλαβε δεξιτερήν, μή πως δείσει' ἐνὶ θυμῷ. οἱ μὲν ἄρ' ἐν προδόμω δόμου αὐτόθι κοιμήσαντο,

655. καί κεν — γένηται (vgl. 586), und es dürfte (nach dem Urtheil des Sprechenden) entstehen, ich glaube wohl, es entstände.

657. ποσσήμαο nach Analogie von αὐτήμαο, ἐξήμαο, ἐντήμαο. Είνημενον und zugleich eines der wenigen Beispiele von einer Zusammensetzung mit einem Fragworte.

658. ὄφρα — ξούχω. Es ist bemerkenswerth, dass hier so wie unten 671f. auf Agamemnon keine Rücksicht genommen und nicht wenigstens seine Genehmigung vorbehalten wird; aber Achilleus ist Held voll Selbstvertrauen, nicht umsichtiger Staatsmann.

660. τάφον, die ganze Besorgung der Leiche (κηθεία) mit Erfüllung aller Gebühr gegen den Todten = 804.

662. τηλόθι δ'ύλη, erg. ἐστίν; von τηλόθι ἐστίν hängt ἀξέμεν (Aorist.) ab. 665. σαινύτο, Optativ eig. für

δαινυϊτο (vgl. zu Od. ι, 377 ἀναδύη und σ, 238 λελῦντο). Er meint das Leichenmahl, vgl. Od. γ, 309 δαίνυ τάφον Άργείοισιν.

667. εἴ περ ἀνάγκη. Nach dem bisherigen Erfolge kann Priamos die Erneuerung des Krieges natürlich nicht wünschen; also werden sie ihn nur nothgedrungen wieder anfangen.

670. σχήσω πόλεμον, vgl. 658 λαὸν ξρύχω. — τόσσον χρόνον κτέ., d. i. δώδεχα ήμέρας.

671. ξπὶ καοπῷ, d. h. weit hinten, also recht kräftig, um ihm desto mehr Zutrauen einzullössen.

673. οἱ μὲν ἄρ' — χοιμήσαντο — Od. δ, 302, wo auch die drei folgenden Verse zu vergleichen sind.

675

680

685

χῆουξ καὶ Πρίαμος, πυκινά φρεσὶ μήδε έχουτες, 24 αὐτὰρ Αχιλλεύς εὐδε μυχῷ κλισίης εὐπήκτου. τῶ δὲ Βρισηὶς παρελέξατο καλλιπάρηος.

άλλοι μέν όα θεοί τε καὶ ἀνέρες ιπποκορυσταί εξδον παννύχιοι, μαλακώ δεδμημένοι ύπνω. άλλ' οὐχ Έρμείαν ἐριούνιον ὕπνος Εμαρπτεν, δρααίνοντ' ανά θυμον όπως Πρίαμον βασιληα νηών εκπέμψειε, λαθών ίερούς πυλαωρούς. στη δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλης, καί μιν πρὸς μῦθον ἔειπεν. ... ψέρον, ου νύ τι σοί γε μέλει κακόν, οἶον έθ' εύδεις ανδράσιν εν δηίοισιν, επεί σ' είασεν Αχιλλεύς. καὶ νῦν μέν φίλον νίὸν ἐλύσαο, πολλά δ' ἔδωκας. σείο δέ κε ζωοῦ καὶ τρὶς τόσα δοῖεν ἄποινα παίδες τοι μετόπισθε λελειμμένοι, αί κ' Αγαμέμνων γνώη σ' Ατρείδης, γνώωσι δὲ πάντες 'Αχαιοί."

ως έφατ', έδδεισεν δ' δ γέρων, κήρυκα δ' ανίστη. τοῖσιν δ' Έρμείας ζεῦξ' ἵππους ἡμιόνους τε, 690 όίμφα δ' ἄρ' αὐτὸς ἔλαυνε κατὰ στρατόν, οὐδέ τις ἔγνω. άλλ' ότε δη πόρον ίξον ευρρείος ποταμοίο [Ξάνθου δινήεντος, δν αθάνατος τέπετο Ζεύς], Έρμείας μεν έπειτ' απέβη πρός μαχρόν 'Όλυμπον, ηώς δὲ κροκόπεπλος ἐκίδνατο πᾶσαν ἐπ' αἶαν, 695 οί δ' εἰς ἄστυ έλων οἰμωγῆ τε στοναχῆ τε ίππους, ημίονοι δε νέχυν φέρον. οὐδέ τις άλλος

677 — 679. ἄλλοι — ἔμαρπτεν, vgl. zu β, 1 f. (Od. o, 6 f.).

681. Ιερούς πυλαωρούς = 2, 56 φυλάχων ξερόν τέλος.

682 f. στη δ' ἄρ' ὑπὲρ κεφαλής $= \beta$, 20. $- o\ddot{v} v\dot{v} \tau \iota - \varkappa \alpha \varkappa \dot{o} v$, Frage oder Ausruf des Vorwurfes. Virg. Aen. 4, 560 Nate dea, potes hoc sub casu ducere somnos, Nec quae te circumstent deinde pericula cernis? olov &9' eudeic, wie du noch schläfst, d. h. da oder dass du noch so schläfst. - εἴασεν, vgl. zu 569 = schonte, am Leben liess.

686. και τρις τόσα, vgl. zu α,

213. Der Genitiv σεῖο hängt von δοίεν αποινα ab.

687. παίδες τολ — λελειμμένοι. τοι scheint das Pronom. possessivum für τεοί, σοί zu sein, vgl. Od. γ , $94 = \delta$, 324 δφθαλμοΐσι τεοῖσιν, unten 739 πατήρο τεός.

693. Závyov - Zeúc. Ein öfters wiederholter Vers, der aber hier lästig und nach 351 unpassend wäre, wie ihn denn auch mehrere der vorzüglichsten Zeugen weglassen.

696 f. of d' els auto Elwr ἵππους, im Gegensatz zu Έρμείας 24 έγνω πρόσθ' ἀνδρῶν καλλιζώνων τε γυναικῶν, ἀλλ' ἄρα Κασσάνδρη, ἰκέλη χουσέη Αφροδίτη,

700 Πέργαμον εἰσαναβᾶσα φίλον πατέρ' εἰσενόησεν έσταότ' ἐν δίφρω, κήρυκά τε ἀστυβοώτην, τὸν δ' ἄρ' ἐφ' ἡμιόνων ἴδε κείμενον ἐν λεχέεσσιν. κώκυσέν τ' ἄρ' ἔπειτα, γέγωνέ τε πᾶν κατὰ ἄστυ. ,,ὄψεσψε, Τρῶες καὶ Τρωάδες, 'Έκτορ' ἰόντες,

705 εἴ ποτε καὶ ζώοντι μάχης ἐκνοστήσαντι

χαίρετ', ἐπεὶ μέγα χάρμα πόλει τ' ἦν παντί τε δήμφ."

ως ἔφατ', οὐδέ τις αὐτόθ' ἐνὶ πτόλεϊ λίπετ' ἀνήρ

οὐδὲ γυνή· πάντας γὰρ ἀάσχετον ἵκετο πένθος·

ἀγχοῦ δὲ ξύμβληντο πυλάων νεχρὸν ἄγοντι.

710 πρῶται τόν γ' ἄλοχός τε φίλη καὶ πότνια μήτης τιλλέσθην, ἐπ' ἄμαξαν ἐύτροχον ἀίξασαι, ἀπτόμεναι κεφαλῆς· κλαίων δ' ἀμφίσταθ' ὅμιλος. καί νύ κε δὴ πρόπαν ἢμαρ ἐς ἤέλιον καταδύντα "Εκτορα δακρυχέοντες ὀδύροντο πρὸ πυλάων,

715 εἰ μὴ ἄρ' ἐχ δίφροιο γέρων λαοῖσι μετηύδα "εἴξατέ μοι οὐρεῦσι διελθέμεν αὐτὰρ ἔπειτα

ἀπέβη einerseits und zu ἡμίονοι δὲ νέκεν φέρον anderseits: Priamos und Idäos fuhren, auch nachdem Hermes sich entfernt hatte, auf dem von Pferden gezogenen Wagen in die Stadt (ελων Imperf., setzten die Fahrt fort), während der von den Maulthieren gezogene Wagen (ἡμίονοι, vgl. 702 ἐφ' ἡμιόνων mit 590 ἐ. ἐπ' ἀπήνην) den Leichnam führte. Wirklich in die Stadt kommt Priamos mit dem Wagen erst 718.

700. Πέργαμον, Paraphrast. εἰς τὴν ἀχρόπολιν.

701. ἀστυβοώτην, ἄπ. εἰρημ., eine ganz ungewöhnliche Wortbildung, die als Zerdehnung von ἀστυβώτης, zusammengezogenaus ἀστυβοήτης (βοητής), zu fassen ist.

704. ὄψεσθε, Paraphrast. ἴδετε.

Um aber das Futurum zu begreifen, erinnere man sich, dass Kassandra Seher in ist, vgl. 697—702.

706. χαίρετε, d. i. ἐχαίρετε, erg. αὐτῷ, was mit ἐχνοστήσαντι das Object zum Verbum bildet, während ἐφόντι blosse Zeitbestimmung zu ἐχνοστήσαντι ist.

709. ἀγχοῦ πυλάων, nämlich vor der Stadt, nach 707 und 714.

712. ἀπτόμεναι χεφαλῆς, näml. Εκτορος, verbinde mit ἐπ' ἄμαξαν — ἀίξασαι und vgl. 724 Εκτορος — χάρη μετὰ χερολν ἔγουσα.

716. εξξατέ μοι. Nach diesen Worten, die mit einem lauten Ruse herausgestossen werden, ist eine kleine Pause zu machen, wodurch der Hiatus zwischen μοι οὐρεῦσι gedeckt wird.

άσεσθε κλαυθμοῖο, ἐπὴν ἀγάγωμι δόμονδε." 24 ώς έφαθ', οι δε διέστησαν και είξαν απήνη. οί δ' ἐπεὶ εἰσάγαγον κλυτὰ δώματα, τὸν μὲν ἔπειτα τρητοίς έν λεχέεσσι θέσαν, παρά δ' είσαν ἀοιδούς 720 θρήνων εξάργους, οί τε στονόεσσαν αοιδήν οί μεν ἄρ' εθρήνεον, επί δε στενάχοντο γυναίκες. τησιν δ' Ανδρομάχη λευκώλενος ήρχε γόοιο, Έκτορος ἀνδροφόνοιο κάρη μετὰ χερσίν έχουσα. ,, ἄνερ, ἀπ' αἰῶνος νέος ιύλεο, κὰδ δέ με χήρην 725 λείπεις εν μεγάροισι πάις δ' έτι νήπιος αύτως, δν τέχομεν σύ τ' εγώ τε δυσάμμοροι, ούδέ μιν οίω ήβην ίξεσθαι· πρίν γὰρ πόλις ήδε κατ' ἄκρης πέρσεται. ή γαρ όλωλας επίσχοπος, ός τέ μιν αὐτήν φύσκευ, έχες δ' άλόχους κεδνάς καὶ νήπια τέκνα: 730 αί δή τοι τάχα νηυσίν οχήσονται γλαφυρήσιν, καὶ μὲν ἐγώ μετὰ τῆσι· σὸ δ' αὖ, τέκος, ἢ ἐμοὶ αὐτῆ ξψεαι, ένθα κεν έργα ἀεικέα ἐργάζοιο, άθλεύων πρὸ ἄνακτος ἀμειλίχου ή τις Αχαιῶν

717. ἀγάγωμι, erg. τὸν νεκρόν. 720. ἐν λεχέεσσι, natürlich einem andern, reichern und schönern, als das 589. 600. 702 erwähnte war; daher auch das Beiwort τρητοῖς. Zu ἀσιδούς θρήνων ἐξάγχους vgl. das bei Od. ω, 60 Bemerkte.

721 f. οί τε - οί μεν ἄρ' εθρήνεον. Das eintheilende of μεν ist nach dem Relativum of re, mit dem es denselben Begriff in demselben Umfange bezeichnet, nur darum ausgesetzt, um den Gegensatz mit yuvaixes anzukündigen oder anzuzeigen, dass noch ein zweites Glied mit anderm Subjecte nachfolgen werde, gleichsam: welche ihrerseits (auf der einen Seite) sangen, während auf der andern dazu stöhnten die Weiber. Vgl. zu Od. a., 116 μνηστηρων των μέν σχέδασιν θείη, τιμήν δ' αὐτός έχοι. - έπλ Se στενάχοντο γυναίχες. Schol. Iliade II. 3. Aufl.

διεδέχοντο αὐτοὺς αἱ γυναῖχες ἀντιψωνοῦσαι.

723. τῆσιν — ἦοιχε γόοιο. Gleichsam ein zweiter Act der θοῆνοι (χ, 431 und 477), dessen Fortsetzung 747 und 761 folgt, der Schluss 776.

725—727. χήρην λείπεις — δυσάμμοροι = χ , 483 — 485.

729. μιν αὐτήν, im Gegensatz der Bewohner, von denen dann mehrere Klassen genannt werden.

730. ὁὐσχευ, imperfectartige Iterativbildung von ῥύομαι, woher o, 141 ὁῦσθαι. Das folgende ἔχες enthält wieder eine Anspielung auf die Ableitung des Namens ἕκτωρ wie ε, 473 ψῆς που ἄτερ λαῶν πόλιν ἔξέμεν.

731. νηυσίν ὀχήσονται, vgl. zu Od. ε, 54 πολέεσσιν ὀχήσατο κύμασιν Έρμῆς.

734. προ άνακτος, örtlich: vor

28

24 δίψει χειρός έλων από πύργου, λυγρόν όλεθρον, 736 χωόμενος, ῷ δή που ἀδελφεὸν ἔκτανεν Έκτως ἢ πατέρ' ἢὲ καὶ υἱόν, ἐπεὶ μάλα πολλοὶ 'Αχαιῶν

Έκτορος εν παλάμησεν όδαξ έλον άσπετον οδόας. ού γαρ μείλιχος έσκε πατήρ τεός εν δαϊ λυγρή.

740 τῷ καί μιν λαοὶ μὲν ὀδύρονται κατὰ ἄστυ, άρητὸν δὲ τοχεῦσι γόον καὶ πένθος έθηκας, Έκτος. ἐμοὶ δὲ μάλιστα λελείψεται ἄλγεα λυγρά· ού γάρ μοι θνήσκων λεχέων έκ χείρας όρεξας, οὐδέ τί μοι εἶπας πυκινὸν ἔπος, οὖ τέ κεν αἰεί

745 μεμνήμην νύκτας τε καὶ ήματα δακρυχέουσα." ως έφατο κλαίουσ, επὶ δὲ στενάχοντο γυναϊκες. τῆσιν δ' αὖθ' Έκάβη ἀδινοῦ ἐξῆρχε γόοιο. , Έκτος, ἐμῷ θυμῷ πάντων πολὸ φίλτατε παίδων,

η μέν μοι ζωός περ εων φίλος ήσθα θεοίσιν. 750 οἱ δ' ἄρα σεῦ κήδοντο καὶ ἐν θανάτοιό περ αἴση. άλλους μέν γάρ παϊδας έμους πόδας ώχυς Αχιλλεύς πέρνασχ', ον τιν' έλεσκε, πέρην άλος ατρυγέτοιο, ές Σάμον ές τ' Ίμβρον καὶ Αημνον άμιχθαλόεσσαν. σεῦ δ' ἐπεὶ ἐξέλετο ψυχὴν ταναήκει χαλκῷ,

755 πολλά φυστάζεσκεν έοῦ περὶ σῆμ' ετάροιο Πατρόκλου, τὸν ἔπεφνες ἀνέστησεν δέ μιν οὐδ' ὧς. νῦν δέ μοι έρσήεις καὶ πρόσφατος έν μεγάροισιν

dem Herrscher, unter seinen Augen

und von ihm angetrieben.

735. δίψει — ἀπὸ πύργου. Nach der Ueberlieferung der Spätern war dies wirklich das Schicksal des Astyanax durch Neoptolemos. Zu dem Appositionsaccusativ λυγρον όλεθρον vgl. γ, 50f. πατρίτε σώ μέγα πημα κτέ.

741. αρητόν δὲ τοκεῦσι κτέ., vgl. zu ρ, 37. Man bemerke die plötzliche Wendung der Rede durch die Apostrophe an Hektor, uir -

έθηχας. 749 f. η μέν μοι χτέ. μέν ζωός περ εών steht im Gegensatze zum

folgenden de zai er Jarátolo alon, du warst im Leben und im Tode ein Liebling der Götter. µoι ist Dativ der gemüthlichen Beziehung: du warst mir.

752. πέρην verstärkt und etymologisirt das Verbum πέρνασχε.

753. αμιχθαλόεσσαν, wabrscheinlich nach einem Schol. dutχλώδη διὰ τὰ ξογαστήρια Ήφαίorou, d. i. wegen des feuerspeienden Berges. Vgl. v, 336 xovins ομίγλην.

755. πολλά δυστάζεσχεν, vgl. zu ε, 358 πολλά λισσομένη und Od. ν, 438 πυχνά δωγαλέην.

κείσαι, τῷ ἴκελος ὅν τ' ἀργυρότοξος ᾿Απόλλων 24 οίς άγανοις βελέεσσιν εποιχόμενος κατέπεφνεν." ως έφατο κλαίουσα, γόον δ' άλίαστον όρινεν. 760 τῆσι δ' ἔπειθ' Έλένη τριτάτη ἐξῆρχε γόοιο. , Έκτος, ἐμῷ θυμῷ δαέρων πολύ φίλτατε πάντων, ή μέν μοι πόσις ἐστὶν ᾿Αλέξανδρος θεοειδής, ος μ' άγαγε Τροίηνδ' ώς πρὶν ώφελλον όλέσθαι. ήδη γάρ νῦν μοι τόδ' ἐεικοστὸν ἔτος ἐστίν 765 έξ οδ κείθεν έβην καὶ έμῆς ἀπελήλυθα πάτρης. άλλ' οδ πω σεῦ ἄκουσα κακὸν ἔπος οδό ἀσύφηλον. άλλ' εί τίς με καὶ άλλος ἐνὶ μεγάροισιν ἐνίπτοι δαέρων ή γαλόων ή είνατέρων εὐπέπλων, η έκυρή - έκυρὸς δὲ πατήρ ως ήπιος αἰεί -, 770 άλλα σύ τόν γ' ἐπέεσσι παραιφάμενος κατέρυκες ση τ' άγανοφροσύνη καὶ σοῖς άγανοῖς ἐπέξσσιν. τῷ σέ θ' άμα κλαίω καὶ έμ' άμμορον άχνυμένη κῆρ. οὐ γάρ τίς μοι ἔτ' ἄλλος ἐνὶ Τροίη εὐρείη ήπιος οὐδὲ φίλος, πάντες δέ με πεφρίπασιν." 775 ως έφατο κλαίουσ', επὶ δ' έστενε δημος απείρων. λαοίσιν δ' ὁ γέρων Πρίαμος μετά μῦθον ἔειπεν. ,, ἄξετε νῦν, Τρῶες, ξύλα ἄστυδε, μηδέ τι θυμῷ

δείσητ' Άργείων πυκινόν λόχον ή γὰρ Άχιλλεύς πέμπων μ' ὧδ' ἐπέτελλε μελαινάων ἀπό νηῶν,

758. ὄν τ' ἀργυρότοξος Απόλlων, vgl. zu Od. ν. 280.

λων, vgl. zu Od. γ, 280. 764. ως — ωφελλον ολέσθαι. Denselben Gedanken führt Helena ζ, 345—348 weiter aus.

765. τόδ' ξειχοστόν έτος. Eine Zeitangabe, die sich nur hier findet. Die spütere Sage setzte nämlich auch eine mythische Frist von zehn Jahren zwischen dem Raube der Helena und dem Auszuge des Heeres nach Troia, die indessen nicht durch bedeutende Ereignisse ausgefüllt ist. — ἀπελήλυθα, fort bin.

769. γαλόων — εὐπέπλων vgl. ζ. 378. 383. 770. πατηρ ως. Vgl. die ungemein milde Anrede desselben γ, 162 — 165. Im folgenden Verse sollte γε eigentlich hinter συ stehen.

772. ἀγανοφοσόνη — άγανοῖς, vgl. zu η, 174 δηίου δηιοτῆτος.

775. πάντες—πεφρίκασιν. Vgl. ihre Selbsthezeichnung ζ, 344 έμειο κυνὸς κακομηκάνου όκουοέσσης. 777. ὁ γέρων Πρίαμος — λ, 637 Νέστωρ ὁ γέρων, vgl. ebend. zu

780. ὧδ' ἐπέτελλε, erg. μοι (vgl. zu α, 25), er legte mir so auf, gab mir diesen Entscheid mit, der

28*

780

24 μη πρίν πημανέειν, πρίν δωδεκάτη μόλη ήώς." ως έφαθ', οι δ' ύπ' αμάξησιν βόας ήμιόνους τε ζεύγνυσαν, αίψα δ' έπειτα πρό άστεος ήγερέθοντο. έννημαρ μέν τοί γε άγίνεον άσπετον ύλην.

785 άλλ' ότε δη δεκάτη εφάνη φαεσίμβροτος ήώς, καὶ τότ' ἄρ' ἐξέφερον θρασύν Έκτορα δακρυχέοντες, έν δὲ πυρη ὑπάτη νεκρὸν θέσαν, ἐν δ' ἔβαλον πῦρ. ήμος δ' ήριγένεια φάνη φοδοδάκτυλος ήώς, τῆμος ἄρ' ἀμφὶ πυρὴν κλυτοῦ Έκτορος ἔγρετο λαός.

790 [αὐτὰρ ἐπεί δ' ἤγερθεν όμηγερέες τ' ἐγένοντο,] πρώτον μέν κατά πυρκαϊήν σβέσαν αίθοπι οίνω πᾶσαν, ὁπόσσον ἐπέσχε πυρὸς μένος αὐτὰρ ἔπειτα όστέα λευκά λέγοντο κασίγνητοί 3' εταροί τε μυρόμενοι, θαλερον δε κατείβετο δάκου παρειών.

795 καὶ τά γε χρυσείην ἐς λάρνακα θῆκαν ἑλόντες, πορφυρέοις πέπλοισι καλύψαντες μαλακοῖσιν. αίψα δ' ἄρ' ἐς κοίλην κάπετον θέσαν, αὐτὰρ ὕπερθεν πυχνοίσιν λάεσσι κατεστόρεσαν μεγάλοισιν. δίμφα δὲ σῆμ' ἔχεαν· περὶ δὲ σχοποὶ εΐατο πάντη, 800 μη πρίν έφορμη θείεν ευχνήμιδες Αχαιοί.

γεύαντες δὲ τὸ σῆμα πάλιν κίον αὐτὰρ ἔπειτα

zugleich eine Gewährung meiner Bitte war (669f.) und die Kraft eines Befehles hatte.

782. βόας ημιόνους τε 'vgl.' η,

784. ἐννημαρ. Weil ihnen eine lange Frist gesetzt war, füllen sie auch den grössern Theil derselben mit ihrem Geschäfte aus, vgl. 664.

787. $\ell \nu \delta \ell - \vartheta \ell \sigma \alpha \nu = \psi$, 165. - ἐν δ' ἔβαλον πῦρ, ebend. 177 έν δε πυρός μένος ήχε σιδήρεον.

789. αμφί πυρήν έγρετο, vgl. η, 434. Also muss das Volk oder wenigstens ein Theil desselben, während Einzelne die Wache hielten (ψ , 160. 163, vgl. unten 799), in der Nähe des Scheiterhaufens geschlafen haben, indem dieser noch fortbrannte, vgl. ψ , 226—228.

790. αὐτὰς ἔπεί ς ἢ ἤγεςθεν κτέ. = Od. β , 9, vgl. Il. α , 57. Hier lassen die besten Zeugen diesen Vers

791 — 793. πρώτον — λέγοντο = ψ, 250, vgl. 237-239. 793. κασίγνητοί 3' εταροί τε

= π, 456 κασίγνητοί τε έται τε in ähnlichem Zusammenhange.

795. Es lágraza. Dagegen ψ, 253, vgl. 243, ές χουσέην φιάλην. Od. ω, 74 χούσεον αμφιφορήα.

797. θέσαν, erg. την λάρνακα, welches Object auch bei κατεστόρεσαν zu denken ist. — λάεσσι μεγάλοισιν, vgl. ψ, 255 θεμείλιά τε προβάλοντο.

801 f. $\chi \epsilon \dot{\nu} \alpha \nu \tau \epsilon \varsigma - \chi lo \nu = \psi$

εὖ συναγειρόμενοι δαίνυντ' ἐρικυδέα δαῖτα δώμασιν εν Πριάμοιο διοτρεφέος βασιλήος. ως οι γ' άμφιεπον τάφον Έκτορος ιπποδάμοιο.

257. — δαίνυντο — δαῖτα. Die Zeit des Leichenmahles wird oben 665 nicht so bestimmt, sondern auf den zehuten Tag. 804. ως οῖ γ' ἀμφίεπον τάφον, vgl. 660 τελέσαι τάφον. Die ganze

Schilderung der Bestattung ist hier viel kürzer und summarischer als im vorigen Buche bei Patroklos, was bei der geringen Entfernung Jedermann wird billigen müssen.

HEBERSICHT

DER ABWEICHUNGEN DIESER AUSGABE VOM BEKKER'SCHEN TEXTE (BERLIN 1843).

Bekker schreibt:

Iliad. α, 15 καὶ ἐλίσσετο.

- = 30 εν Αργεϊ zwischen zwei Komma.
- · 133 η εθέλεις όφο' αὐτὸς έχης γ.
- s = 294 ο ττι κεν. = 527 ο τί κεν. ·
- = 374 καὶ ἐλίσσετο.
- = = 541 έστιν εμεῦ ἀπονόσφιν.
- = = 598 ολνοχόει, γλυκύ νέκταρ ά. κ. ά.
- β, 23 Ιπποδάμοιο · (Kolon).
- = = 60 ebenso.
- · 73 η θέμις έστίν.
- = 162. 178 αἴης. (Punct, statt Fragezeichen).
  - = 182 φωνησάσης ohne Komma.
- = = 269 ὶδών, ἀπομόρξατο δ.
- 302 f. φέρουσαι. χθιζά τε κ. π.
- 349 η τε ψεῦδος.
- = = 351 τῷ, ὅτε νηυσὶν ἐπ' ωκυπόροισιν ἔβ.
  - 353 ἐπιδέξι', ἐναίσιμα κτέ.
- = 365 λαων ohne Komma.
  - = 395 f. έλθών, προβλητι.
- - 462 ἔνθα άγαλλόμενα πτερύγεσσιν zwischen zwei Komma.
  - 525 Γστατον.
     648 εὐναιεταώσας.
- · 697 'Αντρῶν' ἡδέ.
- = = 752 προΐει.
- = 775 f. ξκαστος, σέλινον, (je mit einem Komma).
  - 856 'Aλιζώνων.
- · γ, 10 εὐτ' ὄφεος.

```
Iliad. γ, 22 ὁμίλου, μακρά βιβ. (Komma). Ebenso 24 nach αίγα.
     = 128 ous & 9ev.
     = 163 φίλους τε. (Punct).
     - 165 f. Αχαιών, ώς μοι (ohne Gedankenstrich).

    185 πλείστους Φρύγας, ἀνέρας αἰολ.

    239 f. η — ξρατεινης, — η ατέ.

     = 242 forev. (Punct).
     = 275 εύχετο, χείρας (Komma).

    293 f. ἀσπαίροντας, θυμοῦ (Komma).

    428 ἐχ πολέμου (Kolon).

     δ, 60 ἀμφότερον, Komma wie y, 179. δ, 145. η, 418. ν, 166. σ, 365.

    355 ἱπποδάμων. (Punct).

     . 362 191, (Komma).
     = 384 αγγελίην έπι.
     · 392 αψ ἄρ' ἀνερχομένφ.
     = 435 μεμαχυίαι, αχούουσαι (Komma).
     - 439 '49ήνη ohne Komma.
     - 454 μεγάλων, (Komma).
     · 483 πεφύκη.
     = 500 ηλθε, (Komma).
     · 523 πετάσσας, (Komma).
     ε, 46 επιβησόμενον, (Komma).

    55 f. Μενέλαος, — φεύγοντα, (Komma); vgl. 79 f. 96.

        59 τέχτονος υξόν.
        66 κάτα δεξ.

    109 Καπανηιάδη. (Punct).

     - 159 Δαρδανίδαο, (Komma).
     = 177 Τρώεσσιν, (Kamma).
     - 211 Τρώεσσι, (Komma).
     = 267 Γππων, (Komma).
     = 357 f. φίλοιο, — λισσομένη, (Komma).

    397 ἐν πύλφ.

     • 421 κεχολώσεαι, (Komma).
     · 424 των τινά καροξζουσα.
 - 12 433 Απόλλων: (Kolon). 2 4
     . 466 ευποιητήσι, wie 489 ευναιομένην.
     . 502 ώς τότ' 'Aχαιοί.
                            การแบบในการณ์ และเครื่อนเกรา
     · 531 สโปอนย์ของ ชั' ลังปอลัง. เลยนัง เราะเอารั
     . 534 Aivelw. and prob asing his long at the
   - 604 Aons, (Komma).
    - 608 χάρμης, (Komma). 1 ομέν μικού κ
```

» 665 επεφράσατ' ουδ' ενόησεν, (Komma).

440 ABWEICHUNGEN VOM BEKKER'SCHEN TEXTE.

```
Iliad. ε, 687 ολεόνδε, - γαζαν, (Komma).
      = 759 χόσμον; ξμοί δ' ἄχος· οἱ δὲ χτέ.
      = 760 'Aπόλλων, (Komma).
      = 801 μαχητής, (Komma).
      = 804 Θήβας, (Komma).
      = 874 χάριν δ' ἄνδρεσσι.
      ζ, 38 πεδίοιο, (Komma).
         61 ήρως, (Komma).
         74 εἰσανέβησαν, (Komma).
     = 104 πάντη, (Komma).
      = 232 ἀίξαντε, (Komma).
     = 291 Σιδονίηθεν, (Komma).
     = 317 Extogos, (Komma).
     = 430 παραχοίτης. (Punct).
     = 468 λάχων, (Komma).
      = 478 àya3ór, (Komma).
     = 459 κακόν, (Komma).
     η, 15 Δεξιάδην, (Komma).
     = 135 τείχεσσιν, (Komma).
     = 295 έταίρους, (Komma).
     = 308 προσιόντα, (Komma).

    426 χέοντες, (Komma).

     3, 18-20 πάντες. σειρήν - χρεμάσαντες πάντες κτέ.
     - 125 εἴασε, — ἐταίρου, (zwei Komma).
     = 167 μερμήριξεν, (Komma).
     = 171 Τρώεσσι, (Komma).
     = 227 διαπούσιον, (Komma) = 1,275. ν,149. ρ,247.
     = 230 εν Δήμνω, (Komma).
     = 235 Έχτορος - κηλέφ unter dem Texte.

    277 πάντας — πουλυβοτείρη unter dem Texte.

     = 306 f. μήχων δ' ως έτερωσε — ελαρινοίσιν (Kolon).
     = 346 κεκλόμενοι, και πάσι.
     = 378 προφανείσα.
     = 399 τρέπε, (Komma).
     = 420 γλαυχώπις. 420-24 ὄφρ' - ἀεῖραι unter dem Texte.

    490 αγαγών ποταμῷ — δινήεντι, (Komma).

    = 553 ανα πτολέμοιο γεφύρας.
     = 565 παρ' ὄχεσφιν, (Komma).
     ι, 44 έστᾶσ' — πολλαί. unter dem Texte.
        59 'Αργείων - ἔειπες, ebenso.

    133f. μιγῆναι η θέμις ohne Komma = 275.

     = 158f. δμηθήτω. (Punct). — - α άντων. (Punct).
```

Iliad. ι, 197 f. εκάνετον. ἢ τι μάλα χρεώ, οι μοι.

- 238 ἐκπάγλως, (Komma). ·
  - 321 θυμφ, (Komma).
- · 404 f. έξργει, Φοίβου Απόλλωνος, (Komma).
- 439 ηματι τῷ, (Komma).
- 446 ἀποξύσας, (Komma).
  - 536 f. μεγάλοιο. (Punct).
- = 569 Περσεφόνειαν, (Komma).
  - 629f. θυμόν σχέτλιος (ohne Komma).
- 631 f. αλλων, νηλής.
- 656 f. ἀμφιχύπελλον σπείσαντες (ohne Interpunct.).
- · · 673 f. 'Αχαιών, η δ' εθέλει.
- x, 24 μεγάλοιο, (Komma). Anders 178.
- = 25 f. τρόμος (Kolon) ξφίζανε, (Komma).
- = 41 ἀμβροσίην. (Punct).
  - = 51f. ἔργα 'Aχαιούς. unter dem Texte.
- = 84 ηέ τιν' έταίρων; unter dem Texte.
  - 105 ὅσα πού νυν ἐέλπεται.
- = = 127 ηγερέθεσθαι.
- 153 ἐπὶ σαυρωτῆρας ἐλήλατο.
- 158 ἄτρυνέ τε, (Komma).
- = = 186 ຂບνῶν (Kolon).
- 216 ὑπόροηνον. τῆ ὁμοῖον, ohne Gedankenstrich.
- = 224 f. ξοχομένω, (Komma) ξνόησεν δππως.
- = 238 εἴχων, (Komma).
- 513 ἐπεβήσετο. (Punct).
- = = 522 ἔπειτα, (Komma).
- . λ, 40 αμφιστρεφέες, (Komma).
- 88 μαχρά, ἄδος τέ μιν.
- 105 μόσχοιο λύγοισιν.
- = = 188 εν προμάγοισιν, (Komma) == 203.
- = 326 παλινορμένω. αὐτὰρ (Punct).
- 350 οὐδ' ἀφάμαρτε, τιτυσχόμενος.
- 362 χύον (Kolon) χαχόν. (Punct).
- 489 f. Δόρυκλον Πριαμίδην, νόθον υξόν, κτξ.
  - 563 Αἴαντα μέγαν, Τελαμώνιον ὑ.
- 591 ebenso.
- = 630 ἐπὶ δὲ κρόμυον, ποτῷ ὄψον.
- = 705 δαιτρεύειν ἴσης unter dem Texte.
- μ, 6 ἤλασαν (Kolon) ἐχατόμβας, (Komma).
- · = 50 διαβαινέμεν. οὐδέ οἰ.
- 68-71 ἀρήγειν, ἢ τ' ἄν 'Αχαιούς' εὶ δέ.

442 ABWEICHUNGEN VOM BEKKER'SCHEN TEXTE.

Iliad. μ, 126 f. πεσέεσθαι, νήπιοι ετέ.

- = = .227 δηώσουσιν, αμυνόμενοι.
- = 267 μειλιχίοις, (Komma).
- = = 280 νειφέμεν.
  - 449f. οἶοι olos im Texte, τόν οἱ ἀγχυλομήτεω unter demselben.
- . . 457 Eyyüş Ewv.
- = ν, 29 γηθοσύνη (Dativ).
- 153 άλλ' όζω, χάσσονται κτέ.
- = = 200 f. ἔγοντε, ως.
- = 206 περὶ χῆρα.
- · = 234 μεθίησι.
- = = 244 βροτοίσιν ἀρίζηλοι.
- = 249 Móλου υξὲ πόδας.
- . 255 'Ιδομενεῦ χαλχοχιτώνων unter dem Texte.
- s = 413 ἐπεύξατο, (Komma).
- 423 στενάχοντε.
  - 437 f. ὑψιπέτηλον, ἀτρέμας.
- = = 563 Ποσειδάων, (Komma).
- = = 621 aut js, (Komma).
- = 625 αλπήν. (Punct).
- = 627 αὐτῆ· (Kolon).
  - 651 γλουτὸν χάτα δεξιόν.
- = 682 Φῖν' ἐφ' ἀλός.
- · 727 περὶ δῶxε.
- 728 αλλων. (Punct).
- 734 δέ κ' αὐτὸς ἀνέγνω.
- s = 749 αὐτίχα χαμᾶζε. im Texte.
- = 829 πᾶσι μάλ'. (Punct).
- . ξ. 14f. ὅπισθεν, Τρῶας.
- 17-19 κέλευθα αὔτως, οὐδ' ἄρα ἐτέρωσε πρίν.
  - = 38 ξρειδόμενοι, (Komma).
- s = 72 νῦν ὅτε.
- = 296 φοιτώντε, (Komma).
- = 317-327 οὐδ' ὁπότ' σεῦ αὐτῆς im Texte.
- 328 ως σεο.
- = 332 προπέφανται απαντα, (Komma).
- 376f. δς δέ δύτω unter dem Texte.
- ο, 79 βη δὲ κατ' Ἰδαίων.
- 183 λσόν οἱ.
- . 199 of £9ev.
- = = 225 θεοί, Κρόνον α. έ. (Komma).

- Iliad. ο, 368 κεκλόμενοι, και πᾶσι.
  - = = 417 vña.
    - = 524 πεσών, ὁ δ' ἀπ' ὤμων.
  - 563 αἰδομένων δ' ἀνδρῶν.
  - 668-673 τοῖσι θοῆσιν unter dem Texte.
  - 708 αὐτοσχεδόν. οὐδ' ἄρα.
  - π, 12 πιφαύσχεαι ή (ohne Interpunct.).
  - = = 31 αὶναρέτη. τί σευ (Punct).
    - s 61 ένὶ φρεσίν (Kolon).
  - = = 71 λαμπομένης (Kolon).
  - = 227 ὅτι μὴ Διὶ πατρί.
  - = = 290 αμφεφόβηθεν.
  - » = 364f. εἴσω αἰθέρος ἐχ δίης, ὅτε τε.
  - = 660 ητορ, (Komma).
  - = = 685 f. ἀάσθη νήπιος.
    - 735 ὀκριόενθ', ὅν οἱ.
  - = = 791 ὅπιθε.
  - 819 αναχαζόμενον, (Komma).
  - 827 πεφνόντα.
  - ε ο, 5 ελδυῖα.
  - = $42 \ \tilde{\eta}\tau' \tilde{\eta}\tau\epsilon$, wie τ , 148.
  - 115 Αἴαντα μέγαν, Τελαμώνιον.
  - = = 171 f. ἄλλων, τῶν.
  - = = 192 πολυδαχούου.
  - 328 f. άλλους κάρτεΐ τε.
     334 ἐσάντα.
  - = 368 κατέχοντο μάχης ἔπι, ὅσσοι ἄριστοι.
  - 3 303 κατεχώντο μαχής επί, οσοσί αφίσιο
  - = 444 άθανάτω τε. (Punct).
  - s = 535 f. ητορ, κείμενον.
  - 539 καταπεφνών.
  - 571 ἐργομένη.
  - 585 τῷ Ἀπόλλων unter dem Texte.
  - = σ, 3 δρθοχραιράων, (Komma).
  - 9 διεπέφραδε, καί μοι ἔειπεν Μυρμιδόνων κτέ.
  - 33 f. 'Αχιλῆος' ὁ δ' ἔστενε πῆρ' δείδιε.
    - = 60 νοστήσαντα, δόμον.
  - 90 νοστήσαντ', (Komma).
  - 124 δάκου' ομορξαμένην.
  - 136 νεῦμαι, ἄμ' ἠελίω.
  - 170 ἀνδρῶν (Kolon).
  - 171 Πατρόκλου ἐπάμυνον.
  - 192 ολδα, τεῦ.

444 ABWEICHUNGEN VOM BEKKER'SCHEN TEXTE.

Iliad. σ, 236 φέρτρφ, (Komma).

- 301 f. καταδημοβορῆσαι, τῶν.
- = = 327 ἐχπέρσαντα, (Komma).
- . = 435 μοι νῦν. (Punct).
- 502 ἀμφοτέροισιν ἐπήπυον.
- = = 519 ὑπ' ολίζονες ησαν.
- = 539 βροτοί, (Komma).
- = = 549 περί θαῦμα τέτυχτο.
- τ, 4 υξόν, (Komma).
- = = 58 χούρης. (Punct).
- = 77 αὐτόθεν ἀναστάς, unter dem Texte.
- = = 80 ξπισταμένω περ ξόντι.
- s 94 βλάπτουσ' πέδησεν unter dem Texte.
  - . 95 Zευς ασατο.
- = 135 ὀλέχεσχεν.
  - * 177 η γυναιχῶν im Texte.
- = = 189 τέως, ἐπειγόμενός περ.
- = = 256 Άργεῖοι, κατὰ μοῖραν, ἀκούοντες.
- = = 257 εlπεν, (Komma).
- 335 f. ἀχάχησθαι γήραϊ τε.
- = = 386 τῷ δ' εὖτε.
- υ, 51 έτερωθεν, έρεμνη.
  - 259 σάχει ήλασεν.
- = = 420 ἔχοντα, λιαζόμενον.
  - φ, 43 f. Άρισβην ένθεν.
- = 65 $\pi \epsilon \rho i \delta' \ddot{\eta} \vartheta \epsilon \lambda \epsilon \vartheta \nu \mu \tilde{\varphi} = \omega$, 236.
- = 73 καί μιν προσηύδα unter dem Texte.
- = 158 Άξιοῦ Γησιν unter dem Texte.
- 344 κατ' αὐτόθ' ἄλις ἔσαν.
- = = 463 πτυλεμίζω.
- s = 471 Åρτεμις μῦθον unter dem Texte.
- = 475-477 μή σευ πολεμίζειν unter dem Texte.
- = 480 νείχεσεν ἐπέεσσιν unter dem Texte.
  - 530 ὀτρυνέων.
- = = 558 'Ilniov.
- χ, 30 οδ' έστί.
- 129f. ξυνελαυνέμεν. ὅττι τάχιστα εἴδομεν.
- 158f. ἀμείνων καοπαλίμως.
- = = 165 περιδινηθήτην.
- = = 295 μαχρόν ὁ δ' ου.
- = = 300 κακός, οὐδέ τ' ἄνευθεν.
- = = 431 εγώ δειλή τί νυ βείομαι.

Iliad. χ, 489 ἀπουρήσουσιν.

- » ψ, 69 f. 'Aχιλλεῦ. οὐ μέν μευ.
- 297 f. ηνεμόεσσαν άλλ' αὐτοῦ.
- = 581 η θέμις ἐστίν.
- 615 f. ἄεθλον, ἀμφίθετος φ.
- = = 694 ἀνέπαλτ'. αὐτάρ.
- s ω, 8 f. πείρων. των (ohne Gedankenstrich).
- a = 17 τονδε δ' ξασχεν.
- s = 174 ος σευ ανευθεν.
- = = 207 ἀνηρ οδε, οὐ σ' ἐλεήσει.
- 213 τότ' αν τιτὰ ἔργα.
- 275 ξυξέστης ἐπ' ἀπήνης.
- = = 318 εὐ κληῖσ' ἀραρυῖα.
- = = 322 ὁ γεραιὸς έοῦ ἐπεβήσετο.
- = = 376 αγητός, (Komma).
- 509 μνησαμένω, ὁ μέν.
- = 529 = 531 Soln.
- = 551 ἀνστήσεις, πρὶν καὶ κ.
- = = 652 η θέμις έστίν.
- 772 ση ἐπέεσσιν unter dem Texte.

Druck von Carl Schultze in Berlin, Kommandanten-Strasse 72.

MAY 7 18:16

MAY 7 18:16 14 1 5 1 MAY 4 1820

Google

